

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

«ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МОВНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ, ПРІОРИТЕТИ, ПЕРСПЕКТИВИ»

30-31 жовтня 2024 року

Дніпро 2024

УДК 336 : 338 : 378 : 631 : 657 : 658

***Конференція проведена на базі факультету обліку і фінансів
Дніпровського державного аграрно-економічного університету***

***Конференція зареєстрована
в Українському інституті науково-технічної експертизи та інформації
(посвідчення № 438 від 24 жовтня 2023 р.)***

Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 30-31 жовтня 2024 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 437 с.

Матеріали конференції висвітлюють сучасні наукові результати з питань обліково-фінансового, інформаційного та мовно-комунікаційного розвитку аграрного сектору економіки України. Тематичні напрями роботи конференції охоплюють:

1. Облік, аудит, аналіз та оподаткування підприємств аграрного сектору.
2. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
3. Особливості фінансового забезпечення та страхування аграрного виробництва.
4. Інформаційні системи і технології в аграрному секторі.
5. Культура професійного спілкування та інноваційні методи викладання як складові фахової підготовки в аграрних закладах освіти.

Для викладачів профільних закладів освіти, здобувачів бакалаврського, магістерського та освітньо-наукового рівнів вищої освіти, співробітників науково-дослідних та фінансових установ, представників органів державного і місцевого самоврядування, а також фахівців-практиків, які працюють в аграрному секторі економіки України та зарубіжних країн.

***Матеріали друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за зміст представлених тез несуть автори.***

© ДДАЕУ, 2024

ЗМІСТ

УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ – ЗАКЛАДИ ОСВІТИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ	15
Секція 1. Облік, аудит, аналіз та оподаткування підприємств аграрного сектору	
<i>Г. Є. Павлова, Д. Дьякон</i> Ведення бухгалтерського обліку на підприємствах України під час війни	16
<i>О. М. Губарик, В. А. Ігнатченко</i> Переваги та проблеми впровадження міжнародних стандартів аудиту в Україні	19
<i>Є. В. Алдакімова</i> Нормативно-правове регулювання обліку біологічних активів	21
<i>А. Ю. Алексеєва</i> Зміна оподаткування в умовах війни: нові підходи та їх вплив на облік у 2024 році	23
<i>О. П. Атамас</i> Оцінка перспектив стратегічного розвитку внутрішньогосподарського контролю на підприємствах агропромислового комплексу	25
<i>М. М. Безбородько</i> Особливості оподаткування та проблеми ведення агробізнесу в умовах воєнного часу	27
<i>Д. С. Белов</i> Шляхи вдосконалення організації обліку з використанням сучасних інформаційних систем	29
<i>Є. В. Біловол, С. О. Калмиков, В. С. Овдін</i> Роль обліково-аналітичного забезпечення наявності та руху запасів в системі економічної безпеки підприємства	31
<i>Ю. С. Богданова</i> Управлінський облік витрат виробництва на підприємстві	33
<i>А. О. Боровенська</i> Правове підґрунтя діяльності та організації обліку бюджетних установ	35
<i>Т. А. Бурова</i> Основні завдання та етапи аудиту необоротних активів в сучасних умовах розвитку підприємств аграрного сектора	37
<i>Н. Ю. Вінніченко</i> Ефективність внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах під час війни	39
<i>І. С. Власенко, С. В. Юрченко</i> Інформаційні технології в організації обліку і аналізу розрахунків з оплати праці на підприємстві	41

<i>Л. В. Волчанська, К. А. Кобець</i> Теоретичні засади обліку і контролю грошових коштів в системі управління підприємством	43
<i>Г. І. Гаркуша</i> Організаційні аспекти обліку дебіторської заборгованості на підприємстві	45
<i>І. В. Гервольська</i> Оцінка паливно-мастильних матеріалів як складова організації обліку	47
<i>К. А. Горбенко, К. В. Кіріненко</i> Законодавчо-нормативне забезпечення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості	49
<i>К. Ю. Гребенюк</i> Особливості контролю матеріальних цінностей на підприємстві	51
<i>О. С. Декуш, Р. Б. Дудник</i> Удосконалення показників аналізу в умовах євроінтеграції	53
<i>О. О. Дівакова</i> Організація обліку готової продукції на підприємстві як інструмент для одержання прибутку	56
<i>Д. С. Долгіх</i> Особливості обліку та оподаткування в галузі рослинництва	59
<i>О. Л. Дубина</i> Публічні закупівлі як чинник формування середовища сталого розвитку економіки	61
<i>А. О. Капацина</i> Підвищення оподаткування аграрного сектору в умовах воєнного часу	63
<i>Ю. В. Краснова</i> Діджиталізація обліку: переваги та виклики	65
<i>Н. В. Куряча</i> Міжнародний досвід оподаткування підприємств аграрного сектору	67
<i>А. В. Маменко</i> Цифрові технології як механізм складання та подання звітності суб'єктів підприємництва в кризових умовах	69
<i>Н. В. Марусяк</i> Податкові пільги та їх вплив на фінансову діяльність підприємств	71
<i>Т. О. Мачак</i> Особливості обліку та оподаткування в сфері електронної комерції	73
<i>Т. А. Мидловець</i> Аналітичний базис як елемент удосконалення рівня розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства	76
<i>М. В. Мирончук</i> Шляхи удосконалення контролю фінансових результатів підприємства	78

А. Ю. Моїсеєнко

Впровадження ERP-платформи в обліковий процес: сучасні тенденції та переваги 80

П. М. Назаренко

Вплив податкової політики на розвиток аграрних підприємств України 82

О. О. Одношевна, А. М. Козицин

Аналітичні підходи до оптимізації рівня дебіторської заборгованості 85

М. В. Осадча

Нормативно-інформаційне забезпечення обліку загальнопромислових і адміністративних витрат підприємства 87

О. О. Палій

Національні особливості переходу на МСФЗ та їх вплив на оподаткування 89

В. О. Панченко-Терещенко

Особливості переоцінки основних засобів 91

О. О. Плахотнік, Ф. М. Мартинюк

Основні джерела фінансування інвестицій в Україні 94

Д. А. Петрова

Вимоги до облікової інформації з метою обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємства 96

О. В. Пильгун

Теоретичні і практичні підходи до оптимізації рівня раціонального використання запасів 98

Е. С. Погрібняк

Зміни в обліку та оподаткуванні оплати праці на основі законодавчих вимог 100

І. П. Приходько

Вдосконалення аудиту системи управління виробничими запасами 102

О. В. Пушкова

Особливості організації обліку витрат на виробництво свинини 104

Є. В. Решетняк

Особливості складання та аналітичні можливості балансу (звіту про фінансовий стан) у сільськогосподарському підприємстві 106

Н. Б. Рошко, А. Р. Калинович

Вдосконалення аналізу складу, динаміки зміни та ефективності використання майна на основі показників фінансової звітності 108

Т. М. Саванчук

Основи функціонування та види послуг комунальних підприємств 110

І. В. Саламашенко

Управлінський звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) у зуботехнічній діяльності: складання та використання даних для прийняття управлінських рішень 112

Я. В. Скляр

Облік дебіторської заборгованості на підприємстві: управлінський аспект 114

А. С. Терновий, Ю. О. Тронь

Особливості оподаткування рентною платою за спеціальне використання води 116

Є. Г. Чабаненко

Методичні прийоми контролю процесу реалізації на підприємстві 119

О. В. Чернецька

Особливості підготовки фахівців з обліку та оподаткування в ДДАЕУ 121

Д. О. Чернишенко, В. В. Клімцова

Особливості нарахування та сплати військового збору до та після 01.10.2024 року 123

А. В. Шатрава

Визначення поняття «основні засоби» в нормативно-правових документах 125

П. П. Штефуряк

Особливості обліку та оподаткування аграрних підприємств в умовах сучасної економіки 128

С. С. Шулаєва

Удосконалення внутрішньогосподарського контролю на виробничому підприємстві 130

Т. С. Щеглова

Шляхи удосконалення внутрішнього контролю фермерського господарства 132

Секція 2. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Л. М. Васільєва, А. С. Молчанов

Взаємозв'язок облікової інформації та фінансово-економічної безпеки підприємства 134

О. V. Bielan

Financial and legal regulation of enterprises at the current stage of development 136

S. V. Dranytska

Management of financial and economic security of individual entrepreneur in Ukraine during the state of war 139

K. Y. Hodovanyuk

Basic aspects of management system of financial and economic security of the enterprise 141

K. O. Kachura

Management of business processes of agricultural enterprises: strategy and efficiency 143

S. Kartal

Operational tools of communication strategy in the context of financial and economic security of an agricultural enterprise 145

V. R. Shtanii

Management of financial and economic security of agribusiness during the state of war 147

<i>Н. В. Андрушкевич</i> Критерії та показники оцінки рівня фінансової безпеки країни	149
<i>С. С. Білий</i> Управління як стратегічний фактор розвитку підприємства у сфері фінансово-економічної безпеки	151
<i>В. О. Галяс</i> Управління фінансово-економічною безпекою підприємства – елементи та виклики	153
<i>Ю. М. Дурденко</i> Управління ризиками як складова механізму забезпечення економічної безпеки підприємства	155
<i>Р. В. Єрмілов</i> Кредиторська заборгованість в системі фінансово-економічної безпеки підприємства	158
<i>І. І. Жук</i> Діджиталізація та електронні комунікації у фінансовій сфері	160
<i>В. В. Іванов</i> Концепція впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства	163
<i>О. О. Ільченко</i> Ключові загрози продовольчій безпеці України в умовах глобалізації	166
<i>А. М. Ірза</i> Загрози кадровій безпеці та їх вплив на ефективність підприємства	168
<i>В. Я. Калуга</i> Принципи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	170
<i>Д. Г. Ковальов</i> Зарубіжний досвід державного регулювання фінансово-економічної безпеки держави	172
<i>М. В. Кравченко, О. М. Бобир</i> Методичні підходи до моделювання управління фінансово-економічною безпекою підприємства	174
<i>О. Д. Крижановський</i> Актуальні проблеми ціноутворення на підприємствах аграрного сектору в сучасних умовах	176
<i>Ю. В. Масюк</i> Фінансово-економічна безпека страхової компанії та її забезпечення	178
<i>М. А. Мироненко, Т. І. Лисенко, І. В. Усіченко</i> Особливості географічної сегментації ринків експорту вітчизняної аграрної та тваринної продукції	180
<i>А. В. Мінковська</i> Рекрутингові агенції в управлінні персоналом у бізнес середовищі	182

<i>В. О. Мороз</i> Фінансові правовідносини: зміст і особливості	184
<i>С. І. Невдах</i> Управління бізнес процесами підприємства для удосконалення його фінансово-економічної безпеки	186
<i>І. О. Нетреба</i> Напрями антикризового управління аграрним підприємством	188
<i>Д. А. Нудьга</i> Моделювання системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах нестабільності ринку	190
<i>Т. І. Олійник</i> Характер виникнення загроз економічній безпеці підприємства	192
<i>Б. В. Погорілий</i> Створення умов щодо досягнення підприємством економічної безпеки з метою ефективного його функціонування	194
<i>А. С. Ромма</i> Розробка концепції економічної безпеки підприємства, як основа її організації	196
<i>Є. В. Сіренко</i> Фінансово-економічна безпека підприємства в надзвичайних кризових умовах	198
<i>Р. О. Терещенко</i> Управління екологічною складовою економічної безпеки підприємства	200
<i>С. І. Томашевський, В. В. Заремський</i> Оптимізація каналів розподілу продукції аграрного підприємства	202
<i>М. М. Трещов</i> Шляхи мобілізації додаткових надходжень до державного бюджету України задля економічного зростання	204
<i>Б. В. Федоришин</i> Ризики інформаційної безпеки в системі управління підприємством	206
<i>Р. В. Чалий</i> Процес реалізації як основа управління продажами в системі економічної безпеки підприємства	208
<i>О. В. Чернуха</i> Фінансова стійкість підприємства в системі управління фінансово-економічною безпекою	210
<i>Т. В. Штерма, М. В. Маниліч</i> Вплив синергетичної мотивації на управління персоналом бізнес-структур	212
<i>С. В. Юдіна, Т. О. Гуржій</i> Національна безпека у філософському осмисленні	215

В. О. Яценко

Режими валютного курсу і валютні ризики експортерів в умовах системи множинних курсів 218

Секція 3. Особливості фінансового забезпечення та страхування аграрного виробництва

С. М. Халатур

Ключові аспекти формування фінансового механізму сталого розвитку аграрного бізнесу 221

L. I. Brovko

Methods of operational financial planning under the conditions of martial law 223

M. Colesnik

Formation of the financial mechanism for sustainable development of agricultural enterprises in modern conditions 225

S. A. Kravchenko

Peculiarities of financial support for the development of personal peasant farms in the conditions of European integration 227

J. M. Recio Espejo

The role of the state in the development of agricultural insurance 230

Є. В. Азаров

Фінансовий менеджмент активів банківських установ 232

P. M. Білуха

Страхування банківських кредитів в умовах військового стану 235

О. І. Бобирь, О. Ю. Куделенко

Фінансові аспекти власності підприємств аграрної сфери 237

С. С. Бреславець

Фінансове планування господарської діяльності аграрного підприємства в умовах нестабільності 239

I. O. Віллер

Проблеми функціонування фондових бірж в Україні: історичний аспект 241

О. А. Водолазська

Страхування ризиків у сільському господарстві: сучасні тенденції та перспективи розвитку 243

К. А. Герасімова

Фінансова грамотність населення як фактор підвищення рівня життя 246

О. М. Грабчук

Особливості формування фінансових ресурсів аграрних підприємств 248

В. І. Демченко

Роль бюджетування у плануванні фінансових результатів: від прибутку до оподаткування 251

М. М. Дуброва

Страхові компанії та банки в аграрній економіці: синергія фінансових інструментів для підтримки фермерських господарств 253

<i>Ю. Ю. Жеребко</i> Фінансові аспекти розвитку малого бізнесу в Україні під час війни	255
<i>Г. М. Завадських</i> Аналіз поточного стану фінансового забезпечення аграрного сектору України в умовах воєнного стану	258
<i>Ю. С. Запара</i> Процес управління активами в контексті забезпечення фінансової стійкості аграрних підприємств	260
<i>Л. С. Зейко</i> Ключові аспекти фінансового управління сільськогосподарським підприємством	262
<i>К. В. Земсков</i> Удосконалення управління фінансовими ресурсами банку з метою підвищення його рентабельності	265
<i>С. В. Качула</i> Податкова політика активізації внутрішніх факторів економічного зростання України	267
<i>С. В. Колеснік</i> Фінансові інновації у банківському секторі та їх вплив на фондовий ринок	269
<i>М. В. Котюх</i> Вплив страхових резервів на фінансову безпеку компанії	271
<i>О. О. Кузьменко</i> Особливості забезпечення ефективності стратегічного управління капіталом банку	273
<i>О. В. Лиса</i> Інвестиційний потенціал економіки України та інвестування її сільськогосподарського сектору	275
<i>С. В. Магдисюк</i> Фінансування розвитку аграрного сектору як важливої складової критичної інфраструктури України	278
<i>Ю. П. Макаренко</i> Система оцінки фінансової стійкості страхової компанії в повоєнний період	281
<i>Є. О. Олійник</i> Стратегія і тактика управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства	284
<i>О. О. Олійник</i> Фінансова стратегія сільськогосподарського підприємства	286
<i>О. П. Павленко, К. С. Безгінова</i> Удосконалення фінансового забезпечення відтворення основних засобів аграрних підприємств в умовах невизначеності	288
<i>О. О. Плєскачов</i> Криптовалюта на фінансовому ринку: нові можливості та виклики	291

<i>Б. В. Погорелов</i>	
Тренди використання сучасного фінтеху в банківській сфері	293
<i>О. Л. Правило</i>	
Забезпечення стійкості фінансових результатів підприємства в ризикових умовах	295
<i>Г. В. Разумова</i>	
Аналіз сучасних моделей управління витратами	297
<i>К. А. Романова</i>	
Оцінка ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств	300
<i>І. М. Світлик</i>	
Вплив макроекономічних ризиків на фінансову стійкість аграрних підприємств	302
<i>А. Ю. Сірко</i>	
Вплив цифрових технологій, блокчейну та штучного інтелекту на сучасні фінансово-платіжні системи	304
<i>К. К. Танкушина</i>	
Нарощування резервів фінансових ресурсів аграрних підприємств в умовах воєнного стану	306
<i>В. С. Хоменко</i>	
Правові аспекти кредитування фермерських господарств в Україні	308
<i>М. М. Чикалюк</i>	
Способи залучення фінансових ресурсів аграрними виробниками в сучасних умовах	311
<i>В. В. Шевчук</i>	
Трансформація завдань фінансового управління сільськогосподарським підприємством в умовах невизначеності	314
<i>Секція 4. Інформаційні системи і технології в аграрному секторі</i>	
<i>О. М. Karamushka, A. Djakona</i>	
Innovative approaches in the digitalization of the financial sector of Ukraine	317
<i>N. Abdulla</i>	
Online banking and shopping for farmers: the Maldivian case	319
<i>V. D. Kozenkova, W. Waszkielewicz</i>	
Artificial intelligence in marketing research: new opportunities and perspectives	321
<i>V. O. Kyrychok, N. K. Vasylieva</i>	
Automation of accounting for agricultural enterprises in crop production	323
<i>К. А. Анісовець</i>	
Перспективи розв'язку задач сталого розвитку агропідприємств в конфліктних ситуаціях	325
<i>Є. С. Баран</i>	
Застосування технологій точного землеробства	328

<i>О. О. Бендасюк</i>	
Цифрові технології як запорука сталого розвитку аграрного сектору економіки	330
<i>В. В. Галасун, Н. І. Ситник</i>	
Інформаційні технології як драйвер розвитку аграрного сектора	332
<i>В. А. Дмитрієва</i>	
Переваги застосування штучного інтелекту та галюцинації ШІ	335
<i>Я. В. Захарчук</i>	
Новітні інформаційні технології у вищих навчальних закладах України та інтелектуальний розрив	337
<i>Ю. М. Карамушка, Д. С. Куюн</i>	
Використання інформаційних технологій для управління водними ресурсами	339
<i>В. В. Кісіль, В. О. Москалець</i>	
Система документообігу FlyDoc	342
<i>О. А. Колісник</i>	
Аналіз маркетингового року аграрно-промислової галузі в умовах викликів сьогодення	344
<i>К. В. Коломоєць</i>	
Стадії і етапи створення автоматизованих систем бухгалтерського обліку	346
<i>А. Д. Кулікова</i>	
Подання електронної звітності Арт-Звіт Pro	348
<i>В. Марченко, Є. Базиленко, Т. Марченко</i>	
Моделювання залежності біометричних показників гібридів кукурудзи і врожайності зерна	350
<i>Д. П. Мірош</i>	
ІТ технології управління агробізнесом	353
<i>С. І. Мороз</i>	
Штучний інтелект в контент-маркетингу аграрних підприємств	355
<i>С. А. Нужна, І. К. Карімов, Г. І. Карімов</i>	
Застосування штучного інтелекту для використання інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень в агропромисловому комплексі	357
<i>М. С. Свистун</i>	
Переваги застосування М.Е.ДОС	359
<i>І. О. Терещенко</i>	
Автоматизація аграрного сектору	361
<i>А. К. Шрамко, Ю. А. Доротюк</i>	
Онлайн консалтинг аграрних підприємств	363
<i>І. І. Шрамко</i>	
Електронні ресурси для управління ветеринарним бізнесом	365

Секція 5. Культура професійного спілкування та інноваційні методи викладання як складові фахової підготовки в аграрних закладах освіти

<i>T. B. Stasjuk</i> Професійне мовлення: виступ, коучинг, тренінг	367
<i>R. E. Abibulaiev</i> Mastering of Academic English by financiers and bankers	370
<i>D. V. Chabanenko</i> Learning Academic English by PhD Students	372
<i>V. G. Chornobai</i> Possibility of using canva or other programmes for presentations	374
<i>V. V. Gutta</i> The influence of the english language on marketing in a global environment	376
<i>O. I. Kazakevych</i> Scaffolding technique in teaching and learning English	378
<i>N. O. Kazakov</i> Innovative approaches to teaching foreign languages	380
<i>L. Y. Kondratenko</i> Business and professional foreign languages as a mandatory component in programmes for masters degrees	382
<i>T. V. Kramarenko</i> How can AI be used in education?	385
<i>Y. S. Lukatska</i> Pedagogical conditions for formation of social competence of foreignn students	387
<i>V. I. Makarova</i> Motivational aspects in teaching English for professional purposes	389
<i>K. S. Pantileienko</i> Gender role stereotyping on the jobs	391
<i>O. A. Stukalo</i> The essence of professional communication	393
<i>A. A. Rybenko</i> Professional communication and influence of knowledge of foreign languages on the efficiency of work of public servants	395
<i>L. M. Voronova</i> The steps of professional communication	397
<i>S. S. Zhelezniak</i> The structure of communication process	399
<i>I. Ю. Вожжов</i> Мова професійного спілкування: стилі, моделі, компетенції, етикет	401
<i>A. I. Замулаєва</i> Трансляція смислів у дистанційному навчанні	403

<i>С. І. Земелько</i>	
Професійна компетентність як фактор формування конкурентоспроможності майбутніх фінансистів аграрного сектору	405
<i>Є. М. Кулик</i>	
Моральні аспекти формування іншомовної фахової комунікативної компетентності	407
<i>В. О. Лосікова</i>	
Вплив сленгу на культуру мови	409
<i>А. О. Лукіяничук</i>	
Міжпредметні зв'язки як комплексний підхід до навчання іноземній мові	411
<i>М. М. Мудрак</i>	
Вплив сленгу комп'ютерних ігор на культуру мови	413
<i>О. В. Назаренко</i>	
Роль екології мови у формуванні культури професійного спілкування	415
<i>О. В. Нашиванько, В. В. Резунова</i>	
Використання YouTube відеоматеріалів для вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням	417
<i>О. С. Резунова</i>	
Навчальна рефлексія як необхідна компетенція сучасного здобувача вищої освіти	419
<i>Л. А. Семак</i>	
Маніпуляції в сучасному медіадискурсі	421
<i>О. І. Сергієнко</i>	
Формування іншомовної комунікативної компетентності як важлива складова професійної підготовки майбутнього аграрія	423
<i>А. С. Ситнік</i>	
Використання штучного інтелекту на заняттях з ділової української мови	426
<i>К. І. Тимофєєва</i>	
Цифрові застосунки для вивчення ділової української мови	428
<i>О. М. Турчак</i>	
Комунікативна компетентність у системі професійної підготовки фахівця аграрного сектору	431
<i>Д. О. Чуприна</i>	
Культура професійного спілкування як ключовий чинник у формуванні компетенцій майбутніх аграріїв	433
РЕЗОЛЮЦІЯ КОНФЕРЕНЦІЇ	435

УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ– ЗАКЛАДИ ОСВІТИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Аудиторська фірма «Плато-Аудит», м. Миколаїв, Україна
2. ВСП «Технологічний фаховий коледж ДДАЕУ», м. Дніпро, Україна
3. ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь – м. Дніпро, Україна
4. Державний університет економіки і технологій, м. Кривий Ріг, Україна
5. Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна
6. Дніпровський державний медичний університет, м. Дніпро, Україна
7. Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське, Україна
8. Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна
9. Дніпровський національний університет імені О. Гончара, м. Дніпро, Україна
10. Дніпровський фаховий коледж енергетичних та інформаційних технологій, м. Дніпро, Україна
11. Інститут агроекології і природокористування НААН України, м. Київ, Україна
12. Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства НААН України, м. Одеса, Україна
13. Київський національний університет імені Т. Шевченка, м. Київ, Україна
14. Класичний приватний університет, м. Запоріжжя, Україна
15. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені І. Сікорського», м. Київ, Україна
16. ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України, м. Київ, Україна
17. ПрАТ АПК-ІНВЕСТ, м. Дніпро, Україна
18. Приватне сільськогосподарське підприємство «Агрофірма «Перше Травня», смт. Томаківка, Нікопольський район Дніпропетровської області, Україна
19. Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет», м. Чернівці, Україна
20. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Д. Моторного, м. Запоріжжя, Україна
21. Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна
22. Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна
23. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу», м. Харків, Україна
24. Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна
25. Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет», м. Черкаси, Україна
26. Ягеллонський університет, м. Краків, Польща
27. ISMA University of Applied Sciences, Riga, Latvia
28. Marmara University, Istanbul, Turkey
29. Private Secondary and High School AD ASTRA, Marki, Poland
30. State Agrarian University of Moldova, Chisinau, Moldova
31. The Maldives National University, Male', the Republic of Maldives
32. University of Cordoba, Cordoba, Spain
33. University of Economics, Varna, the Republic of Bulgaria
34. University of Economics and Humanities, Bielsko-Biała, Poland

Секція 1. Облік, аудит, аналіз та оподаткування підприємств аграрного сектору

ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Г. Є. Павлова, д. е. н., професор, декан факультету обліку і фінансів,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна,
Д. Дьякон, д. е. н., професор, ректор,
Університет ISMA Вища школа менеджменту інформаційних систем,
м. Рига, Латвія*

Роль, значення та основні характеристики бухгалтерського обліку вже детально досліджені та обговорені. Однак питання сучасного розуміння функцій обліку та його значення в управлінні бізнес-процесами залишається актуальним, особливо з огляду на усталені традиційні погляди, які обмежують облік лише рахівництвом. Тому обґрунтування обліку як потужної інформаційної системи є нагальною потребою, що вимагає постійного доведення його значущості в умовах сучасного менеджменту та бізнесу. Сучасні фактори та виклики постійно впливають на розвиток облікової системи та роль спеціалістів у цій сфері.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило значні зміни в економічній сфері. Підприємства стикнулися з безліччю запитань щодо ведення бухгалтерії та складання звітності. Одним з основних завдань стало роз'яснення бізнесу, як діяти в нових умовах, що виникли через війну. За нинішньої нестабільності та повної невизначеності подальшого ведення бізнесу, існує ризик негативних наслідків для діяльності підприємств, оцінити які на даний момент складно. Значна частина бізнесу перебуває під загрозою втрати здатності продовжувати діяльність на безперервній основі.

Бухгалтерський облік був, є та буде важливим для бізнесу, особливо в критичних ситуаціях. Через воєнний стан багато підприємств скоротили свою діяльність, але продовжують працювати. Уряд України докладає зусиль для адаптації та спрощення податкового регулювання, тому бухгалтерам слід зосереджувати увагу на нових змінах у сфері оподаткування, обліку та звітності. Для стабілізації діяльності важливо враховувати податкове навантаження, нові норми трудового законодавства та зміни в системі обліку. Бухгалтерія є фінансовим підґрунтям будь-якого підприємства: кожна операція повинна бути відображена в обліку своєчасно. Інакше накопичення операцій може призвести до витратного процесу відновлення бухгалтерії, що потребує значного часу та ресурсів.

Сучасна система бухгалтерського обліку та економічного контролю на підприємствах не може функціонувати без відповідної нормативно-правової бази, яка за останні десятиліття зазнала значних змін під впливом політичних, економічних та соціальних чинників. Крім воєнних викликів, на організацію обліку

та оподаткування значний вплив має цифровізація, яка спрощує ці процеси. Тому доцільно проаналізувати якісні характеристики звітності в контексті сучасних цифрових трендів.

Таблиця 1. Основні цифрові тренди на їх вплив на якість обліку / звітності

Цифровий тренд	Характеристика	Вплив на якість обліку/звітності	Перешкоди
Дані стають головним джерелом конкуренто-спроможності	Дані перетворюються на актив. Процеси їх збору, опису, зберігання та обробки дозволяють отримувати корисну інформацію, яка може бути використана в бізнесі, суспільній діяльності та функціонуванні державних установ.	Big Data дає змогу покращити ефективність, точність і швидкість обробки та передачі інформації	Пред'являються суворі вимоги до початкових даних
Розвиток сфери Інтернету речей (Internet of things, IoT, PoT)	Розвиток мережі, що об'єднує взаємопов'язані фізичні об'єкти або пристрої, оснащені вбудованими датчиками та сенсорами, а також програмним забезпеченням, дозволяє фізичним речам взаємодіяти з комп'ютерними системами та мережами.	Швидке отримання інформації та усунення помилок.	Низький рівень розвитку технічної інфраструктури
Цифровізація або цифрові трансформації бізнесу та галузей економіки	Цифрові технології стали фундаментом для розробки нових продуктів, цінностей і властивостей, а також ключовим чинником здобуття конкурентних переваг на більшості ринків.	Залежно від сфери економіки, на яку чиниться вплив, наслідки можуть відрізнятися. Однак, вимоги до якості звітності безсумнівно підвищуються	Часто інструменти бухгалтерського обліку не відповідають сучасним умовам, що спричиняє низку проблем під час впровадження цифрових рішень

До ключових змін у бухгалтерському обліку під впливом цифровізації відносяться наступні напрями:

1. Трансформація процесів обліку, а також технологій і методологій отримання, зберігання та передачі інформації (зокрема, використання блокчейн-технологій, програмних робіт та інструментів для обробки великих даних).

2. Модифікація взаємодії між учасниками економічних відносин, зокрема зниження рівня інформаційної асиметрії.

3. Зміни у складі об'єктів обліку, що включають як трансформацію наявних, так і появу нових об'єктів.

4. Підвищення якісних характеристик облікової інформації, таких як своєчасність, прозорість, достовірність, а також виникнення нових функцій бухгалтерського обліку.

В умовах воєнного стану уряд України ухвалив низку законодавчих актів, які регулюють порядок підготовки та подання фінансової звітності. Згідно з цими нормативними документами, платникам податків, які через військові дії не мають можливості виконувати свої обов'язки щодо подання звітності, реєстрації податкових накладних або сплати податків, дозволено не виконувати такі дії на час воєнного стану. Крім того, на період воєнного стану і ще протягом шести місяців після його завершення платники звільнюються від відповідальності за такі порушення без необхідності доведення неможливості їх виконання.

Отже, трансформація бухгалтерського обліку у напрямку цифровізації є неминучою і сприяє розвитку економіки. Використання цифрових технологій підтримуватиме розвиток громадянського суспільства та стимулюватиме економічні процеси. Однак військові дії на території України стримують ці процеси. В таких умовах кожен має працювати на своєму фронті для забезпечення функціонування економіки. Хоча частина бізнесу, розташованого в зонах бойових дій, втрачена, інші підприємства можуть переміститися, зберегти робочі місця та сприяти підтримці платоспроможності населення і наповненню державного бюджету. Завдяки нормативно-правовим заходам держави підприємствам легше адаптувати бухгалтерський облік і оподаткування до поточних реалій.

Список використаних джерел.

1. Довгопол Л. Як вести бухгалтерський облік в умовах війни: поради від бухгалтерської компанії «Олімп». URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/finansi/ak-vesti-buhgalterskij-oblik-v-umovah-vijni-poradi-vid-buhgalterskoi-kompanii-olimp> (дата звернення 15.10.2024).

2. Клименко М. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки. Юридична газета. 2022. 1 квітня. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyuni-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html> (дата звернення: 14.10.2024).

3. Ріяко Є. Безпека бізнесу під час війни: ТОП-10 порад керівнику. Ліга Закон. 2022. 25 серпня. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/212816_bezpeka-bznesu-pd-chas-vyni-top-10-porad-kervniku (дата звернення: 15.10.2024).

ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АУДИТУ В УКРАЇНІ

О. М. Губарик, к. е. н., доцент, в. о. завідувача кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна,

В. А. Ігнатченко, головний бухгалтер приватного сільськогосподарського підприємства «Агрофірма «Перше Травня»,

сmt. Томаківка, Нікопольський район Дніпропетровської області, Україна

Впровадження міжнародних стандартів аудиту (МСА) в Україні має важливе значення для підвищення якості фінансової звітності та сприяння інтеграції в глобальний ринок. Серед переваг впровадження МСА можна виділити: підвищення довіри інвесторів, полегшення доступу до міжнародних ринків, покращення корпоративного управління та спрощення процесу міжнародної інтеграції. МСА сприяють стандартизації аудиторських процедур, що зменшує ризики і підвищує ефективність контролю. У 2017 році вступив в дію Закон України «Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність», а саме 21.12.2017 № 2258-VIII, який дав змогу розширити ринок споживчих послуг аудиту, так як до нього включаються не тільки представники великого, а й середнього бізнесу. На це вплинув перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Цей закон спрямований на радикальну зміну принципів аудиторської діяльності, впровадження нової системи регулювання та нагляду за нею, а також підвищення вимоги до якості аудиторських послуг, розширено коло юридичних осіб, які зобов'язані оприлюднити фінансову звітність разом з аудиторським звітом. Згідно з цими змінами проводити щорічний аудит повинні підприємства, що представляють суспільний інтерес і середні підприємства [1]. Аудиторська палата України затвердила для обов'язкового застосування під час виконання завдань з 1 липня 2018 року як національні стандарти аудиту Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2016–2017 років), перекладені на українську мову. Ці стандарти встановлюються Міжнародною федерацією бухгалтерів (International Federation of Accountants (IFAC)) – глобальною організацією бухгалтерів, заснованою в 1977 році, до складу якої входять понад 175 членів із 130 країн та юрисдикцій [2, 3].

Аудит за міжнародними стандартами є важливою складовою забезпечення прозорості та довіри до фінансової звітності підприємств. Для України впровадження міжнародних стандартів аудиту (International Standards on Auditing, ISA) має велике значення, але також має проблеми їх імплементації. Основними перевагами впровадження міжнародних стандартів аудиту в нашій країні є:

- підвищення прозорості та довіри, коли міжнародні стандарти аудиту допомагають забезпечити високий рівень достовірності фінансових звітів, що може збільшити довіру інвесторів та партнерів до компаній;
- покращення якості фінансової звітності, коли застосування стандартів ISA

може допомогти виявляти та виправляти помилки або шахрайство у фінансових звітах;

- забезпечення єдиного підходу, коли міжнародні стандарти допомагають забезпечити єдиний підхід до аудиту в різних країнах, що полегшує міжнародну співпрацю і порівняння фінансових результатів компаній;

- сприяння розвитку професійної спільноти, а саме коли впровадження міжнародних стандартів сприяє розвитку професійних навичок аудиторів та підвищує їхню конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Основними проблемами, які можуть виникнути в процесі імплементації таких стандартів в Україні, є:

- відмінності в правовій системі (українська правова система і практика можуть мати значні відмінності від міжнародних стандартів, а це може ускладнювати адаптацію та інтеграцію міжнародних стандартів у місцеву практику);

- нестача кваліфікованих кадрів (для ефективного впровадження міжнародних стандартів потрібні кваліфіковані аудитори, які мають відповідну освіту та досвід, а в Україні може бути недостатньо фахівців, які відповідають цим вимогам);

- фінансові витрати (перехід на міжнародні стандарти може вимагати значних фінансових витрат для навчання персоналу, адаптації процедур і систем обліку);

- відсутність або недостатність підтримки з боку регуляторних органів (якщо регуляторні органи не надають достатньої підтримки або не забезпечують контроль за дотриманням міжнародних стандартів, це може призвести до неефективного впровадження стандартів);

- корупція та неформальні практики (в Україні корупція і неформальні практики можуть ускладнювати процес аудиту та виконання міжнародних стандартів, а це може вплинути на достовірність фінансових звітів і якість аудиту).

Отже, впровадження міжнародних стандартів аудиту в Україні є критично важливим кроком для покращення якості фінансової звітності та зміцнення довіри до українського бізнесу на міжнародній арені.

Загалом, для успішного впровадження міжнародних стандартів аудиту в Україні потрібен комплексний підхід, що включає освіту, зміни в законодавстві та тісну співпрацю між усіма зацікавленими сторонами. Це дозволить не лише підвищити рівень аудиту, але й зміцнити економічну позицію України на світовій арені.

Список використаних джерел.

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторської діяльності» від 21.12.2017 № 2258- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#h261>.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017 року. URL: <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151-miznarodnistandarti-kontrolu-yakosti-2016-2017>.

3. Редько О. МСА у питаннях без відповідей, або труднощі перекладу: [стандартів аудиту]. Бухгалтерський облік і аудит. 2012. № 12. С. 44–49.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ

Є. В. Алдакімова, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **О. С. Ткаченко**, к. е. н., доцент,
кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Основою бухгалтерського обліку біологічних активів є фіксування і реєстрація фактів здійснення господарських операцій з цими активами в первинних документах. Первинні документи, як правило, складаються на бланках типових форм, а розроблені підприємством самостійно, повинні відповідати вимогам діючого законодавства щодо форми та змісту, а обов'язковою умовою його оформлення є наявність всіх правильно заповнених реквізитів. Перелік нормативних документів, які регламентують облік поточних біологічних активів досить значний, і, безумовно, він потребує уніфікації та універсалізації. Впровадження ринкових механізмів господарювання зумовили необхідність реформування вітчизняного бухгалтерського обліку. Результатом цього є те що, організація бухгалтерського обліку поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах та його нормативно-правове забезпечення потребують удосконалення.

Специфіка сільськогосподарської діяльності полягає в управлінні з боку підприємства процесом біологічної трансформації живих рослин або тварин у сільськогосподарську продукцію чи в додаткові біологічні активи. Враховуючи зазначені особливості галузі та існування Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство» (далі МСБО 41), Методологічною радою з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України розроблене Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» (далі НП(С)БО 30).

Проведене дослідження цих двох нормативних джерел показало, що НП(С)БО 30, які розроблені на основі МСБО 41, суттєво між собою не відрізняються. Але є певні відмінності, які викликані набутим досвідом облікової практики в Україні. Так, зокрема, поділ біологічних активів за НП(С)БО 30 проводиться на поточні та довгострокові, тоді як в МСБО 41 вони поділяються на зрілі та незрілі, споживані та не споживані. Також в МСБО 41 біологічні активи визначені просто, як живі тварини або рослини, без врахування того, що вони можуть зазнавати біологічних перетворень та внаслідок цього приносити підприємству економічні вигоди. НП(С)БО 30 в цьому плані більш досконале, так як наведено в ньому визначення терміну «біологічні активи» більш відповідає загальним характеристикам активів підприємства.

Впровадження НП(С)БО 30 зумовило зміни у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, формах звітності підприємств, що було враховано. Наказом Міністерства фінансів України від 21

лютого 2008 року № 73 затверджені Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 21 лютого 2008 року № 73, тобто більше ніж через рік після введення в дію НП(С)БО 30.

Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку і аудиту поточних біологічних активів рослинництва в сільськогосподарських підприємствах розроблені з метою забезпечення методичних засад формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності та відповідно до вимог:

- Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV, визначає правові засади регулювання, організації, ведення обліку та складання фінансової звітності в Україні;

- Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 № 88, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.06.95 за № 168/704;

- Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 за № 291, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.12.99 за № 892/4185;

- Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 21.12.99 за № 893/4186;

- Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2006 № 1315, застосовуватися підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які здійснюють сільськогосподарську діяльність;

- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 № 246, визначає методологічні засади формування в обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності;

- Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № 790;

- МСБО 41 «Біологічні активи» від 01.01.2012, застосовується до сільськогосподарської продукції, зібраної як урожай біологічних активів суб'єкта господарювання, причому лише на час збирання врожаю.

Виходячи з вищесказаного, зрозуміло, що НП(С)БО 30 «Біологічні активи» при введенні в дію не було достатньо забезпечене відповідними нормативно-методичними актами, які б деталізували порядок його практичного застосування. Через це стиль викладення змісту НП(С)БО 30 «Біологічні активи» є занадто складним для розуміння як науковців так і практикуючих спеціалістів з бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств.

ЗМІНА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: НОВІ ПІДХОДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОБЛІК У 2024 РОЦІ

А. Ю. Алексєєва, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Т. М. Саванчук, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Повномасштабна війна, що триває на території України з 2022 року з одного боку привела до значного збільшення потреб у бюджетних надходженнях для фінансування військових витрат, а з іншого – до значного скорочення бюджетних надходжень від бізнесу, адже суб'єкти господарювання на окупованих територіях змушені були припинити свою діяльність та сплату податків до бюджету.

В таких український уряд прийняв рішення запровадити ряд нових законодавчих ініціатив, які мають на меті адаптацію податкової системи до сучасних викликів. Основні зміни стосуються збільшення військового збору для тих, хто вже його сплачував, а також його запровадження для осіб, що працюють на спрощеній системі оподаткування. Ці зміни є частиною закону про збільшення податків 11416-д [1].

Вказаний законопроект, після доопрацювання був затверджений Верховною Радою у другому читанні і містить кілька суттєвих змін в оподаткуванні суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм та напрямків діяльності. Найбільш суттєвими є зміни в оподаткуванні військовим збором, що представлені в таблиці 1.

Таблиця 1. Зміни в оподаткуванні військовим збором

Податок	Розмір податку до прийняття закону	Розмір податку після прийняття закону	Висновок
Військовий збір від доходів фізичних осіб	1,5% від заробітної плати	5% від заробітної плати	Збільшення розмір податку на 3,5%.
Військовий збір для платників єдиного податку 3 групи	0% від доходів	1% від доходу	Впровадження військового збору щодо доходів ФОП та юридичних осіб 3-ї групи
Військовий збір для платників єдиного податку 1,2 та 4 групи	0%	10% від мінімальної зарплатні, що встановлена на початок звітного року	Впровадження військового збору щодо доходів ФОП 1,2 та 4 групи.

Окрім цього, відбулись такі зміни в ставках податків:

1. Збільшення ставки податку на прибуток для банків до 50%;
2. Збільшення ставки податку на прибуток для фінансових установ – 25%;

Як свідчить наведена інформація, в умовах військового конфлікту в Україні система оподаткування зазнала значних змін, що суттєво вплинули на облік фінансових операцій. Зокрема, нові законодавчі ініціативи, включаючи закон 11416-д, покликані адаптуватися до нових економічних реалій. Збільшення військового збору та запровадження нових податкових ставок для різних категорій платників вимагають від бухгалтерів та підприємців швидкої реакції та адаптації до нових умов. У цьому контексті важливо проаналізувати, як ці зміни впливають на облік, зокрема, які нові вимоги виникають у сфері звітності та обліку податкових зобов'язань. Виходячи з усього зазначеного вище, можна зробити такі висновки, щодо впливу змін на облік та оподаткування:

1. Адаптація бухгалтерського обліку: підприємствам доведеться оновити свої облікові системи для відображення нових ставок військового збору. Це потребуватиме внесення змін до облікових реєстрів та підготовки нових форм звітності.

2. Облік військового збору: збільшення військового збору для фізичних осіб до 5% вимагатиме детальнішого обліку заробітної плати. Підприємства повинні будуть враховувати нові зобов'язання під час розрахунків з працівниками.

3. Вплив на фінансові результати: зростання військового збору та його запровадження для платників єдиного податку юридичних осіб може зменшити чистий прибуток підприємств, що, у свою чергу, позначиться на інвестиційних можливостях.

4. Зростання податкового навантаження на ФОП: для фізичних осіб-підприємців, особливо на спрощеній системі оподаткування, нові ставки військового збору можуть створити додаткове податкове навантаження, що вимагатиме переосмислення бізнес-моделей.

5. Контроль: підвищена відповідальність за правильне ведення обліку військового збору підвищує вимоги до систем внутрішнього контролю, що вимагає від підприємств посилення compliance-процесів.

6. Прогнозування податкових зобов'язань: зміни в податковому законодавстві спонукають підприємства до більш уважного прогнозування податкових зобов'язань, що важливо для фінансового планування.

Отже, можемо зробити висновок, що нові підходи в оподаткуванні в умовах війни призводять до необхідності значних змін в облікових процесах, що вплине на фінансову стійкість підприємств та їхню здатність адаптуватися до нових умов.

Список використаних джерел.

1. Законопроект №11416-д щодо підвищення податків (оновлено). «Дебет-Кредит» – Бухгалтерські новини. URL: <https://news.dtkk.ua/taxation/common/93266-uvaga-vru-pidtrimala-u-ii-citanni-zakonoprojekt-11416-d-shhodo-pidvishhennia-podatki-ovovleno> (дата звернення: 20.10.2024).

ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

О. П. Атамас, к. е. н., доцент, кафедра

*обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Функціонування системи внутрішнього контролю є однією із основоположних задач сьогодення для підприємств будь-якої форми власності в секторі агропромислового комплексу. Натомість зміни та інновації, що наразі відбуваються у ринковій економіці, унеможлиблюють використання тих механізмів та інструментарію внутрішнього контролю, що були донедавна актуальними та ефективними.

В умовах ревіталізації економічної системи особливої актуальності набуває саме процес забезпечення високого рівня ефективності проведення внутрішнього контролю, що є запорукою формування високих показників ефективності ведення бізнесу та стабілізації фінансового стану підприємства у середньо- та довгостроковій перспективах.

На сьогоднішній день, внутрішньогосподарський контроль на підприємствах агропромислового комплексу є запорукою забезпечення достатніх показників ефективності бюджетування, нормування, виявлення відхилень показників виробництва від нормативних значень та, відповідно, - прийняття виважених структурованих управлінських рішень. Відтак, внутрішньогосподарський контроль є основним інструментом забезпечення ефективного функціонування системи обліку на підприємствах агропромислового комплексу.

Реформування підприємств агропромислового комплексу, особливо в аспекті негативного впливу факторів повномасштабного воєнного вторгнення на територію України, сформували об'єктивні передумови для пошуку інноваційних механізмів, методів та функцій органів внутрішньогосподарського контролю. Таким чином, враховуючи обставини сучасності, внутрішньогосподарський контроль необхідно розглядати на засад системності з індивідуальними особливостями забезпечення та характеристиками для кожного підприємства агропромислового комплексу.

На основі аналізу наукових праць з означеної проблематики [1–4] доведено, що від якості проведення внутрішньогосподарського контролю на підприємствах залежить своєчасність виявлення недоліків у веденні відповідних операцій та формування стратегічних векторів їх усунення.

З метою досягнення високого рівня ефективності внутрішнього контролю на підприємствах агропромислового комплексу є необхідними наступні кроки (рис. 1).

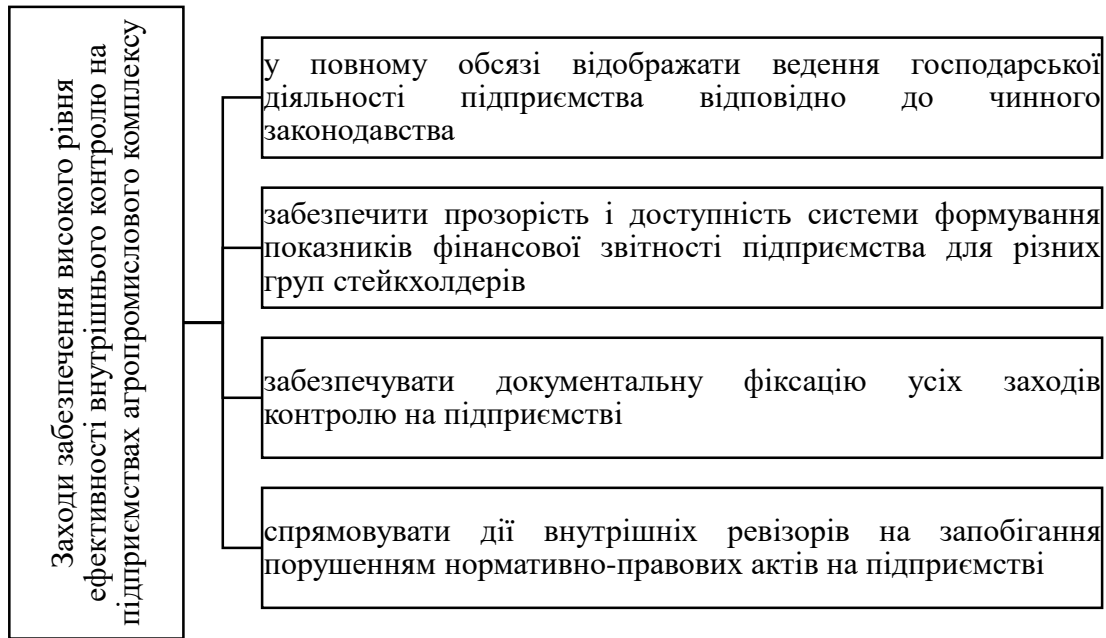

Рис. 1. Перелік заходів забезпечення високого рівня ефективності внутрішньогосподарського контролю на підприємствах агропромислового комплексу

Джерело: розроблено автором

Враховуючи наведені заходи, внутрішньогосподарський контроль формує можливість для власника бізнесу приймати швидкі виважені управлінські рішення, ґрунтуючись на стратегічних векторах економічного розвитку підприємства та враховуючи результати його фінансової діяльності, що сукупно забезпечує ефективне функціонування та високі конкурентні позиції як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках у секторі агропромислового виробництва.

Список використаних джерел.

1. Turetken O., Jethefer S., Ozkan B. Internal audit effectiveness: operationalization and influencing factors. *Managerial Auditing Journal*. 2020. Vol. 35. P. 238–271.
2. Огійчук М. Ф., Рагуліна І. І., Новіков І. Т. Аудит: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2020. 852 с.
3. Starenka O. Risk assessment in the internal control system of an enterprise. *Transformation of economics, finance and management in the context of world globalization : Scientific monograph*. Riga: Baltija Publishing. 2023. P. 179–198.
4. Онищенко В., Марінова В. Внутрішній контроль як фактор ефективності інформаційної системи бухгалтерського обліку. *Economy and society*. 2022. 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-60> (дата звернення: 13.10.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ АГРОБІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

М. М. Безбородько, методист, викладач обліково-економічних дисциплін, ВСП «Технологічний фаховий коледж Дніпровського державного аграрно-економічного університету», м. Дніпро, Україна

Сільське господарство в Україні є однією із пріоритетних сфер економіки і забезпечує продовольством значну частину населення країни. До війни досить багато державних ресурсів та іноземних вкладень було направлено на програми підтримки розвитку сільського господарства в країні.

Родючі землі, сприятливий клімат та інвестиції не лише забезпечували нарощення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, а й сприяли її експорту до країн Азії, Африки та Близького Сходу. В результаті сформувалася складна структура українського аграрного сектору: великий аграрний бізнес конкурує з фермерськими господарствами та дрібнотоварними господарствами сімейного типу [1].

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України створили реальну загрозу продовольчій безпеці не тільки нашій країні, але й усьому світу. Адже багато країн значною мірою залежать від нашої сільськогосподарської продукції.

До початку повномасштабної війни щорічне зростання галузі становило 5-6 %, при цьому частка сільськогосподарського виробництва у ВВП становила 10 %, а разом із переробкою сільськогосподарської продукції 16 %. Це свідчить про чималу роль аграрного сектору в економіці країни [2]. З початком повномасштабного вторгнення можемо спостерігати наступні негативні тенденції для агробізнесу:

- скорочення площ земель для посіву, загалом від 24 лютого 2022 року Україна втратила 19,3% посівних площ, понад 5000 тис. га орних земель не використовуються через війну [3];
- відсутність нормальної логістики (постраждали автомобільні дороги внаслідок влучань, автоперевізники не хочуть ризикувати та їздити близько до зон бойових дій, існують великі ризики обстрілу залізничних вузлів, обстріли та блокування портів);
- зниження експорту;
- зростання цін на посівні матеріали, засоби захисту рослин, добрива, паливо та паливно-мастильні матеріали;
- пошкодження елеваторів, складів, сільськогосподарської техніки;
- дефіцит робочої сили внаслідок мобілізації та відтоку людей з постійних місць проживання;
- зменшення платіжної спроможності українських покупців агропродукції;
- згорання програм банківського кредитування для агробізнесу;
- зменшення обсягу інвестицій у галузь.

Проте зупинити роботу агробізнесу в Україні агресору не вдалося, адже для стійкості агробізнесу в умовах воєнного часу було запроваджено ряд змін. Зміни, внесені у законодавство України на період воєнного стану, які вплинули на агробізнес:

- скасовано нарахування і сплату земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної форм власності, що розташовані на територіях, де ведуться бойові дії або на тимчасово окупованих територіях;
- спрощено умови зберігання, транспортування, застосування і торгівлі пестицидами та агрохімікатами, зокрема, продовжено строк дії допусків на право роботи, пов'язаної з їхнім транспортуванням та зберіганням;
- надано можливість експлуатації тракторів, самохідних шасі, тощо, без їхньої реєстрації (проте протягом 90 днів після скасування воєнного стану, власникам техніки доведеться її зареєструвати (перереєструвати));
- введено податкові пільги на паливо;
- спрощено умови імпорту сільськогосподарської продукції;
- скасовано вимогу обов'язкового застосування РРО/ПРРО на період воєнного стану (Закон України № 2120-ІХ від 15.03.2022) [4].

Агробізнес стає все більш важливим гравцем на світовому рівні, а податкова система має величезний вплив на його функціонування. Проте дуже зарано стверджувати, що державі вдалося врегулювати ведення агробізнесу в Україні. Актуальні для аграріїв питання наразі залежать від місцезнаходження підприємства, тобто знаходиться земельна ділянка у зоні активних бойових дій чи поруч із нею, чи підприємство знаходиться у відносно небезпечному місці. Так, для тих аграріїв, які знаходяться у безпосередній близькості до зони бойових дій, актуальними є питання отримання податкових пільг, документування фактів пошкодження майна, техніки, посівів.

Останнім часом актуальності набули питання, пов'язані із розміщенням на сільськогосподарських землях фортифікаційних споруд: хто і як має це фіксувати, адже така інформація має ознаки державної таємниці; як отримати звільнення від податків, адже такі землі використовувати за призначенням не можливо. Також для всіх аграріїв актуальними залишились питання зупинення реєстрації податкових накладних та накладення штрафів за несвоєчасну реєстрацію податкових накладних. Не втратили своєї актуальності і спори з приводу невиконання чи неналежного виконання господарських договорів, адже в умовах воєнного стану порушення строків поставки чи оплати вже поставленого товару доволі таки розповсюджене явище. Тому, для держави ще залишається багато питань, які необхідно вирішувати та врегульовувати в аграрному секторі країни.

Список використаних джерел.

1. <https://www.tni.org/uk/article/ukrainian-agriculture-in-wartime>
2. <https://jurliga.ligazakon.net/news/228674agrarniy-bznes-pd-chas-vyni-yuridichn-poradi>
3. <https://www.epravda.com.ua/news/2024/01/12/708698/>
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Д. С. Бєлов, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: О. О. Одношевна, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сучасний розвиток економіки та бізнесу вимагає постійного вдосконалення процесів управління, зокрема фінансового та операційного обліку на підприємствах. Зростання обсягів інформації, яку необхідно обробляти, а також підвищені вимоги до швидкості та точності прийняття управлінських рішень роблять традиційні методи ведення обліку все менш ефективними та застарілими. Традиційні системи обліку, що передбачають ручне введення даних та використання паперової документації, більше не можуть повною мірою відповідати сучасним вимогам до швидкості, надійності та комплексного аналізу інформації.

Впровадження сучасних інформаційних систем для обліку стає критично важливим для підприємств, оскільки такі системи дозволяють автоматизувати широкий спектр облікових операцій, від обробки первинних даних до формування аналітичної звітності. Автоматизація значно знижує ризики людських помилок, підвищує точність і достовірність облікових даних, а також забезпечує миттєвий доступ до них для оперативного прийняття рішень [1]. Крім того, використання інформаційних систем дозволяє централізовано керувати всіма обліковими процесами, що, в свою чергу, підвищує ефективність управління підприємством у цілому [4].

Сучасні інформаційні системи для обліку є багатфункціональними програмними комплексами, які дозволяють автоматизувати всі етапи облікового процесу [2, 3]. Найбільш поширеними рішеннями на ринку є такі програми, як:

- ERP-системи (Enterprise Resource Planning) – це інтегровані системи, що об'єднують фінансовий облік, управління запасами, виробничі процеси та інші функції підприємства;
- CRM-системи (Customer Relationship Management) – допомагають управляти відносинами з клієнтами, включаючи фінансові аспекти;
- Програми для бухгалтерського обліку – такі як 1С:Бухгалтерія, SAP, Oracle, Microsoft Dynamics, М.Е.Дос, які дозволяють автоматизувати процеси ведення фінансового та податкового обліку.

Впровадження сучасних інформаційних систем дозволяє здійснити ряд важливих удосконалень у сфері обліку:

- Автоматизація рутинних операцій. Інформаційні системи дозволяють автоматизувати багато щоденних операцій, таких як введення первинної документації, нарахування заробітної плати, контроль витрат та формування звітності. Це знижує трудовитрати та мінімізує ризик помилок.

- Підвищення оперативності обліку. Завдяки інтеграції різних модулів (фінанси, склади, виробництво) інформаційні системи дозволяють обробляти дані в реальному часі. Це дає можливість керівництву швидко отримувати доступ до актуальної інформації про фінансовий стан підприємства.

- Аналітика та прогнозування. Сучасні системи дозволяють проводити глибокий аналіз фінансових даних, будувати прогнози та моделі, що допомагає у прийнятті стратегічних рішень.

- Інтеграція з іншими системами. Важливою перевагою сучасних систем є можливість інтеграції з іншими інформаційними системами підприємства (наприклад, системами управління персоналом або виробництвом), що забезпечує єдиний інформаційний простір.

- Зменшення витрат на облік. Автоматизація облікових процесів знижує потребу в великій кількості персоналу, що займається введенням даних та обробкою документації, що дозволяє підприємствам оптимізувати витрати.

Впровадження сучасних інформаційних систем для вдосконалення обліку є ключовим кроком для компаній, які прагнуть підвищити ефективність управлінських процесів, забезпечити швидкість прийняття рішень та оптимізувати витрати. Хоча цей процес може супроводжуватися певними труднощами, автоматизація обліку відкриває перед підприємствами значні можливості, дозволяючи їм вийти на новий етап розвитку. Для досягнення максимальних результатів важливо обирати систему з урахуванням особливостей конкретного бізнесу, а також залучати кваліфікованих спеціалістів для її налаштування та подальшої підтримки.

Список використаних джерел.

1. Гончаренко С. О. Введення в автоматизовані інформаційні системи обліку. Київ: Наукова думка, 2020.
2. Петренко М. В. Інформаційні технології в обліку: теорія та практика. Харків: Фактор, 2019.
3. Полякова Т. І. Автоматизація бухгалтерського обліку. Одеса: ОНПУ, 2021.
4. Матвієнко О. Основи організації електронного документообігу: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 112 с.

РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ЗАПАСІВ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Є. В. Біловол, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»*

*С. О. Калмиков, В. С. Овдін, здобувачі другого (магістерського) рівня
вищої освіти, ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»*

*Науковий керівник: С. В. Юрченко, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування*

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

В теперішніх умовах розвитку економіки ефективність функціонування підприємства залежить від якості матеріального забезпечення виробничого процесу. Виникає питання про формування повної і достовірної інформації про запаси. Особливість управління запасами підприємства пов'язана з наявністю певних протиріч: при наявності безлічі факторів, які обумовлюють необхідність створення запасів (ризик зриву виконання виробничої програми через несвоєчасне поповнення запасів, можливі коливання обсягів виробництва, наявність витрат, що залежать від частоти поповнення запасів), підприємство змушене нести великі витрати на їх утримання (витрати на зберігання, страхування та т.д.). Тому перед бізнесом стоїть проблема обліково-аналітичної оцінки з метою ефективного управління запасами, рішення якої дозволяє підвищити ефективність діяльності всього підприємства та його економічну безпеку.

Обліково-аналітична система є складовою частиною загальної системи управління, що базується на даних бухгалтерського обліку, суть якої полягає в поєднанні облікових і аналітичних операцій в єдиний процес, проведенні своєчасного мікроаналізу, безперервності цього процесу і використанні його результатів в ході розробки рекомендацій. В цілому, обліково-аналітичну систему можна описати як упорядковану сукупність облікових, аудиторських, а також аналітичних процедур, при взаємодії яких зовнішні і внутрішні користувачі отримують інформацію необхідну для прийняття управлінських рішень.

Обліково-аналітичне забезпечення запасів входить в загальну систему обліково-аналітичного забезпечення управління господарюючим суб'єктом і займає в ній одну з найбільш значущих ролей. Таку високу значимість даної підсистеми можна пояснити тим, що запаси відіграють важливу роль у господарській діяльності будь-якого промислового підприємства, так як вони займають велику частку в його оборотному капіталі і є основою і необхідною умовою виконання програм з випуску та реалізації продукції.

Статистичні дані суб'єктів господарювання України свідчать, що запаси впродовж останніх років становлять близько п'ятої частини оборотних активів. Це є важливим фактором впливу на їх діяльність, оскільки належний стан та ефективне використання запасів забезпечує безперебійність і ритмічність господарської діяльності підприємств, що позитивно впливає на показники фінансового стану та

економічну безпеку підприємства загалом.

Обліково-аналітичне забезпечення запасів підприємства повинно відповідати його основним цілям: збільшення рентабельності, зростання фінансової стійкості, а також інвестиційної привабливості. Їх досягнення здійснюється за рахунок забезпечення системи управління запасами релевантною інформацією, яка розкриває реальний механізм процесів забезпечення матеріалами та їх споживання; визначення слабких ділянок діяльності та своєчасної нейтралізації негативних факторів в області запасів.

Метою обліково-аналітичного забезпечення запасів підприємств є підвищення надійності матеріального забезпечення за допомогою раціональної компенсації відхилень, що виникають в процесі виконання планів постачання і планів виробництва продукції. Разом з тим обліково-аналітичне забезпечення запасів суб'єкта господарювання має виконувати інформаційно-облікову, аналітичну та контрольну функції з метою прийняття ефективних рішень на всіх рівнях управління. У сукупності заходів по реалізації обліково-аналітичного забезпечення запасів на підприємстві, важливе значення приділяється формуванню повної та достовірної інформації про наявність, рух, оцінку матеріальних цінностей, а також організації внутрішньогосподарського контролю.

До напрямів удосконалення системи управління запасами відносять удосконалення аналітичного обліку виробничих запасів підприємства, враховуючи особливості його основної діяльності, що забезпечить: отримання більш точної та детальної інформації про наявність та рух виробничих запасів; здійснення чіткого та розгорнутого аналізу обсягів запасів на підприємстві, який надає змогу зробити висновки про збільшення рентабельності підприємства та прискорення обігу вкладеного капіталу: надання керівникам підприємства інформації щодо структури запасів, обсягів їх виробництва та реалізації для прийняття відповідних управлінських рішень.

Поряд з цим, підсистема аналітичного забезпечення управління матеріально-виробничими запасами стає постійно діючим фактором підвищення ефективності їх використання, що обумовлено тим фактом, що аналітична система забезпечує якісну і кількісну оцінку змін, які відбуваються в керованому об'єкті і, тим самим, дозволяє своєчасно помітити сприятливі і негативні явища і процеси. Отже, система обліково-аналітичного забезпечення управління являє собою складний багаторівневий механізм, який об'єднує якісно неоднорідні складові. На основі поєднання облікової інформації з виконанням додаткових аналітичних процедур забезпечується достовірна оцінка виробничих запасів що є основою ефективного управління ними. Раціональне організаційно-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами дозволить не тільки зменшити втрати від утримання надлишкових запасів, а й дасть можливість вивільнити значну частину коштів, що суттєво покращить вартісно-орієнтоване управління підприємством. Грамотно сформована система обліково-аналітичного забезпечення запасів на підприємстві буде сприяти прийняттю ефективних управлінських рішень, що сприятливо позначиться на економічній безпеці підприємства.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ю. С. Богданова, здобувач другого (магістерського) рівня

вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Л. М. Васільєва, д. н. з держ. упр.,

професор, кафедра обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Важливою складовою діяльності будь-якого підприємства є процес обліку та управління витратами. Наразі необхідність створення управлінського обліку витрат виробництва на українських підприємствах є достатньо актуальною. Це зумовлено жорсткою конкуренцією на ринках сировини та продукції, обмеженістю ресурсів підприємств і необхідністю прийняття управлінських рішень на підставі обґрунтованої, своєчасної та достовірної інформації. На сьогодні існує велика різноманітність методів управління витратами, які можуть бути використані і скориговані підприємствами щодо особливостей своєї господарської діяльності.

Правильно розроблена система управлінського обліку витрат дозволяє знижувати витрати виробництва і передбачити появу загроз і ризиків організації, а також це дозволяє отримувати більший прибуток без зміни вартості реалізації продукції. У системі бухгалтерського управлінського обліку виникає необхідність сформулювати релевантну інформаційну базу. Система управління витратами включає в себе три взаємопов'язаних напрями: забезпечення обліку витрат; управління витратами; розробку заходів з їх оптимізації. Саме облік як інформаційний потік, обернений процесу управління, буде не лише відображати дійсність, але й готувати інформацію для моделювання економіки підприємства в майбутньому.

Обліковий процес на підприємстві спрямовано на відображення процесів постачання, які відбуваються на підприємстві протягом певного періоду, виробництва та реалізації продукції за допомогою їх кількісного виміру (в натуральних, вартісних показниках), реєстрації, групування і аналізу в розрізах, що формують собівартість готової продукції. Таке відображення забезпечує отримання вичерпної інформації, необхідної для того, щоб управляти підприємством і оцінювати його діяльність виведення фінансових результатів. Облік витрат повинен будуватися так, щоб можливо було визначити та виміряти всі фактори виробництва, що впливають на рівень собівартості: матеріальні ресурси, що використовуються на технологічні потреби й складають основу готового продукту, їх об'єм та зміну структури; основні засоби, що застосовуються у виробництві, їх технічний рівень, що впливає на розмір витрат, які пов'язані з їх функціонуванням у виробництві; трудові витрати, їх рівень, динаміку й вартісну ємкість у собівартості; витрати, пов'язані з організацією й обслуговуванням виробництва та витрати на управління виробництвом.

Для будь-якого підприємства одним з головних завдань ефективної діяльності є правильне і обґрунтоване управління витратами, а саме їх скорочення, тобто розробка та впровадження ефективної методики управлінського обліку витрат на виробництво продукції. Управлінський облік витрат виробництва здійснюється за різними об'єктами, що визначаються специфікою підприємства. Чим більше видів продукції (робіт, послуг) виробляє (виконує) підприємство, тим більше об'єктів (рахунків) аналітичного обліку відкривається в управлінському обліку. Однією із головних ланок у системі управлінського обліку є організація оперативного контролю за формуванням витрат виробництва. Причому важливе значення має наближення моменту власне контролю до фактів виникнення витрат, оскільки розрив у часі якраз і зумовлює те, що контроль стає наступним і, таким чином, не виконує активної функції щодо формування витрат. Для забезпечення активного впливу менеджерів на формування витрат оперативний контроль в управлінському обліку повинен ґрунтуватись у першу чергу на прогностичній оцінці їхньої поведінки, що передбачає перш за все розробку обґрунтованих нормативів витрат та оцінку їхньої доцільності ще до моменту здійснення. Поряд з прогностичним контролем рівня та доцільності витрат, в управлінському обліку не менш важливим є контроль за фактичними витратами, тоді дані управлінського обліку можуть бути використані для прийняття своєчасних, обґрунтованих рішень менеджерів.

Таким чином, управління витратами – це динамічний управлінський процес, спрямований на планування витрат, організацію раціонального їх витрачання, здійснення контролю за виконанням виробничого плану, який є складовою системи управління підприємством. Метою управлінського обліку витрат виробництва є забезпечення інформацією менеджерів підприємства для прийняття ними обґрунтованих рішень щодо ефективного використання праці, виробничих запасів та основних засобів. Управлінський облік забезпечує інформацією менеджерів для прийняття ними певних рішень. В управлінському обліку витрат виробництва широко поширені конструктивні та прогностичні розрахунки, експертні оцінки поведінки витрат до їх здійснення. Успішна реалізація програми скорочення витрат і створення механізму їх регулярної оптимізації дозволить організаціям підвищити ефективність бізнесу або використовувати низькі ціни на продукцію, як одне з ключових переваг у конкурентній боротьбі.

Список використаних джерел.

1. Колісник О., Суходольська Д. Оцінка впливу виробничих витрат на собівартість продукції. Економіка та суспільство. 2023. № 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3076/2999>
2. Мезенцева Н. М., Павликівська С. Г., Янчиленко Я. О. Витрати виробництва в умовах обмеженості ресурсів. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. № 3 (2). С. 208–215. http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_71_2_2019_ukr/30.pdf
3. Назаренко Т. П., Франчук І. Б., Вітер С. А. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції. Економіка та держава 2021. № 7. С.83-89. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2021/16.pdf

ПРАВОВЕ ПІДГРУНТЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

А. О. Боровенська, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: Т. М. Саванчук, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Бюджетні установи є окремим окремими суб'єктами господарської діяльності, що мають певні особливості діяльності, які впливають на організацію обліку в таких установах. Такі суб'єкти господарювання, частіше за все, створюються з метою задоволення соціально-економічних потреб суспільства, наукових та освітніх цілей. Рішення щодо створення бюджетної установи, приймається відповідними органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоуправління за наявності матеріально-технічної бази та кваліфікованих спеціалістів. Правовим підґрунтям початку діяльності установ бюджетної сфери є їх державна реєстрація, що здійснюється в виконавчому комітеті міської чи районної адміністрації за місцезнаходженням. Особливістю функціонування бюджетних установ є те, що вони у відповідності до діючого законодавства фінансуються за рахунок бюджетних коштів та додаткових доходів, отримання яких дозволене законодавством.

Отже, повноцінне існування підприємств бюджетної сфери можливе лише за умови їх державної реєстрації. При цьому установи державної сфери є повноцінними суб'єктами господарських відносин, а тому мають зареєструватися в органах податкової служби, Пенсійного фонду та фондах соціального страхування. Така реєстрація є правовим підґрунтям для початку діяльності та організації обліку. Враховуючи, що в процесі свого функціонування бюджетні організації можуть мати найманих працівників, то на них поширюються всі вимоги, щодо забезпечення обов'язкового державного страхування таких працівників і сплати єдиного соціального внеску.

Постановка на облік в податкових органах для підприємств бюджетної сфери здійснюється в тому ж порядку, що і для підприємств, що мають комерційну направленість роботи. Проте, треба врахувати, що підприємства бюджетної сфери за своєю природою, найчастіше є неприбутковими організаціями, адже створюються вони, як зазначалося вище, для задоволення соціально-економічних потреб суспільства, наукових, культурних, освітніх та інших подібних потреб суспільства.

В той же час, основною умовою для отримання установою чи організацією, що утримується за рахунок бюджетних коштів статусу неприбуткової, є включення такої організації до Реєстру неприбуткових організацій. Такий Реєстр являє собою автоматизовану систему, в якій накопичуються данні, щодо різного роду неприбуткових організацій, що звільняються від сплати податку на прибуток. При

цьому при включенні бюджетної організації в зазначений реєстр їй присвоюється ознака неприбутковості. Якщо така ознака не присвоєна, то бюджетна організація функціонує як звичайне підприємство, хоч і фінансується за рахунок бюджетних коштів.

Важливим підґрунтям для початку діяльності та організації обліку бюджетної установи є також відкриття рахунків. При цьому бюджетні організації для отримання фінансування в органах казначейства мають відкрити різні типи рахунків (рис. 1). Кожен із рахунків, що відкривається в органах казначейства має певне призначення та має використовуватися у відповідності з вимогами законодавства. Для відкриття рахунків в Казначействі, бюджетні установи мають подати до казначейства встановлений перелік документів, що є підставою для відкриття рахунку. Належна реєстрація та відкриття рахунків є основою початку діяльності суб'єкта господарювання та початку процесу організації обліку, яка має врахувати завдання, що поставлені перед відповідною бюджетною установою.

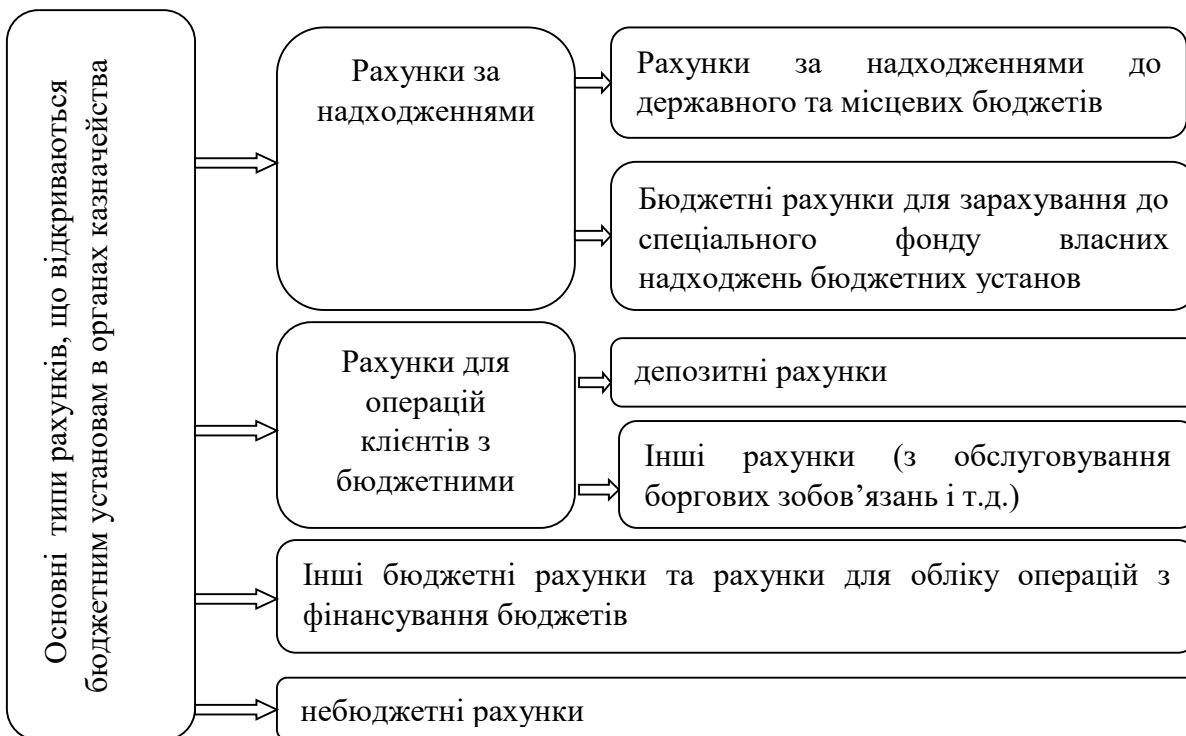

Рис. 1. Основні типи рахунків бюджетних установ

Отже, підприємства бюджетної сфери, створюються та функціонують в правовому полі України, повинні бути зареєстровані в органах державного соціального страхування та податкових органах і включені, при необхідності, до реєстру неприбуткових організацій. Рахунки таких установ відкриваються в органах Державної казначейської служби України в залежності від потреб конкретної бюджетної установи, що є підґрунтям для відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку та організації обліку певної бюджетної установи.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ЕТАПИ АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

*Т. А. Бузова, д. е. н., професор,
директор аудиторської фірми «Плато-Аудит», м. Миколаїв, Україна*

Перехід до нових економічних відносин в Україні, розвиток підприємств аграрної сфери, які мають значну кількість основних засобів, зумовили необхідність використання незалежного аудиту необоротних активів.

Основними завданнями аудиту необоротних активів є:

- перевірка складу активів відповідно до діючого законодавства;
- дослідження в обліку і звітності первісної, залишкової, справедливої вартості об'єкта аграрного виробництва;
- перевірка умов безпеки активів, дотримання порядку їх інвентаризації;
- перевірка своєчасного оформлення первинних та зведених документів, реєстрів синтетичного та аналітичного обліку руху об'єктів;
- аналіз правильності нарахування амортизації, обґрунтування методів зносу активу;
- дослідження правильності відображення у звітності інформації про операції з необоротними активами (НА);

Методичними прийомами аудиту необоротних активів є документальна і фактична перевірка, перерахунок, дослідження, опитування, аналітичні тести, зустрічна перевірка та інше. Доцільно на першому етапі аудиту знайомитися з організацією бухгалтерського обліку, видами податків, які нараховує та сплачує підприємство, наказами, дозволами власника на проведення операцій з необоротними активами.

На другому етапі здійснюється перевірка складу та наявності об'єктів, які можуть проводитися шляхом:

- а) аналізу всіх документів по інвентаризації об'єктів, або ініціювання її проведення з правом присутності аудитора;
- б) проведення перевірки документів по придбанню з різних джерел (за оплату, на безоплатній основі, самостійне виготовлення, внесків до статутного капіталу, обміну та інше) як в первинних документах, так і в облікових реєстрах.

Наступним кроком є перевірка вибуття активів, особливо основних засобів (реалізація, безкоштовна передача, фізичного або морального зносу, обміну та інше). Слід перевірити наявність підписів керівника підприємства, відмітки бухгалтерії в інвентарних картах, в відомостях по амортизації об'єкта.

При перевірці нарахування зносу (амортизації) доцільно проаналізувати:

- 1) правильність віднесення основних засобів до відповідних груп та формування їх первісної та залишкової вартості;
- 2) зміну вартості об'єктів (ремонт, індексація);
- 3) порядок нарахування амортизації активу;

- 4) обґрунтування методу зносу об'єкта до видів діяльності підприємства;
- 5) умови по об'єктах, що не підлягають амортизації (на консервації, вирощування плодкових насаджень та інше);
- 6) дату введення основних засобів в експлуатацію і дату нарахування зносу об'єкта.

На останньому етапі перевіряється відповідність даних первинних та зведених документів обліковими регістрами синтетичного та аналітичного обліку, показниками фінансової та податкової звітності.

Ми рекомендуємо, при перевірці необоротних активів, крім основних документів (план, програма аудиту) складати наступні робочі документи аудитора:

- 1) тести внутрішнього контролю активів, де вказувати зміст питання (чи проводиться інвентаризація НА, випадки переоцінки основних засобів, наявність договору з відповідною особою, повнота складання первинних документів, облікових регістрів та інше), варіанти відповіді;
- 2) тести системи обліку необоротних активів (інформація про зміни первісної вартості, методи нарахування, амортизації, їх зміни, використання типових форм документів та інше);
- 3) результати вибіркової інвентаризації основних засобів (об'єкт основних засобів, шифр, наявність за даними аудиту і підприємства, відхилення);
- 4) вибіркова перевірка повноти оприбуткування основних засобів і нематеріальних активів, де вказувати назву об'єкта, шифр, результати перевірки первісної вартості з обліком додаткових витрат (на монтаж, митні, транспортні збори та інше);
- 5) перевірка відповідності інвентарних карток даним інвентарних описів;
- 6) перевірка правильності обчислення сум амортизації об'єктів;
- 7) відповідність показників облікових регістрів фінансової і податкової звітності.

Аудиторська практика показує основні типові порушення:

- неправильне віднесення об'єктів до складу необоротних активів (рах.10-19, 20, 22);
- неточне групування об'єктів основних засобів в звітності;
- необґрунтований метод амортизації об'єкта в бухгалтерському обліку;
- неправильний розрахунок податку на додану вартість при вибутті основних засобів, як об'єкту оподаткування.

Таким чином, результати дослідження аудиту необоротних активів сільськогосподарських підприємств показують необхідність перевірки використання діючих нормативних документів по складу активів, дослідження видів вартості об'єкту, своєчасності оформлення первинних і зведених документів, оперативного складання облікових регістрів, правильності нарахування амортизації об'єкту та обґрунтування їх методів, дослідження повноти відображення у звітності інформації про операції з необоротними активами та використання крім основних документів аудитора, розроблених робочих документів по руху активів.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Н. Ю. Вінніченко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: І. П. Приходько, д. н. з держ. упр., професор, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У сучасних умовах надійна система внутрішнього контролю є інструментом підвищення ефективності управління підприємством, що дозволяє скорочувати витрати та створювати передумови для подальшого розвитку. Впровадження контролю на підприємствах має на меті досягнення визначених цілей. При оптимальному використанні ресурсів, спрямованих на досягнення цих цілей, інколи витрачені ресурси можуть перевищувати отримані результати. Враховуючи можливість таких ситуацій, оцінка впровадження та функціонування системи внутрішнього контролю є необхідною. За результатами досліджень системи внутрішньогосподарського контролю підприємств, встановлено, що їм приділяється недостатня увага щодо нормативного забезпечення, яке включає посадові і правила, правила та виконання контрольних функцій [3].

Оцінка фінансового стану підприємства сприяє підвищенню його потенціалу та розширенню можливостей збільшити економічну діяльність за рахунок рентабельності. Крім того, стабільність функціонування підприємства оцінюється на основі фінансових показників.

Ефективність внутрішнього контролю оцінюється через спеціально розроблені показники. Фінансова стійкість свідчить про здатність підприємства забезпечити виконання зобов'язань перед партнерами, державою, власниками та працівниками, зберігаючи при цьому фінансову незалежність від кредиторів та інвесторів. Це дозволяє підприємству підтримувати достатній рівень платоспроможності та функціонувати на різних ринках. Здатність підприємства вчасно перетворювати активи на грошові витрати без їх ринкової вартості, а також залучати фінансування для виконання зобов'язань за його ліквідністю [4].

Ефективна система внутрішньогосподарського контролю особливо важлива в умовах воєнного стану, забезпечує достовірність бухгалтерської інформації, законність діяльності підприємства та соціальний захист як працівників, так і власників.

У нинішніх умовах ведення обліку значно ускладнюється через необхідність безперервного фіксування всіх операцій підприємства. Його основним

призначенням є загальні дані про стан активів, зобов'язань і капіталу. Під час воєнних дій було змінено багато принципів і методів ведення бухгалтерського обліку, що негативно вплинуло на внутрішню дисципліну. Вдосконалення системи внутрішнього контролю мотивує підвищення довіри партнерів, зниження ризиків та підвищення прозорості. Основними причинами необхідності вдосконалення є потреба в незалежній оцінці дій керівників на всіх рівнях підприємства, зміцнення довіри з партнерами та зменшення підприємницьких ризиків [3].

У разі втрати або знищення первинних документів, реєстрів чи звітів керівник підприємства створює комісію для встановлення списку відсутніх документів та причин їх втрати. Відповідно до комісії необхідно включати представників слідчих органів, охорони та пожежного нагляду у разі пожежі. Результати роботи комісії формуються актами, які підписують усі члени комісії та затверджується керівником підприємства. Копія акта повинна бути надіслана до органу управління підприємством та до установи, що використовується справою про втрату документів, протягом 10 днів з моменту підписання [2].

Якщо підприємство велике за розмірами або має значну кількість працівників, доцільним рішенням може бути створено окремий підрозділ внутрішнього контролю.

Організація системи внутрішнього контролю залежить від останніх чинників, таких як правова форма підприємства, масштаби його діяльності, складність організаційної структури та фінансові ресурси. Важливо зазначити, що багато підприємств все ще не приділяють належній відповідальності налагодженню ефективної системи внутрішнього контролю, що призводить до фінансових втрат. Підприємства, які здійснюють належний його внутрішній контроль, мають кращі результати у своїй діяльності, і де більше керівників усвідомлюють важливість.

Список використаних джерел.

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 року № 996-XIX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#>.
2. Про передачу, примусове відчуження або вилучення основної в умовах правового режиму воєнного часу чи надзвичайного стану: Закон України від 17 трав. 2012 року № 4765-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 998 «Деякі питання здійснення повної компенсації за основним, примусово відчужене в умовах правового режиму військового часу чи надзвичайного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#>.
4. Озерова О. Майно юрособи забрали на потреби оборони: що з обліком та податками. Голоvbух – Завуч, № 10. 2022. С. 1–7. URL: <https://egolovbuh.mcfra.ua/960396>.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

І. С. Власенко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»,

С. В. Юрченко, к. е. н., доцент, кафедра обліку,

оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

В умовах сьогодення ефективність організації обліку та проведення аналізу оплати праці напряму залежить від розвитку інформаційних технологій. Використання автоматизованих облікових систем, в першу чергу у бухгалтерському обліку й аналізі оплати праці, дозволяє спростити розрахункові операції, зменшити кількість помилок, підвищити впорядкованість інформації в облікових регістрах.

Ключовою перевагою використання інформаційних технологій є одержання необхідної інформації у найкоротші строки, що сприяє підвищенню оперативності прийняття управлінських рішень на підприємстві.

Та попри значну роль автоматизованих систем достатньо підприємств не використовує їх в обліково-аналітичному забезпеченні. Крім цього автоматизовані облікові системи розрахунків з оплати праці часто недосконалі через неповну автоматизацію операцій й документообігу, недостатній рівень розробки алгоритмів формування звітності, неефективний механізм архівації та зберігання даних. При цьому більшість таких систем не пристосовані для проведення аналізу оплати праці, що сьогодні є головним завданням працівників обліково-аналітичної служби підприємств. Виникає потреба в нових і покращенні існуючих автоматизованих облікових систем розрахунків з оплати праці, що сприятиме ефективності виробництва підприємства та управління ним.

В сучасних умовах становлення ринкової економіки характерний перехід до нової економічної моделі, де інформаційні технології, засновані на комунікаційних засобах та засобах обробки і збереження інформації займають головне місце.

Інформаційна технологія – сполучення процедур, що реалізують функції збору, одержання, накопичення, збереження, опрацювання, аналізу і передачі інформації в організаційній структурі з використанням засобів обчислювальної техніки або, інакше кажучи, сукупність процесів циркуляції та переробки інформації й опис цих процесів.

Гнучкість, мобільність та адаптивність до зовнішніх впливів інформаційної технології є неодмінною умовою підвищення ефективності управлінської праці. Інформаційна технологія припускає уміння грамотно працювати з інформацією й обчислювальною технікою. Облік праці та заробітної плати дійсно є ключовим аспектом у системі бухгалтерського обліку будь-якого підприємства, оскільки праця є важливим елементом витрат виробництва та обігу, а заробітна плата –

основне джерело доходу робітників і службовців; з її допомогою здійснюється контроль за мірою праці і споживання; вона використовується як найважливіший економічний важіль управління економікою.

В цілому упровадження автоматизованої системи на підприємстві дозволяє здійснювати розрахунок сум нарахувань ЄСВ, ураховуючи при цьому: зміну процентних ставок, якими обкладається база оподаткування; нараховану заробітну плату за минулі розрахункові періоди; обмеження бази оподаткування для кожного працівника. Важливою перевагою автоматизованої системи порівняно з іншими є можливість розрахунку нарахувань ЄСВ для підприємств в аспекті джерел надходження коштів, за рахунок яких нарахована заробітна плата.

Автоматизована система обліку оплати праці може функціонувати як окрема система для розв'язання задач тільки цієї ділянки обліку, або ж як складова комплексної автоматизованої облікової системи чи як складова інтегрованої автоматизованої системи управління підприємством.

Після широкомасштабного вторгнення в нашу державу панічно-східного сусіда велика кількість компаній шукає альтернативу ІС та в першу чергу цікавиться розробками саме українського виробництва. В нашій державі вже існує чимало розробників програмного забезпечення і створено достатньо облікових програм-аналогів ІС для бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності, які вже високо оцінені користувачами та в повній мірі покривають потреби бухгалтерських відділів.

Найбільш розповсюдженими програмними продуктами з автоматизації обліку праці та її оплати в нашій державі є «М.Е.Doc», «Agri:Бухгалтерія», «BAS Бухгалтерія», «MASTER:Бухгалтерія», «Dilovod», «iFin», «Дебет Плюс», «SMARTFIN.UA», «BOOKKEEPER».

Варто зазначити, що важливим призначенням автоматизованої обліково-аналітичної системи є оперативне одержання звітності з оплати праці, що досягається за допомогою спеціально розроблених механізмів одержання звітних даних із первинних складових елементів системи. Розробка таких механізмів передбачає забезпечення спеціальних взаємозв'язків між регістрами та електронними документами автоматизованої облікової системи розрахунків з оплати праці. Механізми автоматизованих систем дозволяють також здійснювати аналіз формування та використання фонду оплати праці.

Отже, автоматизована обліково-аналітична система розрахунків з оплати праці може бути реалізована за допомогою різного програмного забезпечення, яке повинне бути гнучке до змін у законодавстві й частково давати можливість вносити ці зміни без втручання спеціалістів. Попри це напрацювання у даному напрямі ще продовжуватися, адже у процесі вдосконалення обліку розрахунків з оплати праці завдяки інформаційним технологіям необхідно враховувати постійні зміни та особливості діяльності того чи іншого підприємства.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Л. В. Волчанська, к. е. н., доцент, кафедра обліку,

оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

К. А. Кобець, здобувач другого (магістерського) рівня

вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сучасні системи управління підприємством виявляють серйозні проблеми в інформаційному забезпеченні, особливо стосовно облікових функцій. Показники грошових потоків виявляються більш надійним і швидким індикатором кризових явищ у господарській системі, оскільки вони менш залежні від облікової політики підприємства. В умовах економічної нестабільності як в Україні, так і у світі, актуальним стає завдання підтримання достатнього рівня грошових коштів на підприємстві.

Господарська діяльність охоплює безліч операцій, які призводять до постійних змін у фінансових ресурсах підприємства та джерелах їх утворення. Під час цієї діяльності компанія вступає в різноманітні фінансово-розрахункові відносини з постачальниками, підрядниками, покупцями, транспортними організаціями, фінансовими установами та іншими юридичними і фізичними особами [2].

Грошові кошти виконують функції міри вартості, засобу обігу і платежу, забезпечуючи безперервний кругообіг (гроші – товар – виробництво – товар – гроші). Після реалізації продукції вони повертаються до початкової форми у вигляді виручки. Грошові кошти постійно знаходяться на всіх етапах діяльності підприємства, причому частина їх може зберігатися в касі в межах встановлених лімітів, а решта – на банківських рахунках. Частина коштів може бути інвестована в цінні папери для отримання додаткового доходу [4].

Оскільки грошові кошти є активом, що найбільш вразливий до зловживань, завданням керівництва є впровадження ефективної системи внутрішнього контролю для їх збереження, точного обліку та звітності. Внутрішній контроль включає організаційні заходи для забезпечення збереження коштів, правильності обробки даних і складання фінансової звітності. Основними елементами такої системи є контрольні процедури, контрольне середовище та система обліку [2].

Запобігання викривленням в обліку, як навмисним, так і ненавмисним, забезпечується завдяки правильному розподілу обов'язків, що включає наступні правила:

1. Для отримання об'єктивної інформації ведення обліку доручають окремому підрозділу на чолі з головним бухгалтером.

2. Якщо одна особа відповідає за грошові кошти і водночас здійснює їх облік, існує високий ризик зловживань і спроб коригування записів для уникнення відповідальності.

3. Важливо розділяти відповідальність за санкціонування операцій та контроль за активами, пов'язаними з цими операціями. Недотримання цього правила підвищує ймовірність шахрайства [1].

Ефективна організація обліку грошових коштів є важливим фактором для забезпечення правильного грошового обігу, розрахунків і кредитування на підприємстві [3]. Це сприяє зміцненню платіжної дисципліни та раціональному використанню фінансових ресурсів. Недостатня увага до системного обліку фінансових потоків негативно впливає на забезпечення підприємства необхідними грошовими коштами.

Таким чином, для захисту готівкових коштів від порушень і зловживань необхідно забезпечити:

- облік готівки в момент її надходження;
- своєчасне здавання всієї готівки (в той самий або наступний день);
- відокремлення функцій одержання готівки від її обліку;
- розподіл обов'язків між працівниками, які займаються одержанням і розподілом готівки.

Важливим заходом є розробка плану контролю за дотриманням касової та розрахунково-платіжної дисципліни, а також підготовка робочих документів для перевірки наявності грошових коштів і стану заборгованості (як дебіторської, так і кредиторської). Це сприятиме детальному вивченню первинних документів і забезпечить законність господарських операцій.

Список використаних джерел.

1. Варава В. В. Управлінський облік грошових потоків підприємства. URL: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=%D0%A3%D0%94%D0%9A>.

2. Воронко Р. М., Басіста І. А. Трагування внутрішнього контролю та проблеми його застосування на підприємствах: збірник наукових праць. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 10 (37). Ч. 3. Луцьк, 2013. С. 139–146.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996–XIV. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=489-15>.

4. Степова Т. Г., Татарінова Г. О., Гріщук Р. І. Облік грошових коштів: навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2019. 120 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Г. І. Гаркуша, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **О. В. Чернецька**, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Питання дебіторської заборгованості є актуальним і важливим для організації обліку і контролю кожного підприємства, особливо в сучасних умовах функціонування бізнесу в Україні. Дебіторська заборгованість відбивається на економічній діяльності будь-якої організації, оскільки протягом певного часу не закривається, відповідно погіршується фінансовий стан фірми, уповільнюється оборот грошових коштів тощо. Саме облік розрахунків з дебіторами є однією з найважливіших ділянок роботи бухгалтера, адже саме на цьому етапі формується основна частина доходів підприємства.

Однією із головних задач організації обліку на підприємстві є створення необхідних умов для організації, функціонування та повного відображення в обліку операцій, пов'язаних з обліком розрахунків і дебіторської заборгованості. Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємствах будь-якої форми власності сприяє упорядкуванню інформації; прозорості, відповідності та достовірності отриманих даних із розрахунками з дебіторами. Недосконала організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві може призвести до втрати змісту облікової інформації, викривлення її сутності, зниження достовірності інформації, що негативно вплине на управління такою заборгованістю та підприємством в цілому.

Організація обліку розрахунків з різними дебіторами на практиці зазнає певних труднощів, які можуть бути спровоковані суб'єктивними внутрішніми та зовнішніми причинами. Внутрішні причини обумовлюються діями чи їх відсутністю працівників підприємства, наприклад, бухгалтерського чи виробничого складу, зовнішні визначаються діями чи бездіяльністю контрагентів підприємства. Організація обліку дебіторської заборгованості передбачає виконання таких завдань, як: визначення об'єктів облікової політики дебіторської заборгованості; достовірне, своєчасне та повне відображення операції пов'язаних з дебіторською заборгованістю; визначення класифікаційних ознак дебіторської заборгованості, тощо.

Важливим є заздалегідь передбачити та не допустити надмірного зростання дебіторської заборгованості тому, що саме ефективне управління дебіторською заборгованістю відноситься до необхідних умов успішної діяльності підприємства, оскільки воно створює передумови для швидкого зростання бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства. Також важливим є контроль за такою дебіторською заборгованістю, його системність та періодичність, що забезпечить покращенню діяльності у розрізі взаємодії з контрагентами. Контроль має істотне

значення у виявленні та мобілізації наявних резервів, сприяє підвищенню ефективності та якості роботи. Правильно організований контроль повинен не тільки виявляти недоліки та порушення, але й запобігати їм, а також сприяти їх своєчасному усуненню.

Для надання повної та достовірної інформації про заборгованість потрібно розподілити обов'язки між працівниками, відповідальними за ведення обліку заборгованості та складання звітності, забезпечити своєчасне та достовірне визнання дебіторської заборгованості, правильне документальне оформлення та своєчасне відображення її на рахунках бухгалтерського обліку. раціональна організація обліку дебіторської заборгованості передбачає виконання таких завдань: створення якісної облікової політики щодо обліку дебіторської заборгованості; визначення класифікаційних ознак дебіторської заборгованості; достовірне, своєчасне та повне відображення операцій, пов'язаних із такою заборгованістю; визначення та представлення, на основі облікової інформації, аналітичних показників дебіторської заборгованості підприємства для прийняття оптимальних управлінських рішень; автоматизація обліку дебіторської заборгованості підприємства.

Для поліпшення організації обліку дебіторської заборгованості слід приділити увагу документообігу. Актуальним, також, є питання автоматизації обліку дебіторської заборгованості підприємств. Автоматизація облікового процесу суттєво полегшить контроль за розрахунками та допоможе упорядкувати інформацію про дебіторів. Раціональна організація бухгалтерського обліку передбачає розроблення робочого плану рахунків, який достатньою мірою має відображати і характеризувати всі особливості розрахунків з дебіторами. Одним зі шляхів удосконалення обліку дебіторської заборгованості є налагодження системи управління нею.

Таким чином, раціональна організація обліку дебіторської заборгованості та ефективне управління нею надасть можливість попередити виникнення прострочених платежів та зменшити імовірність виникнення безнадійної заборгованості, що позитивно вплине на фінансову стійкість підприємства, його платоспроможність та конкурентоспроможність.

Список використаних джерел.

1. Булкот Г. В., Хукаленко М. В. Особливості обліку та контролю дебіторської заборгованості на підприємствах, установах, організаціях України. Економіка. Фінанси. Право. 2020. № 1. С. 6–9. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/108c5eed-8f18-4722-acee-76a4f971f5bd/content>
2. Чуприна Л. В., Юрківська Т. С. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її удосконалення. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 32. С. 457–461. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/70.pdf
3. Вітренко О. В., Катранжи Л. Л., Придятько Е. М. Організація обліку дебіторської заборгованості в системі управління ризиками. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Випуск 34. С.35–42. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/34_2020ua/8.pdf

ОЦІНКА ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ЯК СКЛADOVA ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

І. В. Гервольська, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: Т. М. Саванчук, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Одним із завдань організації обліку всіх матеріальних цінностей на підприємстві, в тому числі і паливно-мастильних матеріалів є вирішення питання щодо їх правильної оцінки при надходженні та вибутті. Паливно-мастильні матеріали можуть бути відображені в обліку лише за умови якщо вони будуть достовірно оцінені, а тому цим питанням необхідно приділити окрему увагу.

При цьому, оцінка паливно-мастильних матеріалів, що застосовується суб'єктом господарювання повинна бути здійснена з дотриманням законодавчих вимог та відповідати вимогам достовірності інформації.

При цьому основним нормативним документом, що регулює вказане питання є П(С)БО 9 [1]. Відповідно до якого первісна оцінка паливно-мастильних матеріалів, як і будь яких запасів, залежить від умов їх надходження на підприємство.

Омелянвич М. наголошує, що практика, поширена в розвинутих країнах, показує, що вибір методу оцінки залежить від мети, яку ставить перед собою підприємство, тобто якщо паливно-мастильні матеріали залишаються для власних потреб (у тому числі виготовлення продукції, надання послуг), зазвичай застосовується оцінка за собівартістю (вартістю придбання), а якщо на продаж, то – ринкова [2].

Списувати ж паливо, контролюючі органи до листопаду 2023 року рекомендували відповідно до «Норм витрат пального і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті», затверджених наказом Міністерства транспорту України від 10.02.1998 р. за № 43 (надалі - норми № 43) [3]. Проте Мінінфраструктури своїм Наказом 1011 від 02 листопаду 2023 року скасував дію зазначеного нормативного документу. Передбачалося, що буде розроблено та введено в дію новий стандарт щодо списання палива та мастильних матеріалів, а до моменту введення в дію поки рекомендовано користуватися «Методичними рекомендаціями з нормування витрат палива, електричної енергії, мастильних, інших експлуатаційних матеріалів автомобілями». Ці Методичні рекомендації фактично повністю повторюють Норми 43, що були скасовані, але з певними доповненнями та уточненнями. Проте сама назва «Методичні рекомендації» уже говорить про те, що дотримання норм списання паливно-мастильних матеріалів, які ними передбачені не є обов'язковим, а значить підприємство саме має вирішити на основі яких норм списувати витрачене паливо.

З точки зору правильної організації фінансового і податкового обліку в умовах ринкової економіки необхідно обов'язково дотримуватися певних норм витрачання ресурсів, у тому числі паливо-мастильних матеріалів. На сьогоднішній день, щоб проконтролювати свої витрати палива і правильно списати його в обліку, суб'єкти господарювання мають право самостійно встановлювати норми витрачання цих ресурсів, або ж скористатися нормами, наведеними в зазначених вище Методичних рекомендаціях.

Таким чином, виходить що питання нормування списання паливно-мастильних матеріалів стає одним із питань, що повинно бути передбачене внутрішніми документами підприємства щодо організації обліку. Підприємство самостійно повинне розробити свої внутрішні документи, що встановлюють норми списання паливно-мастильних матеріалів для конкретних автомобілів в конкретних умовах експлуатації, і в разі постійної і обґрунтованої перевитрати паливно-мастильних матеріалів коригувати ці норми.

Основи формування інформації про придбання (отримання) запасів та їх витрачання при відпуску у виробництво, продажу та іншому вибутті, як уже зазначалося, регламентуються П(С)БО 9 «Запаси» [1]. Згідно цього стандарту, підприємства можуть, при вибутті будь-яких запасів, використовувати один із п'яти методів їх оцінки, або декілька одночасно. Але при цьому слід уточнити, що для усіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакові умови використання, застосовується тільки один із нижче наведених методів.

Але, для оцінки паливно-мастильних матеріалів, на нашу думку, не можливо застосовувати всі вказані методи. Зокрема метод ціни продажу застосовується лише в роздрібній торгівлі. Аграрні підприємства не здійснюють торгівлю паливно-мастильними матеріалами, а лише використовують їх у своїй господарській діяльності, тому вказаний метод не застосовують. Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів для паливно-мастильних матеріалів також не можливо застосувати, так як вони не підлягають окремій ідентифікації.

Отже, для правильної організації обліку паливно-мастильних матеріалів, кожен суб'єкт господарювання, в залежності від їх призначення та використання, повинен врахувати безліч нюансів, які пов'язані як з порядком відображення надходження цих цінностей в обліку так і з порядком витрачання паливно-мастильних матеріалів та контролем за таким витрачанням.

Список використаних джерел.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. № 246. Збірник Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: практичне керівництво «Бібліотека баланс». 2016. № 1. С. 53–57.
2. Омелянович М. Оцінка вибуття запасів: вивчаємо методи. Все про бухгалтерський облік. 2011. № 47. С. 19–25.
3. Норми витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті зі змінами і доповненнями: наказ Міністерства транспорту України від 10 лютого 1998 р. № 43. URL: <http://www.buhoblik.org.ua/uchet/uchet-tovarov-i-materialov>

ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI

К. А. Горбенко, К. В. Кіріненко,

здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти,

ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: І. П. Приходько, д. н. з держ. упр.,

професор, кафедра обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У сучасних умовах господарювання всі підприємства та організації, незалежно від форми власності та виду діяльності, зобов'язані вести облік дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно до вимог чинного законодавства. Це включає дотримання законодавчо-нормативних документів, що регулюють розрахункові операції.

Нормативна база, яка регулює облік заборгованості підприємств, є досить обширною. Проте основними документами, що визначають організацію обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами, є Кодекси (Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України), Закони (зокрема, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»), а також Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, такі як П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 11 «Зобов'язання», серед інших (рис. 1).

Згідно зі статтею 173 Господарського Кодексу України (далі - ГКУ), господарським зобов'язанням вважається відношення, що виникає між суб'єктами господарювання на підставі, зазначеній у цьому Кодексі. В рамках такого зобов'язання одна сторона (зобов'язана сторона, або боржник) повинна виконати певні дії господарського чи управлінського характеру на користь іншої сторони (виконати роботи, передати майно, сплатити кошти, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій. Інша сторона (управнена сторона, або кредитор) має право вимагати виконання зобов'язання [1].

У статті 509 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) наводиться визначення зобов'язання як правовідношення, в якому одна сторона (боржник) повинна вчинити певну дію на користь іншої сторони (кредитора) – наприклад, передати майно, виконати роботи, надати послуги, сплатити гроші тощо – або утриматися від певних дій. Кредитор, у свою чергу, має право вимагати виконання цього обов'язку від боржника [2].

Відповідно до статті 174 ГКУ, господарські зобов'язання можуть виникати з таких джерел:

Рис. 1. Система законодавчо-нормативних актів щодо обліку дебіторської і кредиторської заборгованості підприємств

- безпосередньо з закону або іншого нормативного акта, що регулює господарську діяльність;
- з акту управлінських дій у сфері господарювання;
- з господарського договору та інших угод, визначених законом, а також з угод, які не прописані в законі, але не суперечать йому;
- внаслідок заподіяння шкоди суб'єкту або суб'єктом господарювання;
- через придбання або збереження майна суб'єкта чи суб'єктом господарювання за рахунок третіх осіб без належних підстав;
- в результаті створення об'єктів інтелектуальної власності та інших дій суб'єктів;
- а також унаслідок подій, які законом пов'язані з настанням правових наслідків у сфері господарювання [1].

Згідно зі статтею 216 ГКУ, учасники господарських відносин несуть відповідальність за правопорушення в цій сфері через застосування господарських санкцій, що регулюються цим Кодексом, іншими законами та договорами.

Список використаних джерел.

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

К. Ю. Гребенюк, здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: О. В. Чернецька, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Товарно-матеріальні цінності є однією з найпоширеніших груп активів, з якими здійснює операції кожне підприємство. Цей термін часто застосовується в нормативно-правових актах, керівниками підприємств, юристами, бухгалтерами й іншими працівниками, в текстах наказів і внутрішніх інструкцій, при веденні службового листування. Найбільш важливими елементами системи управління матеріальними цінностями, які забезпечують методичну та інформаційну базу для прийняття оптимальних управлінських рішень, можна вважати облік і контроль.

Основним напрямом підвищення ефективності використання активів є вдосконалення системи бухгалтерського обліку в частині обліку надходження і витрачання ТМЦ, що є основою організації матеріального обліку. Контроль за їх рухом, збереженням і раціональним використанням здійснюється безпосередньо в системі бухгалтерського обліку. Тут також формуються дані, що є інформаційною базою для аналізу використання сировини, незавершеного виробництва, готової продукції, поточних біологічних активів, у результаті якого виявляються фактори, що впливають на фінансові результати діяльності та ефективність виробництва.

Контроль такого важливого об'єкта виробництва і бухгалтерського обліку, як товарно-матеріальні цінності здійснюється у формі ревізій, перевірок тощо. Посилена увага до контролю за станом і рухом товарно-матеріальних цінностей пояснюється тим, що спотворення даних про кількість або оцінку запасів і незавершеного виробництва суттєво позначається як на фінансових результатах підприємства (впливає на величину собівартості реалізованої продукції), так і на обліковому балансі загалом, де величина запасів і незавершеного виробництва безпосередньо формує статтю балансу по оборотних активах, а при аналізі впливає на рівень показника загальної ліквідності. Завдання контролю можна звести до трьох основних напрямків: контроль збереження, раціонального використання, списання за всіма стадіями відтворювального процесу.

В організації і методиці контролю матеріальних ресурсів є істотні недоліки, серед яких слід зазначити недостатнє використання сучасних засобів обчислювальної техніки, не завжди обґрунтоване застосування первинних документів, відсутність чіткої методики документальної перевірки зі сторони контролюючих органів, недосконала організація контролю і проведення аналізу достовірності і якості інвентаризаційних матеріалів. Постає потреба систематизації способів і прийомів контролю за збереженням матеріальних цінностей, врахування

особливостей методики проведення інвентаризації в сільському господарстві, потреби вдосконалення внутрішньогосподарського контролю тощо.

У здійсненні внутрішньогосподарського контролю на підприємствах основні функції виконує бухгалтерія. Відповідно до нормативних документів і посадових інструкцій головний бухгалтер підприємства разом із керівниками певних підрозділів і служб зобов'язаний контролювати оформлення, приймання і відпуск ТМЦ, нарахування оплати праці, додержання штатної, фінансової, касової і платіжної дисципліни, законності списання з бухгалтерського балансу нестач, проведення інвентаризації цінностей, стягнення у встановлені строки дебіторської й погашення кредиторської заборгованості та інших операцій. Крім того, головний бухгалтер на рівні з керівником несе відповідальність за проведення контрольних процедур.

У системі контролю важливе значення має використання законодавчих і нормативно-правових актів, які регулюють взаємовідносини підприємств із постачальниками, систему постачання, приймання та відпуск матеріалів. Це дає можливість перевірити під час контролю систему нормативноправового забезпечення, тобто обґрунтовувати перевірку дотримання на підприємстві законності операцій з товарно-матеріальними цінностями.

При здійсненні внутрішньогосподарського контролю на стадіях придбання та зберігання матеріальних ресурсів варто приділяти увагу методиці перевірки правильності розрахунку потреби в матеріальних ресурсах; оцінці ризиків контролю матеріальних ресурсів; критеріям взаємовідносин із постачальниками; методиці перевірки отримання від постачальників матеріальних ресурсів; методиці перевірки правильності формування первісної вартості матеріальних ресурсів і, зокрема, такого елемента, як транспортно-заготівельні витрати; методиці перевірки операцій з давальницькими матеріальними ресурсами; методиці перевірки роботи матеріально відповідальних осіб.

Отже, система контролю матеріальних цінностей передбачає створення умов, що зводять до мінімуму природні втрати та розкрадання активів, зниження рівня операційних втрат тощо. Організаційні форми і види контролю матеріальних цінностей між собою взаємопов'язані, охоплюють усі стадії розширеного відтворення продукту і таким чином утворюють підґрунтя для ефективної системи управління на підприємстві.

Список використаних джерел.

1. Гудзенко Н. М., Мазур Ю. В. Роль та значення контролю в підвищенні ефективності використання товарно-матеріальних цінностей. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 5 (05). С. 326–330. URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/5_2016/62.pdf

2. Круковська О. В. Удосконалення обліку, інвентаризації та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємствах. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 7. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/13.pdf

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОКАЗНИКІВ АНАЛІЗУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

О. С. Декуш, Р. Б. Дудник, здобувачі

*третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»*

*Науковий керівник: **Н. Б. Рошко**, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку і фінансів,*

*Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»,
м. Чернівці, Україна*

Актуальність теми: Євроінтеграція України вимагає адаптації національної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності до міжнародних стандартів. Це, в свою чергу, потребує переосмислення системи аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств.

Мета дослідження: Визначити напрямки вдосконалення системи показників аналізу для забезпечення порівнянності фінансової інформації українських підприємств з міжнародними стандартами та підвищення ефективності управління.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати сучасний стан системи показників аналізу в Україні.
- Виявити відмінності між національними та міжнародними стандартами щодо системи показників.
- Розробити пропозиції щодо вдосконалення системи показників аналізу з урахуванням вимог євроінтеграції.

Аналіз як інструмент управління це зазвичай аналіз фінансово-господарської діяльності – систематичний процес збору, обробки, оцінки та інтерпретації фінансової інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Цілі сучасного аналізу – оцінка фінансового стану підприємства, ефективності його діяльності, виявлення резервів зростання, прогнозування майбутніх результатів.

Розрізняють такі рівні аналізу – стратегічний, тактичний, операційний. Кожен рівень має свої специфічні завдання та використовує різний набір показників.

Види аналізу, що використовуються вітчизняними підприємствами:

1. Фінансовий аналіз – оцінка фінансового стану підприємства на основі даних бухгалтерської звітності.
2. Економічний аналіз – дослідження економічних процесів, що відбуваються на підприємстві, з метою виявлення причин зміни фінансових результатів.
3. Управлінський аналіз – використання аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях управління.
4. При цьому застосовують такі методи аналізу:

5. Порівняльний аналіз – порівняння показників підприємства з плановими, минулими періодами, конкурентами або галузевими середніми.

6. Трендовий аналіз – виявлення тенденцій зміни показників у часі.

7. Факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів на зміну результативного показника.

8. Балансовий аналіз – аналіз взаємозв'язків між активами, пасивами та капіталом підприємства.

При цьому основною є система обраних показників аналізу. Класифікація показників:

- за економічним змістом: ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, оборотності, ефективності використання активів.

- за часом: абсолютні, відносні, середні.

- за джерелом інформації: бухгалтерські, статистичні, інші.

Економічна сутність показників – кожен показник відображає певний аспект діяльності підприємства і має своє економічне тлумачення. Взаємозв'язки між показниками - показники не ізольовані, а утворюють систему, в якій зміна одного показника може впливати на інші.

Порівняльний аналіз систем показників. Детальний аналіз структури балансу та звіту про фінансові результати за національними стандартами бухгалтерського обліку (НСБУ) та Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Порівняння рівня деталізації статей, класифікації активів, пасивів та доходів/витрат. Виявлення відмінностей у поданні інформації про необоротні активи, фінансові інструменти, доходи від звичайної діяльності тощо.

Системи показників ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності. Аналіз набору та методики розрахунку ключових показників у різних системах. Порівняння їхньої економічної сутності та інформативності. Оцінка адекватності показників для оцінки фінансового стану підприємств у різних секторах економіки. Специфічні показники для окремих галузей. Виявлення галузевих особливостей систем показників. Аналіз використання специфічних показників, характерних для певних видів діяльності (наприклад, показники оборотності запасів у роздрібній торгівлі, коефіцієнт фондівдачі у промисловості). Оцінка впливу галузевих специфік на вибір системи показників.

Переваги та недоліки національної системи показників:

1. Відповідність міжнародним стандартам:

- оцінка ступеня гармонізації НСБУ з МСФЗ;
- виявлення розбіжностей у визначеннях, методах обліку та розкриття інформації;

- аналіз впливу цих розбіжностей на порівняльність фінансової звітності;

2. Інформативність та релевантність: оцінка здатності національної системи показників забезпечувати користувачів фінансової звітності необхідною

інформацією для прийняття рішень; аналіз відповідності показників потребам внутрішніх та зовнішніх користувачів.

3. Складність розрахунку та інтерпретації: оцінка складності розрахунку показників для різних категорій користувачів; аналіз доступності інформації, необхідної для розрахунку показників; виявлення проблем в інтерпретації результатів аналізу.

Проблеми адаптації національної системи показників полягають в наступному.

Недостатня деталізація статей фінансової звітності: Порівняння рівня деталізації статей балансу та звіту про фінансові результати за національними стандартами та МСФЗ. Виявлення статей, які потребують додаткового розкриття для забезпечення повної та достовірної інформації про фінансовий стан підприємства.

Відсутність або недостатня розкриття інформації: Аналіз вимог МСФЗ щодо розкриття додаткової інформації (сегментна звітність, інформація про фінансові інструменти, події після звітного періоду тощо). Оцінка відповідності національної системи показників цим вимогам.

Несумісність показників з міжнародними стандартами: Виявлення показників, які не мають аналогів у МСФЗ або розраховуються за різними методами. Оцінка впливу цих розбіжностей на порівнянність фінансової звітності.

Напрямки вдосконалення системи показників є такими.

Розширення номенклатури показників (введення нових показників, які відображають особливості діяльності підприємств у сучасних умовах наприклад, показники, пов'язані з нематеріальними активами, інноваційною діяльністю, соціальною відповідальністю).

Уточнення методики розрахунку показників (використання міжнародних стандартів як орієнтиру при розробці національних методик)

Впровадження нових методів аналізу (застосування методів стратегічного аналізу (SFA) для оцінки довгострокових перспектив розвитку підприємства, використання економічної доданої вартості (EVA) для оцінки ефективності використання капіталу, застосування методів даних аналізу (Data Mining) для виявлення нових закономірностей та трендів у фінансовій інформації.)

Розробка галузевих стандартів показників (створення спеціалізованих систем показників для різних галузей економіки, які враховують особливості їх діяльності та забезпечення порівнянності фінансової інформації між підприємствами однієї галузі).

У підсумку, сформульовані основні висновки щодо стану системи показників аналізу в Україні та напрямків її вдосконалення. Розроблені конкретні пропозиції щодо удосконалення системи показників аналізу для різних категорій користувачів фінансової інформації. Визначені напрямки подальших досліджень у сфері аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств в умовах євроінтеграції.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ОДЕРЖАННЯ ПРИБУТКУ

О. О. Дівакова, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: О. П. Атамас, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Цільовою метою кожного підприємства, що не підпадає під складбюджетних організацій, є отримання прибутку, головним джерелом якого в більшості випадків є саме реалізація готовою продукції. Такий економічний феномен можна спростувати з точки зору фінансово- економічної вигоди що досягається саме завдяки загальному процесу руху товарної номенклатури тієї- чи іншої продукції зі сфери виробництва у сферу споживання клієнтами. Насамперед чіткий, своєчасний, вірно організований облік відвантаженої та реалізованої продукції впливає на контроль наявності матеріальних цінностей на підприємстві, забезпеченість коштами на балансі, виявлення рівня корисності виробленої та реалізованої готової продукції для клієнтів та на прискорення обороту коштів на підприємстві.

Готова продукція є таким видом продукції, у якої повністю закритий процес виготовлення та обробки на підприємстві, що пройшла всі етапи технічного випробування, приймання, укомплектування згідно всім умов укладених договорів підприємства з контрагентами та повністю відповідає технічним умовам та встановленим стандартам, не потребує подальшої обробки та до виготовлення та передана на зберігання до складу. Готова продукція відноситься, згідно з класифікацією по П(С)БО№9 «Запаси» [3], до складу запасів, та основні складові основи формування в бухгалтерському обліку інформації щодо таких запасів визначаються П(С)БО№16 «Витрати» [2] та Методологічними рекомендаціями №2 з бухгалтерського обліку запасів [6]. Згідно з П(С)БО№9 «Запаси» готова продукція є такою продукцією, що виготовлена на підприємстві, в установу, та призначена для продажу та відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим умовами договору або іншим нормативно- правовим актом. Однак в процесі виготовлення готової продукції у єдиному технологічному процесі може бути отримана супутня продукція. Така продукція за якістю повинна відповідати встановленим стандартам, має прийматися відділом технологічного контролю та призначається в подальшому для переробки або для відпуску стороннім підприємствам (п. 428 Методичних рекомендація №373) [6].

Операції, що пов'язані з рухом готової продукції на підприємстві, відображаються на рахунку 26 «Готова продукція» з Плану рахунків бухгалтерського обліку. Рахунок 26 «Готова продукція» призначений для ведення узагальненої інформації про наявність та рух готової продукції на підприємстві.[1]

По дебету 26 рахунка відображують надходження готової продукції до складу активів підприємства за фактичною виробничою собівартістю або за нормативною вартістю. По дебету 26 рахунка – списання виробничої собівартості готової продукції зі складу активів підприємства.

Собівартість готової продукції можна визначити за методом виробничої собівартості(до визначення беруться до уваги показники: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці персоналу, інші прямі витрати, змінні ЗВВ та постійні розподілені ЗВВ). Слід враховувати що виробнича собівартість продукції завжди зменшується на справедливую вартість супутньої продукції, що реалізується, та вартість супутньої продукції в оцінці можливого її використання в подальшому, що наразі експлуатується на підприємстві. Згідно з П(С)БО№16 «Витрати» собівартість реалізованої продукції повинна складатися з: а) виробничої собівартості продукції, що було реалізовано протягом звітного періоду; б) нерозподілених постійних ЗВВ; в) наднормативних виробничих витрат. Слід зазначити, що адміністративні, інші операційні та витрати на збут не враховуються до визначення собівартості продукції, згідно з п.17 П(С)БО№16 «Витрати».

Для узагальнення інформації про витрати, що пов'язані з виробництвом готової продукції, призначено рахунок 23 «Виробництво» з Плану рахунків бухгалтерського обліку [4]. По дебету 23 рахунка відображаються прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати, а також розподілені ЗВВ. По кредиту відображують вартість фактичної виробничої собівартості заведеної виробництвом готової продукції, що списується у дебет рахунка 26 «Готова продукція». Аналітичний облік готової продукції ведеться за видами готової продукції. Організація обліку готової продукції та процесу її реалізації вимагає до себе виконання таких складових, як: своєчасне оформлення первинної документації, визначення кількості та вартості продукції за обліковими цінами, відображення операцій з відвантаження та реалізації готової продукції, своєчасне відображення розрахунків з покупцями та замовниками, відображення заборгованості зі сторони покупців та замовників за відвантажену їм товарну номенклатуру, облік витрат що пов'язані зі збутом продукції, а також просування її на споживчому ринку, визначення фінансового результату від реалізації продукції.

На складі підприємства готова продукція обліковується в кількісному вимірнику по її видах на Картах або в Книгах складського обліку, в яких ведуться записи про надходження та вибуття готової продукції і щоденно виводяться її залишки. На основі таких записів інформація систематизується та далі складається Відомість випуску продукції. Реалізованою продукцією слід вважати продажну вартість відвантаженої готової продукції, що зазначена у оформлених документах (як підстава для розрахунків з покупцями та замовниками), або вартість відвантаженої готової продукції, що була зарахована як платіж на рахунки підприємства в банку [2]. У процесі відображення в бухгалтерському обліку операцію з реалізації готової продукції зазначаються дві її оцінки: оцінка, що прийнята підприємством згідно з її обліковою політикою - первісна вартісна (по ДТ 901 «Собівартість реалізації готової продукції») та оцінка, яка визначається за

домовленістю сторін(по КТ 701 «Дохід від реалізації готової продукції»).

Ефективність збуту залежить від застосованих збутових стратегій маркетингу підприємства, які в свою чергу визначаються комплексом заходів з формування асортименту товарної продукції, укладанням договорів, стимулюванням збуту, ступенем задоволення споживацьких запитів, ціноутворенням, транспортуванням та іншими організаційними аспектами збутової діяльності.

Розробка й обґрунтування збутової політики підприємства передбачає вирішення таких питань: вибір ринку та оцінювання його місткості, організація системи збуту та визначення необхідного фінансового забезпечення, вибір найбільш придатних каналів та методів збуту, вибір часу виходу на ринок, визначення оптимальних траєкторій руху продукції до споживача, визначення форм та методів стимулювання збуту та необхідних для цього витрат. Одними з найбільш ефективних засобів стимулювання збуту продукції на ринку є: реклама, технічна після продажна підтримка реалізованої продукції, а також система формування попиту споживачів та їх потреб шляхом встановлення особистих контактів зі споживачами на місцях реалізації.

Запорукою достовірності відображення облікової інформації у фінансовій звітності та безпомилкового визначення результативності діяльності суб'єктів господарювання є правильність та достовірність організації всіх вищезазначених основних критеріїв, починаючи з первинного обліку та закінчуючи збутом товарної номенклатури контрагенту та складанням у подальшому фінансової звітності.

Список використаних джерел.

1. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник для вузів / За ред. Ф. Ф. Бутинця]. – 7е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 831 с.
2. Витрати: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. № 415 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://buhgalter911.com/normativnayabaza/instrplanrah/standartbuhgalterskogo/pologhennyastandardbuhgaltersykogo1021482.html>
3. Запаси: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://buhgalter911.com/normativnayabaza/instrplanrah/standartbuhgalterskogo/pologhennyastandardbuhgaltersykogo1021474.html>
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій URL: <http://buhgalter911.com/normativnayabaza/instrplanrah/planrah/instrukciyaprozastosuvannya1021038.html>
5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів: Наказ Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р., № 2 URL: <https://buhgalter911.com/normativnayabaza/metodicheskierekomendacii/metodichnirekomendaciyiz1024317.html>
6. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості: Наказ Міністерства промислової політики України № 373 від 09.07.2007 URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v037358107>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

Д. С. Долгіх, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Т. М. Саванчук, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Рослинництво є важливою складовою сільського господарства, і його особливості значно впливають на ведення бухгалтерського обліку та оподаткування. Специфіка галузі полягає у біологічних процесах, що відбуваються в ході вирощування сільськогосподарських культур, сезонності виробництва, та впливі природних умов на врожайність.

Витрати в рослинництві обліковують за такими статтями:

- 1) на оплату праці;
- 2) відрахування на соціальні заходи;
- 3) насіння і посадковий матеріал;
- 4) добрива;
- 5) засоби захисту рослин;
- 6) роботи та послуги;
- 7) витрати на утримання основних засобів;
- 8) інші витрати;
- 9) витрати на організацію виробництва й управління.

Аналітичний облік витрат і виходу продукції рослинництва ведеться за об'єктами обліку у Виробничому звіті з рослинництва. Підсумки зведеної відомості у розділі синтетичних рахунків переносять до Журнал-ордера № 10 с.-г. [5].

Основна специфіка обліку в рослинництві пов'язана з відображенням біологічних активів. Біологічні активи – це живі рослини, які використовуються для отримання економічної вигоди, наприклад, у вигляді врожаю. Облік таких активів ведеться відповідно до національного стандарту бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» [2]. Згідно зі стандартом, біологічні активи обліковуються за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж, що відрізняє їх облік від традиційних запасів. Справедлива вартість визначається на підставі ринкових цін на аналогічну продукцію, враховуючи стадію розвитку рослин та очікуваний обсяг врожаю.

Крім того, специфіка рослинництва потребує застосуванню спеціальних форм первинних документів, таких як акти про використання насіння, добрив, пестицидів, та інші документи, що підтверджують витрати на проведені роботи.

Витрати на вирощування сільськогосподарських культур включають прямі та непрямі витрати. Прямі витрати охоплюють витрати на посівний матеріал, добрива, паливо, оплату праці тощо, тоді як непрямі – це загальновиробничі витрати, які

розподіляються на продукцію. У кінці облікового періоду всі витрати включаються у собівартість отриманої продукції. При цьому, витрати можуть акумулюватися протягом кількох періодів, якщо виробничий цикл перевищує один рік.

Для підприємств рослинництва передбачені спеціальні режими оподаткування, зокрема єдиний податок четвертої групи. Цей режим є спрощеним і розраховується на підставі площі земельних ділянок, які використовуються в сільському господарстві. Підприємства, які обирають цей режим, звільняються від сплати податку на прибуток та податку на додану вартість (ПДВ), що значно спрощує ведення податкового обліку. Однак, для використання цього режиму, підприємство має відповідати певним критеріям: частка доходу від сільськогосподарської діяльності повинна становити не менше 75% загального доходу.

Також важливо зазначити, що для експортних операцій у рослинництві діє ставка ПДВ у розмірі 0%, що дозволяє підприємствам отримувати відшкодування вхідного ПДВ. Це значно підтримує експортно-орієнтовані аграрні компанії.

Головними проблемами обліку в рослинництві є визначення справедливої вартості біологічних активів і врахування сезонних коливань ринкових цін. Часті зміни законодавства, що регулює податковий облік у сільському господарстві, також створюють складнощі для аграрних підприємств. Відсутність чітких методик оцінки біологічних активів може призводити до неточностей у фінансовій звітності.

Висновки: особливості обліку та оподаткування в галузі рослинництва вимагають спеціальних підходів, які враховують біологічну природу активів та специфіку виробництва. Використання спеціальних режимів оподаткування, таких як єдиний податок четвертої групи, є важливим інструментом підтримки аграрного бізнесу. Проте, для підвищення ефективності обліку і оподаткування необхідно вдосконалювати законодавчі норми та методики обліку, адаптуючи їх до сучасних викликів. Врахування всіх цих факторів є необхідним для успішного ведення бізнесу в галузі рослинництва. Знання специфіки податкового законодавства, вміння ефективно управляти фінансами та адаптуватися до змінюваних умов ринку дозволяють аграрним підприємствам не лише виживати, але й розвиватися у складних економічних умовах.

Список використаних джерел.

1. Податковий кодекс України. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.10.2024)
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи». Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 20.10.2024).
3. Романенко О. Р. Облік і оподаткування сільськогосподарських підприємств. Київ: Центр учбової літератури, 2018.
4. Малуґа Н. Первинні документи та вимоги до їх складання: облік в сільському господарстві. Баланс-Агро. 2006. № 5. С. 17–18.

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

О. Л. Дубина, старший викладач, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Публічні закупівлі, які складають значну частину витрат державного сектору, є ключовим чинником формування середовища для сталого економічного розвитку, промислового сектору в довгостроковій перспективі та сприяють поступовому розвитку всього господарського комплексу. Публічні закупівлі – це процес придбання товарів, робіт і послуг для виконання основних функцій держави, який здійснюється на засадах відкритості, прозорості, добросовісної конкуренції та рівних умов для учасників, з метою максимально ефективного використання коштів платників податків і підтримки сталого розвитку. Основними ознаками публічних закупівель, які будуть їх відрізняти від інших закупівель, є:

1. Відкритість та прозорість, що пояснюється доступністю процесу закупівель для громадськості, забезпечуючи можливість контролю та моніторингу з боку суспільства.

2. Конкурентність – участь у тендерах може брати будь-який постачальник, що відповідає встановленим вимогам, що сприяє добросовісній конкуренції між учасниками.

3. Недискримінація – усі учасники закупівель мають рівні умови та права, незалежно від їхнього походження, розміру бізнесу або інших факторів.

4. Ефективність використання бюджетних коштів - закупівлі спрямовані на забезпечення найбільш вигідного співвідношення ціни та якості, за рахунок чого є можливість оптимально використовувати кошти платників податків.

5. Дотримання законодавчих вимог – процес закупівель регулюється законами та нормативними актами, що визначають порядок їх проведення.

6. Сприяння сталому розвитку – закупівлі враховують екологічні, соціальні та економічні аспекти, що підтримують довгостроковий розвиток суспільства.

Процедури публічних закупівель є необхідними, оскільки замовники в державному секторі не можуть діяти як звичайні споживачі. Якщо звичайний споживач прагне придбати товари або послуги за найкращою ціною та якістю, то державні замовники можуть керуватися іншими мотивами. Наприклад, через політичні міркування місцевий замовник може віддати перевагу укладанню контракту з місцевим підприємцем, навіть якщо інший учасник пропонує кращі умови та нижчу ціну.

Однією із цілей розробки та впровадження конкурсних механізмів у сфері публічних закупівель є запобігання корупції. Досягнення цієї мети забезпечується насамперед шляхом підвищення підзвітності та контролю за процесом закупівель. Для цього встановлено вимоги щодо своєчасного оприлюднення максимальної кількості документів, пов'язаних із закупівлями, складання звітності, а також

передбачено відповідальність посадових осіб замовника за порушення законодавства. Крім того, обмежується участь у торгах суб'єктів господарювання, які вчинили корупційні правопорушення.

Стаття 9 Закону України «Про публічні закупівлі» передбачає проведення аналізу та моніторингу інформації на всіх стадіях публічних закупівель задля забезпечення функції прозорості. Для виявлення порушень законодавства у сфері публічних закупівель та недоліків у роботі електронної системи громадянам надано доступ до інформації, опублікованої в цій системі.

Громадяни мають право вільного доступу до публічної інформації, що забезпечується наступним шляхом:

- систематичного та оперативного оприлюднення інформації в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет, на єдиному державному веб-порталі відкритих даних, на інформаційних стендах, будь-яким іншим способом;
- надання інформації за запитами на інформацію.

Громадський моніторинг закупівель дозволяє виявляти такі порушення:

- безпідставна дискваліфікація учасників,
- висування дискримінаційних вимог з боку замовника,
- уникнення проведення відкритих торгів,
- необґрунтований вибір переможця,
- порушення встановлених процедур закупівлі.

Важливою допомогою у реалізації функції громадського контролю є створений моніторинговий портал «Дозорро», використовуючи який учасники публічних закупівель можуть дати зворотній зв'язок державному замовнику чи постачальнику, обговорити та описати умови конкретної закупівлі, проаналізувати окремі закупівлі, підготувати та подати офіційне звернення до контролюючих органів тощо. Портал дозволяє обговорити конкретний тендер із потенційними та наявними постачальниками, довідатись їхню експертну думку про правильність формулювань у тендерній документації, отримати професійну експертизу тощо. Така відкритість інформації спонукає аналізувати здійснені помилки іншими суб'єктами закупівельної діяльності та не припускати порушень законодавства інших замовників, а також є превентивним засобом вчинення правопорушень.

На сьогодні система моніторингу у сфері публічних закупівель охоплює широку мережу виконавчих органів влади, правоохоронних структур, фінансового контролю та громадськості. Основна мета такого моніторингу полягає в протидії зловживанням і корупційним схемам, а також забезпеченні належного виконання функцій публічних закупівель. Для ефективного управління публічними закупівлями необхідна інформація, яка використовується для прийняття управлінських рішень, що нерозривно пов'язано з інформаційними потоками, забезпеченими фінансовим і управлінським обліком та економічним аналізом. Прозорість інформації відіграє ключову роль у процесі управління, оскільки дає можливість планувати, контролювати поточні процеси та приймати обґрунтовані рішення на майбутнє.

ПІДВИЩЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

***А. О. Капацина**, викладач обліково-економічних дисциплін
ВСП «Технологічний фаховий коледж Дніпровського
державного аграрно-економічного університету», м. Дніпро, Україна*

Збільшення податків – непопулярне рішення Уряду, яке викликало жваве обговорення в суспільстві. Підвищення податкового навантаження завжди викликало негативне ставлення в мирний час, а під час війни, коли економіка країни знаходиться в дуже непростому становищі, тим більше. Збільшення податків – це завжди негативно.

Держаний бюджет України завжди був дефіцитним і потребував дофінансування з різноманітних джерел, в першу чергу з МВФ. Повномасштабне вторгнення РФ стало важким випробуванням не тільки для суспільства, але й для економіки країни. Усі зароблені кошти, зібрані податки держава спрямовує на сектор безпеки й оборони. Проте навіть їх не вистачає, тому залишок покривається з інших джерел, у тому числі неподаткових доходів і внутрішніх запозичень», – Міністерство фінансів України. Міжнародні партнери надають фінансову підтримку (майже 40% загального бюджету), яку держава має використовувати лише на соціальні потреби: освіту, медицину, пенсії, зарплати бюджетникам.

Війна триває і на критичні витрати для оборони у 2024-2025рр. не вистачає загалом 500 млрд грн. Тому й виникла необхідність у такому непопулярному кроці, як підвищення податків.

10 жовтня 2024 року Верховна Рада України ухвалила законопроект №11416-д щодо збільшення податків. Які зміни в податковому законодавстві торкнуться аграрного сектору:

- збільшення військового збору з 1,5% до 5% стосуватиметься всіх фізичних осіб, окрім військових. Тобто всі громадяни, які одержують доходи у вигляді заробітної плати сплачуватимуть на 3,5% більше;
- для ФОПів 1,2 та 4 груп запроваджено військовий збір у розмірі 10% від мінімальної заробітної плати, що наразі складає 800 грн на місяць;
- ФОПи 3 групи мають сплачувати 1% від отриманого доходу у вигляді військового збору;
- з 1 січня 2025 року повернення до щомісячної об'єднаної звітності з ПДФО, ВЗ та ЄСВ (раніше була квартальна);
- мінімальний податок на землю у розмірі 700 грн і 1400 грн за гектар;
- збільшення на 14% мінімального податкового зобов'язання для сільськогосподарських земель та встановлення мінімальної суми зобов'язання за 1 га (1400 грн для ріллі);
- втрата спрощеної системи оподаткування для 4 групи (сільськогосподарські товаровиробники), якщо борг по мінімальному податковому зобов'язанню понад 2 квартали.

Всі ці зміни безпосередньо торкнуться як простих громадян, так і бізнесу.

Важливо зазначити, що ці зміни почнуть діяти з 01.10.2024 року, тобто «заднім числом», що прямо порушує норми ст. 58 Конституції України, де зазначено, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Це порушує принцип стабільності, який закріплений Податковим кодексом України ст.4 п.4.1.9 де зазначено, що зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року.

Цей принцип є одним з тих, що закладені в основу податкового законодавства і необхідний для унеможливлення впровадження частих змін. Через стабільність податкового законодавства може досягатись цілеспрямована податкова політика держави, формуватися стала судова практика з вирішення податкових спорів. У наслідок вищезазначених нововведень кількість судових спорів може зрости.

В умовах війни безумовним пріоритетом держави є наповнення бюджету, для реалізації державних військових програм та фінансування армії. Проте є ризики, пов'язані з різким підвищенням оподаткування, що може призвести до зворотного результату. А саме, підвищення військового збору збільшить податкове навантаження на заробітні плати і доходи населення. Все це на фоні того, що Міністерство соціальної політики нині фіксує дуже високий рівень бідності в країні. Цей показник вже «зашкалює» за 70%. Підвищення відрахувань із заробітної плати здебільшого впливатимуть на працівників, котрі отримують найнижчий рівень зарплатні, близької до мінімальної. Тінізація заробітних плат буде тільки збільшуватись. Вже з 1 жовтня деякі компанії скорочують офіційні зарплати й офіційне працевлаштування.

Малий бізнес може не втриматись і почати закриватись. Інші вимушені будуть збільшувати вартість товарів і послуг, що призведе до змінення попиту.

Отже, як показує практика, бажаного результату держава може не досягти. Проте відбудеться істотне підвищення цін на продукцію в тому числі сільськогосподарських товаровиробників, припинення діяльності ФОПів та підприємств, тінізація економіки, зменшення доходів бюджету та інші негативні явища.

Список використаних джерел.

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44809>
3. Підвищення податків в Україні: ключові положення Закону та ризики. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/231164_pdvishchennya-podatkv-v-ukran-klyuchov-polozhennya-zakonu-ta-riziki

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

Ю. В. Краснова, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **О. О. Одношєвна**, к. е. н.,

доцент, кафедра обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Розмови про діджиталізацію бухгалтерського обліку ведуться вже десятиліття. Вона є обов'язковим етапом розвитку в сучасних умовах, які не просто підштовхують суб'єкти підприємницької діяльності до цього, а буквально примушують. Акцентування уваги на важливості ролі інформаційних технологій в веденні бухгалтерського обліку робить дослідження цієї теми актуальним в умовах динамічного технологічного прогресу та зростаючих вимог до облікових систем. Вивчення переваг та викликів з якими стикається підприємство при введенні цифрових облікових технологій має надважливе значення для успішності процесу діджиталізації.

Під самою діджиталізацією розуміють використання спеціально розроблених програмних забезпечень до ведення обліку, що мають спеціальний інтерфейс та перелік послуг, які вони надають, починаючи зі збору інформації, закінчуючи формуванням бухгалтерської звітності. Серед таких вузькопрофільних програм, якими користуються бухгалтери можна виділити найпопулярніші через свою зручність, багатофункціональність, або бюджетність: Дебет Плюс, АБ ОФІС, Облік SAAS, MASTER:Бухгалтерія, Таксер.

Відображення операцій підприємницької діяльності при автоматизованій формі обліку можна умовно поділити на чотири рівні:

1. Збирання та реєстрація первинних даних. Майже у всіх спеціальних програмах є відповідний інструментарій. Протягом звітного періоду база даних поповнюється інформацією про взаєморозрахунки з кожним контрагентом;
2. Сформовані на першому етапі дані обробляються вже на другому етапі, де використовується постійна інформація (довідкові дані та нормативи);
3. За результатами обробки складають облікові регістри. Це надає можливість надалі при терміновій необхідності отримати інформацію про майно, різні фінансові показники та їх зміни (позитивної чи негативної динаміки);
4. Останнім рівнем визнається формування звітностей.

Неможливо не підкреслити загальні плюси, про які всі згадують як тільки чують про введення цифрового обліку на підприємства. Такими плюсами є: загальна оптимізація процесу обліку, підвищення точності інформацію, що дозволяє приймати ефективні рішення, які напряду впливають на успішність діяльності підприємства.

Серед не таких очевидних, але релевантних плюсів можна виділити такі:

- Діджиталізація дозволяє отримати інформацію щодо будь-яких контрагентів, операцій всіх типів та руху активів, податків;
- Робить ведення бухгалтерського та податкового обліків ще ефективнішим, це дозволяє зробити з них інструмент, який істотно впливає на роботу підприємства;
- Скорочує час на отримання звітів за поточними результатами;
- Забезпечує безконтактний обмін інформацією між філіями підприємства, іншими підприємствами та податковими органами;
- Розширює поле дії аудиту. Майже всі платформи пропонують повну фіксацію транзакцій та змін в них.

Але навіть попри всі вищезгадані переваги існують виклики, які й досі потребують вирішення:

- Безпека інформації. Коли такий великий масив важливої інформації зберігається на електронному ресурсі, майже неможливо уникнути проблем з безпечністю їх захисту. Розробити систему настільки стійку до кібератак важко та фінансово затратно і навряд чи не стикнувшись з такою загрозою можливо перевірити систему на стійкість.

- Кваліфікаційна підготовка персоналу. Зараз при отримання майбутніми спеціалістами бухгалтерської освіти вивчення бухгалтерських програм для ведення обліку та платформ для обміну конфіденційною інформацією безконтактно є обов'язковою ланкою. Але якщо підприємство тільки починає впроваджувати процес діджиталізації з вже зібраним складом персоналу, зо не мають потрібних для цього навичок, їх здобуття це додаткові витрати.

- Проблеми з інтеграцією. Для уникнення всіх проблем, прямо пов'язаних з відсутністю інтеграцією та сумісності між застарілими процесами та методами потрібно докласти певних зусиль.

- Нормативні норми. При такій мінливості нормативних норм, СБО, та вимог до захисту даних, які властиві нашому законодавству важливо, зоб платформи, які ми використовуємо були в курсі змін та відповідно оновлювали систему.

Узагальнюючи вищесказане можна зробити висновок, що професія бухгалтера розвивається в швидкозмінному середовищі, тому навчання і адаптація мають першорядне значення. Від бухгалтерів очікують, що вони стануть більш багатопрофільними фахівцями з відповідними навичками стратегічного мислення та аналізу облікових даних. Заклади вищої освіти вже оновлюють свої програми, для підготовки нового покоління, навчають їх бути адаптивними та затребуваними. Водночас важливі організація цифрового облікового процесу та наявність працівників відповідного кваліфікаційного рівня. Не менш важливим є вибір програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку. Сервіси та пакети програмного забезпечення надають можливість отримувати доступ до бази даних з будь-якого місця, в будь-який час.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Н. В. Куряча, к. е. н., доцент,

*кафедра економіки, підприємництва та управління підприємствами,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна*

Міжнародний досвід вказує на різноманітність податкових пільг у сільському господарстві країн-членів Європейського Союзу. Метою цих заходів є досягнення політичних цілей, які відображають ставлення країн та їх урядів до аграрного сектору, а також здатність фермерів відстоювати свою позицію. Серед поширених податкових пільг у країнах ЄС є податкові пільги з доходів фізичних осіб (рідше з доходів юридичних осіб), звільнення та спрощення податків для дрібних фермерів, використання стандартизованого розрахунку оподатковуваного доходу (що є нижчий за реальний і усуває необхідність ведення бухгалтерського обліку), пільги з акцизного збору на нафтопродукти, знижені податки на землю та нерухомість, знижені податки, пов'язані з передачею сільськогосподарського майна, звільнення фермерів від реєстрації ПДВ (і використання єдиних ставок ПДВ на продукцію як одне з рішень), зниження ставок ПДВ на сільськогосподарські ресурси (включаючи пестициди та добрива), використання простого обліку.

Наскільки ефективними є податкові пільги, які все частіше використовуються для управління ризиками, або зменшення сезонної мінливості доходів (вирівнювання доходу, відстрочка сплати податків). Також використовується пільговий режим у сфері соціального та медичного страхування, що призводить до значно меншого податкового навантаження на економіку. Більшість країн Європи також використовують податкові пільги для підтримки інвестицій у дослідження та інновації. Однак аграрний сектор використовує їх лише незначною мірою та отримує більше переваг від інновацій в інших секторах.

У Чеській Республіці, наприклад, податки мають розмір фіксованих витрат для фермерів, на відміну від інших юридичних осіб. Аграрії мають можливість збільшення амортизації сільськогосподарської техніки в перший рік, звільнення або зменшення податку на нерухомість, нижчі платежі за водозабір під час посухи. Всі ці податкові заходи використовуються для підтримки аграрного сектору.

В Угорщині використовується низька загальна ставка корпоративного податку (9%) і законодавство дозволяє переносити збитки на п'ять років вперед або на два роки назад разом зі спеціальним графіком сплати авансового податку. В Угорщині також діє спрощений режим оподаткування для малих і середніх підприємств, пільги на податки на майно, єдина ставка ПДВ на продукцію (12% на сільськогосподарські культури та 7% на продукти тваринництва), пільги на передачу сільськогосподарського майна, пільгові соціальні та медичні внески.

У Польщі лише 2-5% фермерів сплачують податок на сільськогосподарську власність (він не стягується у випадку розширення бізнесу). У Польщі більшість фермерів також використовують єдину ставку ПДВ (7%) замість звичайного

режиму. Польські фермери та їхні родини охоплені спеціальною системою соціального страхування та медичного страхування з нижчими ставками. Інші пільги включають зниження податку на прибуток для малих юридичних осіб, звільнення від податку на нерухомість, податкові пільги на передачу майна або знижений ПДВ на добрива. Обов'язок вести бухгалтерський облік виникає лише в разі отримання прибутку понад 2 млн. євро. Фермери в Польщі також сплачують різні екологічні податки (птахівництво та свинарство, використання ґрунтових вод, викиди стічних вод).

В Австрії поняття «розрахункова вартість» (стандартизована сума доходу на гектар) використовується для розрахунку оподаткованого доходу разом із витратами за фіксованою ставкою до орієнтовної вартості 130 000. євро, включаючи переробників і постачальників сільськогосподарських і несільськогосподарських послуг. Крім того, Австрія застосовує єдину систему ПДВ, облік збитків, простий облік навіть для юридичних осіб, нижчі податки на землю, нижчі податки на добрива.

Ще однією перевагою в інших країнах Європейського Союзу є, наприклад, повне або часткове звільнення від податків (Латвія, Литва, Бельгія, Греція, Іспанія, Словенія), застосовуються пільгові податки, регіональна диференціація податкового тягаря, податкові пільги для молоді та початківців. Найсуттєвішою податковою пільгою для аграрного сектору є зниження податків на споживання палива, яке застосовується майже в усіх розглянутих країнах, навіть у разі наявності екологічних податків.

Щодо обсягів бюджетних коштів на податкові пільги в сільському господарстві, то країни не розголошують цю інформацію. Лише кілька країн опублікували дані. Деякі податкові пільги також пов'язані з несприятливими наслідками, які необхідно враховувати: вплив дешевшого палива на навколишнє середовище, збільшення використання пестицидів і добрив через зниження ПДВ, капіталізація податкових пільг у цінах на землю, купівля сільськогосподарської землі з метою накопичення багатства або податкових кредитів. Таким чином, положення про податки в сільському господарстві також можуть мати негативний вплив на продуктивне використання землі.

Ефективною підтримкою малих фермерів може стати спрощений режим оподаткування та зборів. Надання державної допомоги, повне звільнення від податків або звільнення від податків на певний період часу також може бути відповідним варіантом за певних умов (наприклад, конкретна інвестиційна діяльність у певному обсязі). Також можливе використання прискореної амортизації (зрошувального, гідромеліоративного обладнання, сільськогосподарської техніки) для стимулювання конкретної інвестиційної діяльності. Враховуючи необхідність покращення якості ґрунтів, зниження ПДВ на добрива має сенс. У випадку деяких країн регіональна диференціація податкового тягаря, загальне спрощення та зменшення податкового тягаря також мали б сенс.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК МЕХАНІЗМ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ

*А. В. Маменко, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»*

*Науковий керівник: О. О. Одношевна, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Загалом економічна система, а особливо система обліку, була змінена завдяки новітнім технологіям. Використання цифрових технологій дозволяє автоматизувати процеси збору та аналізу даних, що дозволяє приймати інформативні рішення та реагувати швидше на зміни в бізнес-середовищі.

Багато вітчизняних і зарубіжних економістів, практиків і науковців досліджують особливості впровадження діджитал-технологій в обліково-аналітичну систему підприємства. Якщо розглянути їх, можна зробити висновок, що більшість із них базується на оцінці стану та можливостях діджиталізації в галузі обліку. У той же час недостатньо досліджень щодо використання цифрових технологій для складання та подання звітів [2].

Мета дослідження полягає в тому, щоб визначити тенденції в використанні цифрових технологій для складання та подання звітності в умовах кризи.

Компанії шукають нові та ефективні способи обліку та звітності під час кризових умов (ізолюваності під час пандемії COVID-19, збройної агресії проти України). У цій ситуації складання та подання звітів за допомогою цифрових технологій є важливим і своєчасним. Основними тенденціями у цьому напрямку є використання хмарних технологій, електронних таблиць і програм обробки даних, штучного інтелекту (ШІ) і автоматизація процесів облікової роботи; цифрові платформи для звітності та е-документообігу; блокчейн-технології; аналітичні платформи; і бізнес-аналітика. Розглянемо цифрові технології більш детально.

«Cloud-бізнес» – це новий підхід до бізнесу, заснований на хмарних обчисленнях. Щоб надати доступ до даних у режимі реального часу, він також гарантує, що дані залишаються безпечними та захищеними завдяки шифруванню та багатофакторній аутентифікації. Це особливо важливо в умовах роботи віддалено.

Використання електронних таблиць та програм обробки даних полегшує процес складання звітності завдяки вбудованим формулам, які автоматизують розрахунки та сприяють представленню показників у зручному для користувача форматі. Погоджуюся з науковцями, які стверджують, що технології штучного інтелекту (ШІ) можуть допомогти автоматизувати обробку фінансової та аудиторської звітності в режимі реального часу [3]. Електронна звітність та е-документообіг значно прискорюють та полегшують процеси обміну та складання документів, що важливо для швидкого прийняття рішень в умовах кризи. Процес переходу на е-документообіг є поступовим і залежить від масштабу та

особливостей діяльності компанії [1]. Сьогодні в Україні працює багато систем електронного документообігу, наприклад, СЕД Адміністрації Президента України, АСКОД, «Megapolis. Документообіг» та «ДОК ПРОФ 2.0».

Завдяки використанню цифрових платформ для складання та подання звітності процес складання та подання звітності стає більш ефективним і дозволяє бізнесу економити багато ресурсів. Такі платформи пропонують інтегровані інструменти, які можна використовувати для збору, обробки, аналізу та подання даних. Е-декларування, Податковий портал, М.Е.Доc, SAP BusinessObject, Xero, Oracle NetSuite та інші системи є прикладами. Впровадження технології блокчейну в бухгалтерську систему очевидно зменшує кількість паперових документів. Крім того, це дозволяє покращити процес документообороту. Блокчейн-технології не дозволяють змінювати введену інформацію, що робить її стійкою до фальсифікації та недоступною для маніпулювання. Їх використання може покращити складання та подання звітності підприємств, особливо в кризових ситуаціях, забезпечуючи ефективність, безпеку та надійність.

Я вважаю, що аналітичні інструменти та платформи Business Intelligence (BI) є незамінними для складання звітів підприємств у кризових умовах, оскільки вони забезпечують швидкий і точний аналіз даних. Основною метою системи аналізу даних (BI) є надання керівництву можливості приймати рішення щодо діяльності підприємства на основі аналітики та зібраних даних із різних джерел.

Кризові ситуації підтверджують необхідність цифрової трансформації економіки України, змінюючи підходи до ведення бізнесу та вимоги до обліку, документообігу, контролю, ділової комунікації та ін. Цифрові системи покращують ці процеси, але варто пам'ятати про ризики, пов'язані з їх використанням (кібератаки, втрата інформації, пошкодження цілісності даних тощо).

Пошук ефективних і практичних способів цифровізації процесів звітування підприємств у умовах постійних змін, як я гадаю, буде перспективним напрямом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел.

1. Азаренков Г. Ф. Обліково-аналітична система підприємства в умовах цифрової трансформації. XV Всеукраїнська науково-практична конференція: обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України. 2021. С. 9–10.

2. Головацька С. І., Марценюк Р. А. Сучасні тенденції адміністрування звітності підприємства в умовах цифрової економіки. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія “Економічні науки”. 2022. Вип. 70. С. 27–33.

3. Лемішовська О. С., Лінинська В. І. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 44. С. 13–17.

ПОДАТКОВІ ПЛЪГИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

*Н. В. Марусяк, к. е. н., доцент, в. о. завідувача кафедри обліку і фінансів,
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»,
м. Чернівці, Україна*

Бізнес-середовище – це складна і багатовимірна система, яка включає різноманітні фактори, що впливають на діяльність підприємств. Відповідно до визначення Світового банку, бізнес-середовище складається з інституціональних, нормативно-правових та регуляторних умов, у яких функціонує бізнес. В Україні розвиток бізнес-середовища стикався з низкою проблем, включаючи недосконалість законодавства, невизначеність економічних правил та відсутність сталої взаємодії між державою і бізнесом.

Ключовою особливістю бізнес-середовища є його постійна зміна під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Це означає, що підприємства, як відкриті системи, змушені адаптуватися до змін зовнішнього середовища, зокрема до змін у законодавстві, податкових режимах, економічних умовах та вимогах ринку.

Окрім того, податкові фактори у бізнес-середовищі відіграють як прямі, так і опосередковані ролі, створюючи економічні та соціальні наслідки для підприємств. Одним із викликів для українського бізнесу є часті зміни «правил гри», що призводить до нестабільності і ускладнює планування та ведення господарської діяльності. З огляду на це, важливим є усвідомлення переваг прозорого ведення бізнесу, хоча на початкових етапах це може вимагати додаткових витрат і зусиль. Проте, саме прозорість і відповідальна співпраця між державою та бізнесом є основою для формування стійкого та цивілізованого бізнес-середовища, яке сприятиме розвитку економіки та добробуту суспільства в цілому.

Пандемія COVID-19 створила серйозні виклики для економік різних країн, включно з Україною, змушуючи уряди оперативно адаптувати податкову політику для підтримки бізнесу та населення. Основні заходи податкової підтримки, що були запроваджені в європейських країнах та Україні, мають на меті зменшити тиск на підприємства та зберегти робочі місця. До них відносяться:

1. Відстрочка податкових платежів: Це дозволяє як фізичним, так і юридичним особам тимчасово не сплачувати податки без ризику нарахування штрафів або пені. Така практика допомагає підприємствам зберегти оборотні кошти під час кризи.

2. Перенесення строків подачі податкової звітності: Цей захід дає можливість бізнесу зосередитись на вирішенні поточних проблем, не наражаючи себе на адміністративні труднощі під час кризи.

3. Мораторій на податкові перевірки: Введення тимчасової заборони на проведення перевірок допомагає підприємствам уникнути додаткових витрат і стресу в умовах фінансової нестабільності.

4. Соціальні виплати підприємцям: Цей захід передбачає фінансову підтримку малого та середнього бізнесу, який найбільше постраждав від карантинних обмежень, з метою компенсації втрат і збереження робочих місць.

5. Звільнення від сплати окремих податків: У багатьох країнах, включно з Україною, підприємства, що постраждали під час пандемії, звільнялися від сплати певних податків, таких як єдиний соціальний внесок (ЄСВ), або отримували пільги зі сплати податку на прибуток.

Проте, незважаючи на ці заходи, ситуація залишається складною. Економіка все ще вразлива до точкових змін та коливань у податковій політиці, а будь-яка затримка або невизначеність з боку уряду може призвести до різкого зниження результатів діяльності підприємств. Таким чином, продовження гнучкої та адаптивної податкової політики є ключовим для мінімізації негативних соціально-економічних наслідків пандемії та підтримки стабільності бізнесу.

Пандемія COVID-19 виявила як слабкі місця економік різних країн, так і необхідність термінових заходів для збереження стабільності бізнесу та соціального захисту населення. Важливо відзначити, що недостатньо опрацьовані механізми податкової підтримки можуть призвести до тривалих негативних наслідків, зокрема для національної та регіональної економіки. Тому заходи, вжиті сьогодні, мають бути спрямовані не тільки на короткострокове полегшення, а й на збереження економічної стабільності в довгостроковій перспективі. Для цього важливо дотримуватись таких базових принципів при формуванні податкової політики:

1. Податкове стимулювання як ключовий механізм підтримки. Через обмеженість фінансових ресурсів на пряму підтримку бізнесу, держава повинна зосередити увагу на наданні податкових пільг і розстрочок для найбільш постраждалих секторів економіки. Це дозволить зберегти нейтральність оподаткування та підтримати ті підприємства, які мають потенціал для відновлення.

2. Сприяння спрощенню податкових процедур. Підвищення зручності податкових процедур шляхом їх спрощення та цифровізації сприятиме зменшенню витрат підприємств на виконання своїх зобов'язань. Це також може залучити більше підприємців до легального сектору економіки.

3. Боротьба з податковими правопорушеннями. Важливо забезпечити ефективну протидію ухилянню від податків, оскільки це порушує економічну конкуренцію та завдає шкоди податковій базі. Легалізація частки тіньового сектору економіки допоможе збільшити доходи держави та зміцнити економічну стабільність.

4. Цифровізація податкових процедур. В умовах пандемії впровадження електронних сервісів, таких як е-документи, єдиний рахунок, е-РРО та об'єднана звітність, стало важливим кроком для зменшення адміністративних витрат і спрощення процесу виконання податкових обов'язків.

5. Прозора взаємодія між державою, бізнесом та фінансовими інституціями. Співпраця між цими суб'єктами є необхідною для відновлення спроможності фінансової системи підтримувати економічне зростання. Стабільність бізнес-середовища залежить від злагодженої роботи державних органів і їхньої готовності діяти на користь економічної стійкості.

Застосування цих принципів допоможе створити умови для стабільного економічного відновлення в Україні, а також сприятиме довгостроковому розвитку малого та середнього бізнесу, який є важливим сегментом економіки.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Т. О. Мачак, старший викладач, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У сучасній економіці значення електронної комерції невіддільно зростає, оскільки дедалі більше суб'єктів господарської діяльності та громадян здійснюють покупки через інтернет. На сьогодні снують різні моделі e-commerce, такі як B2B, B2C, C2C та інші, що охоплюють різні форми взаємодії між бізнесом і споживачами. Важливою є не лише їх активність на внутрішньому ринку, але й використання міжнародних платформ для придбання товарів і послуг. У зв'язку зі стрімким зростанням обсягів онлайн-торгівлі виникає необхідність адаптації бухгалтерського обліку та податкової політики до умов електронної комерції, що і зумовлює дослідження особливостей ведення обліку та оподаткування даної сфери.

На сьогодні, законодавчими актами, що регулюють сферу електронної комерції, є Закон України «Про електронну комерцію» та Податковий кодекс України. Однак варто зазначити, що спеціалізованого нормативного документа, який би повністю регулював торгівлю через інтернет-магазини, поки не існує. Відповідно, така діяльність регулюється загальними нормативними актами, які застосовуються до всіх видів торгівлі, за винятком деяких специфічних аспектів, передбачених для електронної комерції. Однією з важливих умов здійснення торгівлі через інтернет є укладення електронного договору. Такий договір обов'язково підписується за допомогою електронного цифрового підпису і має всі обов'язкові реквізити, аналогічні до традиційного паперового договору. Зокрема, електронний договір повинен містити назву, дату та місце укладення, інформацію про сторони та предмет договору, умови виконання зобов'язань, ціну, права та обов'язки сторін, форс-мажорні обставини, термін дії договору тощо. Це забезпечує юридичну захищеність угод, укладених через інтернет, та їх відповідність законодавчим вимогам.

Для організації діяльності інтернет-магазинів або платформ електронної комерції основним видом діяльності є КВЕД 47.91, який визначає «Роздрібну торгівлю, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет». Цей вид діяльності охоплює продаж товарів через електронні платформи та поштові замовлення, і саме він відображає специфіку бізнесу, орієнтованого на дистанційні продажі та використання інтернет-технологій. Порівняно з традиційним способом здійснення діяльності, при електронній комерції значно знижуються витрати на оренду приміщень, утримання торгових площ, заробітну плату персоналу, а також витрати на маркетинг і рекламу. Зокрема, онлайн-магазини мають можливість зменшити витрати на фізичне зберігання товарів завдяки дропшипінгу або використанню складів третіх сторін. Проте необхідно правильно відображати ці витрати в обліку, що є особливо важливим для забезпечення фінансової прозорості та відповідності вимогам законодавства.

Витрати, пов'язані з електронною комерцією, мають бути систематизовані та детально документовані, щоб уникнути можливих податкових ризиків і забезпечити коректність фінансової звітності.

Особливими витратами підприємств у сфері інтернет-торгівлі є витрати на створення та обслуговування веб-сайту, його просування, візуалізацію продукції, укладання електронних договорів, обробку замовлень і здійснення електронних платежів. Такі витрати визначаються як нематеріальні активи, оскільки вони не мають матеріальної форми, але приносять економічну вигоду протягом тривалого часу. Витрати, понесені на створення веб-сайту, домен і хостинг, відображаються в балансі підприємства у складі нематеріальних активів. Їх облік здійснюється відповідно до вимог національних і міжнародних стандартів і положень обліку, зокрема, активи амортизуються протягом терміну їх корисного використання, що дозволяє поступово відносити ці витрати на витрати діяльності компанії.

Як правило, витрати на створення і просування веб-сайту обліковуються на 154 субрахунку «Придбання (або виготовлення) нематеріальних активів». Після введення веб-сайту в експлуатацію ці витрати списуються на 125 субрахунок «Авторське право та суміжні з ним права». Введення в експлуатацію веб-сайту документується актом введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності, що є складовою частиною нематеріальних активів.

Податковим кодексом України, веб-сайт визначається нематеріальним актив і відноситься до п'ятої групи, що включає авторське право та суміжні права, зокрема комп'ютерні програми, відеограми та фонограми [2]. Термін їх використання повинен бути в діапазоні від двох до десяти років. Амортизуються щомісячно, починаючи з місяця, наступного після введення активу в експлуатацію, згідно з П(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

При цьому важливо враховувати спосіб використання веб-сайту. Якщо веб-сайт призначений для здійснення операцій купівлі-продажу, то він вважається нематеріальним активом, що використовується у господарській діяльності підприємства. Якщо ж сайт служить виключно для надання інформації про товари чи послуги, витрати на його створення класифікуються як витрати на збут і відображаються відповідно у фінансовій звітності.

Окремо можна виділити облік витрат на рекламу інтернет магазину, що також є важливою складовою діяльності підприємства, оскільки правильне відображення таких витрат впливає на фінансові результати та податкову звітність. Витрати на рекламу спрямовані на підвищення інтересу до продукції та стимулювання збуту, тому вони потребують особливої уваги з боку бухгалтерів і їх належного документального оформлення. Важливо враховувати законодавчі обмеження щодо реклами, визначені Законом України «Про рекламу», та рекомендації щодо їх обліку згідно з НП(С)БО 16 «Витрати».

Рекламні витрати не включаються до собівартості продукції, оскільки вони безпосередньо не пов'язані з процесом виготовлення товару, а спрямовані на його збут. Витрати на рекламу можуть бути двох типів: витрати на виробництво реклами

(розробка буклетів, зйомка відео) та витрати на її розповсюдження (розміщення на телебаченні, в інтернеті). Для правильного відображення цих витрат важливо документально підтвердити їх виконання, зокрема за допомогою договору, акту виконаних робіт, рахунків-фактур та платіжних документів. Якщо рекламні послуги надаються протягом кількох періодів, витрати можуть бути віднесені до витрат майбутніх періодів. Але в більшості випадків витрати на рекламу визнаються в тому періоді, коли вони були здійснені. Також слід уникати включення витрат на рекламу до нематеріальних активів, оскільки за НП(С)БО 8 реклама не визнається нематеріальним активом, навіть якщо рекламодавець отримує майнові права на виготовлені матеріали.

Рекламні витрати є невід'ємною частиною збутової діяльності підприємства та повинні бути правильно відображені в бухгалтерському обліку. Необхідно забезпечити належне документальне підтвердження витрат та уникати помилок, таких як включення їх до собівартості продукції або визнання нематеріальними активами. Крім того, реклама має бути відповідно задокументована і класифікована як витрати періоду, що дозволяє ефективно планувати фінансові ресурси та мінімізувати податкові ризики.

Отже, правильне облікове відображення витрат в електронній комерції забезпечує не лише фінансову прозорість, але й відповідність чинним законодавчим вимогам, що є важливим фактором для мінімізації податкових ризиків та уникнення можливих штрафних санкцій. Особливої уваги потребує облік витрат на рекламу та маркетингову діяльність, оскільки ці витрати безпосередньо впливають на фінансові результати підприємства, формуючи його витратну частину та визначаючи показники прибутковості. Таким чином, системний підхід до обліку витрат, їх документального підтвердження та оцінки впливу на фінансові результати є важливою складовою ефективного фінансового управління підприємством і забезпечує стабільний розвиток бізнесу в сучасних умовах.

Список використаних джерел.

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
2. Панасюк В. М., Гальчак Х. Р., Босий В. А. Особливості обліку розрахунків у сфері е-комерції віртуальними активами (криптовалютою): міжнародний та вітчизняний досвід. Бізнес Інформ. 2023. № 2. С. 222–228. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_1_0_258_266
3. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI [із змінами та доповненнями]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275517ed20201107#Text>
4. «Про електронну комерцію» Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
5. Лега О. В. Інтернет-торгівля: облік і оподаткування. Причорноморські економічні студії. Серія «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». 2019. Вип. 43. С. 161–166. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/43_2019/29.pdf

АНАЛІТИЧНИЙ БАЗИС ЯК ЕЛЕМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Т. А. Мидловець, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: **О. О. Одношевна**, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Розрахунки з постачальниками та підрядниками господарюючих суб'єктів виступають базовим фокусом ефективного здійснення їх фінансово-економічної діяльності. З огляду на це, питання вдосконалення розрахунків із постачальниками та підрядниками є однією з важливих складових забезпечення роботи окремо взятого підприємства. Від своєчасності та правильності ведення розрахунків залежить не лише фінансовий стан підприємства, але й його ділова репутація, стосунки з партнерами, а також стабільність усього виробничого процесу. Недоліки у взаєморозрахунках можуть призводити до затримок постачання сировини та матеріалів, перебоїв у виробництві та зниження рівня конкурентоспроможності підприємства. З приводу цього, слід підкреслити, що основною метою аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства є визначення шляхів покращення управління розрахунками через вдосконалення облікових процесів і підвищення ефективності контролю за платежами [2].

Основними елементами аналітичного базису удосконалення розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства виступають наступні. Зокрема, слід здійснювати аналіз структури заборгованості перед постачальниками та підрядниками. В розрізі цього доцільно здійснювати оцінку рівня ефективності розрахунків необхідно через аналіз структури та динаміки заборгованості перед постачальниками за останній період. Це дозволить виявити слабкі місця в системі платежів та визначити, які типи заборгованості є найбільш критичними [1]. В той же час, важливим аспектом в розрізі аналітичного базису розрахунків з постачальниками та підрядниками виступає аналіз термінів прострочення заборгованості та причин її виникнення (недостатність грошових ресурсів, неефективне планування платежів, помилки в обліку) [4].

Наступним фактором підвищення рівня ефективності розрахунків з постачальниками та підрядниками виступає аналіз договірної політики в контексті оцінки укладених договорів, через вивчення умов оплати, термінів поставок, можливості отримання знижок, а також додаткових комерційних знижок за своєчасність оплати товару. Удосконалення умов договорів може сприяти поліпшенню фінансового стану підприємства, оптимізації платежів та підвищенню ліквідності [3]. Важливим елементом в обраній тематиці виступає оцінка рівня контролю за розрахунками з постачальниками. Зазначимо, що саме детальний контроль дозволить підвищити стан управлінського фактору за розрахунками з

постачальниками. Процес оптимізації управління розрахунками включає оцінку поточної системи контролю за своєчасністю платежів та обліку взаєморозрахунків з постачальниками, через аналіз поточних процедур бухгалтерського обліку та документообігу. З огляду на це, пропонуємо використання автоматизованих систем контролю за сплатою рахунків. Даний фактор дозволить забезпечувати своєчасність надання інформації про стан взаєморозрахунків та попередження про необхідність оплати рахунків.

Наступним елементом підвищення рівня ефективності розрахунків з постачальниками, рекомендуємо впровадження у виробничий процес аналітичних інструментів для прогнозування платежів та моделювання грошових коштів. Даний пункт рекомендацій дозволить вчасно реагувати на можливі ризики невиконання зобов'язань та попереджати фінансові проблеми. Зазначимо, що сучасний курс до тотальної цифровізації, спонукає виробників електронних платформ для розробки все нових і нових продуктів. Спираючись на це, зазначимо, що керівництво господарюючого суб'єкта має досить широкий асортимент електронних продуктів, що дозволяє обрати саме той, який більше відповідає вимогам діяльності підприємства та його безпосередньої спеціалізації. Підкреслимо, що автоматизований контроль за процедурою укладання договорів, поставки продукції, перерахування коштів, а також оцінкою якості продукції дозволить підвищити якість даної ділянки обліку.

Систематичне використання аналітичного базису виступає можливістю покращення взаєморозрахунків в цілому. Даний підхід передбачає проведення переговорів з ключовими постачальниками на предмет покращення умов співпраці, пролонгацію термінів оплати рахунків, надання додаткових знижок чи дисконтів. В даному контексті корисним може стати використання лізингової системи, факторингу чи використання банківських інструментів для прискорення взаєморозрахунків.

Вважаємо, що запропонований пакет рекомендацій дозволить підвищити рівень якості ведення обліку та здійснення контролю за розрахунками з постачальниками та підрядниками, що в свою чергу, може вплинути на рівень росту платоспроможності господарюючого суб'єкта в цілому.

Список використаних джерел.

1. Гайдаржийська О. М., Попович О. В., Кромбет А. Ю. Теоретичні аспекти обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 18.
2. Головбух Експертус. Платформа бухгалтерія. Інтернет ресурс надання консалтингових послуг щодо ведення обліку та складання звітності. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7704-zapasi-ta-h-klasifikatsya>
3. Дячук О. В., Новодворська В. В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. 2013. 10 (3). С. 243–251.
4. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. Економічний аналіз. 2016 рік. Том 25. № 2. С. 93–98.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

М. В. Мирончук, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: А. В. Мінковська, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Підприємству у своїй фінансово-господарській діяльності в сучасних умовах ринкової економіки необхідні правильні управлінські рішення. Ефективності прийняття таких рішень на підприємстві сприяє ефективна система контролю. Тому контролю, як функції управління, необхідний постійний розвиток та удосконалення. Необхідність дослідження контролю фінансових результатів діяльності, як системи, так і внутрішнього зокрема, його удосконалення, надає можливість проведення контрольних процедур об'єктивно, достовірно та законно. Адже фінансовий результат показує всю ефективність роботи підприємства, починаючи від виробництва продукту до отримання доходу, прибутку. Звісно, що удосконалення контролю, повинно бути бажанням самого підприємства, враховуючи власні можливості, для покращення його результату діяльності.

До актуальних питань контролю фінансових результатів підприємства належить:

- забезпечення точності облікових даних: коректність відображення доходів і витрат, відповідність національним і міжнародним стандартам бухгалтерського обліку; запобігання маніпуляціям із даними для штучного покращення показників прибутковості;
- прозорість і аналітичність звітності: використання автоматизованих систем для зменшення людського фактора та підвищення якості обліку;
- внутрішній аудит і управлінський контроль: проведення регулярних перевірок для моніторингу діяльності та виявлення слабких місць; забезпечення систематичної роботи відділу внутрішнього контролю з оцінювання рентабельності підрозділів;
- використання сучасних аналітичних інструментів: впровадження ERP-систем (1С, SAP, Oracle) для моніторингу операційних процесів у реальному часі; використання бізнес-аналітики (BI) для прогнозування результатів на основі історичних даних.

Проблемними питаннями контролю фінансових результатів підприємства є:

- недосконалість нормативно-правової бази: часті зміни в податковому та бухгалтерському законодавстві створюють складнощі в застосуванні правил обліку; відсутність чітких критеріїв для розподілу витрат між операційною та іншими видами діяльності (інвестиційною, фінансовою);
- тінізація економіки: використання схем з ухилення від оподаткування (заниження доходів, завищення витрат) негативно впливає на об'єктивність фінансових показників; недотримання принципів прозорості при відображенні

доходів від основної діяльності;

- низька якість внутрішнього контролю: відсутність регулярного внутрішнього аудиту або його формальний характер; проблеми з ефективною роботою системи раннього попередження про відхилення в діяльності підприємства;

- неповна автоматизація облікових процесів: ручне ведення обліку підвищує ризики помилок і шахрайства; складність інтеграції старих систем обліку з новими технологічними рішеннями;

- вплив зовнішніх факторів: інфляція, зміни валютного курсу, економічна нестабільність можуть спотворювати реальні фінансові результати; зміни в попиті на продукцію або послуги підприємства ускладнюють прогнозування фінансових результатів.

Під час здійснення контролю фінансових результатів виникає багато питань щодо виявлених порушень і для покращення результату перевірки науковці пропонують контролеру під час роботи виділити декілька методик, які б доповнювали одна одну. Отже, контролер, в залежності від обставин перевірки та конкретних завдань, буде мати змогу обрати ту методику, яка найбільше відповідає конкретним умовам. Дану методику можна розподілити на три рівні:

- перший - детальна перевірка. На основі отриманої інформації, формується загальне враження про відповідність даних фінансового результату реальному стану і дозволяє ґрунтовно визначити цілі подальшої перевірки;

- другий - застосування спеціальних прийомів. Використовуються прийоми, які вказують на можливість конкретних порушень;

- третій - виявлення недоліків та оцінка результатів. Застосовується детальна перевірка лише на тих ділянках, на яких виявлені суттєві зловживання або порушення.

Визначивши актуальні та проблемні питання контролю фінансових результатів підприємства, запропонуємо напрямки його удосконалення:

- впровадження сучасних інформаційних технологій для автоматизації обліку та контролю;

- посилення ролі внутрішнього аудиту та незалежних перевірок для запобігання шахрайству;

- розробка системи ключових показників ефективності (KPI) для регулярної оцінки діяльності;

- навчання персоналу для підвищення обізнаності про сучасні методи контролю та аудиту;

- забезпечення відповідності звітності міжнародним стандартам для полегшення залучення інвестицій та кредитування.

Таким чином, контроль формування фінансових результатів підприємства є комплексним завданням, що вимагає поєднання внутрішнього та зовнішнього контролю, сучасних технологій і прозорості звітності. Ефективний контроль дає можливість знизити ризики, підвищити прибутковість та забезпечити довгострокову стабільність підприємства. Застосування в роботі контролера під час проведення контролю фінансових результатів запропоновану методику суттєво підвищить її ефективність.

ВПРОВАДЖЕННЯ ERP-ПЛАТФОРМИ В ОБЛІКОВИЙ ПРОЦЕС: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРЕВАГИ

А. Ю. Моїсеєнко, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: О. О. Одношевна, к. е. н.,

доцент, кафедра обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

ERP-система (Enterprise Resource Planning) – це інтегрована система управління підприємством, яка об'єднує в собі всі основні функції компанії. Вона є ключовим елементом цифрової трансформації бізнесу, допомагаючи підприємствам ефективно управляти ресурсами, підвищувати продуктивність та забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів.

Інтегрована система управління є ключовим елементом цифрової трансформації бізнесу, допомагаючи підприємствам ефективно управляти ресурсами, підвищувати продуктивність та забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів.

ERP-системи є важливими інструментами для сучасного бізнесу з кількох причин:

1. Інтеграція бізнес процесів. ERP-системи об'єднують різні функції підприємства, такі як фінанси, виробництво, постачання, продажі, маркетинг та управління персоналом, в єдину інтегровану систему. Це дозволяє забезпечити безперервний потік інформації між різними відділами, що підвищує ефективність та зменшує ймовірність помилок.

2. Ще однією перевагою впровадження ERP-системи є підвищення ефективності у вигляді автоматизації рутинних завдань та процесів дозволяє зменшити витрати часу та ресурсів. ERP-системи допомагають оптимізувати робочі процеси, що призводить до підвищення продуктивності та зниження операційних витрат.

3. ERP забезпечують доступ до актуальної та точної інформації в реальному часі. Це дозволяє керівникам приймати обґрунтовані рішення на основі достовірних даних, а також покращує

4. Покращення взаємодії з клієнтами. ERP-системи допомагають краще розуміти потреби клієнтів та забезпечувати високий рівень обслуговування. Інтеграція з CRM-системами дозволяє ефективно управляти взаємодією з клієнтами, що сприяє підвищенню їх задоволеності та лояльності.

5. Масштабованість та гнучкість. ERP-системи можуть бути адаптовані до потреб підприємства будь-якого розміру та галузі. Вони дозволяють легко масштабувати бізнес, додаючи нові функції та модулі в міру зростання компанії.

6. Забезпечення відповідності законодавству. ERP-системи допомагають підприємствам дотримуватися вимог місцевого та міжнародного законодавства, забезпечуючи автоматичне оновлення нормативних документів та звітності.

7. Підвищення конкурентоспроможності. Використання ERP-систем дозволяє підприємствам швидше адаптуватися до змін на ринку, впроваджувати інновації та покращувати якість продукції та послуг. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності та стійкості бізнесу.

Ринок ERP-систем в Україні активно розвивається, і багато компаній вже інтегрували ці рішення для автоматизації своїх бізнес-процесів. Популярними є такі системи як:

1. SAP ERP. Потужна система, орієнтована на великі підприємства. Вона дозволяє автоматизувати всі бізнес-процеси, включаючи управління виробництвом, фінансами, персоналом та взаємодію з клієнтами.

2. Microsoft Dynamics 365. Пропонує модулі для управління продажами, маркетингом, сервісом та бізнес-процесами. Вона повністю інтегрована з іншими продуктами Microsoft, що робить її зручною для користувачів.

3. BAS ERP. Призначена для автоматизації великих підприємств зі складними технологічними процесами. Вона може забезпечити потреби будь-якого масштабу.

4. Галактика ERP. Локалізована система, розроблена спеціально для українського ринку, враховує місцеве законодавство та особливості бізнесу.

5. DeloPro. Хмарне рішення для управління бізнес-процесами, яке підтримує різні операційні системи та не обмежує кількість користувачів.

Тенденції розвитку ринку ERP-систем в Україні:

Зростання попиту відображається у збільшенні українських підприємств, що впроваджують ERP-системи для підвищення ефективності і конкурентоспроможності.

Хмарні рішення на ринку активно набирають популярності. Тому, що забезпечують доступ до даних з будь-якого місця та в будь-який час. Мають високий рівень захисту даних, включаючи шифрування та регулярні резервні копії. Зменшують ризик втрати даних через фізичні пошкодження або крадіжку обладнання. Знижують витрати на підтримку та оновлення локальних серверів та програмного забезпечення.

На ринку присутня зростаюча пропозиція від розробників. Вони адаптують свої продукти до українського законодавства та бізнес-практик, що робить їх більш привабливими для місцевих компаній.

Ринок ERP-систем в Україні має значний потенціал для розвитку, і ключові тенденції вказують на його подальше зростання. Українські підприємства все більше усвідомлюють важливість цифрової трансформації для підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Підвищується популярність хмарних ERP-систем, які забезпечують доступність даних з будь-якого місця та в будь-який час. Це особливо важливо в умовах віддаленої роботи та глобалізації бізнесу. Виробники ERP-систем активно адаптують свої продукти до українського законодавства та бізнес-практик, що робить їх більш привабливими для місцевих компаній.

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

П. М. Назаренко, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Економіка»

Науковий керівник: О. І. Бобирь, к. е. н., доцент, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна

Аграрний сектор відіграє важливу роль в економіці України, забезпечуючи значну частку ВВП, експортних надходжень та зайнятості населення. Ефективна податкова політика є ключовим фактором у розвитку аграрних підприємств, сприяючи їхній конкурентоспроможності та стимулюючи інвестиції. Метою цього дослідження є аналіз впливу податкової політики на розвиток аграрних підприємств, зокрема оцінка податкових пільг, податкового навантаження та змін у податковому законодавстві.

Податкові пільги відіграють важливу роль у підтримці аграрного сектору України, знижуючи фінансове навантаження на підприємства та підвищуючи їхню інвестиційну привабливість. Основними пільгами є спрощена система оподаткування для дрібних фермерів, пільгові ставки або звільнення від ПДВ на окремі види агропродукції, відшкодування ПДВ для експортерів, а також знижені ставки податку на прибуток. Ці заходи сприяють зменшенню витрат аграрних підприємств, стимулюють реінвестування прибутку та залучають іноземні інвестиції, підвищуючи рентабельність і конкурентоспроможність українського аграрного сектору.

Податкове навантаження на аграрні підприємства включає всі податки та збори, які вони сплачують, такі як податок на прибуток, ПДВ, земельний податок тощо. В Україні аграрні підприємства стикаються з високим рівнем податкового навантаження, що може негативно впливати на їхню фінансову стійкість. Високі податкові ставки знижують прибутковість підприємств, обмежуючи їхні можливості для реінвестування та розвитку, що знижує їхню конкурентоспроможність. Постійне податкове навантаження також може знижувати здатність підприємств покривати операційні витрати та виконувати фінансові зобов'язання, що підвищує ризик банкрутства[1].

Високий рівень податкового навантаження значно впливає на фінансову стійкість аграрних підприємств, обмежуючи їхні можливості для розвитку та інвестицій. У цьому контексті важливим інструментом для зниження податкових витрат та підвищення фінансової ефективності є податкове планування та оптимізація.

Податкове планування та оптимізація важливі для аграрних підприємств, щоб зменшити податкові зобов'язання та збільшити прибуток, дотримуючись законодавства. Основні стратегії включають вибір відповідної системи оподаткування, наприклад, єдиний податок для сільськогосподарських

товаровиробників, та структуризацію бізнесу для оптимізації ПДВ. Важливим є правильний вибір облікової політики, щоб облік витрат на виробництво зменшував оподатковуваний прибуток. Також слід використовувати податкові пільги, що надаються державою, і планувати операції з нерухомістю для мінімізації податків. Методи оптимізації податкових витрат включають ефективне використання техніки через амортизацію, інвестиції в модернізацію, лізинг обладнання замість покупки, використання податкового кредиту для зменшення ПДВ, а також диверсифікацію джерел доходу. Співпраця з професійними консультантами допоможе дотримуватися законодавства й оптимально планувати податки.

Однак, на нашу думку, важливим аспектом, який також впливає на розвиток аграрного сектору, є зміни у податковому законодавстві. Вони можуть мати значний вплив на аграрні підприємства. Останні зміни, такі як введення нових податкових ставок або скасування податкових пільг, можуть суттєво змінити фінансовий стан підприємств. Оцінюючи можливі зміни, варто враховувати економічну ситуацію та політичні рішення: зростання податків на експорт чи скасування пільг може підвищити собівартість продукції, а податкові стимули для інновацій можуть залучити інвестиції. Прогнозування наслідків можливих змін у податковій політиці є важливим для стратегічного планування аграрних підприємств. Це дозволяє підготуватися до нових умов та адаптувати бізнес-моделі для мінімізації негативних наслідків.

З огляду на постійні зміни в податковій політиці, підприємствам важливо не лише адаптуватися до внутрішніх змін, але й враховувати міжнародний досвід. Порівняння податкових систем різних країн допомагає виявити успішні практики регулювання, які сприяють розвитку аграрного бізнесу в Україні. Держави з пільговим оподаткуванням для аграріїв, як-от Франція чи Нідерланди, створюють сприятливі умови для розвитку цього сектору. Вони пропонують знижені ставки ПДВ, податкові кредити та субсидії. У країнах з високим податковим навантаженням, як Німеччина чи США, аграрні підприємства стикаються з більшими витратами, але можуть користуватися відшкодуванням витрат на інновації. Успішні практики включають податкові пільги для екологічного виробництва та інвестицій у технології, що знижують собівартість і підвищують конкурентоспроможність.

Податкова політика впливає не лише на фінансові показники аграрних підприємств, але й на соціально-економічний розвиток сільських громад. Зниження податкового навантаження може сприяти створенню нових робочих місць, підвищенню рівня життя та розвитку інфраструктури в сільській місцевості. Водночас, підвищення податкових ставок може призвести до скорочення робочих місць та зниження доходів населення. У 2023 році аграрний сектор України становив приблизно 7,4% від валового внутрішнього продукту (ВВП) країни, що підкреслює його важливість для економіки, як видно з рис. 1 [2]. Оцінка соціально-економічних наслідків податкової політики є важливим аспектом для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору та сільських громад.

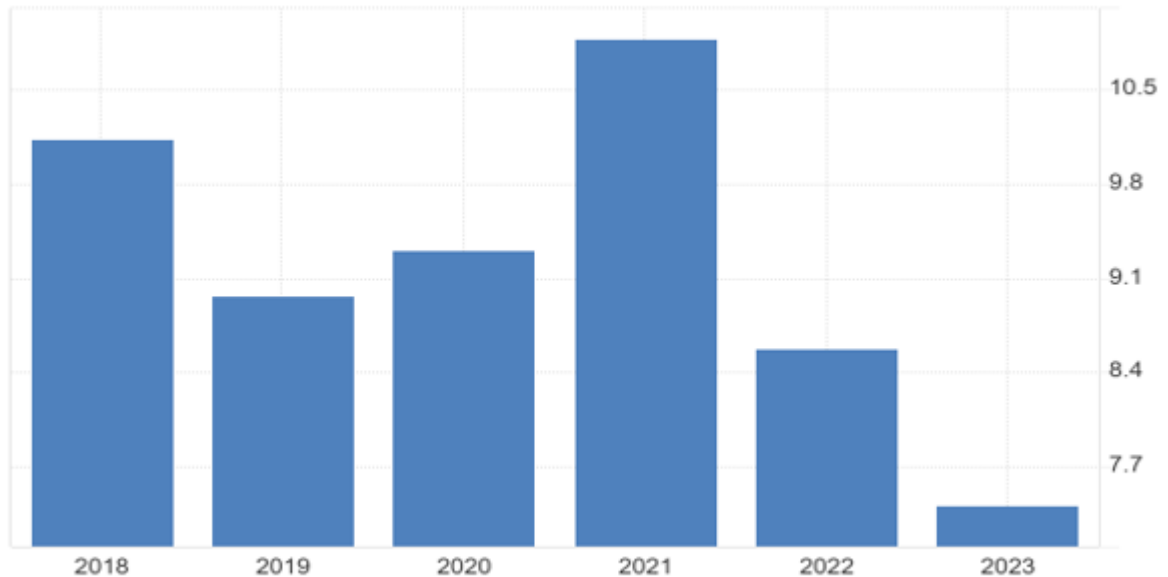

Рис. 1. Дані про додану вартість в аграрному секторі 2018-2023 (% , ВВП) [2]

Податкова політика відіграє ключову роль у розвитку аграрних підприємств, впливаючи на їхню фінансову стійкість та інвестиційну привабливість. Ефективне податкове планування та оптимізація знижують податкові витрати та підвищують фінансову ефективність. На нашу думку, нинішня податкова політика лише частково задовольняє потреби аграрного сектору. Наявні пільги не дозволяють повною мірою використовувати потенціал галузі, хоча спеціальні режими для сільського господарства мають певний позитивний ефект. Основні проблеми полягають у нерівномірному розподілі податкового навантаження та відсутності стимулів для інновацій і екологічної відповідальності. Вважаємо, що для покращення ситуації необхідно вдосконалити систему податкових пільг, більше підтримувати інновації та спростити звітність для аграрних підприємств. У подальших дослідженнях варто зосередитися на оцінці впливу конкретних податкових режимів і вивченні міжнародного досвіду для його адаптації до наших умов.

Список використаних джерел.

1. URL: <https://voxukraine.org/impact-of-the-agricultural-tax-exemptions-on-the-sector-productivity-ua>
2. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/agriculture-value-added-percent-of-gdp-wb-data.html>

АНАЛІТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ РІВНЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

О. О. Одношевна, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

А. М. Козицин, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Особливості здійснення підприємницької діяльності для установ та організацій будь-якого типу не можливе без взаємовідносин із дебіторами. Так, дебітори – це інші підприємства та організації чи інші приватні особи, яким здійснюється реалізації товарів, робіт чи надаються послуги на договірних засадах. Питання щодо оптимізації розрахунків із дебіторами постає вкрай актуально, адже правильне ведення обліку та контроль є запорукою ефективного функціонування господарюючого суб'єкта, а також служить підґрунтям для своєчасного та якісного аналізу. Зазначимо, що аналітичне забезпечення розрахунків з дебіторами, в розрізі його оптимального та своєчасного здійснення, дозволяє знайти напрями оптимізації рівня погашення дебіторської заборгованості, усунути недоліки при веденні розрахунків, а також попередити їх повторення у майбутньому [2].

Сучасні реалії відображення дебіторської заборгованості, як результат реалізаційної діяльності суб'єкта підприємницької діяльності включають масив факторного впливу, який безпосередньо впливає на її рівень. Зокрема, такими факторами є умови продажу в розрізі тривалості кредитного періоду, величини наданих знижок за швидку оплату, а також загальної кредитної політики компанії [3].

Фактори впливу на рівень ДЗ доволі широкі. Зокрема враховуються і рівень безпеки країн в цілому, і рівень інвестиційної привабливості, і рівень впливу нормативно-правового забезпечення і загалом безпекова ситуація в країні. Говорячи про внутрішні фактори впливу, слід відмітити вагомий вплив відділу збуту, роботи провідних менеджерів, а також рівень добросовісності покупців.

Задля оперативної підготовки з найменшою трудомісткістю даних про дебіторську заборгованість за термінами погашення доцільно передбачити практичне застосування таких аналітичних рахунків. Підсумовуючи теоретичні засади обліку дебіторської заборгованості, зазначимо, що він безпосередньо включає взаємовідносини між продавцями і покупцями, через укладання контрактів (договорів) на поставку продукції чи надання певного виду послуг. Дані відносини обов'язковим чином мають бути підкріплені накладними, рахунками – фактури та відповідно відображені синтетичним обліком через занесення фактичних даних в реєстри обліку.

Вагомим аспектом впливу на розмір дебіторської заборгованості є рівень платоспроможності потенційних покупців, оцінка їх репутації та загальної економічної ситуації на фірмі покупця за рахунок чого встановлюється розмір кредитного ліміту для клієнтів. Поряд з цим відмітимо прямий вплив якості та

чіткість укладених контрактів з клієнтами, наявність штрафних санкцій за порушення умов оплати, а також рівень наданого сервісу. Зазначимо, що оптимізація обліку та контролю дебіторської заборгованості прямим чином залежить від повноти і точності аналізу, за результатами чого будуть прийматись подальші управлінські рішення та вживатимуться антикризові заходи.

Підходячи ґрунтовно до діагностики дебіторської заборгованості, через аналітичні механізми, вважаємо за раціональне запровадження у діяльність господарюючого суб'єкта оптимізаційний механізм дебіторської заборгованості через впровадження елементів антикризового управління. Аналізуючи запропонований механізм оптимізації дебіторської заборгованості, зазначимо, що базовим аспектом є залучення кваліфікованого фахівця, який може спроектувати механізм виникнення та відображення дебіторської заборгованості із подальшою можливістю здійснення аналізу аспектів впливу на її формування. Якщо більш предметно підійти до зовнішніх чинників впливу, то слід відмітити макроекономічні умови, які склались в державі, зокрема рівень інфляція та загальний економічний стан. Наприклад, рівень конкуренції в галузі, зміни у законодавстві рівень попиту і пропозиції та загальна культура ведення бізнесу [3].

З огляду на представлений вище матеріал, доречно підкреслити, що вагомим елементом оптимізації рівня дебіторської заборгованості є удосконалення практики взаємодії з партнерами. В першу чергу, слід звернути увагу на відносини з клієнтами, зокрема на розробку програм лояльності, через запровадження бонусної системи. Також пропонуємо звертати уваги на закордонний досвід, зокрема, на налагодження системи оформлення комерційної знижки. Комерційна знижка – це додаткова знижка, яка надається за умови більш швидкого погашення заборгованості. Наприклад комерційна знижка 2/30 – означає, що постачальник надає додатково 2% знижки за умови, що заборгованість буде погашена не пізніше ніж протягом 30 днів від моменту відвантаження продукції чи надання послуг. Зазначимо, що система користування комерційною знижкою стимулює покупців та замовників до більш швидкого погашення заборгованості, що впливає на пришвидшення обігу запасів суб'єкта підприємництва.

Список використаних джерел.

1. Димченко О. Моделювання дебіторської заборгованості підприємств теплопостачання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12 (2). С. 28–33.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ МФУ від 30.11.2000 р. № 304. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
3. Олійник С. О. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. Міжнародний науковий журнал Науковий огляд. 2018. Т. 5, № 48. С. 32–40.

НОРМАТИВНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ І АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

*М. В. Осадча, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»*

*Науковий керівник: Г. Є. Павлова, д. е. н.,
професор, декан факультету обліку і фінансів,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Система бухгалтерського обліку та економічного контролю за витратами на сучасних підприємствах не може функціонувати ефективно без відповідного нормативно-правового забезпечення. Це забезпечення формувалося протягом останніх двох десятиліть і перебуває в процесі постійних змін під впливом політичних, економічних, інтеграційних, соціальних та інших факторів.

Класифікація нормативно-правового забезпечення обліку витрат підприємств представлена на рис. 1. Згідно з наведеними даними, пропонується виділяти п'ять класифікаційних ознак нормативно-правового забезпечення:

- за видами;
- рівнями;
- роллю в реформуванні та регулюванні бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю;
- за обов'язковістю до виконання;
- за групами.

НП(С)БО 16 «Витрати» було розроблено відповідно до міжнародних стандартів. Незважаючи на відсутність окремого міжнародного стандарту, який би повністю регулював методологію обліку витрат та їх розкриття у фінансовій звітності, питання, що стосуються оцінки, визнання та класифікації витрат, розглядаються в таких документах, як Концептуальна основа складання фінансових звітів, МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів», МСФЗ 2 «Запаси», МСФЗ 16 «Основні засоби». Відповідно до НП(С)БО 17 «Податок на прибуток», витрати (або дохід) з податку на прибуток включають загальну суму витрат (або доходу), яка складається з поточного податку на прибуток, враховуючи відстрочені податкові зобов'язання та активи. Згідно з НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», курсові різниці, що виникають під час перерахунку грошових коштів в іноземній валюті та інших монетарних статей, відображаються у складі інших операційних доходів або витрат.

НП(С)БО 30 «Біологічні активи» визначає методологічні засади формування інформації в бухгалтерському обліку щодо біологічних активів, а також отриманої в процесі їх перетворень сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів, і порядок розкриття цих даних у фінансовій звітності. Відповідно до НП(С)БО 30 та Методичних рекомендацій з обліку біологічних активів, підприємство, яке здійснює сільськогосподарську діяльність, відображає у своїй звітності доходи (або витрати) від первісного визнання біологічних активів і продукції, отриманої протягом звітного року.

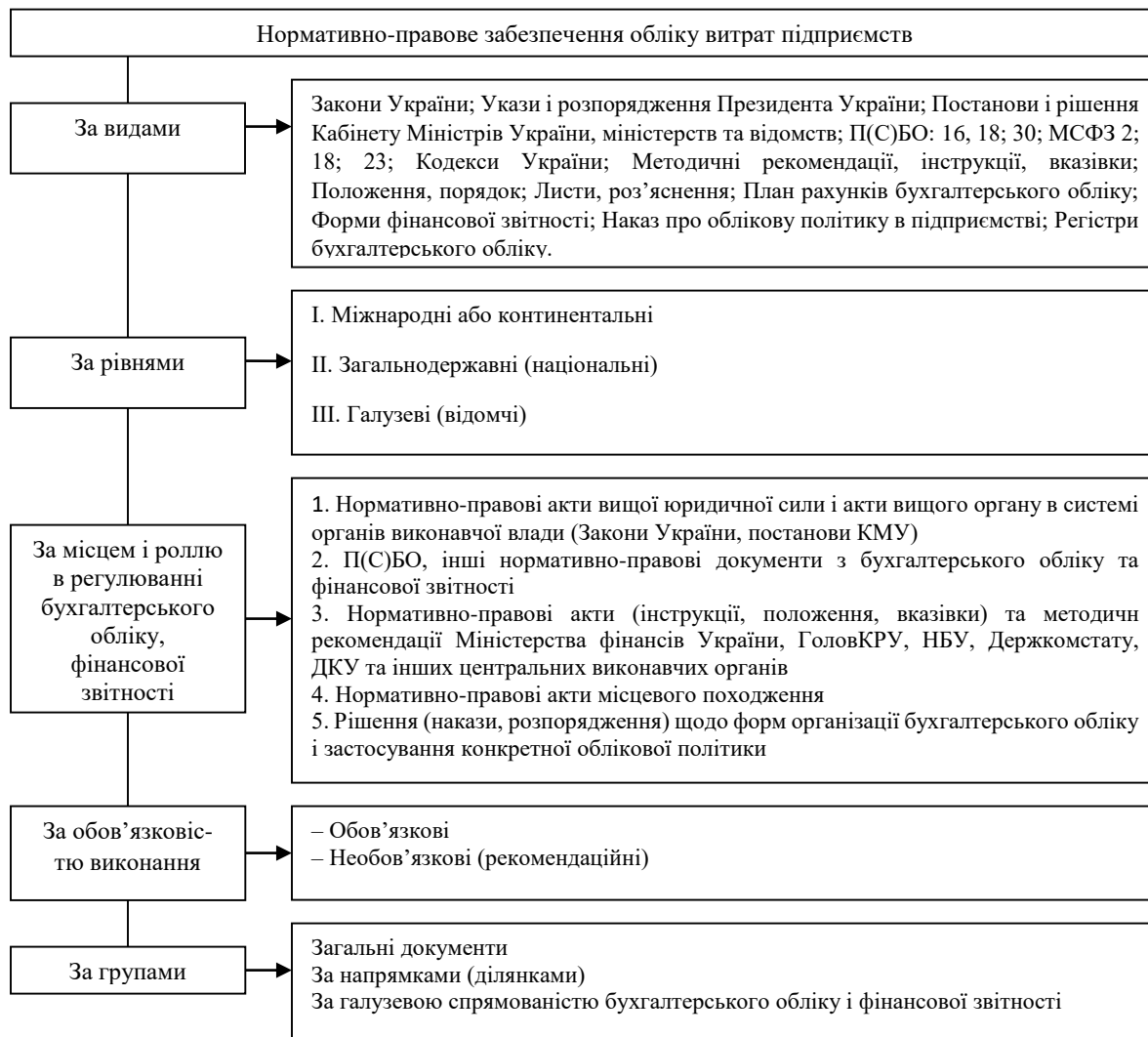

Рис. 1. Класифікація нормативно-правового забезпечення обліку витрат

НП(С)БО 31 «Фінансові витрати» встановлює методологічні основи для відображення у бухгалтерському обліку фінансових витрат та їх розкриття у фінансовій звітності. Згідно з НП(С)БО 31, фінансові витрати – це витрати на сплату процентів та інші витрати, пов'язані з запозиченнями. Витрати підприємства на фінансування можуть бути або включені до складу фінансових витрат, або ж капіталізовані, тобто віднесені на збільшення собівартості кваліфікаційного активу. Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) формуються за центрами відповідальності та об'єктами обліку, планування та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг). Центрами відповідальності є внутрішньогосподарські підрозділи, що функціонують на засадах госпрозрахунку. Їх склад визначається з урахуванням виробничої та організаційної побудови підприємства, порядку закріплення засобів виробництва тощо.

Список використаних джерел.

1. Скирпан О. П. Особливості формування доходів, витрат і фінансових результатів сільськогосподарської діяльності. URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_3/121.pdf

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕХОДУ НА МСФЗ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОПОДАТКУВАННЯ

О. О. Палій, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: О. М. Губарик, к. е. н., доцент,
в. о. завідувача кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У березні 2014 року Україна зробила важливий крок на шляху до євроінтеграції, який визначив стратегічний курс України на майбутнє, а саме підписала Угоду про асоціацію Європейським Союзом, чим взяла на себе цілу низку зобов'язань, у тому числі щодо гармонізації законодавства, що регулює підприємницьку діяльність. Нижче наведені основні аспекти Угоди та податкові особливості, які підписання Угоди понесли за собою.

Стаття 387 Угоди передбачає реформу бухгалтерського обліку та аудиту з переходом на міжнародні стандарти; саме вимоги, зазначені в Додатку XXXV до Угоди, стали основою для прийняття нової редакції Закону про бухоблік та Закону про аудит (Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII).

Перехід на МСФЗ регулюється стандартом МСФЗ 1 «Перше застосування МСФЗ» [3]. Основна мета цього стандарту – забезпечити, щоб перші фінансові звіти підприємства були прозорими для користувачів та порівнянними в усіх відображених періодах.

Якщо підприємство вже складало звітність за МСФЗ для банків або інвесторів, але облік вело за національними стандартами, то вимоги МСФЗ 1 не поширюються на таку звітність. Першу фінансову звітність за МСФЗ підприємство має скласти відповідно до власної облікової політики, ґрунтуючись на стандартах, що діють на кінець першого звітного періоду. Вона повинна містити принаймні три звіти про фінансовий стан та два звіти про сукупні доходи, звіти про рух грошових коштів, а також примітки з порівняльною інформацією.

Підприємства, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за МСФЗ, зобов'язані забезпечити ведення бухгалтерського обліку відповідно до облікової політики за МСФЗ після подання першої фінансової звітності за міжнародними стандартами. Добровільний перехід такої чіткої вимоги не містить, хоча загальні правила обліку передбачають підготовку фінансової звітності саме на даних бухгалтерського обліку.

Першу фінансову звітність за МСФЗ, разом з порівняльними даними попереднього періоду, підприємство має скласти відповідно до власної облікової політики, яка ґрунтується на стандартах, чинних на кінець першого звітного періоду. Вибіркове застосування окремих стандартів не дає права підприємству зазначати, що звітність складена за МСФЗ. Підприємство складає та подає свій

перший звіт про фінансовий стан за міжнародними стандартами на дату переходу на МСФЗ, яка є відправною точкою для підготовки фінансової звітності відповідно до МСФЗ, та на дві наступні річні дати. Тобто найперша звітність за МСФЗ має містити принаймні 3 звіти про фінансовий стан та по 2 звіти про сукупні доходи, звіти про рух грошових коштів та звіти про зміни у власному капіталі, а також відповідні примітки, що включають порівняльну інформацію для всіх поданих фінансових звітів. Особливості національного переходу на МСФЗ було викладено у листах Мінфіну від 29.12.2017 р. № 35210-06-5/37175 та від 27.02.2018 р. № 35210-06-5/5570.

Вплив переходу на МСФЗ на оподаткування можна розглядати з декількох ключових аспектів, які підкреслюють значний вплив переходу на МСФЗ на податкову практику в Україні, а саме: зміна підходів до обліку доходів і витрат (МСФЗ вимагають від підприємств більш детального обліку доходів і витрат); тимчасові податкові різниці (перехід на МСФЗ спричиняє виникнення тимчасових податкових різниць, які впливають на нарахування відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань); вимоги до прозорості (збільшення прозорості фінансової звітності, що підвищує контроль з боку податкових органів); вплив на податкову оптимізацію (підприємства зобов'язані переглядати підходи до формування податкових пільг та відрахувань); відображення курсових різниць (вимога відображення курсових різниць і фінансовій звітності, що може вплинути на визначення доходів і витрат, зокрема для підприємств, що працюють з іноземною валютою); нарахування податку на прибуток (згідно з МСФЗ поточний податок на прибуток і витрати з податку можуть відрізнитись через специфіку нарахування та відображення податкових різниць); аудит та відповідальність (компанії, які переходять на МСФЗ підлягають більш суворому аудиту, що також може вплинути на податкові зобов'язання; аудитори перевіряють відповідність фінансових звітів вимогам МСФЗ, що підвищує ризик виявлення помилок або невідповідностей).

Перехід України на міжнародні стандарти фінансової звітності є важливим кроком у процесі інтеграції країни до світової економіки. Цей процес має значний вплив на фінансову прозорість, ефективність управління та довіру інвесторів і партнерів. Основними перевагами переходу на МСФЗ для України є: покращення прозорості фінансової звітності, посилення конкурентоспроможності українських підприємств, адаптація економіки всередині країни до міжнародних вимог і практик, стимулювання проведення економічних реформ (зокрема в сфері податкового обліку).

Отже, перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності є стратегічно важливим для України, оскільки він не лише підвищує фінансову прозорість і довіру, але й сприяє економічному зростанню та інтеграції у світову економіку. Хоча перехід на МСФЗ не позбавлений викликів, його переваги значно переважають над недоліками. Успішна реалізація цього процесу вимагає зусиль з боку держави, бізнесу та професійних спільнот, але результати відчутні на всіх рівнях економіки.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

В. О. Панченко-Терещенко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **О. П. Атамас**, к. е. н.,

доцент, кафедра обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Одним з найважливіших факторів збільшення обсягів виробництва продукції та ефективного функціонування підприємства на ринку є його оптимальне забезпечення основними засобами. Основні засоби займають вагомe місце в сукупності активів підприємства, саме тому потребують достатньо уваги до правильності їх обліку.

Переваги обліку основних засобів за первісною вартістю не викликають сумніву, однак наявні методи оцінки за цим критерієм виключають можливість впливу інфляції та інших ринкових механізмів на формування вартості об'єктів основних засобів. Особливо важливе значення для підприємств середнього та великого бізнесу має переоцінка основних засобів на момент прийняття управлінських рішень. Переоцінка основних засобів проводиться підприємством для приведення вартості основних засобів, що склалася в бухгалтерському обліку, до її реального ринкового рівня. Варто зазначити, що підприємство не зобов'язане здійснювати переоцінку основних засобів, ця процедура є добровільною.

Більшість підприємств відмовляється від переоцінки основних засобів, так як за переоцінку доведеться витратити певну суму грошей, оскільки на вимогу закону доведеться скористатися послугами професійного оцінювача. Якщо ж підприємство здійснить переоцінку основних засобів самостійно, таку переоцінку буде визнано недійсною.

Переоцінку проводять, якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Зазвичай, за критерій суттєвості приймають величину, яка дорівнює 1 % чистого прибутку (збитку) підприємства або 10 % справедливої вартості активу. Критерій суттєвості обов'язково має бути затверджений наказом про облікову політику [1].

Оскільки в результаті переоцінки вартість основних засобів може як збільшуватись, так і зменшуватись, то в бухгалтерському обліку може відобразатись як дооцінка, так і уцінка об'єктів основних засобів. Важливим моментом є те, що у бухгалтерському обліку не переоцінюються:

- МНМА і бібліотечні фонди, амортизація яких нараховується методом 50% на 50%, або 100% при введенні в експлуатацію;

- інвестиційна нерухомість, яка обліковуються за первісною вартістю, зменшеною на суму нарахованої амортизації з урахуванням втрат від зменшення корисності та вигід від її відновлення.

У разі переоцінки об'єкта основного засобу на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. При цьому під групою основних засобів мають на увазі сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням й умовами використання необоротних матеріальних активів. Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитись з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості [2].

Переоцінена первісна вартість і сума зносу об'єкта основних засобів визначаються множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Тоді індекс переоцінки визначається шляхом ділення справедливої вартості об'єкта на його залишкову вартість.

Далі визначається сума переоцінки первісної вартості, зносу та залишкової вартості об'єкта ОЗ. Для цього від переоціненої первісної вартості й зносу об'єкта віднімається відповідно первісна вартість і знос об'єкта до переоцінки. А від справедливої вартості об'єкта віднімається його залишкова вартість. Таким чином у результаті отримуємо суму переоцінки залишкової вартості. Водночас, якщо залишкова вартість об'єкта ОЗ дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта. При цьому для таких об'єктів, що продовжують використовуватися, обов'язково визначається ліквідаційна вартість.

Надалі після переоцінки відповідна комісія підприємства повинна встановити новий строк експлуатації для кожного об'єкта з урахуванням їхнього технічного стану й ступеня зношеності. І в подальшому амортизація нараховуватиметься відповідно до нової залишкової вартості, нового строку корисного використання (експлуатації) та нового методу її нарахування з місяця, наступного за місяцем проведення переоцінки.

У бухгалтерському обліку відображення переоцінки залежить від того, що саме проводилося: дооцінка чи уцінка, а також від результату попередніх переоцінок. Так, сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу капіталу в дооцінках і відображається в іншому сукупному доході, а сума уцінки – до складу витрат [3].

Під час повторної переоцінки, тобто в разі зміни переоцінки з уцінки на дооцінку чи навпаки, необхідно керуватись НП(С)БО 7. У разі наявності перевищення суми попередніх уцінок об'єкта і втрат від зменшення його корисності над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості цього об'єкта і вигід від відновлення його корисності сума чергової (останньої) дооцінки, але не більше зазначеного перевищення, включається до складу доходів звітного періоду, а різниця спрямовується на збільшення капіталу у дооцінках і відображається в іншому сукупному доході. У разі наявності перевищення суми попередніх дооцінок об'єкта і вигід від відновлення його корисності над сумою попередніх уцінок

залишкової вартості цього об'єкта і втрат від зменшення його корисності сума чергової уцінки, але не більше зазначеного перевищення, спрямовується на зменшення капіталу у дооцінках та відображається в іншому сукупному доході, а різниця включається до витрат звітного періоду. Перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта ОЗ над сумою попередніх уцінок включається до складу нерозподіленого прибутку одним із способів:

- або щомісячно у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації;

- або при вибутті раніше переоціненого об'єкта ОЗ. Отже, переоцінка основних засобів проводиться за рішенням підприємства і здебільшого не є для нього обов'язковою процедурою. Підставою для переоцінки є істотна відмінність залишкової вартості об'єкта основного засобу від його справедливої вартості.

Але потрібно не забувати те, що якщо підприємство здійснило один раз переоцінку, то у майбутньому на кожен дату балансу переоцінка має проводитися з такою регулярністю, щоб залишкова вартість об'єкта основних засобів істотно не відрізнялася від його справедливої вартості.

Висновки. Для формування повної і достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства, характеристики ресурсів, оцінки майнових статей балансу треба мати чітке уявлення про вартість його активів, найбільшу частку яких, як правило, становлять основні засоби.

Важливим питанням в обліку основних засобів є їхня переоцінка, у проведенні якої виникають певні проблеми, а саме: неузгодженість законодавчих актів, які регулюють бухгалтерське відображення переоцінки основних засобів; викривлення вартості активів і фінансового результату діяльності; додаткові витрати праці через необхідність постійного контролю за зміною справедливої вартості; відсутність єдиної методики відображення переоцінки основних засобів у бухгалтерському обліку, зокрема в частині складання реєстрів обліку. Доки ці питання не будуть повністю вирішені, процес роботи облікового апарату стосовно обліку основних засобів буде мати певні складнощі та недоліки самого процесу проведення переоцінки вартості.

Ефективне проведення переоцінки основних засобів передбачає організацію технічного процесу, визначення моделі та алгоритму її проведення. Процес переоцінки основних засобів має ряд особливостей, тому для дотримання законодавчих норм бухгалтерам слід бути досить уважними не тільки під час самої переоцінки, але і в процесі оприбуткування та експлуатації.

Список використаних джерел.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

2. Податковий кодекс України від 02.10.2010р. №2755-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print14544969>

3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства інансів України №561 від 30.09.2003р. URL: <http://buhgalter911.com/Res>

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

О. О. Плахотнік, д. е. н., професор, кафедра менеджменту,

Ф. М. Мартинюк, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність «Менеджмент»,

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське, Україна

Формування достатніх фінансових ресурсів є одним із ключових факторів для успішного розвитку будь-якої економіки, особливо української, що очікує масштабного післявоєнного відновлення. Як відомо, інвестиції є рушійною силою економічного зростання, підвищення продуктивності та створення нових робочих місць. Тому розуміння механізмів формування фінансових ресурсів для інвестицій є надзвичайно важливим для розробки ефективної економічної політики.

До основні джерела фінансування інвестицій в Україні можна віднести внутрішні та зовнішні джерела.

Використання власних коштів підприємства для фінансування інвестиційних проектів пов'язується з самофінансуванням.

У 2023 році обсяг внутрішніх інвестицій підприємств в Україні склав понад 390 млрд. грн., при цьому банківські кредити в зазначеному обсязі становили лише 3%. Для порівняння можна зазначити, що обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємствами в Україні в 2022 році склали 409,7 млрд. грн. Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, в 2022 році залишалися: промисловість – 30,8%, сільське, лісове та рибне господарство – 12,6%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 12,1%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 9,0%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 8,9%, будівництво – 8,0%, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 4,3%, інформація та телекомунікації – 4,1%, операції з нерухомим майном – 3,5% [1].

Важливу роль у залученні іноземних інвестицій відіграють такі інституції як: Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку. Ці міжнародні установи надають кредити та гранти для фінансування інвестиційних проектів.

Так, у 2024 році обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну склав 2960 млн. дол. США. Аналогічний показник у 2023 році складав 4247 млн. дол. США, а у 2022 році - 1152 млн. дол. США [2].

Але для отримання як внутрішніх так і зовнішніх інвестицій необхідно враховувати ряд чинників. До таких факторів, що впливають на формування інвестиційних ресурсів в Україні необхідно віднести:

- Макроекономічну стабільність (низька інфляція, стабільний курс національної валюти, зростання ВВП створюють сприятливі умови для інвестування).

- Інвестиційний клімат (прозорість бізнесу, ефективність правової системи, низький рівень корупції приваблюють інвесторів).

- Податкова система (справедлива і проста податкова система стимулює інвестиційну активність).

- Розвиненість фінансового ринку (ефективна робота фондового ринку, розвиненість банківської системи сприяють мобілізації інвестиційних ресурсів).

- Інституційні чинники (якість державного управління, рівень розвитку інфраструктури, наявність кваліфікованих кадрів).

Але сучасний стан залучення інвестиційних ресурсів не відповідає вищевказаним факторам.

Тому можна виокремити основні проблеми формування інвестиційних ресурсів в Україні, а саме: низький рівень довіри інвесторів; недостатня розвиненість фінансового ринку; висока вартість кредитів; бюджетні обмеження.

В таких умовах основні шляхи вирішення вищевказаних проблем полягають у: поліпшенні інвестиційного клімату (спрощення процедур ведення бізнесу, боротьби з корупцією, забезпечення верховенства права); подальше реформування банківської системи (збільшення конкуренції, зниження вартості кредитів); подальший розвиток фінансового ринку; підтримка малого та середнього бізнесу; створення дієвих механізмів та процедур залучення прямих іноземних інвестицій.

Висновки. Формування фінансових ресурсів для інвестицій є складним і багатограним процесом, який вимагає комплексних заходів з боку держави, бізнесу та громадянського суспільства. Для успішного розвитку економіки України необхідно створити сприятливі умови для інвестування через підвищення довіри інвесторів, розвиток фінансового ринку та забезпечення макроекономічної стабільності.

Список використаних джерел.

1. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDialnistVUkrainiZa2022-Rik&isSpecial=true> (дата звернення 22.10.2024)

2. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення 22.10.2024)

ВИМОГИ ДО ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ З МЕТОЮ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Д. А. Петрова, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Л. М. Васильєва, д. н. з держ. упр., професор, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємства є важливою частиною загальної системи економічної безпеки. Якість управлінських рішень напряду залежить від наявності точної, службової та релевантної облікової інформації. У цьому контексті висувуються особливі вимоги до облікової інформації, щоб забезпечити ефективне управління фінансово-економічною безпекою. Грабчук І. Л., Ляхович Г. І., Вакун О. В. відмічають, що облікова інформація повинна відповідати певним вимогам, оскільки вона є основним джерелом для прийняття управлінських рішень у сфері фінансово-економічної безпеки підприємства. Зокрема, ця інформація має бути достовірною, точною, своєчасною та релевантною для забезпечення ефективного управління [1]. Відповідність цим вимогам гарантує, що керівництво може правильно оцінювати фінансовий стан підприємства, ідентифікувати потенційні ризики та розробляти стратегії для їх мінімізації. Це, у свою чергу, сприяє підтриманню стабільності, фінансовій стійкості та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

На нашу думку, облікова інформація повинна відповідати таким вимогам:

- чітке та достовірне відображення господарських операцій. Всі операції підприємства повинні бути точно відображені у зовнішній та внутрішній звітності, забезпечуючи прозорість та надійність фінансових даних;

- обліково-аналітичні дані мають надавати суб'єктам безпеки точні показники, що відображають рівень економічної безпеки підприємства, включаючи як якісні, так і кількісні показники;

- ідентифікація і моніторинг. Система обліку повинна мати можливість виявляти, ідентифікувати та відстежувати розвиток внутрішніх і зовнішніх ризиків та загроз, які можуть впливати на економічну стабільність підприємства;

- облікова інформація повинна включати механізми захисту від промислового шпигунства та витоку конфіденційних даних, що є важливим для збереження конкурентних переваг;

- облікові дані повинні формувати надійну інформаційну базу, яка буде використовуватися у процесі прийняття управлінських рішень щодо фінансово-економічної безпеки підприємства, забезпечуючи стратегічне планування та оперативне реагуванні на виклики.

Дослідження Замлинського В. В., Волошиної О. В., Степаненко С. В. вказують на те, що «підкреслює важливість облікової політики, а відповідно і облікової інформації як інструменту стратегії економічної безпеки. Фінансова звітність

підприємств, умовах воєнного стану має відображати всі суттєві наслідки воєнних дій, а це може вплинути на фінансовий стан підприємств. Адаптивність і відповідність облікової політики сучасним викликам і ризикам стають визначальними аспектами, особливо в умовах війни. Підприємства мають вносити зміни у свою облікову політику, щоб ефективно відповідати поточним обставинам і забезпечити точність і достовірність своєї фінансової звітності, зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, утримувати конкурентоспроможність і стале та збалансоване зростання у світовому економічному середовищі» [2].

Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинно бути спрямоване на: надання суб'єктам безпеки точної та актуальної інформації про стан фінансово-економічної безпеки підприємства у потрібний час; швидке повідомлення про будь-які зміни в основних показниках діяльності, що можуть свідчити про появу ризиків та загроз; постійний моніторинг змін у відносинах із клієнтами, партнерами, постачальниками, конкурентами та місцевими органами влади для оцінки впливу зовнішніх факторів; забезпечення ефективного контролю за господарськими операціями та процесами підприємства; збереження конфіденційної інформації, що має значення для фінансово-економічної безпеки; оперативне уточнення та оновлення інформації на запит відповідних осіб; участь у розробці та реалізації заходів для захисту фінансово-економічної безпеки підприємства [3].

Формування аналітичної інформації є важливим етапом у процесі забезпечення економічної безпеки. Для цього необхідно впровадити сучасні методи обліку та аналізу, які дозволяють прогнозувати і оцінювати фінансові ризики, загрози та потенційні можливості. Основні кроки включають:

- аналіз фінансових показників це показники рентабельності, ліквідності, платоспроможності, оборотності активів тощо;
- контроль за дотриманням фінансової дисципліни - систематична перевірка відповідності доходів та витрат із затвердженими планами;
- аналіз зовнішніх та внутрішніх загроз - оцінка змін у зовнішньому середовищі (ринкові умови, конкуренція) та внутрішніх процесах (управління, ефективність роботи персоналу).

Таким чином, якісна облікова інформація є основою для побудови ефективної системи фінансово-економічної безпеки підприємства та забезпечення стабільності його розвитку.

Список використаних джерел.

1. Грабчук І. Л., Ляхович Г. І., Вакун О. В. Формування облікової політики підприємства в умовах цифровізації. Ефективна економіка. 2021. № 8. DOI: <https://doi.org/https://10.32702/2307-2105-2021.8.87>.
2. Замлинський В. В., Волошина О. В., Степаненко С. В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 1. С. 56–61.
3. Штангрет А. М., Стеців Л. П. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства: методичні засади. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 722–726.

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ РІВНЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗАПАСІВ

О. В. Пильгун, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: О. О. Одношевна, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Особливості діяльності будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності прямо чи опосередковано пов'язані із використанням запасів. З огляду на це, вважаємо за необхідність впровадження своєчасної та якісної системи аналітичної діагностики, як елементу підвищення ефективності ведення обліку та здійснення контролю за діяльністю господарюючого суб'єкта. Спираючись на це, вважаємо, що більш ґрунтовне дослідження даної тематики виступає актуальним питанням, яке потребує подальшого дослідження та вивчення. Питанням, щодо здійснення оптимального аналітичного діагностування займається багато вчених, науковців та практиків. Зокрема, слід підкреслити, що якісний аналіз запасів не можливий без правильного та законного ведення бухгалтерського обліку [1].

Термін «Запаси» носить у собі досить широкий та вагомий зміст. Він може бути розкритий в контексті запасів загалом, а також виробничих запасів. Діяльність жодного господарюючого суб'єкта неможлива без активів для здійснення своєї діяльності. Вагомим елементом активів, як в практиці українських господарств, так і іноземних виступають саме загальні запаси. Досліджуючи літературні джерела різного роду походження можна знайти визначення поняття запасів, в т.ч. загальні запаси.

Враховуючи нормативні положення, зокрема НП(С)БО 9 «Запаси», поняття запаси слід трактувати: «Активи, які: утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва»

Аналітичне забезпечення та діагностика рівня оптимальності використання запасів підприємством являє собою вагомий аспект підвищення рівня ефективності функціонування виробничого процесу. Вважаємо, що розробка аналітичних механізмів раціонального використання запасів на сьогодні виступає питанням, яке потребує подальшого вирішення.

Запаси для кожного підприємства виступають важливим на необхідним активом без якого просто неможливо нормально здійснювати виробничу діяльність чи надавати послуги. Запаси – це сукупність матеріалів товарів, сировини, незавершеного виробництва та готової продукції, які знаходяться у розпорядженні підприємства за для використання при забезпеченні безперервності виробничого процесу, продажу або інших операційних потреб. Вони відіграють важливу роль у функціонуванні підприємства, впливаючи на його фінансові результати та ефективність управління ресурсами [2].

Базуючись на результатах дослідження доцільно констатувати, що раціональний підхід якісної аналітичної діагностики запасів, як елементу підвищення ефективності функціонування окремо взятого господарства включає оцінку факторів вагомого рівня, який впливає на рівень витрати запасів. Також слід проаналізувати вузькофакторні показники, а також вплив техніко-технологічного забезпечення процесу використання запасів господарством.

Слід підкреслити, що процес підвищення ефективності використання запасів через провадження аналітичної діагностики їх використання, включає ряд кроків. З приводу цього пропонуємо сформовану теоретико-концептуальну схему руху запасів, яка включає аналіз рівня забезпеченості запасами господарюючого суб'єкта, а також аналіз інтенсивності та ефективності використання господарством наявної кількості запасів [3].

Необхідно підкреслити, що підходи до здійснення аналітичної діагностики запасів підприємства налічують безліч варіантів, які допомагають визначити ефективність управління запасами та виявити можливості для оптимізації. Суттєвими та дієвими підходами до здійснення аналізу ефективності використання запасів підприємствами виступає АВС-аналіз, який класифікує запаси на 3 категорії з огляду рівня їх значущості для окремо взятого господарства, де:

- Категорія А – найцінніші для господарства запаси, які складають можуть бути в невеликій кількості, але давати господарству найбільший прибуток;
- Категорія В – відносяться види запасів, які мають статус середньої важливості;
- Категорія С – відносяться групи запасів, що займають велику частку обсягу, але підприємство від їх використання отримує найменший рівень прибутку.

Впровадивши систему АВС аналізу в управлінський аспект діяльності підприємства, господарюючий суб'єкт матиме представлення щодо найважливіших його запасів, підвищення ефективності використання яких дозволить підвищувати сукупний дохід.

Підсумовуючи вище викладений матеріал слід підкреслити, що питання підвищення ефективності використання запасів є важливим аспектом якісного ведення фінансово-господарської діяльності. З огляду на матеріали статті містять згрупований авторами теоретичний алгоритм щодо аналітичної діагностики запасів підприємства, який містить характер покрокової інструкції.

Список використаних джерел.

1. Гадзевич О. І., Шпятиковська Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах. Економіка і суспільство. 2016. № 6. С. 344–348.

2. Голов Н. М. Проблемні питання обліку виробничих запасів на підприємствах та шляхи їх вдосконалення. Рекомендовано до друку вченою радою Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту (протокол № 3 від 8 грудня 2023 р.), 2023, 198 с.

3. Завора О. М. Теоретико-методичні та практичні аспекти обліково-контрольного процесу наявності та руху виробничих запасів будівельного підприємства. 2023.

ЗМІНИ В ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННІ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ОСНОВІ ЗАКОНОДАВЧИХ ВИМОГ

Е. С. Погрібняк, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Т. М. Саванчук, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Бухгалтерський облік оплати праці є важливою складовою облікової політики всіх організацій та підприємств, оскільки безпосередньо впливає на економічну стабільність в нашій країні, а також на ефективність управління персоналом. Сучасні зміни у законодавстві та розвиток технологій вимагають постійної адаптації бухгалтерських систем до нових умов. На сьогоднішній день необхідність у працівниках зростає, так як через вимушені обставини сьогодні, багатьом працівникам прийшлося виїхати закордон. Якщо враховувати ситуацію в нашій країні зараз, то можна сказати, що з кожним днем тема працевлаштування набирає обертів.

Нововведення в обліку з оплати праці є актуальним, тому, що в цій сфері постійно відбуваються зміни з розміром мінімальної заробітної плати та податків, які сплачуються з працівника, зміною автоматизованих систем обліку. Облік розрахунків з оплати праці введеться на субрахунку 661 «Розрахунки за оплатою праці», він є пасивним. Тобто нарахування заробітної плати відображається по кредиту рахунку, а виплата працівникам по дебету. Податки, які сплачуються за працівників та працівника - це ЄСВ, ПДФО та Військовий збір.

Нарахування та сплата податку з доходів фізичних осіб відображаються на рахунку 641 «Розрахунки за податками», а військовий збір відображається на рахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами». Єдиний соціальний внесок обліковується на рахунку 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування». Всі ці рахунки є пасивними, тобто збільшення у них відбувається по кредиту, зменшення по дебету. Так, як нововведення включають в себе оновлення методів нарахування заробітної плати, впровадження цифрових рішень для обліку робочого часу та дистанційної роботи, автоматизацію процесів звітності та сплати податків, а також розробку нових форм фінансової звітності. Ці зміни спрямовані на підвищення прозорості, ефективності та відповідності законодавчим нормам, що дозволяє підприємствам знизити ризики порушень та оптимізувати процеси управління персоналом.

Останні зміни в сфері оплати праці стосувалися оподаткування доходів працівників. Верховна Рада України запропонували збільшити відсоток податку Військовий збір, який сплачується з заробітної плати з 1,5% до 5%. Якщо рахувати враховуючи мінімальну ЗП в Україні на 2024 р. (8000 грн) то планується, що мінімальна сума податку з працівника буде 400 грн.

Ці зміни стосуються всіх працівників, крім військовослужбовців ЗСУ, СБУ, СЗР, ГУР МО, Нацгвардії, прикордонників, УДО та ДССЗЗІ. Це рішення обумовлене потребою збільшити фінансування для сектору оборони в умовах війни, оскільки державний бюджет має значний дефіцит і необхідно залучити додаткові кошти, тому Верховна Рада України підтримала Законопроект №11416-д. Важливо зазначити, що на сьогоднішній день, законопроект ще не вступив в дію так, як ще очікується підписання Президентом України цього законопроект.

Враховуючи ці зміни для підприємства і організації зобов'язані подавати більш детальні звіти до контролюючих органів. Це нововведення тягне за собою такі наслідки: формування звітності за новими стандартами бухгалтерського обліку, які враховують усі види соціальних та інших виплат, впровадження внутрішнього контролю для моніторингу відповідності витрат на оплату праці затвердженій обліковій політиці. Також треба врахувати проблему сьогодні, що не всі роботодавці офіційно працевлаштовують своїх працівників і не сплачують за них податків, через, що бюджет України немає повного наповнення, що є дуже важливим в умовах війни для підтримки економіки країни.

Не рідше ніж один раз на рік змінюється розмір мінімальної заробітної плати, він встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України, згідно з законом про Державний бюджет України на відповідний рік. Тобто мінімальна заробітна плата в Україні постійно змінюється, але не рідше ніж один раз на рік, змінювати мінімальну заробітну плату частіше не можна, так як це не передбачено законом. Одним із нововведень в облік з оплати праці є впровадження електронного документообігу. Він є невід'ємною частиною сучасного бухгалтерського обліку. Завдяки використанню електронних документів та цифрового підпису можна спростувати оформлення розрахункових листків, договорів та інших бухгалтерських документів та мати швидший доступ до документів у випадку перевірок або аудиту.

Ще важливим в наш час є автоматизація бухгалтерського обліку з оплати праці, так як вона дає можливість зменшити навантаження на бухгалтерів. Сьогодні деякі підприємства починають впроваджувати електронні журнали обліку робочого часу та інтегрувати їх з системами розрахунку заробітної плати, подавати звітність по працівникам через електронні сервіси, а деякі установи носять звітності в паперовому вигляді особисто до пенсійного фонду, але це займає в них безліч робочого часу, тому автоматизація повинна бути в кожній організації.

Отже, всі зміни та нововведення спрямовані на підвищення прозорості, ефективності та відповідності законодавчим нормам, що дозволяє підприємствам знизити ризики порушень та оптимізувати процеси управління персоналом. Впровадження цифрових технологій та автоматизація процесів бухгалтерського обліку допомагають скоротити витрати часу та підвищити точність розрахунків, проте також вимагають додаткових ресурсів на адаптацію та навчання. Важливо, щоб всі підприємства та установи реагували на зміни в законодавстві та дотримувалися їх.

ВДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ

І. П. Приходько, д. н. з держ. упр., професор, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Аудит системи управління запасами стосується перспектив розвитку господарської діяльності підприємства. Його специфіка полягає в тому, що оцінити ефективність операцій і заходів значно складніше, ніж визначити їх відповідність законодавству. Однією з основних проблем при проведенні аудиту управління запасами є визначення критеріїв ефективності. Тому методика аудиту повинна враховувати специфіку галузі та особливості конкретного підприємства.

В якості критеріїв ефективності пропонується розглядати наступні:

- орієнтація системи управління запасами на виробництво за замовленням, що є актуальним для багатьох українських підприємств;
- мінімізація витрат на зберігання запасів.

Наявність на підприємстві нижче перерахованих факторів свідчить про неефективність системи управління запасами:

- завищена вартість закупівлі товарів та послуг;
- придбання матеріалів, які не були першочергово необхідними;
- відсутність необхідних матеріалів для виробництва у потрібний момент;
- зупинка виробничого процесу через те, що матеріали не були замовлені вчасно;
- дублювання обов'язків співробітників;
- паралельне ведення однакових виробничих документів бухгалтерією та виробничим відділом через відсутність координації між ними;
- виконання непотрібної роботи, наприклад, накопичення рахунків-фактур і накладних у виробничому відділі без їх подальшого використання;
- надмірна чисельність персоналу.

У процесі своєї діяльності підприємство послідовно вирішує завдання, пов'язані з виконанням своїх основних функцій:

1. закупівля запасів – функція постачання;
2. перетворення запасів – виробнича функція;
3. збут товарів – функція реалізації [1].

Виконання цих функцій у тісному взаємозв'язку підпорядковане досягненню загальної мети управління запасами. Кожна з перерахованих сфер діяльності підприємства, а також категорія запасів, добре досліджені. Проте новизна комплексного підходу до визначення категорії запасів полягає в тому, що він створює всебічне уявлення про об'єкт управління, що дозволяє підвищити ефективність управління запасами та якість аудиту.

Пропонується при проведенні аудиту системи управління запасами розглядати запаси не як бухгалтерську категорію, а як управлінську, сутність якої представлена на авторському рисунку 1.

Рис. 1. Комплексне визначення категорії запасів

Характеристика запасів як управлінської категорії включає наступні аспекти:

1. запаси є частиною безперервного потоку операційної діяльності підприємства;
2. запаси визначаються не лише їх обсягом і структурою, але й рівнем ліквідності;
3. запаси є активами, які приносять користь підприємству;
4. запаси представляють собою фінансові ресурси, які могли б бути спрямовані на інші потреби;
5. запаси – це продукція, яка тимчасово не перебуває в процесі руху;
6. запаси – це матеріальні ресурси, що з одного боку, змінюються з часом, а з іншого можуть бути розглянуті як умовна константа;
7. запаси є частиною оборотного капіталу підприємства;
8. запаси – це цілісна система, яка характеризується такими параметрами, як кількість, вартість, зовнішній вигляд та іншими атрибутами [2].

Аудит системи управління запасами на підприємстві вимагає від аудитора знання технологічних процесів виробництва. По-перше, потрібно перевірити, чи всі запаси, що закуповуються підприємством, використовуються за призначенням. По-друге, необхідно провести маркетинговий аналіз для оцінки вартості закупівлі запасів та порівняти їх із мінімальними ринковими цінами. По-третє, слід проаналізувати систему поповнення запасів. Підприємства зазвичай мають дві суперечливі цілі: з одного боку, вони прагнуть скоротити запаси для зниження витрат на їх зберігання, а з іншого – забезпечити безперебійну роботу підприємства за рахунок достатнього запасу ресурсів.

Список використаних джерел.

1. Кузнецова М. Тенденції та закономірності управління запасами. Проблеми теорії та практики управління. 2022. № 11. С. 63–72.
2. Пеняк Ю. С. Управління виробничими запасами у сільськогосподарських підприємствах. Економіка АПК. 2018. №10. С. 107–110.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО СВИНИНИ

О. В. Пушкова, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Витрати на виробництво свинини охоплюють різні аспекти технологічного процесу, що включають витрати на вирощування поросят, корми, ветеринарні послуги, утримання тварин, амортизацію обладнання та інші операційні потреби. У цьому контексті дуже важливо коректно класифікувати витрати на змінні та постійні, оскільки це допомагає забезпечити точний облік витрат на кожному етапі виробництва.

Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати», підприємства зобов'язані точно вести облік витрат для правильного визначення собівартості продукції. Зокрема, найбільшу частку витрат у свинарстві становлять витрати на корми (до 60-70% загальних витрат). Ці витрати можуть значно варіюватися залежно від якості кормів та способу їх зберігання [1].

Важливим завданням підприємств є правильна оцінка витрат на корми та інші ресурси з урахуванням можливих коливань цін на ринку, що дозволить не тільки оптимізувати виробництво, а й забезпечити гнучкість у плануванні фінансів.

Процес виробництва свинини є складним та включає кілька етапів: вирощування поросят, відгодівлю, утримання тварин у різних умовах та контроль за їхнім станом, забій та переробку продукції. Кожен з цих етапів має свою структуру витрат, що робить облік складним. Це зумовлює потребу у створенні комплексних систем обліку, що враховують змінність біологічних активів.

Урахування біологічних активів є однією з ключових проблем у свинарстві. Згідно з НП(С)БО 30 «Біологічні активи», підприємства повинні оцінювати та відображати у фінансовій звітності всі зміни у біологічних активах. Це означає, що підприємства повинні фіксувати зміну живої маси тварин, вартість кормів, витрати на ветеринарні послуги, амортизацію обладнання, а також втрати через хвороби тварин [2].

Ефективний контроль витрат є однією з головних складових успішного управління виробництвом свинини. Контроль полягає у впровадженні систем внутрішнього аудиту та моніторингу на всіх етапах виробництва. Регулярна перевірка витрат дозволяє підприємствам не тільки уникати перевитрат, але й оптимізувати використання ресурсів. Наприклад, щомісячна інвентаризація кормів дозволяє уникати зайвих витрат через нераціональне використання або неправильне зберігання.

Важливу роль у контролі витрат відіграє контроль за станом здоров'я тварин, оскільки захворювання свиней можуть призвести до значних втрат у виробництві. Використання сучасних систем моніторингу здоров'я тварин (наприклад, RFID-технологій) дозволяє виявляти проблеми на ранніх етапах та знижувати витрати на

лікування і втрати від загибелі тварин. Крім того, ефективний контроль за витратами допомагає вчасно виявляти неефективні ділянки виробництва та приймати управлінські рішення щодо їх усунення [4].

Удосконалення обліку витрат повинно відповідати вимогам законодавства України. Зокрема, підприємства, що займаються виробництвом свинини, повинні дотримуватися вимог Податкового кодексу України при складанні фінансової звітності. Усі витрати на виробництво мають бути належно задокументовані та відображені у звітності, що дозволяє правильно визначити базу оподаткування [3].

Окрему увагу слід приділити обліку біологічних активів, який регулюється НП(С)БО 30 «Біологічні активи». Підприємства можуть оцінювати свої біологічні активи за справедливою вартістю або за первісною вартістю. Використання справедливої вартості дозволяє більш точно відображати зміни вартісних показників активів, особливо у випадках зміни ринкових умов [2].

Впровадження сучасних інформаційних технологій дозволяє підвищити ефективність обліку та контролю за витратами. Автоматизовані системи управління дозволяють здійснювати облік кормів, медикаментів, амортизаційних відрахувань та інших витрат у реальному часі. Це значно знижує вплив людського фактору та мінімізує можливість помилок [4].

Використання RFID-технологій для моніторингу здоров'я тварин допомагає підприємствам контролювати стан свиней на всіх етапах вирощування та вчасно реагувати на будь-які проблеми зі здоров'ям. Це дозволяє знижувати витрати на лікування тварин і уникати втрат від загибелі свиней. Крім того, автоматизовані системи годування дозволяють підприємствам точно контролювати кількість витрачених кормів, що значно підвищує продуктивність і знижує загальні витрати на корми [3].

Регулярний аналіз витрат на виробництво свинини є невід'ємною складовою ефективного управління. Такий аналіз дозволяє підприємствам визначати найбільш витратні елементи процесу виробництва та шукати шляхи їх зниження. Наприклад, у фермерських господарствах можна аналізувати ефективність використання кормів і ветеринарних послуг, порівнюючи витрати на кожну окрему тварину або групу тварин. Удосконалення організації обліку виробництва свинини є важливим чинником для підвищення ефективності роботи підприємств. Приклади підприємств, які впровадили автоматизовані системи обліку, показують, що це сприяє зниженню витрат на всіх етапах виробництва, підвищенню рентабельності та конкурентоспроможності на ринку. Важливо також враховувати екологічні аспекти виробництва, що може позитивно вплинути на репутацію підприємства та створити додаткові можливості для отримання доходів.

Список використаних джерел.

1. Інтернет ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00>
2. Інтернет ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1456-05>
3. Інтернет ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
4. Інтернет ресурс. URL: <https://idcard.com.ua/ua/blog/pigrfid/>

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТА АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Є. В. Решетняк, здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **О. О. Одношевна**, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Бухгалтерський баланс, або звіт про фінансовий стан (форма №2), є одним із основних документів фінансової звітності будь-якого підприємства, адже у ньому міститься інформація про структуру активів, зобов'язань і капіталу підприємства на певну дату, що дозволяє користувачам фінансової звітності отримати уявлення про фінансовий стан підприємства. Зміст і форма балансу та загальні вимоги до розкриття його статей визначаються П(с)БО 2 «баланс» [1]. У сільському господарстві процес складання та аналізу бухгалтерського балансу має свої особливості, пов'язані зі специфікою галузі. Сільське господарство має яскраво виражений сезонний характер, що суттєво впливає на структуру активів і пасивів підприємства. Наприклад, у період сівби та збирання врожаю підприємство має великі запаси сировини, матеріалів і готової продукції, що змінює структуру активів. Тому важливою умовою складання бухгалтерського балансу сільськогосподарського підприємства являється достовірна оцінка виробничих запасів і незавершеного виробництва.

Однією з унікальних особливостей сільськогосподарських підприємств є наявність біологічних активів, таких як тварини, рослини тощо. Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності біологічні активи оцінюються за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж. Для бухгалтерів сільськогосподарських підприємств оцінка біологічних активів є досить складним процесом через залежність від погодних умов та природних ризиків, що підвищує відповідальність бухгалтерів під час складання балансу.

Сільськогосподарські підприємства часто використовують кредити для фінансування своєї діяльності, особливо в періоди, які потребують великих витрат, наприклад посівної чи жнивної. Збільшення кредитів призводить до зміни у структурі пасивів, а саме до збільшення структурної частки залученого капіталу та зменшення власного. Також для підприємств цієї галузі критично важливим є правильний розподіл зобов'язань за термінами їх погашення на короткострокові, середньострокові та довгострокові зобов'язання [2].

Якщо розглядати аналітичні можливості балансу, то можна стверджувати, що бухгалтерський баланс дозволяє оцінити, наскільки ефективно сільськогосподарське підприємство використовує свої активи, зокрема основні фонди, виробничі запаси та біологічні активи. На основі даних балансу розраховуються коефіцієнти оборотності активів і показники рентабельності капіталу, які допомагають визначити, наскільки ефективно компанія перетворює наявні у нього ресурси на

прибуток. Також бухгалтерський баланс сільськогосподарського підприємства є важливим інструментом для аналізу його фінансового стану, фінансової стійкості та прийняття управлінських рішень. Показники фінансової стійкості та порядок їх розрахунку наведено у таблиці 1, складеної автором на основі [3].

Таблиця 1. Показники фінансової стійкості та порядок їх розрахунку

№	Назва показника	Алгоритм розрахунку
1	Коефіцієнт фінансової автономії	$\text{ф.1 р.1495} / \text{ф.1 р.1900}$
2	Коефіцієнт фінансової залежності	$\text{ф.1 р.1900} / \text{ф.1 р.1495}$
3	Коефіцієнт фінансового ризику	$(\text{ф.1 р.1500} + \text{р.1510} + \text{р.1515} + \text{р.1665} + \text{р.1600}) / \text{ф.1 р.1495}$
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$(\text{ф.1 р.1495} + \text{р.1520} + \text{р.1500} + \text{р.1510} + \text{р.1515} + \text{р.1665} - \text{р.1095}) / \text{ф.1 р.1495}$
5	Коефіцієнт покриття відсотків	$(\text{ф.2 р.2290} + \text{р.2250}) / \text{р.2250}$
6	Коефіцієнт покриття запасів	$(\text{ф.1 р.1195} - \text{ф.1 р.1695}) / \text{ф.1 р.1100} + \text{р.1110}$

Розрахунок показників фінансової стійкості, наведених у таблиці 1, допомагає оцінити фінансову стійкість сільськогосподарського підприємства та визначити його здатність протистояти фінансовим труднощам [3, с. 454–462].

Також за допомогою балансу можна оцінити ліквідність підприємства, тобто його здатність своєчасно погашати зобов'язання, адже для сільськогосподарських підприємств важливо мати достатній рівень ліквідності для фінансування сезонних потреб. Оцінка показників балансу дозволяє визначити, чи достатньо у підприємства поточних активів для покриття короткострокових зобов'язань, таких як кредити або інша кредиторська заборгованість. Для інвесторів баланс являється ключовим документом для оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Аналіз структури капіталу, фінансової стійкості та здатності підприємства отримувати прибуток з наявними активами дозволяє зробити висновок про доцільність інвестицій.

Отже, баланс сільськогосподарського підприємства має свої особливості, пов'язані із сезонністю виробництва, наявністю біологічних активів та високим рівнем залучених кредитів. Однак, незважаючи на ці особливості, ефективне використання інформації, що міститься в балансі, дає змогу сільськогосподарським підприємствам підтримувати фінансову стійкість, підвищувати ліквідність та забезпечувати високу прибутковість у складних ринкових умовах [4].

Список використаних джерел.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
2. Гончар Т. П. Методика складання балансу та аналіз фінансового стану підприємства: навч. посібник. Харків: Центр навчальної літератури, 2022. 127 с.
3. Лісничук О. А., Нестерчук Т. А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. Економіка та управління підприємствами. 2018. № 18. С. 454–462.
4. Бородієнко Л. С. Фінансовий аналіз підприємства: навч. посібник. Київ: Знання, 2023. 56 с.

ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ СКЛАДУ, ДИНАМІКИ ЗМІНИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАЙНА НА ОСНОВІ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

*Н. Б. Рошко, к. е. н., доцент, кафедра обліку і фінансів,
А. Р. Калинович, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»,
м. Чернівці, Україна*

Аналіз майна підприємства – це фундаментальний інструмент для оцінки його фінансового стану, ефективності діяльності та перспектив розвитку. Використання показників фінансової звітності дозволяє отримати детальну інформацію про структуру активів, динаміку їх змін та ефективність використання. Однак, для отримання більш глибокого розуміння та прийняття обґрунтованих управлінських рішень необхідно постійно вдосконалювати методики аналізу, що представлена в роботах вітчизняних науковців, зокрема [1; 2; 3; 4].

Основні напрямки вдосконалення аналізу, які є актуальними сьогодні на нашу думку та дозволяють користувачу отримати своєчасну та повну управлінську інформацію.

1. Розширення кола аналізованих показників:

○ Показники ліквідності: Додатково до стандартних показників (коефіцієнт швидкої ліквідності, абсолютної ліквідності) варто розраховувати показники, що характеризують структуру оборотних активів та їхню якість.

○ Показники оборотності: Окрім середньої тривалості обороту оборотних активів, необхідно аналізувати оборотність окремих груп активів (запаси, дебіторська заборгованість) та їхню динаміку в часі.

○ Показники рентабельності активів: Використовувати різні види рентабельності активів (загальна рентабельність активів, рентабельність основних засобів, рентабельність оборотних активів) для оцінки ефективності використання різних видів майна.

○ Показники фінансової стійкості: Додатково до традиційних показників (коефіцієнт власного капіталу, коефіцієнт автономії) варто розраховувати показники, що характеризують структуру джерел фінансування та їхню залежність від зовнішніх джерел.

○ Інші показники: Можна використовувати додаткові показники, що відображають особливості діяльності конкретного підприємства (наприклад, коефіцієнт використання виробничих потужностей, коефіцієнт фондівіддачі).

2. Поглиблення аналізу структури активів:

○ Деталізація за видами активів: Аналізувати не тільки загальну суму активів, але й структуру кожної групи активів (основні засоби, нематеріальні активи, оборотні активи) з подальшим розподілом на більш детальні підгрупи.

- Оцінка вікової структури основних засобів: Визначати середній вік основних засобів та його динаміку в часі для оцінки зношеності та необхідності оновлення основних фондів.

- Аналіз складу оборотних активів: Визначати оптимальну структуру оборотних активів з урахуванням специфіки діяльності підприємства та зовнішніх факторів.

3. Використання методів порівняльного аналізу:

- Порівняння з плановими показниками: Оцінювати відхилення фактичних показників від планових для виявлення причин відхилень та розробки заходів щодо їх усунення.

- Порівняння з показниками попередніх періодів: Аналізувати динаміку показників за ряд років для виявлення тенденцій та закономірностей.

- Порівняння з показниками конкурентів: Виявляти сильні та слабкі сторони підприємства відносно конкурентів.

- Бенчмаркінг: Порівнювати показники підприємства з найкращими практиками у галузі.

4. Застосування методів факторного аналізу:

- Виявлення факторів, що впливають на зміну показників: Використовувати методи регресійного аналізу, кореляційного аналізу та інших статистичних методів для визначення взаємозв'язку між різними показниками.

- Оцінка значущості факторів: Визначати ступінь впливу кожного фактора на зміну аналізованого показника.

5. Інтеграція аналізу майна з іншими видами аналізу:

- Аналіз фінансової звітності: Комплексний аналіз фінансової звітності дозволяє оцінити не тільки стан майна, але й фінансову стійкість, платоспроможність та ефективність діяльності підприємства в цілому.

- Аналіз діяльності: Аналіз діяльності підприємства дозволяє виявити причини зміни показників майна та розробити заходи щодо їх покращення.

- Стратегічний аналіз: Аналіз майна є невід'ємною частиною стратегічного аналізу, який дозволяє оцінити ресурсний потенціал підприємства та розробити ефективну стратегію розвитку.

У висновку, вдосконалення аналізу майна на основі показників фінансової звітності є важливим завданням для будь-якого підприємства. Застосування сучасних методів аналізу дозволяє отримати більш об'єктивну та детальну інформацію про стан майна, що сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел.

1. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навчальний посібник. Полтава: РВВД ПДАА, 2018. 290 с.

2. Мішеніна Н. В., Мішеніна Г. А., Ярова І. Є. Економічний аналіз: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2014. 306 с.

3. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. Київ: Знання, 2011. 630 с.

4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 668 с.

ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ВИДИ ПОСЛУГ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Т. М. Саванчук, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Комфортне проживання мешканців міст та сіл України в значній мірі залежить від того, як функціонує житлово-комунальне господарство певного регіону. Питання постійного поліпшення умов житлово-комунального обслуговування та надання комунальних послуг як у мирний так і у військовий час є одним із пріоритетних та найважливіших завдань будь-якого органу місцевого самоврядування. На сьогоднішній день, відповідно до статті 78 Господарського кодексу України, саме Місцеві ради мають повноваження приймати рішення про створення комунальних підприємств, установи чи організацій різного профілю діяльності [1]. Сам процес створення починається з того, що структурний підрозділ виконавчого комітету (департамент, управління чи відділ) готує пропозицію про створення комунальної установи, де зазначає мету та необхідність створення такої установи, основні види діяльності, структуру, джерела формування та розмір майна, необхідного для функціонування такої установи. Важливим моментом є підготовка Статуту, на основі якого буде діяти установа, а вже потім готується проект рішення міської ради про створення підприємства.

Зазначимо, що важливо розрізняти комунальні підприємства та комунальні установи і організації. Комунальні підприємства, не зважаючи на те, що вони створюються органами місцевого самоврядування та на основі власності територіальних громад, за своєю природою є комерційними підприємствами, які ведуть комерційну діяльність і мають за мету отримання прибутку. Частина такого прибутку має бути направлена комунальним підприємством до місцевих бюджетів громади, що його створила.

Комунальні установи та організації ведуть некомерційну діяльність і частіше за все є неприбутковими організаціями, що створюються для задоволення соціальних потреб населення певної громади. Такі установи фінансуються за рахунок бюджетних коштів і самі прибутку не отримують.

Виходячи з того, що комунальні підприємства ведуть комерційну діяльність вони покривають свої витрати за рахунок своїх власних коштів, самостійно здійснюють закупівлю товарно-матеріальних цінностей, встановлюють штатний розпис, системи оплати праці, порядок формування собівартості на надані послуги та організацію обліку реалізації таких послуг.

Проте, відповідно до статті 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] місцева рада має повноваження встановлювати в порядку і межах, визначених законодавством, тарифи на побутові, комунальні, транспортні та інші послуги. Основні види послуг, які можуть надавати комунальні підприємства на платній основі відносяться види послуг представлені на рис. 1.

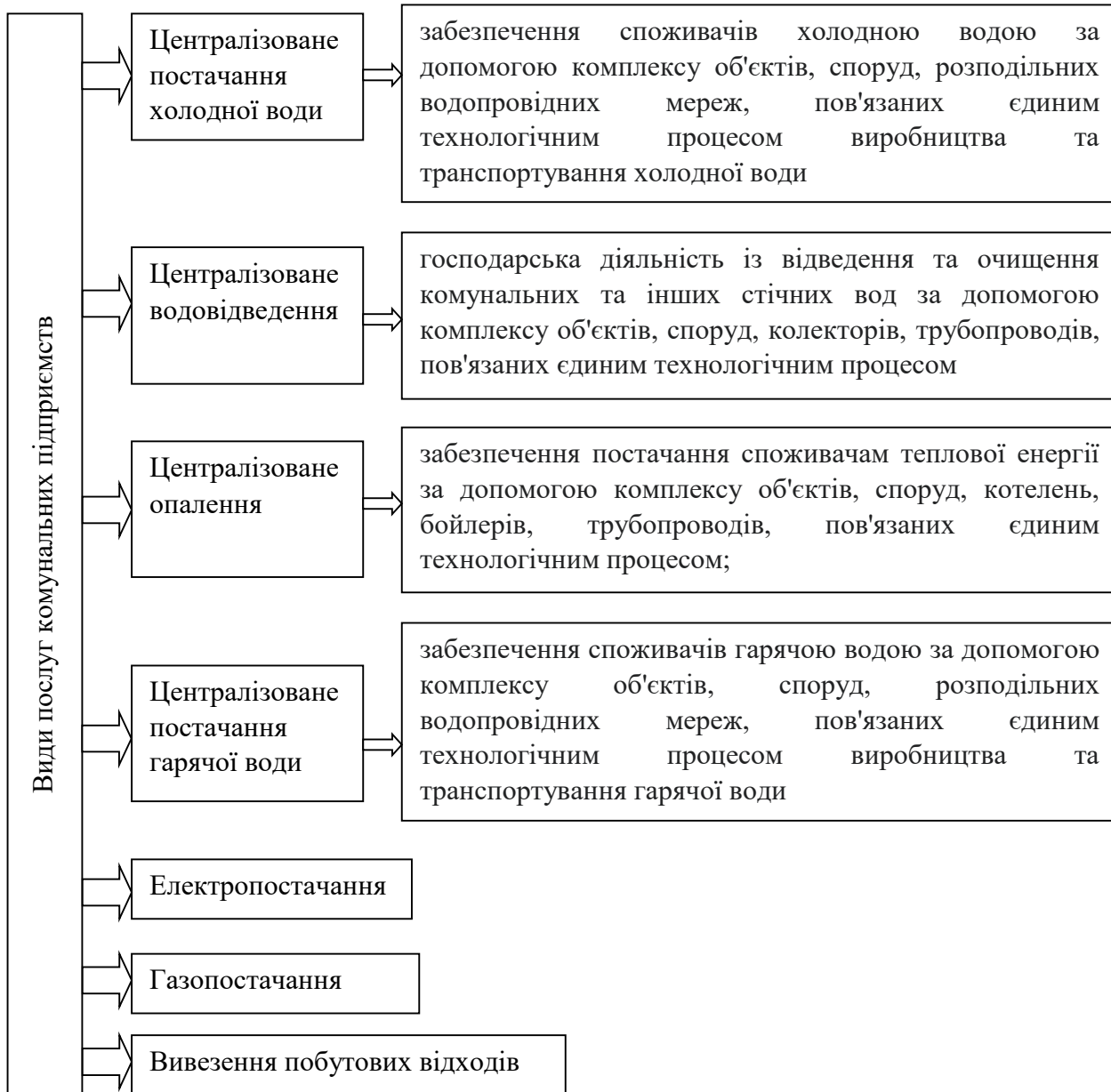

Рис. 1. Основні види послуг комунальних підприємств

Отже, комунальні підприємства, можуть надавати одночасно кілька пов'язаних між собою послуг, або ж якийсь один вид послугу, що має бути відображено в їх обліковій системі.

Список використаних джерел.

1. Господарського кодексу України. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 280/97-ВР від 21 травня 1997 року. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

УПРАВЛІНСЬКИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД) У ЗУБОТЕХНІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СКЛАДАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

І. В. Саламашенко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Т. М. Саванчук, к. е. н.,

доцент, кафедра обліку, оподаткування та

управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Управлінський Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) у зуботехнічній діяльності є важливим інструментом для ефективного управління фінансами та стратегічного планування. Така форма управлінської звітності надає можливість не лише відстежувати фінансовий стан підприємства, але й аналізувати різноманітні аспекти діяльності, такі як витрати на сировину, оплату праці, податки, амортизацію обладнання та інші важливі показники.

Один з ключових аспектів методики складання управлінського звіту про сукупний дохід – це можливість виокремлення різних джерел доходів та їх взаємодія в контексті забезпечення фінансової стійкості підприємства. Використання цієї інформації управлінням дозволяє усвідомити, які аспекти бізнесу є найбільш прибутковими та належним чином реагувати на зміни у ринкових умовах чи споживацьких вподобаннях. Крім того, важливо враховувати зв'язок між фінансовими показниками та якістю наданих послуг. Лише управлінський Звіт про фінансові результати, де виділені показники за видами діяльності може вказати на те, які види робіт є найбільш вигідними, і допомогти управлінню зорієнтуватися на їхнє покращення та розвиток. Також, відстеження витрат та доходів може виявити можливості для оптимізації процесів та зменшення надмірних витрат.

Складання та використання звіту про фінансові результати не лише як форми фінансової звітності, а і як форми управлінської звітності допомагає зуботехнічним компаніям ефективно управляти своїми фінансами та досягати стратегічних цілей. Для цього важливо враховувати такі аспекти:

1. Збір та класифікація даних: коректний збір і класифікація фінансових даних – це важлива початкова стадія, що передбачає запис всіх доходів і витрат, а також їх класифікацію відповідно до видів діяльності та рахунків.

2. Аналіз фінансових результатів: після складання звіту, важливо провести аналіз, щоб зрозуміти, які галузі бізнесу приносять найбільший прибуток, а де можливі покращення.

3. Планування та прийняття рішень: управлінський Звіт про фінансові результати допомагає у визначенні стратегії розвитку бізнесу. Це може включати в себе прийняття рішень щодо інвестицій, збільшення обсягів виробництва або розширення послуг.

4. Внутрішнє та зовнішнє спілкування: Звіт про фінансові результати важливий для комунікації як всередині компанії, так і з зовнішніми

стейкхолдерами, такими як інвестори, банки та податкові органи.

5. Відповідність регуляторним вимогам: Звіти повинні відповідати вимогам фінансового законодавства та регуляторів [1]. Важливо вивчити всі вимоги та впровадити їх у практику складання звітів.

Враховавши зазначені аспекти при формуванні управлінських звітів про фінансові результати (Звітів про сукупний дохід), можемо визначити основні напрямки використання даних якісно складеного управлінського звіту для прийняття управлінських рішень в зуботехнічній діяльності та намітити шляхи поліпшення процесу формування звітних показників:

- впровадження методів фінансового аналізу звітних показників: важливо розробити і впровадити більш детальні методи аналізу фінансових даних, щоб отримувати більш об'єктивну картину фінансового стану окремих напрямків діяльності і підприємства в цілому;

- планування і бюджетування: розробка детальних фінансових планів та бюджетів допомагає забезпечити контроль за витратами та доходами;

- навчання персоналу: надання спеціальної підготовки фахівцям, які відповідають за фінансовий облік і складання звітів, є важливим етапом вдосконалення процесу;

- застосування ключових показників ефективності (KPI): визначення та моніторинг KPI допомагають визначити успішність бізнесу і вчасно реагувати на можливі проблеми;

- залучення фахівців із фінансів: розгляд можливості наймати фахівців з фінансової галузі або залучати консультантів для оптимізації фінансового управління;

- створення команди для роботи з фінансами: Співпраця між фінансовим відділом і іншими відділами компанії допомагає покращити обмін інформацією та забезпечити кращий аналіз результатів;

- впровадження технологій штучного інтелекту (AI) та аналітики даних: Використання AI і аналітики даних може допомогти виявити та прогнозувати тенденції в фінансах, що полегшує прийняття рішень;

- перегляд фінансових процесів: регулярний аудит та огляд фінансових процесів допомагає виявити слабкі місця та забезпечити їх вдосконалення;

- впровадження культури фінансової відповідальності: важливо розвивати у всіх працівників усвідомлення важливості фінансової дисципліни та відповідальності.

Вдосконалення процесу складання та використання управлінського звіту про фінансові результати в зуботехнічній діяльності сприяє підвищенню ефективності бізнесу, покращенню управління фінансами та сприяє досягненню стратегічних цілей компанії. Звіт про фінансові результати є важливим інструментом для управління зуботехнічним бізнесом, дозволяючи приймати обґрунтовані рішення, спрямовані на підвищення ефективності, прибутковості і якості наданих послуг. Точне складання та аналіз звіту допомагає досягти успіху в цій галузі.

Список використаних джерел.

1. Онищенко В. Звіт про фінансові результати. Головбух. 10 липня 2024 року.
URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7084-zvt-pro-fnansov-rezultati>

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Я. В. Скляр, здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **О. В. Чернецька**, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У сучасних нестабільних економічних умовах підприємствам особливо важливо раціонально та ефективно управляти дебіторською заборгованістю, забезпечуючи своєчасне погашення боргів і запобігаючи утворенню безнадійної заборгованості. Тому розроблення ефективного управління дебіторською заборгованістю є одним із ключових напрямів у вирішенні завдань підприємства з позиції забезпечення належного рівня фінансової безпеки та досягнення позитивних результатів у фінансовому оздоровленні.

Важливим питанням для суб'єктів господарювання в сучасних умовах нарощення взаємних неплатежів є визначення шляхів та інструментів управління дебіторською заборгованістю, оскільки вона значною мірою визначає забезпеченість економічної безпеки, можливості її підтримки та нарощення. Важливим напрямом в управлінні дебіторською заборгованістю, що спрямований на її зменшення, є підвищення рівня контролю за нею шляхом впровадження на підприємстві спеціальних відділів або підрозділів, які безпосередньо відповідають за стан дебіторської заборгованості у процесі усього циклу діяльності підприємства.

Для збільшення ефективності відповідальна особа у сфері контролю за дебіторською заборгованістю має тісно співпрацювати з різними службами підприємства, які тією чи іншою мірою пов'язані з клієнтами компанії (покупцями продукції). Наприклад, разом із фінансовим департаментом на підприємстві відповідальна особа повинна координувати дії інших департаментів у компанії в процесі управління дебіторською заборгованістю, адже саме фінансовий відділ відіграє важливу роль у проведенні всіх платіжних операцій компанії. Подібний взаємозв'язок може бути реалізованим, наприклад, у вигляді передачі та обміну наявною та перевіреною інформацією щодо проведених платіжних операцій та наявності дебіторської заборгованості.

У процесі обміну інформацією бере участь і бухгалтерський відділ підприємства, який безпосередньо забезпечує фінансовий департамент даними, які необхідні для планування та аналізу роботи з дебіторами та дебіторською заборгованістю (поточна заборгованість, строки її повернення та здійснена оплата за рахунками). У процесі управління дебіторською заборгованістю важливим є взаємозв'язок із маркетинговою, кредитною та юридичною службами підприємства. Основним завданням маркетингової служби є розроблення необхідних пропозицій та інновацій для фінансового департаменту щодо роботи з потенційними та

наявними клієнтами (дебіторами). Це є важливим елементом у системі управління дебіторською заборгованістю, адже коректне складання такого документа приводить до збільшення обсягів продажу та розширення ринку збуту, що, в свою чергу, може покращити показники оборотності та платоспроможності підприємства.

Водночас є також і ризик збільшення простроченої дебіторської заборгованості та ризик неплатежів, тому у процесі складання пропозицій маркетингова служба також проводить детальний аналіз та моніторинг ринку, наприклад, щодо умов надання товарів у кредит. Основною функцією кредитної служби є передача маркетинговому та фінансовому департаментам попереднього досвіду співпраці з потенційними та дійсними клієнтами (дебіторами). Юридичний департамент підприємства має контролювати дотримання законодавства у процесі розроблення принципів, методів та інструментів управління дебіторською заборгованістю і підтримувати належні комунікації з усіх юридичних питань з усіма вищезгаданими департаментами підприємства.

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю потрібно: завчасно аналізувати платоспроможність потенційних контрагентів; здійснювати контроль за станом розрахунків з дебіторами; надавати знижки покупцям; використовувати методи зменшення простроченої та сумнівної заборгованості, наприклад: нагадування по телефону або пошті, введення фінансових санкцій (штраф, пеня, неустойка), позов до Господарського суду, або взаємозалік та реструктуризація; встановлення найбільш комфортного для підприємства співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю для прискорення оборотності цих показників. Найліпшою є ситуація, коли оборотність дебіторської заборгованості більша, ніж оборотність кредиторської, адже в такому разі підприємство може погасити свої зобов'язання за рахунок коштів, що надходять від дебіторів. Тобто, це позитивно вплине на фінансовий стан підприємства, та його платоспроможність.

Таким чином, фінансовий стан підприємств значною мірою залежить від ефективно організованої системи управління дебіторською заборгованістю. Ефективне управління дебіторською заборгованістю є комплексним процесом, що передбачає мінімізацію її обсягу та строків інкасації. Підприємствам необхідно вдосконалювати ведення обліку взаєморозрахунків, організувати ефективну та дієву систему внутрішньогосподарського контролю й аналізу дебіторської заборгованості, а також шукати шляхи ефективного управління нею.

Список використаних джерел.

1. Шехтерле Р. Р. Сучасні шляхи підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю. Економіка і суспільство. 2018. № 15. С. 909–916. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/140.pdf

2. Грицай О. І., Станасюк Н. С. Управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті її обліково-аналітичного забезпечення. Економіка і суспільство. 2018. № 15. С. 825–832. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/125.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ РЕНТНОЮ ПЛАТОЮ ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ВОДИ

А. С. Терновий, Ю. О. Тронь, здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: А. В. Мінковська, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Плата за використання водних ресурсів є важливим елементом державної екологічної та економічної політики. Її впровадження пов'язане з потребою регулювання доступу до водних об'єктів та стимулювання раціонального використання природних ресурсів.

До основних причини необхідності сплати плати за воду можна віднести:

- економічна оцінка водних ресурсів, адже вода є обмеженим природним ресурсом, і плата за її використання підкреслює цінність цього блага; а ринковий механізм через рентну плату стимулює підприємства та домогосподарства зменшувати витрати води та використовувати;

- запобігання надмірному використанню, адже без фінансової відповідальності можливе надмірне вилучення води, що може призвести до дефіциту та деградації водних об'єктів; плата виконує регуляторну функцію, обмежуючи споживання там, де це необхідно, з урахуванням інтересів майбутніх поколінь;

- фінансування заходів із охорони та відновлення водних ресурсів - зібрані кошти спрямовуються на відновлення водних екосистем, очищення водойм, розвиток інфраструктури водопостачання та водовідведення. Це сприяє забезпеченню сталого розвитку водного господарства та захисту навколишнього середовища;

- стимулювання модернізації та екологічних інновацій - компанії, що сплачують за воду, зацікавлені у впровадженні ресурсозберігаючих технологій, таких як системи рециркуляції води та очищення стоків. Це допомагає зменшити загальне навантаження на природні ресурси та покращити екологічну ситуацію;

- соціальна справедливість та відповідальність - плата за воду забезпечує справедливий розподіл природних ресурсів, адже кожен користувач сплачує за свій обсяг споживання. Це також формує відповідальність серед водокористувачів за збереження екосистем та раціональне використання ресурсів;

- формування бюджету для держави та місцевих громад - рентні платежі та інші водні збори є важливим джерелом надходжень до бюджетів усіх рівнів. Ці кошти спрямовуються на реалізацію екологічних проектів і розвиток інфраструктури.

Платниками рентної плати за спеціальне використання води є:

- первинні водокористувачі — суб'єкти господарювання, які використовують та/або передають вторинним користувачам воду, отриману шляхом забору з водних об'єктів. Ними можуть бути як юридичні особи (підприємства, бюджетні установи),

так і фізособи-підприємці ;

- суб'єкти господарювання, що використовують воду для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва (п. 255.1 ПКУ).

Забір та використання води первинними водокористувачами водних ресурсів здійснюються:

- на платній основі на підставі договору з підприємствами, установами та організаціями, що забезпечують перерозподіл (перекидання) водних ресурсів;

- та за наявності дозволу на спеціальне водокористування.

Наразі рентну плату за воду сплачують лише первинні водокористувачі й ті, хто використовує воду для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва. До первинних водокористувачів належать виробники питної води чи напоїв, що використовують воду із джерела питного водопостачання та/або доводять її якість до вимог на питну воду, а також виробники напоїв, що беруть воду з власної свердловини, тобто самостійно здійснюють забір води. Вторинні водокористувачі не мають обов'язку нараховувати, звітувати та сплачувати рентну плату за спецводокористування.

Вторинні водокористувачі зараз не є платниками рентної плати. Крім вторинних водокористувачів, рентну плату за спеціальне використання води не сплачують:

- ті, хто має обладнання для забору води, але забирають або використовують воду в обсязі до 5 м³ на добу, за винятком тієї, яку використовують для виробництва напоїв і фасованої питної води. Таке водокористування не вважають спеціалізованим. Однак у такому разі вони сплачують рентну плату за використання надр;

- ті, хто використовує воду лише для задоволення питних і санітарно-гігієнічних потреб населення, у т. ч. для задоволення винятково власних питних і санітарно-гігієнічних потреб. Ідеться про використання води у туалетних, душових, ванних кімнатах та умивальниках, для утримання приміщень у належному санітарно-гігієнічному стані (п. 255.2 ПК);

- платники єдиного податку четвертої групи (пп. «5» п. 297.1 ПК).

Дозвіл на спеціальне водокористування можна отримати в Держводагентстві та його територіальних органах. Щоб отримати дозвіл не спецводокористування онлайн, скористайтеся публічним реєстром дозволів на спецводокористування. Розмір рентної плати за спеціальне водокористування залежить від виду спожитої води, мети, місця та регіону споживання, фактичного обсягу використаної води.

Ставки рентної плати визначає ПКУ:

- за спеціальне використання поверхневих вод (пп. 255.5.1 ПК);

- за спеціальне використання підземних вод (пп. 255.5.2 ПК);

- для потреб гідроенергетики (пп. 255.5.3 ПК);

- для потреб водного транспорту з усіх річок, крім Дунаю (пп. 255.5.4 ПК);

- для потреб рибництва (пп. 255.5.5 ПК);

- за воду, що входить винятково до складу напоїв (пп. 255.5.6 ПК);

- за шахтну, кар'єрну і дренажну воду (пп. 255.5.7 ПК).

Наголосимо, що рентна плата удвічі більша за відсутності лічильника.

За перевищення встановленого річного ліміту використання води, рентну плату збільшується у п'ятикратному розмірі на основі обсягу води, фактично використаної понад встановлений ліміт, ставок рентної плати і коефіцієнтів (пп. 255.11.13 ПК). За забір води без спецдозволу, рентну плату сплачують за весь обсяг використаної води, що підлягає оплаті, як за понадлімітне використання, тобто також у 5-кратному розмірі (пп. 255.11.15 ПК). Плату нараховують окремо за кожним джерелом водопостачання (пп. 255.11.14 ПК).

До особливостей рентної плати за спеціальне використання води є і той факт, що первинні користувачі, які видобувають воду зі свердловин, сплачують два види ренти: за воду і за користування надрами, так як підземна вода належить до корисних копалин (п. 252.20 ПК). Суб'єкти господарювання, що займаються видобутком підземних вод, не мають права перебувати на спрощеній системі оподаткування (пп. «5» пп. 291.5.1 ПК). Адже підземні води — це корисні копалини загальнодержавного, а не місцевого значення.

Рентна плата за воду обчислюється в залежності від джерела її постачання. Зокрема, водокористувачі, які використовують воду із змішаного джерела, обчислюють рентну плату, враховуючи обсяги води в тому співвідношенні, у якому формують таке змішане джерело, що зазначають, зокрема, в дозволах ставок рентної плати та коефіцієнтів. При використанні води з каналів, рентну плату обчислюють виходячи з фактичних обсягів використаної води, встановлених лімітів використання води, ставок рентної плати, встановлених для водного об'єкта, з якого забирають воду в канал, та коефіцієнтів. Рентну плату за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики обчислюють виходячи з фактичних обсягів води, пропущеної через турбіни гідроелектростанцій, та ставки рентної плати. За експлуатацію водних шляхів вантажними самохідними і несамохідними суднами рентну плату за спеціальне використання води для потреб водного транспорту обчислюють виходячи з фактичних даних обліку тоннаж-доби та ставки рентної плати, а пасажирськими суднами — виходячи з місця-доби та ставки рентної плати.

Податковий термін звітування з водної рентної плати - кварталний. У 2024 році платники платники за спеціальне використання води подають до контролюючих органів кварталну декларацію до: 10.05.24; 09.08.24; 11.11.24 та 11.02.25. Сплата рентної плати за воду повинна бути впродовж 10 календарних днів, наступних за граничним днем подання рентної декларації.

Отже, необхідність сплати плати за воду впливає з потреби збалансувати інтереси економіки та екології. Це важливий інструмент, що сприяє раціональному використанню водних ресурсів, захисту довкілля та стабільному фінансуванню природоохоронних заходів. У довгостроковій перспективі це допоможе забезпечити сталий розвиток водного господарства та зберегти ресурси для майбутніх поколінь. Під час розрахунку рентної плати за воду необхідно зважати на наступне: рентна плата удвічі більша за відсутності лічильника; за понадлімітне використання води або її видобуток без дозволу сплатите у п'ять разів більше; видобувачі підземних вод сплачують дві ренти.

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ КОНТРОЛЮ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Є. Г. Чабаненко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: О. М. Губарик, к. е. н., доцент, в. о. завідувача кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

В сучасних ринкових умовах метою діяльності суб'єктів господарювання є отримання прибутку, основним джерелом якого є реалізація готової продукції (товарів, робіт, послуг). Процес реалізації продукції відіграє важливу роль, оскільки реалізація як складова загального процесу відтворення виступає завершальним етапом руху продукту зі сфери виробництва у сферу споживання, а також першим етапом, завдяки чому існує можливість повторити процес виробництва. За безперервності процесу суспільного відтворення факт реалізації означає вступ продукту в сферу виробництва, якщо він надходить у виробниче споживання, чи в сферу обігу, якщо він призначений для реалізації населенню.

Без достовірної, релевантної, систематизованої належним чином інформації про особливості обліку процесу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) неможливе ефективне управління підприємством. Чіткий і своєчасний облік відвантажених та реалізованих виробів сприяє покращенню контролю за наявністю матеріальних цінностей та забезпеченню підприємств коштами, виявленню суспільної корисності виробленого продукту і прискоренню обертання оборотних коштів.

Зовнішній контроль здійснюється Податковою інспекцією щодо правильності нарахування податку на додану вартість. Внутрішній контроль ставить за мету перевірку обсягів реалізації шляхом проведення інвентаризації залишків продукції та аналіз дебіторської заборгованості. Основними завданнями контролю процесу реалізації є: перевірка обґрунтованості і своєчасності укладання договорів на продаж продукції, дотримання договірних зобов'язань; реальність та законність операцій по реалізації; оцінка маркетингової діяльності; виявлення можливостей розширення ринків збуту на економічно вигідних умовах, а також втрат на стадії збуту і винних у цьому осіб; правильності встановлення якості реалізованої продукції, застосування цін і тарифів, правильності формування в обліку доходів, обґрунтованості відображення витрат.

Контролер перевіряє, чи здійснюється систематичний оперативний контроль і облік виконання укладених господарських договорів, враховуючи, що необхідно не тільки своєчасно застосовувати санкції за порушення договірних зобов'язань, а й попереджувати їх. Штрафні санкції передбачаються за порушення термінів відвантаження, постачання неякісної продукції, за некомплектність, відсутність або неналежне маркірування продукції та в інших випадках.

Внутрішньогосподарський оперативний контроль спрямовують на правильність визначення обсягів реалізованої продукції, якості, цін, дотримання

графіка (строків) реалізації, а також на відповідність кількості відправленої продукції прийнятій, надійність пропускну системи при збуті продукції. Для цього широко використовують зустрічну перевірку взаємозв'язаних документів: товарно-транспортних накладних, приймальних квитанцій, дорожніх листів автомобіля, журналу вагара, відомостей руху зерна та іншої продукції, звітів про рух товарно-матеріальних цінностей, реєстрів на реалізацію продукції, касових ордерів (при реалізації продукції і послуг за готівку) та ін. Практикують також взаємоперевірку розрахунків із покупцями.

Важливою частиною ревізії операцій випуску і реалізації продукції є перевірка здавання продукції із виробництва на склад готової продукції. Для цього ревізор досліджує за суттю і змістом та з погляду законності приймально-здавальні накладні на відпуск продукції з цеху на склад, перевіряє правильність визначення в них назви і сорту продукції, номенклатурних номерів та встановлює, чи оформлені ці накладні підписами представників технічного контролю, представниками цехів, що здають продукцію, та завідувача складом, який її прийняв.

Для контролю за природними втратами матеріальних цінностей, а також для попередження зловживань матеріально відповідальними особами, унаслідок чого виникають розбіжності між фактичною наявністю матеріальних цінностей або грошових коштів і даними бухгалтерського обліку, для виявлення і усунення таких розбіжностей періодично проводиться інвентаризація. Разом з документацією інвентаризація є важливим засобом контролю за збереженням майна і достовірністю показників бухгалтерського обліку в бухгалтерському обліку використовують грошову оцінку. В окремих випадках оцінка може бути здійснена тільки після віддзеркалення всіх витрат і визначення собівартості об'єктів, що враховуються (реалізованої продукції, виконаних робіт, послуг).

Отже, широке та ефективне впровадження внутрішнього контролю є необхідною передумовою успішного функціонування підприємств. Організація дієвої системи внутрішньогосподарського контролю повинна ґрунтуватися на своєчасності повідомлення про відхилення, відповідальності, збалансованості, інтеграції, постійності, комплексності, розподілу обов'язків. Особливістю внутрішнього контролю операцій реалізації готової продукції в організації полягає в складі і змісті застосовуваних процедур, послідовності їх виконання. При здійсненні контролю операцій по реалізації продукції і послуг, в застосовують як загальні, так і специфічні методичні прийоми.

Список використаних джерел.

1. Візіренко С. В., Агаркова О. В. Організація обліку процесу реалізації готової продукції. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 24. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2018/8.pdf
2. Кравченко М. В., Даценко А. Є., Золотаренко Ю. В. Теоретичні аспекти контролю й аудиту процесу реалізації готової продукції в аграрному підприємстві. Економіка і суспільство. 2018. № 15. С. 848–851. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/129.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ДДАЕУ

О. В. Чернецька, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Облік та оподаткування є важливою складовою сталого економічного розвитку України, адже є мовою бізнесу в процесі прийняття оптимальних й обґрунтованих управлінських рішень. Отже, підготовка фахівців з обліку та оподаткування має забезпечити можливість працевлаштування майбутніх високопрофесійних бухгалтерів на підприємствах різних форм власності, в банківській та бюджетній сфері, торгівлі, сфері послуг, фіскальних органах, в галузі податкового консультування, аудиту, а також започаткувати власний бізнес з набутими навичками управління та адміністрування.

Підготовка фахівців з обліку та оподаткування в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних документів ДДАЕУ. Складовою освітнього процесу в закладі вищої освіти є освітня програма, яка відповідно до п. 17 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» є єдиним комплексом «освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою цілей та результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої та професійної кваліфікації» [1]. В ДДАЕУ освітня програма «визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти» [3].

Реалізація освітньої програми «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [2] здійснюється в рамках компетентнісного підходу, що передбачає досягнення основних результатів навчання для подальшого їх застосування в фаховій діяльності. Стандарт вищої освіти «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти передбачає набуття здобувачами вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» здатності «розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов» [4]. Перелік загальних і фахових компетентностей, а також програмні результати навчання в освітній програмі «Облік і оподаткування» в ДДАЕУ узгоджено з відповідним Стандартом вищої освіти.

Відмітимо, що в ДДАЕУ здобувачі мають можливість отримати сучасні знання та практичні навички для потреб розвитку економіки України, в тому числі в сфері агробізнесу. Тому підготовка фахівців з обліку і оподаткування в ДДАЕУ має на

меті набуття спеціальних компетентностей та програмних результатів навчання з обліку і оподаткування, необхідних для формування ефективних управлінських рішень в умовах забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів агробізнесу.

Серед особливостей підготовки фахівців з обліку і оподаткування в ДДАЕУ також слід виділити наступне:

- студентоцентризований підхід, зокрема, взаємовідносини зі здобувачами освіти як відповідальними суб'єктами навчального процесу з огляду на їх інтереси завдяки дотриманню принципів взаємоповаги та партнерства щодо організації освітнього простору;

- дотримання вимог академічної доброчесності учасників освітнього процесу, зокрема, презентація результатів навчання, наукових досліджень за принципами етики, поваги та довіри;

- практикорієнтованість фахової підготовки, зокрема, поєднання теоретичного навчання та практичних занять, наявність в освітньому процесі навчальних та виробничих практик, практичних тренінгів – курсів, залучення стейкхолдерів до проведення занять та конференцій за результатами практики, участь в проєктах дуальної освіти;

- заохочення здобувачів до неформальної освіти та зарахування її результатів під час вивчення навчальних дисциплін;

- академічна мобільність для обміну досвідом та розширення освітніх можливостей здобувачів.

Отже, підготовка фахівців з обліку і оподаткування в ДДАЕУ здійснюється відповідно нормативних джерел (в тому числі локальних для ДДАЕУ), на основі затвердженої освітньо-професійної програми на принципах студентоцентризованого підходу, академічної доброчесності, практикорієнтованості, заохочення до неформальної освіти та академічної мобільності.

Список використаних джерел.

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

2. Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». URL: https://drive.google.com/file/d/1RhUCltv-5EJZfj_fVl8jEhXDUj_Xc69I/view?usp=sharing

3. Положення про освітні програми в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті. URL: https://drive.google.com/file/d/1gP5G2p6HM-3vigNiT5QVwvZ826ag3iK_/view

4. Стандарт вищої освіти України № 1260 від 19.11.2018 р. за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, галузь знань 07 – Управління та адміністрування, спеціальність 071 – Облік і оподаткування (зі змінами). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/071.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ ДО ТА ПІСЛЯ 01.10.2024 РОКУ

Д. О. Чернишенко, В. В. Клімцова, здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: А. В. Мінковська, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Військовий збір (ВЗ) як обов'язковий платіж стягується на підставі п. 161 підрозд. 10 Перехідних положень Податкового кодексу України (далі – ПКУ). При нарахуванні він майже завжди нерозривно пов'язаний з податком на доходи фізичних осіб (ПДФО). ВЗ навіть немає своєї окремої податкової декларації, а його розрахована сума зазначається за кожним платником у «зарплатному» Податковому розрахунку, а саме у Додатку 4ДФ – разом з ПДФО.

Платниками ВЗ до 01 жовтня 2024 року є (п. 162.1 ПКУ):

-фізособи-резиденти при отриманні доходу з джерел їхнього походження в Україні, а також з іноземних доходів (звичайні фізособи та фізособи-підприємці загальної системи оподаткування);

-фізособи-нерезиденти при отриманні доходів з джерел їхнього походження в Україні;

-податкові агенти фізосіб, що сплачують ВЗ за платників ВЗ та від їхнього імені з зарплати, доходів за цивільно-правовими договорами (ЦПД) та інших доходів (аналогічно ПДФО).

Після 01 жовтня 2024 року до платників ВЗ мають додатися фізособи-підприємці спрощеної системи оподаткування усіх груп (1, 2, 3 та 4), але з різною базою оподаткування.

ВЗ сплачується з загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, які особа отримує в роботодавця. Зокрема, ВЗ сплачується з зарплати, лікарняних, доходів за ЦПД, доходів від продажу майна і немайнових прав, авторської винагороди, доходів за надання права користування нематеріальними активами (роялті), вихідної допомоги при звільненні, доходів від здавання майн в оренду, нецільової благодійної допомоги (матеріальної допомоги на вирішення соціально-побутових питань, надміру витрачених коштів при відрядженні, безповоротної фінансової допомоги фізособі. ВЗ у переважній більшості випадків сплачується у «нерозривній парі» з ПДФО: якщо сплачується ПДФО, то сплачується й ВЗ. Якщо дохід ПДФО не оподатковується (або за нульовою ставкою), – ВЗ також немає (див. абз. 1 пп. 1.7 пп. 161 підрозд. 10 Перехідних положень ПКУ). Якщо говорити про зарплатні доходи, доходи за цивільно-правовими договорами, оподаткування додаткового блага, матеріальної допомоги – це правило «працююче». Винятків мало, але все ж таки є – ВЗ з грошового забезпечення військовослужбовців.

Військового збору з грошового забезпечення військовослужбовців тимчасово немає. Пара «ПДФО + ВЗ» розривається у ситуації з грошовим забезпеченням

військовослужбовців під час воєнного стану:

- ПДФО з грошового забезпечення утримується, але цей податок повертається військовослужбовцям назад – це так звана компенсація ПДФО військовослужбовцям, що діяла й до воєнного стану. Однак у Додатку 4ДФ такий ПДФО все одно декларується, тому формально ПДФО з грошового забезпечення все ж таки є (п. 4 Порядку виплати щомісячної грошової компенсації сум податку з доходів фізичних осіб, що утримуються з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу, що затверджений постановою КМУ від 15.01.2004 р. № 44);

- ВЗ під час воєнного стану 2024 з грошового забезпечення не утримується й не сплачується (пп. 1.7 пп. 161 підрозд. 10 Перехідних положень ПКУ). Як наслідок, ВЗ немає навіть у Додатку 4ДФ. А отже, виходить вийняток з парного поєднання «ПДФО + ВЗ», коли ПДФО є, а ВЗ у звітності немає. Однак фактично для військовослужбовців немає обох податків – і ПДФО, і ВЗ.

Звільнення щодо ВЗ стосується (пп. 1.7 пп. 161 підрозд. 10 Перехідних положень ПКУ): ЗСУ, Нацгвардії, працівників правоохоронних органів, СБУ, Служби зовнішньої розвідки України, Держприкордонної служби, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців, працівників МВС, Управління держохорони, Держслужби спецв'язку та захисту інформації, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також інших осіб на період їхньої безпосередньої участі в здійсненні заходів із забезпечення нацбезпеки і оборони, відсічі і стримуванні російської агресії. Ставка ВЗ до 01 жовтня 2024 року завжди однакова – 1,5% від бази оподаткування. Базою оподаткування військовим збором є сам дохід. За Проектом закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» від 10.10.2024 р. № 11416-д (далі – Закон № 11416-д) оновлюється п. 1.3 пп. 161 підрозд. 10 Перехідних положень ПКУ і ставка ВЗ для вже існуючих платників піднімається з 1,5% до 5%. Щодо бази оподаткування (застосування ПСП, натурального коефіцієнта) не змінюється нічого. Після оприлюднення згаданий закон набирає чинності з 01 жовтня 2024 року (п. 1 розд. II Закону № 11416-д).

Отже, з 01 жовтня 2024 року ВЗ розраховується так:

$$\text{ВЗ} = \text{зарплата (винагорода за ЦПД, інший об'єкт оподаткування)} \times 5\%$$

Інші нові ставки ВЗ:

- ФОП платники єдиного податку 1, 2, і 4 групи - ВЗ сплачується у вигляді авансових платежів у розмірі 20% МЗП, яка діє на 1 січня звітного року.

- ФОП і юридичні особи платники єдиного податку 3 групи - ВЗ становить 1% від їх доходу, який оподатковується єдиним податком. Вони сплачують ВЗ поквартально за підсумками поданої декларації.

Військовий збір для цих категорій платників встановлюється з 01.10.2024 до кінця року, у якому скасують воєнний стан. Отже, в умовах сьогодення: загрози національній безпеці, зростає потреба в додаткових ресурсах для фінансування Збройних Сил України, тому збільшення ставок військового збору є вимушеним заходом, спрямованим на забезпечення стабільності та обороноздатності країни.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОСНОВНІ ЗАСОБИ» В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТАХ

А. В. Шатрава, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **О. С. Ткаченко**, к. е. н., доцент,
кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

В умовах ринкової економіки та конкуренції успішно функціонують ті виробники, які ефективно використовують свої ресурси, зокрема основні засоби виробництва. Це вимагає постійного контролю за ефективністю їх використання для потреб управління виробничою діяльністю. Одним з основних завдань обліку основних засобів є надання повної, правдивої та неупередженої інформації щодо них. Однак інформація, що міститься у фінансовій звітності щодо основних засобів, не завжди є такою через недосконалість вітчизняного законодавства та постійні зміни в ньому, тому основні засоби потребують подальшого дослідження.

Одним із важливих завдань, які стоять перед бухгалтерським обліком є надання інформації про наявність та вибуття основних засобів та контроль за їх використанням з метою ефективного управління виробничо-фінансовою діяльністю підприємства. Однак, якість такої інформації та об'єктивність її відображення у звітності останнім часом втрачають свою корисність для користувачів. Головною причиною такої ситуації є слабка методична розробка нормативних документів, що регулюють облік основних засобів, нерегульованість норм податкового законодавства, їх постійні зміни та стрімка адаптація Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Провівши аналіз наукової літератури можна зробити висновок, що більшість авторів під «основні засоби» розуміють матеріальні активи підприємства. Деякі автори зазначають, що «основні засоби» є засобами праці які використовуються у виробництві протягом тривалого часу. Інші автори вважають, що основні засоби – це матеріальні активи, що використовуються лише у виробничому процесі, тобто більше ні на що вони впливу не мають, а це є невірним тлумаченням, адже «основні засоби» використовуються підприємством у всій його господарській діяльності. Дуже важливим вважаємо доповнення до визначення те, що основні засоби повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва, та переносять свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі зносу. Всі джерела вказують на те, що основні засоби повинні використовуватися тривалий час (а саме: більше одного року чи одного операційного циклу).

Таким чином, досить повно відображає сутність поняття «основні засоби» таке визначення: «основні засоби – це матеріальні активи, придатні для використання в процесі діяльності суб'єкта підприємництва або установи (організації), які

втрачають свою вартість частково, шляхом перенесення її на знов створений продукт, очікуваний термін використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу)». А от визначення поняття «основні засоби» у нормативних документах досить неоднозначне (табл. 1).

Щодо визначення поняття «основні засоби», слід відмітити розбіжність у бухгалтерському та податковому законодавстві. Не дивлячись на те, що у Податковому кодексі відмовилися від поняття «основні фонди» на користь «основні засоби», що свідчить про наближеність Кодексу до положень бухгалтерського обліку, проте, таке наближення не є повним, адже грошове обмеження віднесення до складу основних засобів залишилося, хоча і зросло від 6000 грн. до 20000 грн. Таким чином, у податковому законодавстві основні засоби мають вартісну межу, що становить 20000 грн., а в бухгалтерському обліку вартісну межу підприємство встановлює власноруч і зазначає її в обліковій політиці підприємства, виходячи з економічної доцільності.

Таблиця 1. Визначення поняття «основні засоби» в нормативних актах

Нормативний документ	Визначення
МСБО 16 «Основні засоби» [1]	Основні засоби – це матеріальні об’єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду
Податковий Кодекс України [2]	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв’язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)
НП(С)БО 7 «Основні засоби» [3]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство / установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва / діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)

У визначенні «основні засоби» у Податковому кодексі акцент зроблено на матеріальних активах, які призначаються для використання в господарській діяльності, тобто для цілей оподаткування використовуються лише виробничі «основні засоби». Натомість поняття основних засобів у НП(С)БО 7 «Основні засоби» включає в себе як основні, так і невиробничі засоби. Тобто поняття «основні засоби», наведене у НП(С)БО 7 «Основні засоби», більш ширше, ніж поняття, наведене у Податковому кодексі. Податкові терміни призначені для реалізації фіскальних цілей і не відповідають економічній сутності явищ. Наслідком нечіткості термінології є підміна в практичному обліку бухгалтерських термінів податковими, що призводить до викривлення фінансових показників і ускладнює управління. Для вдосконалення обліку основних засобів необхідно фінансовий облік базувати на категоріях національних облікових стандартів, які мають економічний зміст.

На сьогоднішній день досить обговорюваним питанням для України є перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності як крок до глобальної економічної інтеграції. Загалом, в Україні з 2012 року підприємства мають можливість застосовувати міжнародні стандарти фінансової звітності за бажанням, крім тих, кому це встановлено законодавчо. Це, в свою чергу, вимагає певних змін у бухгалтерській практиці. Порівнюючи НП(С)БО та міжнародних стандартах, можна зробити висновок про їх подібність, яка зумовлена тим, що при написанні українських стандартів бухгалтерського обліку міжнародні стандарти використовувались як основа. Згідно вимог М(С)БО 16 «Основні засоби» та НП(С)БО 7 «Основні засоби» для визнання активу основним засобом існує один основний критерій – термін корисного використання.

Незважаючи на так зване зближення податкового, бухгалтерського та міжнародного обліку, зустрічається багато суперечностей і протиріч між ними. Однак, однакове трактування економічної сутності поняття «основні засоби» дуже важливе для формування оперативної та достовірної інформації. Бухгалтерський облік основних засобів потребує вдосконалення в методико-організаційних аспектах, а також узгодженості законодавчо-нормативних документів, в яких наявні суттєві розбіжності.

Отже, можна зробити висновок, що для ефективного управління «основні засоби» підприємства необхідно досягти балансу між податковим і бухгалтерським обліком, враховуючу світову практику.

Список використаних джерел.

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби», виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text
2. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: станом на 22.11.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92: станом на 29.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

П. П. Штефуряк, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет», м. Чернівці, Україна

Аграрний сектор займає значну частину в економіці України, забезпечуючи не лише продовольчу безпеку, а й вносячи вагомий внесок у валовий внутрішній продукт. У цьому контексті, ефективне управління фінансами аграрних підприємств стає критично важливим. Облік, аудит, аналіз та оподаткування — це ключові елементи, які формують основу для прийняття управлінських рішень. Оскільки аграрні підприємства мають свої специфічні риси, важливо розглянути особливості кожного з цих аспектів.

Облік на аграрних підприємствах має унікальні особливості, зумовлені природою виробництва та специфікою продукції.

- **Вартісна оцінка продукції:** Аграрні підприємства застосовують різноманітні методи обліку запасів, включаючи ФІФО (перший прийшов — перший вийшов), ЛІФО (останній прийшов — перший вийшов) та середню вартість. Вибір методу має значний вплив на фінансові результати підприємства, зокрема на показники рентабельності. Наприклад, в умовах інфляції метод ЛІФО може зменшити оподатковану базу за рахунок вищої собівартості товару.

- **Облік основних засобів:** Сільськогосподарська техніка та інфраструктура потребують особливого підходу до обліку, оскільки їх використання тісно пов'язане зі сезонністю. Нарахування амортизації, зокрема, може бути адаптоване до виробничих циклів, що дозволяє більш точно відобразити фінансові результати підприємства. Наприклад, агрокомпанії можуть використовувати прискорену амортизацію для нової техніки, що дозволяє зменшити податкове навантаження в перші роки експлуатації.

- **Облік доходів та витрат:** У аграрних підприємствах часто спостерігається велика варіативність доходів, пов'язана з коливаннями цін на сільськогосподарську продукцію. Тому важливо враховувати різні джерела доходів: продаж продукції, субсидії, гранти, орендна плата. Витрати можуть бути постійними (наприклад, заробітна плата) і змінними (покупка добрив), що потребує детального аналізу для управлінського обліку.

Аудит є важливою частиною управлінського контролю та забезпечення достовірності фінансової звітності аграрних підприємств.

- **Оцінка ризиків:** Аудитори повинні враховувати специфічні ризики аграрного сектору, такі як сезонність, коливання цін на сільськогосподарську продукцію, а також вплив природних факторів. Для цього важливо проводити моніторинг і аналіз ринкових умов, щоб вчасно реагувати на зміни.

- **Перевірка дотримання законодавства:** Аудитори повинні перевіряти не лише фінансові звіти, але й дотримання нормативних актів. Це особливо важливо в умовах посилення екологічних вимог та стандартів безпеки продукції, що є актуальним для аграрного сектору.

- **Аудит витрат:** Аналіз витрат аграрних підприємств може виявити резерви для зниження собівартості продукції. Наприклад, аудит може допомогти виявити неефективні витрати, які можна оптимізувати, що в свою чергу підвищить конкурентоспроможність підприємства.

Фінансовий аналіз аграрних підприємств є критично важливим для розуміння їхньої економічної ефективності.

- **Аналіз витрат:** Структура витрат аграрного підприємства може суттєво впливати на його прибутковість. Аналіз витрат дозволяє виявити, які компоненти витрат є найбільшими, і відповідно, знайти можливості для їх оптимізації. Наприклад, впровадження нових технологій може зменшити витрати на добрива або паливо.

- **Аналіз доходів:** Для аграрних підприємств важливо розуміти, з яких джерел надходять основні доходи. Дослідження динаміки доходів допомагає підприємствам планувати та прогнозувати фінансові результати. Наприклад, аналіз ринкових трендів може підказати, в які культури варто інвестувати в наступному сезоні.

- **Фінансові коефіцієнти:** Вивчення фінансових коефіцієнтів, таких як рентабельність активів, ліквідність та обертання капіталу, дає можливість комплексно оцінити ефективність роботи підприємства. Зокрема, аналіз ліквідності допомагає визначити здатність підприємства виконувати свої зобов'язання.

Оподаткування аграрних підприємств в Україні має свої особливості, які регулюються спеціальним законодавством.

- **Система оподаткування:** Аграрні підприємства можуть обирати між загальною та спрощеною системою оподаткування. Спрощена система є вигідною для малих та середніх підприємств, адже знижує податкове навантаження та спрощує звітність. Однак важливо враховувати, що підприємства, які використовують спрощену систему, не мають права на повернення ПДВ.

- **Субсидії та дотації:** Державна підтримка аграріїв у вигляді субсидій та дотацій є важливим фактором, що впливає на фінансові результати. Це може включати дотації на придбання техніки, підтримку інвестицій в інфраструктуру та інші форми фінансової допомоги. Важливо, щоб аграрні підприємства вміло використовували ці ресурси для підвищення своєї конкурентоспроможності.

- **Податок на землю та ресурсні платежі:** Специфіка аграрного сектора вимагає особливої уваги до оподаткування земельних ділянок та використання природних ресурсів. Земельний податок може становити значну частину витрат аграрних підприємств, тому його оптимізація є важливою для зменшення загального податкового навантаження.

Облік, аудит, аналіз та оподаткування аграрних підприємств є критично важливими для забезпечення їх фінансової стабільності та конкурентоспроможності. Сучасні виклики, зокрема глобальні зміни клімату, економічні кризи та коливання ринкових цін, вимагають від аграріїв гнучкості та адаптації до нових умов. Ефективний облік та аудит можуть стати запорукою успіху аграрних підприємств, оскільки допомагають оптимізувати витрати, покращити управлінські рішення та забезпечити фінансову прозорість. Впровадження нових технологій обліку та управління, а також адаптивних стратегій оподаткування, стане важливим кроком на шляху до розвитку аграрного сектору України.

УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

С. С. Шулаєва, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: О. П. Атамас, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування*

*та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Контроль є важливим інструментом управління, оскільки дозволяє надавати керівництву інформацію зібрану на основі аналізу та оцінки об'єктів що перевіряються, а також розробити рекомендації стосовно цих об'єктів, що допомагає реально оцінити діяльність з різних сторін, визначити напрями майбутнього розвитку та сприяти прийняттю правильних управлінських рішень.

Внутрішньогосподарський контроль – це процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, накреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень.

Мета контролю в ринковій економіці кардинально змінюється. В сучасний період метою контролю є кваліфікована допомога менеджерам в організації самоконтролю та ефективного прийняття рішень, а не встановлення жорсткого контролю з метою покарання.

Предметом контролю при цьому є забезпечення діяльності підприємства згідно обраної економічної політики.

Організація внутрішньогосподарського контролю відповідно до Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” покладена на керівника підприємства. Згідно із затвердженим планом працівники, зайняті управлінням, здійснюють систематичний та оперативний поточний контроль за виробничою і фінансово-господарською діяльністю підрозділів підприємств.

За результатами контрольних перевірок керівництво підприємства приймає рішення щодо усунення причин, які негативно впливають на діяльність підприємств. Функції контролю головний бухгалтер здійснює особисто і через апарат бухгалтерії.

Основні завдання внутрішньогосподарського контролю можна згрупувати у вигляді декількох основних напрямків:

- виконання виробничих і фінансових планів;
- забезпечення збереження і раціонального використання ресурсів;
- забезпечення випуску продукції високої якості;
- дотримання законності операцій, що здійснюються на підприємстві.

Важливими особливостями внутрішньогосподарського контролю є: здійснення функцій контролю особами, які представляють інтереси даного підприємства і є членами цього колективу; охоплення усіх видів контролю, який здійснюється представниками підприємства; забезпечення не тільки зворотного,

але й прямого зв'язку між структурними підрозділами підприємства, між керованою і керуючою системами, між лінійними і функціональними підрозділами. При визначенні ефективності системи внутрішнього контролю враховується ряд факторів:

- коло працівників, які беруть участь у формуванні інформації на підприємстві, і передбачена їх відповідальність за доручену справу;
- наявність упорядкованих відносин між ними з ведення справ і формування інформації;
- наявність технічних засобів контролю;
- наявність технології контролю.

Система бухгалтерського обліку може вважатися ефективною, якщо під час фіксації господарських операцій виконуються наступні вимоги:

- 1) операції в обліку правильно відображають часовий період їх здійснення;
- 2) операції в обліку зафіксовані в правильних сумах;
- 3) операції на рахунках бухгалтерського обліку відображені правильно та відповідно до діючих нормативних положень і облікової політики;
- 4) зафіксовані деталі операцій, що мають суттєве значення для обліку і звітності;
- 5) обмежена можливість виникнення зловживань.

Основою наряду з удосконалення організації обліку та внутрішньогосподарського контролю на виробничому підприємстві є:

- узагальнення теоретико-методичних основ обліку, аналізу і контролю виробничих запасів, визначення їх суті та класифікації;
- удосконалення методико-організаційних основ фінансового та управлінського обліку на виробничому підприємстві;
- проектування системи економічного аналізу та контролю ефективності використання виробничих запасів на підприємстві;
- розробка системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами.

Внутрішній контроль здійснюється органами внутрішнього контролю (головним бухгалтером, ревізійною комісією, спостережною радою, тощо). Здійснення внутрішньогосподарського контролю дає можливість своєчасно виявляти недоліки при здійсненні операцій та вчасно вжити заходи, щодо їх усунення. Основними напрямками удосконалення обліку на виробничому підприємстві є: аналіз контролю та процесу виробництва та автоматизація обліку на підприємстві задля поліпшення якості обліку.

Список використаних джерел.

1. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/sutnist-vnutrishnogospodarskogo-kontrolyu-teoretichni-zasadi-ta-naukovi-pidhodi.html>
2. URL: <http://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/13563.pdf>
3. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2010/12.pdf

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Т. С. Щеглова, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: А. В. Мінковська, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Контроль у фермерському господарстві є важливою складовою управлінського процесу, що забезпечує ефективне використання ресурсів, досягнення запланованих фінансових результатів та мінімізацію ризиків. Економічний зміст контролю полягає у систематичному спостереженні та оцінці виробничих і фінансових процесів з метою підвищення рентабельності й сталого розвитку підприємства. Контроль допомагає оцінювати ефективність використання виробничих ресурсів; дозволяє уникати простоїв обладнання, своєчасно усувати збої та попереджати втрати врожаю; є ключовим завданням для забезпечення рентабельності; дозволяє забезпечити прибутковість господарства; забезпечує своєчасне виявлення та мінімізацію ризиків; надає об'єктивну інформацію для прийняття рішень; допомагає дотримуватися законодавства та вимог до якості продукції.

Внутрішній контроль у фермерському господарстві відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності діяльності, попередженні шахрайства та підвищенні рентабельності. Проте цей процес стикається з низкою проблем, які необхідно вирішувати для досягнення оптимальних результатів.

Застосування внутрішнього контролю у фермерському господарстві є необхідністю для забезпечення стабільної діяльності, мінімізації ризиків та підвищення ефективності. Контроль сприяє раціональному використанню ресурсів, попереджає шахрайство та допомагає дотримуватися законодавчих вимог. В сучасних умовах впровадження автоматизованих систем і формалізація процесів контролю підвищують конкурентоспроможність фермерського господарства та сприяють його довгостроковій стійкості. Через особливості аграрного сектору – сезонність, залежність від природних умов, розпорошеність активів – потреба у внутрішньому контролі є особливо актуальною.

Розглянемо основні проблемні питання та напрямки їх удосконалення. Проблемними питаннями внутрішнього контролю у фермерському господарстві є:

- відсутність формалізованих процедур контролю: нерегулярний чи неформальний контроль витрат та доходів, що ускладнює виявлення неефективності; відсутність внутрішніх регламентів і політик контролю;
- ручне ведення обліку та брак автоматизації: використання застарілих методів обліку (паперові журнали або таблиці в Excel) збільшує ймовірність помилок та шахрайства; недостатнє впровадження ERP-систем для інтеграції всіх бізнес-процесів;

- проблеми з контролем використання ресурсів: необліковані втрати пального, добрив, насіння та інших матеріалів; недостатній контроль за ефективністю використання техніки та робочого часу;
- відсутність кваліфікованого персоналу для контролю: відсутність або недостатня кваліфікація фахівців, відповідальних за внутрішній контроль; низька обізнаність працівників про важливість звітності та виконання процедур контролю;
- труднощі в моніторингу віддалених об'єктів: географічна розпорошеність земельних ділянок ускладнює контроль операцій на місцях; відсутність систем моніторингу в реальному часі для перевірки стану посівів і технічного обладнання;
- зовнішні ризики та сезонність виробництва: залежність від погодних умов ускладнює прогнозування доходів і витрат, що впливає на планування та контроль; сезонний характер робіт призводить до нерівномірного навантаження на систему контролю.

Для подолання виявлених проблемних питань внутрішнього контролю у фермерському господарстві пропонуємо напрями його удосконалення:

- впровадження автоматизованих систем контролю за рахунок: інтеграції ERP-систем (1С:Агро, BAS) для автоматичного обліку операцій та ресурсів; використання систем GPS-трекінгу та датчиків для моніторингу техніки, витрат пального та руху сировини; застосування дронів та супутникових технологій для дистанційного спостереження за посівами та виявлення проблем;
- формалізація процедур внутрішнього контролю: розробка регламентів та політик контролю для кожного етапу виробничого процесу; створення внутрішніх інструкцій для відстеження витрат, доходів та використання техніки;
- підвищення кваліфікації персоналу: регулярне навчання працівників щодо сучасних методів контролю та обліку; впровадження мотиваційних систем на основі КРІ для підвищення відповідальності співробітників за дотримання стандартів;
- використання систем бізнес-аналітики (BI): аналіз даних у реальному часі для виявлення відхилень від плану та оперативного прийняття рішень; використання BI-систем для прогнозування рентабельності та моніторингу ключових показників діяльності;
- розвиток внутрішнього аудиту: запровадження регулярних перевірок внутрішнього аудиту для оцінки ефективності роботи підрозділів; впровадження системи сигналізації про відхилення для своєчасного реагування на проблеми;
- моніторинг ефективності використання ресурсів: систематичний контроль за витратами на добрива, паливо та інші матеріали; оптимізація використання техніки та обладнання для підвищення продуктивності та зменшення втрат.

Отже, для підвищення ефективності внутрішнього контролю у фермерському господарстві необхідно поєднати автоматизацію, формалізацію процедур та розвиток кваліфікованого персоналу. Впровадження сучасних технологій (ERP-системи, GPS-трекінг, дрони) та бізнес-аналітики дозволить підвищити прозорість і точність контролю. Крім того, регулярний внутрішній аудит та мотивація співробітників забезпечать стабільність та ефективність господарської діяльності.

Секція 2. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Л. М. Васільєва, д. н. з держ. упр., професор, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна,
А. С. Молчанов, начальник контрольно-ревізійного відділу, ПрАТ АПК-ІНВЕСТ, м. Дніпро, Україна*

Взаємозв'язок облікової інформації та фінансово-економічної безпеки підприємства є ключовим аспектом його ефективного управління. Фінансово-економічна безпека підприємства залежить від якості та своєчасності облікової інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень. Облік забезпечує повну, правдиву та актуальну інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, активи та зобов'язання підприємства.

«Облікова інформація – важлива складова інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. облікова інформація є різнобічною за метою створення, взаємозв'язками, послідовністю формування, рівнем відкритості, місцем виникнення тощо. При визначенні виду облікової інформації, надання їй певних характерних рис обліковим працівникам слід ретельно вивчати зміст інформаційних запитів користувачів облікових даних» [4].

Облікова інформація та фінансово-економічна безпека підприємства тісно взаємопов'язані, оскільки якісна і своєчасна облікова інформація є основою для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, а саме:

1. Облікова інформація надає керівництву повну картину фінансово-майнового стану підприємства, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо управління фінансами, інвестиціями, ресурсами тощо. Це знижує ризики неправильних рішень, які можуть загрожувати фінансово-економічній безпеці.

2. Дані обліку дозволяють відстежувати всі фінансові потоки підприємства, що забезпечує контроль за витратами і доходами. Це допомагає виявити непродуктивні витрати або фінансові зловживання, які можуть негативно вплинути на економічну стабільність. На погляд Васільєвої Л. М. «розуміння управліннями підприємства сутності та методів обліку активів і зобов'язань у визначенні об'єктивного фінансового становища сприяє досягненню прибутку, запобігання економічних правопорушень і економічної безпеки підприємства» [2].

3. Облікова інформація використовується для аналізу та оцінки ризиків, таких як кредитні, інвестиційні, операційні тощо. Це дає змогу своєчасно виявляти потенційні загрози і розробляти заходи для їхнього усунення або мінімізації впливу на підприємство. «Чітко організована обліково-аналітична система підприємства

дозволяє визначити проблеми та скорегувати діяльність підприємства до того моменту, доки ці проблеми переростуть у кризу і негативно вплинуть на економічну безпеку підприємства» [1].

4. Якісна облікова інформація забезпечує прозорість діяльності підприємства, що підвищує довіру з боку інвесторів, партнерів, кредиторів і регуляторів. Це є важливим фактором для збереження і посилення економічної безпеки.

5. На основі облікової інформації здійснюється фінансове планування та прогнозування, що дозволяє підприємству підготуватися до можливих економічних викликів і забезпечити стабільний розвиток [3]. Це включає розробку стратегій для збереження фінансової стійкості у несприятливих умовах.

6. Облікова інформація є основою для внутрішнього контролю та аудиту, що дозволяє виявляти та попереджати фінансові порушення, зловживання або шахрайство. Це критично важливо для підтримання фінансово-економічної безпеки підприємства.

Отже, ми можемо визначити облікову інформацію в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, як:

1) процес збору, аналізу, узагальнення та систематизації фінансово-господарської інформації, який дозволяє відслідковувати зміни в рівні фінансово-економічної безпеки підприємства, виявляти загрози та прогнозувати можливі ризики;

2) інструмент для забезпечення інформаційних потреб суб'єктів безпеки (як внутрішніх так і зовнішніх), які приймають управлінські рішення. Це включає надання точної, актуальної і релевантної інформації для прийняття управлінських рішень, спрямованих на захист і зміцнення економічної стабільності підприємства.

Тобто, це комплекс заходів і процедур, які спрямовані на підтримку управлінців і контролюючих осіб у виявленні та мінімізації ризиків для забезпечення стабільної роботи діяльності підприємства.

Список використаних джерел.

1. Бондарчук Н. В., Ніколайчук Ю. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. Ефективна економіка. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5410>

2. Васільєва Л. М. Обліково-аналітичний інструментарій експертиз та аналітичних процедур діяльності підприємства з метою забезпечення його економічної безпеки. Молодий вчений. 2018. № 9 (61). С. 461–464.

3. Жук В. М., Василішин С. І., Замлинський В. А. Професія бухгалтера в управлінні підприємством та його економічною безпекою: колективна монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 180 с.

4. Сіренко Н. М. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: курс лекцій / Н. М. Сіренко, І. В. Баришевська, Ю. О. Щербина. Миколаїв: МНАУ, 2016. 132 с.

FINANCIAL AND LEGAL REGULATION OF ENTERPRISES AT THE CURRENT STAGE OF DEVELOPMENT

*O. V. Bielan, Doctor of Economics,
Department of Economics and Organisation of Tourism,
University of Economics, Varna, the Republic of Bulgaria*

The study substantiates the relevance of the study of financial and legal regulation of modern business. Arguments proving that hotel and tourism business, as a component of the real sector of economy, objectively has its own characteristics, both at the micro- and macroeconomic levels, are presented. The identification and research of the financial and legal levers of regulation of hotel and tourism business for restoration and development of this sphere of activity have been carried out. The problems of the complex analysis of financial and legal regulation of the activities of hotel, restaurant, and tourism business enterprises and ways to solve them are outlined, which will contribute to ensuring the financial stability of the hospitality sector in the long term. It has been determined that ensuring the financial stability of hospitality enterprises is impossible without a thorough and high-quality legal framework that would fully regulate and establish the rules and obligations of all participants in the market of hotel, restaurant, and tourism services.

Introduction. The significance of financial and legal regulation becomes a necessity in the context of the development of digital technologies and innovations in the hotel and tourism sector, which requires definition of the legal norms for guaranteeing electronic transactions, protecting confidential information, etc. [2, p. 10]. From the state's point of view, the regulation of tourism, hotel, and restaurant business should be systematic and comprehensive, although it is clear that its functioning and development directly depend on the efficiency of the activities of each individual economic entity that forms it. That is why the state should, first of all, create a favourable business environment for starting and implementing tourism, hotel, and restaurant activities. Secondly, it needs to support financial and economic activity in the industry and contribute to the growth of its efficiency. Thirdly, to ensure a fair and equal competitive environment, it should implement the potential of the development of hotel and tourism business in the economy and exert a positive influence on the functioning of related types of economic activity. To achieve the goals set, modern methods were used: analysis, synthesis, inference, induction, analogy, systematic approach.

The results of the investigation and their discussion. A comprehensive analysis of the financial and legal regulation of the activities of enterprises in the hotel, restaurant and tourism business will help ensure the financial stability of the hospitality industry in the long term. The current legislation of Ukraine largely does not clearly define hotel and restaurant business in the context of its affiliation to the system of institutes in the field of tourism services. In view of this, the increase of the efficiency of hotel, restaurant, and tourism business enterprises and their financial stability is based on a number of factors, the key of which is, in particular, the rapid growth of demand for the national tourism

product both on the domestic and international markets of consumption of services, so thorough comprehensive systematization and generalization of the current legal framework, taking into account international legal acts, are expedient. After all, despite the presence of a large number of various normative and legal acts, there is no single system of their interconnection and complex action [1]. Ensuring the financial stability of hospitality enterprises is impossible without a thorough and high-quality legal framework that would fully regulate and establish the rules and obligations of all participants in the market of hotel, restaurant, and tourism services [2].

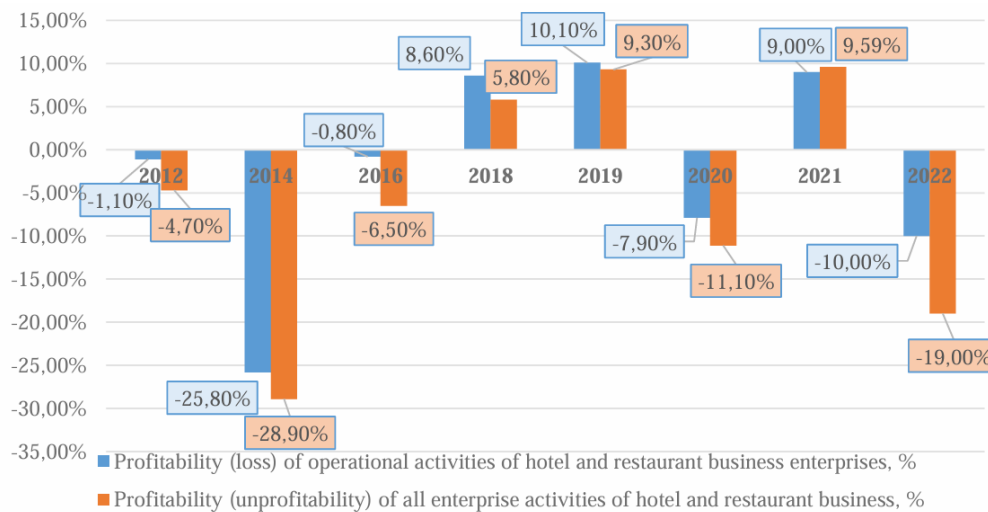

Fig. 1. Profitability of operational and all activities of enterprises of the hotel and restaurant business of Ukraine in 2012–2022

Source: compiled by the author based on [3]

The state policy for the development of the tourism complex is largely carried out through the implementation of tools and means for the formation and effective use of the country's recreational and tourism resources, their protection, the allocation of budget funds to the development and implementation of programs for the development of tourism and recreation, the implementation of normative regulation of relations in the field of tourism licensing in the tourist complex, standardization and certification of tourist services, determination of qualification requirements for the personnel of tourism business entities, and organization and implementation of state control of compliance with the legislation in the tourism complex. Effective implementation of the listed tasks allows to ensure a high level of regulation of the state policy of development of hotel and tourism business and the formation of important systemic foundations of its viability, stability, and economic security (fig. 1 and fig. 2).

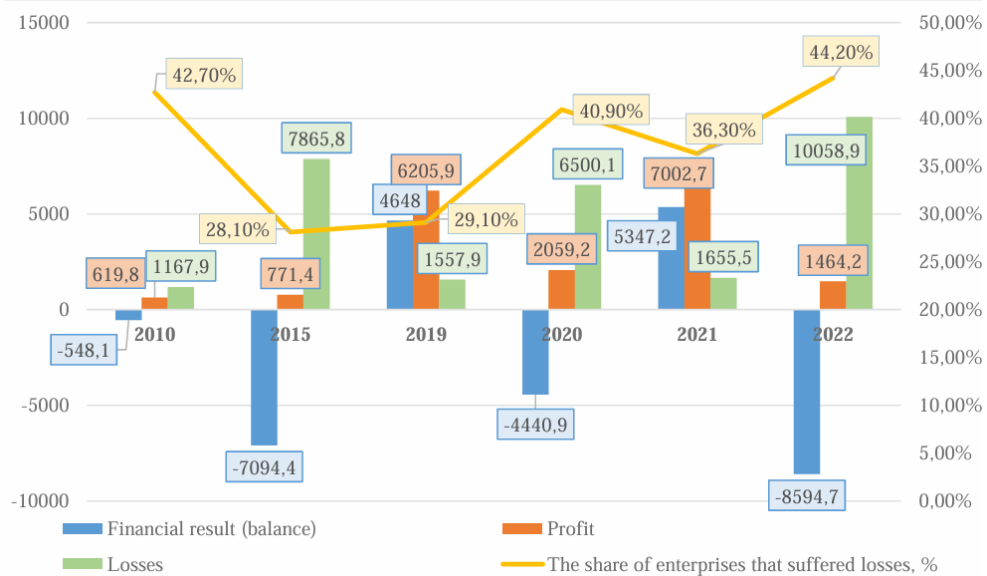

Fig. 2. Financial results before taxation by types of economic activity in the sector of temporary accommodation and catering, million hryvnias
Source: compiled by the authors based on [3]

As evidenced by the practice of financial support for innovative activities, obtaining financial resources from the state for hotel and restaurant business is very problematic, especially in modern conditions with a constant deficit of the state budget [3; 4].

Therefore, taking into account the conducted research, the following measures should be singled out, which will help in the post-war recovery of the hotel and tourism business in Ukraine: development of programs and projects of support from the state and international organizations; development of well-founded strategic and tactical management goals, for each business entity in particular; introduction of innovative technologies; adjustment of logistics; establishment of the Hospitality Industry Support Fund; promotion of information about Ukraine abroad, this will contribute to the restoration of inbound tourism and the attraction of investors; focus on ecological products, etc.

References.

1. Honchar L., Beliak A. Normatyvno-pravove rehulivannia diyalnosti hotelno restorannoho i turystychnoho biznesu. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2021. 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-3>. [in Ukrainian].
2. Honchar L., Beliak A. Udoskonalennia mekhanizmu formuvannia finansovoyi stiykosti pidpryemstv sfery hostynnosti. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2021. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-23>. [in Ukrainian].
3. Ofitsiynyy sayt derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny. 2023. <https://www.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian].
4. Hibkin K. Suchasni tendentsiyi derzhavnoho rehulivannia hotelno-turystychnoyi haluzi: yevropeyskyi dosvid. *Naukovi perspektyvy*. 2023. 7(37), 118–126. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-118-126](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-118-126). [in Ukrainian].

MANAGEMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF INDIVIDUAL ENTREPRENEUR IN UKRAINE DURING THE STATE OF WAR

S. V. Dranytska, Master student,

EPP “Management of Financial and Economic Security”

Scientific supervisor: L. M. Vasilieva, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Department of Accounting, Taxation and Management of Financial and Economic Security, Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

Ensuring the financial and economic security of individual entrepreneurs in wartime is an important and difficult task, as military operations significantly affect the business environment. In this case, it is important to explore new risks and response strategies to ensure the stability and growth of the company.

1. Definition of financial and economic security. Financial and economic security of the FOP includes provision of financial resources, financial stability and the ability to respond to rapid changes in the external environment. Financial and economic security is a necessary condition for successful business, especially in crisis situations [1].

2. The main risks of the individual entrepreneur during the war. Combat poses many risks to individual entrepreneur, including:

- Physical danger: damage to property and infrastructure as a result of military operations. Infrastructure damage can have serious consequences for businesses.
- Financial risks: declining demographic stability, inflation and exchange rate volatility. Financial risks become especially important during the crisis.
- Legal risks: Frequent changes in legislation can affect tax obligations and business conditions.

3. System of financial and economic management. Individual entrepreneurs can use different risk mitigation strategies:

- Diversification: expansion of product or service offerings, including entry into new markets. Diversification is an important factor in reducing business risks [2].
- Cost optimization: detailed analysis and cost reduction without compromising the quality of goods or services. This is an important aspect for improving business functioning in crisis situations.
- Implementation of new technologies: the use of electronic platforms for sales and financial management can significantly improve the operation of individual entrepreneur, providing complete financial information for internal and external users.

4. Adaptation to new market conditions. Adaptation of business practices to the new reality is critical for the survival of individual entrepreneur. The solution to this is to follow some possible steps:

- Adaptation to local markets: development of cooperation with domestic suppliers and customers. Internal markets can help companies in times of crisis.
- Participation in support programs: Use of national and international programs to provide financial support and advisory services individual entrepreneurs.

5. Compliance with tax legislation. In times of war, it is important to pay attention to tax laws, as changes in laws can affect the merchant's financial responsibility.

Acquaintance with new methods and expert consultations will help to avoid fines and maintain financial stability.

6. Psychological aspects

1. Stress and anxiety. Martial law causes great stress and anxiety. Businesses face risks related to reduced demand, disruptions in the supply chain and changes in legislation. These factors can create fear and anxiety about the future of your business and influence your decisions. It is important to understand how these emotions affect effective financial management and planning.

2. Psychological barriers. Many entrepreneurs face psychological obstacles that prevent them from adapting to new situations. Possible reasons include fear of investing, mistrust of financial institutions and lack of motivation. Understanding these barriers can help create an enabling business environment where entrepreneurs can find the resources and advice they need.

3. Social support. Social support is especially important during a crisis. Entrepreneurs who have access to a network of professionals, mentors, and support groups can more easily overcome challenges. He emphasized the importance of developing communication skills and building trusting relationships with colleagues and partners.

4. Emotional intelligence. A high level of emotional intelligence helps entrepreneurs better manage their own emotions and the emotions of others. Help with negotiations, team management and decision-making under stress. The development of emotional intelligence is an important aspect of preparing companies for work in crisis situations.

5. Adaptability and flexibility. Psychological readiness to change and adapt to new realities is important. Entrepreneurs must be open to new things, ready to experiment and quickly respond to changes in the environment. Developing a strategy that combines innovation and flexibility can help reduce financial risk.

Overall, managing the financial and personal security of individual entrepreneur in the conditions of martial law in Ukraine is a very important and difficult task. Military conflicts present entrepreneurs with new challenges related to reduced demand, market instability and threats to their business. An important part of such management is adapting to change, creating financial plans that reflect current realities, and using cognitive strategies to deal with stress and uncertainty. Entrepreneurs can proactively seek help in the workplace and develop emotional intelligence to increase their leadership capacity and potential and make better decisions. Ensuring the financial and resource security of individual entrepreneur in the conditions of martial law requires not only technical knowledge, but also intellectual stability, flexibility and readiness for changes. Successful professionals can ensure that these parts of their organization have a better chance of surviving and recovering in the post-war period. Finally, an effective system of financial protection will not only help business owners, but also lay the foundation for sustainable development and future recovery of the Ukrainian economy.

References.

1. Pidkhomny O. M. Financial security of Ukraine in the conditions of globalization: monograph; Lviv National University named after I. Franko. Lviv: Spolom, 2012. 356 p.

2. Diversification of enterprise activity. Wikipedia: the free encyclopedia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Diversification_activities_of_enterprises

BASIC ASPECTS OF MANAGEMENT SYSTEM OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

K. Y. Hodovanyuk, Master student,

EPP “Management of Financial and Economic Security”

Scientific supervisor: L. M. Vasilieva, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Department of Accounting, Taxation and Management of Financial and Economic Security Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

The system of financial and economic security of the enterprise is a structured complex of strategic, tactical and operational measures aimed at the protection of the enterprise from external and internal threats and at the formation of unique abilities to resist them in the future.

The financial and economic security of the enterprise is an integral component of its successful functioning and development. It provides for the protection of financial resources, assets and interests of the enterprise from various threats, both internal and external.

Financial and economic security of an enterprise is a multifaceted concept that encompasses a number of interrelated elements. Each of them plays an important role in ensuring the sustainable functioning and development of the business.

The main components of financial and economic security:

1. Control systems:

- internal control - Regular review of financial transactions, inventory of assets, control of compliance with financial discipline.
- audit control - independent verification of the financial statements and activities of the enterprise.
- information security systems - protection of information resources from unauthorized access, loss, modification or destruction.

2. Risk management:

- identification of risks - identification of potential threats to the financial and economic stability of the enterprise.
- risk assessment - determining the probability and consequences of each risk.
- development of measures to reduce risks - implementation of measures to minimize the negative impact of risks.

3. Asset protection:

- material assets - protection of warehouses, production premises, provision of physical security.
- intellectual property - protection of patents, trademarks, know-how.

- financial assets - protection against fraud, money laundering, illegal withdrawal of capital.

4. Information support:

- collection and analysis of financial information -: timely receipt of reliable data on the financial condition of the enterprise.

- use of modern information technologies - automation of accounting, data analysis, risk management.

5. Staff support:

- recruitment - selection of candidates with a high level of professional competence and integrity.

- staff motivation - creating conditions for effective work and employee loyalty.

- training and development of personnel - improving the qualifications of employees in the field of financial security.

6. Legal support:

- development of internal regulatory documents - policies, procedures, instructions.

- consulting on legal issues - obtaining qualified legal assistance.

7. Insurance:

- property insurance - protection against losses related to fires, thefts, natural disasters.

- liability insurance - protection against financial claims of third parties.

- effective management of the financial and economic security of the enterprise is a continuous process that requires constant attention and adaptation to the changing conditions of the external environment.

Note that, the management system of financial and economic security at an enterprise is a comprehensive mechanism aimed at protecting the company from various internal and external threats that could impact its stability and long-term viability [1].

In summary, the management system of financial and economic security of an enterprise should be dynamic and integrated into all levels of the organization. It ensures that the enterprise is not only protected from risks but also positioned for sustainable growth and resilience in the face of challenges.

References.

1. Vasilieva L. Theoretical fundamentals of the mechanism of formation of strategy for ensuring economic security of the enterprise. Scientific and methodological principles of accounting, financial, informational and language and communication support for sustainable development of agribusiness entities and rural territories: a collective monograph. / edited by H. Pavlova and L. Vasilieva. Dnipro: Printing house «Standard», 2023. P. 5–28.

MANAGEMENT OF BUSINESS PROCESSES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES: STRATEGY AND EFFICIENCY

K. O. Kachura, *PhD student, speciality “Management”*,

State University of Economics and Technology, Kryvyi Rih, Ukraine

Scientific supervisor: O. R. Zhidyak, Doctor of Economics,

Leading Researcher, NSC “Institute of

Agrarian Economics” of NAAS of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

Management of business processes of agricultural enterprises is a key factor for increasing their competitiveness, productivity and efficiency. In the conditions of a modern market economy and constantly growing demand for agricultural products, effective management of business processes is an integral component of successful activity. Business Process Management (BPM) is a systematic approach to the organization and optimization of an enterprise's activities through the management of its business processes. This includes the identification, analysis, improvement, monitoring and control of processes that allow for increased efficiency and effectiveness. For agrarian enterprises that work in conditions of seasonality, market fluctuations and dependence on natural conditions, competent management of business processes is especially important.

Planning, production, storage and sale of products are important stages for agricultural enterprises.

Production planning is a key stage that involves the development of strategic and operational plans that take into account seasonal cycles, climatic conditions, the availability of resources (land, seeds, fertilizers, machinery, etc.) and the forecast of demand for products. Planning helps to optimize the use of resources and minimize the risks associated with failure or oversaturation of the market.

The next stage includes the organization of field work, management of technological processes (sowing, watering, fertilizer), control of the condition of crops, use of plant protection products and monitoring of weather conditions. Effective management at this stage helps reduce crop losses and improve crop quality.

Harvesting, transportation and storage are critical processes. It is important to organize them in such a way as to minimize product losses, ensure proper quality and reduce logistics costs.

Optimizing supply chains and product marketing is an important aspect to increase profitability. The correct choice of sales channels, marketing strategies and price management affect the success of the enterprise in the market.

It is important to take into account the challenges faced by agricultural enterprises in the management of business processes.

The agricultural sector is highly dependent on climatic conditions, seasonality, market fluctuations and political decisions. This complicates the planning and implementation of strategic decisions, since external factors can affect the final result regardless of the internal processes of the enterprise.

Many agricultural enterprises continue to use outdated technologies and farming methods. The introduction of the latest agricultural technologies, such as precision farming systems, automation and digitization of processes, can significantly increase business productivity and efficiency.

The human factor plays an important role in the agricultural sector. Seasonality of work, high dependence on manual labor, lack of qualified personnel — all this creates difficulties for effective management of employees.

The main tools and methods of optimizing business processes include: automation and digitalization, precision agriculture, outsourcing and cooperation.

The implementation of information technologies in the process of managing agrarian business allows to improve the accuracy of planning, monitoring and control. ERP systems to manage resources, GPS technologies to monitor the condition of the fields, sensors and drones to collect yield data - all this helps to make more accurate decisions and increase the efficiency of management.

Precision agriculture is a technology that allows you to optimize the use of resources (water, fertilizers, plant protection products) by means of an accurate analysis of the condition of soils and crops. This can significantly reduce costs and increase productivity while reducing environmental impact.

Some processes, such as logistics, marketing or legal services, can be outsourced, allowing the company to focus on its core business. In addition, cooperation between farmers can be an effective tool for optimizing the use of equipment, increasing sales and reducing costs.

Management of business processes in the agricultural sector continues to develop along with technologies. The shift to more automated, digitized solutions, integration with global markets and improved supply chains create opportunities to improve efficiency and reduce costs.

In the conditions of global climate change, growing demand for food and the need for environmentally sustainable production, agricultural enterprises need to modernize their business processes in order to maintain their competitiveness.

Effective management of business processes is a decisive factor in the success of agricultural enterprises. Implementation of the latest technologies, improvement of management processes and adaptation to changing market conditions allow farmers to increase productivity, reduce costs and ensure long-term sustainability of their business.

**OPERATIONAL TOOLS OF COMMUNICATION STRATEGY
IN THE CONTEXT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY
OF AN AGRICULTURAL ENTERPRISE**

*S. Kartal, Master of the Faculty of Economics,
Marmara University, Istanbul, Turkey*

In the context of ensuring financial and economic security for an agricultural enterprise, an effective communication strategy plays a vital role. The operational tools used in this strategy help in mitigating risks, ensuring transparency, and building trust among internal and external stakeholders. These tools facilitate the flow of information that supports decision-making processes, improves efficiency, and safeguards the business against financial threats.

The operational tools of a communication strategy play a crucial role in maintaining and enhancing the financial and economic security of an agricultural enterprise. These tools facilitate the effective exchange of information, ensuring that both internal and external stakeholders are aligned in addressing potential risks, making informed decisions, and ensuring the enterprise's sustainability in a dynamic economic environment.

Any business structure can be considered as a diverse information field in which the process of information exchange is constantly taking place. Thanks to it, connections with society are built, which, in turn, help enterprises to develop and strengthen their own positions on the market. Communication connects all management functions and affects the effectiveness of their performance. It has a significant impact on fairly high and stable economic growth, i.e. economic security, and any mistakes made in the enterprise's communication system will inevitably lead to making the wrong decision, which will cause the company to incur losses.

Communication is the process of exchanging information (facts, ideas, views, emotions, etc.) between two or more persons, communicating using verbal and non-verbal means for the purpose of transmitting and receiving information. PR (public relations, PR) is an operational tool of the communication strategy that carries out long-term tasks of creating and maintaining the company's corporate reputation, establishing the necessary contacts and persuading specific target groups. It is characterized by the systematic activity of the company aimed at changing the beliefs, attitudes, thoughts and behavior of the target audience in relation to the company, its products, services, as well as specific problems, ideas and actions.

Agribusiness in Ukraine has great potential for development. But, as in any business, it has its weaknesses. It turned out that this industry is not adequately provided with PR support, and PR specialists do not have any desire to associate themselves with the sphere with many nuances and moments that depend mainly on external factors. Therefore, agricultural specialists set themselves the goal of formulating a number of PR-support tasks that will help achieve positive results in the company. Such tasks include:

- creating a positive image of the company as an employer;
- awareness of employees about the company;

- development of corporate spirit and formation of loyalty to the company among employees;
- receiving feedback from employees;
- demonstration of communication skills of management;
- formation of uniform standards of behavior in accordance with the company's corporate code [1].

In order to implement the tasks, it is necessary to use various communication tools. For example, trainings and master classes for entrepreneurs and employees are held in the agro-industrial complex to acquire new business technologies. To establish the company's image, agricultural companies use various types of exhibitions, where they demonstrate machinery and equipment and conduct scientific and practical activities. An example is the international agro-industrial exhibition AGRO, which is held annually in Kyiv on the territory of the National Complex "ExpoCenter of Ukraine". The organizer is the AGRO team (TD "Promfininvest" LLC) with an official website where you can follow news, partners, and a list of programs of specialized exhibitions, such as:

- ExpoAgroTech – agricultural machinery, equipment and spare parts
- Biofuel - renewable energy sources;
- Hi-Tech Agro – automation, management of alternative energy, GPS and GIS technologies;
- Organic – organic products, means and technologies;
- Animal'EX – domestic animals, veterinary medicine and products for animal husbandry;
- Equisvit – an exhibition of horse breeding and equestrian sports;
- FishExpo – fish farming and fishing [1].

Today, thanks to the rapid development of information technologies, more and more new communication tools are appearing. Thus, the achievement of the main goals of the organization is possible only in the presence of a well-planned and effectively implemented communication system that ensures the optimal exchange of information between all internal and external users. As a result, the developed communication strategy will influence the sustainable financial and economic development of the enterprise and optimal elimination of negative factors at all stages of economic activity.

The operational tools of a communication strategy in the context of financial and economic security of an agricultural enterprise are crucial for ensuring transparency, managing risks, and aligning all stakeholders toward common financial goals. These tools range from internal communication systems to advanced analytics, ensuring the enterprise can anticipate, manage, and mitigate risks while maintaining strong relationships with internal and external partners. By employing these tools effectively, agricultural enterprises can safeguard their financial health and operational continuity in a rapidly changing economic environment.

References.

1. AGRO exhibition. Wikipedia: the free encyclopedia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Виставка_АГРО (дата звернення 07.10.2024).

MANAGEMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF AGRIBUSINESS DURING THE STATE OF WAR

V. R. Shtanii, Master student, EPP “Management of Financial and Economic Security”

Scientific supervisor: L. M. Vasilieva, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Department of Accounting, Taxation and Management of Financial and Economic Security, Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

As a key pillar of the economy, the agricultural sector is essential to a country's food security and stability. As countries face many challenges during wartime, the management of agricultural and economic resources becomes crucial for farms. New approaches and solutions are needed to maintain the continued stability and efficiency of agriculture under different conditions.

Concept of economy and economic security. Economic and financial security of agribusiness [1] includes a number of measures aimed at protecting the company's financial resources from internal and external risks.

A state that wants to progressively develop and be competitive in the market for a long time, strives to achieve stable functioning and the maximum possible efficiency of use and formation of existing potential in the future. Such a situation characterizes the concept of economic security of the state, the level of which ensures formation a management system capable of predicting occurrence and avoidance possible threats to the external and internal environment and their elimination harmful consequences of the corresponding negative factors.

Under modern conditions, successful functioning and economic development states largely depends on the degree of ensuring their economic security. The need for constant observance of economic security is determined by each economic entity with the task of ensuring its own stability functioning and achieving the main goals of its activity.

Main risks

1. Risk of infrastructure destruction: Military action can destroy roads, warehouses and vehicles, disrupting the production and sale of goods.

2. Volatility of supply: shortage of supply of raw materials, raw materials, resources, decrease in demand in the economy, decrease in the amount of money spent on the money supply, decrease in the supply of goods and services, decrease in the supply of goods and services (variability of supply) [2].

3. Rising costs: Rising inflation and higher resource prices can increase costs and threaten a company's profitability.

4. Psychological factors: Stress and uncertainty have a significant impact on business decisions and can lead to errors in planning and execution.

Management strategy.

Risk analysis and assessment: Regular risk assessment helps identify vulnerabilities on your farm. It is important to create a system of early warning about possible dangers.

Diversity of funding sources: Incorporating diverse funding sources such as loans, grants, etc. reduces the financial constraints of a particular study.

Building a reserve fund: Building a reserve fund helps companies invest in future investments and keep them afloat during tough times.

Adoption of new technologies: modern farming methods can reduce costs, increase efficiency and adapt to changes in agricultural technology.

Strengthening working relationships: By working together, farmers, traders and government agencies can find effective solutions to common problems.

Education and training: Organization of training programs for professionals in the areas of risk management, business practices and the use of new technologies.

Suggestions for improvement

1. Creation of information platforms for rapid data exchange between agribusiness participants, which in turn will allow effective response to changes in the market.

2. Government support programs: financial programs that include loans and grants to help small and medium-sized enterprises maintain their income and income stability.

3. Encouraging cooperation: encouraging agricultural producers to join legal associations to reduce costs and increase efficiency.

4. Legislative objectives: to promote legislative changes to ensure legal certainty for agricultural companies and strengthen investor confidence and market stability.

5. Investments in scientific research: support for scientific research in the field of agriculture and agro-technologies for the development of innovative solutions that increase the competitiveness of agribusiness in conditions of external intervention.

In conclusion, ensuring the financial and economic security of the agrarian industry in the conditions of martial law is a difficult but necessary task for improving the situation in the country. Effective strategies and innovative approaches can significantly reduce risks and ensure the sustainability of agribusiness in these challenging times. The key to success in this important area is the cooperation of agricultural producers, state bodies and scientific institutions

References.

1. Агробізнес. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Агробізнес> (дата звернення 11.10.2024).

2. Волатильність. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Волатильність> (дата звернення 11.10.2024).

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

*Н. В. Андрушкевич, к. е. н., доцент кафедри менеджменту
та соціально-гуманітарних дисциплін,*

Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет», м. Черкаси, Україна

У сучасних умовах забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни, ефективної реалізації внутрішньої та зовнішньої політики не може бути здійсненим без проведення державою самостійної фінансово-економічної політики відповідно до своїх національних інтересів.

Фінансова безпека є важливою складовою економічної безпеки держави. Це поняття характеризує ефективність функціонування держави на макрорівні. Уряд зобов'язаний захищати національні інтереси держави, а також фінансову безпеку. Це необхідно для посилення позицій країни на міжнародній арені.

Фінансово-економічна безпека держави – це поняття, що має на увазі комплекс заходів, засобів та способів захисту інтересів держави на глобальному рівні в умовах ринкової економіки. Це широке поняття, що розглядається з різних поглядів. Тому єдиного визначення поняття фінансової безпеки немає. Є лише обмежені визначення окремих аспектів цього явища.

Існує певний механізм забезпечення фінансової безпеки держави. Це система, закріплена законодавством. Вона включає у собі ряд органів, інститутів, дії яких спрямовані створення сприятливих умов розвитку економіки. Цей механізм має кілька складових. Першою є правові чинники (законодавчі акти, регулюючі фінансові відносини на різних рівнях). Другою є інституційна складова. Вони забезпечують виконання встановлених норм і принципів. Третьою складовою є інструментальний аспект. Це все методи, дії, що створені задля досягнення поставленої мети.

Забезпечення фінансової безпеки держави відбувається за певними принципами. Для цього закон під час діяльності правлячих органів є первинною інстанцією, якою керуються під час проведення цього виду діяльності. При цьому необхідне проведення розробки, затвердження та реалізації стратегії держави в ході забезпечення захищеності інтересів усіх її суб'єктів.

Важливим принципом, на якому базується представлений процес, є прийняття на найвищому рівні інтересів країни у сфері фінансів. При цьому потрібно дотримуватись балансу інтересів окремих осіб, організацій, регіону та держави в цілому. Це елементи однієї системи, вони повинні працювати злагоджено та рухатися до однієї мети. Від їхніх дій залежить безпека економіки на макрорівні.

Важливим принципом у процесі забезпечення захисту від внутрішніх та зовнішніх несприятливих факторів є проведення моніторингу індикаторів, відстеження загроз. Це фінансові складові економічної безпеки держави. На основі зібраної інформації проводиться вибір дій щодо запобігання їх негативному впливу

на систему, захисту національних інтересів у цій сфері. Сукупність цих принципів формує методи забезпечення держбезпеки у фінансовій сфері.

Критерії оцінки рівня фінансової безпеки визначається шкалою оцінки, що містить такі параметри:

- макрофінансові показники;
- показники, що характеризують співвідношення заощаджень та інвестицій;
- рівень банківської безпеки;
- поточний стан фінансового ринку, що характеризується сімома параметрами;

- цінні критерії;
- критерії, що описують валютний ринок та курс національної валюти.

У показники входять найважливіші індикатори, що відображають макроекономічні аспекти безпеки фінансової сфери, пов'язані зі станом державних фінансів, нефінансового та банківського секторів та їхньою взаємодією, а також з діяльністю державних органів.

На основі показника рентабельності розраховуються такі індикатори:

- рентабельність економіки, ситуація на ринку грошей вважаються задовільними, якщо значення рентабельності перевищує рівень інфляції;
- рентабельність ключових галузей економіки повинна бути вищою за рівень інфляції або, у найкращому варіанті, перевищувати інфляцію на 3-5%;
- співвідношення рентабельності та рівня відсоткових ставок, рентабельність економіки повинні бути вищими за рівень ставок за кредитами, які повинні перевищувати рівень ставок за депозитами, а останні, у свою чергу, повинні бути вищими за рівень інфляції, щоб забезпечити реальний дохід за вкладками та депозитами.

Для оцінки рівня фінансової безпеки країни достатньо деяких показників, які зможуть наочно показати стан економіки держави, а саме дефіцит бюджету, монетизацію та міжнародні резерви держави, оскільки ці показники можуть повною мірою охарактеризувати економічне становище в країні. Важливими параметрами при оцінці фінансової безпеки залишаються структура власності, а саме співвідношення державного та приватного сектора. Сюди відносять динаміку приватизації, роботу податкової системи, рівень зовнішньоторговельних тарифів, поточні та потенційні відсоткові та облікові ставки, показники грошового обігу. Найчастіше при оцінці фінансової безпеки використовується метод порівняння, що спирається на зіставлення відповідних показників інших систем господарювання.

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки має бути обґрунтованим, мати єдині вимоги до дослідження та оцінки. Крім того, необхідно встановити спостереження за системою та її даними з метою виявлення потенційних загроз та оновлення пов'язаної з ними інформації. Дослідження фінансової безпеки має обґрунтовувати пріоритети та послідовність заходів реагування на загрози та фінансову нестабільність на макроекономічному рівні.

УПРАВЛІННЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У СФЕРІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

С. С. Білий, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

*Науковий керівник: І. П. Приходько, д. н. з держ. упр.,
професор, кафедра обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сутність економічної безпеки полягає в забезпеченні сталого економічного розвитку суспільства, спрямованого на виробництво благ та послуг, які задовольняють як індивідуальні, так і суспільні потреби. Раніше питання безпеки здебільшого регулювали державні органи, але в останні роки спостерігається відновлення системи безпеки, де провідна роль також належить державі. На макрорівні економічна безпека відображається у забезпеченні стабільного функціонування підприємств, а також в попередженні витоку інформації.

Економічну безпеку підприємства можна розглядати як:

- стан захищеності всіх систем підприємства в умовах здійснення господарської діяльності;
- стан ресурсів підприємства (капіталу, трудових ресурсів, інформації, технологій, обладнання, прав), при якому забезпечується їх ефективне використання для стабільної роботи, динамічного науково-технічного та соціального розвитку, а також здатність до запобігання або швидкого подолання загроз зсередини і ззовні;
- сукупність методів (організаційно-правових, технічних, економічних, інформаційно-аналітичних тощо), що спрямовані на усунення потенційних загроз і створення умов для ефективної діяльності підприємств у відповідності до їх цілей;
- стан соціально-технічної системи підприємства, який дозволяє уникати зовнішніх загроз і протистояти внутрішнім ризикам через використання наявних ресурсів, підприємницьких здібностей керівників та структурної організації менеджменту.

Процес корпоративного управління охоплює формування стратегії, постановку цілей і завдань організації, планування і прогнозування поточної та майбутньої діяльності, а також питання контролю, моніторингу та мотивації персоналу. Усі ці аспекти є частиною функцій корпоративного управління. Для їх реалізації потрібне застосування різних методів управління. Найбільш поширеними методами управління у будь-якій організації, незалежно від форми власності, є організаційно-розпорядчі, економічні та соціально-психологічні методи, рис. 1, [1]. Шукаючи шляхи підвищення ефективності розвитку підприємства, керівники часто зосереджуються лише на економічних факторах та методах управління, не враховуючи, що будь-яка організація складається з людей. Внутрішньоорганізаційний клімат, або середовище, в якому працює персонал, має значний вплив на їхню трудову поведінку та продуктивність.

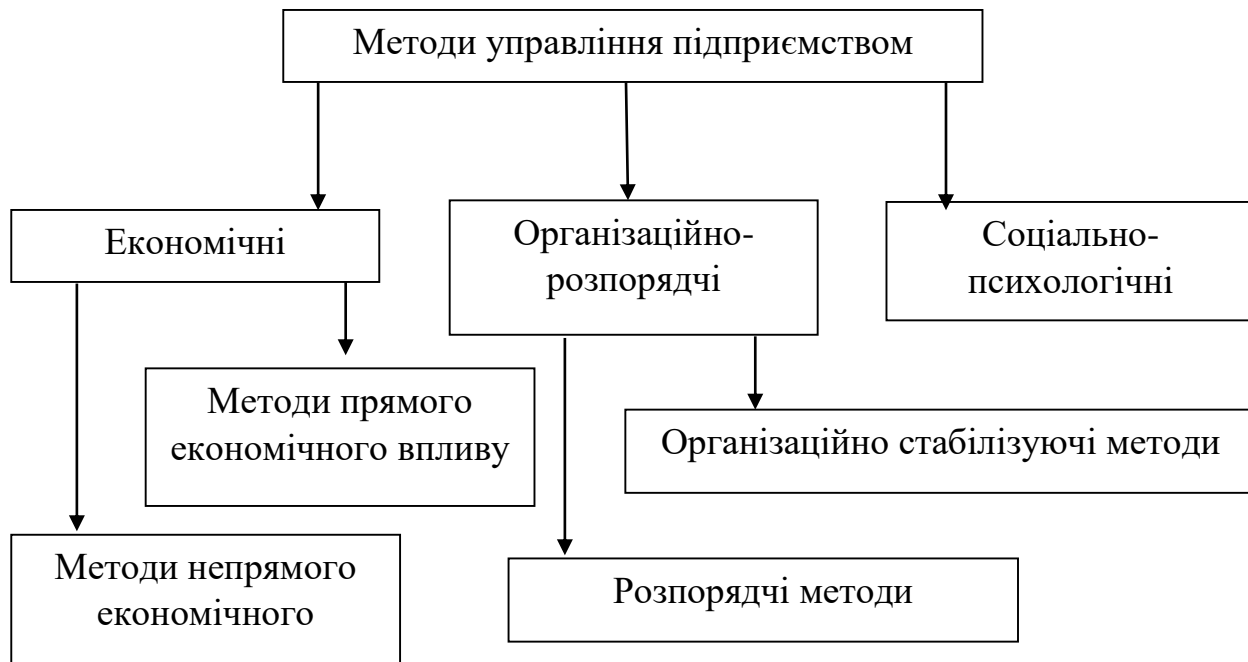

Рис. 1. Методи управління підприємством

До основних функціональних завдань економічної безпеки підприємства належать:

- забезпечення високої фінансової результативності діяльності, стійкості та фінансової незалежності підприємства;
- досягнення технологічної автономії та підвищення конкурентоспроможності технічних можливостей суб'єкта господарювання;
- підвищення ефективності менеджменту, створення оптимальної та продуктивної організаційної структури управління;
- розвиток кваліфікації персоналу та його інтелектуальних здібностей, а також забезпечення ефективності корпоративних досліджень і розробок;
- зменшення негативного впливу виробничо-господарської діяльності на довкілля;
- забезпечення належного правового захисту всіх аспектів діяльності підприємства;
- охорона інформаційних ресурсів, комерційної таємниці та підтримка необхідного рівня інформаційної забезпеченості роботи всіх відділів і підрозділів організації;
- організація ефективної системи захисту персоналу, капіталу, майна підприємства та його комерційних інтересів.

Список використаних джерел.

1. Барановський О. І. Фінансова безпека держави. Фінанси України. 2016. 390 с.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА – ЕЛЕМЕНТИ ТА ВИКЛИКИ

В. О. Галяс, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет», м. Чернівці, Україна

Управління фінансово-економічною безпекою підприємства – це складний процес, який охоплює кілька важливих аспектів, спрямованих на забезпечення стабільної діяльності підприємства в умовах постійних змін ринку, конкуренції та економічних загроз. Додамо більше деталей, щоб краще зрозуміти цей процес.

Основні елементи фінансово-економічної безпеки:

Управління фінансово-економічною безпекою підприємства – це складний процес, який охоплює кілька важливих аспектів, спрямованих на забезпечення стабільної діяльності підприємства в умовах постійних змін ринку, конкуренції та економічних загроз. Додамо більше деталей, щоб краще зрозуміти цей процес.

Основні елементи фінансово-економічної безпеки:

1 Фінансова безпека:

- Платоспроможність і ліквідність: підприємство повинно мати достатньо ресурсів для покриття своїх зобов'язань і витрат у короткостроковій і довгостроковій перспективі.

- Управління активами і пасивами: контроль за оптимальним розміщенням активів і зниженням боргового навантаження для уникнення фінансової нестабільності.

- Оптимізація витрат: мінімізація витрат без втрати якості продукції чи послуг.

2 Економічна безпека:

- Аналіз ринку: моніторинг змін на ринку, поведінки конкурентів, а також загальних економічних тенденцій.

- Інновації та технології: постійний розвиток і впровадження нових технологій для підвищення ефективності виробництва і зниження витрат.

- Антикризове управління: наявність плану на випадок кризових ситуацій або непередбачуваних змін на ринку.

3 Кадрова безпека:

- Захист від внутрішніх загроз: забезпечення доброчесності співробітників, запобігання шахрайству і конфлікту інтересів.

- Мотивація і розвиток кадрів: створення умов для розвитку і мотивації працівників, щоб знизити ризики втрат компетентних спеціалістів.

4 Правова безпека:

- Дотримання законодавства: підприємство повинно дотримуватися всіх правових норм і правил, щоб уникнути штрафів і санкцій.

- Договірні відносини: чітке регулювання умов співпраці з контрагентами для уникнення непорозумінь і конфліктів.

Методи управління фінансово-економічною безпекою:

1 Фінансовий аналіз – постійний моніторинг фінансових показників підприємства для виявлення відхилень і загроз, зокрема, через оцінку балансового звіту, звіту про прибутки та збитки, аналіз грошових потоків.

2 Система внутрішнього контролю – впровадження механізмів внутрішнього контролю, які дозволяють попередити і виявити будь-які порушення на ранніх стадіях. Наприклад, аудит операцій або контроль за дотриманням бюджету.

3 Аудит і ревізія – регулярне проведення внутрішнього і зовнішнього аудиту для оцінки відповідності діяльності підприємства законодавчим вимогам і стандартам, а також для оцінки надійності внутрішніх процесів.

4 Аналітика ризиків – використання спеціальних моделей прогнозування для аналізу можливих економічних і фінансових ризиків, таких як коливання валютних курсів, зміна цін на сировину, коливання попиту на продукцію.

5 Захист інформації – захист конфіденційних фінансових і комерційних даних за допомогою сучасних ІТ-технологій, зокрема через шифрування і використання систем кібербезпеки.

Ключові виклики:

- Глобалізація ринку: міжнародні зміни можуть сильно впливати на економічну безпеку підприємства через зміни валютних курсів або зовнішньоекономічні санкції.

- Законодавчі зміни: постійна адаптація до нових регуляторних вимог, податкових змін і стандартів бухгалтерського обліку.

- Кіберзагрози: із зростанням цифрових технологій збільшується ризик кібернападів, що можуть завдати шкоди підприємству як фінансово, так і репутаційно.

Таким чином, управління фінансово-економічною безпекою підприємства включає цілісну систему контролю та управління ризиками, які можуть виникати як всередині компанії, так і в зовнішньому середовищі.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Ю. М. Дурденко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

Науковий керівник: Л. М. Васільєва, д. н. з держ. упр., професор, кафедра обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Управління економічною безпекою підприємства є складним і багатограним процесом, який вимагає використання різноманітних інструментів (рис.1).

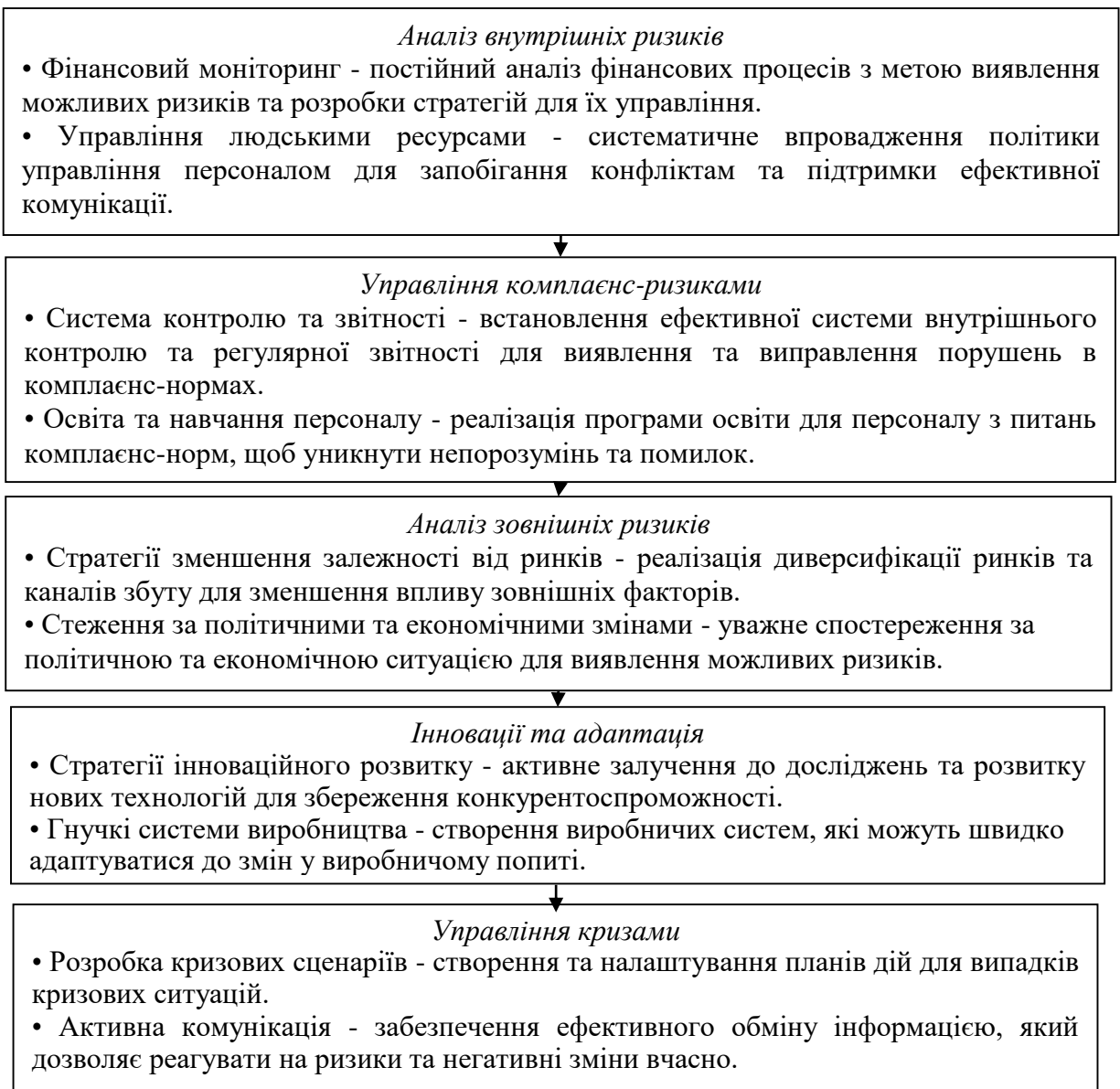

Рис. 1. Інструменти щодо управління економічною безпекою підприємства
Джерело: розроблено автором на основі [1; 3]

Ця комбінація включає аналітичні методи, фінансовий облік, застосування страхування, кризове управління та використання інформаційних технологій. Такий підхід допомагає підприємствам не лише уникати виявлених ризиків, а й розробляти стратегії стабільного розвитку та успішної конкурентоспроможності в сучасному бізнес-середовищі.

Ці методи є необхідною частиною кожної успішної стратегії управління економічною безпекою підприємства. Здатність до адаптації до змін, управління ризиками та забезпечення ефективного внутрішнього функціонування є ключовими елементами успішної економічної стратегії підприємства. Посилення фінансової стійкості, розвиток внутрішнього потенціалу персоналу, інноваційність та активне відстеження змін на зовнішньому ринку – це кроки для забезпечення ефективної економічної безпеки.

Алгоритм управління ризиками підприємства використовується для забезпечення стійкості та успішності бізнесу шляхом ідентифікації, оцінки, управління та моніторингу потенційних ризиків [2]. Основна мета цього алгоритму - зниження можливих негативних наслідків ризиків для досягнення стратегічних та операційних цілей підприємства. Виконуючи кожен з кроків алгоритму, підприємство може ефективно управляти своїми ризиками, реагувати на зміни в середовищі та забезпечити стійке та стабільне функціонування (рис. 2).

Даний підхід щодо формування алгоритму управління ризиками має стати необхідною складовою комплексу оцінки, аналізу та управління ризиками для підприємств у різних галузях. Для забезпечення максимальної ефективності цього комплексу вищому та виконавчому керівництву підприємства потрібно провести значний перегляд програми стандартизації управління ризиками.

Важливо відзначити, що управління ризиками з позиції менеджменту підприємства передбачає відповідальність за результат на всіх рівнях у процесі прийняття рішень. Філософія, політика, процедури планування, структура та моделі управління ризиками повинні бути розроблені під контролем вищого керівництва підприємства з метою захисту прав та інтересів акціонерів та бенефіціарів. У формуванні політики та стратегії управління ризиками враховуються результати діяльності фахівців, що працюють в області ризиків, таких як аудитори, контролери та ризик-менеджери.

Таким чином, управління ризиками в системі забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає комплексний підхід до ідентифікації, оцінки, мінімізації та контролювання потенційних загроз і відповідних ризиків, що можуть вплинути на фінансову стійкість та діяльність підприємства. Цей процес включає в себе розробку стратегій запобігання ризикам, виявлення найбільш імовірних та

небажаних подій, а також впровадження ефективних заходів з мінімізації цих ризиків. Управління ризиками допомагає забезпечити стабільність та надійність бізнесу, зменшує ймовірність фінансових втрат та сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства.

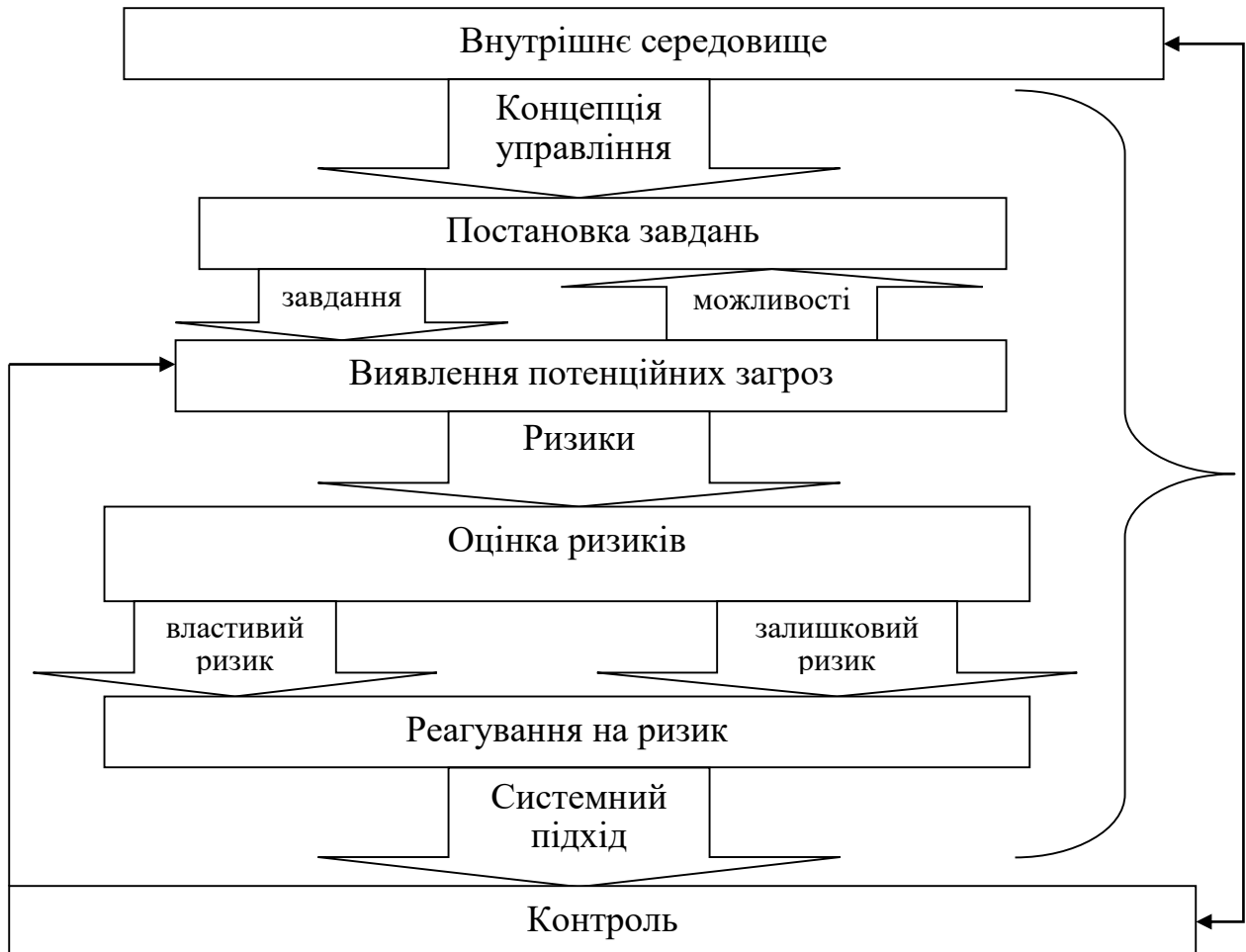

Рис. 2. Алгоритм управління ризиками підприємства

Список використаних джерел.

1. Ареф'єва О. В., Мізюк С. Г., Ращепкін М. Д. Особливості формування економічного потенціалу підприємств із позицій економічної безпеки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 22(1). С. 5–9.
2. Овчаренко Є. І. Гніденко В. І., Богданов Р. І. Концепція створення оперативної безпекової групи як ключового структурного елементу служби економічної безпеки підприємства. Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7758>.
3. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Кравчук Н. М. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. Вісник економічної науки України. 2022. № 1. С. 64–69.

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Р. В. Єрмілов, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

*Науковий керівник: О. С. Ткаченко, к. е. н., доцент,
кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

На сучасному етапі розвитку економіки України стан розрахунків із дебіторами та кредиторами українських підприємств є достатньо напруженим, що виявляється у значних сумах заборгованості та тривалих термінах її погашення. Звісно, це негативно впливає на економічну безпеку підприємства. Заборгованість великою мірою впливає на фінансово-майновий стан підприємства, особливо на формування та використання його фінансових ресурсів, грошові потоки, оскільки є передумовою чи наслідком розрахункових відносин підприємства зі своїми контрагентами. Кредиторська заборгованість підприємства є джерелом тимчасового безоплатного залучення оборотних засобів інших суб'єктів ринкової економіки, проте вона також є джерелом деяких фінансових ризиків для підприємства:

– протермінування погашення кредиторської заборгованості може мати негативні наслідки у формі фінансових штрафних санкцій, накладених на підприємство відповідно до законодавчих документів (у випадку заборгованості за податками чи іншими обов'язковими платежами) чи згідно з умовами договірних відносин;

– збільшення обсягу кредиторської заборгованості призводить до зниження рівня фінансової незалежності підприємства та погіршує його економічну безпеку [3].

Формування ефективного механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства є необхідною передумовою успішного ведення бізнесу як на території країни, так і за її межами. Проте, існуючі на сьогоднішній день підходи до діагностики рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на практиці є проблемними, оскільки містять великий перелік показників, важких для розрахунку та таких, що викликають потребу в професійній інтерпретації отриманих результатів. У цьому контексті інформаційний базис, а саме бухгалтерська інформація та фінансова звітність, стають підґрунтям для отримання релевантної оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства [1].

Кредиторській заборгованості в рамках прийняття управлінських рішень відводиться важлива увага враховуючи політичну та економічну ситуацію в країні. Важливим для усіх господарюючих суб'єктів є ефективне управління кредиторською заборгованістю. В основі якого має бути закладено механізм щодо оптимізації розміру і структури такої заборгованості [4]. Крім того, у процесі проведення наукового дослідження визначено, що кредиторська заборгованість підприємства може по-різному впливати на рівень його фінансово-економічної безпеки (рис. 1).

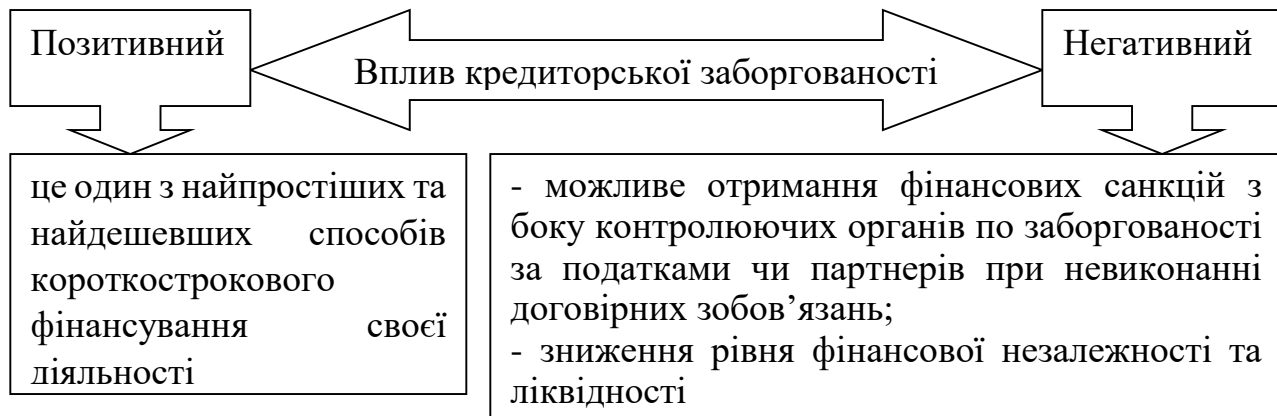

Рис. 1. Вплив кредиторської заборгованості на рівень фінансово-економічної безпеки підприємства [1]

Як засвідчує рис. 1, кредиторська заборгованість може мати різні впливи на діяльність підприємства та рівень його економічної безпеки, а отже важливо здійснювати раціональне управління рівнем такої заборгованості, щоб співвідношення між вказаними впливами було оптимальне та прийнятне для підприємства.

Так як кредиторська заборгованість впливає на показники діяльності підприємства, велику роль відіграє її оцінка при відображенні в балансі. Згідно НП(С)БО 11 кредиторська заборгованість оцінюється у відповідності до справедливої вартості [2]. Після первісного визнання кредиторська заборгованість оцінюється за амортизованою (теперішньою) вартістю. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення. Непередбачені зобов'язання відображаються за обліковою оцінкою. Кредиторська заборгованість по товарних операціях оцінюється з використанням процедури зведення майбутніх платежів до поточної вартості.

Отже, потрібно відзначити, що кредиторська заборгованість впливає на рівень фінансово-економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел.

1. Губарик О. М., Геркіял Н. Р. Проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства. Економіка та суспільство. 2023. № 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-91>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>.

3. Чорненька О. Б. Правління заборгованістю як фактор забезпечення економічної безпеки підприємства. Наукові записки. 2017. № 1(54). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2017_1_23.

4. Яременко Л. М., Макаручук І. М., Роженко А. П. Обліково-аналітичне забезпечення системи управління кредиторською заборгованістю в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства. Агросвіт. 2024. № 6. С. 113–119.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЕЛЕКТРОННІ КОМУНІКАЦІЇ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

*І. І. Жук, к. е. н., доцент, проректор з навчально-виховної роботи,
професор кафедри обліку і фінансів*

*Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»,
м. Чернівці, Україна*

Цифровізація та розвиток електронних комунікацій докорінно змінюють фінансову сферу в сучасному світі. Використання інноваційних технологій, таких як блокчейн, мобільний банкінг, криптовалюти та штучний інтелект, значно підвищують ефективність фінансових операцій і створюють нові можливості для бізнесу та споживачів.

Завдяки цифровим рішенням процеси, які раніше займали тижні, тепер можуть виконуватися за лічені хвилини або навіть секунди. У цьому контексті електронні комунікації забезпечують безпечне та оперативне спілкування між фінансовими установами та їх клієнтами, роблячи послуги доступнішими та зручнішими.

Цифрові інструменти не лише спрощують фінансові операції, але й створюють умови для зростання фінансової грамотності та підвищення прозорості у фінансових відносинах.

Диджиталізація дозволила фінансовим установам оптимізувати свої процеси, підвищити швидкість обслуговування клієнтів і покращити захист даних. Використання технологій автоматизованих рішень, таких як штучний інтелект та блокчейн, сприяє ефективнішій роботі банків та інших фінансових інститутів. Завдяки цифровим платформам, процеси кредитування, інвестицій та платежів стали доступними через мобільні додатки та веб-сервіси, що робить їх швидшими та зручнішими для клієнтів [1].

Електронні канали комунікації, такі як чат-боти, мобільні додатки та онлайн-платформи, дозволяють клієнтам банків отримувати інформацію і здійснювати транзакції без фізичної присутності у відділеннях. Це значно скоротило час на обслуговування та підвищило рівень зручності для користувачів. До того ж, такі комунікації є менш витратними для банків та сприяють швидкому реагуванню на потреби клієнтів [2].

Компанії фінансових технологій (фінтех) активно розвивають нові продукти для спрощення електронних платежів, онлайн-інвестування та страхування.

Інноваційні рішення, такі як безконтактні платежі, криптовалюти та смарт-контракти, революціонізували традиційний банкінг і привернули нові аудиторії.

Важливим трендом є зростання мобільних фінансових платформ, які надають доступ до фінансових послуг будь-де і будь-коли [3].

Технології змінюють спосіб взаємодії клієнтів із фінансовими установами. Використання чат-ботів з ШІ, мобільних додатків та віртуальних асистентів спрощує обслуговування клієнтів і дозволяє здійснювати фінансові операції у будь-який час доби без участі людини. Це особливо важливо для молодшого покоління клієнтів, яке віддає перевагу цифровим платформам перед відвідуванням фізичних відділень.

Зі зростанням використання електронних комунікацій виникають нові виклики в сфері кібербезпеки. Фінансові установи повинні забезпечити захист даних клієнтів та фінансових операцій, розробляючи комплексні стратегії захисту від кібератак та шахрайства.

Блокчейн та багатофакторна автентифікація стають важливими інструментами в запобіганні витоку інформації та фінансових втрат [4].

Диджиталізація кардинально змінила традиційні моделі роботи фінансових установ. Використання технологій штучного інтелекту (ШІ), аналітики великих даних та автоматизації дозволяє банкам не лише швидко аналізувати ризики, але й надавати клієнтам персоналізовані фінансові рішення. Впровадження блокчейну та смарт-контрактів забезпечує прозорість фінансових операцій та підвищує довіру клієнтів. Це також відкриває нові можливості для інтеграції з міжнародними фінансовими ринками, що робить фінансові послуги глобально доступними.

Крім того, завдяки цифровим платформам відбувається трансформація процесів кредитування та управління активами, що знижує витрати та підвищує продуктивність. Для банків це означає оптимізацію внутрішніх процесів, скорочення часу на перевірку клієнтів (KYC) та зменшення людських помилок. Наприклад, цифровий банкінг дозволяє обробляти заявки на кредити швидше, ніж через традиційні офіси, з використанням алгоритмів ШІ для оцінки кредитоспроможності [1].

Також варто звернути увагу на роль соціальних мереж та месенджерів, які стають новими каналами для комунікацій у фінансовій сфері. Банки використовують платформи, як-от WhatsApp чи Viber, для швидкого інформування клієнтів про нові послуги, здійснення платежів або відправлення повідомлень про безпеку рахунків. Усе це робить комунікацію більш інтерактивною, гнучкою та наближеною до реальних потреб споживачів [2].

Фінтех-сектор стрімко розвивається, пропонуючи інноваційні рішення для фінансових установ та клієнтів. Наприклад, стартапи в сфері P2P-кредитування, блокчейн-платформи для цифрових валют або платіжні системи на основі мобільних гаманців розширюють можливості користувачів для зручного управління своїми фінансами. За прогнозами, фінтех-продукти продовжать

зміцнювати свої позиції в таких сферах, як інвестиції, страхування, а також управління активами.

Однією з важливих тенденцій є використання штучного інтелекту для автоматизації фінансових рішень, наприклад, в торгівлі акціями або управлінні інвестиціями, що допомагає приймати більш точні рішення на основі аналізу даних. Крім того, завдяки фінтеху зменшується залежність від традиційних банківських інструментів, що сприяє демократизації доступу до фінансових послуг і дозволяє невеликим компаніям та стартапам надавати інноваційні фінансові продукти [3].

Отже, одним із головних викликів диджиталізації у фінансовій сфері є питання кібербезпеки. Зі збільшенням кількості онлайн-транзакцій та електронних каналів зв'язку ризик кібератак та шахрайства зростає. Установи фінансового сектору змушені інвестувати значні ресурси в розробку систем захисту даних, як-от багатофакторна аутентифікація, криптографія та блокчейн-технології. Особливо важливим стає забезпечення захисту персональних даних клієнтів, адже це одна з ключових умов довіри до фінансових установ.

Наприклад, блокчейн може використовуватися для відстеження транзакцій і забезпечення прозорості фінансових операцій, знижуючи ризик шахрайства. Однак, попри ці технології, людський фактор залишається вразливою, тому фінансові установи мають підвищувати рівень обізнаності своїх працівників та клієнтів щодо ризиків у кіберпросторі.

Диджиталізація та розвиток електронних комунікацій суттєво змінили фінансову сферу, зробивши її більш ефективною, прозорою та доступною. Впровадження цифрових технологій сприяє автоматизації фінансових процесів, що зменшує ризики людської помилки, прискорює обробку даних та дозволяє знизити витрати. Електронні комунікації, зокрема мобільні додатки, онлайн-банкінг і блокчейн, забезпечують зручний доступ до фінансових послуг для широкого кола клієнтів. Водночас, такі інновації потребують підвищеної уваги до питань кібербезпеки, правового регулювання та адаптації кадрів до нових умов.

Список використаних джерел.

1. Міністерство цифрової трансформації України. «Стратегія цифровізації фінансового сектора України на 2020-2025 роки». URL: <https://thedigital.gov.ua>
2. Deloitte. «The Digital Banking Maturity Model». URL: <https://www2.deloitte.com>
3. Accenture. «Fintech and the Future of Finance». URL: <https://www.accenture.com>
4. McKinsey & Company. «Cybersecurity in the Digital Age». URL: <https://www.mckinsey.com>

КОНЦЕПЦІЯ ВПЛИВУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

В. В. Іванов, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, спеціальність «Економіка»,

Науковий керівник: **М. С. Карпуніна**, к. е. н., доцент,

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя, Україна

У дослідження запропоновано концепцію моделювання впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства. Розроблено концепцію впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства. Концептуальна схема розроблена на основі методу оцінки інтелектуального капіталу та ґрунтується на принципах системного аналізу, синтезі структурно-функціональних етапів управління підприємством і використанні комплексу моделей управління інноваційними процесами досліджуваного об'єкта, що дозволяє підвищувати ефективність інноваційної діяльності підприємства.

Зумовлений зростаючими темпами цифровізації інтелектуальний капітал набуває все більшого значення в економічній діяльності підприємств. Метою дослідження є розробка концепції впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства, яка містить комплекс економіко-математичних моделей та методів підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю підприємства. У вітчизняних дослідженнях окремі аспекти проблеми інтелектуального капіталу підприємств розкрито у дослідженнях: Л. Курило, В. Порохня, О. Стрижак та інші. Серед зарубіжних авторів концепція інтелектуального капіталу найбільш повно відбита в роботах: К. Свейбі, П. Страссман, Т. Стюарт, А. Брукінг, Д. Нортон, Е. Кеплан. Автори визначають сутність, характеризують значимість інтелектуального капіталу в сучасних економічних умовах, дають способи оцінки його величини і стану, показують взаємозв'язок з іншими елементами в структурі підприємства.

Для розробки концепції впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства відповідно до економічного середовища, виділимо три основні блоки: 1) оцінка інтелектуального капіталу, 2) вибір стратегії інноваційного розвитку підприємства, 3) моделювання розподілу доданої вартості підприємства. Стратегія інноваційного розвитку забезпечується за допомогою трьох вищезазначених блоків, які є основою для створення концепції впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства і розглядається [1] як комплексна програма дій, яка визначає пріоритети майбутнього розвитку підприємства, його проблеми, головні цілі й розподіл ресурсів для їх досягнення, тобто це – довгостроковий плановий документ. Розробка стратегії досить складний і тривалий процес, який враховує постійну переоцінку і періодичну перевірку обраних цілей аналізуючи при цьому стан середовища діяльності самого підприємства [2]. Цілі інноваційної стратегії визначають спрямованість діяльності підприємства в майбутньому [3]. Основною метою інноваційної стратегії є придбання нових технологій, для забезпечення конкурентоздатності продукції на ринку та збільшення за рахунок цього доданої

вартості. У загальному вигляді метою інноваційної стратегії підприємства є поліпшення свого фінансового стану шляхом підвищення доданої вартості, за рахунок впровадження у виробничу діяльність нових технологій на основі власних наукових розробок чи купівлі ліцензій [4]. При розробці інноваційної стратегії підприємства важливу роль відіграють такі фактори як, обсяг та і характер його ресурсів (здібності, вміння та навички персоналу), організаційна структура підприємства, об'єкти інтелектуальної власності, портфель патентів і ліцензій, якість ринкової інформації; ринкова позиція підприємства (частка ринку, рівень конкурентоспроможності, взаємовідносини з клієнтами). Все це є споживчим капіталом підприємства. Тому в основі розробки інноваційної стратегії підприємства лежить наступне: визначення оптимальної структури інтелектуального капіталу підприємства, на основі аналізу економічних показників, які здійснюють вплив на складові інтелектуального капіталу (людський, організаційний та споживчий капітал) та управління його структурою з метою підвищення результатів виробничої діяльності підприємства. Визначимо економічні показники, що здійснюють вплив на формування вектору оптимальних змін в структурі інтелектуального капіталу, на основі якого формується множина сценаріїв інноваційного розвитку підприємства. Відповідно виділяються наступні економічні показники: динаміка середньої заробітної плати на підприємствах держави, рівень цін та попиту на продукцію окремої галузі, динаміка вартості підприємства та вартості капіталу, динаміка інвестицій, розвиток науково-дослідницького сектору на підприємствах окремої галузі, соціальне забезпечення працівників та нестабільність умов експорту окремих груп товарів. Дані агреговані показники вимірюються на галузевому рівні, отже їх можна використовувати для детального аналізу внутрішньогалузевої економічної ситуації і умов підприємницької діяльності в досліджуваній галузі.

Таким чином, ми проаналізували та виділили наступні фактори, що визначають вектор оптимальних змін у структурі інтелектуального капіталу: динаміка середньої заробітної плати, динаміка обсягів виробництва, рівень попиту та цін на продукцію, що виробляється підприємствами галузі, динаміка і структура інвестицій, конкурентоспроможність ринку. Далі охарактеризуємо блоки, які запропоновано в концепції впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства (рис. 1): у блоці «оцінка інтелектуального капіталу» визначаються складові та структура інтелектуального капіталу на основі якої визначається його кількісне значення. У блоці «формування вектору оптимальної структури» на основі попередньо проведеного аналізу економічних факторів, які впливають на складові інтелектуального капіталу, формується вектор оптимальних змін його структури. На основі чого розробляється множина сценаріїв інноваційного розвитку підприємства і в блоці «вибір інноваційної стратегії» обирається та стратегія інноваційного розвитку, відстань до якої є мінімальною.

Блок «моделювання розподілу економічної доданої вартості», визначається поточне значення економічної доданої вартості відповідно до обраної стратегії інноваційного розвитку та розподіляється за напрямками діяльності. Блок маркетингових досліджень забезпечує необхідною статистичною інформацією економічну систему на будь якій стадії моделювання.

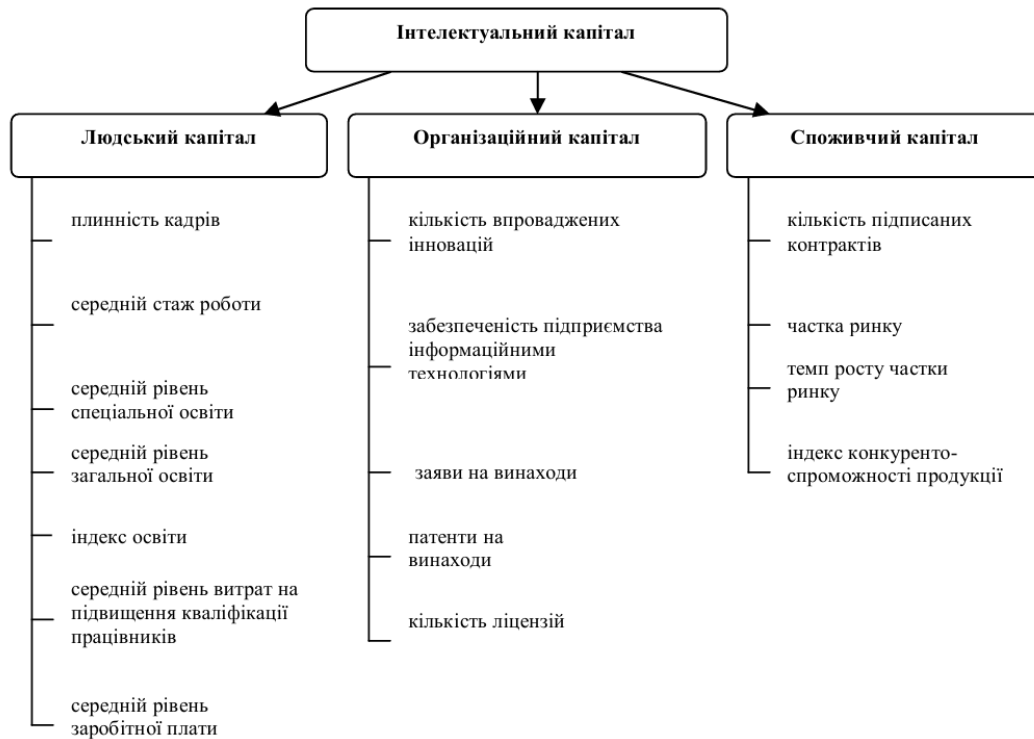

Рис. 1. Структура складових інтелектуального капіталу

До завдань даного блоку відносяться: статистичний аналіз доходності підприємства, дослідження потреб ринку, оцінка технічного рівня виробництва. Отже, детально розглянута концептуальна схема моделювання впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства включає дослідження та оцінку інтелектуального капіталу, методологію побудови сценаріїв інноваційного розвитку, моделювання розподілу економічної доданої вартості з метою активізації інноваційної діяльності підприємства. Отже, інтелектуальний капітал – це система стійких інтелектуальних переваг підприємства (технологічних, організаційних тощо), забезпечених знаннями та досвідом його співробітників. Сьогодні інтелектуальний капітал набуває значення стратегічного фактора економічного розвитку. В зв'язку з чим виникає проблема кількісної оцінки впливу інтелектуального капіталу на розвиток підприємства. Концепція впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства дозволяє сформулювати ефективну стратегію інноваційного розвитку підприємства і забезпечує підвищення економічної доданої вартості.

Список використаних джерел.

1. Lev B. Intangibles: Management, Measurement and Reporting. Brookings Institution. Washington, 2002. 231 p.
2. Курило Л. І. Людський капітал як чинник формування інтелектуального капіталу та економічного розвитку. Економіка АПК. 2010. № 9.
3. Лось В. О. Моделювання впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства: Дис... канд. економічних наук (08.00.11).
4. Порожня В. М. Моделювання людського потенціалу держави: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2008. 192 с.

КЛЮЧОВІ ЗАГРОЗИ ПРОДОВОЛЬЧІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

О. О. Ільченко, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, ОНП «Економіка»,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Продовольча безпека – це стан, за якого всі люди мають постійний фізичний, соціальний та економічний доступ до достатньої кількості безпечних та поживних продуктів харчування для задоволення своїх дієтичних потреб і вподобань для активного та здорового життя. Це визначення включає чотири основні складові: наявність продовольства, доступ до нього, використання (споживання) та стабільність у часі. Наявність продовольства означає, що достатня кількість продовольчих ресурсів повинна бути доступною на ринку, що може досягатися через власне виробництво або через імпорт. Доступ до продовольства передбачає, що люди повинні мати можливість отримати ці продукти, причому це залежить як від економічних можливостей (дохід, ціни на продукти), так і від фізичного доступу (інфраструктура, логістика). Використання продовольства означає не тільки споживання їжі, але й можливість її ефективного засвоєння організмом, що залежить від санітарних умов, доступу до чистої води та належної медичної допомоги. Відсутність продовольчої безпеки може призвести до голоду, соціальних конфліктів, економічної нестабільності та міграційних криз. Особливо важливою ця проблема є для країн, що розвиваються, але навіть розвинені країни не застраховані від продовольчих криз через економічні чи природні катастрофи. Продовольча безпека нерозривно пов'язана з економічною, екологічною та соціальною стійкістю. Це означає, що для її забезпечення необхідно впроваджувати комплексні стратегії, спрямовані на розвиток аграрного сектору, збереження природних ресурсів, покращення інфраструктури та забезпечення рівного доступу до продовольства для всіх верств населення.

Ключові загрози продовольчій безпеці України в умовах глобалізації пов'язані з кількома факторами, що мають як внутрішній, так і зовнішній характер. По-перше, зміна клімату є суттєвою загрозою, яка впливає на врожайність сільськогосподарських культур. Екстремальні погодні умови, такі як посухи та повені, спричиняють зниження виробництва продуктів харчування, що може призвести до дефіциту певних продуктів на внутрішньому ринку. По-друге, глобальні економічні процеси, зокрема міжнародна торгівля, можуть негативно впливати на доступ до продовольства через зміни у цінній політиці. Зростання цін на продовольчі товари на світовому ринку, а також коливання курсу національної валюти, можуть зробити імпорт продуктів харчування більш дорогим і обмеженим.

Крім того, політична нестабільність та конфлікти на міжнародній арені, особливо в регіонах, що є основними постачальниками сировини чи продуктів харчування, можуть спричинити перебої в постачанні продовольства. Військова агресія проти України також призводить до значних втрат у сільському господарстві, адже руйнуються ферми, поля і порушується логістика, що ускладнює внутрішнє виробництво та експорт.

Іншим важливим фактором є зростаюча залежність України від імпорту технологій та матеріалів для сільськогосподарського виробництва, таких як насіння, добрива і засоби захисту рослин. Порушення цих ланцюгів постачання унаслідок санкцій, торгових обмежень чи економічних криз можуть знизити ефективність національного аграрного сектору. Глобалізація також сприяє поширенню хвороб рослин та тварин, що може стати ще однією суттєвою загрозою для продовольчої безпеки.

Одним з факторів, що суттєво впливають на продовольчу безпеку України є деградація земельних ресурсів. Інтенсивне сільське господарство, яке орієнтоване на максимізацію врожаїв для експорту, часто призводить до виснаження ґрунтів та зменшення їх родючості. Це може бути наслідком надмірного використання хімічних добрив та пестицидів, неправильної сівозміни, а також ерозії ґрунтів.

Інша серйозна загроза – це демографічні зміни. Зменшення сільського населення через міграцію до міст або за кордон скорочує кількість працівників у сільськогосподарському секторі, що знижує виробничі потужності та поглиблює залежність країни від імпорту продовольства. Крім того, старіння сільського населення створює ризики недостатнього оновлення технологій та знань у сільському господарстві.

Системні проблеми в аграрній політиці, зокрема недосконалість державного регулювання та підтримки сільськогосподарського сектору, також можуть негативно позначитися на продовольчій безпеці. Відсутність стратегічних програм для стимулювання розвитку органічного землеробства, недостатні інвестиції в аграрні дослідження та інновації можуть знижувати конкурентоспроможність українських фермерів на світовому ринку.

Проблема корупції та неефективного управління ресурсами теж варта уваги. Нечітке розподілення земельних ресурсів, нецільове використання державних коштів та бар'єри для малого та середнього бізнесу у сфері сільського господарства створюють нерівні умови для розвитку фермерства. Це може погіршувати продовольчу безпеку через концентрацію земель у великих агрохолдингах, що, в свою чергу, знижує різноманіття вирощуваних культур.

Окремо слід виділити проблему міжнародної конкуренції. Глобальні ринки продовольства є дуже конкурентними, і українські виробники стикаються з тиском з боку великих міжнародних корпорацій, які мають кращі фінансові та технологічні ресурси. Це може обмежувати можливості українських аграріїв експортувати свою продукцію та впливати на їх рентабельність.

Війна та її наслідки для сільського господарства суттєво ускладнюють як внутрішнє виробництво, так і експорт продукції. Глобалізація також сприяє поширенню хвороб рослин і тварин, що погіршує стан аграрного сектору. У внутрішньому вимірі проблеми з нерівномірним розподілом продовольства та доступом до нього, особливо серед сільського населення, залишаються значущими викликами. Для забезпечення стійкої продовольчої безпеки необхідно розробляти стратегії адаптації до змін клімату, покращувати інфраструктуру та зменшувати залежність від імпорту через розвиток власних виробничих потужностей.

ЗАГРОЗИ КАДРОВІЙ БЕЗПЕЦІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

А. М. Ірза, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

Науковий керівник: А. В. Мінковська, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Дніпро, Україна

Кадрова безпека є критичним елементом загальної системи економічного підприємства, позаяк людський капітал створює ключову роль безпеки у функціонуванні бізнесу. Теоретичні аспекти кадрової безпеки включають аналіз факторів, які можуть вплинути на стабільність колективу, ефективність управління людськими ресурсами та побудову системи запобігання загрозам. Загрози кадрової безпеці підприємства можуть суттєво вплинути на його ефективність і стійкість. Кадрова безпека забезпечує забезпечення підприємства компетентними, надійними, мотивованими працівниками та мінімізацію ризиків, пов'язаних із людським фактором. Якщо ці загрози не контролювати, вони можуть призвести до зниження продуктивності, зростання витрат і втрати конкурентоспроможності. Загрози кадровій безпеці підприємства можуть мати різноманітний характер і впливати на його стабільність, ефективність та конкурентоспроможність. На нашу думку, найбільш поширеними загрозами можуть бути:

1. Відтік ключових працівників. Втрата кваліфікованих співробітників, особливо тих, хто володіє критичними знаннями та навичками, може значно вплинути на продуктивність і стійкість бізнесу.
2. Недостатня кваліфікація персоналу. Невідповідність професійних знань і навичок працівників вимогам ринку може призвести до зниження якості продукції або послуг, а також втрати конкурентних переваг.
3. Конфлікти в колективі. Внутрішні конфлікти, включаючи міжособистісні суперечки, можуть створювати напруженість, знижувати продуктивність і підвищувати рівень стресу в колективі.
4. Несанкціоноване розголошення конфіденційної інформації [2]. Витік внутрішньої інформації, такої як комерційні таємниці або інтелектуальна власність, може поставити під загрозу конкурентну позицію підприємства.
5. Порушення трудової дисципліни. Недотримання працівниками правил і стандартів підприємства може призвести до збільшення кількості помилок, порушення норм безпеки та загального зниження ефективності роботи.
6. Високий рівень плинності кадрів. Часті зміни персоналу можуть викликати додаткові витрати на найм і навчання, а також порушувати стабільність робочих процесів.
7. Нелояльність персоналу. Низький рівень залученості та лояльності працівників може призвести до зниження мотивації, відсутності ініціативи та

збільшення ймовірності конфліктних ситуацій.

8. Юридичні ризики [1]. Неправомірні дії працівників, такі як порушення трудового законодавства або контрактних зобов'язань, можуть призвести до юридичних проблем і фінансових втрат для підприємства.

9. Соціальні та демографічні зміни. Зміни в соціально-демографічному складі робочої сили (наприклад, старіння населення або відтік фахівців за кордон, що наразі дуже актуально, враховуючи, що Україна перебуває під російською агресією) можуть створити дефіцит кваліфікованих кадрів.

Шира Т.Б. відмічає що «фактори, які провокують виникнення кадрових загроз на підприємстві, мають не тільки внутрішній, а й зовнішній характер. Це викликано тим, що підприємство є частиною національної економіки, що зумовлює існування загальних загроз кадрової безпеки, обумовлених єдиними тенденціями розвитку країни, а також особливостями відтворення та капіталізації її ключового активу – людських ресурсів. З іншого боку, вона являє собою частину регіональної економіки, що обумовлює виникнення відповідних ризиків і загроз, специфіка яких визначається ресурсними, природо-кліматичними та соціальноекономічними регіональними особливостями» [3].

Загрози кадровій безпеці можуть суттєво впливати на роботу підприємства, тому важливо регулярно оцінювати ці ризики та вживати відповідних заходів для їх мінімізації. Відмітимо, що управління кадровою безпекою включає в себе комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності, ефективності та стійкості роботи підприємства через оптимальне управління людськими ресурсами. Ці принципи охоплюють всі етапи процесу управління персоналом – від підбору та навчання до мотивації та утримання працівників, а також включають елементи прогнозування, попередження та реагування на можливі загрози.

Отже, загрози кадрової безпеці також впливають на ефективність підприємства, його стабільність і конкурентоспроможність. Для мінімізації цих ризиків необхідно впроваджувати ефективну кадрову політику, зосереджену на розвитку, мотивації та утриманні працівників. Це забезпечить високу продуктивність праці, зниження витрат і стабільний розвиток компанії.

Системний підхід дозволяє підприємству створити злагоджену, ефективну систему управління персоналом, що сприяє досягненню стратегічних цілей, підвищує конкурентоспроможність та забезпечує довгостроковий успіх у сучасному динамічному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел.

1. Воронько-Невіднича Т., Демиденко Л., Здоров, В. Особливості формування та забезпечення кадрової безпеки підприємства. Економіка та суспільство. 2021. № 28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/journal/article/571>
2. Кравченко В. О. Кадрові ризики в системі управління персоналом організації. Економіка і Фінанси. 2016. № 3. С. 15–23.
3. Шира Т. Б. Загрози кадрової безпеки підприємства. Економіка і суспільство. 2016. № 7. С. 531–535.

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В. Я. Калуга, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

*Науковий керівник: Г. Є. Павлова, д. е. н.,
професор, декан факультету обліку і фінансів,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

У сучасних умовах господарювання перед кожним підприємством постає завдання забезпечення його економічної безпеки. Фінансово-економічна безпека є елементом загальної системи економічної безпеки підприємства, займаючи в ньому ключове місце.

Сутність економічної безпеки підприємства досягається у забезпеченні його сталого економічного розвитку з платним виробництвом додаткових благ і послуг, які задоволені як потреби підприємства, так і суспільства в цілому. Економічна безпека підприємства виявляється через його здатність функціонувати стабільно [1, с. 177].

Одним із основних компонентів економічної безпеки є фінансова безпека, яку можна застосувати як рівень захисту фінансових інтересів підприємства на всіх етапах фінансових відносин. Це також включає здатність фінансової системи забезпечити ефективне функціонування економіки, стійке економічне зростання, а також протидію загрозам через створення відповідного фінансового забезпечення. Іншим аспектом є наявність наявних фінансових ресурсів для забезпечення потреб підприємства та виконання його зобов'язань, що сприяють досягненню найкращих фінансових результатів [2, с. 142; 3, с. 98; 4, с. 145].

Основним планом забезпечення фінансової безпеки є забезпечення стабільного та максимально ефективного функціонування підприємства в поточний період, а також забезпечення високого потенціалу для розвитку в майбутньому.

Фінансово-економічна безпека підприємства не може бути повною без розуміння її ключових функцій. До основних функціональних завдань безпеки фінансово-економічної належать [5, с. 306]: забезпечення високої фінансової ефективності роботи підприємства, його фінансової стійкості та незалежності; підтримка технологічної незалежності та підвищення конкурентоспроможності технічного потенціалу підприємства; досягнення високого рівня управлінської ефективності та оптимальної організаційної структури; підвищення кваліфікації та інтелектуального потенціалу персоналу; зниження негативного впливу виробничої діяльності на довкілля; забезпечення правового захисту всіх аспектів діяльності; надання необхідного рівня інформаційного забезпечення; захист інформаційної

безпеки та комерційних таємниць; організація ефективної системи захисту персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів.

У сучасних умовах підприємства постійно стикаються із загрозами та небезпеками як із внутрішнього, так і із зовнішнього середовища.

Для забезпечення економічної безпеки підприємства використовується сукупність корпоративних ресурсів, серед яких виділяються: капітал, персонал, інформація, технології, обладнання, а також права на патенти, ліцензії та користування землею. Максимально ефективне використання цих ресурсів досягається шляхом запобігання негативним впливам загроз на економічну безпеку підприємства [5, с. 306].

Найбільшу загрозу для підприємств становлять фінансові ризики, які можуть бути як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Об'єктивні чинники фінансової небезпеки можуть бути спричинені змінами в економічних і фінансових механізмах або природними явищами. Зовнішні суб'єктивні фактори, пов'язані з такими діями, як спекуляції з цінними паперами, агресивне скупчення акцій конкурентів, цінова конкуренція або шахрайство з боку підставних осіб та фірм. Внутрішні суб'єктивні фактори створюються через недостатню діяльність фінансово-економічних служб підприємства, його маркетингового або адміністративного менеджменту [4, с. 140].

Фінансово-економічна безпека підприємства є складною системою, що базується на дотриманні принципів, які зберігають стійкість компанії, її здатність адекватно реагувати на загрози та постійно вдосконалюватися.

Список використаних джерел.

1. Орлик О. В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: колективна монографія. Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С. І.», 2014. Т. 2. 176–182 с.
2. Судакова О. І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства. Економічний простір. 2018. № 9. С. 140–148.
3. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 1 (91). С. 98–103.
4. Мойсеєнко І. П. Особливості формування фінансово-економічної безпеки підприємства. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. Збірник наукових праць. 2011. Вип. 1. С. 140–147.
5. Орлик О. В. Напрямки формування надійної системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та управління: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 16–17 січня 2014 р.). Дніпропетровськ, 2014. С. 306–309.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Д. Г. Ковальов, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ОНП «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»*

*Науковий керівник: Г. Є. Павлова, д. е. н.,
професор, декан факультету обліку і фінансів,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Світова практика вказує, що для ефективного функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення надійної економічної безпеки держави необхідне активне державне регулювання. Жодна країна з розвинутою економікою не відмовляється від управління ключовими соціально-економічними процесами [3].

Нині проблема фінансово-економічної безпеки набуває особливої актуальності через прагнення урядів забезпечити стабільність фінансової сфери в умовах складних трансформаційних процесів і глобальних економічних дисбалансів [2].

Фінансово-економічна безпека є складним економічним поняттям, що має різний трактування відносно її змісту та структурних елементів. зазвичай, до складових фінансової безпеки держава віддає бюджетну, боргову, грошово-кредитну, валютну, інвестиційну, банківську безпеку, а також безпеку небанківського фінансового сектора (зокрема, страхового та фондового ринків) [3].

Комерційна складова фінансово-економічної безпеки сприяє диверсифікації структури експортно-імпоротної торгівлі. Фінансова безпека відображає рівень захисту фінансових інтересів держави та стан її фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, інвестиційної, митно-тарифної та фондової систем. Це характеризується збалансованістю, стійкістю до негативних впливів та здатністю ефективно формувати і використовувати фінансові ресурси для задоволення потреб держави та підтримки її соціально-економічного розвитку [6].

На думку Ю. Сапачука, фінансова безпека є невіддільною складовою національної безпеки, оскільки дефіцит фінансових ресурсів може призвести до недофінансування базових потреб суспільства і стримати економічний розвиток [4, с. 261].

За Н. Кравчук, фінансову безпеку можна розглядати з трьох підходів:

- ресурсно-функціональний підхід – фінансова безпека означає захист фінансових інтересів усіх суб'єктів господарювання; забезпеченість держави, домогосподарств, підприємств та установ фінансовими ресурсами, достатніми для виконання зобов'язань;

- статичний підхід – фінансова безпека як стан фінансових систем (грошово-кредитної, валютної, банківської тощо), що характеризується стійкістю до негативних впливів та здатністю сприяти економічному зростанню;

- нормативно-правовий підхід – забезпечення умов функціонування фінансової системи, де можливість неправомірного використання фінансових потоків зведена до мінімуму [1, с. 26].

Фінансово-економічна безпека держави є багаторівневою системою, створеною низкою чітко структурованих підсистем з логічним розвитком. Більшість дослідників, серед яких – В. Мартинюк, Я. Зволяк, О. Баранецька [3], виокремлюють такі взаємопов'язані між собою складники фінансової безпеки держави, зокрема: бюджетна безпека, податкова безпека, банківська безпека, грошово-кредитна безпека, боргова безпека, безпека небанківського фінансового сектору, інвестиційна безпека, валютна безпека.

На думку дослідників В. Аллена, Г. Вуда [7, с. 54], основою фінансової безпеки є в цілому стабільність фінансової системи на макроекономічному рівні. Варто зазначити, що навіть у високорозвинених країнах існує ймовірність виникнення загроз фінансово-економічній безпеці держави через високу ресурсну залежність (зокрема енергозалежність) від країн-партнерів. Отже, на основі аналізу зарубіжного досвіду забезпечення фінансово-економічної безпеки можна стверджувати, що високого рівня економічної безпеки може бути досягнуто шляхом підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах постійного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз.

Список використаних джерел.

1. Кравчук Н. Я. Фінансова безпека: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2010. 277 с.
2. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. Ефективна економіка: електронний журнал. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5280>.
3. Мартинюк В., Зволяк Я., Баранецька О. Фінансова безпека: навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2016. 264 с.
4. Припула Н. В. Досвід забезпечення економічної безпеки в зарубіжних країнах. Економіка та управління національним господарством: стан, тенденції та перспективи : тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса: Пальміра, 2014. С. 41–44
5. Сапачук Ю. М. Фінансова безпека – складова сучасної фінансової політики. Теоретичні та прикладні питання економіки: збірник наукових праць ВПЦ «Київський університет». 2010. Випуск 23. С. 257–265.
6. Фінансова безпека держави у системі економічної безпеки. URL: https://pidru4niki.com/15931106/finans/finansova_bezpeka_derzhavi.
7. Allen W. Wood G. Defining and achieving financial stability. Journal of Financial Stability. 2006. Vol. 2 (2). P. 52–72.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

М. В. Кравченко, *д. е. н., професор, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,*

О. М. Бобир, *здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У сучасних умовах ведення бізнесу стратегічне планування є ключовим елементом ефективного управління підприємством. Воно дозволяє підприємствам не лише адаптуватися до динамічних змін зовнішнього середовища, але й проактивно реагувати на виклики ринку, що постійно змінюється. Стратегічне планування допомагає підприємствам визначати свої довгострокові цілі, оптимально використовувати наявні ресурси та формувати конкурентні переваги. Процес планування стратегії підприємства охоплює низку важливих етапів, які забезпечують узгодженість діяльності компанії та спрямовують її розвиток на досягнення стабільності і росту в майбутньому.

Планування стратегії підприємства включає в себе:

- прогнозування майбутніх результатів на основі наявних умов;
- визначення первинної моделі поведінки (місії) та передбачуване управління;
- розробку довгострокових планів;
- моніторинг і контроль за виконанням стратегічних цілей;
- координацію та нагляд для досягнення тих цілей, які ще не були досягнуті.

Фінансова стратегія підприємства є результатом повного розкриття інформації, яка базується на аналізі фінансових показників компанії як у поточному періоді, так і в майбутньому. Оцінка конкурентної позиції компанії може допомогти виявити можливі зміни в конкурентній стратегії.

Стратегічний план слід сприймати як програму, яка спрямовує дії компанії на тривалий термін. В умовах динамічного бізнес-середовища та соціальних змін важливо регулярно коригувати стратегію.

Основні переваги стратегічного планування полягають у наступному:

- планування заохочує керівників мислити перспективно;
- сприяє ефективній координації діяльності компанії;
- допомагає у формуванні метрик для подальшого контролю та оцінки результатів.

Стратегія підприємства, по суті, є методом реалізації місії організації та її цілей. Розгляд цих елементів неможливий без попереднього розуміння місії організації. Основні принципи управління показано на рисунку 1. Практика стратегії підприємства – це метод досягнення місії організації, який пов'язаний з цілями компанії, тому розгляд цих складових неможливий без попереднього розуміння місії організації, проілюстровано основні принципи управління.

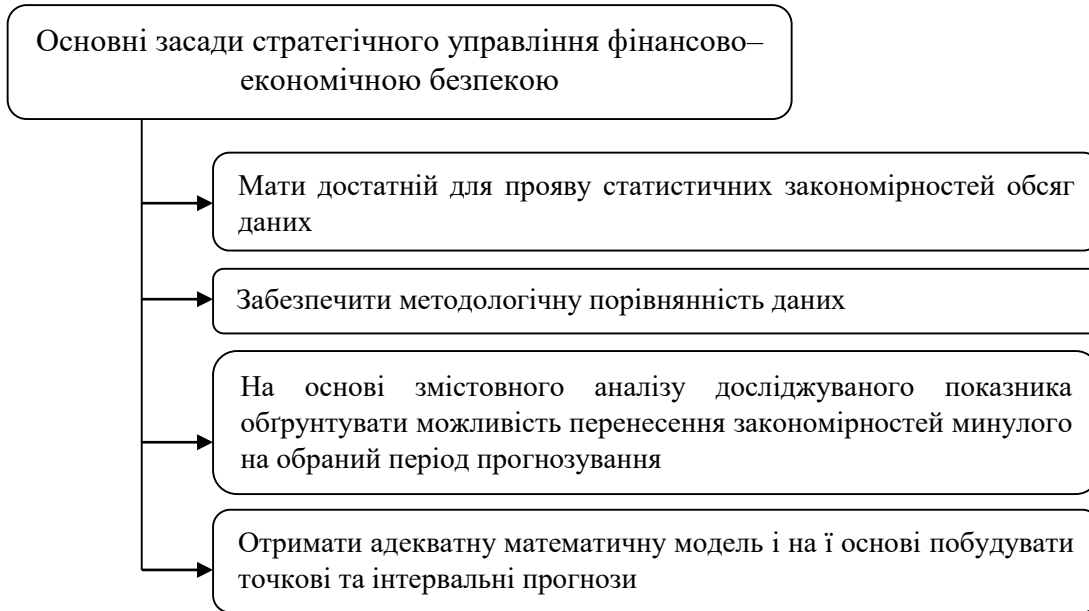

Рис. 1. Запропоновані методичні підходи стратегічного управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві

Сучасні умови ведення бізнесу характеризуються невизначеністю, високою динамічністю та наявністю численних як зовнішніх, так і внутрішніх ризиків. Серед них можна виділити низький попит споживачів, нестабільну податкову політику, скорочення ресурсного потенціалу, зменшення інвестицій та інновацій, а також недостатній розвиток ринку довгострокових кредитів. Ігнорування цих загроз може призвести до серйозних збитків і кризових ситуацій на підприємстві. Враховуючи це, питання підвищення швидкості реагування на негативні фактори зовнішнього середовища та забезпечення економічної стабільності є ключовим у системі управління підприємством.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є розробка моделей, спрямованих на довгострокову стабільність і виживання підприємства. Такі моделі допомагають запобігти ситуаціям, коли компанія опиняється в кризовому стані. Крім цього, застосовуються й інші підходи на різних етапах процесу управління фінансовою безпекою. Зокрема, на кожному етапі підприємства використовують спеціальні методи аналізу. Формування системи показників базується на попередньому виборі ключових індикаторів фінансової безпеки. Під час цього відбираються найбільш важливі показники для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, комбінуючи обидва підходи.

Список використаних джерел.

1. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Гуменюк А. М. Пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки малого і середнього підприємництва. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2009. 248 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

О. Д. Крижановський, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: О. І. Бобирь, к. е. н., доцент, кафедра фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна

В сучасних умовах перманентної швидкої зміни маркетингового середовища, як на мікро, так і на макрорівні, доволі нагально постає проблема своєчасного та точного ціноутворення, яке включає в себе сучасні погляди маркетингу та створення гнучкої системи ціноутворення. Саме системи, оскільки теперішні умови вимагають від підприємств створення систем їх цінової політики та швидкого корегування рівня цін в залежності від зміни зовнішніх або внутрішніх обставин.

Досі існують агропідприємства, які використовують витратний метод під час ціноутворення, тобто формування ціни відштовхуючись від власних витрат на виробництво товару. Цей метод продемонстрував свою неефективність у сучасних умовах, оскільки не враховує ціни конкурентів, регіональне розміщення клієнтів, життєвий цикл товару та попит на нього, що унеможливлення встановлення конкурентної позиції фірми на ринку.

Ф. Котлер у своїй роботі відокремлює різні підходи до ціноутворення в залежності від змінних факторів [1]. Наприклад, від життєвого циклу товару. Під час виходу на ринок з дійсно новим товаром можна обрати одну з двох стратегій ціноутворення, особливо якщо ваш товар захищений правовими нормами. Деякі компанії вважають за доцільне використати підхід «збирання зливок», тобто встановлення максимальної прийнятної для клієнтів ціни за яку вони готові придбати товар, із задоволенням попиту поступово знижуючи ціну, переходячи до наступного сегменту клієнтів і підвищуючи попит на товар. Таким чином, компанія отримає максимальний прибуток за умови відсутності конкурентів. Такий підхід використовує корпорація Дюпон під час створення нових матеріалів. Також існує підхід глибокого входу на ринок. Встановлення низької ціни на новий товар, щоб привабити максимальну кількість покупців, а потім, знижуючи збитки виробництва і досягаючи позитивного ефекту від масштабу, збільшити свій прибуток.

За Ф. Котлером виокремлюють такі етапи формування цінової політики [1]:

1. Встановлення завдань ціноутворення.
2. Визначення попиту.
3. Оцінка витрат.
4. Аналіз цін і товарів конкурентів.
5. Вибір методу ціноутворення.
6. Встановлення остаточної ціни.

На нашу думку, за сучасних умов фірми повинні створювати системи ціноутворення, які повинні працювати в тісному зв'язку з системами маркетингової інформації, які, в свою чергу, за допомогою своїх основних чотирьох підсистем: система збору сьогоденної маркетингової інформації, система внутрішньої звітності, система маркетингових досліджень та система аналізу маркетингової інформації, повинні постійно збирати інформацію і аналізувати ситуацію на ринку. Система ціноутворення повинна мати повний набір інформації тобто інформацію про ринок в цілому, повну звітну інформацію компанії, інформацію про урядову політику, інформацію про клієнтів та усі референтні групи. Також під час утворення ціни слід враховувати майбутні показники інфляції та вірогідні ризики, оскільки кожна галузь накладає певні власні умови з певним ризиком, від яких потрібно страхуватися що також тягне за собою додаткові витрати [2]. Це вимагатиме підвищення ціни у поєднанні з тим, що клієнти прагнуть зниження ціни для підвищення корисності, хоча у багатьох споживачів ціна товару повністю співпадає з його якістю, і гарний, якісний товар може бути сприйнятий клієнтами як низькоякісний через низьку ціну. Конкуренти намагатимуться за допомогою цінових факторів збільшити свою частку ринку, надаючи товари за низькими цінами. Слід також вкладати в ціну витрати на наукову роботу по вдосконалення методів виробництва та самого товару, оскільки боротьба триває в багатьох галузях не тільки у економічному вдосконаленні виробництва, знаходження нових більш досконалих методів виробництва, але і у вдосконаленні самого товару.

Враховуючи вище викладене, завдання системи ціноутворення врахувати велику кількість різносторонніх факторів і обрати найкращу ціну, яка буде максимально задовольняти цілі компанії. Важким завданням є передбачення інфляції і закладання її в ціну, не знижуючи при цьому попит, оскільки інфляційні процеси постійні, а ситуація на ринку змінюється дуже швидко і також знаходиться в постійному русі нагальною є потреба постійно функціонуючої системи ціноутворення. Система повинна злагоджено працювати в одній екосистемі з іншими системами компанії і отримувати від них інформацію особливо з системою маркетингової інформації, без існування якої формування якісного ціноутворення унеможливлене, а необхідність існування цієї системи в сучасних ринкових умовах не підлягає сумнівам. Працюючи злагоджено і ефективно ці механізми значно підвищать прибутковість компанії і зможуть вберегти її від скоєння важливих помилок у конкурентній боротьбі.

Список використаних джерел.

1. Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Дж., Вонг В. Основи маркетинга. Київ: Вільямс, 1999. 1055 с.

2. Кудлай В. Г. Актуальні проблеми ціноутворення на підприємствах в сучасних умовах. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2006/11/73-80_no-6_vol-17_2006_UKR.pdf

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ю. В. Масюк, к. е. н., професор,

кафедра фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії має важливе значення для збереження прибутковості, довіри клієнтів і збереження її репутації на ринку. Безпека страхової компанії - це комплекс заходів і стратегій, спрямованих на захист її фінансів, даних і активів від різних ризиків. В умовах нестабільної економіки, війни та гострої конкуренції страхові компанії повинні постійно переглядати та вдосконалювати свої бізнес-стратегії, щоб підтримувати фінансову стабільність і платоспроможність.

Страхова галузь є однією з ключових в економіці країни, оскільки забезпечує захист громадян і підприємства від несподіваних ризиків, а також від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Фінансова-економічна безпека страхових компаній означає, що вони здатні забезпечувати ефективність і зростання, контролювати витрати та досягати більших прибутків під час економічного спаду.

Економічна безпека страхової компанії - це комплекс заходів, пов'язаних із захистом фінансової стабільності, конкурентоспроможності, вразливості та захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз. Це дає бізнесу стабільність на ринку, знижує ризик і підтримує хороше фінансове становище. Економічна безпека страхової компанії є необхідною умовою для довгострокового зростання та сталого функціонування на ринку. Економічна безпека забезпечує виконання страховою компанією своїх фінансових зобов'язань перед клієнтами (страхові вимоги), постачальниками та іншими. Це запобігає помилкам і забезпечує довіру клієнтів. Надійна економічна безпека робить компанію більш привабливою для інвесторів, оскільки знижує інвестиційні ризики. Для акціонерів це також означає більше заощаджень та інвестицій.

В умовах воєнного стану українські страхові компанії зіткнулися із значним падінням попиту на свої послуги, внаслідок погіршення загально-економічної ситуації в країні та зменшення доходів переважної більшості економічних суб'єктів. Стандартні договори страхування не покривають наслідки пов'язаних з війною ризиків, а споживачі з низькими доходами відмовляються від страхування.

Управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії - це політика та методи, призначені для забезпечення управління грошовими потоками для забезпечення фінансової стабільності, прибутковості та досягнення довгострокових цілей і завдань компанії. Ефективний фінансовий і фінансовий менеджмент дозволяє компаніям уникнути ризиків і захистити інтереси клієнтів, інвесторів і партнерів.

На нашу думку, елементами управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії є: управління ризиками (ризик-менеджмент), страхове

планування, управління претензіями, фінансові послуги, управління витратами, перестраховування, аудит, фінансовий моніторинг, комплаєнс, управління репутацією.

Ключовим стратегічним елементом забезпечення фінансово-економічної безпеки страхових компаній є формування збалансованого страхового портфеля. Крім того, проблема внутрішнього страхового ринку полягає в тому, що більшість страхових компаній сплачують премії у вигляді нових страхових премій, не зосереджуючись на збільшенні страхових резервів.

Реалізація цільових елементів забезпечує ефективне управління фінансово-економічною безпекою та дозволяє страховим компаніям підтримувати фінансову стабільність і платоспроможність, підвищуючи довіру клієнтів, інвесторів та регуляторів, підтримуючи конкурентоспроможність на ринку, а також ефективно виконуючи страхові зобов'язання та збільшувати капітал.

Вітчизняним компаніям варто звернути увагу на такий продукт, як кіберстрахування, який стає все більш популярним у Європі. Ризик кібератак присутній у кожному новому бізнесі. Кібератаки можуть призвести до втрати даних компанії та баз даних клієнтів (які є важливими для страхових компаній для отримання страхового покриття), власної інтелектуальної власності – або, у гіршому випадку, всього вищезазначеного. Наслідки забезпечення фінансово-економічного захисту від кібератак різноманітні: від штрафів і втрати авторитету до припинення діяльності, що запобігає несанкціонованому доступу до конфіденційної інформації.

Управління фінансово-економічною безпекою у страхових компаніях є комплексною системою заходів, які є базовими елементами для постійного розвитку та успіху страхових компаній на ринку.

Для того, щоб ефективно управляти фінансово-економічною безпекою страхових компаній, необхідно надати комплексну систему заходів і механізмів, щоб переконатися, що компанія здатна відповідати ризикам, які постають перед компанією. Насамперед, це розробка стратегії з управління захисту фінансів і доходів, впровадження систем управління ризиками, створення та управління страховими резервами, управління бухгалтерським обліком, управління персоналом, а також управління репутацією.

Створення комплексної системи управління ризиками та нагляд за платежами, управлінням інвестиціями, дотриманням нормативних вимог і поточною фінансовою звітністю є важливими для ефективного управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії. Це мінімізує ризик і забезпечить стабільність, стійкість і зростання компанії.

Основними напрямками фінансово-економічної безпеки страхових компаній має стати: активне створення та просування кіберстрахування на фінансових ринках, модернізація страхових продуктів компанії, розробка нових страхових продуктів і послуг; формування відділів забезпечення фінансово-економічної безпеки в межах обласних дирекцій для реалізації завдань протидії загрозам; впровадження ІТ-систем управління бізнес-процесами.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕОГРАФІЧНОЇ СЕГМЕНТАЦІЇ РИНКІВ ЕКСПОРТУ ВІТЧИЗНЯНОЇ АГРАРНОЇ ТА ТРУБНОЇ ПРОДУКЦІЇ

М. А. Мироненко, к. т. н, професор, Т. І. Лисенко, к. т. н, доцент, І. В. Усіченко, к. ф.-м. н., доцент, кафедра управління та адміністрування, Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна

Підприємства аграрно-промислового (АПК) та гірничо-металургійного (ГМК) комплексів України останніми роками залишаються головними наповнювачами дохідної частини Державного бюджету України. Серед підприємств металургійної галузі найбільш високомаржинальну продукцію на ринок постачають трубні заводи, розташовані на Придніпров'ї. Збільшення ж фінансових доходів аграрних підприємств перебуває у площині поглиблення ступеня переробки сільськогосподарської продукції.

З огляду на експортоорієнтованість підприємств АПК та ГМК України для розгляду у цій статті було обрано питання географічної сегментації ринків експорту відповідної продукції. Це питання є важливим з огляду на існуючі як глобалізаційні, так і виклики воєнного стану в Україні. Для аналізу обрано період часу 2023-2024 маркетингового року для аграріїв, який закінчився 30 червня 2024 року та перше півріччя 2024 року для підприємств трубної галузі України.

Перш за все зазначимо, що для трубних та аграрних підприємств у вказаний період часу відбулось суттєве зростання обсягів експорту. При цьому для вітчизняних аграріїв, навіть з урахуванням зростання фізичних обсягів, фінансовий результат експорту більшості культур або залишився зіставним із торішнім, або знизився. Причина – у корекції світових цін та ефекті високої бази для порівняння, оскільки у 2022 році через короткочасне виведення України зі світового ринку внаслідок блокади Чорного моря ціни на зерно досягли шоківих значень на рівні 500 \$ за тону пшениці [1].

Географічна структура експорту вітчизняної аграрної продукції за даними Держстату та Держмитслужби України наведено на рис. 1. Проаналізувавши ці дані можна зробити висновок про те, що найбільшими експортерами є такі країни як Іспанія, Єгипет та Китай за обсягами закупівель агропродукції.

Щодо експорту вітчизняних труб на світові ринки, ситуація дещо інша. За даними ОП «Укртрубопром», які є у розпорядженні авторів статті, найбільшими країнами-споживачами труб з України з 6 місяців 2024 року є США, Польща та Німеччина. Це країни з високою відносно України вартістю життя та конкурентним ринковим середовищем. Тож отримати можливість виходу на такі ринки – ознака високої якості вітчизняної трубної продукції.

Ще однією з причин стрімкого зростання обсягів експорту є налагодження як традиційних, так і запуск нових шляхів доставки вітчизняної продукції на світові ринки, наприклад залізничним та автодорожнім транспортом.

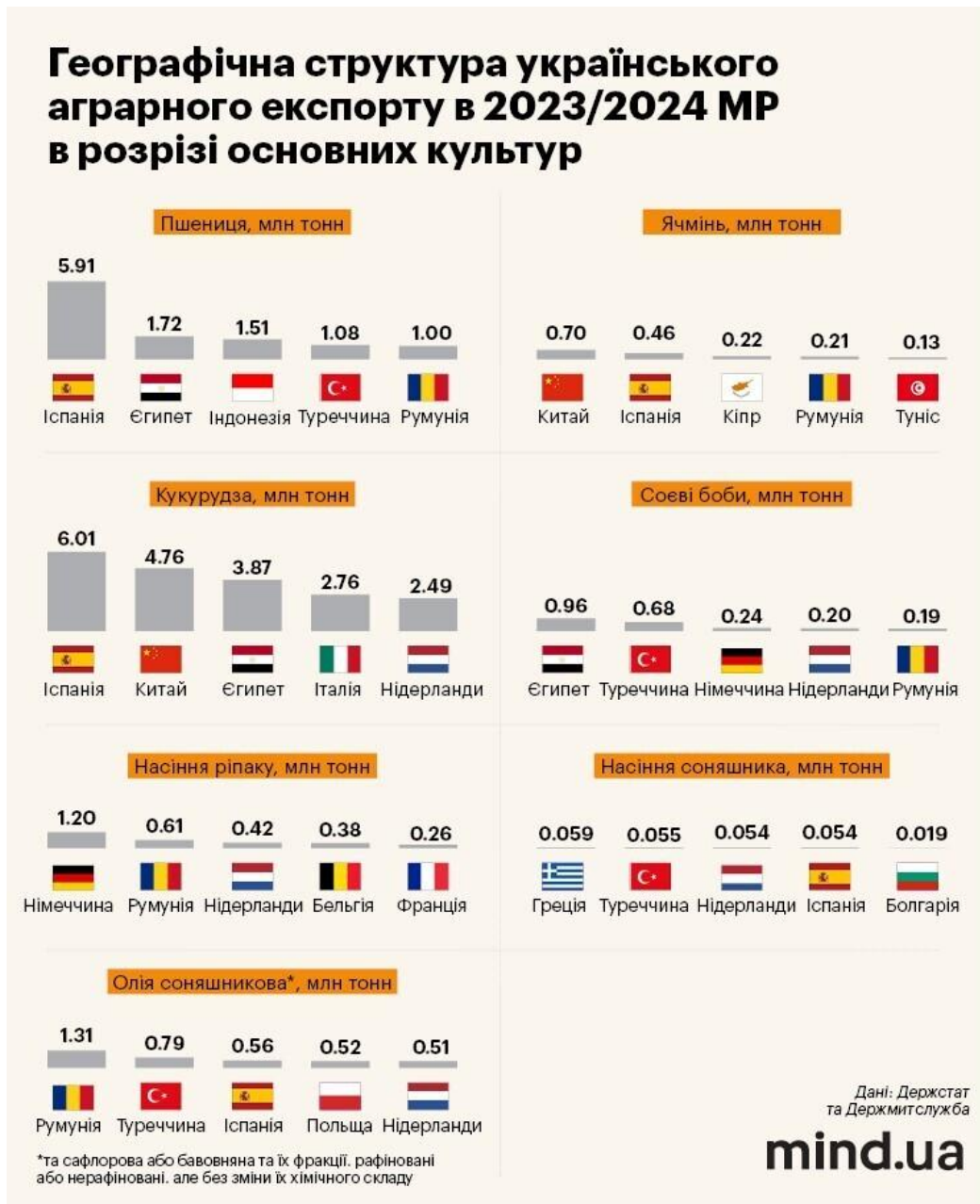

Рис. 1. Географічна структура вітчизняного аграрного експорту в 2023/2024 МР в розрізі основних культур [1]

Підведемо деякі підсумки. Як зазначає заступник міністра економіки – торговий представник України Тарас Качка: «За рік відбулася значна кореляція цін на основні експортні товари, що й пояснює феномен, коли обсяг експорту у вазі значно більший, проте виторг залишається стабільним» [1]. Ця думка є слушною і для підприємств-експортерів труб з України на світові ринки.

1. Кравченко В. Сезон завершено: скільки Україна заробила на експорті зерна. Інфографіка. URL: <https://mind.ua/publications/20275920-sezon-zaversheno-skilki-ukrayina-zarobila-na-eksporti-zerna-infografika>

РЕКРУТИНГОВІ АГЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ У БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩІ

А. В. Міньковська, к. е. н., доцент, кафедра

*обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Рекрутингові агенції відіграють важливу роль у сучасному управлінні персоналом. Вони надають компаніям професійні послуги з пошуку та підбору працівників, допомагаючи скоротити час і витрати на найм та підвищити якість кадрових рішень. Їх участь є особливо важливою в умовах високої конкуренції на ринку праці та зростаючих вимог до кваліфікації співробітників.

Рекрутування (рекрутмент) – вид послуг або діяльність щодо заповнення вакансій (вакантних робочих місць) в організації-замовника (роботодавця) компетентними фахівцями, які за своїми якостями відповідають вимогам замовника. Це професійні послуги з пошуку, оцінки й відбору персоналу, що відповідає запитам і вимогам організації-роботодавця. На сучасному конкурентному ринку праці пошук потрібних талантів може бути важким завданням для компаній будь-якого розміру. Менеджери з найму часто стикаються з численними труднощами, такими як часові обмеження, обмежені ресурси та відсутність досвіду, коли справа доходить до найму першокласних кандидатів. Ось тут і вступають в гру кадрові агентства. Ці спеціалізовані фірми мають необхідні знання, мережу та досвід для ефективного зв'язку роботодавців із кваліфікованими фахівцями.

На сьогодні рекрутинг стає консалтинговою діяльністю, пов'язаною з пошуком нестандартних рішень, нових можливостей, об'єднанням зусиль для пошуку потрібних фахівців. Український ринок праці ще недостатньо використовує можливості агентств для підбору персоналу. На ринку послуг з пошуку вакансій та працевлаштування в Україні існують два типи кадрових агентств (агенцій) (організацій-посередників на ринку праці): рекрутингові агенції та агенції з працевлаштування. Рекрутингові агентства (агентства з підбору персоналу) надають послуги пошуку і підбору персоналу для організацій-роботодавців, які й оплачують послуги агентства. Для шукачів послуги рекрутингових агентств безкоштовні. Здебільшого, клієнтами рекрутингових агентств є організації середнього і великого бізнесу, які шукають кваліфікованих фахівців для вирішення поставлених завдань або під конкретний проєкт. До основних послуг рекрутингових агенцій входять:

- пошук та підбір персоналу через залучення працівників на всіх рівнях: від лінійного персоналу до топ-менеджерів та вивчення потреб бізнесу і створення портрета ідеального кандидата;

- масовий рекрутинг, що проявляється у підборі великої кількості співробітників для сезонних робіт або нових проєктів та у використанні сучасних технологій для швидкої обробки великих баз даних резюме;

- хедхантинг: пошук фахівців вузького профілю або топ-менеджерів, які вже працевлаштовані в інших компаніях та використання конфіденційних методів залучення кандидатів;

- аутстафінг та аутсорсинг персоналу через надання працівників для тимчасових проєктів без оформлення у штат компанії або передачу частини функцій управління персоналом агенції (наприклад, бухгалтерії чи HR-обліку);

- оцінка та тестування кандидатів: проведення інтерв'ю, тестів на компетенції, оцінки мотивації та відповідності корпоративній культурі, а також професійні асесмент-центри для всебічної оцінки навичок.

Співпраця з рекрутинговими агенціями має як свої переваги так і недоліки. Зокрема до основних переваг використання рекрутингових агенцій для бізнесу відносять:

- економія часу та ресурсів, адже компанії можуть зосередитися на основній діяльності, передаючи підбір персоналу експертам та зменшити витрати на рекламу вакансій та обробку резюме;

- доступ до широкої бази кандидатів, так як рекрутингові агенції мають доступ до великих баз даних та мереж професійних контактів та можуть швидко знайти кандидатів з унікальними навичками чи досвідом;

- професіоналізм та експертиза, адже рекрутери володіють знаннями про сучасні тенденції на ринку праці та методи оцінки персоналу, а висока якість підбору зменшує ризик неправильного найму;

- швидкість закриття вакансій, адже використання власних інструментів та технологій дозволяє агенціям швидко знаходити потрібних фахівців, що особливо важливо в умовах дефіциту кадрів на ринку праці;

- гнучкість та масштабованість: рекрутингові агенції можуть швидко адаптуватися до змін у бізнесі, допомагаючи знайти співробітників для нових проєктів або сезонних робіт; вони можуть надавати як постійних, так і тимчасових працівників.

До недоліків співпраці з рекрутинговими агенціями в управлінні персоналом у бізнес-середовищі можна віднести:

- високу вартість послуг, тому що за залучення складних або висококваліфікованих фахівців агенції можуть вимагати значні комісійні (до 20–30% річної зарплати кандидата);

- потенційна втрата контролю над процесом підбору – бізнес може втратити частковий контроль над процесом пошуку кандидатів і залежати від якості послуг агенції;

- ризики невідповідності кандидата, адже попри професійні методи відбору, завжди залишається ризик, що кандидат не відповідатиме очікуванням компанії чи не впишеться в корпоративну культуру;

- залежність від агенцій у довгостроковій перспективі, так як постійне використання послуг агенцій може призвести до того, що компанія не розвиватиме власний HR-відділ та внутрішні компетенції з підбору персоналу.

Отже, застосування рекрутингових агенцій у бізнес-середовищі допомагає підприємствам ефективно вирішувати завдання підбору персоналу, зберігаючи час і ресурси. Агенції пропонують професійну експертизу, доступ до широкої бази кандидатів та сучасні методи оцінки, що особливо важливо в умовах швидко змінюваного ринку праці. Проте компаніям варто балансувати між залученням зовнішніх експертів та розвитком власного HR-потенціалу, щоб зберегти контроль над кадровими процесами та забезпечити довгострокову стійкість.

ФІНАНСОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ: ЗМІСТ І ОСОБЛИВОСТІ

В. О. Мороз, курсант 4 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України

Науковий керівник: М. М. Фролов,

к. ю. н., доцент, кафедра

цивільно-правових дисциплін ФПФПКПНПУ,

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна

Фінансові правовідносини займають важливе місце в системі правових відносин сучасного суспільства. Вони формуються в процесі фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування і мають вирішальне значення для економічного розвитку країни. Ефективне управління фінансовими правовідносинами є критично важливим для підтримки економічної стабільності, оскільки це дозволяє оптимально управляти державними та місцевими ресурсами, запобігати фінансовим кризам і сприяти соціально-економічному прогресу.

Фінансові правовідносини представляють собою суспільні відносини, які регулюються нормами фінансового права, і виникають в процесі формування, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів держави і місцевих органів [1, с. 62]. Ці відносини мають велике значення, оскільки охоплюють різноманітні фінансові процеси, такі як оподаткування, бюджетування, управління державним боргом та інші фінансові аспекти.

О. П. Гетманець зазначає, що «основу фінансових правовідносин складають суб'єктивні юридичні права та обов'язки учасників цих відносин» [2, с. 29]. Ці права і обов'язки визначаються нормами фінансового права і реалізуються через конкретні дії учасників. Наприклад, права платників податків і обов'язки держави щодо обліку та використання податків є суттєвими елементами фінансових правовідносин.

Фінансові правовідносини мають кілька ключових особливостей, які відрізняють їх від інших типів правовідносин. По-перше, їх публічний характер визначає, що вони завжди пов'язані з інтересами держави і суспільства в цілому. По-друге, їх владний аспект проявляється в тому, що одним із учасників завжди є держава або уповноважений нею орган. По-третє, майновий характер є невід'ємною частиною фінансових правовідносин, оскільки вони пов'язані з обігом грошових коштів. Імперативність також є важливою рисою, оскільки більшість норм фінансового права мають обов'язковий характер, що забезпечує чітке регулювання прав і обов'язків учасників. Плановість є ще однією характерною рисою, адже фінансові правовідносини часто виникають на основі фінансових планів, таких як

бюджети та кошториси. Крім того, важливо відзначити, що фінансові правовідносини є динамічними і можуть змінюватися у відповідь на зміни в фінансовій політиці держави або соціально-економічних умовах. Це вимагає постійного оновлення та вдосконалення правових норм.

Л. К. Воронова підкреслює: «Особливістю фінансових правовідносин є те, що вони виникають, змінюються та припиняються лише на підставі закону або іншого нормативно-правового акта» [3, с. 73]. Ця особливість підтверджує необхідність правового регулювання у сфері фінансів і вказує на те, що будь-які зміни у фінансових правовідносинах повинні мати юридичне обґрунтування.

До суб'єктів фінансових правовідносин відносяться: держава, органи місцевого самоврядування, фізичні особи та юридичні особи.

Як зазначає П. С. Пацурківський, «особливе місце серед суб'єктів фінансових правовідносин займає держава, яка виступає як носій публічного інтересу і суверен, наділений владними повноваженнями» [4, с. 118]. Це підкреслює центральну роль держави у формуванні та регулюванні фінансових відносин, адже її діяльність визначає фінансову політику та забезпечує правопорядок у цій сфері.

Об'єктом фінансових правовідносин є фонди коштів, які формуються, розподіляються та використовуються у зв'язку з реалізацією прав і обов'язків учасників цих відносин. Ці фонди включають бюджетні ресурси, державні та місцеві бюджети, а також інші джерела фінансування, що використовуються для реалізації державних та місцевих програм.

Фінансові правовідносини є складною і багатогранною категорією в рамках фінансового права. Їх зміст і особливості визначаються специфікою фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування. Розуміння сутності і специфіки фінансових правовідносин є важливим для ефективного правового регулювання фінансової сфери та забезпечення стабільності фінансової системи країни. Це знання дозволяє створювати ефективні механізми контролю, прогнозувати потенційні ризики і забезпечувати гармонійний розвиток економічних відносин.

Список використаних джерел.

1. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 808 с.
2. Гетманець О. П. Фінансове право: підручник. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2017. 392 с.
3. Воронова Л. К. Фінансове право України: підручник. Київ: Прецедент; Моя книга, 2006. 448 с.
4. Пацурківський П. С. Проблеми теорії фінансового права. Чернівці: ЧДУ, 1998. 276 с.

УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

С. І. Невдах, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

*Науковий керівник: Г. Є. Павлова, д. е. н.,
професор, декан факультету обліку і фінансів,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Для забезпечення довгострокових конкурентних переваг та підвищення ефективності роботи підприємства керівники повинні особливу увагу приділяти оптимізації бізнес-процесів, синхронізуючи їх із загальною стратегією розвитку бізнесу, враховуючи потреби як внутрішніх, так і зовнішніх споживачів, а також зміни в навколишньому середовищі. Досягнення високих економічних результатів можливо лише при постійному вдосконаленні всіх бізнес-процесів на підприємствах, а за необхідності – їх замінити. Очевидно, що будь-які зміни в компанії, раніше, спричинені неефективністю існуючих бізнес-процесів, що, у свій час, виникають до недостатньої продуктивності, зростання конкуренції, невідповідності системи управління та незадовільного фінансового стану.

Якщо рівень фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від управління його бізнес-процесами, відбувається їх постійне вдосконалення та покращення основних показників діяльності. Це може включати підвищення якості продукції, скорочення витрат, підвищення інвестиційної привабливості, прискорення циклу впровадження інновацій, розширення ринків збуту, удосконалення управлінських систем тощо.

Основними завданнями в контексті фінансово-економічної безпеки, що базуються на управлінських бізнес-процесах, є:

- запобігання кризовим ситуаціям;
- стабільність у роботі підприємства;
- фінансова стійкість;
- підвищення активності компанії.

Для забезпечення високого рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, управління бізнес-процесами необхідно включати такі інструменти, як управління витратами, бюджетування, контроль грошових потоків, моніторинг та діагностику стану бізнесу, а також забезпечення безпеки та управління оборотними активами.

З метою ідентифікації загрози безпеці бізнесу в контексті управління бізнес-процесами необхідно узагальнити основні процеси ведення діяльності підприємства. Останніми роками архітектурний підхід став успішно зайнятий у розробці стратегій і проектування діяльності підприємств. Одним із

загальноприйнятих стандартів у сфері архітектури підприємств є модель Майєра Н. [1], яка складається з таблиці, що описує складні корпоративні та виробничі системи різних типів. Концепція архітектури підприємства відповідає вимогам бізнес-потреби та функціональної організації з можливостями системи безпеки в умовах їх зростання складності.

Важливою складовою системою управління фінансово-економічною безпекою підприємства є чітке розмежування функцій структурних підрозділів відповідно до бізнес-процесів, які вони підтримують. Запропоновано поділ функцій забезпечення фінансово-економічної безпеки на основі існуючих структурних підрозділів підприємства, без потреби створення окремої служби, після чого працівники інших відділів вже забезпечують завдання, пов'язані з безпекою компанії.

Доведено, що основа організаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки бізнес-процесів підприємства становлять ресурси, організаційну структуру та взаємозв'язки в організації. Проаналізувавши наукові дослідження, систематизовано фактори, від яких залежить організаційна структура, а також якісний і якийсь склад служби економічної безпеки. Пропонується формування організаційної структури з позиційного процесуального підходу, що забезпечує належний управлінський вплив на відповідальних осіб за допомогою розподілу повноважень, відповідальності та ресурсів, відповідно до цілей підприємства.

Управління фінансово-економічною безпекою підприємства на основі управління бізнес-процесами є цілеспрямованою діяльністю, що включає безперервне прийняття та виконання управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію негативного впливу економічної нестабільності для забезпечення максимального рівня безпеки компанії. Воно може бути як поточним (при наявності поточних загроз), так і перспективним (при можливості виникнення загрози у майбутньому). Ключовим елементом є розробка стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки, орієнтована на управління бізнес-процесами. Така стратегія спрямована на підвищення рівня безпеки підприємства шляхом нейтралізації впливу факторів економічної нестабільності.

Список використаних джерел.

1. Валіков В. П., Македон В. В. Економічна безпека підприємства в концепії проєктного управління. Нобелівський вісник. 2017. № 1 (10). С. 12–22.

2. Орлов В. М., Шостак Л. В. Ефективність підходів оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифрової трансформації. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. Випуск 7(07). URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/189>.

НАПРЯМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

І. О. Нетреба, к. е. н., доцент кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

В умовах складних економічних зрушень та постійного розвитку ринкових відносин особливо актуальною постає проблема формування системи антикризового менеджменту, що потребує систематизації, узагальнення та поглибленого аналізу знань, які виникали і розвивалися протягом тривалого періоду часу. Вміння керівників своєчасно прогнозувати можливі зміни і попереджувати негативні наслідки, що здатні призвести до порушення фінансової рівноваги, втрати платоспроможності і стати причиною банкрутства підприємства, в умовах сьогодення виступають однією із необхідних умов виживання підприємств.

Автори, що вивчають наукові теорії антикризового менеджменту часто схиляються до думки щодо відсутності єдиного бачення, а відтак і трактування основних понять антикризового управління підприємством. Детального вивчення та аналізу потребують передумови виникнення і поглиблення кризових явищ та процесів на підприємствах з урахуванням галузевих особливостей для подальшого використання цих положень в оцінці показників фінансово-господарської діяльності і розробці напрямів стабілізації економічного стану та підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Проаналізувавши результати досліджень, представлені у наукових працях [1; 2], ми дійшли висновку, що для розробки заходів антикризового спрямування важливо використовувати методи стратегічного аналізу, оскільки за складних економічних умов необхідно здійснювати детальну оцінку та аналіз всіх факторів внутрішнього і зовнішнього оточення у їх взаємозв'язку та взаємодії для пошуку оптимального варіанту подолання кризи у найкоротші терміни при наявному ресурсному забезпеченні.

Процедура антикризового менеджменту, що приймається до реалізації на підприємстві повинна враховувати, що криза – це одна із фаз економічного циклу, для якої характерною ознакою є порушенням рівноваги, у якій перебуває система, водночас кризові ситуації становлять реальну загрозу стабільного існування підприємства і потребують швидкого реагування на зміни економічних показників, що мають негативну динаміку.

Слід зазначити, що специфіка антикризового управління аграрним підприємством пов'язана з господарськими процесами, на які спрямовуються управлінські впливи, особливостями технологічних операцій сільськогосподарського виробництва. Однією з умов формування стійкого фінансового положення підприємства, яке працює у сфері агробізнесу, є проведення ретельного та

своєчасного контролю всіх бізнес-процесів. Процедура контролю має бути науково обґрунтованою, динамічною та гнучкою і враховувати низку організаційних, виробничих, інформаційних та фінансових аспектів.

У праці [2] окреслено характерні особливості кризових явищ, які виникають на аграрних підприємствах, що пов'язано з нетиповою зміною фаз економічного циклу; також може спостерігатися відсутність синхронності із загальноекономічною динамікою. Через непередбачуваність кліматичних умов може зростати ризик недоотримання прибутку, кризи можуть виникати і посилюватися залежно від врожайності сільськогосподарських культур, що загалом обумовлює необхідність удосконалення інструментарію стратегічного та оперативного управління підприємствами цієї галузі.

На наш погляд, антикризове управління аграрним підприємством - це своєчасна ідентифікація наявних та визначення потенційних загроз з подальшою розробкою та впровадженням механізму превентивного і реактивного реагування на кризові ситуації, що спонтанно чи циклічно виникають в господарській системі під впливом зовнішніх чинників та здатні негативно впливати на функціонування агробізнесу.

Також внаслідок виникнення кризових ситуацій на підприємствах аграрного сектору можуть виникати проблеми соціального характеру через можливий опір організаційним змінам з боку персоналу підприємства. Працівники можуть очікувати негативні наслідки для себе у зв'язку із процесами реорганізації, здійснення яких заплановано керівниками в межах впровадження антикризових планів та програм. Кадрові рішення повинні бути спрямовані на досягнення балансу між виробничою та соціальною складовими, а отже, передбачати створення умов для підвищення кваліфікації персоналу, реалізації ефективного мотиваційного механізму.

Основною метою реалізації системи антикризового управління на підприємстві є забезпечення гнучкості організаційної структури управління, удосконалення процесів виробництва, відновлення фінансової стійкості і платоспроможності на основі своєчасного впровадження стабілізаційних заходів для подолання кризових явищ і ситуацій, що виникають у господарській діяльності через внутрішні та зовнішні економічні ризики.

Список використаних джерел.

1. Григор'єва О. В., Міщенко А. Ю. Кризові явища в економіці та їх прояви на підприємстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». Ужгород: Вид-во Ужгородського державного університету. 2017. № 13. Ч. 1. С. 76–78.

2. Пріб К. А. Практика антикризового управління в сільськогосподарських підприємствах. Економіка АПК. 2019. № 10. С. 51–59.

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ РИНКУ

Д. А. Нудьга, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються високим ступенем невизначеності, динамічністю, наявністю великої кількості загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, пов'язаних із низьким рівнем споживчого попиту, нестабільною податковою політикою держави, зменшенням ресурсного потенціалу, зниженням рівня інвестиційної та інноваційної активності, нерозвиненістю ринку довгострокового банківського кредитування тощо. Дія таких загроз призводить до значних утрат і збитків та, як наслідок, кризового стану підприємства.

Фінансово-економічна безпека підприємства є динамічною ознакою, що змінюється під впливом чинників і загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Формування надійної системи фінансовоекономічної безпеки підприємства забезпечує його стабільне функціонування і створює умови для зростання його економічного потенціалу. Враховуючи багатоаспектний та динамічний характер процесу управління безпекою, особливо актуальними є питання використання економіко-математичних методів оцінювання і прогнозування її рівня, а також моделювання. Важливими є визначення базових принципів забезпечення системи економічної безпеки підприємства, їхня конкретизація, а також опрацювання процесу забезпечення системи економічної безпеки підприємства в контексті стратегічного управління з виокремленням його основних етапів.

Моделювання системи управління фінансово-економічною безпекою в умовах нестабільної ринкової ситуації стає ключовим інструментом для підприємств, які прагнуть знизити ризики та захистити свої активи. Цей підхід дозволяє виявити найбільш критичні загрози, оцінити рівень можливих ризиків та розробити відповідні стратегії для їх мінімізації. Основою такого моделювання є використання економіко-математичних моделей, що забезпечують глибоке розуміння фінансових процесів. Завдяки цьому підприємства можуть прогнозувати зміни в своєму фінансовому стані, аналізувати ефективність управління ресурсами, виявляти вразливі місця у своїй діяльності та вживати необхідних заходів для захисту.

Сучасна економічна ситуація характеризується нестабільністю та динамічними змінами. Підприємства стикаються з низкою зовнішніх і внутрішніх загроз, які обумовлені як ринковими, так і політичними факторами. Серед основних ризиків можна виділити низький рівень споживчого попиту, нестабільність податкової політики, скорочення ресурсних можливостей та зниження інвестиційної активності. Крім того, нерозвиненість ринку довгострокових кредитів створює додаткові труднощі для бізнесу, який прагне до стійкого розвитку. У таких умовах важливою стає можливість підприємства швидко адаптуватися до змін і реагувати на нові виклики.

Особливої уваги заслуговують зміни на ринках сировини та продукції. Ціни на основні сировинні ресурси можуть значно коливатися під впливом попиту та пропозиції, а також сезонних факторів. Наприклад, сільськогосподарські товари піддаються впливу врожайності та погодних умов, що безпосередньо відображається на їх вартості. Крім того, коливання валютних курсів впливають на ціни імпортованих та експортованих товарів, що робить важливим постійний моніторинг валютних ризиків. Економічні кризи, політична нестабільність, торговельні конфлікти та санкції також можуть значно вплинути на ринки сировини, такі як нафта, метали або сільськогосподарська продукція.

Ще одним важливим аспектом є фінансові ризики, зокрема ті, що пов'язані з доступом до кредитних ресурсів і волатильністю валютних курсів. Політичні фактори, такі як стабільність у країні, зміни у законодавстві або міжнародні угоди, можуть прямо впливати на внутрішні та зовнішні ринки. Економічні фактори, включаючи рівень інфляції, безробіття, доходи населення та валютні курси, також грають ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємства.

Застосування інтегрованих інформаційних систем і технологій аналізу великих даних значно підвищує можливості підприємств у прогнозуванні ринкових змін. Це дозволяє не лише заздалегідь виявляти загрози, а й швидко реагувати на них, що є критично важливим для підприємств, які працюють в умовах високої невизначеності. Завдяки цьому компанії можуть підтримувати стабільність своїх фінансових потоків, ефективно управляти ризиками, захищати активи та підтримувати платоспроможність навіть у найскладніших умовах. Зрештою, моделювання системи управління фінансово-економічною безпекою є необхідною частиною стратегічного планування підприємств. Воно дозволяє забезпечити довгострокову економічну стійкість, допомагає підприємствам виживати в умовах ринкових коливань і забезпечує основу для їх подальшого зростання та розвитку.

Отже, в умовах сучасної ринкової нестабільності, коли підприємства стикаються з багатьма зовнішніми та внутрішніми загрозами, ключовим завданням стає забезпечення їх фінансово-економічної безпеки. Ефективне управління такими загрозами вимагає впровадження економіко-математичних моделей та сучасних методів прогнозування. Це дозволяє не лише ідентифікувати критичні ризики, але й розробляти стратегії для їх мінімізації та адаптації до нових викликів. З огляду на динамічність ринкових умов, інтеграція інноваційних технологій, таких як аналіз великих даних, стає важливим інструментом для своєчасного реагування на зміни та підтримки стабільності фінансових потоків. Моделювання системи управління фінансово-економічною безпекою виступає як невід'ємна складова стратегічного управління, що сприяє зміцненню стійкості підприємства, захисту активів і підтримці його економічного зростання в умовах постійної невизначеності.

Список використаних джерел.

1. Методичні підходи до моделювання та стратегічного управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/111.pdf

2. Удосконалення механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства з урахуванням інтересів власників. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/4073/1/Mixienko%20Д.В..pdf>

ХАРАКТЕР ВИНИКНЕННЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Т. І. Олійник, к. е. н., доцент,

*кафедра економіки, підприємництва та управління підприємствами,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна*

Підприємство як суб'єкт економічних відносин створюється власником не для боротьби з загрозами, а для досягнення поставлених цілей, які здебільшого носять економічний характер. Проте для аналізу та практичної діяльності щодо забезпечення безпеки дійсно зручніше спочатку припускати теоретичну наявність можливої загрози, а вже потім шукати способи протидії. Однак із цього не повинно випливати, що поняття економічної безпеки вторинне по відношенню до поняття загрози. Економічна безпека підприємства – це система заходів у сфері попередження різних загроз, спрямована на забезпечення її нормального функціонування на користь досягнення заявлених цілей. І є безперервним процесом забезпечення зниження ризиків виникнення різних загроз для ефективного функціонування підприємства, його сталого розвитку та досягнення поставлених перед ним цілей на різних стадіях економічного циклу [1, с. 25].

Говорячи про ризики, можна відзначити, що система економічної безпеки підприємства повинна забезпечувати зниження ризику в багатьох галузях, у тому числі втрати достовірності, ефективності та законності використання матеріальних, трудових, фінансових та виробничих ресурсів. Звідси економічна безпека підприємства формується під впливом внутрішніх та зовнішніх умов, які тісно взаємопов'язані між собою. При цьому зовнішня складова економічної безпеки є здатністю підприємства організувати взаємовідносини із зовнішнім середовищем, максимально забезпечуючи свою економічну безпеку. Внутрішні умови складаються під впливом внутрішньої структури та взаємовідносин усередині підприємства таким чином, щоб максимально забезпечити свою економічну безпеку. Останнє характеризує ступінь того, наскільки внутрішній устрій підприємства сприяє забезпеченню своєї економічної безпеки загалом.

Однією з найважливіших рис сучасного бізнесу є вміння працювати в умовах діючих ризиків та загроз економічній безпеці. При цьому завжди діють фактори, які однозначно визначаються як загрози економічній безпеці підприємства. У зв'язку з цим необхідно класифікувати загрози, перелік яких є відкритим. Так при поділі всіх загроз за сферами виникнення, загрози поділяються на дві великі групи: зовнішні та внутрішні.

Залежно від можливості прогнозування виділяють загрози передбачувані, коли наперед відомі не тільки джерела таких загроз, а й характер їх впливу на господарські процеси, і навіть умови появи, час та період дії, методи та інструменти для мінімізації негативного впливу передбачуваних загроз на результати бізнесу та непередбачувані загрози – вони виникають раптово, несподівано, джерело що їх породжує невідоме, і невідомо на що в першу чергу вони впливатимуть.

Крім того існує таке поняття як об'єктивність і суб'єктивність загроз в залежності від джерел їх виникнення. Так об'єктивні загрози виникають без участі і без волі суб'єкта господарювання в особі підприємця, за яким стоїть все підприємство, весь персонал та всі наявні ресурси. По суті це форс-мажорні загрози чи обставини непереборної сили: війни, локальні збройні конфлікти, природні катастрофи, тощо. Суб'єктивні загрози породжуються умисною чи ненавмисною дією людей, чи суб'єктами господарювання. Якщо для мінімізації об'єктивних загроз важливо обґрунтовано і об'єктивно прописати умови виходу з форс-мажорних обставин у різноманітних угодах, то для мінімізації суб'єктивних загроз треба бути готовими та вміти впливати на суб'єктивність економічних відносин.

Залежно від можливостей запобігання виділяють ризики та загрози форс-мажорні та не форс-мажорні. Перші відрізняються непереборністю запобігання, їх впливу можна лише мінімізувати, другі можуть бути попереджено своєчасними та грамотними діями персоналу підприємства.

Імовірно настання загрози поділяються на явні та приховані. Явні загрози, прояв яких носить імовірнісний характер, мають цілком ясну природу і реальну вагу і тому можуть бути враховані при розробці бізнес-плану господарської діяльності. Для будь-кого бізнесу дуже серйозну небезпеку становлять приховані загрози. Найбільш характерними в даному випадку є дії несумлінних конкурентів, підзаконні акти органів влади або окремих керівників цих органів, а також кримінальні операції злочинних угруповань, власний персонал тощо.

Як видно з наведеного переліку, багато загроз переплітається один з одним, що призводить до певних труднощів у їх ідентифікації при побудові систем економічної безпеки та виділення суб'єктів та об'єктів економічної безпеки.

В даному разі для підприємства необхідно своєчасно визначати причину загрози, характер її дії та напрям впливу. За даного підходу доцільно впровадити антикризове управління, яке обумовлює кризовий стан самого підприємства який виник з причин об'єктивного та суб'єктивного характеру. Антикризове управління необхідно для того щоб здійснити вихід підприємства з кризи, а також для того, щоб розробляти заходи щодо організації діяльності в цих режимах, якщо виникнення кризової ситуації ініційовано об'єктивними причинами, і наразі відсутня можливість їх подолання. При цьому, якщо показники діяльності стабільні, і підприємство зберігає платоспроможність, то застосовувати цей спосіб недоцільно. Реалізувати цей спосіб забезпечення безпеки доцільно тоді, коли підприємство орієнтується на «трансформаційні процеси» – підвищення ефективності роботи, прискорення протікання бізнес-процесів тощо.

Отже, на сьогодні окреме підприємство має поставити перед собою завдання обрати оптимальні методи забезпечення своєї безпеки з урахуванням конкретних умов внутрішнього та зовнішнього середовища свого функціонування.

Список використаних джерел.

1. Козаченко Г.В., Понамарьов В.П. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення. Монографія. Київ, 2013. 280 с.

СТВОРЕННЯ УМОВ ЩОДО ДОСЯГНЕННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ З МЕТОЮ ЕФЕКТИВНОГО ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Б. В. Погорілий, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

*Науковий керівник: Г. Є. Павлова, д. е. н.,
професор, декан факультету обліку і фінансів,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Ефективна діяльність підприємства в умовах дій як внутрішніх, так і зовнішніх загроз, що посилюють зростання конкуренції, забезпечують виконання комплексу заходів, спрямованих на управління економічною безпекою. До таких заходів належать [2]:

- емпіричний аналіз факторів, що впливають на економічну безпеку;
- оцінка впливу цих факторів на економічну стабільність;
- постійний моніторинг та контроль ключових індикаторів безпеки;
- визначення допустимих меж шкоди від реалізації можливих загроз;
- реалізація заходів, що зменшують вплив загроз на економічну безпеку підприємства.

З метою забезпечення стійкості та адаптивності підприємства до економічних змін, ці заходи повинні охоплювати всі функціональні аспекти діяльності компанії. Залежно від конкретної функціональної складової, використовуються різні методи та інструменти, що використовуються для забезпечення економічної безпеки. Основні завдання з управління безпекою можуть включати:

- досягнення фінансової стабільності та незалежності;
- підвищення конкурентоспроможності продукції;
- оптимізація управлінських процесів та організаційної структури;
- підтримання кадрового потенціалу;
- захист правових аспектів діяльності;
- створення захищеного ІТ-середовища;
- мінімізація негативного впливу виробничих процесів на зовнішнє середовище.

Як визначено в дослідженнях, «оцінка стану економічної безпеки аграрних підприємств демонструє їхню здатність стабільно функціонувати та ефективно використовувати наявні ресурси для протидії загрозам. В умовах економічної нестабільності необхідно переглянути стратегічні напрями забезпечення безпеки, а також створити алгоритми моніторингу, оцінки та зменшення впливу загроз» [3].

Впорядкування та систематизація процесів управління економічною безпекою є логічним розвитком діяльності підприємства. Вдовенко Л.О. пропонує об'єднати всі процеси в єдину систему управління безпекою, де ключовим принципом є послідовність і безперервність [1].

Одним із окремих аспектів управління економічною безпекою є оцінка її поточного стану. Оцінка здійснюється в наступних етапах: якісний аналіз значущих чинників, їх кількість, аналіз впливу кожного з них і комплексний вплив на стан економічної безпеки підприємства.

Покращення рівня економічної безпеки підприємства вимагає впровадження або розширення організаційних, управлінських та економічних заходів, спрямованих на превентивний захист внутрішніх і зовнішніх інтересів підприємства. Такий комплекс заходів традиційно реалізується поетапно [4]:

- формулювання цілей і принципів управління підприємством;
- якісна оцінка можливостей розвитку, аналіз сильних і слабких сторінок;
- ідентифікація загроз та їх аналіз;
- розробка стратегії забезпечення економічної безпеки;
- оцінка можливих загроз і прогноз їх впливу;
- планування превентивних заходів захисту.

Відповідальність за управління загрозами економічної безпеки закладається на всіх рівнях управління, від власників бізнес-процесів до функціональних підрозділів. Моніторинг та контроль за виконанням заходів економічної безпеки створений внутрішніми та зовнішніми органами контролю. Головним гарантом ефективності управління виступає Рада директорів, яка забезпечує необхідну комунікацію з акціонерами.

Такий підхід дозволяє знизити ризики загрози, проте не може гарантувати їх повну ліквідацію, тому необхідно комбінувати реактивні та превентивні підходи.

Отже, пропонується схема забезпечення економічної безпеки підприємства: попередження або зменшення впливу загроз шляхом накопичення ресурсів; регулювання впливу зовнішніх загроз; прогнозування появи загроз і мобілізація ресурсів для їх нейтралізації; компенсація наслідків загроз та використання інноваційних методів для підвищення ефективності захисту підприємства.

Список використаних джерел.

1. Вдовенко Л. О. Інформаційна складова забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрної сфери економіки. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2016. Ч. 2. Вип. 89. С. 45–53.

2. Гапак Н. М., Дочинець І. В. Суть та еволюція поняття «економічна безпека підприємства». Науковий вісник Ужгородського університету. 2014. Вип. 2(43). С. 68–73.

3. Денисов О. Є. Основні методи механізму забезпечення економічної безпеки галузі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 17(1). С. 95–99.

4. Економічна безпека підприємств: підручник: колективна монографія [за заг. ред. Ортинський В. Л., Керницький І. С., Живко З. Б. та інші]. Київ: Алерта, 2011. 704 с.

РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА, ЯК ОСНОВА ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

*А. С. Ромма, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»*

*Науковий керівник: Т. М. Саванчук, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Будь-який суб'єкт господарювання, на сьогоднішній день, самостійно має приймати рішення щодо організації системи економічної безпеки, яка б забезпечувала його ефективне та стабільне існування. Для побудови такої системи економічної безпеки передбачається проведення комплексу послідовних заходів.

Початковим етапом побудови системи є розробка концепції економічної безпеки для кожного конкретного підприємства. Концепція являє собою систему поглядів, ідей, цільових установок, спрямованих на єдину мету - забезпечення економічної безпеки підприємства. Крім того, концепція визначає систему заходів, шляхів і напрямків досягнення поставленої мети і створення сприятливих умов для досягнення цілей бізнесу в умовах невизначеності, а також існування зовнішніх і внутрішніх загроз.

Концепція економічної безпеки підприємства на підприємстві може бути представлена у вигляді офіційно затвердженого документу, який визначає дії структурних підрозділів підприємства на різних етапах і рівнях його діяльності, а може існувати і без документального затвердження.

Розробка концепції проводиться на основі аналізу навколишнього середовища на макро- і мікрорівнях, а також на рівні партнерів і конкурентів.

Стан навколишнього середовища формує або сприятливу ситуацію для економічної безпеки підприємства, або, навпаки, ініціює виникнення важко прогнозованих небезпек і загроз.

Важливо також проводити вивчення партнерів по ділових зв'язках, їх платоспроможності, діловому резюме, адже у разі встановлення ділових зв'язків з недобросовісними контрагентами через порушення ними договірних зобов'язань підприємству може бути завдано істотного економічного збитку.

При розробці концепції вивчається не тільки навколишнє середовище, але і стан самого підприємства. Причому, чим повніше і докладніше буде інформація, тим більше можливостей для об'єктивно обґрунтованого управлінського рішення по створенню надійної системи економічної безпеки підприємства.

Для цього необхідно оцінювати стан забезпечення підприємства різного роду ресурсами, ступінь захищеності об'єктів безпеки, надійність кадрового потенціалу і, перш за все тих, хто має доступ до комерційної таємниці і приймає відповідальні ризикові управлінські рішення. Слід також проводити оцінку фінансової, інформаційної, кадрової, техніко-технологічної, екологічної, інтелектуальної та

інших складових економічної безпеки; можливості підприємства по створенню, змістовності і оснащенню власної служби безпеки.

Сформована і глибоко обґрунтована концепція є фундаментальною основою розробки моделі комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Дана модель визначає алгоритм дій щодо забезпечення комплексної економічної безпеки підприємства. В першу чергу вона передбачає визначення цілей підприємства для планування діяльності. При прийнятті господарських рішень менеджер повинен розуміти, до яких показників діяльності підприємства він прагне і який ефект матимуть ці рішення на можливість досягнення цілей бізнесу.

Загалом, окреслення та побудова моделі комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства включає послідовність виконання наступних основних етапів:

- етап 1 – організаційна побудова і ресурсне забезпечення системи економічної безпеки підприємства. На даному етапі першорядне значення мають: визначення об'єктів безпеки і аналіз стану їх захищеності; вибудовування органів забезпечення економічної безпеки; обґрунтування організаційної структури системи управління економічною безпекою, створення служби безпеки підприємства та визначення її функцій. Особливо важливо не тільки визначити функції кожного структурного підрозділу системи, але і створити модель їх постійної взаємодії в рамках поставленої мети і завдань;

- етап 2 – організація моніторингу загроз економічній безпеці підприємства. Економічна безпека підприємства схильна до впливу величезного числа зовнішніх і внутрішніх загроз, які треба вміло ідентифікувати та проаналізувати. На цьому етапі встановлюються способи постійного моніторингу таких загроз та оцінки їх рівня;

- етап 3 – розробка методологічного інструментарію для оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Першочергове значення в розробці інструментарію має визначення індикаторів економічної безпеки і їх порогових значень;

- етап 4 – вибір методу оцінки та визначення фактичного рівня економічної безпеки підприємства. Для оцінки економічної безпеки можуть використовуватися різноманітні методи. Після розрахунку фактичних значень індикаторів і вибору методу оцінки визначається рівень економічної безпеки підприємства. Він може бути нормальним, передкризовим, кризовим чи критичним. В залежності від визначеного рівня економічної безпеки приймаються рішення щодо подальших дій на п'ятому етапі;

- етап 5 – розробка та реалізація комплексу заходів щодо попередження, нейтралізації або припинення загроз, щодо усунення та локалізації негативних наслідків впливу на стан підприємства.

Отже, розробка концепції економічної безпеки підприємства передбачає безперервну багатогранну діяльність, націлену на підвищення захищеності від зовнішніх і внутрішніх загроз та забезпечення ефективності господарювання підприємства як в поточний момент так і в майбутньому.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В НАДЗВИЧАЙНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ

Є. В. Сіренко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

*Науковий керівник: О. М. Губарик, к. е. н., доцент,
в. о. завідувача кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Фінансово-економічна безпека підприємства є одним із ключових елементів його стійкості та виживання в умовах кризи. Надзвичайні кризові ситуації, як-от економічні спади, політична нестабільність, війни чи природні катаклізми, суттєво ускладнюють функціонування будь-якого бізнесу. В таких умовах питання захисту фінансових інтересів та економічної стабільності стають критично важливими для підприємств будь-якого масштабу.

Сьогодні надзвичайні ситуації можуть мати руйнівний вплив на фінансову стабільність підприємства. Наприклад, економічна криза, викликана пандемією COVID-19 та воєнною агресією росії, призвела до різкого зниження виробництва, порушення ланцюгів постачання та зростання безробіття. Це підкреслило важливість швидкої реакції з боку урядів для захисту економіки. Крім того, кризи можуть спричинити зниження рівня інвестицій, втрату довіри до фінансової системи та зростання соціального напруження. Це, в свою чергу, може призвести до політичної нестабільності та подальшого загострення економічних проблем.

До основних загроз фінансово-економічної безпеки підприємства в кризових умовах можемо віднести такі як:

- зниження доходів, тобто коли кризові ситуації часто супроводжуються скороченням купівельної спроможності населення та зменшенням попиту на товари й послуги. Це прямо впливає на прибутковість підприємства, змушуючи керівництво шукати нові шляхи утримання на ринку;

- нестабільність на фінансових ринках, а саме, коливання валютного курсу, інфляція та дефляція, нестабільність банківської системи які суттєво вплинути на фінансові активи та ліквідність підприємства;

- зростання кредитних ризиків, коли в умовах кризи підприємства можуть зіткнутися з обмеженим доступом до кредитних ресурсів або підвищенням вартості позик. Це ускладнює можливість залучення капіталу для підтримки операційної діяльності або інвестування;

- збільшення операційних витрат, тоді коли кризові умови часто супроводжуються інфляцією, зростанням вартості ресурсів і енергії, що може підвищити собівартість виробництва. Це ставить під загрозу рентабельність підприємства;

- ризики кібербезпеки, а саме коли у кризових умовах підприємства можуть стати вразливішими до кіберзагроз через недостатню увагу до інформаційної

безпеки або спроби злочинців скористатися нестабільністю систем.

До ключових стратегій забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, на нашу думку, можна віднести:

- диверсифікація джерел доходу, що є один із найважливіших способів захистити фінансову стабільність. В умовах кризи підприємства, які мають різні джерела доходу, менш залежні від коливань в окремих сегментах ринку. Диверсифікація також може включати географічне розширення бізнесу та адаптацію асортименту продукції до нових умов.

- розробка кризових сценаріїв та планів дій, тобто планування на випадок надзвичайних ситуацій (так звані «плани В»), що допоможе підприємству швидко адаптуватися до нових умов і зберегти фінансову стійкість (наприклад, плани скорочення витрат, адаптація виробничих процесів, оптимізація логістики або пошук нових партнерів);

- операційна гнучкість, коли підприємства повинні бути готові до швидкої зміни своїх операційних моделей (наприклад, скорочення неефективних витрат, оптимізацію процесів виробництва та постачання, а також використання цифрових інструментів для автоматизації і підвищення ефективності);

- управління ризиками та захист активів, коли необхідно регулярно проводити аудит ризиків, включаючи фінансові, операційні та інформаційні загрози. У кризових умовах особливо важливо контролювати ліквідність, уникати непотрібних фінансових зобов'язань і зберігати гнучкість у прийнятті рішень;

- забезпечення кібербезпеки, коли підприємства мають посилити свої системи кіберзахисту для уникнення потенційних загроз (наприклад, регулярні оновлення програмного забезпечення, навчання персоналу та впровадження багатофакторної аутентифікації).

- фінансова подушка безпеки, коли підприємства повинні мати достатній резервний фонд, який дозволить їм функціонувати в умовах нестабільності (наприклад, оптимізація грошових потоків, зниження кредитних зобов'язань і збереження частини прибутку).

Також держава відіграє ключову роль у підтримці підприємств під час криз. Це може бути реалізовано через: надання податкових пільг або відстрочення податкових платежів; фінансові програми підтримки малого та середнього бізнесу; створення державних гарантій для залучення кредитів підприємствами в умовах обмеженого доступу до фінансування. Крім того, важливу роль відіграє партнерство між підприємствами. Спільна діяльність із постачальниками, клієнтами та навіть конкурентами може допомогти у створенні мереж підтримки та підвищенні стійкості бізнесу.

Отже, фінансово-економічна безпека підприємства в умовах кризи є складною та багатогранною проблемою. Для її забезпечення підприємствам необхідно мати чіткі плани дій, бути готовими до швидких змін, використовувати всі доступні ресурси для мінімізації ризиків та зберігати фінансову стійкість. Ефективна стратегія управління в умовах кризи допоможе не лише зберегти бізнес, але й використати можливості для його розвитку та посилення конкурентних позицій у майбутньому.

УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ СКЛАДОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Р. О. Терещенко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

*Науковий керівник: Л. М. Васильєва, д. н. з держ. упр.,
професор, кафедра обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Управління екологічною складовою економічної безпеки підприємства є важливою частиною загальної стратегії забезпечення стабільності та конкурентоспроможності підприємства. Це управління передбачає заходи, спрямовані на мінімізацію екологічних ризиків та збитків, які можуть негативно вплинути на економічний стан компанії, а також на забезпечення дотримання екологічних стандартів та законодавства. Основні аспекти управління екологічною складовою економічної безпеки включають:

1. Ідентифікація екологічних ризиків:

- Оцінка можливих загроз для навколишнього середовища, які можуть виникнути через діяльність підприємства.
- Оцінка впливу на довкілля різних виробничих процесів, включаючи викиди, відходи, використання ресурсів.

2. Забезпечення екологічної відповідності:

- Виконання вимог національних і міжнародних екологічних стандартів.
- Контроль за дотриманням законодавства, пов'язаного з охороною навколишнього середовища.

3. Мінімізація екологічного впливу:

- Впровадження енергоефективних та екологічно чистих технологій.
- Оптимізація використання природних ресурсів та зменшення утворення відходів.

4. Інвестування в екологічні проекти:

- Розробка та впровадження програм з екологічної модернізації.
- Підтримка ініціатив, які знижують вплив на навколишнє середовище (наприклад, використання відновлюваних джерел енергії).

5. Оцінка екологічних збитків:

- Регулярний моніторинг впливу діяльності підприємства на довкілля.
- Визначення потенційних економічних втрат через екологічні проблеми (штрафи, судові позови, зменшення репутаційного капіталу).

6. Формування екологічної культури:

- Навчання працівників екологічним стандартам і практикам.
- Формування відповідального ставлення до навколишнього середовища серед усіх співробітників.

7. Взаємодія з зацікавленими сторонами - співпраця з державними органами,

екологічними організаціями, спільнотою та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення прозорості в питаннях екологічної діяльності.

Екологічна безпека сильно впливає на результати економічної діяльності підприємства [2]. При необхідності коригування економічної політики організації повинне проводитися на основі зважених показників. Якщо змінюється внутрішнє або зовнішнє середовище досліджуваного об'єкта господарювання, правила, що регулюють його діяльність, мають бути скориговані. Добровільне страхування екологічної відповідальності наразі в Україні здійснюється в дуже обмежених масштабах, а обов'язкове державне екологічне страхування відсутнє.

Зазначимо, що запровадження обов'язкового екологічного страхування на території нашої країни є обов'язковим, враховуючи високу ймовірність аварійного забруднення, низькі інвестиції у сферу охорони навколишнього середовища та поточні витрати на запобігання та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій. Запровадження екологічного страхування дає змогу компенсувати значну частину збитків, завданих третім особам внаслідок екологічних аварій, залучаючи фінансові ресурси страхових компаній, тим самим зменшуючи навантаження на місцеві та державні бюджети. Ефективне управління екологічними ризиками потребує ретельного розвитку механізмів та інструментів екологічного страхування на території України. Основні кроки для розвитку екологічного страхування в нашій країні включають:

- розробка документів та методик для оцінки розміру шкоди, завданої довкіллю господарською діяльністю внаслідок аварій [1]. Разом з тим, для ефективного стимулювання підприємств до використання екологічно чистих технологій та підвищення значущості екологічних факторів в економічному впливі господарської діяльності необхідно розробити єдину систему оцінки збитку та можливого збитку розробити методику на основі;

- розробка документів та методичних робіт щодо порядку оцінки екологічних ризиків господарської діяльності;

- прискорення підготовки та затвердження законодавчих та нормативно-правових актів щодо запровадження загальнообов'язкового екологічного страхування на території України;

- гармонізацію законодавства України у сфері екологічного страхування з міжнародними нормами;

- посилити участь України у міжнародному співробітництві з метою створення фінансових механізмів запобігання та відшкодування екологічної шкоди, заподіяної в наслідок екологічних ризикових ситуацій.

Список використаних джерел.

1. Гарькава В. Ф., Кліщевська А. Ю. Управління екологічною складовою системи економічної безпеки регіону. Агросвіт. 2021. № 13–14. С. 11–16.

2. Василішин С., Гнатишин Л., Прокопишин О. Економічна безпека як складова обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами: теоретичний аспект. Таврійський науковий вісник. 2022. № 14. С 110–120.

ОПТИМІЗАЦІЯ КАНАЛІВ РОЗПОДІЛУ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

С. І. Томашевський, В. В. Заремський, здобувачі
другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Менеджмент»

Науковий керівник: **О. В. Родіна**, к. е. н.,
доцент, кафедра менеджменту і права,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україні

Агропромисловий комплекс є однією з ключових складових економіки України, що забезпечує продовольчу безпеку, розвиток сільських територій та створення робочих місць. В сучасних умовах глобалізації та інтеграції у світову економіку ефективне використання ресурсного потенціалу агропромислових підприємств стає надзвичайно актуальним. В умовах постійних змін на ринку агропромислового підприємства стикаються з численними викликами, такими як зміна клімату, коливання цін на сировину та продукцію, а також необхідність впровадження інноваційних технологій. Для утримання конкурентних позицій на ринку аграрної продукції підприємствам важливо оптимізувати процеси розподілу продукції. Канали розподілу аграрної продукції забезпечують ефективний рух від виробника до кінцевого споживача. Основними каналами розподілу продукції аграрного підприємства є прямі, непрямі та змішані канали [1]. Канали розподілу продукції аграрного підприємства галузі рослинництва та галузі тваринництва представлено на рис. 1.

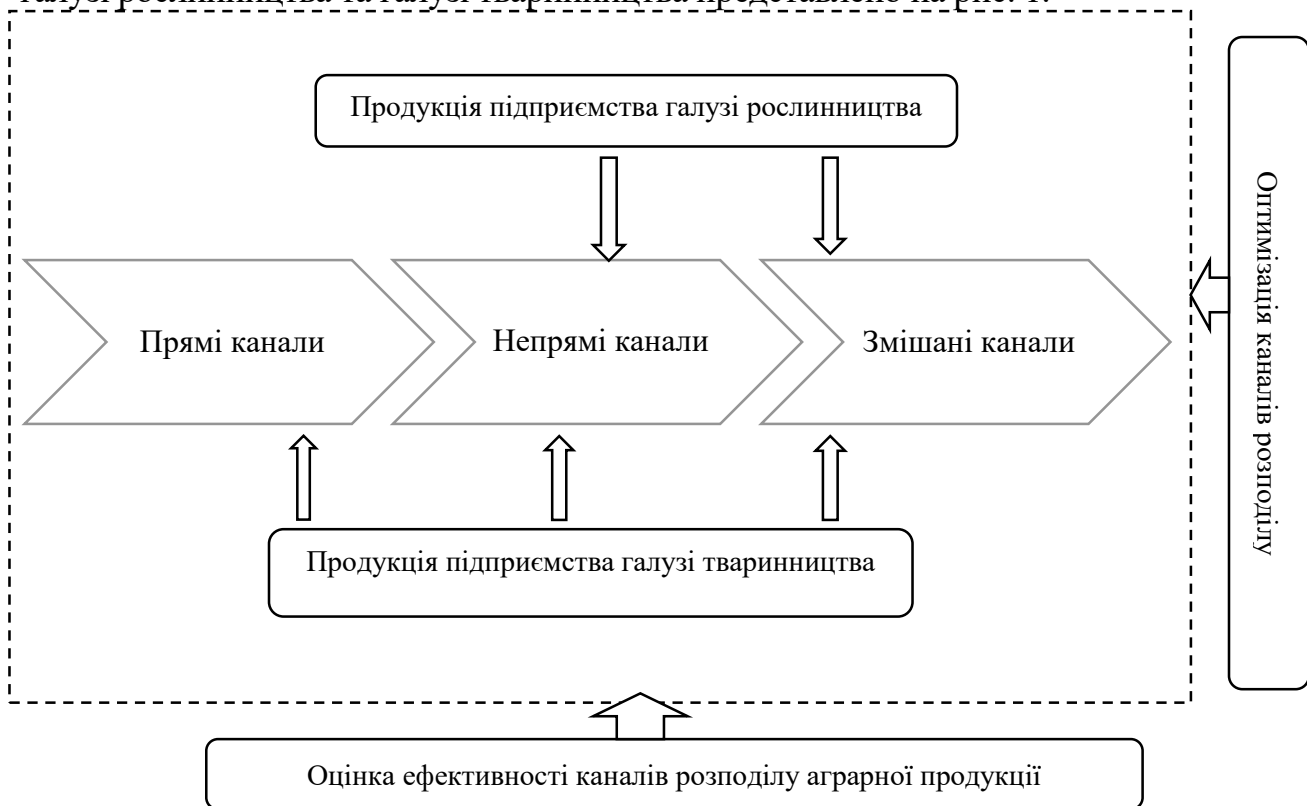

Рис. 1. Канали розподілу продукції аграрного підприємства галузі рослинництва та галузі тваринництва

Як бачимо, ефективними каналами розподілу для аграрних підприємств, які займаються виготовлення продукції тваринництва є усі три канали розподілу, представлені на рис. 1. Для продукції ж рослинництва, прямі канали розподілу можна вважати не досить ефективними, зважаючи на безпосередній можливий продаж продукції кінцевому споживачу без участі посередників, тобто реалізація через власні торгові точки, фермерські ринки або інтернет-магазини.

Для вибору одного із каналів розподілу важливою складовою є проведення оцінки на етапі вибору каналу. Система показників для оцінки може включати оцінку швидкості і своєчасності доставки продукції, охоплення ринку, розмір витрат на реалізацію продукції, рівень задоволеності споживачів. Незважаючи на особливості продукції аграрного ринку, підприємства цієї галузі мають вивчати потреби своїх споживачів та дозволить адаптувати асортимент продукції під певний канал розподілу.

За рахунок каналів розподілу формується збутова політика аграрного підприємства. Саме збутовий потенціал направлений на здатність ефективно реалізовувати вироблену продукцію на ринку. Ефективна збутова політика сільськогосподарського підприємства передбачає ретельне планування каналів розподілу, встановлення конкурентоспроможних цін та просування продукції на ринку.

Основними стратегічними напрямками реалізації ефективної збутової політики можуть бути наступні умови: оцінка ефективності каналів розподілу, орієнтація на систему маркетингової політики, оцінка системи можливих ризиків, оцінка можливостей за напрямом «план-факт». Враховуючи зміни

Отже, канали розподілу є важливою частиною системи управління збутовою діяльністю аграрного підприємства. Основними елементами ефективної системи розподілу має стати розробка стратегій просування продукції, вибір оптимальних каналів збуту, аналіз попиту, встановлення цінової політики та організація логістики. Розробка і впровадження стратегії оптимізації каналів розподілу сприятиме зростанню обсягів продаж аграрного підприємства, швидкої адаптації збутової політики до змін зовнішнього середовища.

Список використаних джерел.

1. Лищенко М. О., Пономаренко Я. С., Шаповал В. В. Маркетингове управління збутом продукції сільськогосподарського підприємства як стратегічний напрям маркетингової політики розподілу. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 2(19). С. 169–176.

ШЛЯХИ МОБІЛІЗАЦІЇ ДОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗАДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

*М. М. Трещов, д. н. з держ. упр., професор
кафедри адміністративного права та управління,*

Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна

Переважає більшість проведених експертними колами досліджень взаємозв'язку рівня фіскального навантаження та економічний розвиток засвідчують значно вищий негативний вплив фіскальних платежів порівняно з іншими механізмами публічного управління, зокрема з монетарною політикою, умовами бізнес-циклу, політикою видатків державного та місцевих бюджетів тощо.

Найвищі темпи зростання економік переважної більшості країн спостерігалися в періоди зниження загального рівня фіскального навантаження на бізнес-сектор та доходи фізичних осіб, що підтверджується результатами досліджень в галузі економіки за період 50 років [1].

Високий рівень фіскального навантаження призводить до зниження економічної активності та зростання обсягів тіньової економіки, що вимагатиме від органів публічного управління кроків з подальшого підвищення рівня фіскалізації задля забезпечення мобілізації ресурсів.

Оподаткування факторів виробництва, таких як трудові ресурси та капітал, які перетворюються в працю та інвестиції, призводить до стримування процесів створення багатства. Своєю чергою зниження обсягів інвестування призводить до втрати позицій економіками країн в рейтингах глобальної конкурентоспроможності, зниження рівня технологічного розвитку та продуктивності працівників та зменшення рівня оплати праці.

Оподаткування доходів фізичних знижує стимули до праці. При цьому, в разі якщо застосовуються прогресивні шкали оподаткування чи ставки оподаткування є вищими, ніж в інших юрисдикціях, відбувається зниження рівня віддачі від освіти.

Результати дослідження практик зниження рівня дефіциту державних бюджетів країн ОЕСР, показало, що фіскальні реформи, які базувалися на зниженні рівня оподаткування, мали кращий ефект на пожвавлення економічної активності та зростання економіки, ніж фіскальні реформи, які базувалися на зростанні видатків державного бюджету. А синергічна дія одночасного застосування скорочення видатків державного бюджету та зниження або фіксації на поточному рівні податкового навантаження, має вищі шанси на успіх у скороченні обсягів дефіциту державного бюджету та нижчу імовірність економічної рецесії, ніж публічна політика підвищенні рівня податкового навантаження [1].

За результатами дослідження економічних показників групи країн, проведеного експертами ОЕСР, зокрема податкового навантаження, ВВП,

фізичного капіталу, демографічного потенціалу та трудових ресурсів тощо, обраховано значущість та складено рейтинг впливу різних видів фіскальних платежів на потенціал економічного зростання на основі нейтральності доходів і витрат. Зауважимо, що найбільш негативного впливу на економічне зростання завдають корпоративні податки та податки на доходи фізичних осіб; менший – податки на споживання і, нарешті, податки на власність фізичних осіб справляють найменш суттєвий вплив [2].

Враховуючи необхідність у зростанні рівня самозабезпечення фінансування видаткової частини державного бюджету в Україні збільшено ставку військового збору з доходів фізичних осіб з 1,5% до 5% в ретроспективному порядку. При цьому відхилено альтернативну пропозицію щодо збільшення ставки ПДВ з 20% до 23%, на якій наполягали представники експертного та бізнес-середовища.

У відповідь на зазначені вище зміни бізнес-середовище вже розпочало процес переводу працівників на виплати заробітних плат «в конверті» задля збереження поточного рівня оплати праці. Відтак, зростання тіньового сектору економіки внаслідок зазначених факторів очікується до 10% на тлі жорсткої конкуренції за дефіцитні кадри на ринку праці.

Зазначимо, що станом на початок 2022 року повністю ухилялися від сплати податку на доходи фізичних осіб 3 млн осіб, будучи зайнятими в тіньовому секторі економіки, а через застосування «сірих» схем – ще 2 млн осіб, що в сумі дорівнює чисельності сумлінних платників податків. Отже, за рахунок збільшення податкового навантаження на офіційно працюючих громадян держава надала додаткову перевагу в конкуренції як за кадри, так і за ринки суб'єктам господарювання, які належать до тіньового сектору економіки.

Натомість збільшення ставки ПДВ хоча і призвело б до зростання цін, але в рівній мірі б чинило тиск як на підприємства і зайнятих в секторі офіційної економіки, так і в тіньовому секторі економіки, не викривляючи ще більше умови конкурентної боротьби та стримуючи економічне зростання. Крім того інфляція не була б тотожною зростанню ставки ПДВ, оскільки останній є податком на споживання, додаткове податкове навантаження якого розкладається між покупцями і продавцями обернено пропорційно рівню впливу на ціни з боку кожного з цих суб'єктів ціноутворення.

Список використаних джерел.

1. Alesina A., Ardagna S. Large changes in fiscal policy: taxes versus spending. Tax Policy and the Economy. 2010. Vol. 24. URL: <https://ideas.repec.org/h/nbr/nberch/11970.html>
2. Tax Policy for Economic Recovery and Growth. The Economic Journal. 2011. Vol. 121. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-0297.2010.02415.x>
3. What Is the Evidence on Taxes and Growth? Tax Foundation. URL: https://taxfoundation.org/research/all/federal/what-evidence-taxes-and-growth/#_ftn4

РИЗИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Б. В. Федоришин, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

Науковий керівник: О. В. Чернецька, к. е. н., доцент, кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Інформаційна безпека, визначаючи рівень захищеності бізнес-середовища, стає важливим аспектом загальної економічної безпеки в діяльності сучасної компанії. Захист інформації – особливий вид діяльності щодо запобігання витоку інформації, несанкціонованих змін її потоків та інших чинників, які негативно впливають на стабільну роботу підприємства і пов'язаних з ним економічних партнерів (клієнтів, постачальників обладнання, інвесторів та ін.) [1, 2].

У сучасних умовах перед кожним підприємством, яке дбає про безпеку своїх інформаційних ресурсів, постає питання про організацію системи захисту інформації, що дозволила б гарантувати безпеку функціонування телекомунікаційного обладнання і циркулюючої інформації в інформаційній системі підприємства. Ефективність захисту інформації залежить від підходу до її організації та правильного вибору методів розрахунку ризиків інформаційної безпеки [3, 4]. Для управління ризиками важливим є їх моніторинг та ідентифікація. Серед ризиків інформаційної безпеки слід виділити наступне:

- загрози порушення конфіденційності інформації, в результаті реалізації яких інформація стає доступною суб'єкту, що не володіє повноваженнями для ознайомлення з нею;
- загрози порушення цілісності інформації, до яких відноситься будьяке зловмисне спотворення інформації, оброблюваної з використанням автоматизованих систем;
- загрози порушення доступності інформації, що виникають в тих випадках, коли доступ до деякого ресурсу автоматизованих систем для легальних користувачів блокується;
- загрози впливу неякісної інформації (недостовірної, фальшивої, дезінформації);
- загрози несанкціонованого й неправомірного впливу сторонніх осіб на інформацію і інформаційні ресурси;
- інформаційним правам і свободам особистості (праву на виробництво інформації, її поширення, пошук, одержання, передавання та використання; праву на інтелектуальну власність на інформацію);
- помилки обслуговуючого персоналу і користувачів, втрата інформації внаслідок неправильного її збереження або випадкове знищення;
- збій у роботі устаткування, електроживлення, дискових систем, комплектуючих елементів мережі;

- некоректна робота програмного забезпечення, зокрема внаслідок зараження комп'ютерними вірусами;
- несанкціонований доступ до інформації і мережевих ресурсів, перехоплення та ознайомлення з інформацією, яка передана по каналах зв'язку;
- розкриття, модифікація або підміна даних, програм трафіка обчислювальної мережі;
- розробка і поширення комп'ютерних вірусів, введення в програмне забезпечення логічних бомб;
- крадіжка магнітних носіїв і розрахункових документів;
- руйнування архівної інформації або навмисне її знищення.

У сучасних умовах перед кожним підприємством, яке дбає про безпеку своїх інформаційних ресурсів, постає питання про організацію системи захисту інформації, що дозволила б гарантувати безпеку функціонування телекомунікаційного обладнання і циркулюючої інформації в інформаційній системі підприємства. Доцільно виявляти не тільки самі загрози, але і джерела їх виникнення – це допоможе у виборі додаткових засобів захисту. Інформаційна безпека повинна гарантувати захист від будь-яких порушень функціонування інформаційної системи через вплив на інформаційні канали та сигналізацію, керування та віддаленого завантаження баз даних, комутаційного обладнання, системного й прикладного програмного забезпечення; неправомірних дій користувачів і персоналу; несанкціонованого доступу до інформаційних даних; витоку даних, впливу на цілісність мережі й інформації, доступності баз даних; руйнування зовнішніх та вбудованих засобів захисту.

Отже, система інформаційної безпеки є складною частиною загального управління бізнесом підприємства. Сучасний бізнес зазнає ризиків інформаційної безпеки, що динамічно змінюються. Для того, щоб зберегти конкурентоспроможність підприємства, необхідно впроваджувати економічно обґрунтовані заходи захисту інформаційних ресурсів.

Список використаних джерел.

1. Карпович І. М., Гладка О. М., Наконечна Ю. А. Аналіз ризиків безпеки інформаційної системи ІТ-підприємства. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: технічні науки. 2020. Т. 31 (70). № 5. С.69–74. URL: https://www.tech.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/5_2020/14.pdf
2. Терещенко Л. Управління ризиками інформаційних систем: етапи процесу управління ризиками. Економіка та суспільство. 2021. № 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/674/647>
3. Храпкін О. Стратегічне управління інформаційною безпекою підприємства: сучасні підходи та виклики. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 4 (36). С. 86–94. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-86-94](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-86-94)
4. Дзюба Л. Ф., Чмир О. Ю. Оцінювання ризиків інформаційної безпеки з використанням методів математичної статистики. Вісник ЛДУБЖД. 2022. № 26. С. 47–54. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/Visnuk/article/download/2470/2360/>

ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ ПРОДАЖАМИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Р. В. Чалий, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

*Науковий керівник: Т. М. Саванчук, к. е. н.,
доцент, кафедра обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

На сьогоднішній день жодне підприємство, що здійснює господарську діяльність не може існувати без реалізації виготовленої продукції (робіт, послуг). Процес реалізації забезпечує отримання підприємствами доходів в результаті господарської діяльності. Цей процес є завершальною стадією обігу господарських засобів. Він пов'язаний, з одного боку, з відвантаженням виробником готової продукції та передачі її покупцеві, а з іншого — з одержанням грошових коштів та їх еквівалентів і їх зарахуванням на рахунки продавця. Саме в період відвантаження готової продукції і відбувається відображення доходу від реалізації. Дохід є на сьогодні однією із найбільш вживаних економічних категорій. Його рівень визначає прибутковість підприємства, тому питання максимізації дохідності підприємства через управління продажами в системі економічної безпеки стоїть на сьогодні надзвичайно гостро.

З доходами і прибутком підприємства зв'язане вирішення важливих соціальних, економічних, політичних проблем суспільства як на мікро-, так і на макрорівні.

Показник «дохід» досить поширений серед економічних показників на макро- і мікрорівнях, у побуті (дохід національний, підприємства, сім'ї, громадянина). Зміст його є не однозначним. Часто цим поняттям позначають загальну виручку або суму грошових надходжень підприємства або окремої особи. Іноді дохід ототожнюють з прибутком, що є абсолютно не вірним і приводить до прийняття помилкових управлінських рішень в управлінні.

Економічна сутність доходу в контексті міжнародних стандартів обліку полягає в збільшенні економічних вигод протягом облікового періоду, яке виражається в збільшенні активів чи зменшенні зобов'язань, що призводить до збільшення капіталу підприємства, за винятком внесків до статутного чи додаткового капіталу власників підприємства.

Варто зазначити, що на стадії реалізації отримання доходу відбувається в процесі операційної діяльності підприємства, що є основною статутною діяльністю. Така діяльність пов'язана з виробництвом продукції чи та її реалізацією споживачам.

В системі економічної безпеки однією з найважливіших складових є фінансова складова, яка в значній мірі забезпечується своєчасним надходженням коштів від споживачів в такому розмірі який би повністю покривав витрати підприємства і був

достатнім для забезпечення розширеного відтворення в його діяльності, тому для забезпечення належного рівня економічної безпеки важливо налагодити управління продажами підприємства, тобто його процесом реалізації.

Сам же процес реалізації, являє собою сукупність операцій з продажу готової продукції, виконаних робіт і наданих послуг споживачам. Процес реалізації завершує кругообіг засобів та створює передумови для здійснення нового кругообігу. Тут відбувається передача готової продукції споживачам, одержання оплати від них, виявлення результату діяльності [1].

Зазвичай, при відвантаженні продукції підприємство не отримує оплату одразу, що означає кредитування покупця. Таким чином, у період між відвантаженням і надходженням платежу кошти підприємства перетворюються на дебіторську заборгованість. Рівень дебіторської заборгованості також суттєво впливає на фінансово-економічну безпеку підприємства. Більша частина загального обсягу дебіторської заборгованості будь якого підприємства припадає на розрахунки за відвантажену продукцію, що робить це питання управління дебіторською заборгованістю важливим для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Виходячи з вищезазначеного процес реалізації на підприємстві є основою управління продажами в системі економічної безпеки. При цьому таке управління має включати як заходи направлені на збільшення обсягів продажу та комунікацію з покупцями так і на управління дебіторською заборгованістю з метою її своєчасного погашення. Основними етапами управління процесом реалізації, для збільшення обсягів продажів та підвищення рівня фінансово-економічної безпеки можемо вважати наступні:

- планування продажів, що включає визначення цілей, прогнозування обсягів продажів і розробку стратегії;
- маркетинг та просування - створення і реалізація маркетингових кампаній для залучення споживачів;
- продаж - безпосереднє укладення угод з покупцями в ході якого важливо забезпечити ефективний процес продажу, включаючи навчання персоналу та оптимізацію взаємодії з клієнтами;
- відвантаження та постачання - забезпечення своєчасної доставки продукції;
- фінансові розрахунки - укладання договорів та управління дебіторською заборгованістю.

Отже, процес реалізації є основою управління продажами і ключовим елементом економічної безпеки підприємства. Ефективне управління цим процесом дозволяє не лише забезпечити фінансову стабільність, але й створити конкурентні переваги на ринку. Таким чином, підприємства повинні постійно вдосконалювати свої стратегії реалізації, щоб залишатися успішними в умовах сучасної економіки.

Список використаних джерел.

1. Податковий кодекс України. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.10.2024).

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

О. В. Чернуха, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

*Науковий керівник: О. С. Ткаченко, к. е. н., доцент,
кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Фінансово-економічна безпека підприємства як стан захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз реалізується через систему управління. У зв'язку з цим удосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства є основною умовою забезпечення його стабільного функціонування, сприяє досягненню поставлених цілей та забезпечує ефективне використання ресурсів в умовах протидії ризикам та загрозам. В умовах світової економічної кризи та російської агресії перед українськими підприємствами стоїть одне з найголовніших завдань: розвиток діяльності та підвищення їхньої фінансової стійкості. Питання оцінки та покращення фінансового стану діючих підприємств є найбільш актуальними і в даний період, оскільки вплив на них може бути як внутрішніми, так і зовнішніми факторами (загрозами).

Фінансова стійкість та фінансово-економічна безпека підприємства нерозривно пов'язані між собою, вони взаємодоповнюють одне одного та взаємовпливають один на одного. Інакше кажучи, фінансова стійкість одна із обов'язкових умов фінансово-економічної безпеки. Тому, якщо підприємство буде фінансово нестійким, то про його фінансово-економічну безпеку й мови не може бути. На думку вчених, розгляд сутності фінансової стійкості полягає у забезпеченості витрат та запасів джерелами їх формування, а зовнішнім проявом фінансової стійкості підприємства є його платоспроможність та збалансованість майна та джерел. Багато економістів, вивчаючи фінансову стійкість та управління нею, дійшли висновку, що поняття фінансової стійкості необхідно вивчати з обох сторін. З одного боку, фінансову стійкість підприємства може розглядатися як характеристика поточного фінансового становища підприємства, тобто, у короткостроковій перспективі, з другого боку – у довгостроковій перспективі – як оцінка стану підприємства у майбутньому.

Якщо розглядати фінансову стійкість на короткострокову перспективу, вона характеризуватиметься платоспроможністю, тобто. здатністю підприємства оплачувати свої короткострокові витрати, маючи при цьому власні кошти, короткострокові фінансові вкладення та активні розрахунки, які і покриватимуть його короткострокові зобов'язання (витрати). Інакше кажучи, поточні активи підприємства мають перевищувати поточні пасиви чи як мінімум рівні між собою.

Розглядаючи поняття фінансової стійкості з боку довгострокової перспективи, її визначення може бути сформульовано так: «Фінансова стійкість відображає

фінансовий стан підприємства, при якому воно здатне за рахунок раціонального управління матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами створити таке перевищення доходів над витратами, при якому досягається стабільний приплив коштів, що дозволяє підприємству забезпечити його довгострокову платоспроможність, і навіть задовольнити інвестиційні очікування власників». За цим визначенням фінансова стійкість є широким поняттям, ніж платоспроможність.

Крамаренко Г. О. та Чорна О. Є.: «під фінансовою стійкістю підприємства розуміють його платоспроможність в часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними і позиковими коштами. Фінансовою рівновагою є таке співвідношення власних і позикових коштів підприємства, при якому за рахунок власних коштів повністю погашаються колишні і нові борги» [1].

Найточніше і докладно поняття фінансової стійкості розкривається з погляду В.Г. Савицькій: «під фінансовою стійкістю підприємства розуміється здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у змінних умовах господарювання, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику» [2].

Таким чином, фінансова стійкість вважається запорукою стабільного існування та функціонування підприємства. Внаслідок чого аналізу та оцінки фінансової стійкості підприємства, а також раціональному управлінню фінансовою стійкістю необхідно приділяти велику увагу. На нашу думку, для визначення фінансової стійкості підприємства з метою забезпечення фінансово-економічної безпеки необхідно проаналізувати такі показники:

- показники ліквідності та платоспроможності;
- показники, що характеризують структуру капіталу;
- рентабельність;
- показники ймовірності банкрутства;
- показники ділової активності;
- коефіцієнти покриття та капіталізації;
- коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування.

У результаті аналізу показників необхідно визначити, які абсолютні показники відбивають сутність стійкості фінансового становища і внаслідок фінансово-економічної безпеки. Так, щоб виконувати умови платоспроможності, необхідно, щоб кошти та кошти у розрахунках покривали короткострокові пасиви. Дані показники зможуть не тільки показати поточне становище підприємства, але також на їх основі можна зробити прогноз на наступний рік, що стане запорукою стабільності та фінансової незалежності від заміни джерел фінансування.

Список використаних джерел.

1. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 392 с.
2. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ, 2005. 662 с.

ВПЛИВ СИНЕРГЕТИЧНОЇ МОТИВАЦІЇ НА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ БІЗНЕС-СТРУКТУР

*Т. В. Штерма, к. е. н., доцент кафедри обліку і фінансів,
М. В. Маниліч, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»,
м. Чернівці, Україна*

Для вдосконалення існуючої системи мотивації персоналу бізнес-структур мають бути чітко розмежовані мотиваційні фактори на етапі розробки та на етапі її реалізації. При виході на ринок жодна бізнес-структура не може уникнути конкуренції і має шукати оптимальні для себе шляхи, які залежать від професійної орієнтації і доступних засобів мотивації з боку керівника.

Система мотивації трудових ресурсів вітчизняних бізнес-структур потребує суттєвого удосконалення і багато в чому спричиняє збитки бізнес-структур. Недостатнє використання мотивації праці призводить до відчуженості її результатів, незадоволеності, невпевненості в майбутньому самих працівників, що негативно впливає на кінцеві результати діяльності бізнес-структур.

Сучасні бізнес-структури діють в умовах постійних змін, й на певному етапі його розвитку настає критичний момент, коли внутрішні зміни визначають подальший хід бізнес-процесів. Якщо в такий момент ситуація є недостатньо контрольованою, реакція працівників може бути непередбаченою.

Впровадження комплексної системи мотивації (матеріальної та нематеріальної) зводить до мінімуму прогресуючий ризик, посилює згуртованість колективу, орієнтує працівників до підвищення ефективності професійної діяльності, вчить управляти змінами та вироблення глобальних напрямів розвитку суспільства.

Ключовою функцією управління персоналом стає унікальна та ефективна нематеріальна мотивація, яка сприяє заінтересованості працівників у високопродуктивній праці та кінцевих результатах роботи.

Для посилення мотиваційного впливу на персонал бізнес-структур слід більше уваги приділяти поєднанню матеріальної та нематеріальної мотивації, в результаті чого виникає якісно новий синергетичний ефект. Це явище отримало назву синергетична мотивація.

Показники синергетичних ефектів економічного, екологічного та соціального характеру, рівень яких визначають кількісні і якісні характеристики матеріальної та

нематеріальної мотивації, значною мірою описують процес сталого розвитку підприємства і мають динамічний характер. Імплементация та поширення синергетичної мотивації персоналу є одним з найважливіших завдань, що потребує вирішення і впровадження.

В економічній системі головною продуктивною силою є людина, персонал підприємства. Своєю працею вона створює цінності. Чим вище мотивація, тим краще людина працює. Персонал одночасно на підприємстві виконує роль економічних ресурсів і основних чинників виробництва. Без взаємодії керівника та працівника неможливі ні виробництво, ні споживання, ні ринок. Персонал підприємств, тісно пов'язаний між собою в процесі трудової діяльності, не тільки створює новий продукт, виконує роботу та надає послуги, але і формує нові соціально-трудова відносини.

Керівники підприємств мають це обов'язково враховувати при розробці та імплементации системи управління підприємством, зокрема персоналом. В цьому контексті застосування сучасних форм та складових нематеріальної мотивації персоналу в бізнес-структурах сприятиме підвищенню рівня життя населення, подоланню бідності сільських мешканців за рахунок створення сприятливого середовища для зростання їх добробуту, покращення доступу до соціально необхідних послуг, поступового наближення умов їх життя до рівня економічно розвинутих країн, забезпечення конкурентоспроможності сільських територій та повної реалізації їх економічного потенціалу на шляху розбудови громадянського суспільства.

Людина здатна не тільки використовувати природні багатства, а й створювати нові джерела для розвитку виробництва. Нематеріальна мотивація праці дає змогу відновити ставлення селянина до праці, сформуванню нову свідомість в сучасних умовах господарювання, здійснює довгостроковий вплив на працівника, змінює структуру його ціннісних орієнтацій та інтересів і на цій основі забезпечує реалізацію потенціалу, що одним із шляхів імплементации стратегії підвищення ефективності праці.

Зміна негативних тенденцій функціонування бізнес-структур на позитивні можлива лише у випадку ефективної праці персоналу, тобто нагальною є необхідність впровадження комплексу заходів нематеріальної мотивації. Це означає використання факторів нематеріальної мотивації персоналу для підвищення продуктивності праці та забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Одноразове використання інструментів матеріальної і нематеріальної мотивації дасть змогу наблизити момент досягнення максимально можливого рівня економічного, екологічного та соціального ефектів. Імплементация та поширення синергетичної мотивації персоналу бізнес-структур є одним з найважливіших завдань, що потребує негайного вирішення і впровадження. Формування нового світового порядку змушує Україну успішно розвивати економіку, яка є запорукою могутності країни, благополуччя її громадян, гарантією соціальної стабільності в суспільстві.

З огляду на це необхідні нові умови господарювання і докорінні зміни економічної ситуації функціонування бізнес-структур висувають нові вимоги щодо застосування сучасних методів роботи з персоналом, а саме, -перспективних та дієвих форм нематеріальної мотивації персоналу, які орієнтовані на забезпечення якості, ефективності та конкурентоспроможності продукції бізнес-структур.

Стратегічними цілями інноваційного розвитку економіки та конкурентного середовища в Україні є пріоритетні напрями діяльності нематеріальної мотивації персоналу, реалізація яких потребує розробки особливого мотиваційного механізму, який має враховувати складність праці та вияв творчості, базуватись на нестандартних підходах до пошуку ефективних форм і методів розробки й впровадження інновацій, залучення висококваліфікованих кадрів, підвищення конкурентоспроможності персоналу, який, в свою чергу, повинен здійснювати максимальний вплив на власне життя і бути залученим до процесів управління на різних рівнях.

Системний синергетичний підхід розглядається як засіб досягнення стратегічної мети за допомогою наявних ресурсів і урахування можливостей щодо їх раціонального використання.

Забезпечення системного взаємодоповнення матеріальної та нематеріальної мотивації праці обґрунтовано дією синергетичного ефекту як методичної основи визначення результативності заходів у сфері мотивації, необхідної для удосконалення як існуючої системи управління, так і для створення нової мотиваційної управлінської системи.

В цьому контексті досягнення синергетичного ефекту вбачається запорукою успішної роботи бізнес-структури та підтримання досягнутого рівня розвитку, що сьогодні є важливою передумовою подолання фінансової та економічної кризи і покращення власних позицій бізнес-структур на цільових ринках.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА У ФІЛОСОФСЬКОМУ ОСМИСЛЕННІ

*С. В. Юдіна, д. е. н., професор, Т. О. Гуржий, к. е. н., доцент,
кафедра фінансів та обліку,*

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське, Україна

В контексті класичної філософської культури існування та розвиток людини (людства) є реалізація нею своїх сутнісних сил, двома сторонами яких виступають потреба та здатність.

У процесі реалізації потреб та здібностей у людини виникає певне вибіркоче ставлення до світу, що обумовлюється значимістю різних умов та засобів для існування та розвитку. Таке ставлення, що орієнтується, крім усього іншого, на реальні умови називається інтересом. Далі, на основі інтересу суб'єкт формулює мету діяльності як ідеальну реальність здійснення своєї потреби та здібності. Для досягнення поставленої мети серед реальних умов та необхідних коштів він обирає ті з них, які, вбачаються суб'єкту адекватними для досягнення поставленої мети. Саме з цього реального становища логічно визначати обставину, яка називається безпекою, незалежно від того, про безпеку кого йдеться. Це найзагальніша аксіома для осмислення національної безпеки.

Суб'єктами в історичній взаємодії є лише ті учасники, які свідомо реалізують свої цілі. Всі інші учасники взаємодії виступають лише об'єктами і засобами впливу суб'єктів на ці об'єкти.

Інтерес будь-якого суб'єкта – це самореалізація. Інша річ – як і наскільки він, цей інтерес, усвідомлює та свідомо реалізує. Саме в цьому усвідомленні та реалізації суб'єктами свого інтересу, одні виявляються суб'єктами, а інші об'єктами та засобами впливу на ці об'єкти. Це можливо лише за певних умов. Стан умов існування та потенційних можливостей самого суб'єкта, за якого він залишається суб'єктом, і є його безпекою, безпекою його існування як суб'єкта.

Звідси випливає, що безпека це наявність у суб'єкта потенційних можливостей, уміння та засобів, адекватних умовам його суб'єктного існування, які дозволяють йому залишатися суб'єктом (не важливо – спільно з іншими суб'єктами чи без них).

Забезпечення безпеки, у свою чергу, є процес створення та збереження суб'єктом умов свого «суб'єктного» існування, за яких реалізовувалися б його інтереси, здійснювалися б поставлені їм цілі, в основі яких лежать його цінності, зумовлені різною значимістю речей, які забезпечують його самореалізацію.

Проблема забезпечення національної безпеки постає сьогодні перед нашою країною майже драматично.

Кардинальні геополітичні зміни, що відбулися у світі на стику тисячоліть докорінно трансформували всю організацію міжнародних відносин, більше - всю правову основу міждержавних відносин, що склалася за час розвитку людської цивілізації. На планеті вперше виділився серед країн гегемон, який одноосібно диктує світовий порядок.

Принципово іншими стали умови існування та розвитку нашої країни, іншими стали і загрози, під якими ми, як країна, знаходимося, і, відповідно, іншими (набагато складнішими) стали і завдання щодо їх своєчасного передбачення, попередження та усунування.

Вироблення адекватного ставлення до цих завдань та послідовна реалізація цього ставлення до світу визначить майбутнє нашої країни у ХХІ столітті.

У зв'язку з цим вивчення та осмислення феномену національної безпеки, визначення оптимальних засобів, шляхів та способів її забезпечення не може не мати найважливішого для нашої країни значення. Тим часом, незважаючи на те, що наша вітчизняна наука досягла серйозних успіхів в осмисленні багатьох (переважно прикладних) проблем, у розробці фундаментальних, власне теоретичних проблем національної безпеки, на жаль залишилося достатньо прогалин. Ці прогалини мають логічний, теоретичний і методологічний, тобто, філософський характер, оскільки свого рішення вимагають саме філософського підходу.

Все сказане вище змушує сьогодні звертатися до філософського осмислення проблеми національної безпеки. Бо вона з кожним роком опиняється під дедалі більшою загрозою, а теоретичне її усвідомлення залишається недостатньо дослідженою.

На наш погляд, неправомірно розуміти національну безпеку як забезпечення безпеки особистості, суспільства та держави, бо не логічно протиставляти особистість і суспільство (втім, так само, як і громадянина та державу) [1]. В той же час не можна й розглядати їх як рівнозначних суб'єктів історії.

Головна складова національного інтересу будь-якої нації (народу) - це імператив самозбереження самої цієї нації (народу), її суспільства та держави, що їх представляє. Тому, у будь-якої держави, що представляє своє суспільство і свій народ, існує свій конкретний комплекс критичних параметрів, порушення яких, будь-ким, означає відсутність у цієї держави сили для забезпечення суверенітету, цілісності та самостійності свого народу [2].

Таким чином, на нашу думку, національна безпека – це безпека дійсної певної нації, дійсного певного суспільства, дійсної певної держави (самостійної певної держави). Національна безпека, зрештою, - це захищеність ціною будь-яких інших інтересів саме і лише фундаментальних інтересів певного народу, що утворює собою певне суспільство та організоване у певну державу.

Основні національні інтереси диктують параметри національної безпеки, а вони, у свою чергу, визначають оперативні національні інтереси, пов'язані із забезпеченням збереження зовнішньої та внутрішньої ситуації у непорушних межах цих параметрів. Національна безпека є, зрештою, наявність у нації (народу) сил, необхідних і достатніх для реальної нейтралізації будь-яких інших сил, що загрожують саме її існування або навіть природному історичному розвитку.

Тоді загроза національній безпеці - це все те, що створює небезпеку для самого існування нації (народу), суспільства та держави. Тому, головне у національній безпеці народу те, що треба захищати за рахунок усіх інших цінностей.

Саме самотність історична самосвідомість може спонукати кращих представників народу на самопожертву заради життя та розвитку нації.

Суб'єктом і об'єктом національної безпеки взагалі виступає, зрештою, саме і лише сама нація, що утворює певне суспільство. А воно, суспільство, як уже зазначалося, може зберігатися та існувати історично, лише організуючись у державу.

Хоча суб'єктом національної безпеки, зрештою, є і може бути тільки і саме сама нація (народ), але безпосередньо суб'єктом національної безпеки вона виступати не може. І тому основним суб'єктом національної безпеки народу виступає і може виступати безпосередньо не його суспільство, а держава, що організується цим суспільством. Усі інші суб'єкти - особи, громадяни, суспільства, корпорації, партії тощо можуть виступати суб'єктами національної безпеки народу (нації) лише доти, оскільки вони, так чи інакше, виступають реальними органічними інструментами у будові та функціонуванні держави як головного суб'єкта.

Принципове бачення Національної безпеки сьогодні в нашій країні, зрештою, зводиться до двох важливих фундаментальних позицій: а) позиція захисту, продовження та завершення процесу «демократизації» на умовах «вільного світу капіталу», інтеграції країни у світову «цивілізацію»; б) позиція мобілізації народу на відродження самостійного розвитку країни, сильної світової держави, яка будується на власній історичній цивілізаційній основі, готова включати в себе і всі кращі досягнення інших цивілізацій, але не підмінити ними свою самотність. Збереження національної безпеки також буде пов'язано із самозбереженням і фактичним захистом своїх природних ресурсів, що виступають основою для сучасних інноваційних технологій.

У цих умовах зрозуміло, що порятунок нашої нації (народу) неможливий без посилення ролі її держави, без політичної волі керівництва країни і всіх народів, без ідеї, що пробуджує та об'єднує, без розробки стратегії відповідної діяльності та організації всенародного руху за відродження України.

Список використаних джерел.

1. Загуменна Ю. О. Концептуалізація феномену національної безпеки в теоретико-правовій науці. URL: http://forumprava.pp.ua/files/037-055-2021-1-FP-Zagumenna_b.pdf. (дата звернення 22.10.2024)
2. Куц Г. М. Концептуалізація понять «національна безпека» і «державна безпека» у політико-правовому дискурсі. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки: збірник наукових праць. Харків. 2020. № 1 (20). С. 139–153.

РЕЖИМИ ВАЛЮТНОГО КУРСУ І ВАЛЮТНІ РИЗИКИ ЕКСПОРТЕРІВ В УМОВАХ СИСТЕМИ МНОЖИННИХ КУРСІВ

***В. О. Яценко**, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність «Економіка»,*

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Однією з найбільших загроз діяльності експортоорієнтованих галузей, наприклад, аграрного сектору, справедливо вважається валютний ризик, який може суттєво дестабілізувати фінансово-економічну стійкість суб'єктів господарювання. З початком повномасштабного вторгнення росії, Національний банк застосував превентивні заходи для обмеження надмірної волатильності гривні шляхом фіксації її обмінного курсу та введення ряду обмежень на здійснення валютних операцій. Однак, спрямовані зусилля продемонстрували обмежену ефективність, оскільки вплинули на офіційну вартість національної валюти, в той час як ринковий курс зазнавав масштабних відхилень, призвівши до утворення і накопичення дисбалансів та формування системи множинних валютних курсів.

Теоретично, ключовою причиною виникнення валютних ризиків виступає непередбачувана волатильність обмінних курсів, яка безумовно є прерогативою країн, що дотримуються вільноплаваючих режимів. В такому випадку, валютний курс визначається самоорганізованим механізмом взаємодії функцій попиту та пропозиції на вільному ринку, що передбачає відсутність або мінімальний рівень державного втручання та трансакційних витрат, абсолютний та рівний доступ до інформації, а також раціональну поведінку агентів. Відповідно, коливання обмінного курсу залежатимуть від зміни попиту і пропозиції згідно логіки різноманітних моделей курсоутворення, а головною причиною ризиків виступатиме невизначеність валютного ринку, дозволяючи визначити валютні ризики як потенційні втрати або вигоди, що виникають при володінні іноземною валютою або інвестуванні в активи деноміновані в іноземній валюті внаслідок невизначеності.

Однак, з метою управління та попередження неконтрольованої волатильності, уповноважені органи влади більшості країн обмежують коливання курсу за допомогою адміністративних та/або ринкових механізмів, в тому числі фіксованого, проміжного або режимів прив'язки. Здавалось би, такі країни забезпечені від збитків, пов'язаних із неочікуваними коливаннями валютних курсів, що, втім, було спростовано рядом досліджень, зокрема [1; 3], а також історією волатильності гривні.

Так, за фіксованого режиму, джерело виникнення ризиків полягатиме у формуванні та накопиченні структурних дисбалансів у випадку встановлення

необґрунтованого рівноважного курсу, що, наприклад, було характерно для української економіки у 2008–2013 протягом яких курс гривні був незмінним, коливаючись в межах 7,7000–7,9930 UAH/USD, що призвело до повного вичерпання золото-валютних резервів, розбалансування економіки, і, як наслідок, шокової девальвації до рівня 30,0102 UAH/USD станом на 26.02.2015.

Іншим прикладом формування дисбалансів може виступати невідповідність формально затвердженої та фактично існуючої валютної системи або її елементів, що притаманно для багатьох країн, ринки яких розвиваються [2, с. 101–102] і знайшло своє відображення в умовах повномасштабного вторгнення росії.

Незважаючи на вимушену фіксацію ціни гривні 24 лютого 2024, валютні ризики тільки підвищились у зв'язку із формування системи множинних і, подекуди, суттєвих розривів між офіційним та середньоринковим обмінними курсами (рис. 1), загрожуючи встановленням множинної рівноваги.

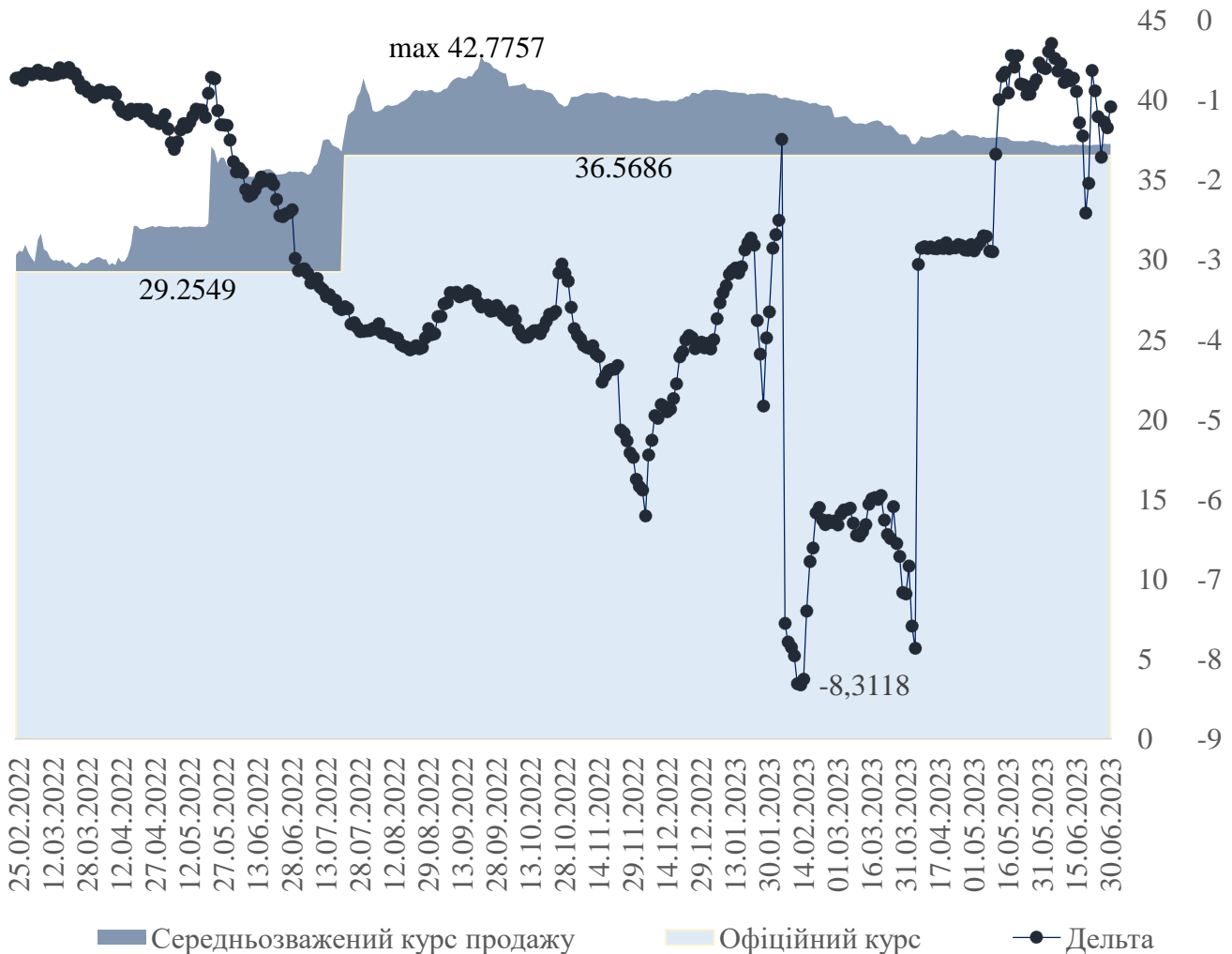

Рис. 1. Динаміка множинних обмінних курсів гривні, що склалась протягом повномасштабного вторгнення, 2022 – I пол 2023

Джерело: побудовано автором за даними НБУ [5]

Так, найбільший розрив спостерігався 13.07.2022 у розмірі 8.3245 грн, підкреслюючи накопичені за перші місяці війни дисбаланси валютного ринку і необхідність коригування курсу, що відбулось 21.07.2022.

По-друге, фіксований курс був тимчасовим і вимушеним стабілізаційним кроком, а зі збалансуванням ринку та успішним послабленням ряду валютних обмежень, введених із початковим війни, Національний банк України оголосив про запровадження режиму керованої гнучкості 2.10.2023 і подальше повернення до режиму інфляційного таргетування [4].

Як наслідок, непередбачувані коливання валютних курсів не можна вважати основною чи навіть єдиною причиною появи ризиків, незалежно від обраного режиму, оскільки фіксований курс, з одного боку, нівелюючи неочікувану волатильність притаманну вільноплаваючому режиму, з іншого, призводить до накопичення дисбалансів та множинної рівноваги, як це продемонструвала українська економіка протягом 2022-2023 років, що принципово змінює логіку ризик-менеджменту, заохочуючи до подальших досліджень в зазначеній галузі.

Список використаних джерел.

1. Hua X., Huang W., Jiang Y. Controlled Currency Regime and Pricing of Exchange Rate Risk: Evidence From China. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*. 2022. 37(1). P. 39–76.

2. Kandil M. On the transmission of exchange rate fluctuations to the macroeconomy: Contrasting evidence for developing and developed countries. *Journal of International Trade & Economic Development*. 2006. 15(1). P. 101–127.

3. Patnaik I., Shah A. Does the currency regime shape unhedged currency exposure? *Journal of International Money and Finance*. 2010. 29(5). P. 760–769.

4. НБУ впроваджує керовану гнучкість обмінного курсу, що посилить стійкість валютного ринку та економіки. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-vprovadjuje-kerovanu-gnuchkist-obminnogo-kursu-scho-posilit-stiykist-valyutnogo-rinku-ta-ekonomiki>

5. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. URL: https://bank.gov.ua/files/AER_CASH.xls <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart?startDate=22.02.2022&endDate=30.06.2023>

Секція 3. Особливості фінансового забезпечення та страхування аграрного виробництва

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

С. М. Халатур, д. е. н., професор,

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Формування фінансового механізму сталого розвитку аграрного бізнесу є ключовою умовою для досягнення тривалої конкурентоспроможності, економічної стійкості та екологічної відповідальності підприємств цього сектору. В умовах глобальних викликів, таких як зміни клімату, зростаюча потреба в продовольчій безпеці та обмеженість природних ресурсів, аграрний сектор повинен адаптуватися до нових реалій, забезпечуючи при цьому баланс між економічними, екологічними та соціальними цілями. Фінансовий механізм включає низку важливих складових, кожна з яких відіграє свою роль у досягненні довгострокових економічних, екологічних та соціальних цілей.

Аграрний бізнес традиційно залежить від власних коштів, банківських кредитів та інвестиційних ресурсів. Однак, для досягнення сталого розвитку важливо урізноманітнити ці джерела за рахунок диверсифікації джерел фінансування:

- кредитних ресурсів. Використання довгострокових кредитів на пільгових умовах або зі зниженими відсотковими ставками. У багатьох країнах існують програми фінансової підтримки сільського господарства, що включають субсидовані кредити для аграріїв, які застосовують екологічно дружні технології;

- державних субсидій та грантів. Державна підтримка має вирішальне значення для розвитку сталого сільського господарства. Це може включати субсидії на впровадження органічного землеробства, технологій збереження ресурсів або інноваційних екологічно чистих методів виробництва;

- міжнародних грантів. Є низка міжнародних організацій та фондів, таких як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, що пропонують фінансову підтримку для впровадження проектів, спрямованих на зменшення негативного впливу на довкілля;

- зелені облігації. Цей інструмент фінансування дозволяє залучати кошти для реалізації проектів, що мають екологічну цінність, зокрема у сферах відновлюваної енергетики, зменшення викидів тощо.

Аграрний бізнес є вразливим до ризиків, зокрема пов'язаних із коливанням цін на сільськогосподарську продукцію, погодними умовами та змінами клімату. Тому важливими елементами фінансового механізму є:

- страхування врожаю та ризиків, пов'язаних із природними катастрофами. Страхіві програми можуть зменшити вплив кліматичних та інших зовнішніх ризиків, забезпечуючи фінансову стійкість у випадку неврожаю або стихійних лих;

- хеджування ризиків. Використання фінансових інструментів, таких як ф'ючерсні контракти та опціони, може допомогти захистити аграрні підприємства від різких змін цін на ринку сільськогосподарської продукції;

- фінансове планування і прогнозування. Ретельний фінансовий аналіз і планування інвестицій дозволяють аграрним підприємствам знижувати ризики і приймати стратегічні рішення на основі довгострокових прогнозів ринку та оцінки зміни клімату.

Однією з важливих цілей фінансового механізму є стимулювання інвестицій в інновації, які сприяють збереженню природних ресурсів і зниженню негативного впливу на навколишнє середовище. Це включає:

- інвестування в органічне землеробство. Органічне сільське господарство потребує значних фінансових вкладень у зміну методів виробництва, сертифікацію та адаптацію нових технологій, проте воно забезпечує довгострокові екологічні вигоди, зокрема поліпшення якості ґрунту та зменшення використання хімічних речовин;

- інноваційні технології збереження ресурсів. Це можуть бути технології точного землеробства, автоматизовані системи управління водними ресурсами або відновлювані джерела енергії, які знижують залежність від викопного палива і зменшують викиди парникових газів;

- впровадження технологій повторного використання та переробки відходів. Для сталого розвитку важливо інвестувати в системи, які дозволяють зменшувати кількість відходів, а також переробляти органічні відходи для використання як добрив.

Податкові стимули можуть суттєво впливати на прийняття рішень аграрними підприємствами щодо інвестування в екологічно чисті та соціально відповідальні проекти. Основними напрямками є:

- податкові пільги для підприємств, які впроваджують сталі технології. Це можуть бути знижені ставки податків на прибуток, податкові кредити або відшкодування частини витрат на інноваційні екологічні проекти;

- субсидії на збереження біорізноманіття та управління природними ресурсами. Держави можуть стимулювати зусилля фермерів щодо охорони навколишнього середовища через прямі виплати або пільги.

Сталий розвиток аграрного бізнесу включає соціальні аспекти, такі як покращення умов праці, забезпечення справедливої оплати та впровадження програм соціальної відповідальності. Це сприяє стабільності регіонів, де працюють аграрні підприємства, та підвищує їх репутацію на ринку. Соціальні інвестиції можуть охоплювати:

- програми підтримки місцевих громад. Аграрні підприємства можуть інвестувати в місцеву інфраструктуру, освіту або охорону здоров'я, що зміцнює їхню соціальну підтримку і довгострокову стійкість;

- впровадження справедливих умов праці. Це забезпечує не лише відповідальне ставлення до працівників, але й підвищує продуктивність та мотивацію трудових ресурсів.

Таким чином, фінансовий механізм сталого розвитку аграрного бізнесу базується на поєднанні фінансових інструментів, інновацій та управлінських стратегій, що сприяють економічній, екологічній та соціальній стійкості в довгостроковій перспективі.

METHODS OF OPERATIONAL FINANCIAL PLANNING UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

L. I. Brovko, *PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Finance, Banking and Insurance,
Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

In the conditions of martial law, enterprises face serious challenges that significantly complicate their activities. The instability of the economy, disruption of logistics chains, changes in demand for products and services, as well as the uncertainty of the future require rapid adaptation and the application of effective management tools. In such a situation, operational financial planning becomes critical to ensure the sustainability of the business, its survival and ability to continue operating.

Operational financial planning is the process of developing short-term financial plans and budgets for managing cash flows, expenses and income of the enterprise against the background of changing circumstances. Its purpose is to quickly respond to changes that affect the financial stability of the business and ensure the preservation of liquidity for further activities. Martial law poses many threats to business, such as economic instability, supply chain disruptions, falling demand, inflation and funding disruptions. In such conditions, long-term financial strategies become less effective, and businesses are forced to adapt to rapid changes through short-term financial planning. In martial law, operational financial planning is not only a means of managing current financial indicators, but also a tool for reducing risks and adapting to unpredictable changes.

The main methods that can be used in such conditions include: cash planning; analysis and forecasting of cash flows; operational budgeting; ensuring the flexibility of financial reserves; diversification of funding sources; cost optimization; short-term lending and debt restructuring; management of receivables and payables.

Cash planning is one of the key methods of operational financial planning, which allows you to control and plan cash receipts and expenses for a short period of time (usually a week or a month). The main task is to ensure a sufficient level of liquidity in order to be able to timely cover priority expenses, such as wages, purchase of raw materials, payment of loans, etc. During martial law, cash planning helps avoid financial crises due to payment delays or supply chain disruptions.

Cash flow analysis and forecasting allows you to analyze current cash flows and forecast future income and expenses. In times of war, businesses may experience reduced or irregular revenue, which requires a review of forecasts and prioritization of expenditures. Regular analysis of cash flows helps to timely identify shortages of funds and make decisions about finding additional sources of financing.

In the difficult conditions of martial law, budgeting should be more dynamic, with frequent revision and correction of budgets depending on current circumstances. Operational budgeting involves regular adjustment of expenditure and income plans based on changes in external and internal factors. This helps the enterprise to remain flexible and respond to new challenges without going beyond financial capabilities.

Creating a financial reserve is one of the key aspects of preparing for crisis situations. However, in the conditions of martial law, when unpredictability increases, it is important not only to have reserves, but also to develop a plan for their flexible use. Financial reserves can be used to cover urgent needs, such as salaries or the purchase of critical resources, when other sources of funding are not available.

During periods of wartime instability, businesses often face difficulties in raising financing. Traditional sources, such as bank loans, may be less available due to increased risks and increased cost of credit resources. Therefore, one of the methods of operational financial planning is the diversification of funding sources, in particular attracting investors, grants, international aid or the use of business support programs in wartime.

During martial law, cost optimization becomes an important tool for maintaining business stability. Businesses need to conduct cost audits and cut non-priority or inefficient costs. This may include revising the terms of contracts, optimizing the use of resources, reducing logistics costs or reducing administrative costs.

To maintain liquidity in conditions of limited income, enterprises can resort to short-term lending or restructuring of existing debt obligations. It is important to use such financial instruments taking into account the risks and ensuring the possibility of their maintenance in the future. In addition, during the war, business support programs from the state or international financial organizations are possible, which may be available to enterprises in the form of preferential lending or write-off of part of the debts.

During a war, businesses may face problems of late payment from counterparties. Accounts receivable management includes the development of debt collection mechanisms and the introduction of stricter payment terms. Regarding accounts payable, it is important to negotiate with suppliers about deferred payments or other forms of debt restructuring in order to maintain financial stability.

In the conditions of war, insurance becomes of special importance in planning, since a military conflict increases the number of threats to property, health and life of people. However, standard insurance products may not include coverage for risks associated with hostilities. Therefore, it is important to take into account the specifics of the insurance policy during the war.

One of the biggest challenges during wartime is limited access to insurance products, as insurance companies often reduce or stop covering war risks due to extremely high losses. In order to compensate for these limitations, governments or international organizations may implement special insurance or financial assistance programs. Operational financial planning in martial law is a vital tool for maintaining the financial stability of an enterprise. The use of cash planning, cost optimization, cash flow management and the creation of financial reserves allow you to quickly react to changes and reduce risks. In wartime, businesses need to be flexible, use all possible financial instruments and support to ensure business continuity and protect their business from the negative impact of external factors.

FORMATION OF THE FINANCIAL MECHANISM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS

M. Colesnik, University Lecturer, Department of Finance, Banking and Insurance, State Agrarian University of Moldova, Chisinau, Moldova

The agricultural sector occupies a special place in the economy of society. The proper functioning of the entire economy and the well-being of people depend on its development. The main role of the agricultural sector is played by the activities of enterprises focused on growing crops and breeding animals to provide food products for the population and raw materials for industry.

The financial mechanism for the sustainable development of agricultural enterprises is defined as a system of economic tools and mechanisms that provides effective and stable financing, contributing to the realization of environmental, economic, and social goals in agriculture. It includes offering agricultural enterprises various forms of financing, such as loans, subsidies, grants, and investments, which enable the implementation of innovative and sustainable practices, as well as directing financial resources towards new technologies that increase production efficiency and reduce environmental impact. The effectiveness of the financial mechanism is determined by the conscious selection of financial instruments and their ability to influence various aspects of socio-economic development.

State support and policy play a major role in implementing programs that provide financial assistance to agricultural enterprises for their modernization and adaptation to the challenges posed by climate change. A partnership between the state and businesses is crucial, allowing for the attraction of investments and the implementation of joint projects in the field of sustainable development.

The current state of agricultural enterprises demonstrates transformational changes occurring under the influence of digitalization and automation, which enhance efficiency through the adoption of new technologies, such as drones and sensors for yield monitoring. Simultaneously, there is a growing emphasis on environmental sustainability, which involves the use of organic fertilizers and the conservation of water resources to minimize negative impacts on the environment. Agricultural enterprises face new challenges related to climate change, necessitating the adaptation of practices to new conditions, while the globalization of markets opens up new opportunities and increases competition. Access to financing remains critical for development, as businesses seek new sources of investment, including government support and international programs.

Moreover, social aspects such as working conditions, rural development, and support for local communities are becoming increasingly important, while the impact of technology, including the use of genetically modified organisms and biotechnology, presents new opportunities for increasing yields but also raises ethical debates, thereby shaping the modern agricultural sector in light of global challenges and innovations.

The formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural enterprises in modern conditions is a complex process that requires taking into account world experience, including the introduction of innovative financial instruments such as "green" bonds and agricultural credit programs that stimulate environmentally friendly technologies.

Government support, implemented through subsidies and funding programs, is critical for reducing costs and investments in environmental innovation, as demonstrated by countries such as the EU, the US, and Canada.

Clustering and cooperation, as seen in Germany and the Netherlands, contribute to reducing financial risks and increasing efficiency through the pooling of enterprise resources. Agricultural companies also actively attract international financial resources, utilizing project financing from organizations like the World Bank and the IMF.

The adoption of the latest technologies, such as precision agriculture and agrodrones, helps increase productivity and reduce negative environmental impacts. Additionally, insurance systems assist agricultural enterprises in mitigating financial risks associated with natural disasters and market fluctuations, while public participation through crowdfunding enhances financial stability. The implementation of environmental and social standards provides enterprises with competitive advantages in accessing financing, as investors increasingly focus on the principles of sustainable development, highlighting the importance of an integrated approach to ensuring the sustainable and effective development of the agricultural sector.

The development of new mechanisms for the effective functioning of agricultural enterprises should be based on the creation of a forward-looking policy for the development of the entire agricultural sector and the establishment of methodological foundations that will ensure the implementation of this policy through a financial mechanism. Financing mechanisms for agricultural enterprises will change depending on the economic situation in the country; therefore, they cannot remain constant. This is due to the influence of market conditions, the possibilities of budgetary financing for specific programs, and government priorities. Consequently, it is impractical to transfer global experience to the Ukrainian market or to attempt to preserve old mechanisms in new economic realities. The lack of funding for the implementation of declared measures or their untimely execution significantly reduces the effectiveness of new mechanisms.

Thus, financing for sustainable development is defined as the process of attracting, distributing, directing, and utilizing financial resources, taking into account socio-ecological and economic needs aimed at priority sectors, programs, and projects to achieve sustainable development in the long term. A key point is the intensification of integration and coordination efforts within the framework of national and sectoral policies, particularly in the agro-industrial complex. Measures should be taken for organizational adaptation, and effective multi-stakeholder partnerships should be fostered to ensure unity and coherence of action among governments, international institutions, and civil society. It is also important to consider conceptual approaches to forming financial mechanisms that ensure resource and environmental security and sustainable development not only at the national level but also at the sectoral level.

PECULIARITIES OF FINANCIAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF PERSONAL PEASANT FARMS IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

*S. A. Kravchenko, Doctor of Economics, Professor,
Department of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration,
NSC "Institute of Agrarian Economics" of NAAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

The development of personal peasant farms ensures the preservation and development of the family form of farming, self-employment of members of peasant families and their receipt of income from their own activities for the personal farm, reduction of costs from the state and local budgets, as well as the development of rural areas. As of the beginning of 2024, there are 3.8 million personal peasant farms in Ukraine, the area of which is about 6 million hectares. About half of the land area is used for commercial agricultural production. In addition, this year the Food and Agriculture Organization of the United Nations (Food and Agriculture Organization) with the financial support of the German government (charity organization "West Support in Ukraine") started a program to support the health of farm animals kept by the families of the Yampil community of the Shostky district of the Sumy region. The family will receive a voucher in the amount of UAH 5,180 for the purchase of veterinary drugs: antibiotics, vitamins, antiparasitic and antiseptic agents. Voucher assistance allows households to meet the needs of animal health products, purchase additional veterinary drugs to improve production potential. To receive assistance, a family can keep up to 5 heads of cattle and poultry; small farmers - up to 50 pigs, 30 dairy cows or 30 goats. Conditions for receiving assistance: households headed by single parents with a child (children) under 18 years of age; large families (three or more children under 18); families with pregnant and/or nursing mothers and children under one year of age; families that include persons with disabilities or persons with serious/chronic diseases; families with elderly people (65+); families with adopted children (two or more children under 18); households that provide food to collective centers of internally displaced persons; households that host internally displaced persons; families who have returned since the beginning of the war and cannot meet their basic needs [1, p. 211-219; 2, p. 10-23].

During the research, it was established that the AGRIS project "Restoration of means of livelihood in rural areas" has started to be implemented in Ukraine. The goal is to support residents of Skorokhodivska, Bilytska, Nekhvoroshchanska, Kobeliatska, and Poltava rural communities of Poltava region with micro grants. Areas of support: purchase of small poultry, rabbits, etc. livestock for feeding, seeds, seedlings, etc. for growing and satisfying the food needs of the family. Subjects of targeted assistance: a) internally displaced persons: single parents or guardians of one or more children under the age of 18; a household with a pregnant woman or a mother with a child under 3 years old; a member of the household has a disability or a serious/chronic illness; elderly people 60+

(pensioners); people aged 50+ (unemployed, not retired); a household with 3 or more children; b) local families, in particular: lost a breadwinner (in the period from 02.24.2022, not due to military actions); low-income families (on the basis of a certificate from the social security authorities); physically affected by the war. On January 31, 2024, the collection of applications from agricultural producers from Lviv, Ivano-Frankivsk, Zakarpattia and part of Chernivtsi regions for participation in the second cycle of the Food and Agriculture Organization of the United Nations grant program, implemented with the financial support of the European Union in the State Agrarian Register, ended. The goal is to support households or families or small agricultural producers, micro and small agricultural enterprises, agricultural cooperatives to ensure sustainable production, increase efficiency, and strengthen national value-added and supply chains. The following grant directions are implemented: up to UAH 370,000 for households or families or small agricultural producers; up to UAH 925,000 for agricultural micro and small enterprises, agricultural cooperatives and associations of product producers [3, p. 126-136; 4, p. 60-70].

It was established that the support of the European Union to Ukrainian small business entities in agriculture in 2022 amounted to EUR 50 million. This is a budget subsidy for keeping cows of different productivity (5,300 UAH for 1 cow, but no more than 530,000 UAH for 1 entrepreneur) and subsidies for the cultivation of 1 hectare of agricultural land (3,100 UAH for 1 hectare of land, but no more than 372,000 UAH for 1 entrepreneur). In general, in 2022, subsidies for 424,631.9 hectares of cultivated land were provided to 21,467 entrepreneurs, and subsidies for growing 62,090 cows were provided to 10,247 entrepreneurs under the "Support to farms and other producers of agricultural products" program. In 2023, this support was extended. In 2024, a state support program will be implemented, in particular, farmers have the opportunity to receive a subsidy of UAH 7,000 per head if they have from 3 to 100 cows. 209 investors provided funds in 2023 for the development of the "Family Dairy Farms" project in the amount of more than 28 million hryvnias, of which: 4 million hryvnias were used to install equipment for the purpose of collecting and harvesting hay; 1.5 million hryvnias – to increase the capacity of the milk processing process from 1 to 3 tons per day; 2 million hryvnias – for the purchase of cows and the construction of cow sheds, the purchase of fuel for sowing for specific 13 business entities. Investors of the "Family Dairy Farms" project in 2023 supported 37 small farmers and provided more than 10 million hryvnias for their development, in particular, for the purchase of: 14 generators; 1480 liters of lubricant for equipment; medicines; products. The project involves 189 family dairy farms that have from 10 to 50 cows and feed the cows with balanced feed in order to increase productivity by 10-15%. In 2024, the development of the Family Dairy Farms project will be implemented on the basis of an investment loan with an expected return of 21% per year [5, p. 41-53].

It was revealed that in Ukraine in the period of 2023-2024, the "Emergency project of providing inclusive support for the recovery of agriculture of Ukraine (ARISE)" is being implemented. In 2024, 700 million dollars were provided to support business entities in agriculture, in particular, to help small entrepreneurs (breeding goats or sheep, cows; land owners); and financial support for production and processing in agriculture under the "5-7-9% Available Loans" program. It is necessary to leave the preferential financing of dairy cattle breeding business entities under the "Affordable loans 5-7-9%" program as "survival loans" with the expansion of limits to UAH 130-140 million. and the reduction of the interest rate to 5% and for the period of post-war reconstruction of the economy. In order to support agrarian business entities, the Food and Agricultural Organization of the United Nations plans to attract \$290 million in 2024, in particular: \$138 million for the development of agrarian business; \$150 million – for the implementation of operational actions in the market environment. 800,000 rural residents do not have the means to finance their survival needs. Entrepreneurs in 2024 have the opportunity to receive assistance in complying with hygienic standards in milk production from Switzerland, in particular, a three-month need for: gloves; means of pre- and post-milking udder processing; reagents for detecting hidden forms of mastitis; means for washing and disinfecting milking equipment; disinfectants for livestock premises; wipes for udder hygiene, etc. In January 2024, 355 business entities became project participants.

References.

1. Malik M., Kravchenko S., Malik L. (2022). Forms of agro-industrial integration of agricultural business entities in the process of adaptation to competitive and cooperative interactions. Theoretical Foundations in Economics and Management : collective monograph. International Science Group. USA, Boston: Primedia eLaunch, 211–219. DOI: 10.46299/ISG.2022.MONO.ECON.2.4.7
2. Malik M., Kravchenko S., Diuk A., Malik L., Nechyporenko M. (2023). Development of micro-entrepreneurs in agriculture in wartime conditions. *Ekonomika APK*, 30(2), 10–23. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202302010>
3. Kravchenko S., Malik M., Shpykuliak O., Diuk A. (2023). Adaptive approach in the system of management and marketing research of business entities in agriculture. Methods of improving the economy, tourism and management collective monograph. International Science Group. USA, Boston: Primedia eLaunch, 126–136. DOI: 10.46299/ISG.2023.MONO.ECON.1.3.3.
4. Shpykuliak O., Malik M., Kravchenko S., Ziburanna L. (2024). Organizational and Economic Support for the Development of Business Entities in Agriculture in a State of War. *Ekonomika APK*, 31(2), 60–70. (Scopus). DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202402060>
5. Malik M., Kravchenko S., Shpykuliak O., Hudz H. (2024). Development of small businesses producing cereals, legumes, and sunflower seeds in wartime conditions. *Ekonomika APK*, 31(1), 41–53. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202401041>

THE ROLE OF THE STATE IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL INSURANCE

J. M. Recio Espejo, Professor, Department of Ecology and Plant Physiology, University of Cordoba, Cordoba, Spain

In today's conditions, any country should be concerned about the acceptable state of its food security. A significant contribution to the formation of food security, of course, is made by the agricultural sector. This is especially evident in developing countries. So, for example, Ukrainian farmers are not only suppliers of food, but also the driving force of economic development and they act as a guarantee of its structural transformations. At the same time, agribusiness constantly faces certain problems in the process of agrarian risk insurance. It is clear that in developed countries, agricultural risk insurance has a long history of development and already exists as an established field of insurance relations. In Ukraine, this area is still in the stage of creation and formation of demanded insurance products. Considering the variety of adverse natural events (spring frosts, fluctuations in average daily temperatures, long-term summer heat and other adverse weather conditions), financial protection of Ukrainian farmers against them is particularly relevant.

Taking into account the experience of state support for farmers in European countries, it can be noted that the state is also an interested side in the development of agribusiness. This can be explained by the fact that in case of mass bankruptcy of farmers, the insurance compensation will be enough to repay the bank loans taken by them, restore their solvency, pay off salary arrears and purchase seed material for the next year. Therefore, the governments of developed countries actively support agricultural insurance in the form of reimbursement of more than half of insurance payments, thus ensuring financial and food security and development of rural areas.

In Ukraine, this is confirmed by the active role of the country in supporting agricultural enterprises during the various periods of Ukrainian statehood. Moreover, several stages of the development of agricultural insurance in Ukraine can be tentatively identified depending on the transformation of the role of the state in this process. Initially, the not entirely successful practice of compensating agricultural producers for the costs of crop insurance against adverse natural events was introduced (2005-2008). At the same time, the majority of insurance companies refused to reimburse the losses received by agricultural enterprises, citing the legal non-regulation of such compensation. Further, with the adoption of the Law of Ukraine "On the peculiarities of insurance of agricultural products with state support" in early 2012 and within the framework of cooperation with the International Financial Corporation, the state tried to form new approaches to agricultural insurance. For this purpose, they hoped to adapt the agricultural insurance models of the USA, Canada, Spain and some other countries to Ukrainian realities.

At that time, the Agricultural Insurance Pool was created, the task of which was to form a single analytical space and common rules of conduct in the agricultural insurance market. At the same time, these actions of the state still did not provide farmers with reliable insurance protection, given the inconsistency of the built mechanism with the requests of agricultural producers. Subsequently, the state regulator of the insurance market changed (the NBU instead of the National Financial Services Commission), the Agrarian Insurance Pool was liquidated, and clear requirements for insurers of agrarian risks were established (the Law of Ukraine "On Peculiarities of Insurance of Agricultural Products with State Support" dated August 1, 2021 and By the Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated October 20, 2021 "On approval of the Regulation on the implementation of agricultural products insurance activities with state support"). Currently, the NBU, together with the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, is trying to attract to cooperation only experienced insurance companies with highly qualified personnel, reliable reinsurance protection, high-quality service and a positive history of insurance reimbursements for this type of risk.

Looking at the trends inherent in the agricultural insurance market in Ukraine over the last decade, it can be seen that during 2015-2018, agricultural risk insurance in Ukraine was characterized by a steady upward trend, but starting from 2019, this type of insurance decreased significantly. So, even without taking into account a certain revival of the insurance of agricultural risks in 2021, the amount of insurance payments for this type of insurance did not exceed the value of 2016. Regarding the volume of insurance payments for this type of insurance, it can be seen that it is particularly noteworthy in terms of the volume of insurance payments it was 2020, when significant amounts of agricultural land were affected by flooding, and therefore the level of insurance payments reached 201%. The years 2019 and 2021, when the level of insurance payments amounted to more than 45%, were also characterized by the volume of payments. For other years of the last decade, the level of payments in terms of agrarian risk insurance did not exceed 40%.

Scientific studies show that the growth of the level of development of agrarian risk insurance contributes to the growth of agricultural production indicators by a third, and this contributes to the growth of the country's food security level by an average of 10-15%. Thus, agricultural insurance directly affects not only the increase in the production of agricultural products, but also the increase in the level of food security in the country. Therefore, the country should take an active position here.

Therefore, in order to improve the state of this segment of the insurance market in Ukraine, it is advisable to more actively apply advanced foreign experience in providing agricultural insurance services, find optimal mechanisms of the state support system for farmers, apply elements of the latest technologies and improve the quality of the administration system of the entire agricultural insurance market.

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ АКТИВІВ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Є. В. Азаров, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

*Науковий керівник: О. О. Олійник,
к. е. н., доцент, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Банківська практика фінансового менеджменту активів охоплює комплексний процес управління фінансовими ресурсами банку з метою максимізації прибутку та мінімізації ризиків, водночас забезпечуючи стійкість і стабільність банківської системи. Ключовими складовими цього процесу є управління ліквідністю, кредитним портфелем та інвестиціями, що сприяють досягненню оптимального балансу між прибутковістю, ризиками і стабільністю діяльності банку.

Один із найважливіших аспектів фінансового менеджменту активів – це управління ліквідністю. Ліквідність банку означає здатність своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання. Відсутність достатнього рівня ліквідності може призвести до платіжних криз, що ставить під загрозу репутацію банку та його стійкість на фінансовому ринку. З іншого боку, надмірна ліквідність може свідчити про неефективне використання ресурсів і зниження потенційного доходу. Тому банк повинен зберігати баланс між достатнім рівнем ліквідності для покриття короткострокових потреб і максимізацією доходу від активних операцій. Управління ліквідністю включає планування грошових потоків, оцінку ліквідності активів і зобов'язань, а також використання фінансових інструментів, таких як короткострокові кредити та міжбанківські операції. Крім того, важливу роль відіграє аналіз ринкових умов, оскільки зміни процентних ставок та ринкової кон'юнктури можуть впливати на потребу в ліквідних коштах [2].

Наступним ключовим елементом є управління кредитним портфелем банку. Це передбачає ефективну оцінку та моніторинг кредитних ризиків, адже видача кредитів є основним джерелом прибутку банку, але водночас супроводжується значними ризиками. Банки повинні аналізувати кредитоспроможність позичальників, оцінювати можливі ризики неповернення кредитів і контролювати якість свого кредитного портфеля. Важливим інструментом у цьому процесі є аналіз фінансового стану клієнтів, ринкових умов, а також використання моделей для прогнозування ймовірності дефолтів. Крім того, впровадження систем раннього попередження про можливі проблеми з кредитами дозволяє банкам вчасно коригувати свою стратегію управління ризиками.

Ще однією важливою складовою є управління інвестиційним портфелем банку з метою диверсифікації своїх доходів і підвищення загальної прибутковості. Однак, при цьому необхідно підтримувати прийнятний рівень ризику, що вимагає ретельного аналізу ринку, вибору надійних фінансових інструментів і постійного моніторингу їхньої дохідності. Інвестиційний портфель може включати такі

інструменти, як державні облігації, корпоративні цінні папери, міжбанківські кредити та інші активи. При цьому важливо враховувати економічні умови, коливання на фінансових ринках, а також зміни в законодавстві, що можуть вплинути на дохідність і ліквідність активів.

Також фінансовий менеджмент активів банку тісно пов'язаний із управлінням ризиками, включаючи не лише кредитний і ліквідний ризики, але й ринкові, процентні та валютні ризики. Побудова ефективної стратегії управління ризиками дозволить банкам захиститися від несподіваних втрат і підтримувати стабільний рівень доходів. Даний підхід досягається за рахунок диверсифікації активів, хеджування ризиків і використання інноваційних фінансових інструментів.

Загалом фінансовий менеджмент банківських активів являє собою комплексну діяльність, спрямовану на оптимальне управління та розміщення фінансових ресурсів банку. Основною метою є досягнення високого рівня прибутковості та рентабельності при збереженні належного рівня ліквідності, що забезпечує стабільність банківських операцій і захищає від фінансових потрясінь. В умовах сучасного фінансового ринку цей процес стає дедалі складнішим, вимагаючи інтегрованого підходу до управління активами з урахуванням впливу різноманітних факторів.

Сучасний фінансовий ринок є складною і динамічною системою, в якій банки виступають як ключові гравці, забезпечуючи перерозподіл фінансових ресурсів між різними секторами економіки. У цьому контексті банківський фінансовий менеджмент передбачає не лише традиційні операції з активами, але й використання інноваційних інструментів, технологій та методів для досягнення оптимальних результатів. Головними елементами такого підходу є фінансове планування, прогнозування, управління ризиками, аналіз і моніторинг активів, що дозволить банку визначати майбутні фінансові потреби і можливості. Водночас це включає оцінку поточного стану активів, прогнозування ринкових тенденцій, аналіз економічної ситуації та розробку сценаріїв розвитку. Завдяки такому підходу банк може завчасно підготуватися до змін у ринкових умовах, коригувати свою стратегію й мінімізувати ризики, що виникають через непередбачуваність фінансового середовища [1].

Одним із ключових завдань фінансового менеджменту є постійний аналіз та оцінка структури активів, що включає класифікацію активів за рівнем їх ліквідності, дохідності, ризиків і термінами погашення. Аналіз структури активів дозволить банку вчасно виявляти потенційно проблемні активи, збалансувати їх за різними критеріями й приймати рішення щодо перерозподілу ресурсів у найбільш прибуткові й стабільні фінансові інструменти. При цьому важливо зберігати диверсифікований портфель, який дозволяє знижувати загальний рівень ризиків.

Управління банківськими активами передбачає їх класифікаційний поділ за різними ознаками, як один із підходів щодо більш ефективного контролю їх стану, і на цій основі приймати відповідні рішення. Класифікація активів за рівнем ліквідності дозволить банку швидко оцінювати можливості мобілізації коштів для

покриття поточних зобов'язань. Так розподіл активів за ризиком допомагає визначити, які активи потребують додаткового контролю і страхування, а оцінка доходності активів дозволить банку зосередитися на найбільш прибуткових напрямках діяльності.

В цілому фінансовий менеджмент банківських активів вимагає глибокого розуміння процесів що відбуваються на фінансових ринках, а також аналізу економічних умов і регуляторного середовища із вмінням використовувати фінансові інструменти, які відіграють ключову роль у фінансовому менеджменті активів. Це можуть бути як традиційні інструменти, такі як кредити, депозити і державні облігації, так і сучасні інструменти – деривативи, свопи, опціони тощо. Вибір інструментів залежить від ризиків, доходності та ліквідності, які банк готовий прийняти на себе, а також від загальної стратегії управління активами.

Постійне вдосконалення фінансового менеджменту є ключовим завданням для забезпечення стабільності, ефективності та конкурентоспроможності комерційного банку. Даний процес включає різноманітні, часто складні напрями, які спрямовані на впровадження сучасних фінансових технологій щодо автоматизації управлінських процесів, аналізу великих масивів даних і прийняття більш обґрунтованих фінансових рішень. Тут важливо не лише використовувати стратегічні, поточні та оперативні підходи до управління активами, але й враховувати завдання, типи активів, методи управління та інші елементи фінансового механізму, що дозволить підтримувати оптимальний рівень ліквідності банківської установи.

Завдяки ефективному використанню механізму фінансового менеджменту банківських активів можливе підвищення загальної ефективності управління, зокрема щодо підтримання та покращення показників ліквідності активів та банку в цілому.

Таким чином, фінансовий менеджмент активів банку – це складний процес, який вимагає системного підходу до управління ліквідністю, кредитним портфелем і інвестиціями, а також забезпечення ефективної стратегії управління ризиками для досягнення фінансової стійкості та високої прибутковості. Крім того, фінансовий менеджмент банківських активів охоплює широкий спектр завдань і підходів, які включають аналіз структури активів, управління ризиками та використання різноманітних фінансових інструментів для досягнення стратегічних цілей банку. Тому побудова ефективного управління активами, дозволить банку не лише залишатися конкурентоспроможним, але й забезпечувати стабільність і надійність своєї діяльності в умовах мінливого фінансового ринку.

Список використаних джерел.

1. Тришак Л. С., Мацук З. А., Шийко В. І. Фінансовий механізм управління активами і пасивами банківських установ. Облік і фінанси. 2019. № 4 (86). С. 88–95.
2. Халатур С. М., Олійник О. О., Азаров Є. В. Імперативи фінансового менеджменту банківських активів у контексті забезпечення ліквідності банку. Агросвіт. 2024. № 16. С. 35–40.

СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

*Р. М. Білуха, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»*

*Науковий керівник: С. В. Качула,
д. е. н., професор, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Страхування банківських кредитів – це фінансовий механізм, що забезпечує захист як для банків, так і для позичальників у разі непередбачених обставин, які можуть призвести до невиконання кредитних зобов'язань. Основна мета такого страхування – мінімізувати ризики, пов'язані з несплатою кредиту.

Кредитне страхування є частиною підгалузі страхування боргових зобов'язань, яке включає захист різних типів кредитів. Страхування кредитів ґрунтується на визнанні ризику невиконання або неплатоспроможності позичальників, що виникає в процесі кредитування. Враховуючи різноманітність операцій, пов'язаних із самим страхуванням кредитів і наданням страхових гарантій учасникам кредитних відносин, кредитне страхування можна охарактеризувати як економічний механізм, спрямований на покриття непередбачених майнових потреб, що виникають у результаті ризиків, пов'язаних із забезпеченням кредиту [1].

До основних аспектів страхування банківських кредитів відноситься:

1) Захист банку. Страхування дозволяє банку отримати компенсацію, якщо позичальник не може повернути кредит через банкрутство, неплатоспроможність або інші обставини. Це допомагає зменшити кредитні ризики для банку;

2) Захист позичальника. Позичальник, оформивши кредитне страхування, може бути захищений від несподіваних ситуацій, які можуть ускладнити виплату кредиту, таких як втрата роботи, хвороба або навіть смерть. У таких випадках страхова компанія може взяти на себе виплату заборгованості перед банком.

Типи страхування, які підлягають банківському страхуванню згідно Закону України «Про заставу» [2] це:

- страхування життя і здоров'я – у разі смерті або втрати працездатності позичальника страхова компанія покриває залишок заборгованості за кредитом;

- страхування від втрати роботи – забезпечує тимчасову компенсацію платежів по кредиту у випадку втрати постійного джерела доходу;

- страхування майна – при іпотечному кредитуванні страхується нерухомість, яка є заставою за кредитом.

Переваги страхування кредитів для банку полягають у зменшенні кредитного ризику, підвищенні рівня надійності повернення кредитів, а також у можливості пропонувати кредити з нижчими відсотковими ставками завдяки зниженню ризиків. Для позичальника страхування надає додаткову фінансову безпеку у випадку непередбачених обставин і сприяє збереженню кредитної історії, оскільки

страхова компанія бере на себе відповідальність за виплати у разі виникнення кризових ситуацій.

Страховання банківських кредитів допомагає банкам бути більш гнучкими в умовах кредитування, а позичальникам – отримувати фінансову підтримку в складних життєвих ситуаціях. Страховання банківських кредитів в умовах військового стану характеризується суттєвими ризиками для банків, страхових компаній та позичальників, зумовленими збільшенням імовірності втрати майна, неплатоспроможності та виникнення форс-мажорних обставин. Військові ризики зазвичай виключаються зі стандартних страхових полісів, що змушує позичальників звертатися до спеціальних продуктів, які передбачають підвищену вартість страхування. Державна підтримка в такій ситуації відіграє ключову роль, пропонуючи програми кредитних гарантій та часткову компенсацію відсоткових ставок, що допомагає знизити ризики для банків.

В умовах зростання ризиків банки та страхові компанії підвищують вимоги до позичальників, особливо в зонах активних бойових дій, що відбивається на їхній кредитоспроможності та якості заставного майна. Страхові компанії змушені адаптувати свої продукти, вводячи додаткові гарантії та враховуючи специфіку воєнних ризиків. Водночас, держава активно впроваджує програми пільгового кредитування, зокрема для відновлення бізнесу, що супроводжуються страхуванням на вигідних умовах. Психологічний фактор, пов'язаний із загальною економічною невизначеністю, призводить до зниження активності позичальників та страхувальників, що ускладнює банкам залучення нових клієнтів. Страхові компанії можуть надавати додаткові консультаційні послуги та допомогу в реструктуризації кредитів для тих, хто постраждав від військових дій.

З метою покращення страхування банківських кредитів під час військового стану можна запропонувати низку заходів, які зменшать ризики для банків, страхових компаній і позичальників, підвищать ефективність страхових продуктів, а також залучать державу та міжнародних партнерів до підтримки фінансової стабільності. По-перше, необхідно розширити державні гарантії через створення спеціальних фондів або програм, які надаватимуть гарантії для кредитів, зокрема для малого та середнього бізнесу. По-друге, варто впровадити гібридні страхові продукти, що поєднують стандартне кредитне страхування з покриттям військових ризиків, що дозволить клієнтам отримати комплексний захист. Запровадження цих заходів сприятиме підвищенню стійкості фінансової системи в умовах військового стану, покращенню доступу до кредитування та зниженню ризиків для всіх учасників ринку.

Список використаних джерел.

1. Галушак В. В. Страхування кредитних ризиків. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 16/1. С.105–107.
2. Про заставу: Закон України № 2654-ХІІ від 02.10.1992 (редакція 20.06.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text> (дата звернення 12.10.2024).

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ВЛАСНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

О. І. Бобирь, к. е. н., доцент,

кафедра фінансів, банківської справи та страхування,

О. Ю. Куделенко, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
*спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна*

Власність підприємств аграрної сфери має значний вплив на фінансовий стан аграрного сектору та економіку країни загалом. У сучасних умовах ефективно управління фінансами таких підприємств є ключовим фактором їхнього стійкого розвитку, а також конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках. Крім того, варто відзначити існування численних проблем, пов'язаних з фінансуванням, власністю та інвестиціями у цій сфері, які потребують вирішення.

Отже, розглянемо «вузькі місця», недопрацювання у фінансовому забезпеченні механізму власності аграрних підприємств та представимо окремі шляхи їх вирішення з урахуванням специфіки сучасних викликів. Серед таких проблем можна назвати:

- Недостатність фінансування. Більшість аграрних підприємств страждають від обмеженого доступу до капіталу, що знижує їхню спроможність інвестувати у сучасне обладнання, нові технології та підвищення продуктивності. Малі та середні підприємства, які становлять значну частину сектору, мають особливі труднощі в отриманні банківських кредитів.

- Високий рівень залежності від сезонності. Агropідприємства сильно залежать від сезонних умов, через що їхні доходи варіюються протягом року. Це ускладнює планування та бюджетування, особливо для малих підприємств, які не мають стабільних резервів.

- Недостатня диверсифікація власності. Власність багатьох аграрних підприємств сконцентрована у вузькому колі осіб, що обмежує можливості для залучення додаткових інвестицій через фондовий ринок та інші джерела.

- Проблеми зі структурою власності та прозорістю. У деяких випадках структура власності є надто складною та непрозорою, що перешкоджає іноземним інвесторам та стримує довіру до сектору.

Таким чином, для оптимізації вирішення окреслених проблем власності підприємств агросектору варто звернути увагу, в першу чергу, на наступні моменти:

- Залучення державних і приватних інвестицій. Державна підтримка через програми субсидій, пільгові кредити та гранти може стати важливим кроком для зміцнення фінансового положення аграрних підприємств. Водночас залучення іноземного капіталу через розвиток державно-приватного партнерства дозволить розширити інвестиційні можливості [1].

- Диверсифікація джерел фінансування. Використання альтернативних джерел фінансування, таких як аграрні облігації, аграрні розписки та лізинг, може

допомогти підприємствам зменшити залежність від банківського кредитування. Це знижує ризики та покращує фінансову гнучкість.

- Оптимізація структури власності. Створення прозорих структур власності сприяє покращенню інвестиційної привабливості підприємств. Це може включати лістинг на фондовому ринку та залучення акціонерного капіталу.

- Управління сезонними ризиками. Використання механізмів страхування для управління ризиками, пов'язаними з сезонністю, може забезпечити стабільніший дохід. Крім того, стратегічне управління запасами та розвиток нових видів продукції може знизити залежність від погодних умов.

- Розвиток інноваційної інфраструктури. Інвестиції в сучасні агротехнології та цифровізацію бізнес-процесів можуть значно підвищити ефективність управління фінансами. Це також дозволить підвищити продуктивність, а отже, і доходи підприємств.

- Підтримка інноваційного розвитку та впровадження сучасних технологій. Державна підтримка інновацій у сфері агропромисловості, наприклад, через гранти на цифровізацію та автоматизацію, дозволить аграрним підприємствам покращити ефективність управління та виробництва. Впровадження технологій точного землеробства, автоматизованих систем управління та інших інновацій підвищать продуктивність та зменшать витрати на виробництво.

- Модернізація фінансових знань керівників аграрних підприємств. Важливим кроком є підвищення фінансової грамотності та навчання керівників аграрних підприємств сучасним методам фінансового планування та управління. Це сприятиме більш ефективному використанню ресурсів та зниженню ризиків. Навчання також може включати нові підходи до залучення інвестицій і планування, що підвищить стійкість підприємств [2].

Отже, розв'язання фінансових проблем власності аграрних підприємств потребує комплексного підходу, який включає як державну підтримку, так і реформування внутрішньої фінансової структури підприємств. Створення сприятливого інвестиційного клімату, прозорість та диверсифікація фінансування дозволять аграрним підприємствам підвищити свою стійкість та конкурентоспроможність.

Список використаних джерел.

1. Семенюк Т. В. Фінансові аспекти формування та використання майна підприємства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2017. № 4 (32). С. 72–76. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/5825/1/16.pdf>

2. Казан Т. В., Нікольчук Ю. М. Вдосконалення стратегії управління фінансовим потенціалом підприємств. Актуальні проблеми сьогодення в сфері фінансів, обліку та аудиту: тези доповідей науково-практичної конференції, 23 травня 2024 р. Хмельницький: ХКТІ, 2024. С.72–76.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

С. С. Бреславець, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

*Науковий керівник: Ю. В. Масюк, к. е. н., професор, кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Фінансове планування є однією з ключових складових успішної діяльності аграрного підприємства, особливо в умовах економічної та політичної нестабільності, яка постійно впливає на аграрний сектор. Сільське господарство, як одна з найважливіших галузей економіки, є вразливим до зовнішніх факторів, таких як коливання цін на сировину, зміна кліматичних умов, державна політика, міжнародні торговельні відносини тощо. Це створює додаткові виклики для аграрних підприємств, які повинні не лише забезпечувати стабільність виробничих процесів, а й планувати фінансову діяльність з урахуванням значних ризиків.

Планування фінансових ресурсів та управління ними є необхідною умовою для досягнення фінансової стійкості та рентабельності підприємства. У контексті аграрного бізнесу, де циклічність виробничих процесів, тривалі строки окупності інвестицій та залежність від природних умов є невід'ємними характеристиками, особливо важливо мати чітке і продумане фінансове планування. В умовах нестабільності виникає необхідність адаптуватися до непередбачуваних змін, зокрема на ринках збуту та вартісних параметрах ресурсів, що потребує гнучкості в управлінських рішеннях.

Таким чином, фінансове планування в аграрних підприємствах повинно бути спрямоване на мінімізацію ризиків, оптимізацію використання фінансових ресурсів та забезпечення стійкого розвитку бізнесу, що дозволяє підприємству не лише виживати в умовах нестабільності, а й ефективно використовувати можливості для розвитку. Фінансове планування в аграрному підприємстві в умовах нестабільності є важливим інструментом для забезпечення стійкості та ефективності бізнесу, враховуючи зовнішні економічні, політичні та кліматичні ризики. Основними елементами такого планування є:

1. Аналіз ризиків:

- економічні ризики – це зміни в цінах на сировину, добрива, паливо, коливання валютних курсів;
- кліматичні ризики – зміни погодних умов, які можуть впливати на врожайність;
- політичні ризики – державна політика, санкції, зміни в аграрному законодавстві.

2. Бюджетування:

- операційний бюджет – планування доходів і витрат на рік або сезон, виходячи з можливих цін на продукцію та прогнозованих витрат;
- інвестиційний бюджет – визначення необхідних інвестицій у техніку, інфраструктуру, модернізацію технологій;

- резервний бюджет – створення резервного фонду для покриття непередбачуваних витрат.

3. Диверсифікація діяльності. В умовах нестабільності важливо не залежати від одного типу продукції. Диверсифікація (наприклад, вирощування різних культур) допоможе знизити ризики втрат.

4. Фінансовий аналіз:

- регулярний моніторинг фінансових показників (рентабельність, ліквідність, платоспроможність) допоможе оперативно реагувати на зміни ринку;

- стрес-тести – перевірка фінансового стану підприємства на можливі несприятливі сценарії (падіння цін, зниження врожайності).

5. Залучення фінансування:

- важливо мати доступ до зовнішніх джерел фінансування (кредити, лізинг, державні гранти), особливо в умовах нестабільності;

- переваги аграрних розписок, що дозволяють отримати фінансування під майбутній урожай.

6. Планування грошових потоків:

- поточні витрати – контроль за витратами, необхідними для підтримання господарської діяльності;

- доходи від продажів – прогнозування термінів надходжень від продажу сільськогосподарської продукції.

- оптимізація графіка платежів для уникнення дефіциту коштів.

7. Стратегічне планування:

- розробка довгострокової стратегії, яка враховує зміну зовнішнього середовища і дозволяє гнучко реагувати на виклики;

- створення сценаріїв розвитку бізнесу залежно від рівня ризиків.

8. Застосування страхових механізмів. Використання страхування врожаю, страхування від природних катастроф або інших страхових продуктів може знизити вплив кліматичних і економічних ризиків.

Фінансове планування господарської діяльності аграрного підприємства в умовах нестабільності є критично важливим для забезпечення його стійкості та конкурентоспроможності. Зважаючи на різноманітні ризики, такі як економічні, кліматичні та політичні, аграрії повинні активно впроваджувати системи ризик-менеджменту, що включають детальний аналіз, диверсифікацію, бюджетування та фінансовий моніторинг. Наявність резервного фонду та доступ до зовнішніх джерел фінансування, а також застосування страхових механізмів, здатні пом'якшити негативні наслідки несподіваних ситуацій.

Гнучке стратегічне планування та орієнтація на різні сценарії розвитку дозволяють аграрним підприємствам ефективно адаптуватися до змін в навколишньому середовищі. В результаті, ефективне фінансове планування стає основою для забезпечення стабільного розвитку аграрного сектору, що є особливо актуальним у сучасних умовах глобальної економічної нестабільності. Фінансове планування повинно бути гнучким і враховувати різні сценарії розвитку, щоб аграрне підприємство могло ефективно функціонувати навіть в умовах нестабільності.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВИХ БІРЖ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

І. О. Віллер, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **О. М. Грабчук**, д. е. н.,
професор, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Фондовий ринок є важливим компонентом фінансової системи країни, забезпечуючи перерозподіл фінансових ресурсів між секторами економіки, у часі і у просторі. Фондові біржі є його основними структурними елементами, опосередковуючи рух цінних паперів, забезпечуючи їх зберігання та облік, організаційно оформлюючи угоди щодо купівлі-продажу тощо. Наразі мережа фондових бірж по всьому світу організаційно та інфраструктурно пов'язана між собою, але, все одно існують національні особливості руху капіталу на біржах. Ці особливості формують історія розвитку біржової торгівлі, національне законодавство, механізм державного регулювання, рівень та спрямованість економічного розвитку та світові тенденції трансформації фондового ринку. Для України також існують певні особливості функціонування фондових бірж, які, врешті-решт призвели до їх сучасного кризового стану.

Загалом історію становлення і розвитку фондових бірж в Україні можна поділити на етапи:

– 90-ті роки ХХ сторіччя (початковий), коли мережа бірж не сформована, національне законодавство має суттєві прогалини, саморегулівні організації тільки утворюються;

– 2000-2010 рр. (інфраструктурний), механізм функціонування фондових бірж налагоджується, покращується технічне та програмне забезпечення торгів, взаємодія між собою інфраструктурних елементів біржі та професійних учасників, з'являються професійні стандарти та посилюється вплив саморегулівних організацій на діяльність фондових бірж та їх членів. В межах цього періоду (2008-2009 рр.) на фондових біржах України спостерігались кризові явища, обумовлені світовою фінансовою кризою, однак вони не були такими значущими як у банківській системі. Причиною цього була недостатньо глибока інтеграція фондових бірж України у світовий фондовий ринок;

– 2010-2014 рр. (зростання) діяльність фондових бірж активізується. Причиною є інтенсивний розвиток інтернет-трейдингу, онлайн-брокериджу, посилена інтеграція у світовий фондовий ринок, збільшення як кількості і якості активів, що торгуються, так і зростання кількості інвесторів. Саме в цей період часу

на ринок виходять як емітенти промислові підприємства і корпорації, починають заходити іноземні інвестори;

– 2014-2022 рр. (завмирання) на стан ринку впливають два значущих кризових фактори – пандемія COVID-19 та війна з росією. Якщо пандемія просто визначила зменшення економічної активності у світі, то війна спочатку призвела до призупинення притоку іноземних інвесторів, а потім – до їх інтенсивного руху з фондового ринку України. Ситуація завмирання торгів на біржах виникла тільки тому, що в цей же час активізувалась діяльність держави із випуску облігацій, які стають домінуючим об'єктом торгів;

– з 2022 року і по теперішній час (згортання). Повномасштабна війна росії проти України визначила відтік інвесторів з фондового ринку України. На початку війни з іноземних інвесторів залишились переважно ті, які вже придбали короткострокові державні облігації, термін погашення яких наближався. Водночас активізувались банки, які використовували облігації як спосіб забезпечити свою ліквідність в умовах швидкого відтоку коштів. Наразі фондові біржі України функціонують на межі самоокупності, а то й перебуваючи у стані збитковості. Їх капіталізація перебуває у межах десятих частин відсотка (0,4 % на кінець 2022 року), що є надзвичайно низьким показником. Переважна частка торгів (до 90 %) – це торги державними облігаціями, торги правами власності впали до 1-2 %. Відтак фондовий ринок України наразі не виконує однієї із своїх основних функцій – залучення капіталу у реальний сектор економіки.

Можна зазначити, що функціонування фондових бірж України обтяжене також й іншими проблемами:

– високий рівень інформаційної залежності торгів на біржах від світового фондового ринку. На фондові індекси й ціни на фондових біржах України більш суттєво впливає інформація щодо індексів і цін на основних світових біржах, ніж інформація про фінансовий стан та ресурси емітентів;

– історично висока волатильність цін на ринку та його низька ліквідність. Оскільки обсяги торгів від початку були незначними, то будь-яка більш-менш значна угода призводила до суттєвого коливання цін. Обмежена кількість угод стала фактором зниженої ліквідності;

– нерозвинутість біржової інфраструктури, відсутність саморегулювання професійних стандартів, інституційні перешкоди, що тривалий час впливали на фондовий ринок України, визначили залучення на ринок у якості професійних гравців некваліфікованих інвесторів.

Таким чином, короткотривала історія розвитку фондового ринку України обтяжена значними коливаннями активності на ньому, інституційними та організаційними негараздами, впливом деструктивних факторів. В умовах агресивного середовища це призвело до згортання діяльності фондових бірж зокрема та фондового ринку в цілому.

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

О. А. Водолазська, к. е. н., доцент,

кафедра фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сільське господарство є однією з ключових сфер економіки багатьох країн, зокрема України. Воно постачає продовольство для населення, сировину для промисловості та забезпечує значну частину експорту країни. Проте аграрний сектор, як і інші галузі, зазнає впливу різних ризиків – від природних катаклізмів до коливань цін на продукцію. Через це страхування в аграрному секторі набуває особливої актуальності. Розвиток страхування у сільському господарстві сприяє підвищенню стійкості галузі, дозволяючи ефективніше управляти ризиками та вирішувати супутні проблеми. Таким чином, для забезпечення стабільного виробництва сільськогосподарської продукції компаніям варто шукати ефективні підходи до управління ризиками [1].

Фінансування є природно ключовим елементом підтримки сільського господарства. Основним джерелом такого фінансування традиційно має бути державне інвестування та зниження ризиків завдяки активній підтримці галузі з боку держави. Проте через військову агресію в найближчій перспективі масове фінансування з бюджету є малоімовірним. У зв'язку з цим необхідно шукати альтернативні джерела фінансування цього сектора. Страхування в даному контексті може стати одним із найбільш ефективних і конкурентних варіантів фінансової підтримки сільського господарства. Однак для повноцінного функціонування страхового механізму необхідно подолати низку серйозних проблем, притаманних вітчизняній реальності.

Першою проблемою є низька обізнаність аграрних виробників про можливості страхування та його переваги. Багато фермерів не знають про існування державних програм підтримки страхування в сільському господарстві та про те, які ризики можна покрити страховкою [2]. Через це значна частина аграріїв не користується страховими послугами, попри реальні ризики втрат. Нестача знань і компетенцій у сільгоспвиробників призводить до збитків, що згодом впливає на зростання цін на продовольство. Вирішити цю проблему допоможе підвищення поінформованості аграріїв через мас-медіа.

Другою проблемою є обмежена кількість страхових компаній, що працюють у сільському господарстві. В Україні лише декілька великих страховиків займаються страхуванням сільгоспкультур і тваринництва, що призводить до низької конкуренції на ринку та може підвищувати вартість страхових полісів. Для розв'язання цієї проблеми важливу роль має відігравати держава, виступаючи регулятором і створюючи умови для розвитку конкуренції. Це передбачає внесення змін до цивільного законодавства та участь антимонопольного комітету. Додатково потрібні державні програми підтримки страхових компаній, що займаються

аграрними ризиками, адже забезпечення продовольством є критично важливим завданням, ускладненим непередбачуваними погодними умовами, хворобами тварин, шкідниками та іншими ризиками.

Третьою проблемою у сфері страхування агровиробників є слабо розвинена інфраструктура страхування. Для ефективного страхування необхідна розгалужена інфраструктура, яка включає спеціалізовані центри оцінки збитків, лабораторії для діагностики захворювань тварин і рослин тощо. В Україні таких центрів бракує, що ускладнює роботу страхових компаній та знижує якість послуг страхування. Поліпшення цієї інфраструктури шляхом створення таких спеціалізованих центрів та лабораторій дозволить підвищити якість страхових послуг і зменшити випадки шахрайства. Однак створення необхідної інфраструктури потребуватиме значних інвестицій з боку суспільства, приватного сектора та держави.

Четвертою проблемою є високий рівень шахрайства у сільському господарстві. Наразі деякі фермери намагаються отримати додаткові виплати шляхом шахрайства, наприклад, підробляючи документи про збитки. Це змушує страхові компанії бути обережнішими і навіть відмовлятися від страхування в окремих регіонах. Для боротьби з шахрайством потрібно посилити контроль з боку страхових компаній і державних органів, а також проводити просвітницьку роботу серед аграріїв щодо наслідків таких дій. Усе це вказує на високий рівень ризику, притаманний агропромислому сектору [1].

Варто зазначити, що страхування в аграрному секторі є багатограним і включає різні види, кожен із яких має свої особливості. Наприклад, одним із основних напрямків є страхування ризиків втрати врожаю. Воно дозволяє компенсувати втрати, викликані несприятливими погодними умовами або хворобами рослин. Таке страхування також може бути корисним для кредиторів, що надають позики аграрним підприємствам, і може бути обов'язковою умовою для отримання кредиту.

Ще одним важливим видом є страхування тварин, яке компенсує збитки, пов'язані з загибеллю чи хворобами тварин. Окрім цього, воно може захистити від відповідальності за шкоду, завдану третім особам, наприклад, у випадку аварій із тваринами.

Страхування майна також має важливе значення для аграрних підприємств, захищаючи майно від таких ризиків, як пожежі, крадіжки або стихійні лиха. Під час вибору страхової компанії важливо враховувати специфіку сільського господарства й обирати компанію з досвідом у цій галузі. Окремо варто виділити страхування основних фондів і нерухомості, які часто розташовані у віддалених місцевостях, що підвищує ризики для об'єктів, таких як ферми та інша інфраструктура. Обмежені можливості запобігання пожежам та іншим небезпекам у сільській місцевості викликають додаткові побоювання у страхових компаній.

Страховання також може захистити фінансові інтереси аграрних підприємств від коливань цін на продукцію. Наприклад, за допомогою страхування можна знизити ризик збитків, викликаних падінням цін на продукцію [3].

Окремої уваги потребує обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, особливо в аграрному секторі, де сільськогосподарська техніка є дорогою і складною в управлінні. Через це важливо страхувати не тільки техніку, а й відповідальність операторів, оскільки, як показує практика, рівень навичок працівників у сільській місцевості часто нижчий, ніж у міських агломераціях, що збільшує ймовірність аварій та пошкодження техніки.

Крім того, страхування в аграрному секторі приносить користь не лише державі та суспільству загалом, а й сприяє розвитку малого бізнесу. Державне страхування сільськогосподарських і лісових угідь від екологічних катастроф і надзвичайних ситуацій відіграє важливу роль у підтримці малого і середнього підприємництва, посиленні продовольчої безпеки та підвищенні продуктивності лісових ресурсів.

У майбутньому страхування в агропромисловому секторі продовжуватиме активно розвиватися. Це зумовлено як зростанням частоти природних катаклізмів, що впливають на виробництво сільськогосподарської продукції, так і підвищеною потребою в захисті від коливань цін на продукцію та інших економічних ризиків.

Одним із перспективних напрямів розвитку є впровадження нових технологій, таких як дрони та супутникові знімки, що дозволяють точніше оцінювати збитки від стихійних лих і прискорювати процес виплат компенсацій.

З урахуванням усього вищесказаного, можна з упевненістю стверджувати, що страхування в аграрному секторі має не тільки великий потенціал для зростання, а й об'єктивну необхідність, пов'язану з погодними ризиками та забезпеченням продовольчої безпеки. Воно може стати дієвим інструментом підвищення стійкості аграрної галузі. Проте для реалізації цього потенціалу потрібно вирішити низку проблем, зокрема підвищити рівень обізнаності аграрних виробників, посилити конкуренцію на ринку страхування, розвинути інфраструктуру та посилити боротьбу з шахрайством.

Список використаних джерел.

1. Віленчук О. М., Савицька А. С. Сучасні тренди розвитку загальноєвропейського ринку аграрного страхування: можливості та перспективи для України. Бізнес Інформ. 2024. № 4. С. 253–259.

2. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України № 4391-VI від 09.02.2012 р. (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>

3. Росола У. В., Росола А. П. Специфіка ведення бізнесу в аграрному секторі в контексті впливу на фінансові показники діяльності. Економіка та суспільство. 2024. № 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-13>

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ

К. А. Герасімова, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: С. В. Качула, д. е. н., професор, кафедра фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Важливий вплив фінансових взаємовідносин на всі аспекти суспільного життя, а також залучення все більшої кількості людей до фінансових ринків і прагнення громадян приймати обґрунтовані рішення щодо своїх заощаджень вимагають створення комплексних концепцій і механізмів розвитку фінансової грамотності. У цьому контексті фінансова грамотність повинна розглядатися як фактор, що сприяє підвищенню життєвого рівня населення, покращенню добробуту сімей і зростанню національного багатства, що є особливо важливим в умовах сучасної соціально-економічної та геополітичної ситуації.

Важливо виокремити основні сфери формування фінансової грамотності населення, які включають розуміння базових фінансових понять, таких як доходи, витрати, збереження, інвестиції та кредити, що становлять основу фінансів. Крім того, важливим аспектом є розвиток навичок фінансового планування, що дозволяє створювати особистий або сімейний бюджет і управляти грошима в короткостроковій та довгостроковій перспективі. Вміння приймати обґрунтовані фінансові рішення, оцінюючи ризики та вигоди, пов'язані з витратами, інвестиціями, кредитами та страхуванням, є також критично важливими. Окрім того, знання про заходи фінансової безпеки, такі як управління боргами, захист від шахрайства, страхування, пенсійне забезпечення та накопичення фінансових ресурсів, забезпечують готовність людей до ефективного управління фінансами у різних життєвих ситуаціях.

Зростання фінансової грамотності виступає одним із ключових напрямків формування інвестиційних ресурсів, зазначених у «Стратегії Національного банку України до 2025 року». НБУ розглядає підвищення фінансової освіченості громадян як суттєвий чинник розвитку фінансового ринку України, зміцнення стабільності фінансової системи та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Розвиток фінансової грамотності в контексті посилення фінансової інклюзії є однією з 12 основних стратегічних цілей другого напрямку стратегії НБУ «Цифрові фінанси як каталізатор цифровізації економіки». Національний банк України на початку 2020 року отримав повноваження для організації заходів, спрямованих на підвищення фінансової грамотності населення. Наразі НБУ спільно з низкою міністерств і відомств працює над Національною стратегією розвитку фінансової грамотності до 2025 року [1, с.60].

Відповідно до дослідження, проведеного у грудні 2018 року, середній рівень фінансової грамотності в Україні становить 11.6 балів з 21 можливого. Цей рейтинг оцінювався за критеріями фінансової поведінки громадян та їх фінансових знань. Хоча ситуація покращилася у порівнянні з 2017 роком, коли рівень фінансової грамотності був найнижчим, проблема залишається актуальною як для стратегій Національного банку України, так і для зміни фінансової поведінки населення. Це є найбільш проблемною складовою фінансової грамотності, оскільки поведінка громадян має прямий вплив на розвиток фінансового ринку, тіньову економіку та ставлення населення до реформ і ініціатив, запропонованих владою [2].

Програми, спрямовані на підвищення фінансової грамотності в окремих сферах, реалізуються в різних країнах як державними органами, так і неурядовими чи приватними структурами. Зростає важливість підвищення фінансової грамотності не лише для країн з ринковою економікою, а й для розвинених держав. Кількість країн, які розробляють та впроваджують політики, програми та стратегії в цій сфері, стабільно зростає. Наприклад, в Європі функціонує більше 200 програм, що сприяють підвищенню фінансової обізнаності населення [1, с. 62].

Фінансова грамотність є одним із головних аспектів економічного розвитку, що суттєво варіюється залежно від регіону світу, враховуючи культурні, економічні та соціальні умови. У Північній Америці акцент робиться на управлінні боргами, кредитами та інвестиціях у фінансові активи, а також на розвинених програмах фінансової освіти. В Європі існує високий рівень фінансової регуляції та захисту прав споживачів, зокрема через використання різноманітних фінансових інструментів. У країнах Азії традиційні цінності та новітні фінансові технології формують різні підходи до фінансової грамотності, зокрема в таких країнах, як Японія та Індія. Африка, з низькою фінансовою інклюзією, потребує освіти в сфері фінансових послуг, особливо в контексті традиційних груп взаємодопомоги, а також усвідомлення фінансових ризиків для аграрного та малого підприємництва. У Латинській Америці, де економічна нестабільність є суттєвою проблемою, фінансова грамотність фокусується на стратегічному плануванні, мікрокредитуванні та соціальних програмах для бідних верств населення.

Фінансова грамотність вимагає адаптації до специфічних умов кожного регіону для забезпечення економічного зростання та стабільності. Таким чином, рівень фінансової грамотності стає важливим чинником, який впливає на рівень життя населення.

Список використаних джерел.

1. Лавренюк В. В., Лавренюк А. В. Підвищення фінансової грамотності населення: зарубіжний досвід. *БізнесІнформ*. 2022. № 1. С. 59–67. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-59-67>.
2. Федоряка Я. Як фінансова грамотність населення впливає на фінансовий добробут держави: сімейний бюджет (2020). URL: <http://surl.li/ntyoro>
3. Домбровська С. О. Сучасні методи формування фінансової грамотності населення України. *Освітня аналітика України*. 2022. №3(19). С. 5–14. DOI: [10.32987/2617-8532-2022-3-5-14](https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-3-5-14).

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. М. Грабчук, д. е. н., професор,

кафедра фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сільське господарство є особливим видом економічної діяльності, який вирізняється високою специфікою ресурсів, які використовуються, значним впливом природних факторів на ефективність діяльності та сталим виробничим та операційними циклами. Часткова передбачуваність результатів діяльності у сільському господарстві поєднується із необхідністю залучення постійного (а то і зростаючого) обсягу фінансових ресурсів. Запитуваність на продукцію сільського господарства у її натуральному вимірі є сталою на ринку, але водночас ціни – нестабільні, часто виникають «бульбашки», що супроводжуються спекуляціями. Водночас постачання сільськогосподарської продукції у різні регіони світу часто носить стратегічний характер з огляду на необхідність забезпечення продовольчої безпеки.

Не зважаючи на значущість сільськогосподарського виробництва для сталого розвитку людського суспільства, окремі сільськогосподарські підприємства часто постають перед проблемою недостатнього забезпечення фінансовими ресурсами. Ця проблема є особливо гострою у економіках країн, що розвиваються, чи у економіках, які знаходяться стані кризи (як це стосується України, економіку якої зруйновано війною). Проблема забезпечення фінансовими ресурсами посилюється необхідністю впровадження технологічних інновацій, відновлення або побудови нової інфраструктури в умовах кліматичних трансформацій.

Ефективне формування та використання фінансових ресурсів для сільськогосподарських підприємств, втім як і для підприємств у інших видах економічної діяльності, можливе за умови точного розуміння їх сутності та вірної структурної декомпозиції. Визначення сутності фінансових ресурсів, яке зустрічається у світовій науковій літературі наразі містить суттєві розбіжності – від розуміння фінансових ресурсів як відображення вартості конкретного капіталу, який знаходиться у розпорядженні підприємства, до їх інтерпретації як суми грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні і володінні. При визначенні сутності фінансових ресурсів застосовуються як всі компоненти права власності на ресурси (поєднано або відокремлено), так і досить вільна інтерпретація поняття фінансових ресурсів.

Стосовно структурної декомпозиції фінансових ресурсів підприємств, то тут питання є ще більш складним. В основі декомпозиції лежать системи класифікації, які повинні давати точний якісний розподіл єдиної групи об'єктів за певними однорідними класифікаційними ознаками. Існує понад 50 систем класифікації фінансових ресурсів підприємств (як загальної групи об'єктів, так і за їх підгрупами), значна частка яких або дублює (частково дублює) одне одну, або є неповними, або використовує неоднорідні класифікаційні ознаки. Наприклад, О. А. Боднар та А. І. Семенюк [1] наводять дев'ять систем класифікації фінансових ресурсів, п'ять із яких вони адаптують до класифікації фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Із цих дев'яти систем класифікації шість мають суттєві недосконалості неповноти, некоректності поділу чи/та неоднорідності класифікаційних ознак.

Аграрні підприємства також мають особливості формування та використання фінансових ресурсів, поєднані таким чином, що їх кругообіг стає специфічним:

– процес формування фінансових ресурсів підприємства загалом можна розглядати як континуальний, оскільки відбувається постійне їх поповнення за рахунок грошових надходжень, відокремлення доданої вартості, формування чистого прибутку, запозичення чи залучення коштів із зовнішнього економічного середовища тощо. Звичайно у русі фінансових потоків часто спостерігаються циклічні закономірності, обумовлені співвідношенням виробничого, операційного, фінансового циклів. Для аграрного підприємства, особливо такого, що спеціалізується на виробництві вузького асортименту продукції, властивим є посилення циклічності аж до такого стану, що часто потоки фінансових ресурсів перетворюються на дискретні;

– при русі фінансових ресурсів для різних їх потоків проявляються властивості диспозитивності/ імперативності. Частина фінансових потоків є імперативними, підприємство не має права вільного управління ними, вірніше, його право управління цими потоками строго регламентоване. Як правило, це стосується потоків, спрямованих на виконання податкових зобов'язань. Для бюджетних установ, казенних підприємств рух більшості фінансових потоків є імперативним. Похідним чином імперативність фінансових потоків підприємства обмежує обсяги формування його фінансових ресурсів. Аграрні підприємства мають приблизно таку ж саму диспозитивність фінансових потоків, як підприємства промислові або торгівельні, але на практиці дискретність формування фінансових ресурсів перетворює експліцитну диспозитивність фінансових потоків на імпліцитну імперативність. Таким чином, формування фінансових ресурсів аграрного

підприємства є обмеженим протягом більшої частини фінансового циклу. Крім того, фінансові результати аграрного підприємства, навпаки, не існуючі фактично, часто у силу специфіки їх діяльності, експліцитно вже існують (наприклад, при визнанні первісної вартості чи справедливої вартості). Це також посилює імпліцитну імперативність формування фінансових ресурсів;

– оскільки процес формування фінансових ресурсів для більшості підприємств є континуальним, як зазначено вище, то він відбувається у часі, динамічно. Підхід до управління формуванням фінансових ресурсів у такому разі також повинен бути динамічним, адаптуватись до швидкозмінних реалій економічного середовища. Як наслідок – управління формуванням фінансових ресурсів підприємства носить тактичний характер, стратегічні зміни досягаються у взаємозв'язку із загальними тенденціями розвитку підприємства. Для сільськогосподарського підприємства властивим існування тривалих періодів зменшення господарської активності та розривів у формуванні фінансових ресурсів. Відповідно для підприємства є доцільною дихотомія у формуванні фінансових ресурсів – незначна їх частка підлягає швидкій змінності у процесі оперативного управління, управління іншою, більшою часткою носить стратегічний характер. Необхідність посилення стратегічності у формуванні фінансових ресурсів аграрного підприємства відзначають також й інші науковці. Наприклад, І. В. Олександренко відзначає довгостроковий, стратегічний характер управління фінансовими ресурсами у сільськогосподарських підприємств [2].

Таким чином, для процесу формування фінансових ресурсів аграрного підприємства властивими є посилення дискретності, імпліцитної імперативності, дихотомія динамічності/ статичності руху. Все це перетворює процес формування фінансових ресурсів аграрного підприємства на більш невизначений, ніж у інших видах економічної діяльності. Забезпечити стабільне фінансування аграрного підприємства можна лише за рахунок посилення стратегічності в його управлінні. Водночас поточні умови діяльності українських аграріїв не дають змоги здійснювати довгострокове планування формування фінансових ресурсів своїх підприємств.

Список використаних джерел.

1. Боднар О. А., Семенюк А. І. Формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Modern Economics*. 2024. № 44. С. 23–29. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V44\(2024\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-03).

2. Олександренко І. В. Управління фінансовою діяльністю сільськогосподарських підприємств в Україні. *Бізнес-Інформ*. 2024. № 2. С. 194–201.

РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ У ПЛАНУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: ВІД ПРИБУТКУ ДО ОПОДАТКУВАННЯ

В. І. Демченко, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

*Науковий керівник: А. Ю. Сірко, к. е. н.,
старший викладач, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Бюджетування є ключовим елементом фінансового управління підприємством, що забезпечує систематичний підхід до планування, контролю та аналізу фінансових результатів. Цей процес дозволяє підприємствам прогнозувати прибуток і витрати, оптимізувати використання ресурсів та підвищувати ефективність діяльності. Бюджетування забезпечує можливість стратегічного планування, оскільки підприємства можуть встановлювати чіткі фінансові цілі на різні періоди. Це створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, які впливають на загальну стратегію бізнесу.

Процес бюджетування також включає в себе аналіз ризиків, що дає змогу ідентифікувати потенційні загрози, які можуть вплинути на фінансові результати. Завдяки цьому підприємства можуть розробляти заходи для їх мінімізації, що підвищує стійкість бізнесу. Крім того, бюджетування сприяє покращенню комунікації між різними підрозділами підприємства, оскільки кожен відділ має чітке розуміння своїх фінансових цілей і обов'язків. Це сприяє колективній відповідальності за досягнення фінансових результатів, що в кінцевому підсумку позитивно впливає на загальний успіх підприємства.

Регулярний моніторинг виконання бюджету та аналіз відхилень дозволяє оперативного коригувати плани та стратегії, що забезпечує гнучкість у реагуванні на зміни в ринкових умовах. Це важливо для підтримки конкурентоспроможності підприємства та його здатності адаптуватися до нових викликів. Бюджетування не лише сприяє досягненню фінансових цілей, але й формує стратегічну основу для сталого розвитку підприємства в умовах динамічного бізнес-середовища.

Успішне планування прибутку починається з формування бюджету. Бюджет є фінансовим планом, який визначає очікувані доходи та витрати на певний період. Завдяки ретельному аналізу минулих фінансових результатів та прогнозуванню майбутніх змін у ринку, підприємства можуть визначити реалістичні цілі прибутку. Це дозволяє не тільки оцінити потенціал доходів, але й передбачити можливі ризики.

Бюджетування також допомагає у контролі витрат. Створення детального бюджету витрат дозволяє підприємствам стежити за їх виконанням, виявляти неефективності та своєчасно коригувати курси дій. Це, у свою чергу, позитивно впливає на чистий прибуток, оскільки зменшення витрат веде до підвищення фінансових результатів. Крім того, регулярний аналіз витрат допомагає виявити тенденції та патерни, що можуть бути корисними для стратегічного планування.

Наприклад, підприємства можуть виявити, які витрати є найвагомішими, і зосередитися на їх оптимізації.

Бюджетування також сприяє кращій комунікації між різними відділами, оскільки всі учасники процесу мають спільне розуміння фінансових обмежень та можливостей. Це допомагає створити культуру відповідальності за фінансові результати на всіх рівнях організації. Детальний контроль витрат дозволяє підприємствам виявляти нові можливості для інвестування, оскільки зекономлені кошти можуть бути перенаправлені на розвиток стратегічних напрямків. Це не лише забезпечує сталий ріст, але й підвищує конкурентоспроможність на ринку.

Використання сучасних технологій та програмного забезпечення для бюджетування значно спрощує процес контролю витрат, дозволяючи швидше отримувати актуальну інформацію для прийняття рішень. Це, в свою чергу, знижує ризики та підвищує загальну ефективність фінансового управління підприємством.

Не менш важливою є роль бюджетування в контексті оподаткування. Бюджет, який включає оцінку податкових зобов'язань, дозволяє підприємствам планувати прибуток з урахуванням податків. Це є критично важливим, оскільки правильне прогнозування податків допомагає уникнути фінансових труднощів у кінці року. Підприємства можуть створювати резерви для сплати податків, що забезпечує фінансову стабільність. Сучасні умови ведення бізнесу вимагають від підприємств адаптивності. Гнучке бюджетування дозволяє оперативно реагувати на зміни в ринкових умовах, коригуючи фінансові плани залежно від фактичних результатів. Це підвищує точність прогнозів і забезпечує більш ефективне управління ресурсами.

Бюджетування відіграє важливу роль у плануванні фінансових результатів підприємства, охоплюючи всі етапи – від формування прибутку до управління податковими зобов'язаннями. Ефективне бюджетування не тільки забезпечує фінансову прозорість, але й підвищує конкурентоспроможність підприємства на ринку, що робить його незамінним інструментом у сучасному бізнес-середовищі. Цей процес дозволяє підприємствам адаптуватися до швидко змінюваних умов ринку, зокрема реагувати на коливання попиту та зміни в законодавстві. Відзначаючи ключові показники ефективності, бюджетування забезпечує основу для оперативного управління та стратегічного розвитку.

Систематичний підхід до бюджетування сприяє кращій координації між різними підрозділами, що допомагає уникнути дублювання зусиль і ресурсів. Це підвищує загальну ефективність діяльності підприємства, дозволяючи йому краще використовувати наявні ресурси. Не менш важливо, що регулярний моніторинг виконання бюджету дозволяє оперативно виявляти відхилення від запланованих показників і вчасно вжити коригувальних заходів. Це забезпечує гнучкість у фінансовому управлінні і дозволяє підприємству залишатися на правильному шляху до досягнення своїх цілей.

Завдяки правильному бюджетуванню, підприємства можуть також ефективніше планувати інвестиції, що сприяє сталому розвитку та довгостроковій фінансовій стабільності. Таким чином, бюджетування стає важливим механізмом для забезпечення не лише короткострокового успіху, але й стійкого зростання в майбутньому.

СТРАХОВІ КОМПАНІЇ ТА БАНКИ В АГРАРНІЙ ЕКОНОМІЦІ: СИНЕРГІЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

М. М. Дуброва, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: О. А. Водолазська, к. е. н., доцент, кафедра фінансів,

банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сільське господарство є однією з ключових галузей економіки, оскільки відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Проте через свої специфічні особливості його робота практично неможлива без залучення зовнішнього фінансування. Це пов'язано із сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних факторів, тривалими виробничими циклами та нестачею власних коштів через високу вартість і низьку віддачу ресурсів. Тому залучення кредитів для аграрних підприємств є необхідністю для ефективного ведення діяльності. На сьогодні сільське господарство є однією з найбільш ризикованих сфер підприємництва. Це пов'язано з тим, що близько 70% прибутків аграрних виробників залежить від непередбачуваних обставин. Страхування є найпоширенішим методом зниження ризиків і стабілізації доходів аграрних підприємств, оскільки дозволяє компенсувати збитки від непередбачуваних подій і забезпечує збереження стабільного рівня прибутку, що підвищує їхню кредитоспроможність перед банками та іншими кредиторами [1].

Проте зараз агрострахування залишається нерозвиненим. Більшість господарств не страхують свою діяльність чи майно. Така ситуація спричинена малою кількістю працюючих страхових компаній, їхньою фінансовою слабкістю, відсутністю розгалуженої мережі в регіонах, що робить страхові послуги менш доступними та невідповідними потребам аграріїв через високі тарифи [2]. В Україні є значні можливості для розвитку ринку страхових послуг у аграрному секторі. Однак однією з основних перешкод для його розширення є недовіра сільгоспвиробників до страхових компаній. Фермери часто вважають, що отримання відшкодування у разі настання страхового випадку є складним і тривалим процесом. Згідно з опитуванням, лише 29,6% тих, хто зіткнувся зі страховим випадком, змогли отримати компенсацію. Серед них 43% отримали менше 20% відшкодування. Половина отримали виплати через 3-6 місяців після подачі заяви, 32,4% – до трьох місяців, і 17,6% чекали понад півроку. Тому подальший розвиток агрострахування значною мірою залежить від того, чи зможуть аграрії довіряти страховим компаніям.

А банківські кредити виступають одним із основних джерел фінансування для аграріїв, забезпечуючи безперервність виробництва. Однак через ризикованість аграрного сектора більшість комерційних банків неохоче видають кредити. Чим більший попит на фінансування, тим обережніше банки підходять до цього питання,

віддаючи перевагу клієнтам із позитивною кредитною історією. Це створює труднощі для новостворених аграрних підприємств, яким часто відмовляють у кредитуванні, тим самим стримуючи їхній розвиток.

Аграрний ринок України постійно розвивається, що призводить до змін у кредитуванні агробізнесу. Останніми роками банки активно створюють нові фінансові продукти для сільськогосподарського сектора, спрямовані на зниження ризиків і покращення умов співпраці. Основними ризиками для банків, що фінансують агросектор, є складнощі у прогнозуванні грошових потоків фермерських підприємств через непередбачувані погодні умови, зміни на ринках збуту та логістичні проблеми. Попри ці ризики, банки продовжують кредитувати агробізнес [3]. Вони надають кредити в межах програм, які включають фінансування для поповнення обігових коштів (закупівля добрив, худоби, ремонт техніки, зарплата працівникам), придбання сільськогосподарської техніки та інвестиційні проекти (будівництво елеваторів, складів та закупівля обладнання). Процентні ставки залежать від умов кредиту, терміну, валюти і фінансового стану позичальника.

Основні банки країни бачать перспективу аграрного сектору, тому впроваджують спеціалізовані програми кредитування. У таких банках частка аграрних кредитів становить 30-50% від загального кредитного портфеля. Наприклад, ОТП Банк пропонує 3 види кредитних програм для агробізнесу, фінансуючи як виробників, так і трейдерів (ліміт від 3 млн. до 40 млн. грн. зі ставкою 13%). «ПУМБ» має 1 програму для фермерів, які обробляють від 500 га (ліміт до 50 млн. грн. зі ставкою 25%). «Райффайзен Банк Аваль» пропонує 7 кредитних програм для фермерів (ліміт від 9 млн. до 60,3 млн. грн. зі ставкою від 0,01-23,65%). «ПриватБанк» надає 3 види кредитів на техніку та матеріали для посівної (ліміт від 200 тис. до 10 млн. грн. зі ставкою 1,5% від суми кредиту). Також спеціальні програми для агровиробників мають банки «Кредит Дніпро», «Правекс Банк» та «Кредобанк».

Отже, страхові компанії та банки відіграють ключову роль у фінансуванні аграрних господарств, забезпечуючи доступ до капіталу та страхування ризиків, пов'язаних з природними катаклізмами, коливаннями ринкових цін і іншими факторами. Використання фінансових інструментів, розроблених у співпраці між банками та страховими компаніями, сприяє сталому розвитку аграрного сектору, підвищуючи ефективність виробництва, забезпечуючи продовольчу безпеку та покращуючи економічну стабільність сільських територій.

Список використаних джерел.

1. Вовчак О. Д., Гальків Л. І., Демчишин М. Я. Стан і проблеми розвитку банківського кредитування сільськогосподарських підприємств України. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. Вип. 3 (26). С. 30–37.
2. Ковальова А. О. Альтернативні форми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. 2020. № 12. С. 114–120.
3. Лункіна Т. І., Кугляр А. А. Кредитування аграрного сектору економіки України. Modern Economics. 2023. № 39. С. 99–103.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Ю. Ю. Жеребко, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ОНП «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **О. М. Грабчук**, д. е. н.,
професор, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У кризових умовах чи в умовах війни необхідність малого бізнесу часто недооцінюють. Як правило, малі підприємства є допоміжними, обслуговують сферу послуг чи концентруються у сільському господарстві, дрібнотоварному виробництві. Оскільки у малих підприємств у розпорядженні перебуває порівняно незначна кількість фінансових ресурсів, то їх фінансова стійкість знижена, оборотних коштів недостатньо. Фінансово-кредитні установи в такий період самі працюють у жорстких господарчих умовах та не мають змоги здійснювати довгострокове чи пільгове кредитування малих підприємств. Попит на послуги чи товари малих підприємств також, як правило, знижується. Тому саме малі підприємства є першими, що згортають свою діяльність.

Підтвердженням цього факту є порівняльний аналіз активності малих підприємств в Україні за два передвоєнні роки (2020-2021 рр.) та за два воєнні роки (2022-2023 рр.) – розраховано на основі [1]. Так, кількість малих підприємств знизилась із 1 955 119 (у середньому за період 2020-2021 рр. – з 1 946 373) до 1 898 385 (у середньому за період 2022-2023 рр. – до 1 807 681), тобто на 7,1 %. Здається падіння не є таким значним, у кризові роки воно було набагато більшим, проте інші показники засвідчують, що криза малого бізнесу є набагато більшою. Зменшення кількості зайнятих на малих підприємствах за цей же період склало 14,8 %, роботу на малих підприємствах втратили 630 780 осіб. Чистий прибуток малих підприємств зменшився на 157,4 %, витрати на виробництво та реалізацію продукції – на 39,8 %, обсяг реалізованої продукції – на 29,7 %. Можна констатувати, що економічна активність малих підприємств за два роки війни зменшилась на третину. Незначне ж зменшення кількості малих підприємств за цей же період свідчить про те, що велика їх кількість перестали працювати, не втрачаючи реєстрації та статусу.

Подібне падіння не є чимось неочікуваним в умовах агресивного економічного середовища та за прямих фізичних збитків. Так оборотність капіталу для малих підприємств та мікропідприємств зросла з 2,9 обороти/рік до 3,4 оборотів/рік,

рентабельність капіталу зменшилась на 143,2 %, рентабельність виробництва – на 195,3 %, рентабельність обороту – на 195,5 %. В цілому малий бізнес в Україні став збитковим. Однак для підтримання функціонування малих підприємств під час війни було залучено на 32,9 % коштів більше, ніж у довоєнні роки, що є швидше негативним явищем, адже свідчить про вимивання фінансових ресурсів із інших секторів економіки.

Подібні проблеми виокремлює дослідження Національного інституту стратегічних досліджень [3]. Результати опитування керівників малих підприємств дали змогу виокремити наступні групи факторів, що обумовили настання кризи малого бізнесу в Україні (дані наведено у відсотках до кількості опитаних респондентів):

- неекономічні наслідки війни – втома власника та/ або керівного персоналу (16,5), непередбачувані дії держави (50,7), непрогнозованість розвитку ситуації в Україні (58,3);

- економічні наслідки війни – відсутність необхідної сировини, матеріалів (4,7), недоступність даних, знань (6,3), відсутність замовлень на зовнішніх ринках (10,3), відсутність на ринку необхідного обладнання (10,3), зруйнованість ланцюгів постачання (11,4), неефективна, довга, дорога логістика (18,5), фокусування уваги, ресурсів на допомозі ЗСУ (19,3), дефіцит кваліфікованих працівників (42,1), неплатоспроможність клієнтів (49,4);

- неефективне публічне управління – недостатня підтримка держави в розвитку експорту (8,5), недостатність підтримки бізнесу на рівні громади (13,2), відсутність необхідної підтримки держави (14,9), недоступність грантових програм (15,4), перешкоди з боку регуляторних чи фіскальних органів (25,4);

- фінансові – застаріла бізнес-модель (8,2), низька платіжна дисципліна (13,1), високі податки та збори (20,7), недоступність кредитних коштів (22), зниження прибутковості на ринку (22,7), відсутність достатнього капіталу (33).

Зазначені фактори мають давнє і глибоке коріння. Наприклад, у 2019 році С. А. Жуков, О. М. Дюгованець, О. Ю. Балко [2] серед факторів, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні відзначають: фактичну відсутність кредитування малого бізнесу; високе фіскальне навантаження та низьку фіскальну ефективність оподаткування; неефективність системи державного управління розвитком малого бізнесу; відсутність державного субсидування; слабку бізнесову інфраструктуру. Ці ж фактори деструктивно впливають на малі підприємства в Україні і під час війни, тільки вплив їх загострився.

Припинення війни призведе до суттєвого зменшення деструктивних впливів на малий бізнес, однак до того часу може відбутися його системна руйнація. Українська держава приймає низку заходів щодо підтримки малого бізнесу, переважно фінансового характеру: застосування податкових преференцій, субсидованого кредитування, грантове фінансування тощо.

Однак, якщо зважати на результати опитування Інституту стратегічних досліджень, то необхідними також є заходи щодо подолання неекономічних та економічних наслідків війни та неефективного публічного управління. Крім того, у контексті руху України до Європейського Союзу доцільним є усунення інституційних бар'єрів на шляху малого бізнесу та спрощення нормативного середовища.

Таким чином, необхідність підтримання малого бізнесу є безумовною. Саме малі підприємства забезпечують дрібнотоварний обіг в економіці, підтримуючи всю грошову систему, здійснюють такі види виробництва чи надають такі послуги, які є малорентабельними, однак важливими для формування повноцінного господарчого комплексу, забезпечують значну кількість робочих місць та підтримують життєвий рівень населення. Посилення податкового тиску на малий бізнес в умовах війни є нераціональним кроком, оскільки його фіскальна ефективність є сумнівною (більшість малих підприємств просто зникне, отже, обсяг податкових платежів також зменшиться, незважаючи на зростання ставок). Відновлення ж економіки після кризи чи війни, як в Україні, розпочнеться саме з малого бізнесу, бо для фінансування його розвитку, необхідна незначна кількість фінансових ресурсів.

Список використаних джерел.

1. Діяльність підприємств. Економічна статистика. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Жуков С. А., Дюгованець О. М., Балко О. Ю. Мале підприємництво в Україні: роль, стан та перспективи розвитку в період соціально-економічних потрясінь. Вісник економічної науки України. 2019. № 1. С. 40–43. URL: <http://www.venu-journal.org/download/2019/07-Zhukov.pdf>

3. Яценко Л. Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні як основного джерела робочих місць. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2024. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemu-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-yak>

АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Г. М. Завадських, к. е. н., доцент кафедри економіки і бізнесу,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна*

Залучення коштів в аграрний сектор України під час війни є необхідним для збереження продовольчої безпеки, підтримки економіки та соціальної стабільності, а також для забезпечення конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Практичними інструментами та напрямками для залучення коштів в аграрний сектор України на сьогодні є:

1. Банки (Програма «5-7-9%», державні та портфельні гарантії, гарантії ЄБРР, МФК).
2. Державна та грантова підтримка (урядова грантова програма, гранти eРобота, гранти від світових інституцій та установ)
3. Небанківські фінансові установи (лізингові компанії, фінансові та факторингові компанії, кредитні спілки).
4. Постачальники ТМР* (товарне кредитування, бартер готової продукції на ТМР аграрні розписки).
5. Грантова підтримка у вигляді безоплатного надання ТМР та послуг (гранти від USAID, гранти від FAO, фонд Говарда Г. Баффета).
6. Екологічні рішення (карбонові сертифікати) [2].

Повномасштабне вторгнення РФ призвело до суттєвого падіння у надходженні як капітальних, так і прямих інвестицій у агросектор. Так, за даними Державної служби статистики України у 2022 р. відносно 2021 р. обсяг капітальних інвестицій впав на 29,8% а обсяг прямих інвестицій у 2022 р. відносно 2021 р. впав на 66,6% [3]. Таке падіння прямих інвестицій передусім пов'язано зі зменшенням обсягу залучень через інструменти участі в капіталі, що можна пояснити побоюваннями інвесторів. Зменшення капітальних інвестицій відбулося внаслідок суттєвого зменшення обсягів придбання та створення нових активів через воєнні ризики. Як наслідок, український аграрний сектор зараз як ніколи потребує залучення нових інвестицій для відновлення та реконструкції.

У 2022 р. попит на кредитування значно зріс. Для можливості підтримання операційного циклу у аграріїв виникає потреба в додаткових обігових коштах.

Причинами цих потреб є: зниження цін на вироблену продукцію; зростання витрат на логістику; проблеми з реалізацією продукції; здорожчання засобів виробництва, добрив, ЗЗР [1].

Руйнування й пошкодження с/г техніки, а також потреба у власному транспорті та енергоефективних рішеннях сприяють попиту на інвестиційне фінансування. Найбільш дієвою для українських аграріїв є програма здешевлення вартості фінансування «5-7-9%», що користується великим попитом.

ЄС разом із Україною з 2014 р. активно впроваджує зміни, що стосуються різних сфер. Але за останнім звітом Єврокомісії пріоритетними напрямками змін в агросекторі на наступний рік мають стати: завершення розроблення національної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій; продовження адаптації законодавства до законодавства ЄС; здійснення моніторингу та продовження реєстрації фермерських господарств у ДАР; здійснення підготовчих кроків для створення сумісного з ЄС платіжного агентства та мережі даних бухгалтерського обліку.

Основні напрями, за якими відбуватиметься інтеграція українського АПК у ЄС можна поділи на наступні:

- Урядові (законодавство та регуляторна база, завершення реформи ринку землі. Відповідність європейським стандартам якості та безпечності тваринництва, екології тощо).
- Громадські об'єднання (агросектору потрібно активно співпрацювати з бізнес-асоціаціями для просування власних інтересів. Співпраця повинна налагоджуватися не лише в Україні, а й на рівні вузькогалузевих асоціацій у Європі).
- Якість та безпечність харчових продуктів (оновлення української системи забезпечення якості до європейської From Farm to Fork - контроль якості продукції по всій лінії виробництва, впровадження екологічних методів виробництва тощо).
- Соціальні та екологічні стандарти (Актуалізувати відповідно до європейських правил питання охорони праці, стандартів добробуту тварин, використання пестицидів та інших агрохімікатів).
- Бізнес (вибудовування здорової співпраці з європейським бізнесом, що зокрема повинна базуватися на довірі. Український бізнес має вчасно виконувати постачання, надавати якісну продукцію тощо).

Список використаних джерел.

1. Демиденко Л., Наконечна Ю. Фінансова стійкість аграрного сектору економіки України в умовах воєнного стану. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2023. № 1 (222). С. 48–55. <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/6>
2. Тітов Д., Олексієнко В., Фінансове забезпечення аграрного сектору України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2024. № 63. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-125>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Oleksenko R., Nianko, V., Plotnichenko S., Andrieieva L., Zavadskykh H. The Problem of Financing Agricultural Enterprises in the Context of the COVID-19 Pandemic. In: Beskopylny, A., Shamtsyan M., Artiukh, V. (eds) XV International Scientific Conference “INTERAGROMASH 2022”. INTERAGROMASH 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, p. 1507–1513. Springer, Cham.

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю. С. Запара, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: С. М. Халатур, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів,

банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Управління активами в аграрних підприємствах відіграє вирішальну роль у забезпеченні їх фінансової стійкості, особливо в умовах динамічного ринкового середовища та постійних змін, які характерні для аграрного сектору. Сільське господарство є однією з основних галузей економіки, що забезпечує продовольчу безпеку, створює робочі місця та сприяє розвитку інших суміжних галузей. Проте аграрні підприємства часто стикаються з різноманітними викликами, такими як коливання цін на сировину, зміна клімату, фінансові ризики та нестабільність ринків. У цьому контексті ефективне управління активами стає не лише стратегічним, а й тактичним завданням, яке вимагає комплексного підходу.

Процес управління активами в аграрних підприємствах є комплексним і багатогранним, оскільки він охоплює різноманітні аспекти, які безпосередньо впливають на фінансову стійкість підприємства. Аграрний сектор має свої специфічні особливості, пов'язані з сезонністю виробництва, змінами погодних умов та ринковими коливаннями, що робить ефективне управління активами ще більш важливим. Управління активами включає оцінку та аналіз усіх видів ресурсів, які використовуються підприємством для досягнення своїх цілей. Оцінка активів передбачає визначення їх вартості, що є критично важливим для прийняття обґрунтованих рішень щодо інвестицій і використання ресурсів. Регулярна переоцінка активів допомагає підтримувати їх актуальність та забезпечує чітке уявлення про фінансовий стан підприємства. Крім того, управління основними засобами, такими як сільськогосподарська техніка та обладнання, є важливою складовою. Аграрні підприємства повинні оптимізувати використання цих ресурсів, плануючи ремонти та модернізацію для забезпечення високої продуктивності.

Інвестиції в нові технології, насіння, добрива та інші ресурси є важливим елементом управління активами. Оцінка ефективності цих інвестицій допомагає підприємству залишатися конкурентоспроможним та забезпечувати стабільні доходи. Визначення пріоритетних напрямків для інвестицій є ключовим для підвищення загальної продуктивності. Управління оборотними активами, включаючи контроль за запасами та дебіторською заборгованістю, також відіграє важливу роль. Аграрні підприємства повинні ретельно стежити за запасами, щоб уникнути дефіциту або надлишку ресурсів. Оптимізація дебіторської та кредиторської заборгованості допомагає підтримувати ліквідність підприємства.

Аналіз та моніторинг фінансових показників є критично важливими для управління активами. Постійний моніторинг рентабельності, ліквідності та

платоспроможності дозволяє виявляти проблеми на ранніх стадіях і вживати відповідних заходів. Використання сучасних аналітичних інструментів для прогнозування фінансових результатів також є важливим аспектом. Забезпечення фінансової стійкості підприємства вимагає розробки стратегій для зниження фінансових ризиків, таких як страхування та диверсифікація виробництва. Встановлення резервів для покриття непередбачених витрат є важливим елементом фінансового планування. Таким чином, управління активами в аграрних підприємствах є ключовим фактором для забезпечення їх фінансової стійкості. Це вимагає комплексного підходу, включаючи оцінку активів, ефективне використання ресурсів, фінансове планування та інвестиції.

Управління активами є критично важливим процесом для аграрних підприємств, оскільки він безпосередньо впливає на їхню фінансову стійкість. Основні аспекти цього процесу включають:

1. Оцінка активів:

- визначення вартості всіх активів підприємства (землі, обладнання, інвентарю, фінансових активів);

- регулярна переоцінка активів для актуалізації їх вартості.

2. Управління основними засобами:

- оптимізація використання сільськогосподарської техніки та обладнання;

- планування ремонту та модернізації для збереження продуктивності.

3. Фінансове планування:

- розробка бюджетів для управління витратами та доходами;

- аналіз фінансових ризиків, пов'язаних з управлінням активами.

4. Інвестиції:

- оцінка ефективності інвестицій у нові технології, насіння, добрива тощо;

- визначення пріоритетних напрямків для інвестицій для підвищення конкурентоспроможності.

5. Управління оборотними активами:

- контроль за запасами (насіння, добрива, корми) для уникнення дефіциту або надлишку;

- оптимізація дебіторської та кредиторської заборгованості.

6. Аналіз та моніторинг:

- постійний моніторинг фінансових показників (рентабельність, ліквідність, платоспроможність);

- використання сучасних аналітичних інструментів для прогнозування.

7. Забезпечення фінансової стійкості:

- розробка стратегій для зниження фінансових ризиків (страхування, диверсифікація);

- встановлення резервів для покриття непередбачених витрат.

Ефективне управління активами є основою для забезпечення фінансової стійкості аграрних підприємств. Залучення нових технологій, інвестицій у розвиток, а також стратегічне планування допомагають зберегти та примножити активи, що є ключовим для успішної діяльності в умовах ринкової економіки.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Л. С. Зейко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: С. М. Халатур, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів,

банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Фінансове управління сільськогосподарським підприємством є ключовим фактором його успішної діяльності в умовах постійних змін у ринковому середовищі та підвищення конкуренції. Сільське господарство потребує особливого підходу до фінансів через специфіку виробництва, сезонність, залежність від погодних умов і коливання цін на сировину і продукцію. Ефективне фінансове управління допомагає оптимізувати використання ресурсів, забезпечити ліквідність підприємства та максимізувати прибутковість. В умовах сучасного бізнес-середовища важливо не лише планувати бюджети та контролювати витрати, але й вміти швидко реагувати на зміни, аналізувати ризики та приймати обґрунтовані інвестиційні рішення. У зв'язку з цим, ключові аспекти фінансового управління, такі як бюджетування, фінансовий аналіз, управління капіталом, витратами, ризиками та планування, стають особливо актуальними для забезпечення стабільного розвитку сільськогосподарських підприємств. Цей підхід дозволяє не лише підтримувати фінансову стійкість, але й створювати умови для інновацій та зростання в аграрному секторі. Фінансове управління сільськогосподарським підприємством охоплює різноманітні аспекти, які забезпечують ефективне використання ресурсів і досягнення фінансових цілей. Основні ключові аспекти включають:

1. Бюджетування. Бюджетування в сільськогосподарському підприємстві є процесом планування фінансових ресурсів на певний період, зазвичай на рік, що включає складання прогнозів доходів і витрат. Основною метою бюджетування є забезпечення фінансової стабільності та контролю за ліквідністю підприємства. Під час цього процесу проводиться аналіз минулих фінансових результатів, визначаються ключові статті витрат, а також прогнози доходів від реалізації сільськогосподарської продукції. Бюджет служить орієнтиром для управлінських рішень, дозволяє виявити потенційні проблеми в управлінні фінансами, а також забезпечує ефективний контроль за виконанням фінансових планів. Регулярний моніторинг виконання бюджету допомагає коригувати витрати та доходи відповідно до реальних обставин, що дозволяє оптимізувати фінансові результати підприємства.

2. Фінансовий аналіз. Фінансовий аналіз є важливим етапом фінансового управління, який передбачає регулярну оцінку ключових фінансових показників, таких як прибутковість, рентабельність, ліквідність та обіговість капіталу. Цей процес дозволяє виявити сильні і слабкі сторони фінансового стану підприємства, зрозуміти його здатність виконувати зобов'язання та фінансувати свою діяльність.

Фінансовий аналіз також включає порівняння показників з минулими періодами, галузевими стандартами або конкурентами для виявлення тенденцій і оцінки ефективності використання ресурсів. Результати аналізу використовуються для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що сприяє покращенню фінансової стабільності та зростанню підприємства.

3. **Управління капіталом.** Управління капіталом сільськогосподарського підприємства передбачає оптимізацію структури капіталу та ефективне використання фінансових ресурсів. Це включає управління власними коштами, які формуються за рахунок прибутку, та залученими коштами, такими як кредити і позики. Важливо визначити оптимальний баланс між власним і залученим капіталом, щоб зменшити витрати на фінансування і підвищити рентабельність. Також управління капіталом охоплює моніторинг обігових активів, таких як запаси та дебіторська заборгованість, з метою забезпечення ліквідності підприємства і своєчасного виконання фінансових зобов'язань. Ефективне управління капіталом дозволяє не лише підтримувати стабільність, але й створювати умови для розвитку та інвестицій у нові проекти.

4. **Управління витратами.** Управління витратами в сільськогосподарському підприємстві є критично важливим для підвищення рентабельності та ефективності виробництва. Це передбачає систематичний аналіз витрат на різні етапи виробничого процесу, включаючи витрати на сировину, працю, паливо та обслуговування техніки. Основною метою є виявлення можливостей для зниження витрат без втрати якості продукції. Застосування різних методів, таких як оптимізація виробничих процесів, автоматизація, а також використання сучасних технологій, дозволяє зменшити витрати. Також важливою є оцінка та порівняння витрат з минулими періодами та з конкурентами, що дає змогу визначити ефективність управлінських рішень. Управління витратами включає постійний моніторинг і контроль за їх виконанням, що дозволяє швидко реагувати на зміни в ринкових умовах і адаптувати стратегії для забезпечення фінансової стабільності підприємства.

5. **Інвестиційний менеджмент.** Інвестиційний менеджмент в сільськогосподарському підприємстві полягає в оцінці та реалізації інвестиційних проектів, які можуть забезпечити зростання виробництва і підвищення ефективності. Цей процес включає кілька етапів. По-перше, проводиться аналіз інвестиційних можливостей, де визначаються потенційні проекти, такі як модернізація техніки, впровадження нових технологій або розширення земельних ділянок. Далі здійснюється оцінка витрат та очікуваних прибутків від інвестицій з використанням методів дисконтованого грошового потоку або інших фінансових показників, таких як внутрішня норма доходності. Після цього підприємство ухвалює рішення про інвестування, враховуючи фінансові ресурси, ризики та стратегічні цілі. Після реалізації проектів важливо здійснювати моніторинг і аналіз результатів, щоб вчасно виявляти відхилення від плану та коригувати стратегії, забезпечуючи максимальну вигоду від вкладених коштів.

6. **Управління ризиками.** Управління ризиками в сільськогосподарському підприємстві включає виявлення, оцінку та розробку стратегій для мінімізації

фінансових ризиків, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції. Основними ризиками є коливання цін на сировину та готову продукцію, зміни валютних курсів, а також вплив погодних умов на врожай. Для їх управління підприємства використовують різноманітні методи, такі як хеджування, страхування, диверсифікація виробництва та укладення контрактів на фіксацію цін. Важливим аспектом є також регулярний моніторинг ризиків і адаптація стратегій управління в залежності від змін у зовнішньому середовищі, що дозволяє знижувати негативний вплив ризиків на фінансовий стан підприємства.

7. Звітність. Включає складання фінансових звітів, таких як баланс і звіт про прибутки і збитки, які є основними інструментами для аналізу фінансової діяльності сільськогосподарського підприємства. Баланс надає інформацію про активи, пасиви і власний капітал на певну дату, що дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства. Звіт про прибутки і збитки відображає доходи та витрати за певний період, що допомагає зрозуміти прибутковість бізнесу. Ці звіти забезпечують прозорість для інвесторів і кредиторів, а також використовуються для внутрішнього аналізу, прийняття управлінських рішень і планування подальшої діяльності. Регулярне оновлення та коректність фінансових звітів є критично важливими для підтримання довіри до підприємства та його фінансової репутації.

8. Контроль і аудит. Контроль і аудит в фінансовому управлінні сільськогосподарським підприємством є критично важливими для забезпечення точності та прозорості фінансової інформації. Внутрішній контроль передбачає систематичні заходи для моніторингу і перевірки фінансових операцій, що допомагає виявляти помилки або зловживання. Це може включати встановлення чітких процедур для обробки фінансових даних, контролю за доступом до ресурсів, а також регулярний аналіз витрат і доходів. Аудит, як зовнішній, так і внутрішній, є процесом незалежної перевірки фінансової звітності та операцій підприємства. Він оцінює достовірність фінансових даних, відповідність стандартам і вимогам законодавства, а також надає рекомендації для покращення фінансового управління. Разом ці процеси забезпечують надійність фінансової звітності, підвищують довіру інвесторів і кредиторів та сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

9. Планування та прогнозування. Планування та прогнозування в фінансовому управлінні сільськогосподарським підприємством є критично важливими для визначення майбутніх фінансових результатів і розробки стратегій розвитку. Цей процес включає збір та аналіз даних про ринкові тенденції, зміни в попиті на сільськогосподарську продукцію, ціни на сировину, а також вплив зовнішніх факторів, таких як кліматичні умови та державна політика. На основі отриманих даних підприємство формує прогнози щодо доходів, витрат та інвестицій, що дозволяє планувати бюджети, оптимізувати використання ресурсів і оцінювати доцільність нових проектів. Це дає змогу підприємству не лише реагувати на зміни в ринку, а й проактивно формувати свої стратегії, зменшуючи ризики та забезпечуючи стабільність фінансових показників у майбутньому.

Забезпечення ефективного фінансового управління вимагає інтеграції цих аспектів у єдину систему, що сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКУ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО РЕНТАБЕЛЬНОСТІ

К. В. Земсков, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **О. В. Лиса**, к. е. н., доцент, кафедра фінансів,

банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Фінансові ресурси банку є основою його операційної та інвестиційної діяльності. Ефективне управління цими ресурсами дозволяє забезпечити стабільну прибутковість та конкурентоспроможність банку на фінансовому ринку. В умовах сучасної економічної нестабільності та військового стану надзвичайно важливим завданням є забезпечення ефективної системи управління фінансовими ресурсами, яка сприятиме підвищенню рентабельності банку.

Єдиного підходу до трактування категорії «фінансові ресурси банку» науковцями не напрацьовано, однак можна узагальнити підходи різних науковців і надати наступне загальнозживане визначення. Фінансові ресурси банку – це сукупність грошових коштів, які банк використовує для здійснення своєї діяльності. Вони включають залучені та власні кошти, які використовуються для кредитування, інвестування та забезпечення операційних витрат. Власні кошти формуються за рахунок статутного капіталу, резервів і нерозподіленого прибутку. Залучені ресурси включають депозити фізичних та юридичних осіб, кредити на міжбанківському ринку та інші зобов'язання [1, с. 76-77].

Ефективне управління фінансовими ресурсами дозволяє банку збалансувати структуру своїх активів і пасивів, що сприяє підтриманню ліквідності, рентабельності та фінансової стабільності. Правильне використання ресурсів допомагає банку виконувати свої фінансові зобов'язання перед клієнтами та акціонерами.

Розглянемо основні виклики, з якими стикаються банки при управлінні фінансовими ресурсами. Першим викликом є підтримка балансу між ліквідністю активів і доходністю банківських операцій. Занадто велика частка ліквідних активів може призводити до втрати прибутковості, тоді як недостатня ліквідність загрожує платоспроможності банку.

Другий виклик – це постійне зростання вартості залучених ресурсів (депозити, міжбанківські кредити), що знижує маржу банку і рентабельність його операцій.

Третій виклик – це якість кредитного портфеля та високий рівень неповернення кредитів, що призводить до додаткових витрат на формування резервів, а це негативно впливає на фінансові результати банку.

Четвертим викликом виступає зростання конкуренції на фінансовому ринку, через що банки мають шукати нові підходи до управління фінансовими ресурсами, щоб зберегти й підвищити свою конкурентоспроможність.

З метою підвищення рентабельності банку та ефективності управління фінансовими ресурсами доцільно застосувати наступні підходи:

1. Оптимізація управління фінансовими ресурсами дозволить банку підвищити свою ліквідність і гнучкість у відповідь на зміни ринкової кон'юнктури, що, в свою чергу, знижує ризики неплатоспроможності. Важливо забезпечити ефективний баланс між короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями, а також між ліквідними активами і прибутковими інвестиціями. Це сприятиме підвищенню фінансової стійкості банку і створить передумови для зростання його прибутковості.

2. Підвищення якості кредитного портфеля за рахунок покращення процесів оцінки ризиків та скорочення кількості неплатоспроможних позичальників дозволить зменшити втрати від проблемних кредитів. У результаті банк може зменшити потребу у формуванні значних резервів, що позитивно вплине на його фінансові показники та збільшить чистий прибуток.

3. Диверсифікація джерел фінансування є важливим кроком у мінімізації ризиків, пов'язаних із залежністю від одного типу ресурсів, наприклад, депозитів фізичних осіб. Випуск облігацій, залучення коштів на міжнародних ринках капіталу чи співпраця з міжнародними фінансовими інститутами можуть допомогти банку отримати доступ до дешевших джерел фінансування [2]. Це, в свою чергу, знизить витрати на обслуговування боргу і підвищить рентабельність операційної діяльності банку.

4. Упровадження сучасних фінансових технологій створить для банку значні конкурентні переваги. Автоматизація процесів дозволяє знизити операційні витрати, покращити обслуговування клієнтів і прискорити процес прийняття рішень. Це може збільшити ефективність управління активами та пасивами, полегшити контроль за ліквідністю, а також поліпшити якість кредитного портфеля завдяки використанню передових аналітичних інструментів.

У сучасних умовах стратегічне управління фінансовими ресурсами стає основою для довгострокового успіху банків. Використання нових технологій, впровадження передових методів оцінки ризиків, оптимізація структури активів та пасивів, а також пошук нових джерел фінансування дозволяють банку не тільки залишатися «на плаву», але й активно зростати. Таким чином, удосконалення управління фінансовими ресурсами є невід'ємним елементом підвищення рентабельності банку, який забезпечує його фінансову стійкість і здатність адаптуватися до викликів сучасного ринку.

Список використаних джерел.

1. Смагун Т., Малинич Г. Сутність фінансових ресурсів банків. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/26071/2/FMZKP_2018v1_Smahun_T-Essence_of_banks_financial_76-77.pdf

2. Криховецька З. М., Кохан І. В. Проблеми та шляхи вдосконалення формування фінансових ресурсів банків. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1344/1298>

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА АКТИВІЗАЦІЇ ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

*С. В. Качула, д. е. н., професор, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Державна політика, спрямована на сприяння сталому економічному зростанню в Україні та покращення його якості, включає в себе пошук і використання різних джерел і інструментів для активізації економічної діяльності. Одним із найважливіших інструментів у цьому контексті є податкова політика, яка дозволяє забезпечувати рівновагу між справедливістю оподаткування та ефективністю діяльності суб'єктів ринку. Удосконалення української податкової системи в середньостроковому і довгостроковому періодах, включаючи зниження податкового навантаження на бізнес і населення для стимулювання інвестицій, скорочення обсягу непрямих податків, підвищення ефективності податкового адміністрування та введення податкових пільг для інноваційних підприємств, вимагає розробки та впровадження комплексної системи цілей у сучасному податковому регулюванні.

Забезпечення стійкого економічного зростання має велике значення для інтеграції України у світове співтовариство. Оскільки країна обирає шлях євроінтеграції, важливо дослідити закономірності побудови систем оподаткування в країнах Європейського Союзу, з метою розробки моделі податкової політики, яка б відповідала сучасним вимогам економічного розвитку.

Вторгнення росії на українську територію змусило Уряд переглянути попередні цілі та зосередитися на захисті країни та соціальній безпеці громадян. Умови воєнного стану вимагають забезпечення доходної частини бюджету для виконання державних функцій. Планові показники за податковими надходженнями Державного бюджету України в 2022 році було виконано лише на 78,87%, а в 2023 році на 99%, а от планові показники місцевих бюджетів України перевиконані в 2022 році на 0,89%, а в 2023 році на 2,3%. При всіх свої зусиллях, Уряд не спроможний стабілізувати податкову політику на державному рівні, пропонуючи від введення нових податків до збільшення податкових ставок але такі дії потребують виважених рішень [1].

У контексті необхідності забезпечення економічного зростання, високих темпів суспільного відтворення та соціальної справедливості в суспільстві велике значення має реалізація державою ефективною фінансовою політики, зокрема через виважену податкову політику. Податкова політика, яка є одним з ключових важелів втручання держави в соціально-економічні процеси, стає важливою внаслідок зростаючої ролі держави в економіці та суспільному житті, що вимагає значних фінансових ресурсів. У розвинутих країнах світу рівень перерозподілу валового внутрішнього продукту через податки є суттєвим, і, отже, податкові інструменти сильно впливають на економічний розвиток як окремого ринкового агента, так і держави в цілому. Політика виникла в той же час, що й соціальна, етнічна та

релігійна диференціація в суспільстві. Вона виникла як необхідна реакція на потребу в соціальній силі, яка б могла забезпечити втілення особистих, групових та суспільних інтересів, а також регулювати взаємовідносини між людьми для збереження цілісності суспільства.

Одним з ключових завдань нашого часу є відновлення економічної стійкості та забезпечення рівноваги в соціально-економічному розвитку країни. Досвід країн ЄС підтверджує, що соціально-економічні зміни значною мірою залежать від ефективності діючої податкової системи, оскільки її основною метою є збір податків для наповнення державних фондів.

Для відновлення економіки український уряд має проводити виважену бюджетну політику, оцінювати фіскальні ризики, пов'язані зі зміною макроекономічного середовища, та підвищувати ефективність бюджетних видатків. 10.10.2024 р. Верховна Рада України ухвалила законопроект про зміни до Податкового кодексу, який регулює оподаткування під час воєнного стану та метою якого є залучення додаткових коштів до державного бюджету. Зокрема, законопроект передбачає підвищення ставки військового збору для фізичних осіб з 1,5% до 5%, за винятком військовослужбовців та працівників силових структур, для яких ставка залишиться на рівні 1,5%; встановлення військового збору для фізичних осіб-підприємців (ФОП) 1,2 та 4 груп у розмірі 10% від мінімальної заробітної плати, а у розмірі 1% для платників єдиного податку 3 групи; підвищення ставки податку на прибуток для фінансових компаній до 25% з 2025 року, введення щомісячних авансових внесків з податку на прибуток та ПДФО для суб'єктів роздрібної торгівлі паливом (за кожен АЗС) і встановлення податку на прибуток для банків за 2024 рік у розмірі 50% [2].

У контексті виконання Національної стратегії доходів до 2030 року, основною метою податкового регулювання повинно бути сприяння забезпеченню стійкого економічного зростання фінансового стану підприємств на основі інноваційно-інвестиційного підходу, при цьому зберігаючи фіскальну ефективність податкової політики для достатнього фінансування державного бюджету. У вирішенні стратегічних потреб суспільства важливо встановлювати середньострокові цілі податкової політики, такі як фіскальна достатність, економічний розвиток і соціальне забезпечення. З метою уникнення створення нових перешкод для економічного зростання при виконанні завдань збільшення доходів бюджету, слід утримуватися від прийняття рішень, які можуть погіршити умови для підприємницького сектору.

Список використаних джерел.

1. Dobrovolska O., Sonntag R., Kachula S., Lysiak L., Lastovchenko P. Tax policy and activation of internal factors of economic growth: EU experience for Ukraine. Public and Municipal Finance. 2024, vol. 13, is. 1, pp. 70-82. [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.13\(1\).2024.06](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.13(1).2024.06).

2. Урядовий портал: Парламент ухвалив в цілому законопроект про внесення змін до Податкового кодексу для фінансування Сил оборони (2024). URL: <http://surl.li/pqpdcc> (дата звернення 12.10.2024).

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОНДОВИЙ РИНОК

С. В. Колеснік, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

ОПП Фінанси, банківська справа та страхування

Науковий керівник: О. А. Водолазська, к. е. н., доцент, кафедра фінансів,

банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сучасні зміни в економічному середовищі зумовлені стрімким розвитком фінансових інновацій, які значно впливають на функціонування банківського сектору і фондового ринку. Фінансові інновації, зокрема, впровадження цифрових валют, платіжних систем, фінтех-компаній, штучного інтелекту та блокчейну, сприяють підвищенню ефективності банківських послуг, доступності кредитування, зменшенню транзакційних витрат, а також покращенню фінансових операцій та обслуговування клієнтів. Однак, вони також вносять нові ризики, пов'язані з безпекою, регуляторними викликами, нестабільністю ринку.

Дослідження впливу фінансових інновацій на фондовий ринок є особливо важливим в умовах постійних змін у поведінці інвесторів та підвищеної волатильності. Фінансові інновації здатні суттєво змінювати попит і пропозицію на фондовому ринку, що, у свою чергу, впливає на ліквідність, капіталізацію та загальну стабільність ринку. Зокрема, розвиток онлайн-торгівлі, автоматизованих торгових систем і нових інструментів інвестування змінюють традиційні підходи до аналізу ринку та поведінки його учасників. Це викликає необхідність глибшого аналізу впливу фінансових інновацій на основні фінансові показники та ринкові індикатори.

Беззаперечно, банки через проведення інвестиційних операцій мають суттєвий вплив на фондовий ринок через кілька ключових механізмів. Так, банки, зокрема великі інвестиційні, часто виступають маркетмейкерами, купуючи та продаючи активи, щоб зберігати ліквідність на фондовому ринку. Це допомагає знижувати коливання цін і забезпечувати стабільність ринку, особливо під час волатильності.

Зазвичай банківські установи виступають андеррайтерами в процесі первинного розміщення акцій, допомагаючи компаніям виходити на фондовий ринок. Вони оцінюють вартість компанії, визначають ціну акцій, а також просувають IPO серед інвесторів. Це не тільки відкриває нові можливості для інвесторів, а й сприяє збільшенню капіталізації ринку в цілому. Також банки створюють різні інвестиційні фонди та продукти (ETF, облігації, похідні інструменти), якими можуть скористатися інвестори, що призводить до збільшення обсягів торгів та активності на фондовому ринку. Завдяки банкам ринок має більше фінансових інструментів, що дозволяє інвесторам більш точно диверсифікувати портфель.

Дії банків, особливо великих, можуть впливати на ринкові настрої та рівень довіри інвесторів. Коли банки здійснюють інвестиції в певні компанії чи галузі, інші

учасники ринку можуть сприймати це як сигнал щодо перспектив зростання. І навпаки, вихід великих банків з певних інвестицій може бути сигналом ризику або несприятливих умов для активу. Фінансові інновації значно впливають на інвестиційну діяльність банків на фондовому ринку, відкриваючи нові можливості для інвестування, оптимізації ризиків, підвищення ефективності та скорочення операційних витрат. Насамперед, серед ключових аспектів такого впливу слід згадати, що завдяки штучному інтелекту (ШІ) та алгоритмічному трейдингу, банки можуть швидко обробляти великі обсяги даних, визначати тренди і приймати рішення в режимі реального часу. Це знижує людський фактор і дає банкам перевагу в ефективному управлінні інвестиціями та реагуванні на ринкові зміни.

У свою чергу, інструменти Big Data та аналітичні платформи дозволяють банкам отримувати глибокі інсайти з великих масивів ринкових і економічних даних, що підвищує точність прогнозів та ризик-менеджменту. Це також дозволяє банкам краще оцінювати ризики портфеля та шукати нові можливості для прибуткових інвестицій. Наразі технологія блокчейн дозволяє банкам здійснювати безпечні, швидкі та прозорі транзакції з активами, що знижує витрати на посередників і скорочує час операцій. Наприклад, за допомогою блокчейну банки можуть швидше проводити розрахунки та забезпечувати надійність зберігання фінансових активів, що стимулює додаткову інвестиційну активність.

Завдяки фінансовим інноваціям банки можуть пропонувати нові інвестиційні інструменти, такі як деривативи на криптовалюти, токенизовані активи та структуровані продукти. Це дає змогу банкам диверсифікувати свої портфелі та отримувати доступ до альтернативних інвестиційних класів, які можуть бути менш корельовані з традиційними ринками.

Активне впровадження банками цифрових платформ для залучення роздрібних і корпоративних інвесторів значно розширює їх клієнтську базу. Інноваційні платформи дозволяють клієнтам здійснювати інвестиції в режимі реального часу, що створює більший попит на ринку та підвищує обсяги операцій.

Використання автоматизованих систем для управління портфелем дозволяє банкам скоротити операційні витрати. Наприклад, інновації в області смарт-контрактів спрощують контроль виконання угод, що дозволяє банкам концентруватися на інвестуванні, а не на тривалих адміністративних процесах.

Фінансові інновації також включають створення нових моделей ризик-менеджменту, що дозволяють банкам точніше оцінювати ринкові ризики та гнучкіше реагувати на економічні зміни. Застосування аналітики на основі ШІ допомагає банкам не лише моніторити ризики в реальному часі, але й прогнозувати потенційні ризики завдяки швидкому аналізу поведінкових даних.

Отже, фінансові інновації надають банкам більше гнучкості, інструментів для ефективної інвестиційної діяльності, розширення спектру інвестиційних можливостей і покращення управління ризиками на фондовому ринку. Це допомагає банкам займати активнішу позицію на ринку, оптимізувати прибутковість своїх інвестицій та забезпечувати більш стабільний розвиток портфелів.

ВПЛИВ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ КОМПАНІЇ

М. В. Котюх, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: С. М. Халатур, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Фінансова безпека компанії – це один із ключових факторів, що визначає її здатність успішно функціонувати на ринку, витримувати економічні коливання та забезпечувати стабільний розвиток. У контексті страхової діяльності особливе місце займають страхові резерви, які виконують роль основного механізму для забезпечення платоспроможності та виконання зобов'язань перед страхувальниками. Страхові резерви формуються з метою покриття майбутніх виплат за договорами страхування, що вже укладені, а також для управління ризиками, пов'язаними з непередбаченими ситуаціями.

Вплив страхових резервів на фінансову безпеку компанії важко переоцінити. Вони не лише забезпечують наявність коштів для виплат страхових відшкодувань, але й сприяють формуванню довіри з боку клієнтів та інвесторів. Коли страхова компанія має достатні резерви, це свідчить про її фінансову стабільність і здатність виконувати зобов'язання, що, у свою чергу, залучає нових клієнтів і зміцнює її позиції на ринку. Крім того, ефективне управління страховими резервами є невід'ємною частиною стратегії управління ризиками. Вони повинні формуватися на основі детального аналізу ризиків, що дозволяє компанії адекватно оцінювати майбутні фінансові зобов'язання і уникати недооцінки або переоцінки цих ризиків. Таким чином, страхові резерви є важливим елементом не лише для забезпечення стабільності компанії, а й для її фінансової гнучкості в умовах змінного ринкового середовища.

У цьому контексті особливо актуальним є дослідження взаємозв'язку між розміром та структурою страхових резервів і фінансовою безпекою страхової компанії. Розуміння цього зв'язку дозволяє визначити оптимальні стратегії формування резервів, які забезпечать не лише виконання зобов'язань, а й сприятимуть зростанню конкурентоспроможності та стабільності страхової компанії в довгостроковій перспективі. Страхові резерви є важливим інструментом для забезпечення фінансової стійкості та безпеки страхової компанії. Вони формуються для покриття зобов'язань компанії перед її клієнтами, забезпечуючи готовність до виплат страхових відшкодувань за договорами, які ще не завершені. Таким чином, вплив страхових резервів на фінансову безпеку компанії можна розглянути через декілька ключових аспектів.

По-перше, страхові резерви забезпечують платоспроможність компанії, дозволяючи їй виконувати свої зобов'язання перед клієнтами навіть у разі різких коливань ринку або збільшення кількості страхових випадків. Ця функція резервів

критично важлива для довіри клієнтів до компанії, що прямо впливає на її репутацію та стабільність.

По-друге, правильне управління страховими резервами допомагає уникати фінансових труднощів у майбутньому. Якщо резерви формуються відповідно до адекватної оцінки ризиків і потенційних зобов'язань, компанія має змогу уникнути недооцінки ризиків і нестачі ресурсів для покриття страхових виплат. Це знижує ризик банкрутства або інших фінансових проблем.

Крім того, резерви можуть впливати на інвестиційну політику компанії. Оскільки страхові резерви часто інвестуються для отримання додаткового прибутку, їх розмір та структура впливають на те, наскільки ризикові або консервативні інвестиційні стратегії обирає компанія. Це, своєю чергою, впливає на загальний рівень фінансової безпеки та стабільності.

Ще одним важливим аспектом впливу страхових резервів на фінансову безпеку є відповідність вимогам регуляторних органів. Державні та міжнародні стандарти фінансового регулювання страхових компаній вимагають підтримки певного рівня резервів для забезпечення їх платоспроможності. Недотримання цих вимог може призвести до санкцій, штрафів або навіть позбавлення ліцензії на ведення діяльності. Тому страхові резерви виступають інструментом не лише внутрішньої фінансової безпеки, але й засобом забезпечення відповідності зовнішнім нормативам.

Додатково, правильно сформовані страхові резерви допомагають компанії підтримувати баланс між ліквідністю та рентабельністю. Ліквідність важлива для оперативного виконання зобов'язань перед клієнтами, а рентабельність забезпечує довгострокову фінансову стабільність. Якщо резерви надмірні, це може призвести до зниження рентабельності через неефективне використання капіталу, в той час як недостатні резерви ставлять під загрозу ліквідність та виконання зобов'язань. Оптимальне управління резервами дозволяє уникати цих крайнощів.

Нарешті, наявність адекватних страхових резервів сприяє стабільності компанії в умовах економічних криз або значних змін на ринку. Резерви виконують роль фінансового буфера, який захищає компанію від непередбачуваних подій і дозволяє їй підтримувати стабільність навіть у складні часи.

Страхові резерви є основою фінансової безпеки страхової компанії, оскільки забезпечують її здатність покривати зобов'язання перед клієнтами в умовах непередбачуваних ситуацій. Вони не лише гарантують платоспроможність, але й допомагають компанії ефективно управляти ризиками, що знижує ймовірність фінансових криз. Правильне формування резервів базується на адекватній оцінці ризиків та можливих зобов'язань, що дозволяє компанії зберігати стабільність у довгостроковій перспективі. Інвестування резервів може додатково підвищити прибутковість, але вимагає обережного підходу, щоб уникнути ризиків, які можуть загрожувати фінансовій безпеці. Загалом, страховий резерв є стратегічним активом, що сприяє стабільному розвитку компанії і забезпечує її конкурентоспроможність на ринку.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ

*О. О. Кузьменко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»*

*Науковий керівник: С. В. Качула,
д. е. н., професор, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У сучасних умовах глобалізації та швидких змін в економічному середовищі стратегічне управління капіталом стає вирішальним фактором для успішної діяльності банківських установ. Зміна технологічних і економічних умов потребує постійного перегляду стратегій управління, а також готовності до оперативної адаптації. Капітал у банку не тільки виступає основою для фінансової стабільності, але також забезпечує можливості для розширення бізнесу, інновацій, а також сприяє залученню інвестицій.

Економічні ризики, регуляторні зміни та глобальна конкуренція змушують банки переглядати свої підходи до управління капіталом. Важливою стає здатність до прогнозування та гнучкого реагування на виклики ринку, включаючи використання сучасних технологій і підходів, що дозволяють банкам швидко адаптуватися до змін, зберігаючи фінансову стійкість. Цей підхід забезпечує банкам не лише виживання, але й процвітання у складних економічних умовах, коли конкуренція на ринку загострюється через нові регуляторні норми, такі як Базель III, та впровадження інноваційних технологій.

Стратегічне управління капіталом включає кілька важливих аспектів, таких як оцінка ризиків, оптимізація структури капіталу та дотримання регуляторних вимог. Окрім цього, сучасні банки повинні враховувати розвиток нових технологій, таких як штучний інтелект і блокчейн, що кардинально змінюють методи управління капіталом.

Як зазначає Г. Швиданенко, стратегічне управління капіталом базується на системному підході, який передбачає оптимізацію структури капіталу з метою забезпечення стабільності банку [1]. Управління капіталом включає не тільки контроль за достатністю капіталу для покриття ризиків, але й його раціональне використання. Г. Швиданенко підкреслює значення стійкості банківських установ, які повинні бути готові до швидкої адаптації в умовах змін на ринку, що є критичним фактором у сучасній економіці [1]. Банки повинні не тільки забезпечувати достатність капіталу для мінімізації ризиків, але й активно використовувати капітал для реалізації нових можливостей розвитку, особливо в умовах глобальних криз або економічної нестабільності.

І. Ігнатєва звертає увагу на важливість стратегічного управління капіталом, однак в її дослідженнях акцент робиться на впровадженні сучасних технологій з метою підвищення ефективності управління [2]. Використання новітніх технологій

(наприклад як FinTech), дозволяє банкам швидше реагувати на ринкові зміни та краще оцінювати ризики. І. Ігнат'єва підкреслює, що технології дозволяють банкам не тільки знижувати операційні витрати, але й робити свої процеси управління капіталом більш прозорими та ефективними [2]. Особливо важливо це для відповідності новим регуляторним вимогам окресленим в Базель III, які спрямовані на посилення фінансової стабільності та управління ризиками.

На думку І. Ігнат'євої, цифровізація дозволяє банкам більш ефективно управляти капітальними потоками, зменшуючи ризики втрат і збільшуючи гнучкість установ у відповідь на нові виклики ринку [2]. В сучасних умовах використання технологій є не лише бажаним, але й необхідним для забезпечення гнучкості та адаптивності банків. Наприклад, FinTech надає можливість автоматизувати частину процесів управління капіталом, що дозволяє банкам не лише знижувати вартість управління, але й підвищувати ефективність моніторингу фінансових ризиків, що виникають у процесі діяльності банківської установи.

В. Кучменко зосереджує увагу на необхідності постійного моніторингу структури капіталу та його адаптивності до змін на ринку [3]. Регулярний аналіз фінансового стану банку і капіталу дозволяє передбачати можливі ризики та ефективніше з ними боротися. Оперативне коригування стратегії управління капіталом дозволяє банкам залишатися стійкими навіть у періоди економічних потрясінь. В. Кучменко наголошує на тому, що дотримання таких вимог стандарту Базель III допомагає банкам підтримувати високу ліквідність і уникати фінансових криз [3]. Постійний моніторинг і гнучкість у прийнятті рішень дозволяють швидко адаптувати стратегію управління капіталом відповідно до змін на ринку, що є критично важливим у сучасних умовах швидкоплинних економічних змін.

Отже, комбінований підхід, який включає системність, інноваційність та гнучкість, є найбільш ефективним у сучасних умовах. З огляду на погляди трьох авторів, можна зробити висновок, що найбільш ефективним підходом є поєднання системного аналізу капіталу з використанням інноваційних технологій і постійного моніторингу. Г. Швиданенко наголошує на системності, І. Ігнат'єва – на інноваціях, а В. Кучменко – на необхідності адаптації до ринкових умов [1, 2, 3].

Така комбінована стратегія забезпечить банкам не лише стабільність, але й можливість розвитку в умовах глобалізації та економічної нестабільності.

Список використаних джерел.

1. Швиданенко Г. О., Шевчук Н. В. Управління капіталом підприємства: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 440 с.
2. Ігнат'єва І. А., Гавриленко Т. В., Сербенівська А. Ю. Стратегічне управління в системі сучасного менеджменту: навч. посіб. Київ: Києво-Могилянська академія, 2021. С. 214–272.
3. Кучменко В. О. Економічна сутність поняття капіталу підприємства та його структури. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 33/1. С. 232–237.

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ІНВЕСТУВАННЯ ЇЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ

О. В. Луса, к. е. н., доцент,

кафедра фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Формування інвестиційного потенціалу будь-якої країни являє собою довготерміновий процес за участі вищих органів управління державою, суб'єктів підприємництва, особливо великого бізнесу, який націлений на вкладення коштів в інвестиційно привабливі об'єкти на території конкретної країни. Навіть за умови наявності покладів корисних копалин, більш-менш розвиненої транспортної інфраструктури, дешевизни різного роду ресурсів, зокрема трудових, та інших інвестиційно значущих факторів перспективи залучення інвестицій до економіки країни визначаються не тільки ними. Безперечно вагомим інвестиційним фактором, прояв якого ми, на жаль, можемо бачити в Україні, є військові дії, які точаться на її території, і які значно погіршили інвестиційний потенціал української економіки. При прийнятті рішення про інвестування як власного, так і залученого капіталу інвестори обов'язково оцінюють свої ризики, і не тільки комерційні, а в першу чергу, ризики втрати капіталу шляхом псування майна або неможливості повернути свої кошти і репатріювати прибутки в результаті військових дій або актів громадської непокори, які потенційно можуть відбуватися на території тієї чи іншої країни. В разі високого рівня таких ризиків обачний інвестор не інвестуватиме кошти в економіку такої країни, якщо, зрозуміло, його бізнес не пов'язаний з ВПК або не передбачає надвисоких прибутків, особливо за додаткової гарантії урядових структур.

Тут потрібно зупинитися ще на одному важливому аспекті – розподілі доходів від інвестицій. Країна-реципієнт інвестицій і інвестор мають дещо різні цілі щодо результату інвестування. Країна, яка залучає інвестиції, прагне отримати як економічний ефект у вигляді розвитку економічної інфраструктури та приросту податкових надходжень до бюджету, так і соціальний ефект у вигляді створення додаткових робочих місць, результатом чого стане зменшення рівня безробіття й навантаження на сектор соціального забезпечення громадян. Інвестор же переслідує зовсім інші цілі – самозростання його капіталу через отримання прийняттого розміру прибутку на його інвестиції з бажаною економією податкових платежів та інших виплат державі та її резидентам. Тому країна-реципієнт має підтримувати такий інвестиційний клімат і, в першу чергу, створити таке інвестиційне законодавство, за якого інвестиційні інтереси обох суб'єктів інвестиційного процесу були б оптимально співвіднесені. Досить часто досягти цього буває проблематично, особливо в країнах, що розвиваються, у зв'язку з лобіюванням інтересів великих бізнес-структур у державних органах влади, а іноді й їх зрощенням. У такому випадку державні інтереси підпорядковують інтересам великого бізнесу.

Доцільно також поглянути на цей аспект з точки зору світ-системної теорії Е. Валлерстайна, за якою світова економіка представляє собою певним чином закріплену ієрархічну систему, де представлене так зване ядро (його складають найбільш розвинені країни Західної Європи, США та Японія з монополією на можливість продукування новацій і промисловий розвиток), полупериферії (до них відносять країни, які мають на своїй території промислові об'єкти та сприятливі до інновацій за технологіями, створеними «ядром») та периферії (їх склад формують так звані «країни третього світу» з сировинними економіками, яким відведена роль сировинного донора для полупериферій і «ядра») (на основі [1, с. 220; 2, с. 393]). Розподіл інвестиційного ресурсу між країнами всередині цієї системи залежить від того, до якого рівня належить та чи інша країна за рівнем розвитку своєї економіки. Найбільший обсяг інвестиційного ресурсу акумулюється й використовується в країнах «ядра», дещо менший – у країнах, які відносяться до полупериферій, і зовсім малий обсяг – у країнах-периферіях.

Україна, на жаль, досить швидко перейшла з полупериферій до периферій, з сировинно орієнтованим експортним потенціалом, тому не може очікувати на отримання значного обсягу інвестиційного ресурсу. Війна, що точиться на території України, тільки погіршила інвестиційну привабливість нашої економіки, навіть її сировинних секторів, оскільки рентабельність інвестицій тут значно знизилася, зважаючи на логістичну складність експорту продукції.

Загалом, якщо аналізувати статистичні дані щодо обсягів інвестицій в економіку України, можемо бачити, що тенденції їх зміни досить суттєво залежать від політичних і макроекономічних факторів. Так, у часи нестабільності політичного середовища обсяги інвестицій в економіку України скорочувалися. Те ж саме можна сказати й про макроекономічну нестабільність і вплив світових економічних і фінансових криз. Зараз до цих факторів додалися ще військові дії.

Так, за даними Державної служби статистики України [3] динаміка капітальних інвестицій в економіку України за період з 2012 по 2023 роки характеризувалася відсутністю чітко вираженої тенденції зміни, зрозуміло, якщо розглядати порівняні між собою показники. Порівняння обсягів капітальних інвестицій у гривневому еквіваленті без урахування зміни вартості національної валюти з часом приводить до хибного висновку про наявність тенденції до зростання. Хибним також буде висновок щодо тенденції зміни навіть якщо застосувати індекс-дефлятор і відкоригувати показники на відповідні його значення (в такому випадку тенденція до зростання просто не буде настільки круто висхідною). Водночас, якщо за базу порівняння брати показники в доларовому еквіваленті, то висновки з аналізу будуть дещо іншими. Так, у доларовому еквіваленті обсяги капітальних інвестицій в економіку України мали тенденцію до зменшення з 2012 по 2015 рік, у 2020 та 2022 роках, а з 2016 по 2021 рік, у 2021 та 2023 роках відбувалося їх зростання, однак розміру, який був у 2012 році (34,2 млрд. дол.), вони так і не досягли.

Що стосується динаміки капітальних інвестицій у сільське господарство, то тут тенденція дещо різниться з тенденцією зміни обсягу капітальних інвестицій в економіку України в цілому. Спочатку з 2012 по 2015 роки тенденція зміни обсягу капітальних інвестицій у сільське господарство повністю повторювала тенденцію зміни обсягу капітальних інвестицій в економіку України, тобто відбувалося зменшення значень цих показників. Найменшого значення вони сягнули в 2015 році, потім чітко вираженої тенденції їх зміни не спостерігалось – їх обсяг то зростав до 2,4 млрд. дол. у 2017 році, то зменшувався до 1,5 млрд. дол. у 2022 році з незначним підвищенням до 1,7 млрд. дол. у 2023 році, тобто відбувалося постійне коливання обсягу.

Покажемо у цьому аспекті може бути відносний показник «співвідношення капітальних інвестицій і ВВП, %». Розраховані значення цього показника за період з 2012 по 2023 роки показують спочатку тенденцію до зменшення частки капітальних інвестицій у ВВП країни – з 18,73% у 2012 році до 13,73% у 2015 році. Подальші значення цього показника за період з 2016 по 2023 роки не дозволяють говорити про чітку тенденцію зміни, оскільки відбувається постійне їх коливання в діапазоні 15,06%÷7,89%, тобто рівня 2012 року вони також не досягають. Стосовно капітальних інвестицій у сільське господарство відносний показник майже повністю повторює динаміку їх зміни в доларовому еквіваленті – з просіданням у 2014 році до рівня 1,16% до ВВП країни і подальшим коливанням у діапазоні 2,12%÷0,96%.

Важливим фактором, який негативно вплинув на обсяг капітальних інвестицій в економіку України в цілому і в сільське господарство зокрема, є розпочаті в 2022 році військові дії на території нашої країни. Так, 2022 рік виявився показовим щодо суттєвого зменшення як інвестиційних вкладень в економіку України (до 7,89% ВВП або майже на 49% порівняно з 2021 роком), так і капітальних інвестицій в сільське господарство (до 0,96% ВВП або майже на 40% порівняно з 2021 роком).

Отже, політична нестабільність, що спричинила макроекономічну нестабільність, а також розпочаті в 2022 році військові дії на території України суттєво погіршили інвестиційний потенціал економіки України в цілому і її сільського господарства, а також створили суттєві загрози продовольчій та інноваційно-інвестиційній безпеці України.

Список використаних джерел.

1. Зубко Г. Шостий технологічний уклад: інфраструктурно-правовий аспект. Адміністративне право і процес. 2019. № 11. С. 218–229.
2. Лиса О.В. Інноваційний розвиток України: фінансові аспекти. Moderní aspekty vědy (Сучасні аспекти науки): міжнар. колект. монографія. Moderní aspekty vědy: XIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2021. str. 870. С. 390–431. URL: <http://perspectives.pp.ua/public/site/mono/monography-14.pdf>.
3. Державна служба статистики: Офіційний сайт. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.

ФІНАСУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

С. В. Магдисюк, здобувач

*третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність «Менеджмент»,*

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу»,
м. Харків, Україна*

В умовах воєнних дій та спричинених цим криз і ризиків [5] актуалізуються питання відновлення та безперервного функціонування секторів економіки [6], у т. ч. як секторів системи критичної інфраструктури, для забезпечення соціально-економічної стабільності та розвитку. Аграрний сектор для багатьох країн світу є вагомим сектором національної економіки. Це характеризується часткою аграрного сектору у ВВП, обсягом інвестицій, рентабельністю діяльності, часткою працівників галузі тощо. В економіці України аграрний сектор відіграє значну роль. Довоєнний період функціонування аграрного сектору загалом має високі показники участі в економіці країни (табл. 1).

Таблиця 1. Аграрний сектор в економіці України [2]

Показники	2017	2018	2019	2020	2021
ВВП, млн грн	6721741	8037021	8927367	9291883	1217638
Випуск аграрного сектору, млн грн	727352	871971	866138	915800	1396848
Частка аграрного сектору у ВВП, %	10,2	10,1	9,0	9,3	10,9
Капітальні інвестиції всього, млн грн	448462	578726	623979	508217	673899
Капітальні інвестиції в аграрний сектор, млн грн.	64243	66104	59130	50680	69950
Частка інвестицій в аграрний сектор у капітальних інвестиціях, %	14,3	11,4	9,5	10,0	10,4
Рентабельність операційної діяльності усього, %	8,8	8,1	10,2	6,2	12,6
Рентабельність операційної діяльності аграрного сектору, %	22,4	18,3	19,2	18,6	40,3

Висока частка аграрного сектору у ВВП та капітальних інвестиціях, рентабельність діяльності (табл. 1) дають змогу визначити, що, маючи високу економічну та соціальну значущість, аграрний підсектор [3] є ваговою складовою критичної інфраструктури країни. У системі критичної інфраструктури аграрний підсектор також відіграє вагомую роль, забезпечуючи продовольчу безпеку та надходження валюти в країну. Фінансові вкладення в аграрний сектор як сектор критичної інфраструктури, в продовольчу безпеку завжди окуповуються. Економіці України розвиток аграрного сектору також дає широкі експортні можливості (рис. 1) [2], забезпечуючи валютну виручку тощо.

Рис. 1. Зовнішня торгівля товарами України [2]

Так, за даними Укрстату [2], за січень-серпень 2024 р. обсяги експорту зросли відносно 2023 р., експорт товарів склав 27577,8 млн дол США., з яких, наприклад, експорт зернових культур збільшився на 7,4% та склав 6572,6 млн дол США, експорт жирів та олій тваринного або рослинного походження склав 3777,7 млн дол США. Аграрні підприємства постійно розширюють експорт [8].

Сучасна ситуація в Україні визначає й низку проблемних аспектів щодо функціонування аграрного підсектору критичної інфраструктури в економіці, напрямків розвитку. Актуальним питанням є фінансові ресурси сектору, обсяги, джерела надходження, напрями використання. Так, за одними оцінками, більше

11000 агропідприємств тільки за частину 2023 р. отримали на 59,3 млрд грн банківських кредитів для розвитку господарств. За різними програмами найбільший обсяг кредитних ресурсів отримали Київський, Вінницький, Дніпропетровський, Кіровоградський та Одеський регіони. Для відновлення аграрного сектору Кабмін залучив 500 млн дол США [8]. Фахівці справедливо вважають аграрний сектор локомотивом розвитку. За оцінками інших [1], з початку 2023 р. кредити отримали 13600 аграрних підприємств у сумі 75,5 млрд грн. Важливою також стає державна підтримка аграрного сектору, виражена аграрна політика тощо [9].

Таким чином, навіть в скрутних умовах воєнного стану, коли зростає значення стійкості критичної інфраструктури та її секторів, особливо аграрного, як влада, так і фінансові структури, розуміючи важливість стабілізації та розвитку аграрного сектору для економіки країни, намагаються, з урахуванням інтересів усіх стейкхолдерів [4; 7] забезпечити достатнє фінансування галузі, підтримуючи стійкість національної економіки та критичної інфраструктури.

Список використаних джерел.

1. Данилишин Б. Аграрний сектор як локомотив розвитку: ситуація в економіці та фінансових ринках України. LB.ua. 9 січня 2024. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/592902_agrarniy_sektor_yak_lokomotiv.html
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури. Постанова КМУ від 9 жовтня 2020 р. N 1109 із змінами та доповненнями. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КР201109?an=1> (дата звернення 21.10.2024)
4. Кульомза Д. Р., Портна О. В. Світовий досвід фінансового управління компаніями: стейкхолдери підвищення його ефективності. Бізнес Інформ. 2019. № 12. С. 403–408.
5. Магдисюк С. В. Ризики критичної інфраструктури країни. Бізнес Інформ. 2024. № 4. С. 300–306.
6. Портна О. В., Дереза Б. П. Вплив стану національної економіки на запровадження антикризового управління на підприємствах. Бізнес Інформ. 2020. № 1. С. 352–359.
7. Портна О. В., Черниш Я. О. Світові зміни в підходах до забезпечення фінансових критеріїв розвитку підприємств на основі врахування інтересів стейкхолдерів. Бізнес Інформ. 2021. № 1. С. 286–292.
8. Сума державних кредитів, виданих агробізнесу майже досягла 60 млрд грн. AgroPolit.com. Гаряча агрополітика. URL: <https://agropolit.com/news/26737-suma-derjavnih-kreditiv-vidanih-agrobiznesu-mayje-dosyagla-60-mlrd-grn#>
9. Титарчук І., Деліні М., Жемойда О, Беляєва, Є. Бюджетне фінансування фермерських господарств в Україні. Економічні горизонти. 2021. № 3(14). С. 23–35. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(14\).2020.226125](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(14).2020.226125)

СИСТЕМА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Ю. П. Макаренко, *д. е. н., професор,
кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна*

Події сьогодення, зміст наукових робіт на тему фінансова стійкість відображають необхідність розроблення нових оцінок сталості організацій.

В даній сфері складно спиратись на досвід закордонних країн, оскільки вони не виділяють фінансову стійкість, як окреме поняття для характеристики підприємства, а наша країна з моменту незалежності не стикалась з таким згубним для економіки фактором, як війна.

Перш ніж спробувати запропонувати та обґрунтувати нову систему оцінки фінансової стійкості страхової компанії, систематизуємо й наведемо перелік основних проблем (як наслідки війни), що виникли в процесі провадження страховою компанією своєї діяльності.

Відповідно до таблиці 1, ми можемо зауважити, що забезпечення й розробка нових підходів оцінки надійності страхової компанії є обґрунтовано необхідними.

Система оцінки фінансової стійкості в повоєнний період повинна бути націлена на результативність, ефективність, підвищення рівня зайнятості.

З одного боку, це містить потребу в впровадженні державою грантів, рейтинг-систем оцінки та змін до законодавства, а з іншого боку мотивація страховим компаніям до самовдосконалення.

Вважаємо, що система оцінки фінансової стійкості страхової компанії в післявоєнний період має базуватись на новому підході до трактування результатів коефіцієнтів ліквідності, стійкості та платоспроможності, а також розробки нових коефіцієнтів та підходів до аналізу звітності.

Спробуємо розробити комплексну оцінку фінансової стійкості страхової компанії на рис. 1.

Дана система дозволила б ефективно працювати щодо кількох напрямків діяльності компанії та водночас забезпечувати основне: фінансову стійкість організації через поєднання підходів під одним управлінським апаратом.

Система, відображена на рис. 1, дозволила б не лише аналізувати поточний стан організації, а й аналізувати та вдосконалювати стратегії запобігання впливу факторів застосовані попередньо, оцінити потенціал, класифікувати фінансову стійкість за внутрішніми параметрами діяльності компанії, що дозволить систематизувати та більш глибоко дослідити дані, окрім цього окремо варто було б

розглянути європейські стандарти та відповідність компанії цим загальноприйнятим нормам.

Таблиця 1. Проблематика забезпечення фінансової стійкості страхової компанії

№	Назва	Характеристика
1	Відсутність попиту на товари чи послуги страхових компаній	На даний момент страхування в Україні розвивається, проте не є чимось звичним та поширеним, зокрема щодо напрямку страхування життя. (Дана проблема також тісно пов'язана з наступними)
2	Відсутність вільних коштів у клієнтів	Вважаємо, що об'єктивно буде зауважити, що страхові послуги не зрівняються з товарами першої необхідності, такими як їжа чи вода, а також безпека, виїзд за кордон. Велика частина населення втратила роботу, зріс рівень інфляції
3	Збільшення витрат	Це обумовлено здорожчанням цін на комунальні послуги, переїзд працівників, забезпечення їх оргтехнікою та просуванням страхових послуг серед клієнтів
4	Втрата працівників	Для компанії це є негативним фактором, адже по-перше це різкий відтік кадрів, по-друге здебільшого це кваліфікований персонал, що є обізнаним не лише в страхуванні, а й умовах компанії, де вони працювали й забезпечували сталість внутрішнього середовища
5	Відсутність/недосконалість ланцюгів постачання	Раніше страхові компанії здебільшого комунікували з потенційними клієнтами на місцевому рівні – страхові агенти розповідали про переваги страхування відвідуючи різні установи та безпосередньо домогосподарства. На сьогодні ж це певною мірою неможливо та видається недоцільним в тій ситуації, що склалась. Не всі компанії встигли розробити додатки для онлайн ознайомлення з послугами чи укладання договорів
6	Обмежене фінансування	Втрата інвесторів, перестраховальників

Якщо брати за основу що фінансова стійкість – комплексне поняття, ми повинні розширювати межі оцінки з власного капіталу, забезпеченості власними коштами до відтоку кваліфікованого персоналу, розбудова інституцій компанії, їх продуктивність, оцінка якості надаваних послуг в порівнянні з конкурентами, спроможність випереджати інші компанії в сфері інновацій.

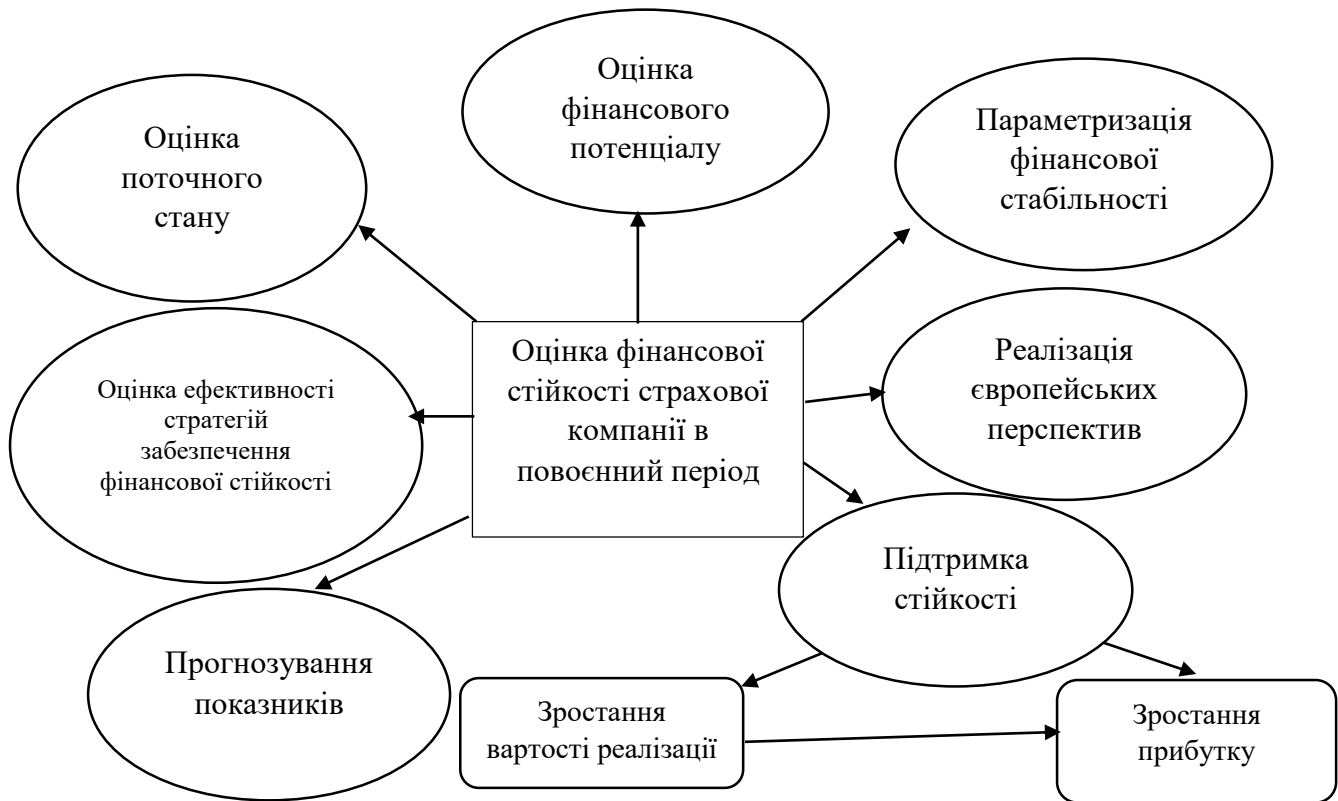

Рис. 1. Система оцінки фінансової стійкості страхової компанії в повоєнний період

Джерело: розроблено та доповнено автором на основі [1]

Тобто, оцінка фінансової стійкості страхової компанії в повоєнний період повинна базуватись не лише на відстеженні поточного стану й виконання вимог із платоспроможності та розмірів страхових резервів, а бути більш глибокою за своєю структурою й спрямованою на подолання негативних результатів, що відображаються у звітності.

Список використаних джерел.

1. Кирчата І. М., Кирчатий Ю. В. Проблеми повоєнної відбудови та стратегія розвитку підприємництва. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2022. Вип. 29. С. 47–55. URL: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2022.29.47>

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Є. О. Олійник, к. е. н., докторант, спеціальність «Підприємництво та торгівля»,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна*

Конкурентна перевага сільськогосподарського підприємства може бути визнана стратегічною конкурентною перевагою, якщо вона є стійкою в часі і привертає широку, і постійну увагу зі сторони зовнішнього оточення підприємства. Показником, що характеризує результат стратегічного управління, є показник стратегічного успіху чи неуспіху діяльності такого підприємства на ринку – зростання чи падіння його ринкової частки.

Тактичне управління конкурентоспроможністю сільськогосподарським підприємством спрямовано на формування тактики забезпечення конкурентоспроможності – сукупності видів, прийомів і методів конкурентної боротьби, які обирає і практично застосовує підприємство проти своїх конкурентів та за допомогою яких воно реалізує свою конкурентну стратегію.

Показником такого тактичного управління буде сукупність результатів, що характеризують досягнутий рівень у формуванні, підтримці або розвитку стратегічної конкурентної переваги за тактичний конкурентний період. В такому разі під тактичною конкурентною перевагою розуміється конкурентна перевага, що викликає хоч і обмежену, але зростаючу увагу з боку зовнішнього оточення сільськогосподарського підприємства, набуваючи стійкості в часі, і щодо якого у конкурентів відсутні очевидні можливості його «нейтралізації».

Загалом поточне управління є об'єктом оперативного менеджменту, який безперервно здійснюється в процесі вирішення поточних (тактичних) завдань забезпечення конкурентоспроможності підприємства (договірна, поточна господарська робота та ін.), спричиненого поточним (оперативним) управлінням конкурентоспроможністю, має передбачати проведення конкурентного маневрування, яке являє собою комплекс заходів які розробляються та здійснюються для усунення непередбачених раніше диспропорцій [1, с. 45]. Тактичний та оперативний рівні управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства здійснюються усіма його суб'єктами управління з основним ухилом на середні та нижні ланки управління. Тут акцент робиться на середньострокові (1-3 роки) та короткострокові (до одного року) періоди. При цьому здійснення кожною ланкою управління конкурентоспроможністю відповідних виконуваних функцій – є сталість взаємопов'язаних між собою дій суб'єкта управління щодо визначення та постановки мети, прийняття рішення, планування, організації, регулювання та контролю, виходячи з обраних видів та методів конкурентної боротьби в рамках розроблених стратегії та тактики господарства.

Процес управління сільськогосподарським підприємством, як і управління будь-яким іншим об'єктом, носить циклічний, відносно замкнутий характер. Цей процес,

взятий у його одиничному вигляді, починається з постановки мети, завдань і закінчується виконанням цих завдань, тобто досягненням певного результату. На основі отриманої інформації про результати в досягненні або недосягненні мети, конкретизуються та уточнюються раніше поставлені завдання, ставляться нові, можливо висувається нова мета, і цикл починається наново.

Встановлення свого місця в ринковому середовищі – це перший крок в управлінні конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства. Тому у аграрних менеджерів виникає природне питання оцінки рангу свого підприємства серед конкурентів. Оцінюючи свою конкурентоспроможну позицію, необхідно враховувати стратегічні цілі підприємства, особливості його функціонування, тобто необхідно проводити оцінку значущості тих чи інших чинників які безпосередньо впливають на рівень конкурентоспроможності.

Для забезпечення сприятливої та мінімально вразливої для конкурентів позиції сільськогосподарського підприємства, необхідно мати більш значні в порівнянні з суперниками конкурентні переваги та статус – бути лідером. В даному разі підприємство може залучати на свій бік клієнтів конкурентів, надаючи їм продукцію та послуги підвищеної якості за прийнятними цінами, а також спеціальне обслуговування. Використовуючи сукупність цих факторів, сільськогосподарське підприємство може бути конкурентоспроможним, домінувати над конкурентами та зберігати лідируючі позиції на ринку у своєму сегменті.

Виходячи з вищенаведеного, можна зробити висновок, що найбільш важливими факторами конкурентоспроможності для клієнтів є такі як якість продукції, її ціна, терміни виконання договірних зобов'язань, стабільні збутові канали. Це передбачає збереження своїх конкурентних позицій та утримання частки товарного ринку на основі постійного удосконалення агротехнологій щодо підтримки високої якості продукції що випускається, мотивування клієнтів знижками в періоди найменшого попиту на продукцію, залучення інвестицій на модернізацію агробізнесу, підвищення мотивації персоналу у результатах своєї праці та ін.

Таким чином, конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства дає можливість визначити сильні та слабкі його сторони, допомагає досить впевнено ідентифікувати можливості і загрози та прийняти вірні управлінські рішення у досягненні кінцевої мети – перемогти у конкурентній боротьбі. Лише конкурентоспроможне підприємство здатне вижити, «залишитися на плаву» за часів становлення ринкових відносин у нашій країні, зберегти свій товарообіг на постійному рівні чи поступово нарощувати його. Виходячи з цього, основним змістом розвитку економіки країни, головною ідеєю якої є наше входження до світової спільноти, має стати підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки, і в першу чергу підприємств аграрного сектору.

Список використаних джерел.

1. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення. Монографія. Одеса, 2013. 470 с.

ФІНАНSOVA СТРАТЕГІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

О. О. Олійник, *к. е. н., доцент,*

кафедра фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

В загальному вигляді фінансова стратегія сільськогосподарського підприємства представляє собою комплекс взаємозв'язаних планів і бюджетів, спрямованих на його забезпечення фінансовими ресурсами та ефективним їх управлінням. Головна ціль даного фінансового інструменту – забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства в нинішніх умовах що склалися.

Загалом фінансова стратегія являє собою план розподілу фінансових ресурсів підприємства у визначеному часовому проміжку, що дозволяє раціонально змодельовувати рух фінансових потоків з метою збільшення власних джерел фінансування та підвищення незалежності підприємства від залученого капіталу. Головна задача фінансової стратегії – забезпечення стійкої роботи підприємства, як в поточному часу, так і на перспективу [1].

Основу стійкості сільськогосподарських підприємств складає процес незворотного та закономірного переходу бізнесу, тобто змін усіх його взаємозалежних складових (економічної, соціальної, екологічної), з одного якісного стану в інший, що відбувається під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Цей процес відбувається незалежно від рівня розвитку агробізнесу, фінансового стану підприємства та його ринкового стану, що робить його невід'ємним процесом життєдіяльності. Відповідно даний процес, для його ефективного впливу на суб'єкт господарювання, повинен ретельно аналізуватись та прогнозуватись, про що забувають більшість підприємців у сфері сільськогосподарського виробництва. Їхні зусилля більшою мірою сконцентровані на проблемах виробництва та збуту, що безумовно важливо, але забуваючи при цьому про неможливість сталого розвитку їхнього бізнесу без застосування сучасних інструментів фінансового планування, здатного забезпечити ефективну організацію та рух фінансів у майбутньому.

Ігнорування фінансової стратегії та недостатня увага до проблем фінансової стійкості дуже часто призводить до збиткової діяльності багатьох сільськогосподарських підприємств, низького рівня конкурентоспроможності, а також зниження фінансової незалежності та стійкості. Це свідчить про високу значимість фінансових ресурсів у діяльності підприємства як основне джерело здійснення будь-яких процесів у господарстві з впливом на обсяги виробництва та інтенсивність розвитку напрямів його діяльності.

Фінанси підприємства є динамічною системою, яка як «дзеркало» відображає реальну картину процесів що відбуваються на підприємстві. Звідси фінанси сільськогосподарських підприємств повинні забезпечити стійкість та

привабливість свого бізнесу, що постає дуже непростим завданням, оскільки виробничі процеси таких підприємств є ресурсомісткими внаслідок тривалого виробничого циклу та періоду звернення джерел фінансування, вимагаючи при цьому постійного та стабільного джерела фінансування у забезпеченні свого якісного та технологічно нового рівня. З цього випливає, що фінансова стратегія для сільськогосподарського підприємства виконує дві основні функції: моделювальну та забезпечувальну. Будучи певним різновидом розподільчих відносин, фінанси сільськогосподарських підприємств належать до категорії «фінанси підприємств» у вигляді загальної природи фінансів підприємств інших галузей. При цьому організація фінансів сільськогосподарських підприємств має низку галузевих особливостей, що визначаються двома факторами, які мають враховуватися при розробці фінансової стратегії. Насамперед це специфіка сільськогосподарського виробництва, а друга – особливий статус сільськогосподарської галузі в системі програм державної підтримки цієї галузі.

Наявність фінансової стратегії, як інструменту фінансового управління, дозволить сільськогосподарському підприємству в умовах нестабільного і частого мінливого зовнішнього середовища здійснювати трансформацію вже розробленої фінансової стратегії та зберігати при цьому свою фінансову стійкість і активно розвиватися. При цьому важливо враховувати, що нестабільний ринок, специфічні особливості сільськогосподарського виробництва і змінне зовнішнє середовище, мають безліч непередбачуваних ситуацій і умов, в яких агробізнес повинен успішно функціонувати.

В загальному вигляді підстави для впровадження у систему управління сільськогосподарським підприємством фінансової стратегії в умовах невизначеного середовища визначається такими показниками як інтенсивність змін оточуючого середовища, перехід до нової стадії життєвого циклу, кардинальні зміни цілей операційної діяльності та нестабільність джерел фінансування. Внаслідок чого, головною метою фінансової стратегії сільськогосподарського підприємства повинна бути максимізація ринкової вартості агробізнесу, що дозволяє йому розвивати свій потенціал і стратегічну здатність до виживання і ефективного функціонування в умовах нестабільного зовнішнього середовища. При цьому розроблювана фінансова стратегія повинна містити елементи, які є обов'язковими для її успішної реалізації, а саме: стратегії формування фінансових ресурсів, фінансової безпеки та державної підтримки, особливо в нинішній воєнний час.

Отже, розробляючи фінансову стратегію для сільськогосподарського підприємства, необхідно враховувати специфічний характер цієї галузі, пов'язаний з високим ступенем ризику та невизначеністю зовнішнього середовища, високою залежністю від природно-кліматичних умов та державної фінансової підтримки. Все це вказує на специфічність стратегічного фінансового планування для підприємств агробізнесу.

Список використаних джерел.

1. Горицька Н. Фінансова стратегія. Бізнес Інфо. 2015. № 11. С. 74–79.

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

О. П. Павленко, к. е. н., доцент,

*кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
К. С. Безгінова, здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Актуальність дослідження фінансового відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств зумовлена тим, що сільське господарство в Україні є однією з основних галузей економіки, яка потребує ефективних фінансових стратегій для забезпечення сталого розвитку. У сучасних умовах невизначеності, викликаних змінами ринкових умов, інфляційними процесами та коливаннями валютного курсу, виникає потреба у нових підходах до фінансового забезпечення відтворення основних засобів. Особливо це питання стало актуальним у контексті російсько-української війни, коли підприємства стикаються з руйнуванням інфраструктури, ризиками для фізичної безпеки працівників, а також втратами врожаїв і матеріальних засобів [1].

Удосконалення фінансового відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств в умовах невизначеності є надзвичайно важливим для забезпечення стійкості та ефективного функціонування аграрного сектору. Основні засоби (техніка, обладнання, будівлі) в сільському господарстві мають вирішальне значення для виробничих процесів, тому їхнє відновлення та модернізація є ключовим елементом розвитку підприємств [4].

В умовах економічної нестабільності, кліматичних ризиків та змін у ринкових умовах, підприємства повинні адаптуватися до нових викликів, розробляючи стратегії для ефективного управління основними засобами, фінансування їх оновлення та мінімізації ризиків.

Основні напрями удосконалення фінансового відтворення основних засобів:

1. Планування та оцінка основних засобів в сільгосппідприємствах має здійснюватись за допомогою наступних основних заходів:

- регулярний аудит основних засобів. Аграрні підприємства повинні регулярно проводити оцінку стану своїх основних засобів (техніка, обладнання, інфраструктура) для визначення їхнього зносу, ефективності використання та потреби в заміні або модернізації.

- амортизаційна політика. Ефективна амортизаційна політика дозволяє поступово накопичувати фінансові ресурси для відновлення основних засобів. Важливо обрати амортизаційні методи, що відповідають специфіці сільськогосподарської діяльності та сезонним коливанням виробництва.

- прогнозування потреб. В умовах невизначеності підприємства повинні ретельно планувати потреби в оновленні основних засобів з урахуванням можливих змін в економічній, політичній та кліматичній ситуації. Для цього можуть використовуватися сценарії різних варіантів розвитку подій.

2. Фінансування відтворення основних засобів аграрних підприємств може здійснюватись за рахунок власних ресурсів, залучення кредитних коштів, лізингу сільськогосподарської техніки, державної програмно-цільової підтримки та грантів. Так, ефективне управління власними фінансовими ресурсами передбачає формування резервів для оновлення основних засобів, що допоможе використовувати накопичення прибутку або нарахування амортизаційних відрахувань з метою інвестицій у нову техніку та обладнання. При залученні кредитних ресурсів сільськогосподарські підприємства можуть використовувати додаткові кошти для фінансування оновлення основних засобів. Проте в умовах невизначеності важливо ретельно планувати умови позик і враховувати ризики змін процентних ставок або валютних курсів. Лізинг сільськогосподарської техніки є альтернативою кредитам і дозволяє підприємствам оновлювати техніку без значних початкових витрат, що знижує фінансове навантаження на підприємство та дозволяє більш гнучко планувати оновлення основних засобів. Також аграрні підприємства можуть звертатися до державних програм підтримки, таких як субсидії, компенсації відсоткових ставок по кредитах або спеціальні гранти на модернізацію, внаслідок чого значно зменшуються витрати на відновлення основних засобів.

3. Інновації та модернізація основних засобів передбачатиме здійснення впровадження інноваційних технологій. Сільськогосподарські підприємства прагнуть інвестувати фінансові ресурси в інноваційні технології, що дозволяє підвищити ефективність виробництва, зменшити витрати на технічне обслуговування та скоротити витрати ресурсів. Ними можуть бути сучасні системи автоматизації, точне землеробство або використання дронів і супутникових технологій для моніторингу посівів. Інвестиції в енергоефективні технології та обладнання дозволяють знизити витрати на енергоресурси, що стає особливо важливим в умовах підвищеної вартості енергоносіїв. Цифровізація управління технікою - використання систем управління технікою та обліку її стану в режимі реального часу дозволяє оперативно виявляти проблеми та планувати технічне обслуговування, внаслідок чого можна знизити витрати на ремонт [2].

4. Управління ризиками в процесі використання основних засобів надає певні гарантії агровиробникам. Наприклад, диверсифікація ризиків, при якій сільськогосподарські підприємства фінансують активи та використовують різні джерела фінансування для зменшення ризиків, пов'язаних з можливими економічними коливаннями або несприятливими погодними умовами, а також можуть налагодити вирощування різних культур або інвестування в кілька напрямків виробництва. Страхування основних засобів є важливим інструментом

для захисту основних засобів від стихійних лих, пожеж, аварій або інших непередбачуваних подій. Сільгоспідприємствам слід враховувати страхові витрати при плануванні бюджету на оновлення техніки та обладнання.

5. Державна політика та підтримка в умовах невизначеності також виступають важливим інструментом фінансового забезпечення основних засобів сільгоспідприємств. В умовах нестабільності державні програми підтримки сільськогосподарських підприємств може бути вирішальною. Програми субсидування, пільгові кредити або компенсації вартості нової техніки дозволяють підприємствам мінімізувати фінансове навантаження при оновленні основних засобів. При цьому важливо, щоб держава створювала сприятливе регуляторне середовище для агропідприємств, що сприяло б зниженню адміністративного тиску та спрощенню доступу до фінансування.

6. Фінансове планування та стратегічний менеджмент в аграрних підприємствах може істотно вплинути на фінансове забезпечення відтворення основних засобів. Так, підприємства повинні розробляти довгострокові фінансові плани, які враховують потреби у відновленні та модернізації основних засобів, що дозволяє запобігти непередбачуваним фінансовим витратам та забезпечує стабільність розвитку. Керівництво підприємства має чітко визначити пріоритети у відновленні основних засобів і розробити стратегії, які дозволять ефективно управляти фінансовими ресурсами в умовах невизначеності, що поєднує використання сценарного планування та гнучких підходів до прийняття рішень [3].

Удосконалення фінансового відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств в умовах невизначеності вимагає комплексного підходу до планування, фінансування, управління ризиками та впровадження інноваційних технологій. Ефективне використання фінансових ресурсів, інвестиції в інновації та підтримка з боку держави дозволять сільськогосподарським підприємствам не лише зберегти свою стабільність, а й забезпечити довгостроковий розвиток і конкурентоспроможність у складних ринкових умовах.

Список використаних джерел.

1. Ситнік Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська, І. Ф. Фінанси підприємств: навч. посіб. Львів. 2020. 389 с.
2. Нейтер Р., Зоря С., Муляр О. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення: Центр дослідження продовольства та землекористування, 2024. 33 с.
3. Русан В. М. Стан та шляхи оновлення основних засобів в аграрному секторі економіки. 2020. 11 с.
4. Тулай О. І. Фінансовий стан сільськогосподарських підприємств та основні напрями його зміцнення. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2019. Вип. 3(38). С. 185–191.

КРИПТОВАЛЮТА НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

О. О. Плескачов, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

*Науковий керівник: Л. І. Бровко,
к. е. н., доцент, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Криптовалюта за останні кілька років перетворилася з нішевого явища на глобальний фінансовий інструмент, що має значний вплив на економічні системи. Розвиток цифрових активів став каталізатором нових технологічних інновацій, що докорінно змінили сприйняття грошей, інвестицій і фінансових ринків.

Криптовалюта – це цифрові або віртуальні гроші, що використовують криптографію для забезпечення безпеки транзакцій і контролю над створенням нових одиниць. На відміну від традиційних валют, криптовалюта не має фізичної форми і не регулюється централізованими органами, такими як центральні банки або уряди. Найвідомішою криптовалютою є біткоїн, який був створений у 2009 році і став першопрохідцем у цій сфері. За ним пішли інші, такі як Ethereum, Ripple, Litecoin та багато інших.

Криптовалюти набули значної популярності як інвестиційний актив. На початку свого існування вони сприймалися як альтернатива традиційним активам і були привабливі для інвесторів через свою децентралізовану природу та потенціал для швидкого зростання вартості.

Криптовалюти на фінансовому ринку мають певні особливості:

– ціни на криптовалюти можуть коливатися на десятки відсотків за короткий період часу, що робить їх привабливими для спекулянтів, але також і дуже ризикованими для довгострокових інвесторів;

– відсутність централізованого регулювання означає, що криптовалюти не підлягають контролю з боку урядів або фінансових установ, що робить їх більш незалежними, але водночас уразливими для ринкових маніпуляцій;

– завдяки технології блокчейн усі транзакції записуються у відкритому реєстрі, що забезпечує прозорість і зменшує ймовірність шахрайства. Однак це не завжди захищає від хакерських атак на біржі криптовалют;

– криптовалюти не обмежені національними кордонами, що дозволяє їх використовувати для міжнародних трансакцій без посередників і валютних конвертацій.

Серед переваг криптовалют можна виділити: швидкі та дешеві трансакції, доступність, децентралізація та прозорість.

Одна з головних переваг криптовалют – це швидкість проведення транзакцій, особливо в міжнародних розрахунках. Замість кількох днів, необхідних для традиційних банківських переказів, криптовалютні транзакції можуть відбуватися майже миттєво, з мінімальними комісіями.

Для участі в криптовалютних операціях не потрібні банківські рахунки або складні документи. Це робить криптовалюти доступними для людей, які не мають доступу до традиційних банківських послуг.

Криптовалюти функціонують на основі блокчейн-технології, яка забезпечує прозорість всіх операцій і зменшує залежність від фінансових посередників, таких як банки чи біржі.

Відсутність єдиного правового регулювання криптовалют викликає безліч дискусій у різних країнах. У деяких державах криптовалюти заборонені або мають суворі обмеження, тоді як в інших вони визнаються як легальні платіжні засоби або інвестиційні активи. Така нерегульованість може стати проблемою для інтеграції криптовалют у традиційні фінансові системи.

Через високу волатильність ринку інвестиції в криптовалюти можуть бути вкрай ризикованими. Навіть провідні криптовалюти, такі як біткоїн, можуть втрачати значну частину своєї вартості за короткий період часу.

Незважаючи на те, що технологія блокчейн є досить безпечною, криптовалютні біржі часто стають мішенню хакерів. Це призводить до викрадення мільйонів доларів у цифрових активах і втрати довіри інвесторів.

Криптовалюти продовжують розвиватися та набирати популярності. Багато компаній, включаючи великі фінансові інститути, почали використовувати криптовалюти як частину своєї бізнес-стратегії. Крім того, держави також починають досліджувати можливість впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC), що базуються на блокчейні, що може змінити обличчя сучасної фінансової системи.

У той же час, розвиток криптовалют супроводжується викликами, пов'язаними з їх регулюванням, безпекою та інтеграцією в світову економіку. Ринок криптовалют залишається привабливим для інвесторів, які готові ризикувати, але потребує подальшого розвитку для зниження ризиків і підвищення стабільності.

Криптовалюти відкривають нові можливості на фінансовому ринку, змінюючи уявлення про гроші та платежі. Незважаючи на виклики, з якими стикається цей ринок, його потенціал для інновацій у фінансовому секторі є значним. Однак для стабільного розвитку криптовалют потрібне створення надійних регуляторних рамок, які дозволять інтегрувати їх у глобальну економіку, зберігаючи водночас основні принципи децентралізації та прозорості.

ТРЕНДИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНОГО ФІНТЕХУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Б. В. Погорелов, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ОНП «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

*Науковий керівник: С. В. Качула,
д. е. н., професор, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Стійкість розвитку банківської системи значною мірою впливає на збалансованість зростання національної економіки, а також на здатність до розширеного відтворення. За останні два роки питання забезпечення економічної безпеки комерційних банків стало особливо актуальним у зв'язку з військовим станом в Україні. Окрім цього, важливість економічної безпеки банківської системи зростає в умовах цифровізації банківських послуг та впровадження новітніх фінансових технологій.

Фінансові технології виступають ключовим фактором, що сприяє безперервному розвитку банківського сектора та максимізації вигод від застосування інноваційних технологічних рішень.

В Україні вперше у 2013 році було прийнято Стратегію, яка окреслювала мету, основні принципи, стратегічні напрями розвитку інформаційного суспільства в Україні, завдання для їх досягнення, а також ключові напрями, етапи та механізми впровадження Стратегії з урахуванням актуальних тенденцій та специфіки розвитку України на перспективу до 2020 року [1]. Для комерційних банків сучасні фінансові технології представляють собою одночасно нові перспективи та загрози, управління якими регламентується на інституційному рівні макрорегулятором (НБУ з урахуванням базельських стандартів). Через це, на відміну від фінтех-компаній, комерційні банки не можуть швидко впроваджувати новітні фінансові технології, оскільки це може спричинити зростання ризиків, зокрема пов'язаних із самим фінтехом, що в результаті негативно позначиться на економічній безпеці як окремих фінансових установ, так і банківської системи в цілому.

У головних регіонах світу відсоток дорослих, які не мають банківського рахунку становить: в цілому у світі – 27%; Північній Америці – 5%, в Європі – 8%, в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні – 25%; в Латинській Америці – 35%; на Близькому Сході та Африці – 52% [2].

Пандемія COVID-19 змусила як розвинені країни, так і ті, що розвиваються, переглянути своє ставлення до сучасних фінансових технологій. На глобальному рівні інституційні аспекти фінтеху лише починають опрацьовуватися та аналізуватися. Однак, на рівні окремих країн вже легалізовані деякі сучасні фінансові інновації. До таких технологій відносяться криптовалюти, включаючи розподілені реєстри транзакцій, цифрові фінансові активи, національні цифрові валюти (CBDC — Central Bank Digital Currency) та інші. Водночас зрозуміло, що фінтех заснований на використанні сучасних цифрових рішень. Його впроваджують як спеціалізовані компанії, так і традиційні банки, що або

оцифровують свої процеси для зниження витрат і прискорення обміну інформацією, або створюють повністю цифрові офіси та бізнес-моделі. Це дозволяє персоналізувати послуги, кастомізувати їх під потреби клієнтів та знижувати кредитні та ринкові ризики завдяки швидкій та ефективній роботі з великими даними (Big Data) і їх аналізом.

Розвиток сучасних технологій створив необхідність у новій інфраструктурі, здатній підтримувати складні операції в дедалі більш цифровому середовищі. Завдяки впровадженню відкритого банкінгу ця інфраструктура надасть фінансовим установам і іншим учасникам можливість безпечно та прозоро обмінюватися інформацією і послугами, що сприятиме зростанню інновацій та покращенню досвіду клієнтів. Цифрові суспільні блага відносяться до систем технологічної інфраструктури, які полегшують надання основних послуг і переваг широкій громадськості, включаючи цифрове посвідчення особи та верифікацію, цифрові платіжні системи (для транзакцій і грошових переказів), цифровий обмін даними та цифровий доступ до інформаційних систем.

Наразі світова індустрія фінансових послуг вартістю 12,5 трильйонів доларів США зосереджена в Північній Америці та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні з відносно рівномірним розподілом між банківською та страховою сферами. Очікується, що до 2030 року світові банківські та страхові доходи досягнуть 21,9 трильйона доларів США, тобто 6% річних темпів зростання (CAGR). Очікується, що сегменти платежів і депозитів будуть найшвидше зростаючими сегментами, причому найбільше зростання спостерігатиметься в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та Латинській Америці. Очікується, що фінансові технології стануть значущим і розширюваним елементом цього зростання. Прогнозується, що річні доходи фінтехів з 2021 по 2030 рік зростуть більш ніж у шість разів і досягнуть \$1,5 трлн. До 2030 року рівень проникнення банківських доходів зросте з 4% до 13% (при середньорічному темпі зростання 22%) і становитиме одну чверть глобальної банківської оцінки [2].

Отже, фінансові технології (фінтех) представляють собою сучасні рішення, які застосовуються у сфері фінансових послуг, таких як банківська діяльність, брокерські операції та системи платежів. Вони відіграють ключову роль у розвитку кредитно-фінансових структур і впливають на результативність фінансових операцій на ринку. За останні роки ця індустрія переживає швидке зростання. Фінансові технології стали невід'ємною частиною сучасного життя, надаючи широкий спектр переваг.

Список використаних джерел.

1. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження КМУ від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246420577>
2. Global Fintech 2023: Reimagining the Future of Finance. Boston Consulting Group. URL: <https://web-assets.bcg.com/66/7e/a36d7eab41e2b4b65c3e687a17f5/bcg-qed-global-fintech-report-2023-reimagining-the-future-of-finance-may-2023.pdf>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА В РИЗИКОВИХ УМОВАХ

О. Л. Правило, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: С. М. Халатур, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Стійкість фінансових результатів підприємства є одним з ключових чинників його успішного функціонування та довгострокового розвитку. У сучасних умовах нестабільної економіки та постійних змін на ринку важливість цього аспекту важко переоцінити. Вона визначає здатність підприємства забезпечувати стабільний прибуток, витримувати зовнішні й внутрішні ризики та адаптуватися до непередбачуваних обставин. Нестійкість фінансових результатів може призвести до зниження конкурентоспроможності, втрати інвестицій, а в найгіршому випадку – до банкрутства. Тому для підприємств різних масштабів і галузей пріоритетним завданням є розробка стратегії, яка дозволить досягти фінансової стійкості та мінімізувати вплив ризикових факторів.

Фінансова стійкість особливо важлива в умовах високої турбулентності ринку, де різкі коливання попиту, зміни у вартості ресурсів, валютні ризики та законодавчі нововведення можуть вплинути на роботу підприємства. Саме тому здатність підтримувати стабільні фінансові результати, незважаючи на ризики та невизначеність, є критично важливою для збереження позицій на ринку та забезпечення подальшого зростання. Забезпечення стійкості фінансових результатів підприємства в ризикових умовах є складним і багатогранним процесом, який потребує всебічного підходу. Підприємства, що працюють у ризикових умовах, повинні мати чіткі стратегії для мінімізації втрат, адаптації до змін та досягнення стабільності. Основним завданням є забезпечення гнучкості та стійкості, щоб підприємство могло швидко реагувати на зовнішні та внутрішні виклики.

Одним з ключових аспектів забезпечення стійкості є ефективне управління ризиками. Це включає ідентифікацію можливих ризиків, їх оцінку, а також розробку та впровадження заходів з мінімізації негативного впливу на фінансові результати. Фінансові ризики можуть бути пов'язані з коливанням валютних курсів, змінами в податковій політиці, ринковими умовами або нестабільністю в економіці. Тому підприємства повинні розробляти стратегії диверсифікації джерел доходу та зниження витрат.

Ще один важливий підхід – це забезпечення ліквідності та фінансової гнучкості. Підприємство має підтримувати належний рівень ліквідності, що дозволить йому витримати непередбачені фінансові потрясіння. Залучення фінансування на вигідних умовах, зменшення заборгованості та створення резервів – це важливі заходи для підтримання фінансової стабільності. Стратегічне планування також відіграє ключову роль у забезпеченні стійкості. Підприємства повинні враховувати можливі сценарії розвитку подій і бути готовими до змін.

Окрім цього, важливо аналізувати ринкові тенденції, впроваджувати нові технології та інновації для підвищення конкурентоспроможності та адаптації до нових умов.

Іншим напрямком є робота з персоналом. Підприємства, що успішно долають ризики, зазвичай мають ефективні команди, які готові працювати в складних умовах. Інвестування в професійний розвиток співробітників, поліпшення внутрішньої комунікації та мотиваційні програми допомагають підвищити продуктивність і зберегти стабільність в умовах кризи.

Забезпечення стійкості фінансових результатів підприємства в умовах ризиків є складним, але необхідним завданням для досягнення стабільного розвитку та конкурентоспроможності. В сучасних умовах глобальних економічних змін, геополітичної нестабільності та непередбачуваності ринкових умов підприємства повинні приділяти значну увагу управлінню ризиками та адаптації до змін, щоб уникнути фінансових втрат і забезпечити довгостроковий успіх.

Управління фінансовою стійкістю повинно включати декілька важливих компонентів. По-перше, ефективне управління ризиками є фундаментом для мінімізації негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз. Це дозволяє не тільки зберігати прибутковість, але й підвищувати конкурентоспроможність завдяки гнучкості та здатності адаптуватися до нових умов. По-друге, стратегічне планування, яке враховує різні сценарії розвитку подій, дозволяє підприємству бути готовим до будь-яких викликів. Це дає змогу не тільки виживати в умовах ризику, але й використовувати ці умови як можливості для зростання. По-третє, забезпечення ліквідності і фінансової гнучкості є важливим інструментом для підтримки стабільних фінансових результатів. Підприємство, яке має достатній рівень ліквідності та доступ до фінансових ресурсів, здатне витримати кризові ситуації та уникнути великих фінансових втрат. Інвестування в інновації, ефективне використання ресурсів і диверсифікація джерел доходу також допомагають підвищити стійкість фінансових результатів. Крім того, важливою є робота з персоналом, оскільки кваліфіковані, мотивовані та гнучкі співробітники здатні ефективно реагувати на зміни, впроваджувати інновації та сприяти збереженню фінансової стабільності підприємства. Сучасні організації мають надавати пріоритет професійному розвитку своїх команд, залученню до прийняття рішень та підвищенню внутрішньої ефективності.

Загалом, підприємства, що здатні забезпечити стійкість своїх фінансових результатів у ризикових умовах, мають значно більше шансів на успіх у довгостроковій перспективі. Це вимагає комплексного підходу, де важливими є управління ризиками, ліквідність, стратегічне планування та інвестування в людський капітал. В сучасному світі саме ці фактори визначають життєздатність та стабільність підприємства в умовах постійних змін і невизначеності.

Таким чином, забезпечення стійкості фінансових результатів підприємства в ризикових умовах вимагає поєднання різних підходів: ефективного управління ризиками, підтримання ліквідності, стратегічного планування, диверсифікації та роботи з персоналом. Це дозволить підприємству залишатися конкурентоспроможним та стабільним навіть в умовах невизначеності.

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Г. В. Разумова, *д. е. н., доцент,*

*старший науковий співробітник Дніпропетровського НДІ судових експертиз,
професор кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь – м. Дніпро, Україна*

У сучасних умовах економічної нестабільності підвищення фінансової стійкості підприємства є ключовим завданням для забезпечення його конкурентоспроможності та довгострокового розвитку. Управління витратами стає одним із найважливіших інструментів досягнення стабільного фінансового стану, особливо для підприємств, що працюють в умовах високих ринкових ризиків.

Використання сучасних моделей управління витратами стає критично важливим для підприємств через зростання конкуренції, посилення економічної нестабільності та швидкі зміни на ринках. Ефективне управління витратами допомагає не лише скоротити витрати, але й значно підвищити фінансову стійкість та гнучкість компанії в умовах ринкових ризиків і кризових ситуацій.

Серед сучасних моделей управління витратами слід виокремити такі:

1. Activity-Based Costing (ABC) – модель обліку витрат за видами діяльності, що дозволяє точніше визначати витрати на продукцію та послуги, підвищуючи прозорість фінансових процесів.

2. Lean Management – методика «ощадливого виробництва», яка спрямована на мінімізацію відходів та підвищення ефективності ресурсів підприємства.

3. Target Costing – підхід «цільового калькулювання», який забезпечує оптимізацію витрат на основі встановлених фінансових цілей та ринкових вимог.

4. Zero-Based Budgeting (ZBB) – методика «нульового бюджетування», де кожен витратний запит обґрунтовується з нуля, що сприяє раціональному використанню фінансових ресурсів.

Кожен з цих методів має свої як переваги, так і недоліки, які представлені в таблиці 1.

Крім того, важливо також зазначити й сучасні технології в управлінні витратами:

- використання аналітики великих даних для прогнозування та оптимізації витрат, що дозволяє підприємству адаптуватися до ринкових змін у режимі реального часу;
- автоматизація управлінських процесів за допомогою ERP-систем (наприклад, SAP, Oracle) для підвищення прозорості витрат та ефективного розподілу ресурсів;
- впровадження штучного інтелекту та машинного навчання для визначення основних драйверів витрат та автоматизації процесу прийняття управлінських рішень щодо їх зниження.

Таблиця 1. Порівняння методів управління витратами

Метод	Переваги	Недоліки
Activity-Based Costing (ABC)	<ul style="list-style-type: none"> - точніше розподіляє непрямі витрати - допомагає виявити неефективні процеси - забезпечує більш об'єктивну інформацію для прийняття рішень 	<ul style="list-style-type: none"> - складний у реалізації та вимагає значних ресурсів - може бути дорогим у обслуговуванні - вимагає високої кваліфікації персоналу
Lean Management	<ul style="list-style-type: none"> - зменшує витрати за рахунок елімінації неефективностей - підвищує якість продукції та послуг - залучає співробітників до процесу вдосконалення 	<ul style="list-style-type: none"> - вимагає значних змін у культурі організації - може бути складним для великих і складних організацій - потребує постійної підтримки
Target Costing	<ul style="list-style-type: none"> - сприяє розробці продуктів з конкурентоспроможною ціною - стимулює інновації та пошук нових рішень - дозволяє планувати витрати на ранніх стадіях розробки продукту 	<ul style="list-style-type: none"> - може бути ризикованим, якщо ціна встановлена занадто низько - вимагає тісної співпраці між різними відділами - може бути складним для продуктів з високим ступенем невизначеності
Zero-Based Budgeting (ZBB)	<ul style="list-style-type: none"> - вимагає обґрунтування кожної статті витрат - сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів - може виявити приховані резерви 	<ul style="list-style-type: none"> - вимагає значних витрат - може призвести до зниження мотивації співробітників - може бути складним та трудомістким

Джерело: сформовано автором

Отже, аналізуючи вплив сучасних моделей управління витратами на фінансову стійкість підприємства та його конкурентоздатність, можна дійти таких висновків щодо значення цих моделей для підприємства:

1. Точність планування та контроль. Сучасні моделі управління витратами, такі як облік витрат за видами діяльності (Activity-Based Costing) та нульове бюджетування (Zero-Based Budgeting), дозволяють компаніям більш детально та глибоко розуміти свої витрати. Вони забезпечують можливість точно визначити, де і чому виникають витрати, що допомагає оптимізувати операційні процеси та знаходити шляхи для зменшення зайвих витрат без шкоди для якості продукції.

2. Забезпечення фінансової стійкості. У складні економічні часи фінансова стабільність є вирішальною для виживання бізнесу. Використання сучасних моделей управління витратами дає можливість підприємству краще контролювати

свої фінансові потоки та зберігати фінансовий баланс, навіть коли доходи знижуються. Це особливо важливо для уникнення фінансових ризиків, які можуть спричинити банкрутство.

3. Гнучкість у прийнятті рішень. Сучасні моделі, такі як ошадливе виробництво (Lean Management) та цільове калькулювання (Target Costing), допомагають адаптуватися до змін у попиті та ринкових умовах. Вони надають компаніям гнучкість у прийнятті управлінських рішень, що дозволяє швидко реагувати на зміни, перерозподіляти ресурси та оптимізувати витрати в реальному часі.

4. Підвищення конкурентоспроможності. Ефективне управління витратами дозволяє підприємству знижувати собівартість продукції або послуг, що робить їх більш конкурентоспроможними. Наприклад, завдяки впровадженню автоматизованих рішень для аналізу витрат або застосуванню аналітики великих даних, компанія може ідентифікувати та усувати найменш рентабельні процеси, що знижує загальні витрати і дає перевагу на ринку.

5. Оптимізація ресурсів завдяки новітнім технологіям. Технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання та аналітика великих даних, забезпечують автоматизацію та підвищення точності в процесах управління витратами. Це дозволяє знижувати людський фактор, мінімізувати помилки та підвищувати продуктивність. Використання таких інструментів сприяє раціональному розподілу ресурсів та допомагає зосередитися на основних стратегічних цілях.

6. Підвищення прозорості та звітності. Сучасні моделі забезпечують високий рівень прозорості, що сприяє ефективнішій комунікації між підрозділами підприємства та підвищує загальну ефективність управління. Впровадження облікових систем дозволяє деталізовано відстежувати витрати на всіх етапах виробництва, що підвищує якість звітності та допомагає керівникам ухвалювати більш обґрунтовані рішення.

Отже, сучасні моделі управління витратами є не просто засобом скорочення витрат, але й ключовим інструментом для створення стійкого бізнесу, що може адаптуватися до змін, зберігати фінансову стабільність та залишатися конкурентоспроможним у довгостроковій перспективі. Для підвищення фінансової стійкості підприємству необхідно впроваджувати сучасні моделі управління витратами, враховуючи специфіку галузі та масштаби діяльності. Комбінація різних моделей, таких як ABC та Lean Management, разом із використанням цифрових технологій, створює значні можливості для оптимізації витрат та підвищення прибутковості.

Список використаних джерел.

1. Yudina S., Lysa O., Razumova H., Oskoma O., Halahanov V. Management and administration of financial resources using digital technologies. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series «Economics». 2024. 11(1). С. 92–102. <https://doi.org/10.52566/msu-econ1.2024.92>

2. Шутько Т.І. Економічна сутність управління витратами підприємства. Ефективна економіка. 2014. 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3681>

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

К. А. Романова, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: С. В. Качула, д. е. н., професор, кафедра фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Кожне підприємство, особливо аграрного спрямування, завжди прагне підвищити ефективність своєї діяльності, що виявляється у зростанні обсягів виробництва продукції при одночасному зниженні фінансових, трудових та матеріальних витрат на одиницю виробленої продукції. Досягти цього можна шляхом інтенсифікації виробничих процесів, однією з ключових складових якої є спеціалізація та інтеграція різних галузей.

Наразі питання спеціалізації в агропромисловому комплексі не отримує належної уваги, хоча спеціалізація в сільськогосподарському виробництві як чинник економічної ефективності вже багаторазово використовувалась і продемонструвала свою дієвість. Оптимізація виробничої структури є одним із ключових елементів для покращення діяльності, спрямованої на підвищення ефективності роботи як аграрних організацій, так і всієї сільськогосподарської галузі окремих регіонів та країни в цілому. Це також стане основною передумовою для реалізації стратегії імпортозаміщення та забезпечення продовольчої безпеки держави.

При проведенні економічної оцінки ключових параметрів діяльності аграрних підприємств виникає необхідність у створенні концептуального підходу для визначення змісту показників і методів їх побудови на основі інформаційних даних звітності. Даний підхід має ґрунтуватися на комплексному аналізі показників діяльності сільськогосподарських підприємств як важливої частини економічної системи країни. Головним завданням його впровадження є розробка методології економічної діагностики, що спирається на об'єктивні інформаційні ресурси обліку та звітності [1, с. 94].

Оцінка ефективності підприємства полягає в аналізі його результатів, серед яких можуть бути прибуток, рентабельність, обсяги виробленої продукції в натуральних або вартісних показниках (за оптовими цінами чи собівартістю), ступінь досягнення визначених цілей (захоплення певної частки ринку, випуск нового продукту тощо) та інші. Відповідно, для об'єктивної оцінки ефективності підприємства необхідно також брати до уваги витрати, які сприяли отриманню цих результатів.

Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства включають організаційну структуру, яка повинна бути оптимізована для покращення управлінських комунікацій і чіткого визначення ролей і відповідальності, а також

впровадження технологічних інновацій, що передбачає автоматизацію процесів і використання сучасного програмного забезпечення. Важливим аспектом є підвищення кваліфікації персоналу через навчання та мотивацію, що, у свою чергу, сприяє зростанню продуктивності. Критично важливим є ефективне управління фінансами, зокрема планування та контроль витрат, оптимізація фінансових потоків і інвестицій. Управління якістю через впровадження системи управління (наприклад, ISO) і постійний моніторинг продукції та послуг, разом з оптимізацією логістики та управління ланцюгом постачання, сприяють зменшенню витрат на транспортування та зберігання. Не менш важливими є інформаційні системи, які дозволяють збирати та аналізувати дані, а також автоматизувати бізнес-процеси для підвищення ефективності. Оцінка результативності підприємства з урахуванням зазначених факторів дозволяє всебічно дослідити та проаналізувати результати його господарської діяльності.

Одним із напрямків підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств є залучення іноземних інвестицій у сільськогосподарське виробництво, яке можливе шляхом: надання кредитів для формування фонду накопичення; надання кредитів на придбання нової техніки, нових технологічних ліній (безпосередньо для переробних підприємств сільськогосподарської продукції) та придбання основних засобів [2, с. 65].

Отже, основними напрямками підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є інтенсифікація, що передбачає впровадження нових технологій, добрив, засобів захисту рослин та систем зрошення для збільшення врожайності, а також удосконалення агрономічних практик, таких як сівозміна, точне землеробство та комбіноване використання рослин і тваринництва. Механізація, що включає заміну ручної праці на механізовану, дозволяє зменшити витрати часу та підвищити продуктивність, у той час як дослідження та інновації, зокрема інвестування в наукові дослідження для розробки нових сортів рослин, стійких до хвороб і шкідників, сприяють розвитку галузі. Важливими є також екологічні підходи, які зменшують негативний вплив на навколишнє середовище, удосконалення системи управління через оптимізацію процесів і використання інформаційних технологій, фінансова підтримка у вигляді залучення інвестицій та державних програм, а також підвищення кваліфікації працівників, що дозволяє ефективно впроваджувати нові технології та практики у аграрному секторі.

Список використаних джерел.

1. Сава А., Завитій О. Оцінка економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: Збірник наукових праць. Вип. 1. С. 93–97.
2. Колач С. М. Аналіз ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області в умовах економічної трансформації. Науковий вісник Ужгородського Університету. 2022. № 1. С. 62–66. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.1\(59\).62-66](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.1(59).62-66)

ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

І. М. Світлик, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: Ю. В. Масюк, к. е. н., професор, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Фінансова стійкість аграрних підприємств є одним із ключових показників їх економічної ефективності та життєздатності в умовах сучасної економіки. Аграрний сектор відзначається високою залежністю від зовнішніх факторів, що виходять за межі контролю окремих підприємств. Серед цих факторів вагому роль відіграють макроекономічні ризики, що можуть суттєво вплинути на стабільність та фінансові результати аграрних господарств. У зв'язку з цим аналіз впливу макроекономічних ризиків стає важливим для розуміння шляхів забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності аграрних підприємств. Основні макроекономічні ризики, які можуть впливати на фінансову стійкість аграрних підприємств включають:

1. Інфляцію. Зростання рівня цін на матеріально-технічні ресурси (паливо, добрива, насіння) без пропорційного зростання цін на продукцію може знижувати прибутковість підприємств і спричиняти дефіцит обігових коштів. Висока інфляція також впливає на здатність підприємства залучати кредити, оскільки підвищуються процентні ставки.

2. Курс валют. Оскільки багато аграрних підприємств залежать від імпортних ресурсів або експорту продукції, коливання валютних курсів можуть істотно вплинути на фінансові результати. Знецінення національної валюти підвищує вартість імпортних матеріалів, а зміцнення валюти може зробити експорт менш конкурентоспроможним.

3. Зміни в податковому законодавстві. Нестабільність податкової політики, раптове введення нових податків або зміни у системі субсидій може призвести до збільшення витрат аграрних підприємств, що впливає на їх фінансову стійкість.

4. Процентні ставки. Зміни у монетарній політиці держави, що впливають на облікові ставки, можуть ускладнити доступ підприємств до кредитних ресурсів. Високі процентні ставки знижують можливості аграрних підприємств інвестувати в розвиток або підтримку основних фондів.

5. Політичні ризики. Політична нестабільність може призвести до невизначеності в економічній політиці та умовах ведення бізнесу. Для аграрних підприємств це може означати зміну умов субсидування, обмеження експорту або ж зміни у регуляторній базі.

6. Кліматичні ризики, пов'язані з економікою. Погіршення кліматичних умов може впливати на врожайність сільськогосподарських культур, що безпосередньо впливає на доходи аграрних підприємств. Цей ризик часто пов'язаний з

економічними факторами, такими як інвестиції в технології захисту або страхування.

7. Попит і ціни на аграрну продукцію. Світові ціни на аграрну продукцію залежать від глобальної економічної ситуації. Спад в економіці великих країн-імпортерів може знизити попит на продукцію, що вплине на ціни і доходи аграрних підприємств.

8. Доступ до фінансування. Економічні кризи часто ускладнюють умови отримання кредитів і фінансування, що може зупинити або уповільнити розвиток аграрних підприємств, особливо коли вони потребують інвестицій у модернізацію.

Наслідки впливу макроекономічних ризиків на фінансову стійкість аграрних підприємств:

- зменшення прибутковості через зростання витрат і зниження доходів. Зменшення прибутковості аграрних підприємств внаслідок макроекономічних ризиків відбувається через зростання витрат на виробництво, зокрема на паливо, добрива та інші матеріально-технічні ресурси, а також через нестабільні ціни на продукцію. Інфляція та валютні коливання призводять до подорожчання імпортованих ресурсів, у той час як ціни на сільськогосподарську продукцію можуть залишатися стабільними або навіть знижуватися, що знижує маржу прибутку. У результаті аграрні підприємства можуть опинитися в умовах, коли зростання витрат не компенсується зростанням доходів, що впливає на загальну фінансову стійкість;

- проблеми з ліквідністю через високі процентні ставки або інфляцію. Високі процентні ставки та інфляція можуть призвести до серйозних проблем з ліквідністю в аграрних підприємств. Зростання вартості кредитів робить важчим залучення коштів для фінансування операційної діяльності, а інфляція збільшує витрати на закупівлю матеріалів і послуг. Це призводить до браку обігових коштів для покриття поточних витрат, таких як зарплати працівникам, паливо, добрива тощо. В результаті підприємства можуть зіткнутися з неможливістю своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, що підвищує ризик банкрутства або скорочення діяльності;

- зменшення інвестицій в інновації, техніку та розвиток підприємства. Зменшення інвестицій в інновації, техніку та розвиток підприємства є однією з ключових негативних наслідків макроекономічних ризиків для аграрних підприємств. У разі економічної нестабільності підприємства можуть втрачати доступ до дешевих кредитних ресурсів, що ускладнює фінансування нових проєктів, модернізацію обладнання та впровадження інноваційних технологій. Це, в свою чергу, може призвести до зниження конкурентоспроможності, адже аграрії не можуть забезпечити підвищення продуктивності, зменшення витрат або адаптацію до нових ринкових умов. Недостатні інвестиції в розвиток підприємств також знижують їхню здатність реагувати на виклики ринку та вплив зовнішніх факторів, що збільшує ризики їх фінансової нестабільності в довгостроковій перспективі.

З метою мінімізації впливу макроекономічних ризиків аграрні підприємства можуть використовувати стратегії диверсифікації продукції, страхування врожаю, хеджування валютних ризиків, а також налагоджувати співпрацю з державними структурами для отримання підтримки та субсидій.

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ, БЛОКЧЕЙНУ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА СУЧАСНІ ФІНАНСОВО-ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ

*А. Ю. Сірко, к. е. н., старший викладач,
кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Вплив цифрових технологій на фінансово-платіжні системи полягає в тому, що цифрові технології, та інтернет-банкінг, мобільні платежі і електронні гаманці, впливають на щоденні фінансові транзакції та платіжні системи. Впровадження цифрових технологій у фінансовий сектор значно спростило доступ до фінансових послуг для користувачів. Сучасні інтернет-банкінг та мобільні додатки дозволяють здійснювати банківські операції швидко та зручно, незалежно від місця перебування клієнта. Крім того, цифрові технології підвищують безпеку фінансових транзакцій. Розширення методів аутентифікації, використання шифрування та моніторингу дозволяють запобігати шахрайству та кіберзлочинності у фінансовому секторі [1].

Процес переходу до цифрових фінансових сервісів сприяє розвитку електронної комерції та безготівкових платежів. Це стимулює економічний розвиток та сприяє зручності та швидкості проведення операцій для бізнесу та споживачів. Розширення цифрових технологій у фінансовому секторі відкриває нові можливості для інновацій та покращення обслуговування клієнтів. Вдосконалені алгоритми аналізу даних та персоналізовані підходи дозволяють банкам та фінансовим установам підвищити ефективність своєї діяльності та задоволеність клієнтів.

Роль блокчейну у фінансових послугах полягає в потенціальних перевагах застосування технології блокчейн для підвищення безпеки, ефективності та прозорості у фінансових операціях. Блокчейн технологія вже змінює підхід до зберігання та обміну фінансових даних. Ця технологія дозволяє створювати децентралізовані бази даних, які є невразливими до змін та маніпуляцій, що підвищує рівень безпеки фінансових транзакцій [2].

Однією з ключових переваг блокчейну є зменшення проміжних ланок у фінансових операціях. Це дозволяє скоротити витрати та час на транзакції, що може позитивно позначитися на швидкості та ефективності фінансових послуг. Технологія блокчейн також сприяє підвищенню прозорості та відкритості у фінансових операціях. Завдяки можливості перевірки даних та транзакцій в реальному часі, користувачі можуть бути впевнені в справедливості та безпеці своїх фінансових взаємодій.

Розширення застосування блокчейн технології в фінансових послугах відкриває нові можливості для створення інноваційних продуктів та послуг. Створення «смарт контрактів», криптовалют та нових фінансових інструментів є лише початком того, що може змінити блокчейн у фінансах. Блокчейн технологія також може сприяти покращенню доступності фінансових послуг для населення,

шляхом зменшення бюрократичних бар'єрів та спрощення процесів забезпечення безпеки та конфіденційності даних клієнтів.

Штучний інтелект в фінансових послугах дослідимо, як використання штучного інтелекту, такого як машинне навчання та аналітика даних, може оптимізувати процеси прийняття рішень та покращити обслуговування клієнтів у сфері фінансів. Впровадження штучного інтелекту у фінансовий сектор дозволяє автоматизувати багато процесів, що раніше вимагали людської інтервенції. Алгоритми машинного навчання дозволяють аналізувати великі обсяги даних та прогнозувати тенденції у фінансових ринках.

Однією з ключових переваг використання штучного інтелекту у фінансах є здатність оперативно реагувати на зміни в реальному часі. Автоматизовані системи можуть швидше та ефективніше виявляти аномалії та ризики у фінансових операціях. Штучний інтелект може також поліпшити особисте фінансове планування для клієнтів. Персоналізовані рекомендації та прогнози фінансових транзакцій дозволяють краще контролювати власні фінанси та здійснювати виважені рішення. Використання штучного інтелекту у фінансах також може сприяти зменшенню обману та кіберзлочинності у галузі фінансових послуг. Системи штучного інтелекту можуть виявляти підозрілі патерни та запобігати шахрайству [3].

Інтеграція штучного інтелекту у фінансову сферу відкриває нові можливості для розвитку інноваційних фінансових продуктів та послуг. Вдале поєднання технологій штучного інтелекту та фінансових послуг може стати ключем до більш ефективних та прогресивних рішень у цій галузі. Перехід до використання штучного інтелекту у фінансових послугах вимагає уваги до етичних та конфіденційних питань. Необхідно розвивати стандарти забезпечення прозорості та відповідальності у використанні штучного інтелекту для підтримання довіри клієнтів та ефективності фінансової системи. Дослідження тенденцій розвитку фінансово-платіжних систем відзначило ключові аспекти, що перетворюють фінансовий сектор у сучасному світі. Вплив цифрових технологій, блокчейну та штучного інтелекту прискорює та удосконалює фінансові послуги, роблячи їх більш доступними та ефективними.

Отже, розвиток цифрових технологій в фінансовому секторі сприяє інноваціям та покращенню якості обслуговування клієнтів. Цифровий прогрес і новітні рішення у галузі блокчейну та штучного інтелекту відкривають нові перспективи для розвитку фінансової системи, стимулюючи технологічний прорив та модернізацію фінансових послуг.

Список використаних джерел.

1. Геддер Д. Цифрова революція у фінансах: від трансформації до інновацій. Фінансовий інститут розвитку. 2021. 312 с.
2. Джонсон Е. Блокчейн та майбутнє фінансів: перспективи та виклики. Технології та Фінанси. 2019. 278 с.
3. Сміт А. Штучний інтелект у фінансах: нові можливості та виклики. Фінансові Технології Майбутнього. 2020. 256 с.

НАРОЩУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

К. К. Танкушина, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

*Науковий керівник: Л. І. Бровко,
к. е. н., доцент, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

В умовах воєнного стану аграрні підприємства України стикаються з безпрецедентними викликами, що суттєво впливають на їх фінансову стабільність та здатність забезпечувати економічне зростання. Воєнні дії, окупація окремих територій, порушення ланцюгів постачання, скорочення експорту та зниження купівельної спроможності всередині країни створюють надзвичайно складні умови для ведення бізнесу. У таких обставинах питання нарощування фінансових ресурсів стає одним із ключових для виживання та подальшого розвитку аграрних підприємств.

Основним завданням аграрного сектору є забезпечення продовольчої безпеки країни, і його фінансова стійкість є важливим елементом цієї системи. Тому вивчення та пошук резервів нарощування фінансових ресурсів у цей період набуває особливої актуальності. Резерви фінансових ресурсів можуть бути реалізовані як через вдосконалення внутрішнього управління підприємством, так і через залучення зовнішніх джерел фінансування.

Одним із перших напрямків оптимізації використання наявних фінансових ресурсів є підвищення ефективності управління грошовими потоками. Підприємства повинні більш чітко контролювати свої витрати, зокрема аналізуючи кожен аспект операційної діяльності. Рациональне використання ресурсів у виробничому процесі, оптимізація витрат на логістику, енергозабезпечення та паливо може значно зменшити фінансовий тягар. Крім того, впровадження сучасних інформаційних технологій для моніторингу та управління фінансовими потоками дозволяє забезпечити точніший контроль над оборотними коштами та зменшити ризик втрат.

Іншою важливою можливістю є диверсифікація джерел фінансування. В умовах, коли традиційні джерела капіталу, такі як банківські кредити, можуть бути обмеженими через підвищені ризики і відсутність гарантій, аграрним підприємствам варто звертати увагу на альтернативні варіанти. Зокрема, збільшення співпраці з міжнародними фінансовими установами, що спеціалізуються на підтримці сільського господарства, або звернення до міжнародних грантів та програм допомоги може стати важливим джерелом додаткових фінансових ресурсів. Європейський Союз, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Міжнародний валютний фонд, а також численні приватні фонди активно підтримують аграрні ініціативи, особливо в умовах воєнного конфлікту.

Держава також може відігравати важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності аграрних підприємств. Одним із резервів є отримання державної підтримки у вигляді дотацій та субсидій. В умовах воєнного стану уряд може розширити програми допомоги для аграріїв, зокрема компенсувати частину витрат на насіння, паливо чи добрива. Крім того, важливою є підтримка відшкодування збитків, завданих воєнними діями, з метою зменшення фінансового навантаження на підприємства та забезпечення їх відновлення.

Залучення іноземних інвесторів та партнерів також може відігравати важливу роль у нарощуванні фінансових ресурсів. Хоча інвестори можуть уникати вкладення в країни з високим рівнем ризику, все ж існують ті, хто розглядає Україну як перспективний ринок для аграрного бізнесу. Для залучення інвестицій аграрним підприємствам необхідно демонструвати ефективне управління ризиками, прозорість діяльності та чітку стратегію розвитку. Партнерство з іноземними компаніями може також сприяти впровадженню інноваційних технологій, що, своєю чергою, підвищить продуктивність і збільшить прибутки.

Агропідприємства можуть скористатися можливостями кооперації та об'єднання зусиль з іншими гравцями ринку. Створення виробничих кооперативів або аграрних холдингів дозволяє зменшити витрати на виробництво завдяки спільному використанню інфраструктури, техніки та матеріально-технічних ресурсів. Така модель може сприяти нарощуванню фінансових можливостей підприємств, особливо у періоди кризи, коли кожна копійка має значення.

Особливу увагу варто звернути на можливості збільшення доходів через розвиток експортної діяльності. Хоча багато логістичних ланцюгів було порушено, підприємства можуть шукати нові ринки збуту продукції, зокрема у країнах Європейського Союзу, де попит на аграрну продукцію залишається стабільно високим. Забезпечення доступу до нових ринків вимагає адаптації до міжнародних стандартів якості продукції, а також розширення мережі партнерських відносин із закордонними покупцями.

Ще одним вагомим резервом є розвиток виробничих процесів за допомогою технологічних інновацій. Впровадження точного землеробства, автоматизація виробничих процесів, використання дронів для моніторингу полів, а також біотехнологічні інновації можуть значно підвищити ефективність виробництва і знизити собівартість продукції. Така модернізація дозволить аграрним підприємствам краще контролювати витрати та оптимізувати ресурси, що сприятиме збільшенню фінансових результатів.

Отже, в умовах воєнного стану аграрні підприємства мають можливості для нарощування фінансових ресурсів через ефективне управління наявними коштами, залучення альтернативних джерел фінансування, впровадження інновацій та диверсифікацію діяльності. Для реалізації цих резервів важливо впроваджувати сучасні підходи до управління, орієнтуватися на міжнародні практики та підтримувати гнучкість у реагуванні на зовнішні виклики. Лише так можна забезпечити фінансову стабільність підприємства та його подальший розвиток навіть у складних умовах.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ КРЕДИТУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

В. С. Хоменко, курсант 4 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України

*Науковий керівник: М. М. Фролов,
к. ю. н., доцент, кафедра
цивільно-правових дисциплін ФПФПКПНПУ,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна*

Розвиток аграрного сектору економіки України є одним із пріоритетних напрямків державної політики. Особливу роль у цьому процесі відіграють фермерські господарства, які потребують фінансової підтримки для ефективного функціонування та розвитку. Кредитування фермерських господарств є важливим інструментом такої підтримки, проте воно має свої особливості та правові аспекти, які потребують детального розгляду.

Правове регулювання кредитування фермерських господарств в Україні здійснюється на основі низки нормативно-правових актів, серед яких ключову роль відіграють Закон України «Про фермерське господарство», Закон України «Про банки і банківську діяльність», Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України», а також Цивільний та Господарський кодекси України. Ці нормативні акти визначають загальні засади кредитування фермерських господарств, встановлюють особливості надання державної підтримки та регулюють відносини між кредиторами та позичальниками. Як зазначає О.В. Гафурова, «кредитування фермерських господарств має здійснюватися на основі принципів, які забезпечують ефективність та доступність кредитних ресурсів для аграрних виробників» [1, с. 78]. До таких принципів належать цільовий характер кредитування, строковість та поворотність кредиту, забезпеченість кредиту, платність кредитних ресурсів та диференційований підхід до позичальників. Ці принципи знаходять своє відображення у правових нормах, що регулюють процес кредитування фермерських господарств.

Важливим аспектом правового регулювання кредитування фермерських господарств є визначення особливостей надання державної підтримки. Згідно з Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України», держава може надавати підтримку фермерським господарствам шляхом здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів. На думку Т. О. Коваленко, «державна підтримка кредитування фермерських господарств є важливим інструментом стимулювання розвитку аграрного сектору, проте потребує

вдосконалення механізмів її реалізації та підвищення ефективності використання бюджетних коштів» [2, с. 45]. Одним із ключових правових аспектів кредитування фермерських господарств є забезпечення виконання кредитних зобов'язань. У цьому контексті особливого значення набуває інститут застави сільськогосподарських земель. Як зазначає В. Ю. Уркевич, «застава земель сільськогосподарського призначення може стати ефективним механізмом забезпечення кредитів для фермерських господарств, проте потребує чіткого правового регулювання та врахування специфіки аграрного виробництва» [3, с. 112]. Важливим правовим аспектом кредитування фермерських господарств є також регулювання процедури оцінки кредитоспроможності позичальників. У цьому контексті слід звернути увагу на необхідність врахування специфіки аграрного виробництва та сезонності доходів фермерських господарств. На думку І. А. Ломакіної, «оцінка кредитоспроможності фермерських господарств має здійснюватися з урахуванням особливостей їх господарської діяльності, що вимагає розробки спеціальних методик та критеріїв оцінювання» [4, с. 67].

Окремої уваги заслуговує питання правового регулювання альтернативних форм кредитування фермерських господарств, таких як лізинг та аграрні розписки. Ці інструменти дозволяють розширити доступ фермерських господарств до фінансових ресурсів та зменшити ризики кредитування. Як зазначає О. М. Туєва, «запровадження аграрних розписок як інструменту кредитування фермерських господарств потребує вдосконалення правового регулювання та створення ефективної системи їх обігу та виконання» [5, с. 89]. Важливим аспектом правового регулювання кредитування фермерських господарств є також забезпечення захисту прав та інтересів як кредиторів, так і позичальників. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток інституту фінансового омбудсмена та вдосконалення механізмів досудового врегулювання спорів. На думку А. М. Статівки, «створення ефективної системи захисту прав учасників кредитних відносин у аграрному секторі є необхідною умовою розвитку кредитування фермерських господарств та підвищення довіри до фінансових інститутів» [6, с. 134].

Одним із перспективних напрямків розвитку правового регулювання кредитування фермерських господарств є створення спеціалізованих аграрних банків або кредитних установ. Такі інституції могли б враховувати специфіку аграрного виробництва та пропонувати фермерським господарствам більш гнучкі та адаптовані до їх потреб кредитні продукти. Як зазначає В. М. Єрмоленко, «створення спеціалізованого аграрного банку могло б стати важливим кроком у розвитку системи кредитування фермерських господарств, проте потребує

ретельного опрацювання правових засад його діяльності та механізмів державної підтримки» [7, с. 56]. Важливим аспектом правового регулювання кредитування фермерських господарств є також забезпечення прозорості та ефективності використання кредитних ресурсів. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток системи моніторингу та контролю за цільовим використанням кредитів, наданих фермерським господарствам. На думку О. В. Гафурової, «вдосконалення механізмів контролю за використанням кредитних ресурсів фермерськими господарствами є необхідною умовою підвищення ефективності кредитування та зменшення ризиків для кредиторів» [1, с. 80].

Підсумовуючи, слід зазначити, що правове регулювання кредитування фермерських господарств в Україні є комплексним та багатоаспектним питанням, яке потребує подальшого вдосконалення та адаптації до сучасних економічних умов. Розвиток правової бази у цій сфері має бути спрямований на забезпечення доступності кредитних ресурсів для фермерських господарств, створення ефективних механізмів державної підтримки, вдосконалення системи оцінки кредитоспроможності позичальників та забезпечення захисту прав усіх учасників кредитних відносин. Лише за таких умов кредитування може стати дійсно ефективним інструментом підтримки та розвитку фермерських господарств в Україні.

Список використаних джерел.

1. Гафурова О. В. Правові аспекти кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Часопис Київського університету права. 2019. № 2. С. 77–81.
2. Коваленко Т. О. Правове забезпечення державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 41–47.
3. Уркевич В. Ю. Проблеми правового регулювання кредитування аграрних товаровиробників. Право України. 2018. № 5. С. 109–117.
4. Ломакіна І. А. Особливості оцінки кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2019. № 1. С. 64–70.
5. Туєва О. М. Правові аспекти використання аграрних розписок як інструменту кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Проблеми законності. 2020. № 148. С. 85–93.
6. Статівка А. М. Захист прав суб'єктів аграрного кредитування: правові аспекти. Вісник Національної академії правових наук України. 2018. № 3. С. 129–138.
7. Єрмоленко В. М. Правові засади створення та діяльності аграрного банку в Україні. Право України. 2019. № 7. С. 52–59.

СПОСОБИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИМИ ВИРОБНИКАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

М. М. Чикалюк, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет», м. Чернівці, Україна

Ефективне фінансування аграрного виробництва є критичним фактором розвитку сільського господарства в Україні, як однієї із експортоорієнтованих галузей економіки України.

Для аграріїв це означає кілька ключових моментів, які безпосередньо впливають на його розвиток:

1. Підвищення конкурентоспроможності: Залучення фінансових ресурсів дозволяє аграрним виробникам інвестувати в нові технології, автоматизацію та модернізацію обладнання. Це підвищує продуктивність праці, зменшує собівартість продукції та робить агропідприємства більш конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

2. Інновації та сталий розвиток: Наявність фінансової підтримки дозволяє аграріям впроваджувати нові методи ведення господарства, такі як точне землеробство, використання сучасних сортів насіння та технологій збереження ґрунтів. Це сприяє більш ефективному та сталому використанню ресурсів.

3. Розширення виробничих потужностей: Фінансова підтримка допомагає збільшувати обсяги виробництва, інвестуючи у збільшення площ посівів, будівництво нових ферм чи цехів для переробки продукції. Це дозволяє виробникам масштабувати бізнес і задовольняти більший попит.

4. Зниження фінансових ризиків: Залучення державної або приватної фінансової підтримки може допомогти аграріям зменшити ризики, пов'язані з погодними умовами, змінами цін на продукцію або кредитними навантаженнями. Наприклад, субсидії або пільгові кредити можуть бути важливим механізмом для підтримки стабільного функціонування в умовах невизначеності.

5. Покращення добробуту сільських громад: Підвищення ефективності аграрного виробництва через фінансову підтримку стимулює розвиток сільської інфраструктури, створення нових робочих місць, а отже, і покращення рівня життя сільського населення. Це допомагає зупинити міграцію людей до міст і сприяє розвитку сільських громад.

Загалом, ефективне фінансування аграрного сектору стає рушійною силою для його розвитку, допомагаючи вирішувати як виробничі, так і соціально-економічні завдання.

Фінансове забезпечення аграрних виробників в Україні на 2024 рік включає кілька ключових державних програм:

1. Програма «Доступні кредити 5-7-9%». Вона дозволяє агровиробникам отримувати кредити на вигідних умовах – до 90 млн грн для аграрного бізнесу та до

150 млн грн для переробних підприємств. Ця програма продовжує діяти, допомагаючи забезпечити доступ до фінансування для модернізації та розвитку бізнесу.

2. Компенсація вартості сільськогосподарської техніки. Держава відшкодовує до 25% вартості техніки вітчизняного виробництва, що стимулює аграріїв до оновлення обладнання та підвищення ефективності виробництва.

3. Гранти на розвиток садівництва та тепличних господарств. Для аграріїв доступні гранти до 7 млн грн для садівництва і до 10 млн грн для тепличного господарства, що сприяє розвитку цих напрямів.

4. Підтримка меліорації. У 2024 році аграрії також можуть отримати компенсацію до 50% вартості відновлення та будівництва меліоративних систем, що допомагає підвищити врожайність на зрошуваних землях.

Додатково, значні ресурси спрямовуються на підтримку аграріїв у регіонах, постраждалих від війни, а також на меліорацію земель та компенсацію втрат урожаю внаслідок підриву Каховської ГЕС [1].

Банківські інструменти фінансування аграрного виробництва в Україні включають кілька важливих механізмів, які допомагають аграрним підприємствам отримати необхідні ресурси для розвитку:

1. Кредити за програмою «5-7-9%» – одна з найпопулярніших серед аграріїв: за підсумками 2023 року 10,9 тис. господарств отримали 44,5 млрд грн за цією програмою, а за перший місяць 2024 року – понад 400 господарств отримали 1,6 млрд грн. [2].

2. Кредитування на оборотний капітал: Багато банків пропонують кредити для агровиробників на покриття сезонних витрат, таких як закупівля насіння, добрив, паливно-мастильних матеріалів. Ці кредити зазвичай короткострокові, до одного року, і можуть покривати до 80-90% вартості витрат.

3. Лізинг сільськогосподарської техніки: Лізингові угоди дозволяють аграрним підприємствам отримувати нову техніку без необхідності одразу сплачувати повну вартість. Це дає можливість модернізувати технічний парк, сплачуючи вартість у розстрочку з фіксованими виплатами.

4. Фінансування під заставу аграрних розписок: Аграрні розписки – це фінансові інструменти, які дозволяють аграріям отримати кредити, використовуючи майбутній урожай або інші активи як заставу. Банки видають кредити на підставі розписок, що забезпечує додаткові можливості для фінансування без необхідності класичних застав.

5. Інвестиційні кредити: Це довгострокові кредити на придбання активів, розвиток інфраструктури або розширення виробничих потужностей. Термін таких кредитів зазвичай складає від кількох років, а відсоткові ставки варіюються залежно від ризиків і умов ринку.

6. Фінансування через фонд часткового гарантування кредитів: Цей інструмент дозволяє зменшити вимоги до застави, що робить кредити більш доступними для малих фермерів. Фонд покриває частину ризиків банку, що видає кредит, зменшуючи фінансове навантаження на аграріїв [1].

Крім державних програм кредитування, кредитних пропозицій банків, фінансування з грантовою складовою від міжнародних фінансових організацій, грантів міжнародних проектів технічної допомоги, аграріям варто звертати увагу на фінансові продукти, які пропонує небанківський сектор.

Насамперед у малих та середніх агровиробників (з земельним банком до 200 га) можуть виникати складнощі із банківським кредитуванням через відсутність якісної фінансової звітності. Банку важко оцінювати їхню надійність та кредитоспроможність.

Ринок небанківських фінансових послуг контролює та ж інституція, що й ринок банківських послуг – Національний банк України (НБУ).

Небанківські фінансові інструменти для залучення капіталу аграріями:

Лізинг – це фінансовий продукт, при якому аграрій отримує техніку чи обладнання в оренду з можливістю подальшого викупу. Лізинг також пропонують деякі банки.

Зворотний лізинг – механізм, при якому аграрій продає свої активи фінансовій компанії, а потім орендує їх назад, з можливістю викупу.

Факторинг – послуга, де фінансова компанія купує дебіторську заборгованість підприємства, що дозволяє отримати гроші за продані товари чи послуги до моменту фактичного отримання платежу. Деякі банки також надають такі послуги.

Товарний кредит – форма фінансування, при якій аграрії отримують товари або послуги з відстрочкою платежу.

Основні надавачі небанківських фінансових послуг:

Фінансові компанії – надають широкий спектр фінансових продуктів, включаючи лізинг та факторинг.

Компанії-виробники – зазвичай надають товарні кредити для купівлі власної продукції, таких як насіння, добрива або техніка.

Кредитні спілки – локальні фінансові організації, які надають позики або фінансову підтримку малим і середнім аграрним підприємствам.

Залучення фінансових ресурсів є ключовим чинником розвитку аграрного виробництва, оскільки воно забезпечує доступ до новітніх технологій, модернізацію технічної бази та підвищення продуктивності. Без належного фінансування аграрії не можуть ефективно реагувати на виклики, такі як зміна клімату, нестабільність ринків чи потреба в оновленні обладнання. Державні програми підтримки, пільгове кредитування та небанківські інструменти, такі як лізинг чи факторинг, дають можливість підвищити ефективність використання ресурсів і забезпечити стійке зростання в агросекторі.

Список використаних джерел.

1. Уряд України цього року розширив перелік програм державної підтримки аграріїв. URL: <https://agronews.ua/news/uryad-ukrayiny-czogorich-rozshyruv-perelik-program-derzhavnoyi-pidtrymky-agrariyiv/>

2. Небанківське фінансування для фермерів: що пропонує ринок URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1555-nebankivske-finansuvannya-dlya-fermeriv-scho-proponuye-rinok>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАВДАНЬ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В. В. Шевчук, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

*Науковий керівник: О. М. Грабчук, д. е. н.,
професор, кафедра фінансів,
банківської справи та страхування,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Процес фінансового управління підприємством є складним творчим видом діяльності, організаційне підґрунтя якого специфічне для кожного виду діяльності, особливостей фінансово-господарської діяльності підприємства та умов економічного середовища, в якому підприємство перебуває. На ефективність фінансового управління підприємством впливає також стадія життєвого циклу підприємства та типова динаміка його фінансового, операційного та виробничого циклів.

Сільськогосподарські підприємства здійснюють особливу фінансово-господарську діяльність, основою специфіки якої є виробничий процес, строго організований у часі і високозалежний від природних умов, не тільки від умов економічного середовища. До того ж сільськогосподарські підприємства України нині перебувають в умовах агресивного економічного середовища, часто працюючи з недостатністю економічних ресурсів, людських, фінансових, господарчих, зазнаючи прямих втрат в результаті воєнних дій. Ситуацію, в якій опинились зараз сільськогосподарські підприємства України, у повній мірі можна охарактеризувати як невизначену.

В таких умовах типові завдання фінансового управління сільськогосподарськими підприємствами трансформуються, набувають нового змісту та методів і способів реалізації. Зокрема в межах критеріального підходу фінансового менеджменту підприємства реалізують завдання: визначення показників фінансового стану підприємства; впровадження системи діагностики та моніторингу стану підприємства; оцінки зовнішніх загроз функціонування підприємства; своєчасного впровадження у фінансову діяльність підприємства сучасних технологій управління та інструментарію їх забезпечення. В умовах невизначеності реалізація цих завдань для сільськогосподарських підприємств передбачає більш жорстке дотримання фінансових норм та нормативів,

необхідність забезпечення більш високої ліквідності активів, ніж зазвичай, необхідність враховувати можливість готівкових розрахунків. При оцінці зовнішніх загроз діяльності підприємства слід також враховувати можливість фізичних втрат ресурсів, з огляду на що страхування здійснювати не тільки у фінансовій формі, взаємодіючи із страховими компаніями, а й перетворювати страхові резерви підприємства у матеріальні активи. При цьому для підприємства є необхідним використовувати інноваційні методи реалізації своєї операційної та фінансової діяльності: операційної діяльності – як впровадження нових технологій сільськогосподарського виробництва з огляду на виникнення ризиків деструктивних кліматичних змін; фінансової – як впровадження діджитал-технологій у забезпечення фінансових ресурсів для більш оперативного їх постачання.

В межах програмно-цільового підходу типовими завданнями фінансового управління є: ідентифікація ризиків і пов'язаних з ними потенційних небезпек та загроз; мінімізація фінансових ризиків; забезпечення ефективного і швидкого виходу підприємства із фінансової кризи та мінімізація її наслідків. З огляду на те, що для сільськогосподарських підприємств незначні раніше ризики набувають системного характеру, то необхідними стають побудова карти ризиків та визначення їх ієрархії. В умовах дефіциту фінансових ресурсів фінансування захисту від всіх видів ризиків стає неможливим, тому підприємство має забезпечувати фінансування захисту від найбільш значущих ризиків. Такі ризики будуть організовані за географічною локацією і залежати від сукупності зовнішніх, часто неекономічних загроз.

Завдання системного підходу фінансового управління, як правило, є наступними: контроль та оцінка ефективності дії системи фінансового управління; підтримання динамічної рівноваги розподілу фінансових ресурсів; забезпечення адаптаційних можливостей підприємництва. Ця група завдань найтісніше пов'язана із завданнями критеріального підходу. Отож завдання моніторингу фінансового стану підприємства набуває особливої значущості. При цьому сільськогосподарське підприємство повинно мати змогу гнучко реагувати на ризики й загрози, а гнучкість реакції підприємства часто визначається більш високою диверсифікацією діяльності підприємства та постійною здатністю до релокації. Фінансова ефективність діяльності сільськогосподарського підприємства при цьому зменшиться, проте його здатність адаптуватись до ризиків і загроз зросте.

В межах процесного підходу фінансове управління підприємством спрямоване на реалізацію наступних завдань: підтримку фінансової стійкості та платоспроможності підприємства; підтримку рівноважності грошових потоків підприємства. Якщо реалізація першого завдання для підприємства не матиме особливих проблем за умови, якщо перераховані вище завдання фінансового управління виконані, то досягнення рівноважності грошових потоків майже недосяжне з огляду на специфіку їх формування для сільськогосподарських підприємств. Навіть у ситуації стабільного економічного середовища формування грошових надходжень вітчизняних сільськогосподарських підприємств та виконання грошових витрат мали суттєві розходження у часі. Оскільки ринок ф'ючерсних контрактів на сільськогосподарську продукцію в Україні і до війни не був розвинутим, то долалось таке розходження за рахунок запозичень. В умовах дефіцитності фінансових ресурсів та їх високої вартості сільськогосподарські підприємства мають суттєві перешкоди при вирівнюванні від'ємного та додатного грошових потоків. Залишається два шляхи досягнення їх рівноважності: резервування грошових коштів у період їх надлишку та формування асоціацій підприємств для збільшення можливостей вирівнювання потоків грошових коштів. Обидва шляхи призведуть до зменшення рентабельності основної діяльності підприємств.

В межах комплексного підходу фінансового управління передбачається реалізація наступних завдань: створення умов для формування оптимального обсягу фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел у їх рівноважному співвідношенні; створення умов, необхідних для забезпечення оптимального обсягу і рівня ефективності інвестицій. Попередньо наведені завдання фінансового управління в умовах невизначеності та ризику передбачають посилення фінансової стійкості та додаткове резервування власних фінансових ресурсів для забезпечення постачання активами, необхідними для основної діяльності. Отож відразу спостерігатиметься нерівноважність фінансових ресурсів за зовнішніми та внутрішніми джерелами їх формування. Завдання фінансового управління у такому випадку полягатимуть у мінімізації фінансових втрат від сповільнення обігу капіталу. Фінансова стратегія, якою б вона не була до настання ситуації невизначеності, набуде форми консервативної. Загалом для сільськогосподарських підприємств й у часи стабільного функціонування більш властивими були компромісна та консервативна фінансова стратегії, ніж агресивна та компромісна. У ситуації невизначеності та ризику прийняття консервативної стратегії стає майже обов'язковим.

Секція 4. Інформаційні системи і технології в аграрному секторі

INNOVATIVE APPROACHES IN THE DIGITALIZATION OF THE FINANCIAL SECTOR OF UKRAINE

O. M. Karamushka,

*PhD in Economics, Associate Professor,
Acting Head of the Department of Information Systems and Technologies,
Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine,*

A. Djakona, PhD, Professor,
*Vice-Rector for Innovations and Development,
ISMA University of Applied Sciences, Riga, Latvia*

Digitization of the financial sector is crucial for the modern economy, especially in the context of globalization and rapid technological development. This process makes it possible to significantly improve the availability of financial services, increase efficiency and transparency, and strengthen the country's economic stability. For Ukraine, which in recent years has been actively adapting to new digital realities, this is especially important, as digitalization opens up wide opportunities for attracting investments, supporting small and medium-sized businesses, as well as for financial inclusion of the population. The implementation of digital technologies in the banking sphere provides customers with quick access to services, regardless of their place of residence or time of day. This is especially relevant in Ukraine, where many people live in remote regions and do not always have the opportunity to receive financial services in the traditional way.

Artificial intelligence and automation also play an important role in digitization. Thanks to AI, banks can automate many routine processes, improving the quality of customer service, processing requests faster and providing a personalized approach. For example, automated systems for real-time fraud detection reduce financial risks for banks and customers, and personalized offers based on data analysis help customers get exactly the services they need. Innovative approaches to the digitalization of the financial sector of Ukraine cover a number of directions, among which the following stand out:

1. Development of electronic money and digital currencies. Ukraine is actively exploring the possibilities of introducing a digital hryvnia, which could change the structure of the country's payment market. The National Bank of Ukraine (NBU) is working on pilot projects of a digital currency that will enable instant transfers between individuals and businesses, reducing transaction costs. The digital hryvnia can ensure transparency of transactions, which will help reduce the level of the shadow economy. In addition, such a currency can become the basis for new financial products, such as smart contracts that automate the execution of transactions. It is planned to be introduced in 2026.

2. Fintech platforms and mobile banking applications. The development of fintech in Ukraine has significantly expanded the possibilities of users to receive the services of financial institutions through convenient and functional mobile applications. Banks offer services to customers through digital platforms that allow transactions to be performed in

a few clicks, without the need to visit a branch. This not only saves time, but also ensures the security of user data. In addition, Fintech services promote financial inclusion by being convenient for small businesses and the self-employed, providing access to microcredit and simplifying investments.

3. Implementation of artificial intelligence (AI). Artificial intelligence is one of the most promising technologies in the financial sphere. With the help of AI, banks can analyze large volumes of data about customers, which allows to increase the accuracy of credit scoring, personalize offers and respond more quickly to changes in customer behavior. Also, AI helps detect suspicious transactions in real time, which significantly increases the level of security of financial transactions. This is important both to reduce the level of fraud and to strengthen the reputation of financial institutions.

4. Open Banking. The open banking model, which provides access to banking data through standardized APIs, allows financial institutions to cooperate with third parties – fintech companies and other organizations. This enables the creation of innovative services, such as multifunctional mobile applications that combine banking, account management, bill payment, investments and insurance. Open banking also stimulates competition in the market, as it allows new players to enter the market with innovative products that meet modern customer requirements.

5. Blockchain technologies. Blockchain provides a decentralized and transparent data accounting structure, which is especially relevant for ensuring the safety and reliability of financial transactions. This technology makes it possible to store financial records in such a way that they cannot be changed without the consent of all participants in the network, which reduces the risk of fraud. The use of blockchain also opens up prospects for the implementation of smart contracts that automate the execution of agreements and reduce the need for intermediaries.

6. Integration of Big Data. Big data analytics allows financial institutions to process information that traditional data processing methods could not effectively process. Thanks to this, banks get the opportunity to better understand the needs of customers, which helps to create products and services adapted to individual requirements. For example, by analyzing customer transactions, banks can predict future financing needs, offer favorable terms for loans or investments.

7. Cybersecurity. Data protection is becoming a critical factor for customer trust in today's digital world. Banks implement a multi-layered security system that includes biometric authentication, multi-factor authentication, modern encryption tools and AI-based threat detection systems. In addition, given the growing threat of cyberattacks, financial institutions are investing in increased cyber resilience, which includes regular system reliability tests and staff training to prevent data leaks and improve customer security.

Ukraine is keeping pace with global trends in the digitalization of the financial sector, which helps expand access to financial services and stimulates the country's economic growth. Digitization of the financial sector is not only a necessary step for Ukraine's integration into the world economy, but also a powerful tool for increasing the country's competitiveness, promoting inclusiveness and security.

ONLINE BANKING AND SHOPPING FOR FARMERS: THE MALDIVIAN CASE

*N. Abdulla, PhD, Research Associate,
The Maldives National University, Male', the Republic of Maldives*

Agriculture is a critical component of the Maldivian economy, contributing approximately 5-10% to the Gross Domestic Product (GDP), according to the World Bank statistics. The sector primarily consists of subsistence and semi-subsistence practices, facing significant challenges due to limited natural resources such as land, fertile soil, and freshwater. Climate change further exacerbates these issues through flooding, salinization, and drought. Farming usually takes place in household gardens and small plots, utilizing methods like bush fallow and hydroponics to cultivate a variety of crops.

Farmers often struggle to access agricultural inputs, relying on distributors in the capital city or local shops, which may not be available to all communities. This limited access complicates their ability to select and obtain the specific crops necessary for effective farming. The keystone to deal with this issue is online banking that emerged as a transformative tool for Maldivian farmers and fisherfolks. According to the Maldives Monetary Authority, the number of bank accounts in the Maldives has significantly increased, with many rural residents now using these services.

Online banking is available for all customers of the Bank of Maldives and Maldives Islamic Bank, the two main banks operating throughout the islands. These banks have established customer service centers in the central administrative atolls, making financial services more accessible to rural residents. Key locations such as Addu Atoll, Laamu Atoll, Gn Atoll, and Ha Atoll could serve as central hubs for online banking, allowing farmers to easily access banking services without having to travel long distances. This infrastructure presents a viable platform for enhancing financial accessibility, enabling farmers to manage their funds, apply for loans, and facilitate transactions more efficiently. By leveraging these banking services, farmers can better address their agricultural input needs and strengthen their overall economic resilience.

Despite the advantages of online banking, such as faster payments that help alleviate cash flow issues, there are still very few online agricultural input suppliers, primarily based in the capital, like "Prime Maldives," "Alvidha Maldives," and "Huba Plants". The absence of e-commerce and online shopping options in agriculture limits farmers' ability to access necessary inputs from their remote islands, which is especially critical given the Maldives' unique geography, where islands are interconnected by sea transport routes.

Integrating platforms that connect producers directly to markets could enable farmers to reach a broader customer base, allowing them to sell their produce directly to consumers without intermediaries and purchase agricultural inputs of their choice. Improving access to both financial services and agricultural inputs can enhance the overall resilience and financial stability of farmers, addressing longstanding challenges in the agricultural sector.

However, one significant hurdle in implementing online shopping and selling markets for farmers is digital literacy. Many farmers lack the skills needed to effectively navigate online platforms, making it a substantial barrier. Additionally, unreliable internet connectivity in remote areas further complicates the adoption of these technologies.

This lack of digital skills and connectivity is particularly concerning because enhanced access to e-commerce could greatly improve farmers' ability to reach broader markets and acquire necessary agricultural inputs. While online banking has revolutionized financial access for many, enabling quick transactions and reducing cash flow issues, the potential of online marketplaces remains largely untapped without addressing these foundational barriers.

Bridging the gap in digital literacy and ensuring reliable internet access are crucial steps toward empowering farmers to fully benefit from these technological advancements and connect directly with consumers.

Moreover, it's worth noting that while over 90 % of Maldivian farmers use smartphones, not all have reliable internet access or the digital skills required to utilize online platforms effectively. Digital literacy alone is not enough; farmers also need robust logistics to facilitate the delivery of agricultural inputs purchased online. Transport options must be reliable to ensure timely delivery, especially to remote islands, where frequent sea transport disruptions and limited storage capacities at airports complicate matters.

Additionally, many farmers are accustomed to local names for agricultural inputs, which can lead to confusion when they encounter products labeled in foreign languages. This language barrier can hinder their ability to use these inputs effectively. Coupled with the financial strain of transport costs, which adds to the overall burden of agricultural input expenses, it becomes clear that a multifaceted approach is needed.

To truly empower Maldivian farmers, it is essential to enhance digital literacy, improve internet access, develop efficient transport logistics, and ensure that labeling is understandable. By addressing these interconnected challenges, we can unlock the potential of e-commerce for farmers, enabling them to thrive in an increasingly digital marketplace.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MARKETING RESEARCH: NEW OPPORTUNITIES AND PERSPECTIVES

*V. D. Kozenkova, PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Information Systems and Technologies,*

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

W. Waszkielewicz, Dr hab. inż., Professor,

University of Economics and Humanities, Bielsko-Biala, Poland

Today, artificial intelligence (AI) is one of the key drivers of development in marketing research. With its powerful algorithms and ability to process vast amounts of data, AI is transforming the approach to market analysis, consumer behavior, and competitive dynamics. The use of artificial intelligence enables marketers to make more informed decisions, respond more effectively to changes in the market environment, and personalize their strategies.

Artificial intelligence in marketing research refers to the use of machine learning algorithms, big data analysis, automation, and other technologies to study market trends and consumer behavior. This includes text analysis, image recognition, demand forecasting, data processing automation, social media analysis, and even content creation.

Among the key directions of using AI in marketing research, the following should be noted:

1. Big Data analysis. Marketing generates vast amounts of data – ranging from consumer preferences to product feedback on social media. AI allows for real-time processing of these data sets, revealing hidden patterns and trends. For instance, machine learning algorithms can analyze consumer behavioral data, helping segment audiences and create personalized offers.

2. Demand forecasting. AI assists marketers in forecasting demand for specific goods and services by analyzing historical data and other factors such as seasonal fluctuations or economic trends. This enables businesses to plan their marketing strategies and inventory management more accurately.

3. Consumer sentiment analysis. AI allows for the examination of consumer sentiments and preferences through the analysis of textual data (such as product reviews or comments on social media). By employing sentiment analysis, companies can quickly and accurately determine what consumers think about their products or services, allowing them to adjust their marketing campaigns accordingly.

4. Social media analysis. Social platforms serve as a powerful source of data on consumer behavior. AI helps analyze user activity on social media, identify trends, and respond to them in real-time. AI-based social media analysis tools can track how users interact with brands, the topics being discussed, and the trends that are forming.

5. Automation of marketing research. Through the use of AI tools, the processes of data collection, processing, and analysis can be significantly automated. Automated

surveys, CRM system integration, competitor analysis automation, and many other tasks can be performed much faster and at a lower cost.

6. Image and video recognition. Utilizing computer vision technologies, AI can analyze images and videos. This can be beneficial for content analysis on social media, monitoring advertising campaigns, or even analyzing how consumers interact with products in physical stores.

There are several notable benefits of AI usage in marketing research, such as:

1. Speed and accuracy. AI can analyze data faster and more accurately than traditional research methods. This allows for timely insights, real-time responses to market changes, and more informed decision-making.

2. Personalization. Through machine learning, companies can better understand consumer preferences and create personalized marketing campaigns. This enhances advertising effectiveness and customer satisfaction.

3. Cost reduction. Automation of processes and the use of AI enable companies to reduce costs associated with marketing research by minimizing the need for manual labor and outdated analysis methods.

4. Forecasting market trends. AI not only allows for the analysis of current data but also forecasts future market trends, enabling companies to stay one step ahead of competitors.

Despite the previously listed benefits, the implementation of AI also presents significant challenges to companies, such as:

1. Data privacy.

As the volume of personal data being processed increases, so do the requirements for privacy protection and compliance with data protection regulations (e.g., GDPR). The use of AI necessitates particular attention to information storage and processing.

2. Need for highly skilled professionals.

AI requires specific skills for implementation and configuration. Companies often face a shortage of specialists in artificial intelligence and data analysis.

3. Risk of over-automation.

Despite the advantages of automation, it is crucial to maintain human oversight over processes. An excessive reliance on AI algorithms may lead to errors in data interpretation or decision-making, which can have negative consequences for businesses.

In conclusion, artificial intelligence opens new horizons in the field of marketing research, providing companies with the ability to understand the market more deeply, predict trends more accurately, and interact more effectively with their audience. The use of AI enables the optimization of processes, increases the speed and accuracy of data analysis, and personalizes marketing strategies. However, to successfully implement these technologies, companies must consider the challenges related to data privacy, specialist training, and the balance between automation and human control.

AUTOMATION OF ACCOUNTING FOR AGRICULTURAL ENTERPRISES IN CROP PRODUCTION

V. O. Kyrychok, Master student, EPP "Accounting and Taxation",

N. K. Vasylieva, Doctor of Economics, Professor,

Department of Information Systems and Technologies,

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

Under modern conditions, almost all production processes at agricultural enterprises can be computerized partially or even completely. Let alone that there is no doubt that accounting is the most automated business process, as it exists and functions in all spheres of activity and the agricultural sector is no exception. However, software products used in this area just superficially helps employees of accounting services who work specifically in agriculture. Therefore, in our opinion, it makes sense to implement complete automation of the received accounting data, which will significantly increase the efficiency of the enterprise and provide more accurate analytical information for making quick and optimal management decisions.

Thanks to artificial intelligence and network IT, specialists can perform all the necessary work with primary and secondary accounting in a completely autonomous mode. This is achieved through templated standardized accounting which does not demonstrate significant variability. In this case, the role of a human expert is reduced to coordinating and controlling how computer systems fulfill the set tasks.

According to the Decree of the President of Ukraine No. 133-UK dated March 21, 2022, the sale and distribution of 1C software as well as the provision of services for its maintenance and implementation are prohibited in the territory of Ukraine. But many business entities did not stop using the old versions of "1C: Accounting". This is explained by the reluctance of entrepreneurs to get rid of the customized software product, rather expensive prices of alternative programs and expected inconveniences that accountants will have to face when transferring the database and in general when mastering the new interface. All of the above, in turn, lead to a number of negative consequences, because analytical data on the enterprise can easily get into russian registers which endangers confidentiality of information. Therefore, it is necessary to finally put an end to the use of software imposed by russia. Moreover, the demand for the development and implementation of a new platform for participants in the Ukrainian agricultural market arose a long time ago.

However, some small farms and sole traders (especially those engaged in crop production) still keep on using the software "1C: Accounting". Therefore, in compliance with our findings we advise these agricultural producers to exchange the outdated software for advanced BAS AGRO Accounting. Our arguments are as follows.

BAS AGRO Accounting, owned by NetHelp (Poland), set itself the goal of simplifying and reducing the cost of processing economic information for small and medium-sized enterprises and created its solution in a convenient format keeping the well-known interface from "1C: Accounting" as much as possible. Customers and users of this program are mainly farms. One can familiarize oneself with the functionality of the program in a more detailed way on the official website: <https://inagro.com.ua/bas-agro-buhgalteria>. The cost of the program for the crop production module is €39,000 per year. But there are also programs for agribusiness, the cost of which is €14,400 per year. Not to mention that the website often informs about promotional offers.

It should be emphasized that the perfect functionality of the BAS AGRO Accounting software provides significant advantages in the analysis and accounting of cutting-edge production technologies. This concerns

- accounting of operations encompassed by the crop production cycle;
- accounting for the operation of own and hired transport, so that, for example, it helps track both the amount of fuel consumed and the number of trips of drivers per month as well as calculate individual advance reports;
- accounting of sown areas taking into account the cartography and a structure of the fields;
- accounting for the production and movement of finished products at the enterprise in parallel with the assessment of the actual cost of finished products.

Practical benefits of using BAS AGRO Accounting are as follows:

- versatility and adaptability to all types of agricultural production activity;
- constant free support of a personal consultant 24/7;
- an opportunity to try a free demo version for 4 months, which will allow you to understand whether the program is suitable for both the cost and the quality of the services provided;
- updating the program version without additional payments;
- the option of running the program in the cloud with guaranteed information protection due to its placement on reliable servers in Germany and Finland;
- automatic formation of financial, tax and statistical reports;
- full analysis of production income and expenses illustrated by means of charts, tables and schemes.

By and large, automation of agribusiness accounting is an integral element of the modern agriculture, which will result in higher profits, increased competitiveness, and enhanced product quality. In conclusion, we strongly believe that effective digital tools of BAS AGRO Accounting, purposefully created to improve the management system and optimize all agricultural stages and processes, should be used to support farming and agribusiness in Ukraine.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВ'ЯЗКУ ЗАДАЧ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

К. А. Анісовець, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

Науковий керівник: С. А. Нужна, к. е. н., доцент, кафедра інформаційних систем і технологій,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сталий розвиток агропідприємств є невід'ємною частиною глобальної стійкості. Однак, конфліктні ситуації, що все частіше виникають у різних регіонах України, створюють значні перешкоди для досягнення цієї мети. Втрата родючості ґрунтів, руйнування інфраструктури та міграція населення – це лише деякі з негативних наслідків конфліктів, які підривають здатність агропідприємств забезпечувати продовольчу безпеку та збереження природних ресурсів.

Для ефективного вирішення цих проблем необхідний комплексний підхід, який враховує як економічні, так і соціальні аспекти. Одним з інструментів, що дозволяє аналізувати складні взаємодії між різними учасниками аграрного ринку в умовах невизначеності та конфліктів, є теорія ігор.

Застосування теорії ігор дозволяє моделювати стратегічні рішення, які приймають агропідприємства, держава та інші зацікавлені сторони, та прогнозувати їхні наслідки. Це дає змогу розробити оптимальні стратегії для агропідприємств, які дозволять їм не лише вижити в умовах кризи, але й сприяти відновленню та розвитку аграрного сектору. Кожна конфліктна ситуація може бути представлена як гра, де учасники (гравці) обирають певні стратегії, прагнучи максимізувати свій виграш або мінімізувати збитки [1]. Математичне обґрунтування теорії ігор дозволяє формалізувати ці ситуації та знайти оптимальні стратегії для кожного гравця.

Основними елементами математичної моделі можуть бути суб'єкти (гравці), що беруть участь у конфлікті (наприклад, агропідприємства, державні органи, міжнародні організації). Кожен суб'єкт формує свої стратегії, тобто можливі варіанти своїх дій. Гра задається матрицею виплат, де рядки відповідають стратегіям одного гравця, а стовпці - стратегіям іншого. На перетині рядка і стовпця вказується виграш (або збиток) кожного гравця. Тоді значення платіжної матриці – це виплати, що характеризують результат гри для кожного гравця залежно від обраних стратегій. Таке застосування теорії ігор дозволяє змоделювати конкуренцію між агропідприємствами за ринки збуту, ресурси тощо. Можна розглянути оцінку впливу державної політики, тобто змоделювати вплив різних державних програм на поведінку агропідприємств. Крім того, застосування теорії ігор дозволяє оцінити потенційні втрати та виграші для різних учасників аграрного ринку в умовах конфліктів.

Отже, якщо розглядати гру двох учасників, матриця платежів якої має розмірність $n \times m$. Учасник гри A має n стратегій, а учасник гри B – m стратегій,

відповідно через $p=(p_1, p_2, \dots, p_n)$ і $q=(q_1, q_2, \dots, q_m)$ вектори ймовірностей, з якими учасники гри А та В відповідно вибирають свої чисті стратегії. Ці стратегії за умовою гри повністю вичерпують можливі ходи гравців А і В, тобто вони утворюють повну групу подій [2]. Тому має місце виконуватись рівність:

$$\sum_{i=1}^n p_i = \sum_{j=1}^m q_j .$$

Якщо p_i і q_j оптимальні розв'язки для обох учасників гри, то кожному елементу платіжної матриці відповідає ймовірність p_i^* і q_j^* . Оптимальне сподіване значення гри (ціна) можна розрахувати за формулою:

$$v^* = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m c_{ij} \cdot p_i^* \cdot q_j^* , \text{ де } c_{ij} \text{ – елементи платіжної матриці}$$

Розв'язок конфліктних ситуацій можна знайти, застосувавши відомі математичні методи, наприклад, симплексний. Потужним та зручним інструментом швидкого розв'язку конфліктних ситуацій за допомогою теорії ігор є електронні таблиці. Вони дозволяють швидко та ефективно моделювати різні сценарії, проводити розрахунки та візуалізувати результати, що робить їх незамінними для прийняття обґрунтованих рішень в різних сферах, включаючи бізнес. Завдяки вбудованим формулам та функціям, електронні таблиці дозволяють автоматизувати обчислення та аналітичні процедури, що значно економить час і зменшує ризик помилок. Гнучкість та масштабованість електронних таблиць дозволяють адаптувати їх до широкого спектру завдань, від простих розрахунків до складних моделей даних, що робить їх універсальним інструментом для роботи з даними. Приклад використання наведено на рис. 1 та рис. 2.

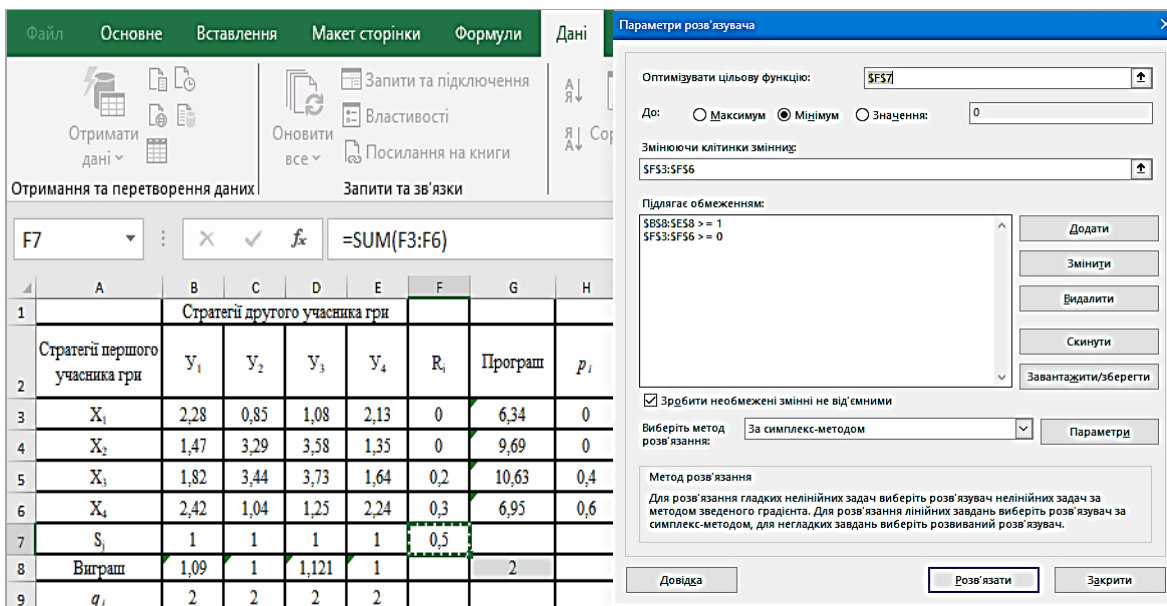

Рис. 1. Приклад розв'язку конфліктної ситуації в позиції першого учасника гри

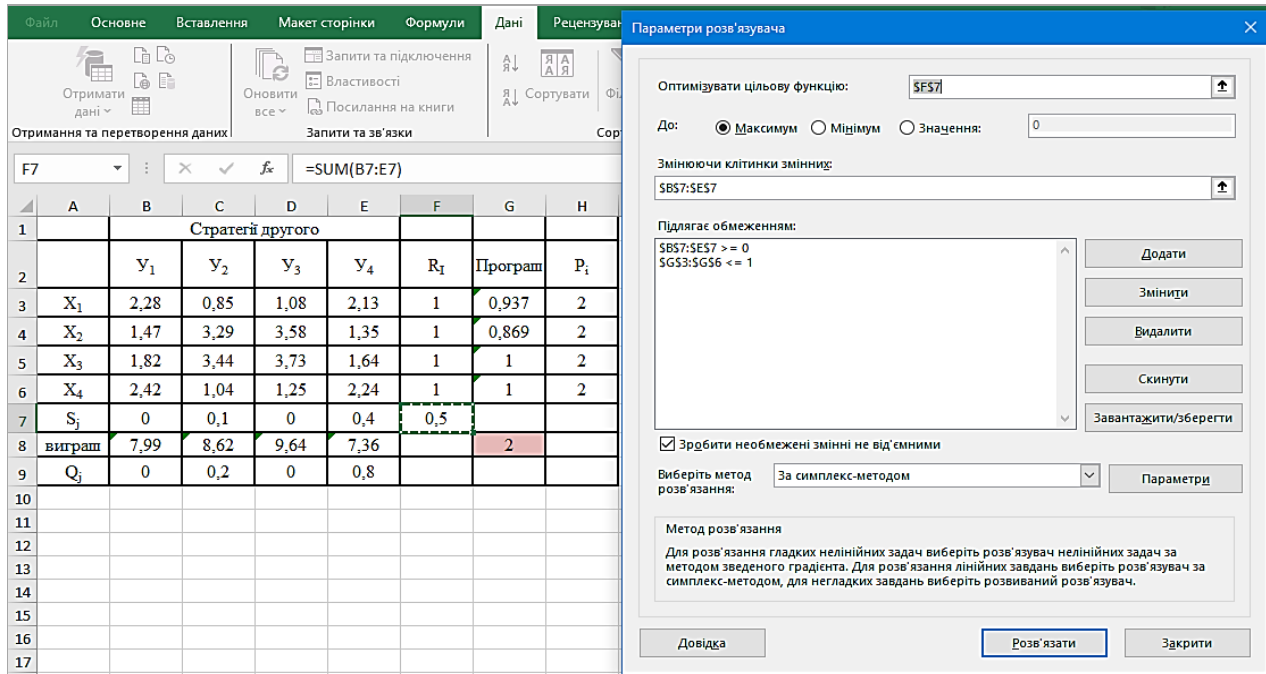

Рис. 2. Приклад розв'язку конфліктної ситуації в позиції другого учасника гри з використанням засобу *Розв'язувач*

Теорія ігор є ефективним інструментом для аналізу таких складних ситуацій. Застосування математичних моделей дозволяє моделювати стратегічні взаємодії між різними учасниками аграрного ринку, прогнозувати наслідки їхніх рішень та розробляти оптимальні стратегії для агропідприємств. Використання електронних таблиць значно спрощує процес моделювання та аналізу. Гнучкість і доступність електронних таблиць дозволяють швидко адаптувати моделі до конкретних ситуацій та проводити численні ітерації.

Розглянутий приклад демонструє, що теорія ігор та електронні таблиці є потужними інструментами для аналізу складних проблем сталого розвитку агропідприємств в умовах конфліктів. Результати цього дослідження можуть бути використані для розробки ефективних стратегій підтримки аграрного сектору та забезпечення продовольчої безпеки в нестабільних регіонах.

Список використаних джерел.

1. Вітлінський В. В., Верченко П. І., Сігал А. В., Наконечний Я. С. Економічний ризик: ігрові моделі: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2002. 446 с.
2. Карімов Г. І., Карімов І. К., Нужна С. А., Крупій О.В., Голуб О.І. Про один підхід до реалізації матричної гри при дослідженні економічних процесів. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2023. № 1(6). С. 41–48. DOI: [https://doi.org/10.31319/2709-2879.2023iss2\(7\).293569pp48-55](https://doi.org/10.31319/2709-2879.2023iss2(7).293569pp48-55)

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Є. С. Баран, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет», м. Чернівці, Україна

Точне землеробство – це комплекс сучасних технологій, спрямованих на оптимізацію сільськогосподарських процесів, підвищення ефективності використання ресурсів та підвищення продуктивності сільськогосподарських угідь. Основна ідея цієї концепції полягає в забезпеченні точного і своєчасного застосування агротехнічних заходів з урахуванням просторових і тимчасових відмінностей польових умов. Технології точного землеробства включають GPS-навігацію, географічні інформаційні системи (ГІС), дрони, датчики, автоматичні системи керування машинами та інші інструменти для збору й аналізу даних про стан ґрунт і посіви. Основні компоненти технологій точного землеробства. Одним із ключових інструментів точного землеробства є GPS-навігація, яка дозволяє фермерським господарствам точно визначати місцезнаходження техніки і полів. Завдяки цьому, сільськогосподарська техніка (трактори, комбайни) можуть працювати з високою точністю, що особливо важливо при обробці великих територій, де кожен метр має значення для ефективності виробництва. Наприклад, точність посіву насіння чи внесення добрив значно підвищує врожайність, знижуючи при цьому витрати на ресурси. Геоінформаційні системи (ГІС) є іншим важливим компонентом. ГІС дозволяють збирати, зберігати, обробляти та аналізувати просторові дані про поля. Завдяки цьому, фермери можуть створювати карти урожайності, оцінювати стан ґрунту, вологість, вміст поживних речовин, а також виявляти проблемні зони. Такі системи забезпечують диференційоване управління полями, що дозволяє вносити добрива і воду лише там, де це необхідно, зменшуючи надмірне використання ресурсів і мінімізуючи шкоду для навколишнього середовища.

Однією з інноваційних технологій є застосування дронів та супутникових знімків для моніторингу стану сільськогосподарських угідь. Дрони можуть знімати поля в різних спектральних діапазонах (наприклад, інфрачервоному або мультиспектральному), що дозволяє виявляти проблеми з ростом рослин, шкідниками або хворобами на ранніх стадіях, що часто є непомітним для людського ока. Завдяки цьому фермери можуть своєчасно реагувати на проблеми, що підвищує шанси на збереження врожаю.

Сенсори. Вони розташовані на полях або сільськогосподарській техніці, також відіграють важливу роль у точному землеробстві. Вони вимірюють рівень вологості ґрунту, температуру, вміст поживних речовин, і навіть можуть виявляти стан розвитку рослин. Це дозволяє аграріям отримувати актуальні дані в реальному часі і приймати оперативні рішення щодо поливу, внесення добрив чи захисту рослин. Завдяки сенсорам знижуються витрати на агрохімікати та підвищується ефективність управління ресурсами.

Вплив точного землеробства на аграрне виробництво. Застосування технологій точного землеробства суттєво змінює підходи до управління аграрними підприємствами. По-перше, це підвищує ефективність використання ресурсів. За допомогою точних даних фермери можуть більш раціонально використовувати воду, добрива та інші матеріали. Наприклад, замість внесення добрив рівномірно по всьому полю, технології дозволяють визначати ділянки, де є потреба в додатковому живленні, і вносити добрива саме там, де це потрібно. Це не лише зменшує витрати, а й знижує негативний вплив на екосистему, зменшуючи рівень хімічного забруднення ґрунту та водних ресурсів.

По-друге, точне землеробство сприяє оптимізації врожайності. Завдяки систематичному моніторингу стану ґрунту та рослин фермери можуть приймати рішення, які безпосередньо впливають на зростання врожаю. Наприклад, своєчасний полив на основі показників сенсорів або виявлення захворювань на ранніх стадіях дозволяє уникнути значних втрат врожаю. Також важливим є те, що точне землеробство сприяє кращій адаптації до змін клімату, оскільки точні дані про вологість та температуру допомагають аграріям приймати рішення щодо термінів посіву чи збору врожаю.

По-третє, технології точного землеробства дозволяють підвищити рентабельність виробництва. Завдяки точним даним і автоматизації виробничих процесів фермери можуть зменшувати витрати на паливо, добрива, пестициди та інші ресурси. Використання сучасної техніки з GPS-навігацією та автоматизованим керуванням дозволяє скоротити час на виконання польових робіт, а також знизити потребу в людській праці.

У перспективі популярність точного землеробства зростає в усьому світі, особливо в контексті необхідності підвищення стійкості сільського господарства до змін клімату. З огляду на дедалі частіші посухи, зливи та інші природні катаклізми, технології, що дозволяють точно прогнозувати погодні умови та управляти агротехнічними процесами, набувають особливого значення. В Україні впровадження технологій точного землеробства має величезний потенціал. Сучасні аграрні підприємства вже почали використовувати ці технології, проте для їх масового застосування потрібні інвестиції в інфраструктуру, навчання персоналу та адаптація сучасних технологій до українських реалій. Отже, точне землеробство є інноваційним підходом до управління сільським господарством, що базується на використанні сучасних технологій для підвищення ефективності виробництва та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Його застосування дозволяє оптимізувати використання ресурсів, таких як вода, добрива, засоби захисту рослин, та знизити витрати. Завдяки точному землеробству аграрії можуть приймати обґрунтовані рішення на основі даних, зібраних за допомогою дронів, GPS, сенсорних систем і супутникових знімків. Це призводить до покращення врожайності, зменшення забруднення обґрунтувань і водних ресурсів, а також до зниження викидів парникових газів. Застосування цих технологій спеціалістам фермерів краще розуміти стан полів, прогнозувати зміни та адаптувати свою стратегію відповідно до конкретних потреб кожної ділянки, що в свою чергу сприяє стабільному розвитку аграрного сектору та забезпечує продовольчу безпеку.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

О. О. Бендасюк, *д. е. н., доцент,*

*заступник завідувача відділу економіки природокористування в агросфері,
Інститут агроекології і природокористування НААН України, м. Київ, Україна*

Сталий розвиток аграрного сектору економіки, повоєнне відновлення сільських територій потребує розробки нової стратегії в напрямку цифровізації, вироблення механізмів і засобів використання цифрових технологій суб'єктами підприємницької діяльності тощо [1]. Проте, при проведенні цифровізації виробничого процесу в більшості аграрних підприємств відсутній комплексний характер запровадження техніко-технологічних інновацій.

Забезпечення процесу цифровізації аграрного сектору економіки ґрунтується, з одного боку, на системному, комплексному вирішенні питань формування та реалізації національної політики впровадження новітніх цифрових технологій у виробничо-господарську діяльність аграрних підприємств. З іншого, проведення детального аналізу зовнішнього середовища функціонування підприємств, регуляторних обмежень, обмін досвідом та забезпечення переходу сільських територій до запровадження і користування новітніми цифровими технологіями, особливо в період повоєнного соціально-економічного відродження села.

В Україні, проведено ряд заходів спрямованих на цифровізацію суспільно-політичного та економічного життя країни. Першим кроком - стало утворення Міністерства цифрової трансформації України [2], метою якого полягає у формуванні та реалізації державної політики у сфері цифровізації. Наступним – прийняття Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства [3], де наголошено на необхідності впровадження цифрового землеробства використовуючи геоінформаційних систем (ГІС), глобального позиціонування, космічних технологій, сенсорів та датчиків; використання аграрних цифрових платформ, мобільних додатків тощо.

Так, використання ГІС та супутникових знімків дозволить вирішити низку завдань [4; 5]: зберігання та централізоване управління інформаційно-ресурсною базою підприємств (агротехнічні паспорти, проекти та документація відведення земельних ділянок, цифрові моделі рельєфу, картограми агровиробничих груп ґрунтів, проекти сівозмін); ефективно управляти природними ресурсами, проводити моніторинг і контроль за раціональним користуванням земель сільгосппризначення, а також здійснювати їх аудит; автоматизувати процес складання звітності, планування та прогнозування розвитку роботи підприємства.

Натомість, комплексне застосування аерокосмічних технологій в аграрному секторі дозволить проводити зондування поверхні, мультиспектральну зйомку та супутниковий моніторинг земель, що дозволить реалізувати переваги ведення точного землеробства. При веденні точного землеробства використовуються

наступні цифрові технології: – цифрові аграрні платформи – Сторіо, що дозволяє проводити дистанційний контроль за сільгоспугіддями, здійснювати документування, прогнозування та планування сільськогосподарських операцій.

Разом з тим, аграрні мобільні додатки, такі як додаток PROD створений для аграріїв від проекту USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку» та AgroUA, дозволяють користувачам отримувати доступ до бази даних на ціни аграрну продукцію, а також можливість розміщення власних оголошень про купівлю/продаж сільгоспкультур без посередників, оголошувати тендери, користуватися популярними аграрними сайтами, та ін.

Застосування різноманітних сенсорів і датчиків значно підвищить ефективність виробничих процесів аграрними підприємств, що забезпечує збір даних про довкілля, сільськогосподарські культури та навколишнє середовище в реальному часі, проведення моніторингу врожайності, визначення індексу вегетації рослин, аналіз ґрунту, контроль сільгосптехніки та миттєве управлінське реагування та усунення проблем.

Використання штучного інтелекту та великих баз даних по обробці структурованих та неструктурованих даних (Big Data) дозволяє керівникам підприємств виявляти закономірності, проводити більш глибокий і змістовний аналіз бізнес процесів, застосовувати нові методи опрацювання інформації та на основі отриманих результатів приймати обґрунтовані рішення на яких землях краще вирощувати культур, в який час і які методи обробітку поля застосовувати задля підвищення ефективності.

Впровадження цифровізації сприятиме: підвищенню ефективності виробничо-управлінських процесів; раціональному використанню природних, матеріальних та людських ресурсів; підвищенню рівня соціально-економічного розвитку сільських територій; відновленню зруйнованої інфраструктури; збереженню трудових ресурсів та досягненню більш високих соціально-побутових, освітніх і медичних стандартів проживання на селі.

Список використаних джерел.

1. Руденко М. В. Проблеми та перспективи використання Інтернет-технологій у сільськогосподарських підприємствах. Економіка АПК.2019. № 10.
2. Питання діяльності Міністерства цифрової трансформації. URL: [https://www.e.gov.ua/ua/npa/proyekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pitannya - diyalnosti-ministerstva-cifrovoyi-transformaciyi](https://www.e.gov.ua/ua/npa/proyekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pitannya-diyalnosti-ministerstva-cifrovoyi-transformaciyi)
3. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018%D1%80>.
4. Морозов В. В., Шапоринська Н. М., Морозов О. В., Пічура В. І. Геоінформаційні системи в агросфері. Київ: Аграрна освіта, 2010. 269 с.
5. Геоінформаційна система для сільського господарства URL: <https://magnetico-nemt.com/geoinformatsijna-systemadlyasilskogogospodarstva>

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

В. В. Галасун, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Менеджмент і бізнес-адміністрування»,

Н. І. Ситник, к. б. н., доцент, кафедра менеджменту підприємств, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

Сільське господарство в Україні перебуває на етапі активної трансформації завдяки впровадженню новітніх інформаційних технологій, які стають невід'ємною частиною аграрного виробництва. Зміни клімату, які супроводжуються частими посухами, зливами та екстремальними погодними умовами, вимагають від фермерів адаптації до нових умов. Поряд із цим, зростання населення та підвищення попиту на продовольство створює необхідність у збільшенні продуктивності виробництва, що безпосередньо впливає на ефективність використання ресурсів. Інформаційні технології, зокрема Інтернет речей (ІоТ), штучний інтелект (АІ), супутниковий моніторинг та автоматизовані системи управління, дозволяють значно підвищити точність та ефективність управління агротехнічними процесами.

Інтернет речей (ІоТ) відіграє ключову роль у сучасному сільському господарстві, забезпечуючи безперервний моніторинг та управління виробничими процесами. Завдяки використанню сенсорів для збору даних про вологість ґрунту, температуру повітря, якість ґрунту та інші показники, фермери отримують актуальну інформацію в реальному часі. Таким чином, це дозволяє більш точно планувати зрошення та внесення добрив, що знижує витрати на ресурси та мінімізує екологічний вплив [1]. ІоТ також допомагає фермерам прогнозувати врожайність та оптимізувати управління посівами, що є важливим у змінних кліматичних умовах. Автоматизація процесів з використанням ІоТ сприяє підвищенню ефективності роботи фермерських господарств та зменшенню залежності від людського фактору, забезпечуючи стабільність виробництва та зростання прибутковості.

Крім того, значну роль у розвитку аграрного сектору відіграє технологія штучного інтелекту (АІ). Штучний інтелект в аграрному секторі активно застосовується для підвищення ефективності виробництва та управління ресурсами. Його впровадження дозволяє аналізувати великі обсяги даних, таких як інформація про стан ґрунту, кліматичні умови та врожайність, що допомагає фермерам приймати оптимальні рішення щодо зрошення, використання добрив та боротьби зі шкідниками [2]. Використання АІ зменшує втрати врожаю та забезпечує точніше планування посівів, що є критично важливим в умовах глобальних кліматичних змін.

Крім того, AI знаходить застосування в управлінні фермерськими господарствами через автоматизацію рутинних завдань, таких як моніторинг стану рослин, прогнозування розвитку хвороб та своєчасне внесення добрив. Це дозволяє знизити витрати на ресурси та покращити якість продукції, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність агровиробників [2].

Сучасне «розумне сільське господарство» орієнтоване на максимальну автоматизацію процесів, що сприяє підвищенню врожайності та покращенню якості сільськогосподарської продукції. Технології точного землеробства, такі як GPS-датчики та дрони, охоплюють усі етапи аграрного циклу: від планування посівів та підготовки ґрунту до безперервного моніторингу стану культур і управління ними. Це включає контроль за рівнем вологості, температурним режимом та складом ґрунту. Використання таких інновацій допомагає фермерам точніше дозувати воду та добрива, що, своєю чергою, сприяє оптимальному розвитку рослин і зменшує витрати на ресурси [3].

Окрім того, «розумні теплиці», оснащені різноманітними сенсорами та системами віддаленого керування, дозволяють економити на витратах, зменшуючи використання добрив, хімічних засобів захисту та води. Це забезпечує кращу ефективність використання ресурсів та зменшує операційні витрати. Такий підхід не тільки допомагає знизити витрати, але й сприяє збереженню навколишнього середовища за рахунок раціонального використання агрохімікатів та води [3].

Варто зазначити, що впровадження інформаційних технологій у сільське господарство є важливим кроком до підвищення стійкості та продуктивності аграрного сектору. Завдяки їм фермери мають можливість краще адаптуватися до кліматичних змін і викликів, що виникають у процесі виробництва, забезпечуючи при цьому стабільне зростання виробничих показників та екологічну відповідальність.

Впровадження інформаційних технологій в аграрний сектор України суттєво підвищує ефективність виробництва та сприяє його сталому розвитку. Зокрема, зростає інтерес до енергоефективних рішень, таких як використання сонячних панелей у фермерських господарствах. Це дозволяє аграріям скорочувати витрати на електроенергію та знижувати залежність від викопних видів палива, що водночас зменшує вуглецевий слід виробництва. Відновлювані джерела енергії стають важливим фактором у забезпеченні стабільного виробництва в умовах зростаючих екологічних вимог і боротьби з глобальним потеплінням. Такі технології не лише знижують витрати, а й підвищують конкурентоспроможність агропідприємств на міжнародному ринку.

Не менш важливим для стабільності аграрного сектору є розвиток програм страхування сільськогосподарських культур. Ці програми допомагають фермерам знижувати фінансові ризики, пов'язані з несприятливими погодними умовами, такими як посухи та зливи, що стають все більш частими через зміну клімату.

Завдяки страхуванню агровиробники можуть більш впевнено планувати свої фінансові ресурси, зменшуючи ризик втрат і забезпечуючи стабільний розвиток господарства навіть у непередбачуваних умовах. Особливо це важливо для малих і середніх фермерських господарств, які є більш вразливими до економічних та кліматичних коливань.

Ключовою тенденцією на сучасному аграрному ринку є орієнтація на сталий розвиток. Все більше споживачів надають перевагу органічним і етичним продуктам, що стимулює агровиробників переходити на екологічно безпечні моделі виробництва. Це включає зниження використання хімічних добрив, збереження родючості ґрунтів та мінімізацію негативного впливу на довкілля. Такий підхід відповідає світовим трендам сталого розвитку та сприяє залученню інвестицій, орієнтованих на соціально відповідальний бізнес.

Застосування штучного інтелекту (AI) стає важливим інструментом для оптимізації агровиробництва. AI допомагає аналізувати великі обсяги даних, що стосуються стану ґрунтів, погодних умов і врожайності, що дозволяє аграріям приймати обґрунтовані рішення щодо зрошення, внесення добрив та захисту рослин. Згідно з дослідженням, AI дозволяє зменшити втрати врожаю та покращити продуктивність, що сприяє стабільності виробництва навіть в умовах кліматичних змін [2]. Відповідно, це забезпечує фермерам більш точне планування виробничих процесів, що мінімізує витрати на ресурси та підвищує ефективність їх використання.

Отже, впровадження новітніх інформаційних технологій є критично важливим для розвитку аграрного сектору України. Воно не лише сприяє підвищенню продуктивності та економічної ефективності, але й забезпечує стійкість сектору до зовнішніх викликів, таких як зміна клімату та економічна нестабільність. Інноваційні рішення допомагають аграріям адаптуватися до нових умов, забезпечуючи сталий розвиток і задовольняючи потреби сучасного ринку.

Список використаних джерел.

1. Бондаренко Д. А. Застосування технологій Інтернету речей в сільському господарстві. Телекомунікаційні та інформаційні технології. 2022. № 2(75). С. 61–68.
2. Кучмійова Т. С., Мороз Т. О., Шешунова А. В. Використання штучного інтелекту в сільському господарстві. Modern Economics. 2023. № 39. С. 69–74. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V39\(2023\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V39(2023)-10).
3. Самойленко М. Ю. Принципи застосування технології Інтернет речей у сучасному світі техніки. Інформатика, обчислювальна техніка та автоматизація. 2020. Том 31. (70) Ч. 1 № 6. С. 142–148. <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-5941/2020.6-1/24>

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ГАЛЮЦИНАЦІЇ ШІ

В. А. Дмитрієва, к. і. н., доцент,

кафедра інформаційних систем і технологій,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Технології штучного інтелекту розвиваються надзвичайними темпами завдяки застосуванню новітніх підходів. Одним з таких підходів є технологія RAG, або Retrieval-Augmented Generation, що в перекладі означає «Пошуково-доповнена генерація». Такий підхід стає незамінним в аналізі масивів даних засобами великих мовних моделей (LLM – Large Language Models). При поєднанні методу RAG з базами знань і теорією графів відкрились можливості для отримання відповідей на специфічні питання користувачів, різними за суттю, мовою звернення і контекстом. При виконанні таких запитів користувач має можливість додати ключову інформацію зовнішніх джерел та отримати відповідь із інтернет-середовища.

Аналізу піддаються різні комплекси текстових документів. Це можуть бути довідники хвороб рослин чи тварин, наукові статті про економічний розвиток, дослідження факторів врожайності культур, проектна документація тощо. Спеціальними методами для завантажених документів, які можуть бути в різних форматах, виконується розподіл на фрагменти з використанням роздільників. Надалі обчислюється векторне представлення текстових фрагментів. Це означає, що закодовану семантичну суть тексту відтепер подано у вигляді набору числових векторів, з якими можна виконувати математичні розрахунки.

Наступний крок передбачає оцінку подібності текстових документів і запитів користувача. Варто зазначити, що стосовно одного і того самого предмету користувачі можуть формулювати різні запити, які будуть відмінні один від одного як за послідовністю і набором слів, так і за своїм змістом. Це означає, що запити є неструктурованими. Отже, для того, щоб надати користувачу відповідь, алгоритм штучного інтелекту має зіставити між собою документи і запити за рівнем подібності та видати релевантний текст або зображення, найближчі за суттю до поставленого користувачем запитання.

Мистецтво правильно сформулювати запит для того, щоб отримати релевантну відповідь, називається prompt engineering або інжиніринг підказок. Використання ключових слів та їх взаємозв'язок утворюють контекст, який аналізується алгоритмами штучного інтелекту. Наприклад, якщо перед користувачем стоїть складна задача щодо розрахунку валового внутрішнього продукту, то таку задачу можна розбити на кілька менших задач. Спершу, сформулювати запит, який стосується поняття ВВП. При цьому, можна отримати відповідь, яка буде включати, як поняття ВВП, так і визначення трьох його моделей. Наступним кроком буде запит щодо прикладу розрахунку показника одним із методів. Іншими словами, користувач має уточнювати свої запити з кожним наступним кроком. Це нагадує метод «нарощування м'яса на рибний хребет», оскільки «хребет» – це первинний запит. На наступних кроках формулюють уточнюючі підказки, які є «ребрами»

основного «хребта». Важливо, що у виданих результатах завжди можна побачити посилання на інтернет-ресурси, з яких було отримано інформацію для відповіді. Такий формат зручно використовувати, по-перше, для уникнення проблеми плагіату – завжди можна вказати джерело інформації в своїй роботі і, навіть, зазначити, що відповідь згенерована штучним інтелектом; а по-друге, наведені посилання на інформаційні ресурси дозволяють користувачу відкрити їх і отримати більше відомостей про об'єкт його запиту. Зрозуміло, що алгоритми ШІ надають лише обмежену відповідь за раз, що обумовлено максимальною кількістю токенів, яку такий алгоритм може згенерувати. Однак, при коректному формулюванні запитів завжди можна отримати вичерпну відповідь.

Можуть існувати і певні загрози у використанні подібних алгоритмів. Виражаються вони не в тому, навіть, що учень або студент може не навчитися самостійно мислити або виконувати завдання. Загроза полягає у отриманні недостовірної інформації, яку ще називають «галюцинацією» штучного інтелекту. Проблема в тому, що на теренах інтернет існують як справжні, так і сфальсифіковані документи і дані. Крім того, оскільки алгоритми видають відповіді на основі аналізу семантичних зв'язків між словами і вибору таких послідовностей, які зустрічаються найчастіше та найкраще підходять до ключових послідовностей в запиті, то можна отримати абсолютно неочікувану відповідь. Іншими словами, результат генерації тексту LLM є недетермінованим. Нижче подано приклад з досвіду роботи з чат-ботом.

На запит «Надай зображення огірка сорту «Чемпіон» штучний інтелект видав картинку, яку можна побачити праворуч. Напрошувався висновок: або запит сформульовано некоректно, або штучному інтелекту все ж властиве почуття гумору. Насправді, з поняттям «чемпіон» пов'язана сутність, яку можна охарактеризувати синонімами: «найкращий», «найбільший», «найперший», «найвищий», «найшвидший» і т.д., словом, «чемпіон».

Штучний інтелект видав відповідь, яка семантично пов'язана саме з цими дефініціями. Вочевидь, в інтернет циркулює більше інформації про справжніх чемпіонів, ніж про зображення огірків відповідного сорту. Після уточнення запиту, в якому вже прозвучала вимога надати характеристики огірків подібного сорту, отримано відомості, які стосувалися властивостей сорту, якості ґрунту, періоду посадки, умов вирощування та ін. Однак, у візуальному «уявленні» ШІ огірок все одно залишився переможцем: на наступний запит згенерувати зображення уже описаного ним вище сорту огірка, ШІ видав картинку, на якій овоч «стоїть» на подіумі з кубком переможця, а навколо його радісно вітають овочеві сородичі (зображення не наводимо через стиль даного матеріалу).

Як висновок, застосування нової технології передбачає вміння формулювати запити для уникнення галюцинацій, але, водночас, потребує залучення додаткових джерел інформації, засобів аналізу даних та критичного мислення

НОВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗРИВ

*Я. В. Захарчук, студент, спеціальність «Польська мова для іноземців»,
Інститут польської глотодидактики, Факультет полоністики,
Ягеллонський університет, м. Краків, Польща*

Розвиток освіти неможливий в сучасних умовах без використання новітніх інформаційних технологій, які спрощують доступ до навчальних, довідкових та наукових джерел; допомагають у опануванні різних дисциплін; сприяють економії часу та відкривають можливості для розширення діапазону знань без зайвих зусиль. При викладанні та вивченні курсів викладачі та студенти застосовують технічне забезпечення та прикладні програмні засоби, які можуть використовуватись як локально, так і віддалено. Можна виділити кілька напрямів застосування технологій в освіті: засоби дистанційного навчання та онлайн платформи; адаптовані програми для мобільних засобів; технології віртуальної реальності; штучний інтелект та інші інструменти.

Для розміщення матеріалів курсів, типових завдань, комунікації зі здобувачами вищої освіти використовують системи керування навчанням, наприклад, Moodle, Prometheus, Google Classroom або Microsoft Teams. Водночас, з освітньою метою системи дистанційного навчання залучаються не лише академічною спільнотою, а й представниками бізнесу. Зокрема, відомі багатофункціональні хмарні технології розробки онлайн курсів для корпоративного середовища чи з комерційною метою, такі як Talent LMS, SAP Litmos LMS, Docebo, Source LMS та інші. Поширені в освітньому середовищі і засоби онлайн зв'язку та відео конференцій, які зручні для онлайн занять та консультацій. Такі сервіси, як Zoom, Google Meet, Skype, Proficonf, ClickMeeting, Webex та подібні їм, додають до своїх можливостей все більше функцій, які перевищують потреби звичайної відеоконференції. Додані інструменти дозволяють комунікувати з учасниками із використанням інтерактивної дошки, проводити онлайн тестування під час вебінару та виконувати пост обробку відео. До речі, інтерактивні дошки, подібні до Zoom Whiteboard зручні під час мозкового штурму, спільного обговорення проблемних питань, бізнес-планування, формалізації задач та інших проявів інтелектуальної активності.

З появою мобільних гаджетів з'явилась потреба у адаптації програмного забезпечення для смартфонів, планшетів або розумних годинників. Крім звичайної модифікації уже існуючих навчальних систем, розроблено комплекси онлайн технологій, які використовують, наприклад, ігровий режим для тренінгів або вправ з різних дисциплін, що добре підходить для молодшого покоління здобувачів освіти.

Формування електронних бібліотек університетами та організація онлайн музеїв призначені для поширення знань і культурної спадщини з просвітницькою метою. Для проведення спостережень та віртуальних експериментів здобувачі

вищої освіти використовують онлайн лабораторії. Зрозуміло, що віртуальне середовище не зможе замінити «живий» досвід, однак, це може допомогти зацікавити студента та привернути його увагу до вивчення відповідних дисциплін. Водночас, віртуальні лабораторії представляють собою певні інформаційні системи, які мають компоненти меню для візуалізації експериментів, можливості побудови графіки, забезпечення автоматизації обчислень, 3D-моделювання зі створенням тривимірних об'єктів. Крім того, за правильної організації запитів здобувачі освіти сьогодні навчаються користуватися штучним інтелектом та чат-ботами для отримання корисної інформації щодо конкретних тем дисциплін.

Застосування інформаційних технологій обумовило пристосування елементів навчального процесу до потреб кожного студента. Завдяки розвитку інформаційних технологій та накопиченню в інтернет корисних ресурсів охочі отримати знання чи підвищити свою кваліфікацію мають фактично необмежений доступ до онлайн контенту. В свою чергу, викладачі та інші фахівці намагаються використовувати різні підходи до подачі інформації та мотивації до навчання таким чином, щоб вчитися онлайн було цікаво і захоплююче. Це теж сприяє підвищенню кваліфікації самих викладачів та стимулу до навчання здобувачів.

В країнах світу зі стабільним розвитком та спокійною політичною ситуацією разом з онлайн навчанням використовується навчання в реальних аудиторіях та лабораторіях. На відміну від них, в Україні онлайн засоби стали незамінними в сучасних умовах. Водночас, є і проблеми, пов'язані з використанням таких технологій, оскільки не всі здобувачі мають бажання вчитися онлайн, тому що це вимагає вміння самостійно працювати. Більше того, в країні зростає частка потенційних здобувачів, які позбавлені права отримувати освіту в нормальних умовах через війну, які не мають належних технічних засобів та доступу до інтернет. В результаті, на жаль, якість отриманих знань в середньому по країні знижується, що в короткотерміновому майбутньому призведе до браку фахівців в різних сферах. Вже сьогодні університети заявляють про виявлення проблем з рівнем базових знань в таких науках, наприклад, як математика, фізика, та, навіть, історія і географія. Розуміння того, щоб без базових знань складно розібратися в спеціальних та фахових дисциплінах, призводить до того, що інколи викладачам університетів доводиться спочатку «підтягувати» вчорашніх учнів до базового рівня, а потім в прискореному темпі давати знання з фахових дисциплін. Необхідність в стислому викладі матеріалу виникає через обмеження годин, виділених на викладання дисциплін. Як наслідок, зростає кількість випускників з поверхневим рівнем галузевих знань. Якщо додати сюди проблему масового виїзду випускників шкіл за кордон для отримання вищої освіти в більш спокійних умовах та які потім не планують повертатися в Україну, то слід задуматися над загрозою інтелектуального розриву, який призведе до проблем у розвитку вітчизняних технологій, в промислових та інших галузях економіки.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

Ю. М. Карамушка, викладач,

кафедра інформаційних систем і технологій,

*Д. С. Куюн, здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, спеціальність «Гідротехнічне будівництво,
водна інженерія та водні технології»,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Використання інформаційних технологій для управління водними ресурсами стає все більш актуальним у сучасному світі, особливо враховуючи глобальні виклики, такі як зміна клімату, зростання населення та збільшення потреб у воді. Інформаційні технології допомагають оптимізувати управління водними ресурсами, забезпечувати їхнє ефективне використання та підтримувати екологічну рівновагу. Однією з ключових переваг застосування ІТ є можливість моніторингу водних ресурсів за допомогою датчиків, дронів, супутникових систем та інтернету речей (ІоТ), що дозволяє відстежувати якість і кількість води в режимі реального часу та швидко реагувати на зміни або проблеми, такі як забруднення чи витокі. Це дозволяє передбачати екстремальні погодні явища, як-от посухи або паводки, і вчасно приймати відповідні заходи. Інформаційні технології також відкривають нові можливості для ефективного використання водних ресурсів у різних галузях, зокрема в сільському господарстві, де автоматизовані системи зрошення допомагають скоротити витрати води та підвищити врожайність. Технології та заходи з розумного управління водними ресурсами спрямовані, щоб:

- зменшити витрати води в промисловості, сільському господарстві та виробництві електроенергії;
- покращити якість води та запобігти її забрудненню хімічними відходами та природними забрудненнями;
- підвищити ефективність існуючих систем водопостачання, таких як колектори води, очисні споруди, розподільчі магістралі та центри переробки стічних вод;
- створювати та вдосконалювати механізми збору води;
- здійснювати контроль витоків;
- проводити моніторинг споживання води для оптимізації використання водних ресурсів на різних рівнях – у домогосподарствах, галузях промисловості, країнах або на всій планеті.

Цих цілей можна досягти за допомогою цифрових технологій, таких як Інтернет речей (ІоТ), великі дані, штучний інтелект (АІ), блокчейн і доповнена реальність (AR). Системи точного зрошення та системи керування витокami на основі Інтернету речей дозволяють здійснювати моніторинг водних ресурсів та оптимізувати їх використання та управління. Наприклад, використання цих систем дозволяє фермерам знати, як і коли достатньо поливати посіви, отримувати оновлення про стан спринклера та уникати надмірного/недостатнього зрошення.

Поєднання IoT, великих даних та штучного інтелекту може допомогти визначити, проаналізувати та зрозуміти моделі використання води. Такі дані можуть допомогти розробникам політики дізнатися про періоди пікового попиту, виявити аномалії у використанні (через можливі витoki чи інші проблеми) та пом'якшити потенційні проблеми шляхом планування адаптивної та чутливої системи водопостачання. Прикладом є система RainGrid Stormwater Smartgrids у Канаді. Ця система штучного інтелекту погоди використовує такі дані, як прогноз дощу та кількість дахів у місцевості, щоб визначити, скільки опадів буде стікати з дахів домогосподарств. На основі цих розрахунків автоматизована цистерна IoT захоплює воду, фільтрує та зберігає її для подальшого використання, яке знову ж таки контролюється через клапани IoT.

Іншим прикладом є співпраця між IBM та Морським інститутом для моніторингу рівнів забруднення та інших умов навколишнього середовища в затоці Голвей в Ірландії. Серія датчиків збирає дані про стан океану, погоду та якість води, а також вимірює солоність, температуру, енергію хвиль, припливи та поведінку організмів у затоці. Потім зібрані дані аналізуються, щоб зрозуміти потенційні екологічні проблеми в затоці.

Програми можуть забезпечити пряме спілкування між споживачами та їхніми постачальниками послуг водопостачання. Наприклад: у Франції водопровідні компанії надсилають спонукальні текстові повідомлення, щоб попередити фермерів про їхні квоти на воду; в Індії були розроблені додатки, щоб інформувати людей про заплановані затримки або несподівані зміни в їх послугах водопостачання; у Танзанії споживачам надали додатки, які допомагали їм визначати якість питної води; а в Каліфорнії були розроблені додатки, щоб інформувати людей про щоденне споживання води та про те, як це відповідно змінити.

Блокчейн можна використовувати для проведення безпечних і прозорих транзакцій водопостачання, а AR можна використовувати для покращення моніторингу гідравлічної інфраструктури на відстані.

У світі, де дані є найціннішим активом, розширена інфраструктура вимірювання (AMI) є фундаментальною, враховуючи обсяг інформації, яку вона може створити. Ця інфраструктура може покращити всі бізнес-процеси та допомогти комунальним підприємствам і споживачам приймати кращі рішення завдяки великій кількості датчиків, розгорнутих на них порівняно з іншими системами Інтернету речей у галузі.

Крім того, цифрові близнюки, визначені як віртуальна копія системи водопостачання, яка імітує її поведінку, допомагають приймати кращі рішення завдяки цілісному уявленню про систему, яке вони надають, і здатності імітувати реальні та вигадані сценарії. Таким чином, утиліти можуть передбачити реакцію мережі на будь-які обставини, що впливають на роботу, незалежно від того, мали вони місце раніше чи ні, допомагаючи їм оцінювати різні сценарії.

Останніми роками провідні підприємства водопостачання вбудовують інтелектуальне управління активами у свої процеси. Завдяки розгортанню датчиків

у своїй інфраструктурі та впровадження інших технологій, таких як мікровимірювання, ГІС та SCADA, комунальні підприємства мають постійно зростаючий обсяг доступної інформації. У цьому контексті інтелектуальне управління об'єднує та організовує всі ці дані для прийняття кращих рішень. З цієї причини водна промисловість додає цей інструмент з кінцевою метою максимізації ефективності, отримання значних економічних і екологічних переваг за рахунок зниження витрат і споживання енергії.

Географічні інформаційні системи (ГІС) стали важливим інструментом для підприємств водопостачання, допомагаючи їм отримувати цінність своїх даних для покращення своїх бізнес-процесів. Ці системи дозволяють компаніям інтегрувати та представляти постійно зростаючий потік інформації. На практиці будь-які дані з геопросторовим змістом можуть бути представлені в ГІС. Це дає змогу комунальним службам об'єднати цінність місцезнаходження та інформацію про нього в одному інструменті, де ним можна централізовано керувати, надаючи важливу інформацію для скерування дій і вирішення проблем. Наприклад, для моніторингу змін, які підприємства водопостачання вносять у свою інфраструктуру.

Крім того, штучний інтелект (AI) допомагає забезпечити більш стійке управління водними ресурсами. В рамках ШІ машинне навчання (ML) має величезний потенціал у галузі. Однією з його головних переваг є те, що він автоматизує процеси, якими дорого керувати вручну. Це підвищує точність результатів, які обчислюються з високою швидкістю обчислень завдяки інфраструктурі, яка їх підтримує. Таким чином, комунальні підприємства можуть приймати кращі рішення, оскільки вони мають інформацію в реальному часі про те, що відбувається в інфраструктурі. Інші галузі ШІ, які також застосовуються до води, це системи розпізнавання голосу та зору, експертні системи, обробка природної мови (NLP) і роботи.

Нарешті, 5G – це не просто ще одне покоління зв'язку; замість цього він відкриває радикально нові можливості для бізнесу, які раніше були неможливими. Підприємства водопостачання у всьому світі трансформують свої процеси, щоб досягти більшої ефективності використання води та енергії. Ця подорож включає безпечне використання даних, отриманих від датчиків, для прийняття кращих рішень. Завдяки низькій затримці та здатності підключати мільйони пристроїв 5G має стати ключовим союзником для комунальних служб. Крім того, на тлі підвищеної прозорості ця технологія допоможе звільнити та демократизувати дані, зробивши їх більш доступними. Діапазон доступних технологій принесе користь всім водоканалам, незалежно від ступеня їх цифрової трансформації.

Цифрове перетворення процесів більше не є можливістю; це просто шлях, яким потрібно йти, щоб запропонувати якісні послуги, які вимагають громадяни 21 століття. Зміна клімату та дефіцит води, які вже вражають 40 % населення, є проблемами, які потребують термінового вирішення. Майбутнє залежить від цифрової трансформації.

СИСТЕМА ДОКУМЕНТООБИГУ FLYDOC

В. В. Кісіль, викладач, спеціаліст вищої категорії,

В. О. Москалець, студент,

спеціальність «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»,
Дніпровський фаховий коледж енергетичних та інформаційних технологій,
м. Дніпро, Україна

Ефективне управління документацією є основою не лише для підтримки ділових процесів, а й для забезпечення прозорості, відповідальності та дотримання законодавства. В епоху цифрового розвитку вимоги до організації документообігу змінюються, і ми маємо бути готовими до викликів, які виникають у зв'язку з використанням нових технологій. Зараз ми розглянемо сучасні підходи до організації документообігу, обговоримо нормативно-правові аспекти та досвід автоматизації процесів у сфері управління документами. Наше завдання – зрозуміти, як зробити документообіг не лише швидким, але й безпечним. FlyDoc – це програма для автоматизації електронного документообігу, яка використовується для обробки, передачі та зберігання документів у бізнесі. Вона інтегрується з ін. програмами, що робить її популярним вибором для підприємств, які працюють із цією системою обліку (таблиці 1 та 2).

Таблиця 1. Переваги FlyDoc

Перевага	Опис
Інтеграція з іншими програмами	Flydoc забезпечує глибоку інтеграцію з ін. програмами, що полегшує обмін документами безпосередньо у середовищі облікової системи
Автоматизація процесів	Автоматизує рутинні операції з документами, такі як обробка накладних, рахунків, актів, що знижує кількість помилок
Зручність користування	Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, який легко освоїти новим користувачам
Юридична значимість	Підтримує використання електронного цифрового підпису (ЕПЦ) що надає документами юридичну силу відповідно до законодавства
Економія ресурсів	Зменшує витрати на паперовий документообіг, прискорює процес передачі документів, скорочуючи час обробки
Безпека даних	Flydoc використовує сучасні методи захисту інформації, включаючи шифрування даних та доступ до документів лише авторизованим користувачам

Таблиця 2. Порівняння Flydoc з іншими програмами

Критерій	FlyDoc	М.Е.Дос	Вчасно	Арт-звіт
Інтеграція з іншими програмами	Повна	Часткова	Відсутня	Часткова
Інтерфейс	Інтуїтивний та простий	Складніший	Простий, але обмежений	Складний для новачків
Підтримка ЕПЦ	Підтримується	Підтримується	Підтримується	Підтримується
Вартість	Відносно висока	Середня	Низька	Низька
Швидкість обробки	Висока	Середня	Середня	Низька
Безпека даних	Високий рівень захисту	Середній	Середній	Середній
Підтримка різних форматів	Підтримується багато форматів	Обмежена кількість форматів	Обмежені можливості	Підтримує базові формати

Схема роботи з FlyDoc (рис. 1) відображає ключові етапи, що дозволяє зрозуміти наскільки спрощений процес документообігу.

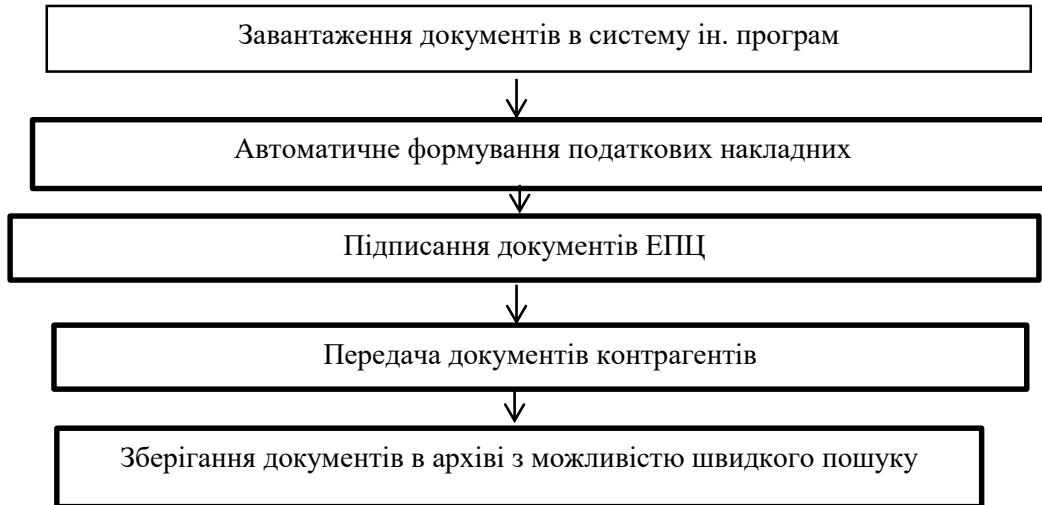

Рис. 1. Етапи роботи з FlyDoc

Модуль електронного документообігу FlyDoc вбудовано в «BAS АГРО. Бухгалтерія» та інші конфігурації програми BAS, легко інтегрується в облікову систему та працює у зрозумілому інтерфейсі. Немає значення якою програмою користується Ваш контрагент, бо FlyDoc забезпечує вільну комунікацію із 90 % всіх контрагентів, що здійснюють діяльність в межах України.

FlyDoc є ефективним інструментом для автоматизації електронного документообігу завдяки інтеграції електронного документообігу з ін. програмами, високому рівню безпеки та зручному інтерфейсу.

Список використаних джерел.

1. <https://flydoc.ua/>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=dnOAvMY0YCg>
3. <https://ukrzvit.ua/flydoc2/>
4. https://www.google.com/aclk?sa=l&ai=DChcSEwjapbHSp4iJAxBkmgJHc-RKnkYABAAGgJ3Zg&co=1&ase=2&gclid=CjwKCAjwvKi4BhABEiwAH2gcw6uu14V4euaubVGf1gDy3XEрKcmxklxHAIhfal1aAuQYg8D33J-axRoCubYQAvD_BwE&sig=AOD64_3SdlNqal7TYiRJ7QuicqDoTwd-MQ&q&nis=4&adurl&ved=2ahUKEwif_arSp4iJAxVHQ_EDHWpwB-4Q0Qx6BAgIEAE
5. <https://medoc.ua/>

АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВОГО РОКУ АГРАРНО-ПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

О. А. Колісник, викладач, кафедра інформаційних систем і технологій, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Підприємства аграрно-промислового комплексу (АПК) України останніми роками залишаються одними з головними наповнювачами дохідної частини Державного бюджету України. Збільшення фінансових доходів аграрних підприємств перебуває у площині поглиблення ступеня переробки сільськогосподарської продукції. Для аналізу обрано період часу 2023-2024 маркетингового року для аграріїв, який закінчився 30 червня 2024 року.

Перш за все у вказаний період часу для вітчизняних аграріїв, навіть з урахуванням зростання фізичних обсягів, фінансовий результат експорту більшості культур залишився зіставним із торішнім, або знизився (рис. 1 та 2). Динаміка змін фізичного обсягу аграрних номенклатур винесена на діаграму (рис. 1).

Рис. 1. Аграрний експорт з України в 2023/2024 МР в розрізі основних культур

Причина – у корекції світових цін та ефекті високої бази для порівняння, оскільки у 2022 році через короткочасне виведення України зі світового ринку внаслідок блокади Чорного моря ціни на зерно досягли шокових значень на рівні \$500 за тонну пшениці [1]. Нині ж ціна перебуває в межах \$175–200, що суттєво нижче від 2022 року (рис. 2). Тому ще раз наголосимо на тому, що збільшення фінансових показників від українського аграрного експорту напряду залежить від глибини переробки аграрної продукції.

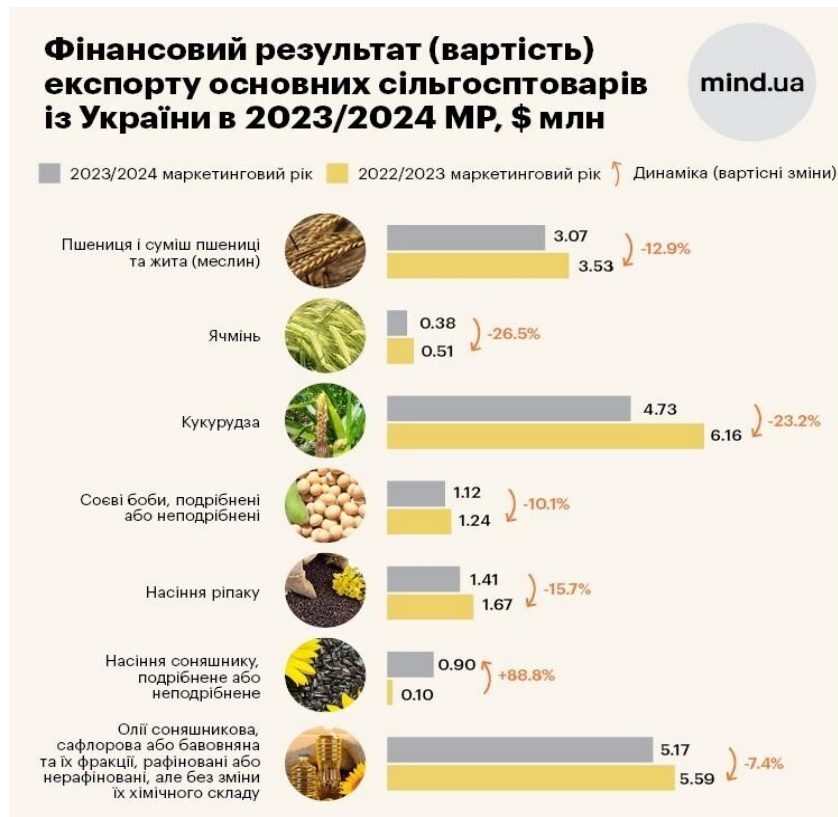

Рис. 2. Фінансові результати аграрного експорту з України в 2023/2024 МР в розрізі основних культур [1]

Ще однією з причин стрімкого зростання обсягів експорту є налагодження як традиційних, так і запуск нових шляхів доставки вітчизняної продукції на світові ринки, наприклад залізничним та автотдорожнім транспортом. Причому за останні два роки цими шляхами можливо транспортувати майже співставний об'єм експорту продукції у порівнянні з більш традиційним морським відвантаженням вітчизняної промислової та аграрної продукції. Як зазначає заступник міністра економіки – торговий представник України Тарас Качка: «За рік відбулася значна кореляція цін на основні експортні товари, що й пояснює феномен, коли обсяг експорту у вазі значно більший, проте виторг залишається стабільним» [1].

Ще один фактор, який має довготерміновий вплив, в тому числі і на розвиток підприємств АПК України є кліматичні зміни, які прискорились під впливом активних бойових дій від початку 2022 року. За думкою Петра Ло, директора зі сталого розвитку та керівника відділу корпоративних відносин компанії Syngenta, що «у бізнесі можемо керувати лише тим, що можемо виміряти. Щодня бачимо фактичні результати багатьох ініціатив». Додам: динаміку і аналіз вимірних результатів можемо спостерігати за допомогою інформаційних систем і технологій.

Список використаних джерел.

1. Кравченко В. Сезон завершено: скільки Україна заробила на експорті зерна. Інфографіка. URL: <https://mind.ua/publications/20275920-sezon-zaversheno-skilki-ukrayina-zarobila-na-eksporti-zerna-infografika>

СТАДІЇ І ЕТАПИ СТВОРЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

К. В. Коломоєць, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **О. С. Ткаченко**, к. е. н., доцент,
кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Роль бухгалтерського обліку з переходом до ринкової економіки різко зростає. Відповідно до програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів підлягають перегляду організація бухгалтерського обліку, методика відображення господарських операцій, обсяг та зміст фінансової звітності. З 01.01.2000 р. набрали чинності Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» і «Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку», що визначають принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, які не суперечать міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.

На сьогоднішній день спостерігається широке впровадження та використання автоматизованих інформаційних систем в управлінні підприємством, в тому числі і в обліку господарських процесів на ньому. Це цілком зрозуміло, тому що автоматизація приносить найбільш відчутний ефект. Основною метою впровадження автоматизованої системи обліку є підвищення ефективності роботи та прискорення оборотності. На практиці бачимо широке використання інформаційних технологій сучасними підприємствами.

Створення автоматизованих систем бухгалтерського обліку – складний процес, який вимагає великого об'єму різноманітних робіт. Тому розробка автоматизованих систем бухгалтерського обліку розбивається на три стадії: передпроектну, проектну (розробка проекту), введення системи в експлуатацію. Кожна з цих стадій складається з певних етапів, які передбачають виконання певних робіт (табл. 1).

Таблиця 1. Стадії і етапи створення автоматизованих систем бухгалтерського обліку

Стадії розробки автоматизованих систем бухгалтерського обліку	Етапи робіт
Передпроектна	- передпроектне обстеження; - створення технічного завдання.
Проектна стадія	- розробка концептуального проекту; - створення логічного проекту; - створення програмного продукту.
Введення в дію	- впровадження; - функціонування, супроводження та модернізація.

Етап створення автоматизованих систем бухгалтерського обліку – це частина стадії створення, виокремлена згідно з розумінням єдності характеру робіт і завершального результату або спеціалізації виконавців. Передпроектна стадія включає: вивчення постановки і організації бухгалтерського обліку на підприємстві, виявлення організаційно-технічних передумов створення автоматизованих систем бухгалтерського обліку і формулювання вимог до забезпечуючих елементів системи.

Стадія розробки проектів включає розробку технічного проекту і робочого проекту. У випадках коли є прототипи системи, подібні до тієї, що розробляється, допускається суміщення цих двох етапів і складається єдиний документ – техноробочий проект. Технічний проект розробляється на основі вимог, затверджених в технічних засобах проводиться комплекс досліджень, експериментальних і дослідних робіт для вибору найкращих варіантів рішень при розробці окремих елементів системи.

Розробка робочого проекту – завершальна стадія проектування автоматизованих систем бухгалтерського обліку, на якій всі питання створення системи отримують детальне і конкретне рішення. Введення автоматизованих систем бухгалтерського обліку в експлуатацію – це процес поступового переходу від існуючої системи обробки облікових даних до автоматизованої. Цей процес складається з трьох етапів:

- підготовка підприємства до впровадження системи;
- дослідна експлуатація окремих задач бухгалтерського обліку і їх комплексів;
- проведення приймально-здавальних випробувань і приймання системи в експлуатацію.

Підготовка до впровадження починається в період розробки технічного проекту і робочого проекту, коли створюється вся необхідна інформація, класифікатори інформації, картотеки нормативів, формуються бази даних, навчається персонал і т. ін. до моменту впровадження повинні функціонувати усі технічні засоби, у т. ч. периферійні; підготовлені та передані замовнику всі необхідні інструкції. Дослідна експлуатація починається з видання спеціального наказу із зазначенням терміну експлуатації і комісії з приймання задач і їх комплексів.

Трудомісткість стадій та етапів створення автоматизованих систем бухгалтерського обліку залежить від таких факторів:

- 1) складності й специфіки процесу, що автоматизується;
- 2) наявності відповідних розробок з даної проблематики;
- 3) ступеня автоматизації проектних робіт на кожній стадії;
- 4) кваліфікації виконавців;
- 5) готовності об'єкта до впровадження інформаційної системи;
- 6) обраного методу проектування.

Сама трудомісткість стадій і етапів створення автоматизованих систем бухгалтерського обліку може розраховуватися згідно з Типовими нормами часу на програмування задач. Методологія створення автоматизованих систем бухгалтерського обліку повинна забезпечувати виконання процесів її повного життєвого циклу (початкового, цільового, кінцевого).

ПОДАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ЗВІТНОСТІ АРТ-ЗВІТ PRO

А. Д. Кулікова, студент,

спеціальність «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Науковий керівник: В. В. Кісіль, викладач,

спеціаліст вищої категорії,

Дніпровський фаховий коледж енергетичних та інформаційних технологій,

м. Дніпро, Україна

Арт-Звіт Pro – це розробка української компанії, яка дбає про своїх користувачів, тому протягом тривалого часу удосконалює її та пов'язані сервіси з метою не лише вирішення проблем своєчасного подання електронної звітності, але й впровадження електронного документообігу на підприємстві. Програма для здачі електронної звітності Арт-Звіт Pro покликана полегшити цей процес і звести до мінімуму кількість помилок у документах. Переваги використання програми для подання електронної звітності Арт-Звіт Pro:

1. Економія ресурсів. Електронний документообіг зберігає не лише папір, але й найдорожчий ресурс будь-якого робітника – час. До того ж, не потрібно більше оббивати пороги керівників для підпису документів. Достатньо кількох секунд, аби поставити електронний цифровий підпис. Витрати підприємства зменшуються, прибуток – зростає.

2. Зручний інтерфейс. Відправляти бухгалтерів на курси підвищення кваліфікації не доведеться. Програма Арт-Звіт Pro має інтуїтивний інтерфейс, оволодіти яким дуже просто.

3. Конфіденційність та безпека. Доступ до електронної звітності здійснюється за паролем та згідно прав доступу, тому ваші дані буде легко закрити для сторонніх.

Недоліки Арт-Звіт Pro:

1) Обмежений функціонал – для ведення повноцінного бухгалтерського обліку (крім звітності) можуть бути необхідні додаткові програми.

2) Підтримка малого бізнесу – орієнтована переважно на малий та середній бізнес, менш підходить для великих підприємств з комплексними процесами обліку.

Арт-Звіт Pro працює наступним чином:

1. Завантаження та налаштування. Користувач завантажує програму на комп'ютер та встановлює її. Під час першого налаштування вводяться дані про підприємство: ЄДРПОУ, податковий статус, контактна інформація тощо. Потрібно налаштувати електронний цифровий підпис (ЕЦП), який використовується для підписання звітів і документів перед їх подачею.

2. Підготовка звітності. Програма надає шаблони для створення різних типів звітів: податкові декларації, звіти до Пенсійного фонду, статистичні форми, звіти по ЄСВ та інші. Користувач може ввести дані вручну або імпортувати їх з інших бухгалтерських програм у форматі XML або CSV. Програма перевіряє введені дані на наявність помилок і відповідність законодавчим вимогам.

3. Підписання та відправка. Після підготовки звіт підписується електронним цифровим підписом (ЕЦП). Програма інтегрована з Державними органами України

через електронні сервіси, що дозволяє відправляти звіти безпосередньо через інтернет. Користувач отримує квитанцію про успішне подання звіту або повідомлення про помилки.

4. Обмін документами. Арт-Звіт Pro дозволяє обмінюватися документами (накладні, рахунки, акти) з контрагентами та державними органами в електронному вигляді. Документи також підписуються електронним підписом для їхньої юридичної значущості.

5. Оновлення програми. Програма регулярно оновлюється для відповідності новим вимогам податкового та фінансового законодавства. Користувач може автоматично завантажувати останні оновлення для актуалізації форм звітності та інших функцій.

6. Архівування та зберігання. Програма дозволяє зберігати подані звіти та документи в архіві. Користувач може швидко знайти попередні звіти або документи для перевірки або подальшої роботи.

Наведемо порівняльну характеристику програми Арт-Звіт Pro з іншими програмами (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняння Арт-Звіт Pro з іншими програмами

Характеристика	Арт-Звіт Pro	М.Е.Дос	SAP ERP
Основні функції	Податкова, фінансова звітність, обмін документами, XML імпорт/ експорт	Електронна звітність, документообіг, податкові накладні	Комплексний облік, управління фінансами, планування ресурсів
Переваги	Простий інтерфейс, адаптованість під українське законодавство, доступна вартість	Широкий функціонал документообігу, підтримка звітності	Висока масштабованість, глобальні стандарти, управління великими компаніями
Недоліки	Обмежений функціонал для обліку, орієнтація на малий бізнес	Висока вартість, складність в освоєнні	Висока вартість, складне впровадження, потрібна значна ІТ- підтримка
Цільова аудиторія	Малий і середній бізнес, ФОП	Малий, середній бізнес, великі підприємства	Великі міжнародні компанії
Інтеграція з іншими системами	Обмежена	Широка інтеграція з різними обліковими системами	Високий рівень інтеграції з різними бізнес- процесами
Вартість	Низька, доступні тарифні плани	Висока, залежить від модулів	Висока, ліцензування та підтримка

Програма Арт-Звіт Pro зручна для тих, хто шукає простий і ефективний інструмент для подання звітності, але не потребує комплексного бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел.

1. <https://art-zvit.com.ua/>
2. <https://medoc.ua/>
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/M.E.Doc>
4. <https://www.sap.com/ukraine/products/erp.html>

МОДЕЛЮВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ БІОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ І ВРОЖАЙНОСТІ ЗЕРНА

В. Марченко, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Садово-паркове господарство»,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна,

Є. Базиленко, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність «Агрономія», **Т. Марченко**, д. с.-г. н.,

Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства НААН України,
м. Одеса, Україна

Гібриди кукурудзи різних груп стиглості являють собою різноманітні екологічні біотики, рослини яких відзначаються різними темпами росту і розвитку, варіабельністю морфологічних ознак, тривалістю й інтенсивністю фотосинтетичної діяльності, розвитком кореневої системи та іншими властивостями. В реалізації біометричних показників важливу роль відіграють технологічні заходи, зокрема строки сівби [1]. Висота рослин і висота прикріплення качана – це ознаки, які залежать від біологічних особливостей рослин гібридів кукурудзи та умов їх вирощування. Відсутність вологи в ґрунті й високі температури знижують як висоту рослин, так і висоту прикріплення качанів [2].

Мета – встановити вплив строків сівби на біометричні показники інноваційних гібридів кукурудзи різних груп ФАО в умовах Північного Степу України.

Методи та матеріали досліджень. Польові досліди проводили впродовж 2021–2023 рр. на території ФГ «Світлана», Єланецького району Миколаївської області. Попередник – пшениця озима. Дослідження проведені згідно методики польового досліду, статистичну обробку результатів досліджень здійснювали методом дисперсійного аналізу. Двофакторний дослід закладали методом розщеплених рендомізованих блоків. Дослідження проводили в чотириразовій повторності. Посівна площа ділянок становила 50,0 м², облікова – 30,0 м². Фактор А – строк сівби, дата: 15.04, 25.04, 05.05, 15.05. Фактор В – різні за групами ФАО гібриди кукурудзи селекції Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН: Степовий (ФАО 190), Олешківський (ФАО 280), Тронка (ФАО 380), Гілея (ФАО 420).

Експериментальні дослідження рослин, включаючи збір рослинного матеріалу, відповідали інституційним, національним або міжнародним керівним принципам. Автори дотримувалися стандартів Конвенції про охорону біологічного різноманіття (1992 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030) та Конвенції про торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (1979 <https://cites.org/eng/disc/what.php>). Важливим аспектом дослідження є можливість визначення рівня впливу окремих біометричних показників на формування урожайності зерна кукурудзи. Встановлено, що між висотою рослин і врожайністю зерна гібридів існує тісний прямий кореляційний зв'язок (рис. 1). Так, коефіцієнт кореляції між висотою рослин у фазу цвітіння та урожайністю зерна гібридів становив 0,551.....0,925.

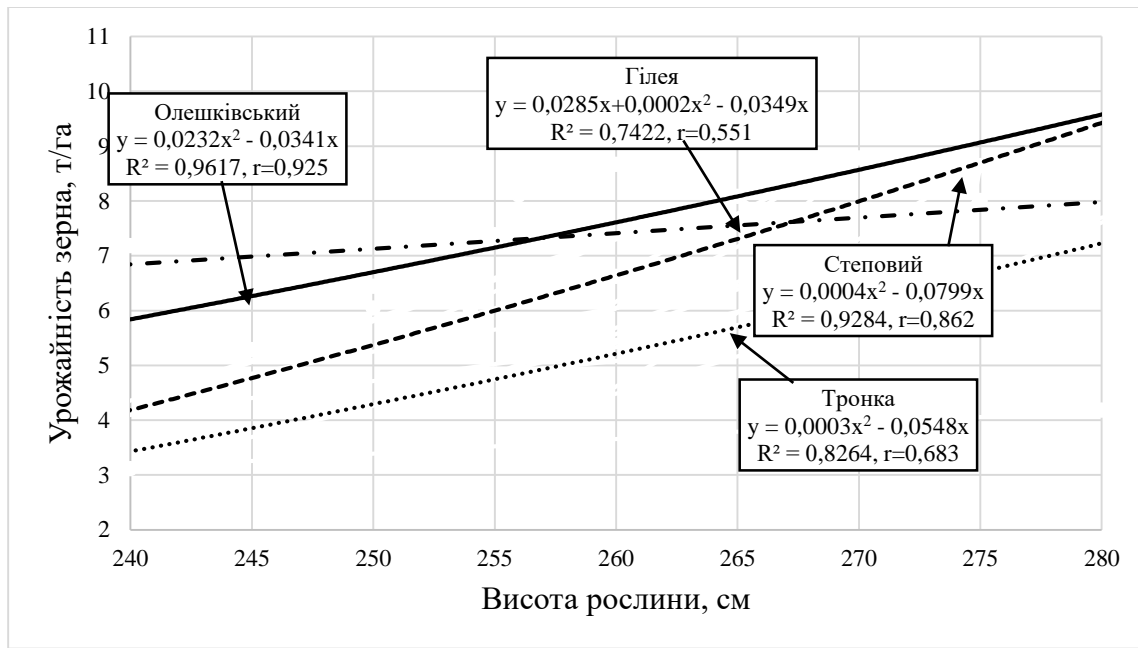

Рис. 1. Кореляційно-регресійні моделі залежності висоти рослин гібридів кукурудзи та врожайності зерна, середнє за 2021–2023 рр.

Високий коефіцієнт кореляції став можливим завдяки, перш за все, завдяки позитивному впливу тривалості періоду вегетації на висоту рослин кукурудзи. Дольова частка впливу факторів згідно зі статистичним аналізом показала, що вклад генетичних особливостей гібриду в показники висоти рослин становить 42%, строків сівби – 17%, погодних умов року – 21%, взаємодія між факторами АВ – 14%, інші фактори впливу становили частку 6%.

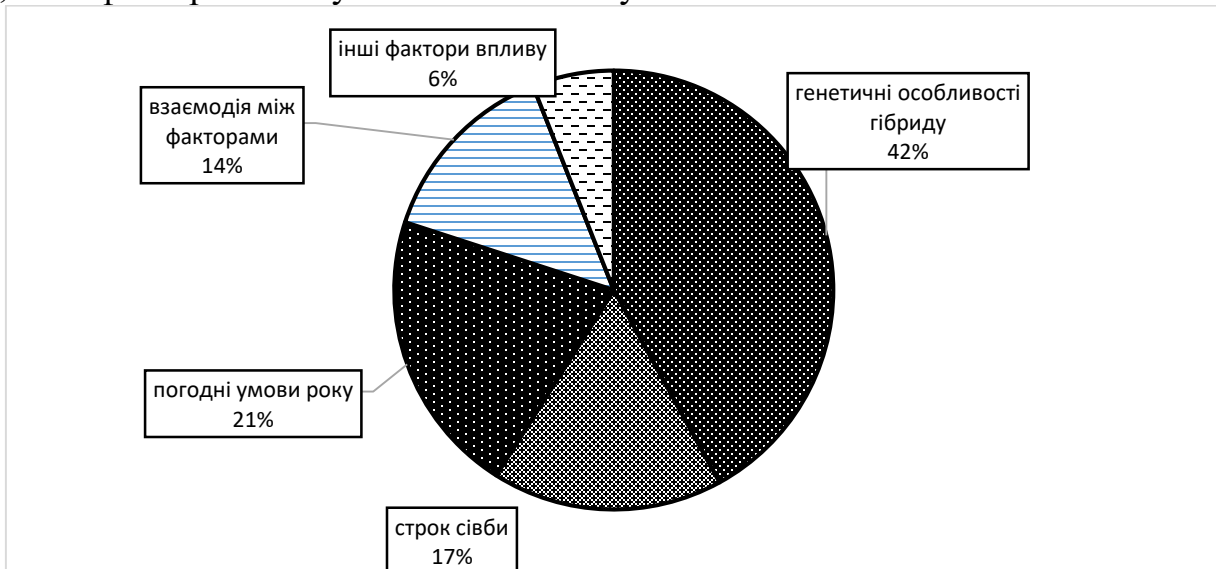

Рис. 2. Частка впливу факторів на висоту рослин гібридів кукурудзи, середнє 2021–2023 рр.

Встановлено, що між висотою прикріплення першого качана та врожайністю зерна гібридів також існує сильний кореляційний зв'язок. Так, коефіцієнти

кореляції між висотою кріплення качана та урожайністю зерна у гібридів становив $r = +0,745 \dots 0,898$ (рис. 3).

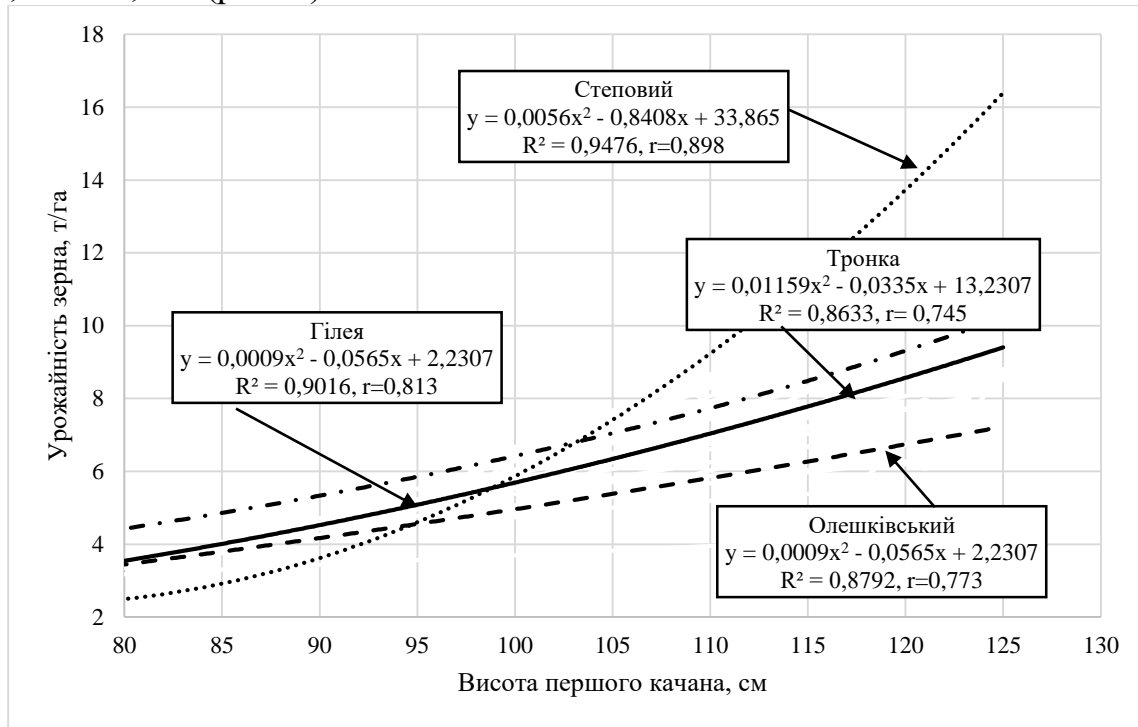

Рис. 3. Кореляційно-регресійні моделі залежності висоти кріплення качана гібридів кукурудзи і врожайності зерна, середнє 2021–2023 рр.

Найбільший зв'язок було зафіксовано у гібриду Степовий (ФАО 190). Коефіцієнт кореляції становив $r = 0,898$, що вказує на високу стабільність сполученої мінливості показників урожайності та висоти кріплення продуктивного качана у цього гібриду. Це дає можливість проведення попереднього прогнозу урожайності зерна за висотою розташування качана у гібриду Степовий. У інших гібридів можливість прогнозу урожайності за розташуванням качана також існує, проте, з меншою вірогідністю.

Висновки. Через швидкі темпи зміни клімату, наявність гібридів кукурудзи нового покоління, що мають підвищену адаптивність до умов вирощування, може стати підґрунтям стабілізації виробництва зерна кукурудзи у агроекологічних зонах з можливим дефіцитом природної вологозабезпеченості. Встановлені гібриди, що мають високий рівень гомеостатичності прояву біометричних показників рослин за різних строків сівби та погодних умов року.

Список використаних джерел.

1. Marchenko T., Kryvenko A., Dzham M., Bazylenko Y., Mishchenko S. The effectiveness of biological preparations for the protection of different FAO groups maize hybrids in the Northern Steppe of Ukraine. *Modern Phytomorphology*. 2024. Vol. 19. P. 78–82. DOI: 10.5281/zenodo.200121

2. Базиленко Є. О., Марченко Т. Ю. Урожайність та збиральна вологість зерна гібридів кукурудзи за різних строків сівби. *Аграрні інновації*. 2024. № 23. С. 7–15. <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2024.23.1>

ІТ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ АГРОБІЗНЕСОМ

Д. П. Мірош, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет», м. Чернівці, Україна

Інформаційні системи та технології грають важливу роль в розвитку аграрного сектору. Вони допомагають фермерам у плануванні сільськогосподарської діяльності, контролі над процесами вирощування культур, управлінні запасами та ресурсами, веденні обліку врожаю та інвестицій. Інформаційні системи дозволяють збирати, зберігати, обробляти та аналізувати великі обсяги даних, що допомагає приймати обґрунтовані рішення для оптимізації виробництва та підвищення його ефективності.

Технології, такі як дрони, сучасні сільськогосподарські машини, датчики та системи поливу, також грають важливу роль у впровадженні сучасних підходів до сільського господарства.

Ось кілька ключових аспектів:

Цифрова трансформація: Впровадження цифрових технологій, таких як точне землеробство, датчики для моніторингу стану полів, дрони для обробки полів, а також системи управління фермами, дозволяє оптимізувати процеси та зменшити витрати.

Збір та аналіз даних: Використання великих даних (Big Data), штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML) допомагає аграріям приймати обґрунтовані рішення на основі аналізу великих обсягів інформації.

Електронне врядування та консультації: Цифрові платформи та електронне врядування сприяють кращій взаємодії між фермерами, урядом, трейдерами та споживачами, забезпечуючи доступ до фінансових послуг та обміну інформацією.

Виклики та перспективи: Незважаючи на значні переваги, цифровізація аграрного сектору стикається з викликами, такими як обмежені фінансові ресурси, нормативні обмеження, опір змінам та проблеми конфіденційності.

Ці технології не лише підвищують ефективність, але й сприяють сталому розвитку аграрного сектору, що є важливим для забезпечення продовольчої безпеки.

Ось кілька прикладів цифрових технологій, які активно використовуються в аграрному секторі:

Точне землеробство: Використання GPS та GIS технологій для точного визначення місця розташування та стану полів. Це дозволяє оптимізувати використання добрив, води та інших ресурсів.

Дрони та безпілотні літальні апарати (БПЛА): Дрони використовуються для моніторингу стану посівів, обробки полів пестицидами та добривами, а також для створення карт полів.

Інтернет речей (IoT): Датчики, встановлені на полях, можуть збирати дані про вологість ґрунту, температуру, рівень освітленості та інші параметри, що дозволяє фермерам оперативно реагувати на зміни умов.

Штучний інтелект (AI) та машинне навчання (ML): Ці технології використовуються для аналізу великих обсягів даних, прогнозування врожайності, виявлення хвороб рослин та шкідників, а також для оптимізації процесів управління фермою.

Робототехніка: Роботи можуть виконувати різні завдання, такі як збирання врожаю, прополка, посадка та інші механічні роботи, що зменшує потребу в ручній праці.

Цифрові платформи та мобільні додатки: Вони забезпечують фермерів доступом до ринкової інформації, фінансових послуг, консультацій та навчальних матеріалів.

Ці технології допомагають підвищити ефективність, зменшити витрати та сприяють сталому розвитку аграрного сектору.

Ще однією не менш важливою умовою ефективності розвитку аграрного сектору економіки виступає формування єдиного інформаційного простору щодо ринку сільськогосподарської продукції і розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки в Україні він практично не розвинений.

На сучасному етапі розвитку комп'ютеризації, агроформування які не ведуть свою діяльність з використанням інформаційних технологій, не можуть повноцінно розвиватися. Адже покупці не мають можливості знайти товар самостійно, порівняти ціни із конкурентами та оцінити його характеристики, при цьому виробники втрачають левову частку потенційних покупців агропродукції.

Отже, широке використання комп'ютерно-інформаційних систем суттєво підвищує ефективність аграрного виробництва, що позитивно впливає на розвиток сільськогосподарського підприємства та допомагає вирішувати багато завдань. Комп'ютерні технології дозволяють зберігати великий обсяг облікової інформації, аналізувати її та на основі отриманих результатів, пропонувати вирішення завдань, які б мінімізували витрати та максимізували прибутки агроформувань.

Відтак, застосування інформаційних програм дозволить суттєво підвищити рівень інформаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, що в свою чергу, вплине на конкурентоспроможність вітчизняного аграрного виробництва.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

С. І. Мороз, к. е. н., доцент,

кафедра інформаційних систем і технологій,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Існування підприємств в сучасному конкурентному світі значною мірою залежить від стратегії і тактики маркетингу, адже наразі мало виробити продукцію, головне її успішно реалізувати. Тому, підприємства при розробці маркетингової політики передбачають активне використання електронних ресурсів і платформ. Зокрема, сайти для залучення клієнтів, торгівельні площадки для збуту, соціальні мережі для просування продукції й брендингу, системи онлайн комунікацій для персоналізованого спілкування, CRM-системи для узгодження різних інструментів і засобів тощо. Перелічені інструменти постійно вдосконалюються і потребують постійного контролю, адже одним із ключових принципів маркетингу є орієнтація на споживача, а його вимоги і очікування також еволюціонують.

В цілому, контент-маркетинг – це стратегія, яка передбачає створення та поширення цінного, релевантного і послідовного контенту, щоб залучити і утримати цільову аудиторію, а в кінцевому рахунку, спонукати до певних дій, таких як купівля товару або послуги. Основні етапи контент-маркетингу:

1. Аналіз цільової аудиторії.
2. Визначення основної мети і другорядних цілей.
3. Створення контент-плану з деталізацією типу, тематики і частоти публікацій.
4. Створення контенту. Основними типи контенту є: статті в блогах на актуальну тематику; інформативні, розважальні або навчальні відео; інфографіка; вебінари на конкретні теми; соціальні медіа пости на різних платформах; приклади успішного застосування продуктів або послуг.
5. Просування контенту через різні канали і площадки.
6. Аналіз результатів.

Слід наголосити на системності усіх процесів. Тому роботодавці наразі шукають акаунт-менеджерів, контент-менеджерів, котрі будуть координувати діяльність і контент в електронному просторі. Для прикладу, на youtube-каналі Андрія Прилепко (www.youtube.com/@sadprilepko) достатньо якісний контент, складовими якого є цікаві ідеї для відео, актуальність розглядуваних проблем, харизматичний розповідач з образною мовою та гумором. В інформації каналу також наведено адресу сайту та телефонні контакти. Варто зауважити на погану якість сайту, де певні сторінки є просто згенерованими шаблонами. Отже, видно активне ведення youtube-каналу і практично відсутність супроводу сайту.

В мережі користувачам пропонується величина кількості контенту, тому щоб привернути їх увагу, він має мати певні якості:

- брендування, тобто зв'язок з торгівельною маркою;

- актуальність, потрібно періодично нагадувати про себе, створюючи новий контент. Тут актуальні невеликі динамічні ролики, як то Instagram Reels чи YouTube Shorts;
- багатоканальність для охоплення якомога більшої аудиторії, тобто використання декількох поширених платформ;
- оригінальність і зв'язок з реальним життям;
- просування певних цінностей, як-то патріотизм, здоров'я, екологія.

Останні два-три роки найбільш активною темою стали технології штучного інтелекту (ШІ). Практично щодня з'являються нові розробки чи вдосконалюються існуючі. Розробники технологій штучного інтелекту пропонують як окремі застосунки (ChatGPT, Leonardo AI, DeepAI) так і включають модулі штучного інтелекту до існуючих ресурсів (наприклад, сервіси віртуальних помічників на платформах хостингу Wix, WordPress).

Компанія Google додала до списку сервісів штучний інтелект Gemini. Після формування запиту по тематиці цього дослідження було отримано реферативний допис із вступом, викладом результатів і висновками обсягом біля 3 тис. знаків. Підсумовуючи, вказаний штучний інтелект вважає, що він буде корисним для генерації контенту (текстів, графіки і відео), персоналізації контенту (визначення цільових аудиторій і підбору для них контенту), при аналізі даних (аналіз ефективності на основі базових метрик, дослідження трендів аграрного сектору) та оптимізації викладу для пошукових систем (структурування вмісту, підбір ключових слів, персоналізовані новини). До зазначеного хотілося б додати ще сервіси перекладу й перевірки на плагіат. Слід зауважити на декілька гучних справ, пов'язаних із несанкціонованим використанням для навчання нейронних мереж текстів і даних з глобальних мереж та застереженням Gemini, що налаштування профілю Google заборонили використання отриманих даних для навчання Gemini. Тобто Google таким чином впровадили й механізми захисту від збирання інформації.

Взаємодія із системами ШІ відбувається переважно через промпти. Це вказівка або запит до мовної моделі, щоб отримати певний результат. Чим чіткішим і детальнішим буде промпт, тим точнішою буде відповідь. Спілкування з системами штучного інтелекту нагадує поведінку екзаменатора, котрий зміною чи уточненням питання намагається видобути знання з учня.

При формуванні промпту потрібно дотримуватися декількох правил:

1. Запит має бути чітким та конкретним. Наприклад, не просто аграрне виробництво, а виробництво органічної продукції для дітей.
2. Слід вказувати бажаний формат отримання результату, як-то в текстовому чи табличному вигляді.
3. Стиль і формалізація запиту має визначатися мовою спілкування цільової аудиторії. Так, контент для малечі і аудиторії старшого віку буде використовувати різні словесні й візуальні компоненти.
4. Бажано деталізувати чи варіювати запит.
5. Сервіси використовують різні мовні моделі і алгоритми. Отже, при незадовільному результаті можна скористатися іншим сервісом.
6. При формуванні запиту слід вказувати і національність аудиторії.

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

С. А. Нужна, к. е. н., доцент,

доцент кафедри інформаційних систем і технологій,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна,

І. К. Карімов, к. ф-м. н., доцент,

завідувач кафедри математичного моделювання та системного аналізу,

Г. І. Карімов, к. е. н., доцент,

завідувач кафедри менеджменту,

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське, Україна

Штучний інтелект сьогодні є рушійною силою технологічного прогресу. Його вплив відчувається у всіх сферах життя. Швидкий розвиток алгоритмів машинного навчання та зростання обчислювальних потужностей дозволяють ШІ аналізувати великі обсяги даних, виявляти закономірності та приймати обґрунтовані рішення.

Сьогодні штучний інтелект відкриває нові можливості для оптимізації процесів в агропромисловому комплексі. Штучний інтелект пропонує ефективні інструменти для оптимізації виробництва та підвищення врожайності. Одним з таких інструментів є використання інтелектуальних систем. Застосування ШІ дозволить аграріям приймати більш обґрунтовані рішення та адаптуватися до змінних умов, підвищити ефективність сільського господарства, зменшити витрати та мінімізувати ризики, пов'язані зі зміною клімату та іншими факторами.

Засновані на методах ШІ, інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень в агропромисловому комплексі – саме це програмні системи, що використовують для аналізу великих обсягів даних, моделювання складних процесів та надання рекомендацій для прийняття оптимальних управлінських рішень. Такі системи здатні обробляти дані з різних джерел, таких як метеостанції, датчики на полях, системи GPS, а також дані про ціни на продукцію, ринкові тенденції тощо. На основі цього аналізу, ІСППР можуть прогнозувати врожайність, виявляти хвороби рослин, оптимізувати використання добрив та пестицидів, а також розробляти оптимальні плани сівозміни. Ключовою перевагою ІСППР є можливість автоматизації рутинних задач та прийняття рішень на основі об'єктивних даних, що дозволяє зменшити вплив людського фактора та підвищити ефективність виробництва. Крім того, ІСППР можуть адаптуватися до змінних умов навколишнього середовища та ринку, що є особливо важливим в умовах нестабільності клімату та мінливості попиту на сільськогосподарську продукцію. Застосування ІСППР дозволяє аграрним підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність, зменшити витрати та збільшити прибуток.

Хоча впровадження інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень в агропромисловому комплексі України ще триває і не є таким масштабним, як у деяких інших країнах але вже існують цікаві приклади та ініціативи. Так в Україні

з'являється все більше стартапів та ІТ-компаній, які розробляють спеціалізовані програмні рішення для аграрного сектору. Деякі з них пропонують готові ІСППР, інші – інструменти для збору та аналізу даних. Українські науковці активно займаються дослідженнями в галузі штучного інтелекту та його застосування в сільському господарстві. Вони розробляють нові алгоритми, моделі та методики, які можуть бути використані для створення більш ефективних ІСППР. Уряд України підтримує розвиток цифрових технологій в аграрному секторі. Існують державні програми, спрямовані на підтримку інноваційних проектів в цій галузі.

Зараз на ринку представлено широкий спектр систем, які використовують штучний інтелект для підтримки прийняття рішень в агропромисловому комплексі. Це і системи точного землеробства, системи моніторингу рослин, системи аналізу даних та прогнозування, системи дронів та аерофотозйомки. Прикладами таких систем є:

1. John Deere Operations Center - ця платформа пропонує комплексний підхід до управління агропідприємствами: картографування полів, контроль над технікою, аналіз даних та планування робіт;

2. Climate Corporation - пропонує ряд інструментів для аналізу погоди, прогнозування врожайності та оптимізації використання ресурсів;

3. AGCO Fuse - це платформа інтегрує різноманітну сільськогосподарську техніку та дані для більш ефективного управління агропідприємствами;

4. PlantVillage – використовує відповідний мобільний додаток, який дозволяє ідентифікувати хвороби рослин за допомогою фотографій;

5. Blue River Technology – використовує роботизовані системи, які можуть виявляти і обробляти окремі рослини, що дозволяє знизити витрати на пестициди;

6. Google Cloud Platform – пропонує широкий спектр можливостей для аналізу великих даних, машинного навчання та створення інтелектуальних додатків;

7. Amazon Web Services – пропонує використання хмарних сервісів для зберігання, обробки та аналізу даних, що можуть бути використані для створення ІСППР;

8. Компанія DJI – пропонує широкий асортимент безпілотних літальних апаратів для сільського господарства;

9. Компанія SenseFly - спеціалізується на розробці дронів та пропонує рішення для картографування полів, моніторингу рослин і виявлення шкідників.

Отже, штучний інтелект має потенціал стати ключовим драйвером розвитку агропромислового комплексу України. Завдяки своїй здатності аналізувати, прогнозувати та оптимізувати процеси, ШІ може допомогти підвищити продуктивність, зменшити витрати та зробити сільське господарство більш стійким до змін. Для реалізації цього потенціалу необхідно подолати ряд викликів та створити сприятливі умови для розвитку інновацій.

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ М.Е.ДОС

М. С. Свистун, студент,

спеціальність «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Науковий керівник: В. В. Кісіль, викладач,

спеціаліст вищої категорії,

Дніпровський фаховий коледж енергетичних та інформаційних технологій,

м. Дніпро, Україна

М.Е.Дос – поширене українське програмне забезпечення для подання звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими первинними документами між контрагентами в електронному вигляді.

Програма М.Е.Дос призначена для:

- подання звітності до українських контролюючих органів;
- для реєстрації податкових накладних та юридично значущого електронного документообігу.

Крім цього, програма надає модулі для нарахування зарплати, звітності великих компаній з розгалуженою структурою підрозділів і роботи банків.

Переваги електронного документообігу з модулем «ЕДО»:

- впевненість в автентичності документа – підтверджена законодавством України;
- контроль процесу обміну електронними документами на всіх етапах;
- економія коштів (папір, картриджі для принтера, поштові марки та конверти, послуги кур'єра, простір для архіву);
- підвищення ефективності бізнес-процесів за рахунок скорочення часу на обмін документами;
- простота і зручність у використанні (досить базових знань роботи з комп'ютером);
- надійність, підтверджена досвідом обміну електронними документами провідними компаніями в усьому світі;
- соціальна та екологічна відповідальність як частина позитивного іміджу Вашої компанії.

Обмін електронними документами регулюється низкою законодавчих актів:

- Закон України «Про електронні довірчі послуги».
- Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг».
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність».
- Закон України «Про Електрон комерцію».
- Закон України «Про електронний цифровий підпис».
- Податковий кодекс України.

Важливим є те, що зберігатись документи повинні на електронних носіях інформації у формі, що дає змогу перевірити їхню цілісність на цих носіях та відповідно до українського законодавства (ст. 13 Закону України від 22.05.2003 №851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг») документи мають зберігатись 1095 днів.

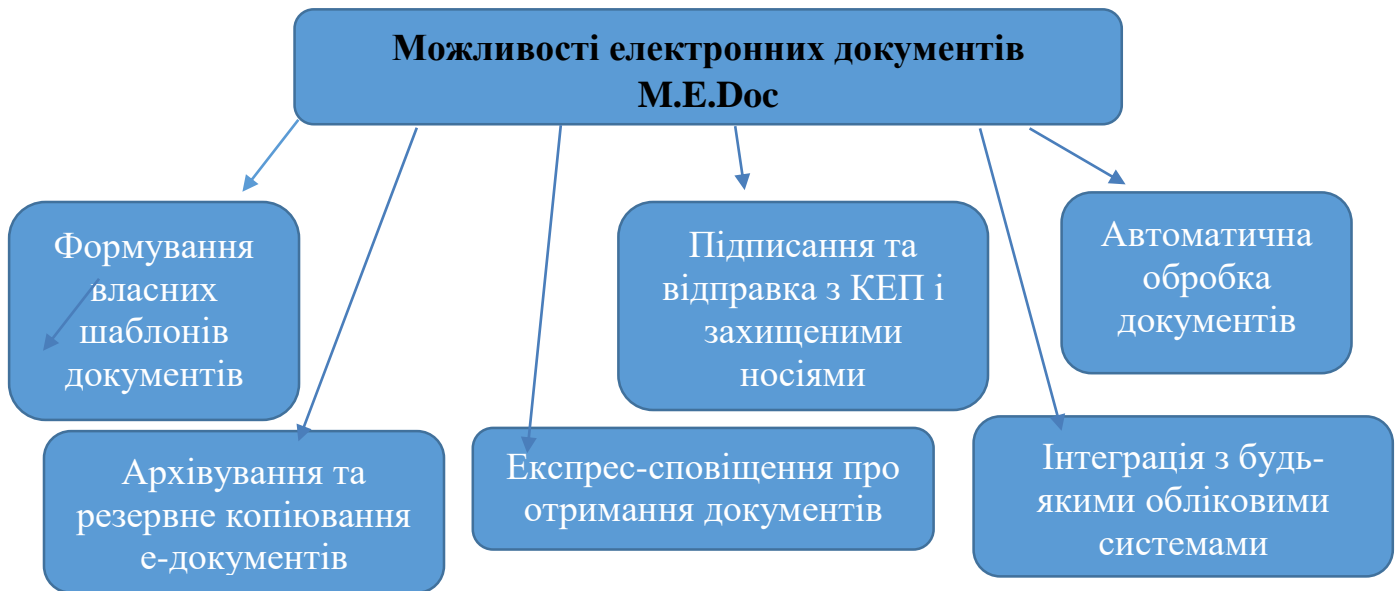

Рис. 1. Можливості електронних документів

Крім того, під час зберігання електронних документів слід обов'язково дотримуватися таких вимог:

1. інформація, що міститься в електронних документах, має бути доступною для її подальшого використання;
2. має бути забезпечено можливість відновлення електронного документа у тому форматі, в якому він був створений, надісланий або одержаний;
3. у разі наявності повинна зберігатися інформація, яка дає змогу встановити походження та призначення електронного документа, а також дату і час його надсилання чи одержання.

У програмі М.Е.Дос є можливість збереження первинних документів з кваліфікованими електронними підписами (КЕП) у форматі CAdES-X Long. CAdES-X Long – це стандарт електронного підпису, що використовується для довготривалого зберігання. У ньому використовується розширений набір атрибутів, що дозволяють перевірити легітимність навіть після закінчення терміну його дії, а також у випадку, коли джерело видання підпису більше недоступне.

Цей формат забезпечує збереження інформації про позначку часу, сертифікати підписувача та надавача, кореневий сертифікат ЦЗО, відповіді серверів OCSP, які підтверджують статуси сертифікатів підписувача та надавача. Також формат надає можливість встановлення дійсності підпису в довгостроковому періоді після закінчення терміну дії кваліфікованого сертифіката.

Список використаних джерел.

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/M.E.Doc>
2. <https://www.softcom.ua/ua/medoc/programm/edo.php>
3. <https://medoc.ua/news/edo-vse-shho-vam-varto-znati-pro-zbergannja-elektronnih-dokumentv>

АВТОМАТИЗАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

І. О. Терещенко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Ветеринарна медицина»

*Науковий керівник: О. А. Колісник, викладач,
кафедра інформаційних систем і технологій,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

В умовах повномасштабного вторгнення РФ, найважливішим в аграрному секторі є збереження функціонування ефективності ланцюга «виробництво – перероблення – зберігання – постачання населенню продуктів харчування та промисловості». Завдяки стрімкому розвитку інформаційної технології вже зараз можна починати робити кроки у подоланні труднощів, які накопичуються й існують на кожному з етапів. Це може бути як і відновлення аграрного виробництва на деокупованих територіях, що продиктовано потребою якнайшвидшого забезпечення продовольчих потреб населення, створення автоматизації системи централізованого захисту: тварин, полів, аквакультури тощо, для запобігання наслідок. У небезпечних сферах аграрного сектору є необхідність зниження або заміна людської праці на роботизовану, для підвищення ефективності та зниження травматизму працівників.

Виникають виклики нестачі людей в аграрному секторі, особливо у фронтових і прифронтових територіях, де знаходиться небезпечно, поля які заміновані, автоматизована техніка зможе в цьому допомогти, зробивши універсальну машину здатну розмінювати та виконувати посівні роботи на відстані від оператора, забезпечуючи безпеку зараз та у майбутньому, завдяки розмінуванню. Це ж дає змогу також відновлювати аграрне виробництво на деокупованих територіях, де могли проходити бойові дії, перевозити необхідні ресурси: насіння, добрива, ґрунт, установки поливу тощо.

Аграрні об'єкти – це стратегічна ціль і ворог може поцілити в них. У відповідь, визнавши можливу загрозу, автоматизована система сповіщення тривоги та захисту буде активована та у разі повітряної тривоги проведе до надійного укриття тварин великої рогатої худоби завчасно, заховавши їх від небезпеки. Наприклад, якщо є загроза у посіяному полі, то по периметру вмикаються розміщені невеликі вітряки, схожим за своїм функціонуванням на звичайний фен, які у разі наближення потенційної небезпеки (ракетного удару), автоматично скорегують направлення вітряків для введення оборони, тобто підіймають повітряним потоком шароподібні кульки, наповненні протипожежною сумішшю, які беруть на себе удар і гасять пожежу яка може статися. Принцип чимось схожий на тенісну кульку яку держать потоком повітря, чим більше «фенів», тим стабільніша «кулька» себе почуває (рис.

1). Так можна уникнути великих збитків, якщо ворог спрямовує свої сили для знищення посівів та врожаю.

Зберігання продукції на довгий термін може бути зручним за допомогою автоматизації, наприклад завдяки цьому можна зробити запаси, коли є надлишок з урожаю, який може знадобитися у випадку надзвичайного стану або поганого урожаю. Для уникнення погіршення у певної галузі, також може допомогти рішення штучного інтелекту залежно від прогнозів, факторів погоди, положення і т. п. Допоможе у розумному зрошенні, внесення добрив, розумному обприскуванні.

Для полегшення проведення інтенсивної автоматизації у всіх сферах аграрного сектора, є варіант запровадити через єдину централізовану систему, користуватися якою можна буде через додаток (рис. 2). Так за допомогою нього держава може збирати податки, вести контроль, стежити за ситуацією в даний час. Для бізнесменів це теж буде корисно, перелік: додаток буде під рукою, точні дані, швидкість, допоможе правильно розподілити насіння, і миттєвих підрахунків доходу та витрат.

Рис. 1. Принцип фену та кульки

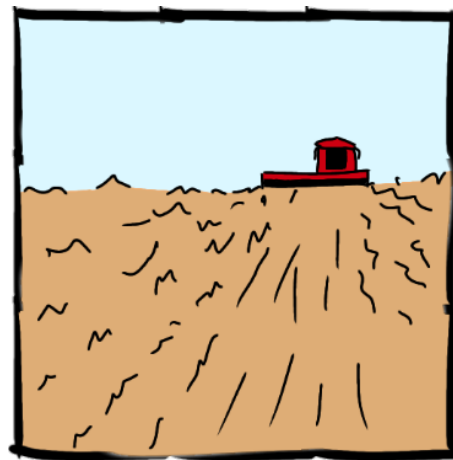

Рис. 2. Як може виглядати додаток

Загалом автоматизація буде добре сприяти на внутрішню та зовнішню політику та економіку в цілому. Запровадження автоматизації дає змогу вирішувати велику кількість проблем, пов'язаних з війною, природою і людським фактором, якщо це добре реалізувати й централізувати може принести великі зміни в інноваційний розвиток аграрного сектору економіки та інформаційні технології в першу чергу, вклад у стійкість аграрного сектору на довгострокову перспективу. Підвищення урожайності допоможе аграрному бізнесу збільшити обсяги виробництва та переробки продукції, надасть можливість експортувати товари у великих обсягах, що в свою чергу призведе до збільшення прибутків підприємств агропромислового комплексу та надходжень коштів до державного бюджету. Таким чином аграрні господарства будуть точками економічного зростання. Особливо це добре допоможе в умовах повоєнного відновлення.

ОНЛАЙН КОНСАЛТИНГ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. К. Шрамко, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Агрономія»,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна,

Ю. А. Доротюк, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Право»,

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

Науковий керівник: С. І. Мороз, к. е. н., доцент, кафедра інформаційних систем і технологій, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Умови господарювання вітчизняних аграрних підприємств значно ускладнені внаслідок війни. Стандартні проблеми організації аграрного виробництва, пошуку матеріальних і фінансових засобів, сезонності виробництва, нерегульованості попиту і пропозиції на продукцію ускладнюють військовий стан і його наслідки. Додаткові ризики включають: забрудненість полів вибуховими речовинами і залишкам бойових дій, мілітарно порушені ґрунти, мобілізація фахівців і потреба їх заміни у виробничих процесах, знищення продукції, обладнання та сховищ, ускладнена логістика й проблеми з експортом, закриття партнерських підприємств і/чи перебування їх на окупованих територіях тощо. Тому в сучасних умовах зростає потреба в дистанційній інформаційній підтримці аграрних виробників, особливо малого бізнесу, на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Великі виробники, як правило, мають своїх фахівців різного профілю та мають більший запас стійкості, в тому числі і у зв'язку з бронюванням працівників. Ключовим елементом онлайн консалтингу є ефективні комунікації експертів з клієнтами. Розглянемо особливості основних каналів онлайн комунікації.

Веб-сайт. Може бути місцем розміщення інформаційних ресурсів, центром електронних комунікацій, спрямовуючи інформаційні потоки по різних електронним засобам, дошкою оголошень про події, площадкою для проведення опитувань клієнтів тощо. На сайт можна додати чат-боти для первинного консультування й ідентифікації проблеми, системи реєстрації для наступної персоналізованої комунікації.

Електронна пошта. За десятки років використання підтверджує свою ефективність. Доцільно використовувати для цільових розсилок й обміну документами. Використання корпоративної пошти спрощує комунікації всередині установи та є додатковим засобом верифікації.

Месенджери. Протягом останніх років були дуже поширеним засобом комунікацій, але в останній час деякі себе дискредитували. Наприклад, через злами аккаунтів у Viber та Facebook, співпрацю Telegram із російською пропагандою та спецслужбами. Тому слід обмежити їх використання.

Соціальні мережі. Є поширеним середовищем для бізнес- і соціальної комунікації. Мають гарні інструменти для реклами і формування активних груп. Дозволяють викладати різний контент і отримувати швидку реакцію аудиторії. Youtube-канал

доцільно використовувати для викладення відеосемінарів, коротких роликів про бізнес-процеси. Наприклад, канал Андрія Прилепко з цікавим україномовним контентом маркетингового спрямування, що має наразі 57 тис. підписників.

Системи відеоконференцій. Актуальні для встановлення емоційного зв'язку з клієнтами і незамінні при психологічних консультаціях задля відстеження реакції, зворотного зв'язку та інтерактивного спілкування. Для індивідуальних консультацій та групових вебінарів можна використовувати безкоштовні пакети на платформах Zoom, Google Meet тощо.

При розбудові системи комунікацій слід передбачити багатоканальні зв'язки і персоналізацію клієнтів. Тут варто відзначити комплексність підходу компанії Google. Створення профілю дає доступ до десятка сервісів, котрі можна використовувати в роботі. Календар дозволяє координувати комунікації і надавати добірки матеріалів до заходів, Форми є зручним інструментом зворотного зв'язку і досліджень потреб клієнтів. Очевидні тут переваги використання G-диску: комуніканту надсилається посилання на актуальний документ, котрий може бути в подальшому скоригований автором; робота над спільними документами через додатки G-офісу; можливість перегляду файлів великого розміру та ін. Позитивним є також поява нового сервісу штучного інтелекту Gemini, котрий також доступний для використання. В цілому, перевагою електронних комунікацій є спрощений доступ до сервісів через стандартний браузер з будь-якого місця (поля, ферми, маршруту) і пристрою (смартфон, планшет, ноутбук).

В Україні існує система дорадчих служб (www.dorada.org.ua) з регіональними групами сертифікованих експертів. Їх діяльність регламентується Законом України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність». Реалізований також концепт еДорадництва із залученням соціальних мереж і електронних ресурсів, проте нині їх робота недостатньо ефективна через мале охоплення. Так у YouTube-каналі еДорадництво через 10 років існування лише 20 підписників.

На наш погляд, доречно створити при аграрних закладах вищої освіти консалтингові підрозділи для аграрних підприємств. Послуги можуть надаватися на волонтерській чи договірній основі на основі договорів про творчу співдружність або контрактів про послуги. В закладах освіти такі підрозділи можуть мати віртуальний характер. Для функціонування можливо достатньо особи координатора, котрий буде обробляти звертання і спрямовувати до конкретних спеціалістів. Перевагою освітніх закладів є якраз зосередження фахівців, що можуть надавати консультації з різних аспектів агробізнесу, як-то технологій вирощування культур і переробки продукції, фінансово-кредитної діяльності, правового забезпечення тощо. А концентрація різних фахівців в одному закладі дозволить забезпечити групове прийняття рішень з урахуванням різних чинників. До того ж до вирішення проблем можна залучати студентів, котрі під час навчання можуть отримувати практичний досвід, реалізуючи концепцію дуальної освіти. Слід відзначити і соціальний аспект, тобто можливість науковцям і освітянам підтримати виробничий сектор. Додатковим аргументом на користь створення таких центрів може стати професійна орієнтація випускників.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ВЕТЕРИНАРНИМ БІЗНЕСОМ

І. І. Шрамко, старший викладач,

кафедра інформаційних систем і технологій,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Напрямок ветеринарної медицини, як і будь яка галузь народного господарства України, передбачає використання і обробку великих інформаційних масивів. Автоматизація обробки ветеринарної інформації значно підвищить ефективність роботи ветеринарних клінік, позитивно вплине на бізнес-аспекти ветеринарної діяльності, вдосконалить процес використання інформаційних технологій для спрощення та оптимізації управління ветеринарними даними та завданнями.

Спектр дій які дозволяють збирати, накопичувати, аналізувати інформаційні потоки у ветеринарії можна розділити по напрямкам:

- автоматизовані системи ведення електронних карт (дозволяють швидко й ефективно реєструвати історії хвороб тварин, результати аналізів, схеми лікування та вакцинації. Це допомагає зменшити паперову роботу, мінімізувати помилки, пов'язані з людським фактором, і забезпечити зручний доступ до даних для персоналу);

- ветеринарні інформаційні системи (використовуються для управління всією діяльністю ветеринарної клініки. Включають функції для планування прийомів, управління запасами медикаментів, відстеження платежів, а також інтеграцію з іншими системами, такими як лабораторії або фармацевтичні компанії);

- системи автоматизованого аналізу даних (дозволяють виявляти тенденції у здоров'ї тварин, прогнозувати спалахи захворювань, аналізувати ефективність лікування або профілактичних заходів);

- віддалений моніторинг і телемедицина (забезпечують дистанційний моніторинг стану здоров'я тварин через носимі пристрої, такі як нашийники з датчиками для вимірювання температури, частоти серцевих скорочень та рівня активності. Дані автоматично передаються до ветеринара, що дозволяє оперативно реагувати на зміни у стані тварини. Телемедицина також полегшує консультації між ветеринарами і власниками тварин на відстані);

- автоматизація діагностики (використання штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання для автоматизації діагностичних процесів, таких як розпізнавання зображень рентгену або УЗД, аналіз результатів аналізів крові тощо);

- управління логістикою та рухом запасів (допоможуть відстежити запаси медикаментів та інших ветеринарних товарів, планувати замовлення, попереджати про необхідність оновлення запасів та уникати перевитрат або дефіциту препаратів);

- навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів ветеринарної медицини (включають в себе автоматизовані платформи для дистанційного навчання).

Для пошуку інформаційних джерел по ветеринарній медицині зручно використовувати інтернет-систему аналізу та пошуку медичної літератури Medline (Medical Literature Analysis and Retrieval System Online). Вона охоплює медицину, ветеринарію, фармацію та інші напрями по охороні здоров'я. Medline це основна бібліографічна база даних Національної медичної бібліотеки США. Джерелами для більшості публікацій виступають наукові періодичні видання та дані з інформаційних бюлетенів. Medline сприяє розвитку напряму охорони здоров'я, який базується на доказовій медицині. Вільний доступ в мережі Інтернет здійснюється через інтерфейс PudMed. Непрофесійні користувачі можуть користуватися сервісом MedlinePlus, на ньому публікації містять більш доступний контент.

Використання CRM-систем виступає ключовим моментом для успішного керування відносинами з клієнтами. CRM-система допомагає зберігати й організувати інформацію про клієнтів, включаючи контактні дані, історію взаємодії; надає доступ до історії звернень клієнтів, що дозволяє швидше і точніше реагувати на їхні запити або вирішувати проблеми; відіграє ключову роль у сучасному ветеринарному бізнесі, допомагаючи ветеринарним клінікам будувати довгострокові відносини з клієнтами, оптимізувати роботу відділів та підвищувати прибутковість.

Яскравим представником CRM-системи для ведення ветеринарного бізнесу виступає програма Enote.vet. Вона спеціально розроблена для автоматизації роботи ветеринарних клінік, аптек та лабораторій. Вона забезпечує управління всіма аспектами ветеринарної практики, включаючи облік пацієнтів, контроль лікування, фінансові операції, маркетинг та управління запасами. Основною задачею даної системи є формування і фіксація детальної інформації про кожного пацієнта. Крім медичного напрямку система Enote.vet вдосконалює керування внутрішніми потоками інформації, які виникають в процесі діяльності клініки. Дана програма включає багато функцій по попередньому запису нових пацієнтів за системою талонів, систематизую занятість лікарів, зберігає результати всіх досліджень, дозволяє скласти календарну схему лікування, включає в себе систему сповіщень власників про стан тварин, які знаходяться в стаціонарі та багато іншого.

Сучасним та передовим рішенням для ведення бізнесу в сфері ветеринарним клінік, ветеринарними аптеками та зоомагазинами є сервіс Ветменеджер. Даний сервіс співпрацює з операційними системами IOS, Android, Mac OS X, Windows, Linux. Ця платформа дозволяє здійснювати облік клієнтів ветеринарної клініки, керувати рахунками та онлайн-касами, вести облік на складах, здійснювати розсилку повідомлень з використання e-mail та інших месенджерів. Сервіс Ветменеджер має API для розробників та досить легкл інтегрується з іншими видами програмного забезпечення. Сервери для ветеринарних клінік України розміщуються в Німеччині та обслуговуються провайдером Hetzner.

За рахунок впровадження новітніх електронних ресурсів у ветеринарний бізнес є можливість скоротити витрати на управління, збільшити швидкість обробки потоків ветеринарної інформації, мінімізувати частку «людських» помилок та в цілому покращити рівень надання ветеринарних послуг.

Секція 5. Культура професійного спілкування та інноваційні методи викладання як складові фахової підготовки в аграрних закладах освіти

ПРОФЕСІЙНЕ МОВЛЕННЯ: ВИСТУП, КОУЧИНГ, ТРЕНІНГ

Т. В. Стасюк, *д. філол. н., професор, завідувач кафедри філології,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

У сучасному світі, де інформація швидко поширюється і змінюється, володіння навичками професійного мовлення стає ключовим інструментом для розвитку кар'єри та бізнесу. Рівень професійної підготовки фахівця визначається сформованістю його мовної і мовленнєвої компетенції. Діяльність фахівця у будь-якій галузі вимагає від нього широкої загальної освіти, оскільки вона пов'язана з інтенсивним усним і писемним спілкуванням, передбачає широку мовленнєву практику, потребує точного вираження понять і категорій у професійній діяльності. Формування компетентності, тобто здатності застосовувати знання та вміння в реальній життєвій ситуації, є однією з найбільш актуальних проблем сучасної освіти.

Професійне мовлення – це лінгвістично, психологічно і соціально зумовлений комплекс умінь говорити, будувати висловлювання, вибір стилю, засобів, формату мовлення, детермінований професійною ситуацією, діяльністю, мотиваціями й досягненням комунікативних цілей. Вона відрізняється від повсюдного мовлення своєю структурованістю, точністю, використанням спеціальної термінології та відповідністю нормам етикету. Професійна діяльність вимагає вміння спілкуватися з різними категоріями людей, виступати в різноманітних комунікативних ролях.

У поняття «професійне мовлення» зазвичай включають три ознаки: багатство, точність і виразність. Це оптимальне використання мовних засобів з урахуванням літературної норми для досягнення професійно значущих цілей у процесі мовного спілкування. Основні риси професійного мовлення включають у себе: 1) чіткість та точність для передачі інформації без двозначностей; 2) логічність для послідовності викладу; 3) структурованість для поетапного розуміння; 4) використання термінів та професійних понять, що притаманні конкретній галузі; 5) офіційний стиль спілкування, оперування мовними кліше, стандартними фразами; 6) дотримання мовних норм – грамотне використання мови та правильний підбір слів; 7) етикет – ввічливість та відповідний тон у спілкуванні, особливо у формальних ситуаціях.

У професійному спілкуванні залежно від змісту, призначення, способу виголошення та обставин спілкування виділяють такі найпоширеніші жанри публічних виступів: доповідь, промова, лекція, виступ, звіт, також зазначають – коучинг, тренінг, вебінар. Розглянемо чотири з цих форматів професійного мовлення.

Професійний виступ – один із найпоширеніших видів усного ділового спілкування, спосіб передачі інформації у формальній обстановці, що передбачає чітку структуру, ретельно підготовлений матеріал та належне володіння техніками публічного мовлення. Під час виступу спікер звертається до аудиторії з метою донести певну інформацію, поділитися досвідом, надихнути або мотивувати. Успішний виступ вимагає не лише доброго знання теми, а й володіння рядом технік, таких як ораторське мистецтво, управління увагою аудиторії та використання

невербальних засобів комунікації. Виступ – це не лише спосіб донесення інформації, але й можливість вплинути на аудиторію, мотивувати до дії або змін у мисленні. Залежно від змісту, призначення, способу виголошення, обставин мовлення публічні виступи бувають таких жанрів: бесіда, доповідь, промова, лекція, наукова дискусія, репортаж. Їх можна розподілити на 3 великі класи: 1) громадсько-політичні промови (виступи на мітингах, на виборах, звітні доповіді, політичні огляди, лекції на громадсько-політичні теми); 2) академічні промови (наукові доповіді, виступи на конференціях, симпозиумах, форумах, навчальні лекції, наукові дискусії); 3) корпоративні промови, з нагоди урочистих зустрічей в тому числі (корпоративні доповіді, звіти, виступи на конференціях, ювілейні промови, вітання).

Підготовка до виступу охоплює такі етапи: 1) дослідження теми (глибоке усвідомлення проблеми, розуміння питання); 2) створення презентації (візуалізація матеріалу, створення слайдів або інфографіки); 3) репетиції (практика виступу на камеру перед реальним спілкуванням з аудиторією). Структура виступу включає такі елементи: 1) вступ (спікер привертає увагу аудиторії, задає тему та основну мету виступу); 2) основна частина (подання ключової інформації, аргументів, доказів або прикладів); 3) висновок (підведення підсумків, формулювання головних висновків або заклик до дії). Основні характеристики професійного виступу такі: 1) гарне усвідомлення мети виступу; 2) виділення завдань виступу; 3) чітка структура; 4) точність і лаконічність – уникнення довгих преамбул, подробиць; 5) актуальна, затребувана інформація; 6) зосередженість на ключових аспектах; 7) уникнення зайвої інформації; 8) аргументованість викладу; 9) спростування контраргументів; 10) пропозиції способів вирішення проблеми; 11) зворотній зв'язок з аудиторією – контакт із слухачами, відстеження реакції, питання.

Коучинг – це партнерський процес індивідуальної або групової роботи, спрямований на розвиток особистісних або професійних якостей, що допомагає людям ставити і досягати цілі, визначати пріоритети, розкривати потенціал та покращувати життя. Він ґрунтується на співпраці між коучем (фахівцем з коучингу) та учнем, де коуч використовує різні методи й техніки, щоб допомогти учню знайти його власні рішення та досягти бажаних результатів. Етапи коучингу як організованого процесу передбачають: 1) встановлення мети (допомога чітко визначити бажані досягнення); 2) аналіз поточної ситуації (визначення ресурсів і перешкод, які можуть вплинути на досягнення цілі); 3) розроблення плану дій (підтримка в осмисленні послідовності дій); 4) зворотний зв'язок і мотивація (рефлексія і коригування дій); 5) аналіз результатів і мотивування клієнта до подальших кроків.

У процесі коучингу мовлення відіграє центральну роль, адже саме через спілкування коуч допомагає клієнту виявити внутрішні ресурси. У відносинах між клієнтом і коучем використовується широкий спектр мовленнєвих і поведінкових технік і методів, які допомагають клієнтові досягти встановлених цілей, поліпшити його професійні показники й задоволення. Тобто, коучинг – це робота над собою під керівництвом тренера, який допомагає розібратися в цілях і шляхах їх досягнення.

Коучинг спрямований на розвиток людини та її потенціалу, і тому вимагає від коуча високого рівня комунікативних навичок. Особливості мовлення у процесі коучингу: 1) відкриті питання (коуч використовує техніки активного слухання та

ставити питання, які допомагають клієнту самостійно знаходити відповіді та рішення); 2) емпатія та підтримка (мовлення коуча повинно бути позитивним, зосередженим на підтримці та визнанні зусиль клієнта; необхідно використовувати слова, які сприяють зростанню впевненості у власних силах); 3) концентрація на майбутньому (професійне мовлення в коучінгу зосереджене на створенні бачення майбутнього та шляхів досягнення результатів). Комунікативні методи коучингу охоплюють: 1) відкриті питання, що спонукають до саморефлексії; 2) стимулювання розкриття учня; 3) використання технік активного слухання; 4) створення проблемних обговорень; 5) створення сприятливого середовища для відвертого спілкування; 6) спонукання й стимуляція до роботи; 7) схвалення зусиль і проміжних результатів тощо.

Тренінги є невід'ємною частиною професійного розвитку в багатьох сферах діяльності. Це інтенсивний процес навчання, в якому акцент робиться на практичному опануванні навичок через активну участь та взаємодію з тренером. Тренінги відбуваються у спеціально створеному комунікативному середовищі, де кожен може з легкістю і задоволенням побачити свої плюси і мінуси, поразки і досягнення. Підтримка та увага інших учасників допомагають швидше зрозуміти, які особисті якості та професійні навички слід розвивати. На відміну від традиційних тренінгові форми навчання повністю охоплюють весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо. Під час тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів розвитку та розв'язання проблеми, заради якої вона зібралася. Ці методи роблять процес навчання цікавим, не обтяжливим. У тренінгу широко використовуються «інтерактивні техніки», які забезпечують взаємодію та власну активність учасників під час динамічного навчального процесу.

Існують різні види тренінгів в залежності від мети та завдань. Основні з них: 1) навчальний тренінг (спрямований на отримання нових знань, формування вмінь та навичок з певної тематики); 2) психологічний тренінг (розвиває особистісні якості, вміння взаємодіяти з людьми, долати труднощі); 3) бізнес-тренінг (підвищує ефективність професійної діяльності, розвиває лідерські навички).

Мовлення у тренінгах характеризується такими особливостями: 1) доступність викладу інформації (прості слова, доступні поняття (мовлення тренера зрозуміле для всіх учасників, незалежно від рівня підготовки); 2) мотиваційні звороти, схвалення, слова підтримки (професійне мовлення, активізація роботи, підтримування проблемного й творчого мислення); 3) інтерактивність (активна участь комунікантів, проблемні запитання, групові дискусії та обговорення). Феномен тренінгу, особливо соціально-психологічного насамперед у тому, що безпосередні учасники одержують таку підготовку, яка відповідає вимогам сучасного життя. Результати тренінгу не можна зводити лише до розвитку когнітивного компонента (навчання), завдяки йому в кожного учасника формується адекватне розуміння самого себе і корекція самооцінки, відбувається вивчення індивідуалізованих прийомів міжособистісної взаємодії для підвищення її ефективності. У цьому контексті тренінг може бути ефективним методом підготовки молодих фахівців до професійної діяльності.

MASTERING OF ACADEMIC ENGLISH BY FINANCIERS AND BANKERS

R. E. Abibulaiev, PhD student, speciality “Finances,
Banking, Insurance and Stock market”,

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

In today's globalized economy, effective communication is paramount, particularly in the finance and banking sectors. As these industries expand internationally, the need for professionals who can articulate complex financial concepts in clear, precise language becomes increasingly important. Learning Academic English, therefore, is not just beneficial but essential for financiers and bankers aiming to excel in their careers.

Academic English is characterized by its formal tone, specialized vocabulary, and structured presentation of ideas. In the finance and banking fields, professionals often engage with a range of stakeholders, including clients, regulatory bodies, and colleagues from diverse backgrounds. Mastery of Academic English allows financiers and bankers to present data, analyze market trends, and convey strategic recommendations effectively.

Financial documents (reports, analyses, presentations) demand clarity and precision. A miscommunication can lead to significant financial consequences. Understanding and using the correct terminology ensures that all parties have a mutual understanding of complex concepts like derivatives, asset allocation, and risk management.

Moreover, proficiency in Academic English enhances a professional's credibility. When bankers and financiers can express their ideas articulately, they are more likely to gain the trust of clients and colleagues. This trust is crucial for establishing relationships that can lead to successful negotiations and collaborations.

The finance industry is heavily regulated, and understanding legal documents, compliance requirements, and reporting standards is vital. Academic English training equips professionals with the skills needed to interpret and respond to regulatory frameworks accurately.

Despite its importance, many finance professionals face challenges when learning Academic English. These challenges can stem from several factors:

- *complex vocabulary*: finance industry is replete with jargon and technical terms. While familiar with these terms in their native languages, non-native English speakers may struggle with their proper use in English contexts. Thus, targeted vocabulary training becomes essential.

- *cultural nuances*: effective communication extends beyond language to include cultural understanding. Different cultures have varying communication styles, and adapting to these nuances can be challenging for international professionals. Learning Academic English in context, incorporating cultural training, can help bridge these gaps.

writing skills: Academic English places a significant emphasis on writing skills, which are crucial for creating reports, proposals, and analyses. Many finance professionals may not have had formal training in academic writing, making it necessary

for them to engage in writing workshops and courses that focus on structuring arguments, citing sources, and editing for clarity.

To overcome these challenges, financiers and bankers can employ the following strategies:

- *engaging in professional development*: many institutions offer courses specifically designed for professionals in finance and banking to enhance their Academic English skills. These courses often focus on writing, speaking, and comprehension, tailored to the needs of the finance sector.

- *utilizing printed or online resources*: reading books, articles and magazines in English helps financiers and bankers to expand their vocabulary and better understand the terms used in their profession. It is recommended to pay attention to financial literature, as well as to popular publications such as *The Economist* or *Financial Times*. The internet is replete with resources aimed at improving Academic English. Websites, online courses, and forums provide opportunities for self-study. Engaging with financial news articles and academic papers can also enhance vocabulary and comprehension. Moreover, modern technologies provide many opportunities for learning English. Platforms such as *Duolingo*, *Coursera* or *Khan Academy* offer courses covering financial topics. Video lectures, podcasts and webinars can be a useful supplement to traditional training, allowing financiers to learn the language at their own pace

- *networking and collaboration*: joining professional networks and engaging with peers can facilitate language practice. Regular discussions and collaborative projects can provide real-life contexts to apply Academic English, reinforcing learning and building confidence. Besides, communication with native speakers is one of the most effective practices. This can be both participation in language clubs and online meetings through platforms such as *Tandem* or *HelloTalk*. Regular spoken language practice improves accent, grammar and confidence in communication.

- *mentorship and feedback*: seeking mentorship from more experienced colleagues can be invaluable. Constructive feedback on language use and communication strategies can accelerate learning and provide insights into industry-specific language norms.

Learning Academic English is a critical component of professional development for financiers and bankers. As the financial landscape becomes more interconnected, the ability to communicate effectively in English will not only enhance individual careers but also contribute to the overall success of organizations. By addressing the challenges associated with language acquisition and employing targeted strategies for improvement, finance professionals can position themselves for greater opportunities in a competitive global market.

Learning English for financiers and bankers is not only the acquisition of new knowledge, but also a necessity for a successful career in an international environment. Integrating the language into professional practices, participating in specialized courses, using online resources, communicating with native speakers, and reading relevant literature are just a few methods that can significantly improve English skills. Thanks to these efforts, financiers will be able not only to expand their opportunities, but also to open new horizons in their professional activities.

LEARNING ACADEMIC ENGLISH BY PHD STUDENTS

*D. V. Chabanenko, PhD student, speciality “Veterinary medicine”,
Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

In an increasingly globalized world, the ability to communicate effectively in Academic English has become indispensable for students, researchers, and professionals. Mastering Academic English not only enhances PhD students ability to engage in scholarly discourse but also opens doors to international collaboration and opportunities.

Before diving into strategies for learning, it's crucial to understand what constitutes Academic English. This form of language is characterized by its formal tone, complex sentence structures, and a rich vocabulary often derived from Latin and Greek. Proficiency in Academic English includes the ability to analyze texts, engage in critical thinking, and articulate ideas coherently. Therefore, foundation-building in grammar, vocabulary, and academic conventions is vital.

Mastery of Academic English is fundamental for students aspiring to succeed in higher education. Many universities worldwide use English as the medium of instruction, making proficiency in this language essential for understanding lectures, participating in discussions, and completing assignments. Students who lack a strong command of Academic English may struggle to comprehend complex texts or articulate their thoughts coherently. This can lead to decreased academic performance and, ultimately, hinder their ability to graduate or pursue advanced studies.

Academic English also serves as a vehicle for critical thinking. Engaging with academic texts and participating in discussions encourages students to analyze information, evaluate sources, and synthesize ideas.

Moreover, Academic English is not only about vocabulary; it encompasses a range of skills, including reading comprehension, writing proficiency, and oral communication. Effective academic writing, for instance, requires an understanding of structure, coherence, and argumentation. Students must learn to construct thesis statements, develop arguments, and cite sources appropriately. These skills are vital not just for academic assignments but also for producing research papers and publications, which are often necessary for career advancement in academia and beyond.

Enrolling in academic writing courses or workshops can provide structured guidance. Many universities and language institutes offer tailored programs focusing on Academic English. These courses often cover essential writing skills, reading comprehension, and oral presentation techniques vital for academic settings.

Self-directed learning allows flexibility in acquiring knowledge, enabling learners to set their pace. Utilizing textbooks, online resources, and academic journals to study grammar, writing styles, and vocabulary enhances understanding. “The Elements of Style” by Strunk and White is a classic text for learning the nuances of academic writing.

Immersion in academic literature exposes learners to various writing styles and terminologies. Reading scholarly articles, research papers, and dissertations within one's

field of study helps learners understand the structure and language employed in academic discourse. Platforms like Google Scholar and JSTOR provide access to extensive resources.

Engaging with the material through critical analysis deepens understanding. Summarizing articles, critiquing methodologies, and identifying arguments strengthen analytical skills. Writing reflective essays about the readings can solidify comprehension and encourage articulation of personal viewpoints.

Writing is a cornerstone of mastering Academic English. Regular practice not only improves proficiency but also builds confidence. Constructing drafts and revising them iteratively fosters improvement. Focusing on clarity, coherence, and cohesion will refine writing.

Utilizing peer feedback can offer new perspectives and highlight areas needing improvement. Utilizing academic writing resources, such as Purdue OWL and academic writing textbooks, can provide models and templates for various writing styles, including essays, reports, and literature reviews.

Effective communication in Academic English also includes verbal skills. Participating in academic discussions, seminars, and workshops offers invaluable opportunities for practicing oral communication.

Joining or forming discussion groups encourages the exchange of ideas and offers a platform to practice speaking in an academic context. Engaging in debates on relevant topics can enhance fluency and pronunciation while also boosting confidence.

Listening to academic lectures, podcasts, or webinars provides exposure to the rhythm and tone of Academic English. Platforms like TED Talks and academic podcasts feature experts discussing various topics, allowing learners to familiarize themselves with the language used in scholarly discussions.

Modern technology presents a multitude of tools that facilitate learning Academic English. Applications like Duolingo, Babbel, and Rosetta Stone have features tailored to Academic English, offering interactive lessons and vocabulary practice. These tools can supplement traditional learning methods and make the process more engaging.

Platforms such as Coursera, edX, and Academic Earth offer online courses specifically aimed at enhancing Academic English. Many of these courses include readings, quizzes, and peer feedback, simulating a classroom environment.

Utilizing writing assistants like Grammarly and Hemingway can significantly improve writing skills. These tools provide real-time feedback on grammar, style, and clarity, helping learners produce polished academic texts.

Mastering Academic English is a multifaceted endeavor that requires commitment and strategic effort. By understanding the fundamentals, engaging actively with content, practicing writing and speaking, and leveraging technology, learners can significantly enhance their proficiency. With these effective methods and approaches, excelling in Academic English is within reach, paving the way for success in academia and beyond. Remember, consistency is key; regular practice and continuous learning will take you closer to mastery.

POSSIBILITY OF USING CANVA OR OTHER PROGRAMMES FOR PRESENTATIONS

*V. G. Chornobai, Senior Lecturer, Philology Department,
Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

Nowadays life makes rules for all we do and create. We are connected with technology and global web and its main option – make living better, easier and funnier. From school-age we use vast programmes and adds in order to be smart, creative and interesting for the audience. Presentation programs are great opportunity to create an exclusive show of our tasks beginning from school period of our lives and, of course, it's a part of targets of the business in adult period. With all the advances in presentation technology (like PowerPoints, Canva and multimedia) it's pretty easy to get distracted from the meat of the presentation. Sometimes people spend hours working with their animated transitions--when what really matters is the message. It's pretty easy to understand how this happens. Research is hard if you're working on a new subject. And if it's a familiar subject, you feel like you know it so well you don't even have to prepare. And jazzy presentation software is sometimes just fun to play with.

Teaching complex subjects and art subjects can be challenging, especially when students have to present a piece of discipline to an audience that may not have the same background or interest as you. How can students use presentation skills to make their content more engaging, understandable, and memorable? Teachers always propose some tips, like:

1. Brainstorm ideas.
2. See where you need to fill in information and research your topic.
3. Gather all your info and then organize it. Prepare an outline of how you want to present the information.
4. Transfer the information to cue cards or a single sheet of paper. You can use these to support you during your presentation.

NOTE: students can't read presentation off of a script, so don't write an essay. Instead, use bullet points to remind them of the next key point. Be sure to know the expected length of time for the presentation and plan accordingly. Make sure you have enough to say.

Visual aids can take many forms, which means students can be creative! Other than Powerpoint they can use: Prezi, posters, charts, hands-on samples or demonstrations. Keep in mind that you should be comfortable using whatever you use to create your visual aid. If you are using slides, make them simple and uncluttered. Too much text or pictures per slide makes it hard for audience to digest all the information. This means you shouldn't copy your entire speech onto your slides. Slides should be large enough to be seen from the back of a room. Use a font size of at least 32.

Infographics are information presented in a non-standard and attractive form: a combination of words, numbers, pictures, tables, illustrations, colors - everything that helps to understand the essence of the message as quickly, easily and efficiently as

possible. You can use infographics to explain educational material in the most concise and convenient way. Students remember such information better, in contrast to the traditional memorization of large texts and tables.

Before proceeding to create an infographic, you need to answer a few questions:

What is the purpose of my infographic?

Will it be effective?

Will the students be able to understand and remember what I am going to say?

Will it inspire them to get information?

Will there be enough images in the infographic?

Is there too much text in this infographic?

In search of ideas students use their needs for studying or advice from teachers, or even ideas from sons, computer games or series. If you are preparing for a test or independent work, make a graphic diagram together with the students, where arrows show all the patterns and depict the entire process in action. All users can add information visualization tools such as a timeline, diagram, maps (of the world and regions), Venn diagrams, statistical graphs, etc. to infographics. To create stunning presentations that engage your audience, use Canva to:

1. Open Canva and select the "Presentation" design type.
2. Choose from hundreds of professional slide templates.
3. Upload your own photos or choose an image from the service gallery.
4. Adjust the image, add stylish filters and format the text.
5. Save the presentation. Done!

Before starting work on the presentation, we advise you to spend a few minutes creating a mood board ("mood board") – this is a collage of a set of pictures that convey the mood and style of the future project. Stylistics refers to colors, icons, photos, illustrations, etc. This will help you find inspiration for creating an effective presentation! Maximum visualization and minimum text is on the slide. Students have textbooks for reading texts, but for a visual explanation of the material, the presentation should contain as many diagrams, tables, images, infographics, diagrams, etc. as possible. It is ideal if the presentation contains only headings, theses on the subject of the lesson and a visual. And to keep students interested, we recommend adding to the slides what is popular with them: memes, comics, animated images, short videos, etc.

Improving the quality of higher education is determined using new methods and teaching tools. For active learning, it is necessary to include students in the educational process. In today's world, multimedia technologies have become the most popular tool in the field of education. Comprehensive use of multimedia technologies can increase the effectiveness of active learning methods in all aspects of the organization of the educational process: during independent preparation of students, at lectures, seminars, practical and laboratory classes. The online platform Canva has a huge library of templates, images, fonts and illustrations where you can easily realize any creative idea. Canva works like a designer: all elements are dragged with the mouse, which makes it accessible to any user, even an inexperienced user.

THE INFLUENCE OF THE ENGLISH LANGUAGE ON MARKETING IN A GLOBAL ENVIRONMENT

*V. V. Gutta, Bachelor student, speciality “Marketing”,
Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

The world is made up of many countries, and their populations speak a variety of languages. It is estimated that there are several thousand languages in the world, which presents a significant challenge for mutual understanding between people from different cultures and regions. One of the key tasks of modern society is to find effective ways for people from all over the world to understand each other. International languages play an important role in this regard, as they allow communication regardless of nationality or place of residence. English is one such language.

English has acquired the status of an international language not only because of its widespread use in different parts of the world, but also because it is the language of international communication for all of humanity. Its use greatly simplifies communication between people from different professions and cultures, providing them with the opportunity to interact regardless of their native language.

In today's increasingly interconnected world, proficiency in a foreign language, including English, is becoming an important factor in competitiveness for individuals, companies, and entire countries. English language proficiency can open up new opportunities and help to adapt to rapid changes in business, technology, and culture. Today, knowledge of English is not just a useful skill, but an important tool that allows you to navigate a changing environment and work effectively in the international arena.

English plays an important role in facilitating communication and brand promotion on a global scale. In today's world, companies are increasingly using English as a primary means of communication with customers and partners in order to expand their influence on a wide audience. In the context of globalization, English has become not only the language of international business, but also of technology and the Internet. It enables unimpeded exchange of information on a global scale and facilitates the processes of doing business in international markets.

It would be challenging to overstate the significance of English for contemporary businesses. Its proficiency enables not only the expansion of market horizons but also the enhancement of competitiveness. Proficiency in this language facilitates effective communication with partners and consumers from diverse countries, the discovery of new avenues for collaboration, and the integration into novel markets.

English is the primary language used in international marketing because it is a universal language. English is the language of international business, technology, and the internet. This makes it an indispensable tool for expanding market reach and increasing competitiveness. Most international agreements, presentations, and negotiations are conducted in English, enabling companies to effectively interact with clients and partners from different countries. English is the language of high-quality products or services,

which is why consumers in various regions of the world perceive it as the language of worldwide markets.

English is also a critical component of digital marketing. It's a simple fact that websites, social media, and advertising campaigns adapted in English have a greater potential to reach a broad audience because English is the most widely used language on the internet. Research proves that 60% of all online content is created in English, giving companies the power to actively engage with an international audience.

While English is a universal language, content localization is a crucial aspect of successful brand promotion. Marketing in a global environment requires translating advertising messages and adapting them to the cultural characteristics and linguistic norms of each specific market. This allows businesses to develop more effective, localized communication strategies that align with the unique market dynamics, consumer preferences, and cultural nuances of their target audiences. Localizing English-language content improves brand perception among international audiences. Adapting messages to the local market inspires greater trust and confidence in the product's quality. This approach allows brands to retain their core values while tailoring them to various cultural contexts, fostering the formation of a global brand identity.

English is also essential for search engine optimization (SEO). Brands must use English keywords and phrases that match international users' search queries to ensure visibility in the global marketplace. Properly optimizing English-language content improves a website's visibility in search engines such as Google, Bing, or Yahoo, significantly increasing the number of potential customers. Content marketing in English allows companies to create materials that are easily understood by a broad audience. Blogs, videos, social media posts, and other forms of content created in English resonate with consumers, leading to higher levels of engagement and interaction with the brand.

English is the most powerful tool for promoting a brand on a global scale. It allows companies to communicate effectively with international partners and customers, expand their market reach, and enhance their competitiveness. The English language opens up vast opportunities for brands in the global environment when combined with localized marketing strategies and SEO tools. Successful companies use English as a communication tool and an essential element of their marketing strategy. This helps them establish trusting relationships with consumers worldwide.

Over the past decade, interaction between Ukraine and its partner countries, Ukrainian and foreign companies, as well as educational and research institutions around the world has grown significantly in all sectors. Learning foreign languages is an important element of competitiveness, especially in the context of international relations. On a personal level, foreign language proficiency contributes to the development of self-education skills and increases mobility. Foreign language proficiency also contributes to the development of critical thinking, intercultural competence, and the ability to solve complex problems in an international context. This opens up new perspectives for personal growth and increases competitiveness in the global labor market.

SCAFFOLDING TECHNIQUE IN TEACHING AND LEARNING ENGLISH

*O. I. Kazakevych, PhD, Associate Professor, Philology Department,
Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

Scaffolding is an instructional practice where a teacher gradually removes guidance and support as students learn and become more competent allowing them to become independent learners. This concept is similar to physical scaffolding used in construction which helps support structures until they can stand on their own. The term *scaffolding* was first introduced by Jerome Bruner a psychologist in the 1960s. This concept of scaffolding is closely tied to the theory of the zone of proximal development which was developed by the psychologist Lev Vygotsky. The theory suggests that there is the optimal window of learning where students can accomplish a task which they couldn't achieve on their own with a help of a knowledgeable guide. Effective scaffolding occurs within this optimal learning window and involves guiding a student to reach their full potential. The "I do you do we do" method is a simple but effective framework for scaffolding learning in the classroom. It helps students learn new skills by gradually shifting the responsibility from the teacher to the students. Here is how each step works:

Step 1: "I do" also known as teacher modeling. In the first step teacher demonstrates the task or skill in front of the class explaining each part of the process clearly. The teacher acts as the expert showing students exactly how to approach the task. This might include thinking aloud to expose students to reasoning behind each step.

Step 2: "We do" also known as guided practice. Students and the teacher work together do the task. This is the collaborative stage where students get involved in a process under the teacher's guidance. The teacher might ask questions, get responses and involve in solving problems as a group. This allows students to practice a new skill with a safety net of teacher support and immediate feedback,

Step 3: "You do" also known as independent practice. In a final stage students are given the opportunity to do the task independently. This is where they apply what they learnt without teacher's guidance. It's a chance for students to demonstrate their understanding and capability. The teacher might circulate to monitor progress and provide help only if necessary encouraging the students to use the skills they've developed. Students might be asked to solve similar problems on their own applying the methods they've learned. This method is effective for scaffolding because it ensures that students are not thrown into challenging tasks without preparation. They receive the support they need at the beginning which is gradually removed fostering independence and confidence in their abilities. By the time you reach the "You do stage" students feel more prepared and capable of handling task on their own.

The *strengths* of scaffolding are the following:

- it can be adapted to the needs of individual learners depending on the individual students needs. Teacher can strategically decide when to provide support, what support should be provided and when to withdraw support;
- scaffolding also encourages active learning as students are not just passive recipients of information but are engaged into learning process;

- scaffolding can build confidence as students are supported through the learning process and can see their own progress.

The *weaknesses* of scaffolding are:

- it can be very time-consuming to implement effectively. Teachers need to assess each student's individual needs and provide tailored support which can be challenging in a classroom with many students;

- if not implemented correctly scaffolding can lead to dependency, some students might become reliant on the support and struggle to perform tasks independently if scaffolding is removed too slowly or too quickly.

Here are five of our favorite scaffolding strategies for ELLs:

- *modeling* – most people learn best when they see or experience something rather than just hear about it. Learning words and concepts in a new language is a lot like changing a tire for your ELs. Therefore, whenever possible, you should explicitly show your students what they're expected to do rather than just telling them;

- *thinking aloud* – a think-aloud session is a great technique to demonstrate how good readers make sense of a text and monitor their understanding as they read. Before having students read a passage themselves, the teacher should first read the passage aloud, stopping along the way to model their thoughts at points that may be difficult or confusing.

Some questions that you can encourage students to ask themselves during a think-aloud include:

- What do I already know about the topic?
- What do I think I'm going to learn?
- Do I understand what I just read?
- What more can I do to better understand?
- What new information did I learn?
- What were the most important points?

While you read, it's good to model how you're working with and thinking about the text to answer the above questions, such as rereading a tricky sentence or using context clues to make predictions. From there, you can have your students read the passage with a partner and practice the think-aloud strategy. Then, once they understand the process, ask the students to read the passage once more individually so they can process it internally;

- *activate prior knowledge* – for new concepts to sink in, they must be built upon prior understanding. So, before you dive into a new topic or text, ask students to share their ideas and experiences related to it. This helps them connect content to their own lives and increases engagement.

1. Scaffolding strategies for ELL students. URL: www.continentalpress.com/blog/scaffolding-strategies-for-ell-students/?srsrtid (Accessed 16 Oct 2024)

2. Scaffolding in education. URL: https://www.youtube.com/watch?v=JkhS69W_kg8 (Accessed 16 Oct 2024)

INNOVATIVE APPROACHES TO TEACHING FOREIGN LANGUAGES

N. O. Kazakov, Bachelor student, speciality “Economics”

Scientific supervisor: O. I. Kazakevych,

PhD, Associate Professor, Philology Department,

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

Innovative learning technologies is a form of organizing learning in small groups united by a common educational goal under the indirect guidance of the teacher and cooperation with students. Any learning technology must meet some basic methodological requirements such as:

1. *Conceptuality.* Each learning technology should be based on a certain scientific concept containing philosophical, psychological, didactic and socio-pedagogical justification for achieving the educational goal.

2. *Systematicity.* Learning technology should have all the features of the system: logic of the process, interconnection of all its parts, integrity.

Individual training is a form, a model of the organization of the educational process in which: 1) the teacher interacts with only one student; 2) one student interacts only with teaching aids (books, computer, etc.). The main advantage of individual training is that it allows you to fully adapt the content, methods and pace of the child's educational activity to his characteristics, to follow every action and operation when solving specific tasks, according to his movement from ignorance to knowledge, to make timely necessary corrections in the activity by as student as well as a teacher.

Game learning technologies are such an organization of the educational process, during which learning is carried out in the process of including the student in an educational game (game simulation of phenomena, “living” the situation). Today, the term “imitation” is preferred instead of “game” (the emphasis is on the inner essence of the action). Educational games have the goal, in addition to mastering educational material, abilities and skills, as well as providing the student with the opportunity to self-determine, develop creative abilities, and contribute to the emotional perception of the learning content. Games are classified into educational, training, summarizing; cognitive, educational, developing; reproductive, productive, creative.

In Ukraine, the technology of *interactive learning* (interactive in English “mutual activity”) was developed and promoted by O. Pometun. Interactive learning is a special form of organizing cognitive activity that can help create comfortable learning minds, by which students learn their academic performance and intellectual competence.

Multimedia technologies are related to the creation of multimedia products: e-books, encyclopedias, computer movies, databases. These products will combine text, graphics, audio and video information, and animation. Multimedia technologies turned the computer into a full-fledged interlocutor, allowed students (of any age) to attend the lectures of prominent scientists, participate in conferences, dialogues, and correspond

without leaving the classroom, home, or office. As a fundamentally new educational tool, the e-book has opened up opportunities to “read”, analyze “live” voiced pages, that is, opportunities to see, hear, read.

Network technologies are intended for students’ telecommunication communication with teachers, colleagues, employees of libraries, laboratories, educational institutions, etc. Telecommunication access to databases is carried out through the worldwide Internet. Forms of network communication are:

- e-mail which is intended for the exchange of information between communication subjects, consulting, organization of distance learning;
- teleconference that allows the teacher and students, who are located at a considerable distance from each other, to organize joint study, discuss educational problems, participate in business games, workshops, etc. in the conditions of the so-called virtual class.

GPT (Generative Pre-trained Transformer) chat is a innovative technology that uses artificial intelligence (AI) and natural language processing (NLP) to generate human-like responses to user inputs in a conversational format. This technology has various applications, including customer service, language learning, and personal assistants. Using *GPT* chat as a tool for language learning can be highly beneficial. *GPT* chat can help you improve your foreign language skills in a number of ways. First of all, use to practice conversation skills: With *GPT* chat, you can practice your conversation skills in the foreign language you are learning. You can ask questions, respond to prompts, and engage in natural conversations with the chatbot. Another reason, you can improve vocabulary: *GPT* chat can expose you to new vocabulary and help you learn how to use it in context. You can ask the chatbot for definitions of words, ask for synonyms, or practice using new words in sentences. Also, you can work on grammar: *GPT* chat can help you improve your grammar by providing real-time feedback on your language usage. The chatbot can correct your mistakes and offer suggestions on how to improve your language skills. Moreover, it can help you to increase fluency: regular usage of *GPT* chat to practice your foreign language skills can help increase your fluency in the language. The more you practice, the more natural and comfortable you will become with the language. In the same way, to use *GPT* chat to learn a foreign language, you can find language learning chatbots online or within language learning apps. Some chatbots are designed specifically for language learning, while others may offer language learning as one of their features.

All in all, when you use *GPT* chat to learn a foreign language, it is important to remember that while the chatbot can help improve your skills, it should not be your only method of language learning. It is also important to practice speaking with natives, engage in reading and writing in the language, and use other language learning resources to fully immerse yourself in the language.

**BUSINESS AND PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGES
AS A MANDATORY COMPONENT
IN PROGRAMMES FOR MASTERS DEGREES**

L. Y. Kondratenko, Bachelor student, EPP "Management"

*Scientific supervisor: K. S. Pantileienko,
English Teacher, Philology Department,*

Dnipro State University of Agriculture and Economics, Ukraine

In the context of Ukraine's European integration efforts, the importance of English as a tool for international communication is increasing. The problem of English-language competence of civil servants remains relevant and is considered one of the key tasks in the formation of future

public administration professionals. At Dnipro State Agrarian and Economic University, business English plays an important role in the training of Masters. The curriculum of this discipline takes into account professional orientation, and therefore aims to develop the skills of foreign language communication skills on professional and business topics necessary to perform professional tasks. The universal goal formulated in most curricula is to develop general discipline is the development of general and professionally oriented communicative language competences to ensure effective communication in academic and professional environments, i.e. 'its content is organised in accordance with the general professional skills required in various professional fields and situations' [1].

Unlike many other disciplines, considerable attention in teaching business English, as well as any foreign language in general, is paid to the students to whom it is taught.

Students studying for a Master's degree are offered a certain set of topics relevant to this speciality, which they will use this speciality, which they will use in their future professional career. Obviously, each student needs to be treated individual approach to each student, as there may be those who do not have practical experience, or professionals who are already working in their field, have a certain amount of knowledge and apply it, but do not speak a foreign language sufficiently. Therefore, they need business English to find a new job, to self-development, improving their chances in the labour market or career advancement.

Through effective organisation of learning activities, the teacher will develop their thinking, scientific conjecture and intuition, and a critical approach to information contained in the texts, encourage them to be active and creative when reading texts and while reading texts and in other types of speech and language [1].

Business English teachers select special topics that of interest to students, as the emphasis in teaching it is on the effectiveness of its use in the professional activities of a future specialist, rather than on the level of language proficiency.

The mechanism for unlocking the developmental potential of business English is the use of educational technologies with a specialised approach to teaching (business games, trainings, reflective learning, development of critical thinking).

Students specializing in Law while studying English should know some peculiarities of legal terms they may come across when reading, writing and listening. Here are some tips for them to acquire professional skills.

Tip 1. On the Internet today, you can find several definitions of the legal term, namely:

1) a word or phrase used in legislation is a generalized name of a legal concept, has a precise and defined meaning; it is characterized by semantic ambiguity and functional stability [3]: civil law, criminal law, legal system;

2) a word or phrase that expresses a concept from the legal sphere of social life and has a definition in legal literature (legislative acts, legal dictionaries, scientific and legal papers). The legal term is related to the legal concept as the first element of legal knowledge and serves as its symbolic (linguistic) model, represented in sound and letter forms. The concept, its internal meaning, volume and structure are the logical and semantic basis for constructing a terminological meaning in the form of a definition that summarizes the most essential features and relationships of a legal phenomenon.

The conceptual essence determines the place and status of a legal term in the term system, its categorical and classification features as well [1]: juvenile court, appellate court (or court of appeals, appeals court), high court (or supreme court); 3) an element of legal technique, verbal designations of state-legal concepts, with the help of which the content of the normative-legal prescriptions of the state is expressed and fixed. Legal terms can be classified in the following way: a) general terms (characterized by the fact that they are used in the usual sense and understood by everyone): judge, defendant, lawyer; b) special legal terms that have a special legal meaning: authorized share capital, special resolution, a fixed charge.

Tip 2. An important feature of legal terms as means of professional communication is their close connection with the worldview and ideology of the ruling class, with various political and legal theories, scientific trends, and legal experience. The main part of the legal terminology is contained in the most important legislative acts, and they determine the terminological benchmarks; the legal authorities are guided by them when issuing by-laws, therefore, the constitution is a source of fundamental legal terms.

Tip 3. Other characteristic features of legal terms are the systematicity of legal language and its prevalence. Systematicity is determined by the logic of the law itself, since legal terms constitute a complex organic system and are in various relationships with each other. As for the general prevalence, it should be noted that social relations are the subject of legal regulation. There is practically no sphere of life that is not directly or indirectly affected by the law. That is why normative acts use household vocabulary (owners, to protect one's interests, the annual meeting), the nomenclature of manufactured products (petroleum products, steel products, electronic products), the names of various services (acquisition of controlling shares, to provide advice on many different legal areas,

including banking law, corporate law and corporate tax, employment law, commercial litigation, property law), the vocabulary of the most diverse fields of knowledge (medicine, technology, cosmonautics, etc.): downloaded software, the software license, digital signature.

Tip 4. Legal language, like any other language of a certain profession, has specific features characteristic only for its professional language. The common features of a legal term can be outlined in such a way:

1) a historically long process of registration, which included the gradual formation of the legal language since ancient times at the particular level (each part of the country), at the national level (each country) and at the regional one as well. For example, in Great Britain there is a two-tier pattern of local government. A certain part of county affairs is controlled directly by the counties, the other one by inferior authorities. This leads us to think about the emergence of such legal terms, directly recorded in English-language legal dictionaries, such as: district authority – a district council, a township authority or a village council, administrative county – a British local administrative unit often not coincident with an older county, a councillor – an elected member of a local government, aldermen – a co-opted member of an English county or borough council, next in status to the Mayor;

2) professionalism, due to the fact that legal language (as well as political language or the language of sailors, etc.) is created in the interests determined by mass society. In the professional circles of lawyers, the language of a lawyer-speaker will indicate an increase in his/her level of professionalism, accordingly, the language of lawyers is reflected in their decisions recorded in legal documents: This case is brought under Oregon whistle blower law, which prohibits employers for retaliating against employees who have a reasonable belief that an illegal activity has occurred and report it;

3) universality, since legal terminology should be universal in the development of various national legal frameworks. N. V. Artikutsa believes that modern terminology should focus attention on such dominant features of the term as: direct correlation with the denoted concept of the special sphere; relative independence from the context; existence of a definition; striving for clarity; systematicity (certain place in the term system, hierarchical relationships between terms based on logical and conceptual connections); functional stability; conventionality; compliance with terminological standards; rational brevity; codification; motivation; word-forming (derivative) ability; grammatical correctness; stylistic neutrality, lack of expressiveness, correctness. It is important to take them into account in order to form an idea of normative and nonnormative usage of terms in legal speech: rights and duties of citizens, responsibility, private property. These terms have a universal character, as they serve as the linguistic foundation of all legislation.

References.

1. Frendo E. How to Teach Business English. 2005. Pearson Education Limited.
URL: <https://vulms.vu.edu.pk/Courses/ENG516/Downloads/kupdf>

HOW CAN AI BE USED IN EDUCATION?

T. V. Kramarenko, PhD in Pedagogics,

Associate Professor, Philology Department,

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

It will not be an exaggeration to say that using AI technologies in education can enhance human capabilities and foster effective collaboration between humans and machines. Many experts believe AI has the potential to solve some of the biggest challenges in modern education and innovatively impact teaching and learning practices. First of all, AI can save time by offering a variety of materials and ideas when teachers provide detailed requests. While not all generated content is ready for use, the system provides ideas for all kinds of language practice. Secondly, it can simplify assessment by creating tests and quizzes, offering instant feedback for students of different levels. Finally, foreign students can improve their writing skills outside of class by interacting with AI in English, just as they would with a native speaker through text messages.

Here are some ways AI can be used in education:

Lesson Planning/Task Adaptation.

AI can assist teachers in developing effective lesson plans. By analyzing students' progress, learning styles, and individual needs, AI can recommend tailored content and strategies for optimal learning experiences. You can also ask the system to simplify or complicate tasks depending on the students' levels.

Content Creation and Task Generation.

AI can create educational materials, such as worksheets, quizzes, and reading texts, considering the language level and learning goals. Additionally, it can generate exercises and questions, making it easier for teachers to prepare learning activities.

Individualized Learning and Feedback.

Contrary to popular belief, AI systems can provide personalized learning experiences, adapting to each student's needs and offering instructions based on their strengths and weaknesses. AI systems can also adjust pace and focus according to student preferences, offering targeted exercises and feedback.

Information Source.

AI serves as an information source, giving students and teachers access to language resources, dictionaries, and translation tools. It enables students to explore English independently and helps teachers save time by providing links and explanations.

Challenges and Concerns

Despite the many advantages of using AI in the classroom and lesson preparation, there are significant concerns regarding the ethical aspects of content creation and the reliability of AI-provided information.

First, AI chatbots like ChatGPT cannot provide up-to-date information due to limited knowledge bases (e.g., ChatGPT lacks information on current events). Therefore, it is crucial to fact-check from other trusted sources. AI is also known for its limited creativity, and sometimes task variations can become repetitive. Moreover, AI-generated content can

lack cultural context and may present incorrect information. As noted, teachers must still carefully edit and modify some tasks. Lastly, error correction doesn't always work properly, so it's not recommended to rely solely on AI. Thus, the idea is to find a balance between using AI tools and relying on other sources of information and teachers' knowledge.

Popular AI Tools for Educators

Several AI tools are used in modern ESL education, including Grammarly (text editing), Tutor AI (explanations), Pictory.AI (text-to-video conversion + video editing, caption and subtitle creation), Craiyon (image generation), and, of course, ChatGPT.

Possible Uses of ChatGPT:

- Adapting text for various purposes and levels;
- Text analysis and creation: a) vocabulary lists; b) questions; c) summaries; d) other text-based activities;
- Offering examples and brainstorming ideas (e.g., options for warm-up exercises);
- Creating instructions, ICQs, and CCQs;
- Reviewing written works and providing feedback on tasks;
- Generating tasks such as multiple-choice, error correction, fill-in-the-blanks, sentence transformation, etc.;
- Creating dialogues on specific topics, essays, scenarios, and stories;
- Explaining structures, words, or rules; providing synonyms and antonyms.

Challenges and Suggestions for Using AI:

1. Always check AI-generated tasks before using them in class and edit factual information.
2. Remember that AI information is based on data that may be biased, so it requires verification.
3. Be aware that AI-generated texts may require editing or rephrasing to avoid overly machine-like writing styles.
4. When making requests, provide as many details as possible: lesson goals, students' age and level, types of activities you want to conduct, target vocabulary, context, genre of the text, and text length.
5. Train your AI, if it gives inadequate answers or repeats content, provide feedback and ask it to regenerate responses.
6. Stay updated on changes and improvements in AI tools—they evolve constantly, and new tools appear regularly.

Ultimately, the goal of AI is to simplify your work and make it more productive. If the process becomes more complicated and less effective, it might be a good idea to try another request or a different AI assistant.

In conclusion, by harnessing the power of AI, educators can provide more personalized and engaging language instruction, helping students achieve their language goals more efficiently. As technology continues to advance the partnership between AI and educators promises to shape the future of English language teaching in unforeseen ways.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF FOREIGN STUDENTS

Y. S. Lukatska, teacher,

Private Secondary and High School AD ASTRA, Marki, Poland

The issues of students personal development, the formation of their competences, which are necessary for professional activity, have become a priority for a higher education establishments. During gaining the higher education, the process of self-determination of a young person is carried out, the life position and world outlook are formed, individualized methods of activity are mastered, positions of interpersonal communication and behaviour are formed, inclusion in social relations takes place. The content of education must be changed, this is manifested in the creation of new educational programs, technologies, methods, mechanisms of managing the educational process. For this purpose, higher educational establishments should use the potential of the academic disciplines of each educational program and apply modern educational technologies, carry out periodic diagnostics of the level of social competence formation, as well as involve students in scientific and educational activities on the development of social competence in a wide range of public issues.

Based on the theoretical analysis of the social competence of foreign students, the pedagogical conditions for the formation of social competence of foreign students were determined with the use of innovative learning technologies. But first, the concept of "pedagogical condition" should be considered.

Regarding the definition of pedagogical conditions, there is no consensus among scientists; pedagogues formulate the content of this concept depending on the goals of their own research. In the Dictionary on Professional Pedagogy, pedagogical conditions are defined as circumstances which the integral and effective process of professional training of specialists depends on and takes place.

In our opinion, the following pedagogical conditions are effective for the formation of social competence of foreign students:

- providing of pedagogical support for foreign students in the process of forming social competence;
- creation of an adaptive developmental communicative environment;
- combination of innovative learning technologies, focused on the active interaction of all the participants in classroom and extracurricular work.

Pedagogical support of foreign students to create optimal conditions for the formation of social competence is a system of measures aimed at helping a foreign student

in the process of adaptation to a new social-cultural and educational environment, embodied in a close active and creative interaction between a student and a teacher, which creates conditions for the independent formation of behaviour strategies; they should not contradict the personally significant and cultural values of the student. Pedagogical support of students in the educational space of the university should be represented by a system of consistent and interconnected actions (implementation of a systemic approach to the formation of social competence of foreign students), which includes studying of personal qualities of students; identifying the difficulties of the adaptation period and the peculiarities of adaptation of foreign students to the social conditions of the new environment; analysis and generalization of the obtained data; holding meetings devoted to the problem of adaptation of foreign students with the participation of group tutors, teachers working with foreign students; creation, testing and implementation of various technologies of pedagogical support for students, among which the technologies of supervision, facilitation, coaching should be noted should be mentioned.

Adaptive developmental communicative environment is a set of social and pedagogical conditions that contribute to the realization of the individual's potential, socialization and self-actualization of the students, manifestation of cognitive interests and needs, personally significant values and life attitudes. The activity of the adaptive developmental communicative environment is based on the idea of developing a holistic educational process and its components, the embodiment of the environmental approach, the idea of cultural and axiological approaches, the idea of creativity and reflexivity. An adaptive developmental communicative environment creates a space where a creative, active, free personality can be trained.

The introduction of modern information and educational technologies has changed the way of knowledge transmission. It is not just a transfer of theoretical facts and information, but a focus on practical methods of their application, expanding students' opportunities to get the necessary skills and abilities. Innovative information and communication technologies allow to perform various simulations outside the classroom, use simulator systems, and gain access to virtual laboratories. Interactive technologies contribute to the creation of a diversified learning environment, which turns students not only into masters of factual information, but also provides an opportunity to solve practically different simulated problems.

Therefore, a harmonious combination of the above-mentioned pedagogical conditions help to create facilities for the formation of social competence of foreign students during studying in the higher educational establishment.

MOTIVATIONAL ASPECTS IN TEACHING ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES

*V. I. Makarova, Bachelor student, EPP “Agroengineering”,
Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

There is no doubt about the importance of learning a foreign language, given the wide opportunities. The political situation, the expansion of international cooperation, and the holding of international conferences with the participation of foreigners require students to deeper knowledge of foreign languages, including ESP in particular. ESP as a new area of teaching ESP appeared in the 1960s. It should be noted that within ESP more attention is paid to English for Occupational Purposes (EOP). Occupational Purposes (EOP) and less on English for Academic Purposes (English for Academic Purposes – EAP). ESP is the basis for mastering competences of practical communication in English. The majority of ESP courses are of a limited nature containing topics that are relevant only to the subject specialisation of the applicants. It should be emphasised that an applicant should not be limited to studying a specialist language; there should be an opportunity to communicate with using commonly used vocabulary as well. Therefore, this approach requires appropriate motivation, which plays an important role in the process of mastering a foreign language acquisition. Some scholars distinguish two forms of motivation:

- Instrumental motivation as a reflection of an external need.

Students learn a language not because they want to, but because they need to. The need can arise for various reasons: the need to interact with native speakers; the need to use foreign language texts for work or study.

The needs may be different, but an important factor is extrinsic motivation.

- Integrative motivation, which stems from the learners' desire to integrate with members of the community who use a foreign language. It is an internally formed the desire not an externally imposed need. There are three levels of motivation to learn English. The first level, the highest when English is needed to obtain a degree, a desired job degree or for career advancement. Second level, to improve exam grades or to improve your career prospects. The third level is when English can improve a person's status, be useful when travelling abroad, or contribute to the expansion of knowledge and interests.

The need to respond to the needs of learners involves practising different communication actions, improving the relevant English language programmes, that would meet both the academic needs of students during their studies and their professional needs in the workplace.

Successful professional activity of a good specialist requires proficiency in a foreign language at the level of everyday communication, as well as a significant amount of lexical material in the field of professional activity and its free use. The ways to master the language of professional communication are the same as in a general education course.

Reading as a means of communication of great practical value. In this regard, more attention should be paid to learning English through reading professional texts. This type

of speech activity should be highlighted as the dominant component of ESP learning, preparing students for independent reading, teaching them how to read and comprehend what they read. For the successful realisation of these goals, it is very important to create the right attitude to reading as a type of language activity with its own specific communicative task and as a means of obtaining information from the very beginning of the course.

When choosing reading material, one should take into account such requirements for a literary text as its modernity, accessibility, exemplary nature, content, interest, debatability, versatility, correspondence to the students' level of training, etc. The motivation of students' reading and activity will depend on the completeness of these conditions. Independent work on home (or individual) reading can be an effective factor in enriching the active vocabulary of a future specialist. This will increase students' motivation to learn a foreign language. Individual reading work can make the process of developing lexical competence more effective.

In the process of learning a foreign language, reading can act as both a means and an end. Reading is closely related to text comprehension and is a complex mental process that has a significant impact on the development of long-term memory. A large amount of information is stored in long-term memory, but the transfer of information to long-term memory is not possible without the following principles:

- repeated repetition;
- independent search;
- dosage of vocabulary learning;
- pace of vocabulary learning;
- frequency of use;
- cognitive depth;
- visualisation [2].

For effective work on a text for home reading, it is advisable to use developments for the teacher in combination with methodological recommendations for students. Intensive independent and classroom work of students with professional texts significantly improves the quality of foreign language learning.

References.

1. Gordienko M. G. Foreign language as a means of increasing the competitiveness and mobility of a modern specialist. Linguistic and methodological concepts of teaching foreign languages in non-linguistic higher educational institutions of Ukraine. 2003. Kyiv.
2. Kholod I. ESP: challenges and opportunities. Actual problems of teaching foreign languages for special purposes. Collection of scientific articles. 2022. Lviv.

GENDER ROLE STEREOTYPING ON THE JOBS

K. S. Pantileienko, English Teacher, Philology Department

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

Practically all societies have some kind of sex-based division of labour, although the extent of the separation and isolation of women varies considerably from one country to another. Stereotypes concerning appropriate behaviour for women will vary accordingly. Where women are pioneering by assuming managerial and top administrative positions, they are challenging by their very existence long held expectations and stereotypes. Many women, as well as men, prefer not to be the “first” pioneer in developing new careers, new fields, or new roles. The psychological, social, and even economic challenges are many for those women and men who seek innovative roles. A woman who chooses to fill a position previously filled only by men must invent, test, and refine behaviour patterns in entirely new situations, knowing that her colleagues are watching to see whether she will try to be “one of the boys” or will attempt to alter their expectations about behaviour associated with that position. Role models become extremely important here. An individual looks for one or more persons who have similar personal characteristics and who are already in positions similar to those to which the individual aspires. Upwardly mobile men have plenty of examples of men at higher levels and can easily identify with at least a few of them. Pioneering women, however, can find few if any women who are already highly placed in most organizations. At best, an entry level woman finds one or two women at higher levels. She may or may not identify with their role behaviour. Only when a number of women hold high positions in many organizations will entry level women have enough potential role models to find models whose abilities and styles they admire. The lack of female role models in top organizational positions broadcasts a “no entrance” signal to the most qualified and interested women. While some women do respond adventurously, men do not have this additional barrier to confront. Once roles have been destereotyped sexually, both men and women will pursue careers based on their abilities and inclinations, rather than following the paths taken most often by members of their sex. The extent to which top female bureaucrats actually were pioneers and the ways in which they experienced the pioneering role were questions of concern to the researchers.

Being the only or one of very few highly placed women in an organisation brings with it a number of problems which male leaders in those organizations do not have to

face. Isolation is one of these. Most leadership positions are filled by men who are used to relating to women as mother, sister, daughter, or secretary-assistant. Many professional males have never worked with a female colleague. The “token” woman in a top management position consequently must work not only to develop her own style, but must also work to make her male colleagues comfortable with her. She must spend extra effort to communicate with her male colleagues and to be included in their informal activities and discussions. As one or one of a few highly placed women, she is not only isolated but she is also very visible and constantly being watched. Whereas most men entering a job can make a few mistakes that are overlooked, a woman in the same position is under great pressure to perform well every minute. If she makes a mistake, her male colleagues may infer that “women” are inappropriate for the job. If she does well, they are just as likely to conclude that she is exceptional and that most women could not do as well. In the first case, she reflects poorly on the entire group of potential female employees; if she does well, she is separated from “expectations” about women and becomes isolated from her female cohort. The interview schedule attempted to probe how “pioneering” respondents perceived themselves and their job situation in light of these hypotheses.

Still another barrier to advancement for women comes from the disjunction between the passive socialization training for women in most societies and the requirements for advancement that most organizations present. While qualified women do not automatically get the top jobs, they are more likely to be promoted if they express ambition, seek difficult assignments, and speak out on issues. Supervisors who do not consider themselves to be biased against women may still treat women differently from men because of their own expectations concerning women’s ambitions and desires for advancement. Supervisors may (sometimes unintentionally) exclude women employees from developmental opportunities such as travel and attendance at conferences, exclude them from professional networks, pass over women employees when doling out important and difficult assignments, and confine women to secondary or assistant helpmate roles. Worse, women may be treated in a domineering or condescending manner, overprotected or constantly criticized, or subjected to harassment. An ambitious woman must not only do her job well, she must confront any internal reluctance she may have to be aggressive in seeking choice assignments and responsibilities, and must consume additional energy developing strategies to deal with any prejudices her male supervisors and colleagues may have. All of these ideas were hypotheses that the research team sought to test in their interviewing.

THE ESSENCE OF PROFESSIONAL COMMUNICATION

*O. A. Stukalo, PhD, Associate Professor, Philology Department,
Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

Professional communication is the main form of pedagogical process, the productivity of which is determined by the goals and values of communication, accepted by all its subjects as the norm of individual behaviour. It unfolds in the process of joint communicative activity of people, mediated by the exchange of information, in which each of its participants learns universal experience, social, pedagogical, communicative, moral and other values, knowledge and methods of communication, discovers, reveals and develops his own mental qualities, is formed as a person and as a subject of communication. In this sense, communication, communicative activities are important factors in mental development.

The subject of professional and pedagogical communication is a carrier of active, creative beginning, communicatively educated personality, able to consciously plan and organize their own communicative activities, influence the partner, perceive, analyze, evaluate the informational, emotional and intellectual content of his statements, physiological and energy state, has a developed emotional intelligence, has communicative skills, abilities, experience.

The leading subject of professional and pedagogical communication is a teacher, professional, including communicative, whose activities should be aimed at fulfilling the social order – the formation of a harmoniously developed personality. As a participant in any act of communication, he must take care of education, upbringing and personal development. The communicative goal of the teacher is not only to achieve mutual understanding in communication, but also to initiate a comprehensive, harmonious development of others. He can achieve this by realizing the uniqueness of man as an individual, given the dynamics of change that occurs with him, understanding the complexity and ambiguity of the development process, being able to see the distant prospects of interaction, instilling in those with whom communication, confidence in successful mastery growth. The teacher must realize that the main responsibility for the success of communication lies with him as a specialist who can and should find a way out of any communicative situation.

The subject of communication is a social group, which, interacting with the subjects of the external environment, influences the behaviour and communication of each individual involved.

The object of professional and pedagogical communication is the joint activities of the subjects of communication, the result of which is the deepening of their awareness, improving the quality of communicative activities, the development of communicative skills, and enrichment of communicative experience.

Professional communication is realized as a system of various direct and indirect connections of the subjects of communication. The peculiarity of direct connections of the subjects of communication is their direct contacts (with uniform temporal, spatial

characteristics): “teacher – student”, “teacher – group of students”, “teacher – team of students”, “teacher – teacher”, “teacher – group of teachers”, “teacher – team of teachers”, “teacher – a representative of the administration”, “teacher – a social pedagogue (psychologist, student's parents, members of the public, subjects of education management, random subjects)”, etc. Often the direct connections of the subjects of communication appear as a combination of several types. For example, a teacher can solve certain communicative problems related to the organization of the educational process, both with colleagues and with students.

Indirect connections involve the mediator as a transmitter of information. They are separated in time and distant in space: computer (“teacher – computer – teacher”, “teacher – computer – student”, “teacher – computer”, etc.), correspondence, telephone conversations of subjects as transmitters of information, etc. The presence of an intermediary between the subjects of communication affects the content and purpose of information flows. An important component of professional and pedagogical, like any other, communication is the flow of information – the movement in a particular environment of data (information), structured on the basis of content-target relationship and order, directed from the source to the user. An example of indirect professional and pedagogical communication is distance learning, which involves communication between the teacher and students (system “man – computer – man”) with the help of special technical means (CDs, computer networks, audio-graphic form, video conferencing, etc.).

Professional communication is a complex type of pedagogical activity aimed at teaching, education and personal development, and requires responsibility. Its main functions are terminal, tactical, and operational. Knowledge of functions, focus on the multifunctionality of professional and pedagogical communication allow teachers to organize their own communication as a holistic multifaceted process, to find it multiple meaning (educational, developmental, etc.), understanding its variability (lack of rigid determination of models, tactics, styles and means of communication), integrativity (each communicative act is a projection of many systems), multilevel (the need to stimulate the activity of the subject of communication, self-control and self-assessment of communicative activities, correlate their actions with the actions of the interlocutor, analyze, adjust, predict further communicative activities, etc.).

The content, forms and means of implementation of specific functions depend on the professional orientation of the teacher, the type of educational institution. Thus, the methods of establishing contact of primary school teachers and high school subject teachers must be significantly different; otherwise the teacher will not avoid interpersonal conflicts. Significant differences will have the content, emotional saturation of expressions and non-verbal manifestations (function of formation) of teachers of mathematics, literature, geography. It is not always possible to predict the success of communication, as it often depends on many unforeseen circumstances. Therefore, the teacher must act simultaneously in several dimensions: to communicate directly with the partner, to observe himself and his actions, to keep under control the purpose of communication, to assess the feasibility of achieving it or the need for change. Correlation of the forecasted course of events with the actual one is the basis for making adjustments.

PROFESSIONAL COMMUNICATION AND INFLUENCE OF KNOWLEDGE OF FOREIGN LANGUAGES ON THE EFFICIENCY OF WORK OF PUBLIC SERVANTS

A. A. Rybenko, Master student, EPP “Public Management and Administration”

*Scientific supervisor: T. V. Kramarenko,
PhD in Pedagogics, Associate Professor,
Philology Department,*

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

Professional communication in public service has a specific nature, and its effectiveness directly influences work efficiency. This is particularly crucial at present, given Ukraine's pro-European development vector. It imposes additional responsibilities on employees of state authorities and local self-government bodies, as the quality of their communication with foreign partners affects the development of individual regions and the state as a whole. The relevance of this topic lies in determining the impact of foreign language proficiency on public servants' work efficiency and creating recommendations for improvement.

For Ukraine, the issue of foreign language training for civil servants is burning. Concurrently, globalization processes demand greater adaptability from public servants. This issue has been the subject of special attention from domestic scholars such as Kozak T. M., Derbenyova L. V., Grigoryan O. O., Bogatirets V. V., and others. However, a wide range of problems related to the influence of foreign language proficiency on public sector workers' efficiency remains outside the scope of scientific attention.

In June 2024, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted in the second reading a draft law on the use of the English language in Ukraine, initiated by President Volodymyr Zelenskyy. The law defines English as the language of international communication. Consequently, all civil servants will be required to pass foreign language proficiency tests [1].

According to the National Service, as of March 2024, approximately 16,000 civil servants needed English language training. This is quite a serious indicator, because currently there are 159,000 civil servants in Ukraine. That is, at least a tenth of them do not speak a foreign language at a sufficient level. It is important to understand that we do not take into account representatives of other sectors of the public service, so the problem may be much larger. The importance of language competence among employees of the budget sector forced the Cabinet of Ministers to focus on additional training of civil servants [2].

Such attention to English language proficiency is logical. A high level of linguistic competence allows for increased efficiency of public sector employees. Proficiency in English opens up the following opportunities:

- more effective communication with representatives of foreign state bodies and international organizations;
- access to global information, particularly related to innovations in various fields;
- enhanced competitiveness of state institutions;
- participation in international forums, conferences, and programs;
- development of cooperation with other countries, beyond just the diplomatic sphere;
- improvement of Ukraine's image in the international arena.

Public servants with better foreign language skills have higher chances of career growth and realization of their own ambitions. This is also one of the reasons why the issue of language competence development among civil servants is becoming more and more relevant. For example, only persons who speak one of the official languages of the Council of Europe (English or French) can apply for Category "A" civil service positions.

We believe that the problem of insufficient foreign language knowledge among public sector employees and representatives of local self-government bodies should be approached comprehensively. Public servants must first be motivated to deepen their knowledge and understand its importance for their work effectiveness.

We propose developing a comprehensive program to improve English language proficiency among civil servants and local self-government employees. This program will include specialized professional English language courses for groups and individual programs, with regular progress monitoring. An individual program will be developed for each civil servant and local self-government employee with periodic progress evaluation, for example, detailed monitoring every six months.

In summary, foreign language proficiency helps public sector employees perform their work more effectively, opening up new opportunities for communication with foreign partners. Fluency in English will enable better understanding of international partners and more effective knowledge transfer, which in the long run will affect the well-being of specific communities and the state as a whole. Therefore, the issue of improving linguistic competence remains highly relevant in modern Ukraine.

References.

1. Draft Law on the Use of the English Language in Ukraine: Draft Law No. 9432 dated June 28, 2023, No. 3760-IX dated June 4, 2024, 9th session of the IX convocation.
2. Almost 16,000 civil servants need training in foreign languages. URL: <https://nads.gov.ua/news/maizhe-16-tysiach-publichnykh-sluzhbovtsiv-maiut-potrebu-u-navchanni-z-inozemnykh-mov>

THE STEPS OF PROFESSIONAL COMMUNICATION

L. M. Voronova, Master student, EPP “Food Technologies”

Scientific supervisor: O. A. Stukalo, PhD,

Associate Professor, Philology Department,

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

Professional pedagogical communication is a complex system, which in its attitude and development overcomes the following stages:

1. Modelling of future communication by the teacher (prognostic stage). At this time, the contours of future interaction are outlined: planning and forecasting the content, structure, and means of communication. The content of communication is the formation of the purpose of interaction, analysis of the interlocutor and the situation. At the same time, the teacher's goal setting is crucial. First of all, he must take care of involving the student in interaction, creating a creative atmosphere, open space for his individuality. This requires the ability to perceive and evaluate a person accordingly; restoration in the communicative memory of previous features of communication with this audience; clarification of the peculiarities of communication in the new communicative conditions activities. If the teacher meets the audience for the first time, his communication at this stage will be conditioned by the pre-communicative atmosphere, created on the basis of the initial information of the teacher about students and students about the teacher.

2. “Communicative attack” – gaining initiative, establishing emotional and business contact. It is possible if the teacher has developed communication skills (building the content of communication, creating creative well-being, professional and pedagogical attention, orientation in the situation, establishing and maintaining feedback in communication, implementation of communication plan, possession of verbal and non-verbal means of communication, social perceptions, etc.).

Orientation in a communication situation includes: orientation in the interlocutor, spatial conditions of communication, circumstances that are subject to visual and kinetic perception; orientation in time conditions of communication (presence or absence of time deficit); orientation in the social situation of communication (actual relationships between those who communicate). Necessary component of orientation in the face of the interlocutor are regulators (eye contact, facial expressions of confirmation or misunderstanding: nodding, raising eyebrows, smile, etc.); speech signals that are caught by the communicator (the one who speaks) in the behaviour of the recipient (the one to whom the speech is addressed). Such orientation is the perception and on its basis the understanding of the external “pattern” of the interlocutor's behaviour without penetrating into the hidden motives and purpose of his communication.

The effectiveness of the “communicative attack” depends on the development of professional thinking, speech of the teacher, his professional and lexical stock, the ability to determine the communicative structure of the lesson (communication), mastery of the technique of pedagogically appropriate experience, emotional well-being; orientation in

time and conditions of communication. It is important for the teacher to master the technique of quick interaction, as well as the following methods of dynamic impact:

- infection (subconscious emotional response in interaction with other people based on empathy with them);

- suggestion (targeted conscious “infection” by one person of other motivations of certain actions, content or emotions through speech influence on the basis of uncritical perception of information);

- beliefs (conscious reasoned and motivated influence on the system of views of the individual) are the imitation (assimilation of forms of behaviour of another person on the basis of subconscious and conscious identification).

“Communicative attack” can be unsuccessful or impossible if the teacher has the following speech defects: incorrect diction, inability to intone speech, incorrect accents, excessive or insufficiently loud pronunciation, unjustified slowing down.

To ensure its effectiveness, the method of speech enlargement is used, according to which the desired phrase (the one that is enlarged) must be “expanded”, i.e. spoken slowly, lengthening vowel sounds and maintaining its logical harmony; different words, phrases are not enlarged in the same way, the main (stressed) word is always enlarged; the aggregation of a single-syllable or multi-syllable word requires pronunciation by syllables. Communication management is a conscious and purposeful organization of interaction with the adjustment of the communication process in accordance with its purpose. At this stage, there is an exchange of information, its assessments, mutual evaluation of interlocutors.

What is important is the atmosphere of friendliness, in which the student is free to express their thoughts, to feel positive emotions from communication. Giving the initiative to a student, the teacher delegates to him the right and need for independent analysis of events and facts. He must show interest in the student, receive information from him, express judgments, conveying to the student his optimism and confidence in success, set bright goals for him, outline ways to achieve them.

4. Analysis of communication is a comparison of the purpose, means of interaction with its results which show semantic and emotional (it is expressed in behaviour of students, the general atmosphere of activity) feedback, modelling of the further communication (a stage of self-adjustment).

It is very difficult while organizing the process of training to define its priorities, goals and training. Thus, the system of professional training simultaneously provides and fulfils a certain state order for a future specialist, is a certain stage and a means of life self-determination. In today's conditions of development, expansion and absorption of scientific, technical, agricultural and other contacts, practical knowledge of a foreign language is a prerequisite for a successful professional activity of a specialist – graduate of a higher education agrarian institution. Oral forms of foreign language communication are of particular importance. The teaching of oral professionally oriented communication and the ability to understand professionally oriented speech are important tasks for higher education institutions.

THE STRUCTURE OF COMMUNICATION PROCESS

S. S. Zhelezniak, Master student, EPP "Ecology"

Scientific supervisor: O. A. Stukalo, PhD,

Associate Professor, Philology Department,

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

Communication is known to be a two-way flow of information. It is important quality of information, its completeness, content, form, which allows not only quickly and correctly forming an idea of the problem, but also to choose partners, develop its strategy and tactics, determining adequate methods and means to achieve specific goals. The effectiveness of communication depends on the clarity, availability of information.

Information interaction of communication subjects is mediated by the influence of information (direct and feedback), the quality of its encoding and decoding. Feedback (in verbal or non-verbal forms) expresses the degree of assimilation of understanding of the message, trust in it, agreement or disagreement with it, changes the communicative roles of the subjects of communication. Feedback streams can carry data about each subject of communication, and about their interaction: the degree of mastery of the means of communication, the formation of communication skills; the level of preparation of teachers for communication and the level of formation of their professionally significant communicative skills, qualities, experience; ability to model the communication process.

In the process of information exchange, the teacher must emphasize the correctness of information transfer, its proper understanding by students, to realize that at each stage of the communication process; information is partially lost, distorted. During communication, the following modifications of information appear: information that the sender intends to transmit (his thoughts); the information transmitted was actually expressed; interpreted information; information that has finally remained in the listener's memory.

Implementation of the communication process is possible under the following conditions:

1) the presence of a common communicative space for the subjects of communication – the social and psychological environment that affects the subjects of communication information (its content, value, novelty), means of communication (verbal, non-verbal, information and communication), adopted in a particular educational environment (educational institution, student group, class) rules of communication, moral norms, customs, speech rituals, etc.;

2) the use of a single system of codification and decoding of information, signs and their meanings (reflection of the most essential and generalized features of objects and phenomena), meanings (subjective meaning, which acquires an expression in context). The presence of a single sign system allows the teacher and the student to properly navigate in a particular field of knowledge;

3) adequate understanding of the information exchanged by participants in the communication process. Understanding – comprehension of specific information transmitted through words, signs, deeds, actions; human ability to comprehend the content, meaning of information; display the text and re-evaluate it in a new context. It is about the understanding direct meaning of individual words, phrases, expressions in general; directly expressed opinions (understanding of the subtext); clearly undefined motives for behaviour or individual actions of a person (interlocutor), etc. In each communicative situation, the mechanisms of understanding and its results differ in nature and levels. Thus, the meaning of a word can be understood only in the context of a sentence as the smallest unit of speech that expresses a complete thought. At the same time, the meaning of a single sentence can be understood only in the context of a certain passage of text (the principle of interaction of parts and the whole);

4) the optimal combination of verbal and non-verbal means of communication in the process of information exchange, which requires appropriate communicative knowledge, skills and abilities, communicative experience;

5) prevention and overcoming of possible communication barriers – absolute or relative, subjectively experienced or actually existing obstacle to effective communication. Communication barriers are social or psychological in nature. They are due to motivational and operational, individual and psychological, social and psychological features of the subjects of communication, differences in language, culturally determined norms of communication, in the interaction of representatives of different cultures and nations; misunderstanding by another person, lack of information;

6) taking into account the unique personalities of the subjects of communication, their communicative knowledge, skills, abilities, experience. Communicative knowledge is a generalized experience of mankind in communicative activities, the reflection in the minds of people of communicative situations in their causal relationships. They become professional when they are transformed and built into an individual model of practical solution of a communicative problem, when their acquisition is motivated by individual and personal needs.

A feature of communicative knowledge is complexity, which requires the teacher to be able to synthesize material for successful solving of communicative tasks, analysis of communicative situations, and choice of effective means of communication. Communicative knowledge is the basis of communicative skills – communicative actions based on thorough theoretical and practical training, which allows you to creatively use communicative knowledge, skills to reflect and transform reality. Formed in the process of communication, communication skills are a consequence of the development of communicative abilities – the ability to communicate with other people. They are manifested in the skills of the subject of communication to enter into social contacts, to achieve communicative goals in interpersonal relationships.

МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ: СТИЛІ, МОДЕЛІ, КОМПЕТЕНЦІЇ, ЕТИКЕТ

І. Ю. Вожжов, здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, спеціальність «Агрономія»

Науковий керівник: **Т. В. Стасюк**, д. філол. н.,
професор, завідувач кафедри філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Мова професійного спілкування – нормативна навчальна дисципліна, яка вивчає норми сучасної української літературної мови з метою подальшого їх застосування у професійній діяльності. Її обсяг і зміст визначаються відповідним галузевим стандартом вищої освіти України. Об'єктом вивчення дисципліни є мовні норми та правила, мовні закони, реалізація яких сприяє побудові правильного усного та писемного мовлення. Їх дотримання зазвичай свідчить про досконале володіння літературною мовою. Предметом вивчення дисципліни є функціонування мовних норм у професійних текстах. У результаті цих факторів формуються вимоги до комунікативних якостей мовлення.

Слово стиль (з лат. *stilus* – паличка для письма). Щодо мовного стилю, то він передбачає добір мовних засобів у будь-якій сфері людської діяльності (політика, наука і техніка, справочинство, художня література тощо) відповідно до завдань спілкування. Обслуговуючи найрізноманітніші сфери суспільного життя, літературна мова залежно від її функцій, спрямування і суспільного призначення може характеризуватися певними специфічними засобами, не втрачаючи, звичайно, своїх загальнонародних властивостей. Тому дуже важливо „озброїти” сучасного студента, якого б фаху він не навчався, знанням стилістичного багатства літературної мови та вміннями послуговуватися ними для активного спілкування з діловими партнерами, ведення документації, під час публічних виступів. Кожен із функціональних стилів становить своєрідні експресивно-сміслові принципи добору, поєднання і вмотивованого вживання слів та виразів, синтаксичних конструкцій.

Кожна ділова людина обирає свій стиль спілкування. Стиль спілкування – це індивідуальна стабільна форма поведінки людини в процесі спілкування, яка проявляється за будь-яких умов взаємодії – у ділових стосунках, у стилі керівництва, у способах прийняття рішень та розв'язання конфліктів, в обраних прийомах впливу на людей. В управлінському спілкуванні можна виділити такі стилі авторитарний, демократичний, ліберальний, які мають певні ознаки. Ділове спілкування матиме статус професійного, коли формується в умовах конкретної діяльності, вбирає в себе її особливості і є важливою її частиною.

Для характеристики системи дій, які виконують суб'єкти спілкування, використовують поняття «модель спілкування». В. Сатир виділяє такі моделі ділового спілкування: 1) запобігливий тип – у процесі спілкування прагне догодити іншим, часто вибачається, не вступає в суперечки, погоджується з будь-якою критикою на свою адресу; 2) звинувачувальний тип – постійно шукає і знаходить винних; він диктатор, господар ситуації, часто поводить зухвало, говорить жорстко й різко, перебиває інших; у такий спосіб ця людина прагне стати авторитетною, мати владу

над іншими; 3) розважливий тип – дуже коректна, урівноважена людина, яка наперед все розраховує; має монотонний голос, використовує для викладу думки довгі фрази; 4) віддалений тип – не реагує на жодні запитання, часто говорить недоречно, невчасно та невлучно; 5) урівноважений тип – людина є послідовною, гармонійною; у ставленні до інших відверта, чесна, ніколи не принижує людську гідність; врівноважені люди знаходять вихід з будь-якої складної ситуації, можуть об'єднувати інших для спільної діяльності; прямолінійні у стосунках, здатні до особистісного зростання, викликають до себе довіру та повагу. Представники перших чотирьох типів є маніпуляторами, а п'ятий – актуалізатором.

Професійна компетентність – це головний компонент підсистеми професіоналізму особистості, сфера професійних знань, коло питань, що вирішуються, система знань, що постійно розширюються і дозволяють виконувати професійну діяльність з високою ефективністю. Визначення професійної компетентності включає в себе ряд взаємопов'язаних характеристик, таких як: гностичну (або когнітивну), що відображає наявність необхідних професійних знань; регулятивну, що дозволяє використовувати професійні знання для розв'язання професійних задач; рефлексивно-статусну, що надає право за рахунок визнання авторитетності діяти певним чином; нормативну характеристику, що відображає коло повноважень, сферу професійного знання; комунікативну характеристику, оскільки поповнення знань або практична діяльність завжди здійснюються у процесі спілкування та взаємодії. Таким чином, сучасний фахівець – це висококваліфікований професіонал, який поєднує загальну ерудицію із знаннями конкретної галузі діяльності, уміє виділити стратегічні питання, встановити взаєморозуміння та взаємодію із громадськістю, конкретною соціальною групою, окремими людьми, тобто володіє культурою комунікативної діяльності. Саме тому науковці, які досліджують професійну компетентність фахівців різних галузей, одноставні у думці, що обов'язковою її складовою є комунікативна компетентність.

Діловий етикет – правила поведінки між діловими партнерами й колегами, мовленнєвий етикет у діловому спілкуванні, правила ведення переговорів, норми листування. Етика ділового спілкування вносить корективи в укорінені алгоритми поведінки: в професійних стосунках вже на такі важливі статус і вік, а гендерні відмінності взагалі не мають значення. Етикет ділового спілкування – набір правил поведінки, звичаї та соціальні норми, необхідні в ділових відносинах і особистому спілкуванні. Протокол, що регулює взаємовідносини між партнерами, колегами, підлеглими й начальником. Ділова етика – це вміння спілкуватися, дотримуючись субординації, поважати чужу думку, стримувати емоції, визнавати неправоту, а іноді й відмовляти. Етика бізнесу спрямована на формування позитивного іміджу та спрощення щоденних робочих процесів.

Залежно від обставин комунікації будуть доречними різні види етикету. Усі типи ділового спілкування мають свої тонкощі та нюанси. Невербальна поведінка дає співрозмовнику більше інформації, ніж мовленнєва. Психологи стверджують, що на невербальні сигнали припадає понад 50% інформації, яку отримує мозок. Поза, жести, зоровий контакт можуть зіграти вирішальне значення і вплинути на хід і успіх важливої зустрічі.

ТРАНСЛЯЦІЯ СМИСЛІВ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

А. І. Замулаєва, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Агрономія»

Науковий керівник: Т. В. Стасюк, д. філол. н., професор, завідувач кафедри філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Трансляція смислів у дистанційному навчанні є складним та важливим процесом, що вимагає ретельного підходу з боку педагогів та використання сучасних технологій для досягнення ефективності навчального процесу. Цей процес включає не лише передачу інформації, але й створення умов для формування у студентів глибокого розуміння навчального матеріалу, його значущості та зв'язку з реальним життям. Розглянемо, як можна ефективно здійснювати трансляцію смислів у дистанційному навчанні, які виклики при цьому виникають та які методи можуть допомогти викладачам.

Значення смислів у навчанні. Сенси у навчанні – це те, що дозволяє учням та студентам глибше розуміти матеріал, бачити його взаємозв'язки з іншими дисциплінами та реальним життям, а також усвідомлювати практичне значення набутих знань. У контексті освіти смисл є більш широким поняттям, ніж інформація; це те, що спонукає до критичного мислення, аналізу та самостійного застосування знань на практиці. У традиційному форматі навчання передача смислів відбувається через безпосередню взаємодію між викладачем та студентами. Викладач має можливість використовувати невербальні засоби комунікації, емоційну взаємодію, інтонацію, та швидко реагувати на питання студентів. Це створює атмосферу залученості та довіри, що сприяє ефективній трансляції смислів. Проте, у дистанційному форматі багато з цих елементів втрачається.

Виклики трансляції смислів у дистанційному навчанні. Дистанційне навчання обмежує можливості безпосередньої взаємодії та ускладнює передачу смислів через емоційний компонент, який часто є ключовим у навчанні. Основні виклики, з якими стикаються викладачі під час дистанційного навчання, включають:

- Відсутність фізичного контакту: онлайн-навчання не дозволяє бачити емоції студентів, їхню реакцію на матеріал та рівень залученості. Викладач не має можливості швидко адаптувати підхід, коли студенти втрачають інтерес або не розуміють тему.

- Обмежена взаємодія: спілкування через текстові повідомлення або відеоконференції не завжди є ефективним заміником традиційних занять. Під час онлайн-лекцій студенти можуть бути менш активними, оскільки немає можливості побудувати таку ж міцну взаємодію, як під час очного навчання.

- Технічні бар'єри: недостатній рівень технічної підготовки або відсутність доступу до якісного обладнання можуть знижувати якість навчання та ускладнювати сприйняття матеріалу.

Методи ефективної трансляції смислів у дистанційному навчанні. Попри виклики, існують методи, які допомагають покращити трансляцію смислів у дистанційному навчанні:

- Використання мультимедійних ресурсів: інтерактивні презентації, відеоматеріали, анімації та віртуальні симуляції допомагають залучити студентів і зробити матеріал більш зрозумілим. Наприклад, використання віртуальних лабораторій у природничих науках дозволяє студентам безпосередньо взаємодіяти з процесами та явищами, що вивчаються.

- Організація групової роботи та обговорень: створення онлайн-форумів, чати для обговорення питань, спільні проекти та завдання у малих групах сприяють інтерактивній взаємодії. Це дозволяє студентам самостійно знаходити смисли у навчальному матеріалі та обмінюватися своїми ідеями з іншими.

- Емоційна підтримка та персоналізація навчання: викладачі мають активно залучати студентів до діалогу, реагувати на їхні питання та пропонувати підтримку. Персоналізація навчання, наприклад, через індивідуальні консультації або адаптацію завдань під потреби студентів, допомагає побудувати більш тісний зв'язок між викладачем і студентом, що сприяє кращій трансляції смислів.

- Використання платформ з інтерактивними інструментами: платформи, що надають можливість для тестування, інтерактивних вправ, відеозв'язку та спільного редагування документів, сприяють активному навчанню. Такі інструменти дозволяють викладачам створювати середовище, де студенти активно залучені в процес навчання, а не лише пасивно сприймають інформацію.

Роль викладача у трансляції смислів у дистанційному навчанні. Роль викладача у дистанційному навчанні змінюється. Від нього вимагається бути не лише джерелом інформації, але й координатором, який забезпечує умови для активного засвоєння знань. Викладач має адаптувати свої методи до особливостей дистанційного навчання, використовувати різноманітні підходи для підтримки студентів, стимулювати їхню участь у заняттях та створювати умови для формування смислів.

Одним з ефективних підходів є використання методу проблемного навчання, коли викладач формулює задачі, які спонукають студентів до пошуку рішень та аналізу інформації. Це дозволяє студентам відчувати практичну значущість знань та зрозуміти, як вони можуть бути застосовані в реальних ситуаціях.

Значення зворотного зв'язку. Зворотний зв'язок є ключовим елементом трансляції смислів у дистанційному навчанні. Викладачі мають забезпечити регулярне надання зворотного зв'язку, аналізувати успіхи та труднощі студентів. Зворотний зв'язок може бути як індивідуальним, так і груповим, з використанням різних форматів: письмових коментарів, відео чи аудіозаписів.

У підсумку, трансляція смислів у дистанційному навчанні є складним завданням, що вимагає гнучкого підходу та активного використання сучасних технологій. Викладачі мають бути готові до адаптації своїх методів та пошуку нових рішень, щоб забезпечити глибоке та осмислене засвоєння знань студентами. Інтерактивні ресурси, групова робота, емоційна підтримка та зворотний зв'язок є ключовими елементами, що сприяють успішній трансляції смислів у сучасному дистанційному навчанні.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІНАНСИСТІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

С. І. Земелько, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: О. І. Сергієнко, д-р філософії, доцент, кафедра філології, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сучасний аграрний сектор відзначається високим рівнем конкуренції, що вимагає від фахівців не лише глибоких фінансових знань, а й широкого набору компетенцій, що дозволяють приймати ефективні рішення в умовах динамічного та нестабільного середовища. Професійна компетентність фінансистів у цій сфері є вирішальним чинником, що впливає на їхню конкурентоспроможність на ринку праці та здатність сприяти розвитку сільськогосподарської галузі. У зв'язку з тим, що ринок праці потребує конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в динамічному та складному середовищі, тому стає актуальним дослідження питання професійної компетентності як фактору формування конкурентоспроможності майбутніх фінансистів аграрного сектору.

Дослідженням поняття професійна компетентність займається багато науковців – І. Драч, Т. Ціпан, І. Шмиголь, зокрема фінансистів – М. Головань [1], О. В. Котик [2], С. С. Скаковська [2], Н. В. Уйсімбаєва [3]. Незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених дослідженню цього питання, досі немає комплексного підходу до вирішення питання професійної компетентності як фактору формування конкурентоспроможності майбутнього фінансиста.

Враховуючи певні прогалини в досліджуваній темі, метою нашого дослідження є аналіз поняття професійної компетентності майбутнього фінансиста як фактору формування конкурентоспроможності на ринку праці.

Поняття «професійна компетентність» охоплює широкий спектр компонентів, включаючи знання, вміння, навички, особистісні якості та цінності, які необхідні для ефективного виконання професійних обов'язків. На думку науковців, професійна компетентність – «це загальна кількість необхідних знань, умінь та навичок для виконання своєї професійної діяльності» [1, 3]. На нашу думку, професійна компетентність майбутнього фінансиста – це глибоке володіння фінансовими інструментами, ринками та процесами, а також здатність використовувати ці знання для ухвалення зважених рішень в умовах невизначеності та ризику. Професійна компетентність фінансиста аграрного сектору є основою успіху сільськогосподарського підприємства. Такий фахівець повинен не лише мати ґрунтовні теоретичні знання, але й володіти практичними навичками, які дозволяють ефективно діяти в динамічному та специфічному середовищі агробізнесу.

У часи, коли країна вже довгі роки перебуває у стані війни, наша економіка, зокрема аграрний сектор, потребує компетентних фахівців, які мають не тільки професійні знання, вміння та навички, але й також відрізняються мобільністю,

конструктивністю, швидкою адаптацією до нових умов, умінням реалізовувати свої творчі здібності. Отже, ключовими компетенціями фінансиста аграрного сектору є 1) фінансові знання; 2) аналітичні навички; 3) цифрові компетенції; 4) менеджмент проєктів; 5) комунікативні навички; 6) професійні навички.

На думку С. С. Скаковської та О. В. Котик, «формування професійної компетентності майбутнього фінансиста передбачає виконання викладачами таких завдань: 1) створення компетентнісної моделі фахівця; 2) визначення конкретних цілей і завдань з навчальних курсів на базі компетентнісної моделі фахівця; 3) розробка компетентнісно-орієнтованих програм фахових дисциплін, де до кожної теми подано перелік компетентностей, які формуються через його опанування, визначення обсягу кредитів для кожної теми, залежно від його складності; 4) розробка тем; 5) проєктування викладачем навчального процесу, що передбачає розробку змісту лекцій, завдань для самостійної роботи здобувачів, педагогічних, дидактичних й методичних завдань, що розв'язуються на практичних заняттях, навчальних проєктів проблемного характеру; 6) використання методів навчання, що моделюють зміст діяльності майбутнього фінансиста: дискусії, рольові ігри; 7) проєктування навчальної діяльності студентів як поетапної самостійної роботи, спрямованої на розв'язання проблемних ситуацій в умовах групового діалогічного спілкування за участю викладача; 8) особистісного включення студентів у навчальний процес» [2].

Компетентнісний підхід у підготовці фінансистів аграрного сектору полягає в тому, щоб під час навчання студенти набували та розвивали ключові, загальногалузеві та спеціалізовані компетентності, що визначають їхню успішну професійну діяльність. Окрему увагу слід приділити етичному аспекту та соціальній відповідальності фінансистів, які працюють в аграрному секторі.

Отже, важливо зазначити, що професійна компетентність майбутніх фінансистів аграрного сектору ґрунтується на поєднанні теоретичних знань, практичних навичок, аналітичного мислення, цифровій компетентності та етичних засад. Лише всебічний підхід до підготовки фахівців здатен забезпечити їхню високу конкурентоспроможність та здатність адаптуватися до змін у глобальній економіці. Важливо також постійно оновлювати знання та навички, особливо в галузі технологій та інновацій, що допоможе не лише зберегти провідні позиції на ринку, але й сприятиме сталому розвитку аграрної сфери в цілому.

Список використаних джерел.

1. Головань М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців фінансового профілю в умовах європейської кредитно-трансферної системи. Нова педагогічна думка. Суми, 2012. № 1. С. 139–143.

2. Скаковської С. С., Котик О. В. Особливості формування професійної компетентності фінансистів у ЗВО. Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки». 2020. Випуск 4 (92). С. 348–357.

3. Уйсімбаєва Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх економістів в процесі науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Кіровоградський держ. педагогічний ун-т імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 2006. 189 с.

МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФАХОВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Є. М. Кулик, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Агрономія»

Науковий керівник: В. Г. Чорнобай, старший викладач, кафедра філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Комунікативна компетентність є одним із ключових факторів, що забезпечує високий рівень професіоналізму майбутніх фахівців. Вона проявляється у здатності встановлювати емоційні зв'язки з різними учасниками спілкування, підтримувати довірливі стосунки, розуміти внутрішній світ співрозмовника, вміти слухати та емоційно реагувати на його переживання, бути готовим до співпраці, адаптувати стиль спілкування відповідно до ситуації, досягати компромісів тощо.

Проблему формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців-агрономів можна вирішити шляхом залучення студентів до спеціально організованого навчального процесу, який дозволить створити модель комунікативної компетентності з мовними, мовленнєвими, соціокультурними та навчально-пізнавальними компонентами. Це особливо важливо не лише для повсякденного спілкування, але й для професійної діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій дозволяє дійти висновку, що «іншомовна комунікативна компетентність» поступово зазнає переосмислення, у зв'язку з тим, як змінюється соціальна дійсність, уточнюються цілі навчання іноземних мов у суспільстві. Так, Н. М. Бідюк визначає іншомовну комунікативну компетентність як сукупність здібностей, знань, умінь, навичок, ставлень, цінностей, ініціатив та комунікативного досвіду особистості, необхідних для розуміння чужих та продукування власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування [1].

Процес формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх фахівців має бути орієнтованим не лише на розвиток здатності використовувати іноземну мову в різних ситуаціях, але й на набуття навичок міжкультурного спілкування.

Опановуючи іншомовну комунікативну компетентність, студенти зможуть ефективно спілкуватися на діалогічному рівні з професійної тематики, володіти зв'язним монологічним мовленням, як підготовленим, так і спонтанним, а також розуміти діалоги та монологи за тематикою своєї спеціальності. Вони отримають навички збирання інформації, перекладу текстів, усного та письмового двостороннього перекладу, а також знатимуть основи ведення ділової документації іноземною мовою. Для цього важливо створити сприятливий психолого-педагогічний клімат у студентському колективі, що покладає велику відповідальність на викладача, адже активна участь студентів у всіх видах лінгвістичної діяльності є ключовою умовою.

Інтерактивні методи навчання суттєво підвищують комунікативні навички студентів. Їхня сутність полягає в інтенсивному колективному спілкуванні з використанням різних видів комунікативної діяльності, щоб студенти могли застосовувати отримані знання в реальних ситуаціях. Групова взаємодія сприяє створенню атмосфери взаєморозуміння та мотивації до активної участі. Найефективнішими методами є творчі завдання, які стимулюють пошук рішень, обмін думками та інформацією.

Основними технологіями, які можна застосовувати при вивченні іноземної мови є технології синхронної та асинхронної комунікації.

Технології синхронної комунікації – це Інтернет засоби, які дозволяють здійснювати синхронне спілкування у режимі реального часу (чат, відео чат та аудіо чат). Прикладом таких засобів, за допомогою чату та голосового зв'язку, є Skype, Yahoo та Messenger. Користувачі Yahoo messenger with voice та Skype мають можливість встановити миттєвий голосовий зв'язок з абонентом, який знаходиться у будь-якій точці земного шару при наявності у нього даних програм (або зателефонувати на звичайний стаціонарний телефон), або спілкуватися за допомогою писемного чату. Також можна підключити та використовувати вебкамеру.

Технології асинхронної комунікації – це Інтернет засоби, які дозволяють обмінюватись інформацією з затримкою у часі (форуми, електронна та аудіо пошта, сайти, блоги, вікі). Блог – це сторінка сайту, яка представлена у вигляді журналу-щоденника або календаря, в якому інформація розміщується в хронологічній послідовності. Блог може оновлюватися щоденно/щотижнево/щомісячно. Правом розташування інформації та редагування блогу володіє його творець, відвідувачі цього блогу можуть залишити свої коментарі до статей. У блозі можна також розмістити фотографії, аудіо, відео, посилання на інші сайти, Інтернет статті, тощо.

Однією з умов активізації комунікативних навичок є присвоєння певної ролі в процесі використання різних ігрових форм навчання, зокрема ділових ігор. Під час ділових ігор формуються навички подолання комунікативних бар'єрів, вміння ефективно взаємодіяти та будувати ділові стосунки, відповідно до етичних норм та вимог професії.

Застосування таких методів надає навчальному процесу характеру живого спілкування, сприяє розвитку здатності виконувати різні функції спілкування: інформаційну, спонукальну, пізнавальну, регулятивну, емотивну, ціннісно-орієнтаційну тощо. У підсумку, ці методи спрямовані на встановлення, підтримання та збереження контакту, переконання співрозмовника, спонукання до прийняття певної пропозиції тощо.

Список використаних джерел.

1. Бідюк Н. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя філолога: зміст та структура. Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: збірник наукових праць III Міжнародної науково-практичної конференції (12–14 лист. 2012 р.). Львів, 2012. С. 158–160.

ВПЛИВ СЛЕНГУ НА КУЛЬТУРУ МОВИ

В. О. Лосікова, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Економіка»

Науковий керівник: **О. В. Назаренко**,
к. філол. н., доцент, кафедра філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сленг – це особлива мовна форма, що використовується в певних групах людей для позначення їхньої спільності та ідентичності. Сучасні мовознавці вивчають і аналізують це явище інтенсивно, оскільки останніми роками в суспільстві спостерігається значний приріст жаргонної, розмовної та навіть нецензурної лексики, що безпосередньо впливає на розвиток української мови. Загалом, можна сказати, що наявність сленгових виразів, які фактично є необхідною частиною будь-якої мови, свідчить про те, що мова залишається і є динамічною живою системою, що постійно розвивається. «Крінж» – це вираз почуття сорому або невпевненості у результаті дивних або неприємних обставин. Це слово походить від англійського слова «to cringe» – ніяковіти. Сленгове слово «байт» означає провокацію. «Ауф» – це вираз найприємніших емоцій, радості та захвату, означає кайфово, круто і захоплююче, пранк– розіграш [1].

Жаргонізми використовувалися та були популярними завжди. Кожне нове покоління молоді має свої унікальні сленгові вирази, які відображають їхню культуру і спосіб спілкування. Наприклад, у 90-х роках популярним був вираз «шнурки у склянці», однак у сучасному світі цей вираз може викликати нерозуміння. Цей жаргон використовувався підлітками для прихованої комунікації, що означало «батьки вдома і до мене зараз не можна». Сленг дуже швидко змінюється, бо пов'язаний з мовою. Його віддзеркалюють усі сфери реального світу, в якому центральне місце займає людина, яка, маючи здатність до розуміння й інтерпретації, відображає результати своєї пізнавальної діяльності. З приходом соціальних мереж, блогерства люди стали більше спілкуватися онлайн, у тому числі зросла й міжнародна комунікація молоді та сленг змінився. Наразі молодь дуже легко вдається до запозичень, зокрема англійських, що пов'язана великою популярністю англійської мови, більшість сленгів є англіцизмами або американізмами, які утворені шляхом калькування, напівкалькування або простим перекладом українською мовою. Сленг «рофл» асоціюється у людей зі словами «зростати», «думати», хоча насправді означає голосно сміятися або пожартувати над кимось. Сленг «гамать» означає грати в гру на комп'ютері, а слово це пішло від англійського game – гра. Наприклад: «Го гамать у фіфу» – «Пішли грати у комп'ютерну гру «Фіфа». Сучасний англійський сленг поширено в різних сферах суспільства, однак найчастіше зустрічається серед підлітків і молоді, наприклад, пруф (доказ), скам (означає шахрайство, обман), треш (щось що викликає негативні емоції), токсик (ця особа постійно виражає негативні думки, скаржиться та робить свій негативний настрій вплив на інших) та багато інших. Сучасні дослідники мови

зазначили, що використання англійського сленгу дозволяє створювати абсолютно новий рівень спілкування, уникати традиційної структури речень і граматичних складнощів. Це сприяє вільному та ефективному обміну інформацією, дозволяє людям швидко сприймати та розуміти один одного за кілька слів. Сленг – це поширене явище, тому його можна кваліфікувати на різні групи. Молодіжний сленг можна класифікувати за лексичними одиницями, які використовуються в такій категорії, які пов'язані з комп'ютером, транспортом, музикою, у студентському. Також можна виділити кримінальний сленг, який зазнав значний вплив у 90-х роках. Один із головних джерел наповнення молодіжного сленгу – це використання в розмовному стилі загальноживаних слів, які отримують нове, специфічне значення, наприклад, «бесті» – це ви вважаєте своєю найкращою подружкою, з якою постійно спілкуєтесь та ділитеся останніми новинами і плітками, кріповий – жахливий, форсити – хизуватися чимось, гостити – ігнорувати, жиза – життєвий епізод, бумери – старше покоління, шарити – розбиратися у певній галузі, тролити – знущатися, насміхатися з людини. Головна функція молодіжного сленгу полягає в захисті психологічного простору від втручання старших поколінь. Серед засобів масової інформації є безмежне джерело сленгових виразів. Останнім часом стало поширеним використання сленгу не лише у розважальних програмах, але й у серйозних медіа, таких як телебачення і Інтернет. В епоху технологічних змін кожне нове явище потребує унікального терміну або виразу. Фільми, розважальні телепередачі, музика, а також діалоги персонажів відомих авторів – усі ці джерела внесли вагомий вклад у формування сленгу. Як і всі аспекти, сленг може мати свою позитивну, нейтральну або негативну сторону [2; 3].

Згідно дослідженнями, позитивним явищем вважає сленг 61, 3% молоді, негативним – 38, 7%. Дослідження показали, що лише четверть опитаних мають високий рівень адекватного використання сленгу. Ще менше половини мають розуміння мовної культури, проте цього недостатньо для нормального спілкування. Зокрема, третина не розуміє концепції мовної культури і не може коректно спілкуватися з різними учасниками комунікативного середовищ [4, с. 62–63]. Отже, можна зробити висновок, що сленг має великий вплив на розвиток будь-якої мови. Багато осіб використовують сленг з різних метою, але однією з основних можна вважати вираження емоційного ставлення, яке різниться залежно від ситуації. Сленг надає молоді можливість висловлювати свої думки і почуття виразніше та емоційніше, при цьому відповідаючи культурним стандартам.

Список використаних джерел.

1. Гладка О.В. Формування комунікативної компетенції студентів на основі проектної методики навчання іноземної мови. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2013. № 7. С. 36–40.
2. Горбач О. Арго в Україні. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича, 2006. 688 с.
3. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 243 с.
4. <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/9704/>

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ

А. О. Лукіяничук, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: О. І. Сергієнко, д-р філософії, доцент, кафедра філології, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У наш час забезпечення активної зацікавленості студентів у навчальному процесі є важливим фактором успішного навчання та формування якісних знань. Це стає можливим завдяки міжпредметним зв'язкам, що сприяють інтеграції знань з різних дисциплін та допомагають здобувачам освіти бачити взаємозв'язки між різними областями і застосовувати знання в реальному житті. Дотримання при складанні робочих програм міжпредметних зв'язків дозволяє розвивати системне мислення та допомагає студентам усвідомлювати складність сучасних проблем і знаходити ефективні рішення, враховуючи різні фактори. У зв'язку з цим, дослідження міжпредметних зв'язків є актуальним для створення ефективного навчального процесу, який відповідає вимогам сучасного світу та допомагає учням стати успішними і свідомими членами суспільства.

Проблемі використання міжпредметних зв'язків у навчальному процесі студентів немовних спеціальностей присвячено багато праць вітчизняних науковців, серед яких – О. І. Глобін, А. В. Гріччина, О. М. Єфімова, Т. О. Пахомова, О. І. Піддубцева, О. Б. Тарнопольський. Хоча дослідженням міжпредметних зв'язків у процесі вивчення іноземних мов займалось багато науковців, це питання залишається не повністю вивченим та потребує додаткового вивчення особливо в контексті вивчення іноземних мов в аграрному закладі вищої освіти студентами економічних спеціальностей. З огляду на це, метою нашого дослідження є вивчення потенціалу використання міжпредметних зв'язків як комплексного підходу до навчання іноземної мови в аграрному закладі вищої освіти.

Сьогодні загальноновизнано, що інтеграція в навчанні є одним із головних напрямків розвитку освіти, яка сприяє розвитку творчого потенціалу як студентів, так і викладачів. Результатом інтеграції є поява чогось якісно нового, що забезпечує більш високу ефективність функціонування усєї цілісності. В контексті навчання в університеті інтеграція – це природній взаємозв'язок навчальних дисциплін (розділів або тем різних навчальних дисциплін) на основі провідних наукових ідей та положень із послідовним, глибоким і багатогранним розкриттям процесів та явищ, що вивчаються.

Ми поділяємо думку О. І. Глобіна та вважаємо, що організація навчання на основі міжпредметних зв'язків потребує дотримання кількох ключових принципів: 1) системність; 2) актуальність; 3) інтеграція знань; 4) практична спрямованість; 5) співпраця вчителів; 6) активне навчання; 7) оцінювання; 8) гнучкість. На думку О. І. Піддубцевої, дотримання цих принципів сприяє «створенню цілісного і

інтегрованого навчального процесу, який допомагає студентам краще розуміти світ і застосовувати знання в різних контекстах».

Оскільки іноземна мова не тільки є предметом вивчення, але одразу й засобом спілкування та передачі інформації, тому саме ця дисципліна має великий потенціал для впровадження міжпредметних зв'язків у навчанні. Розширення міжпредметних зв'язків на заняттях з іноземних мов дозволяють: 1) контекстуалізувати навчання: інтеграція знань з інших дисциплін допомагає студентам краще розуміти матеріал; 2) покращити мотивацію: коли студенти бачать зв'язок між іноземною мовою та своїм фахом, їхня мотивація до вивчення мови зростає; 3) розвивати критичне мислення: обговорення тем, що поєднують різні дисципліни, спонукає студентів до аналізу, порівняння та формування власної думки; 4) покращити комунікативні навички: застосування іноземної мови в різних контекстах розвиває комунікативні навички і готує майбутніх фахівців до реального спілкування в міжнародному середовищі; 5) формувати міжкультурну компетентність: знання про культуру та традиції інших країн через інші дисципліни допомагають студентам краще розуміти мовний контекст і культурні особливості; 6) підготуватися до міждисциплінарної роботи: у сучасному світі багато професій вимагають міждисциплінарного підходу і на ринку праці затребувані фахівці зі знаннями з різних сфер, знання іноземної мови вже не є перевагою, це є вимогою сьогодення; 7) стимулювати творчість: проекти, що включають різні дисципліни, можуть бути цікавими та творчими, що заохочує студентів до активної участі в навчанні. Отже, розширення міжпредметних зв'язків на заняттях з іноземних мов не лише підвищує якість навчання, але й робить його більш цікавим і корисним для студентів.

Отже, інтеграція знань з різних дисциплін не тільки збагачує освітній досвід студентів, але й готує їх до сучасних викликів реального світу. Організація навчання іноземній мові на основі Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, здатності до адаптації та практичних навичок, які такі важливі в нестабільному середовищі. Запровадження міжпредметних зв'язків в освіті може стати основою для формування більш стабільних та підготовлених фахівців, здатних ефективно відповідати на виклики сьогодення та сприяти відродженню країни в майбутньому.

Список використаних джерел.

1. Глобін О. І. Міжпредметні зв'язки в умовах профільного навчання математики: методичний посібник. Київ : Педагогічна думка. 2012. 88 с.
2. Єфімова О. М. Міжпредметні зв'язки у процесі навчання іноземним мовам та їх вплив на якість підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів. Наукові записки. Серія «Філологічна». 2012. С. 266–267.
3. Піддубцева О. І. Формування готовності майбутніх фахівців-аграріїв до іншомовного професійно орієнтованого спілкування: дис. ... докт. філос.: 015. Запоріжжя. 2021. 293 с.

ВПЛИВ СЛЕНГУ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА КУЛЬТУРУ МОВИ

М. М. Мудрак, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: О. В. Назаренко, к. філол. н., доцент, кафедра філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сленг – це мовне явище, яке виникає в певних соціальних групах і відображає їх специфічну лексику та особливий спосіб комунікації. Його основна функція полягає в тому, щоб спростити і пришвидшити передачу інформації, надавши спілкуванню неформального характеру. У сучасній українській мові сленг стає важливою частиною комунікації молоді та активних користувачів інтернету.

Сленг комп'ютерних ігор – це підвид сленгу, який використовується гравцями для обговорення гри, її механік та подій, що відбуваються у грі. Він формується зі специфічних термінів і висловів, що стосуються окремих ігор, ігрового процесу або геймерської спільноти загалом. Наприклад, слова на кшталт «луз», «респаун», «гриф», «кікати» є типовими для цього лексикону. Використання саме англomовного сленгу пов'язано з тим, що зазвичай комп'ютерні ігри та сленг для них розвивалися стрімкіше саме в англomовних країнах. А в українській мові або не має відповідних слів для перекладу та адаптації цього сленгу, або є лише схожі слова, які не можуть повністю передати значення слова, тому більш простим варіантом є використання оригінальних англomовних слів.

Історія сленгу комп'ютерних ігор почалася разом із розвитком відеоігор у 1970-х роках, коли перші гравці почали вигадувати спеціальні терміни для спрощення спілкування. З розвитком мережевих ігор у 1990-х роках сленг значно поширився та отримав глобальне визнання, особливо завдяки онлайн-спільнотам та платформам для обміну досвідом гравців та ігор у жанрі «competitive» (пер. змагання). Основою в цьому жанрі стали такі риси для гравця: високий рівень гри, швидка реакція і якщо гра розрахована на командну гру, то і вміння швидко аналізувати а передавати інформацію своїм побратимам по команді, бо саме швидка передача інформації дозволить підвищити рівень тактичної підготовки серед гравців під час змагань, що поліпшить їх шанси на перемогу.

Так гравці таких ігор як CSGO (Counter-Strike: Global Offensive), DOTA 2, Warhammer 40000 dawn of war soulstorm, Hearts of Iron IV та інших ігор, які не отримали всесвітньої популярності, дійшли до висновку, що розділивши карти, на яких гравці грають, та присвоївши їм певні короткі назви, значно спростять комунікацію під час гри. Розділення карт на умовні сектори або зони з короткими назвами допомагає швидше передавати інформацію команді під час важливих моментів гри. Це особливо важливо в іграх, де швидкість і точність дій відіграють

ключову роль, як-от CSGO чи DOTA 2. Наприклад, у CSGO назви частин карт, такі як «лонг», «шорт», «мід» або «апарти», дають змогу миттєво зрозуміти, де відбувається дія і як реагувати. У таких стратегіях, як Warhammer 40000 або Hearts of Iron IV, гравці часто придумують короткі назви для різних локацій чи тактичних точок, щоб оперативно обговорювати плани та стратегії. Ця практика дозволяє економити час і зменшує кількість помилок через непорозуміння, що робить командну взаємодію більш ефективною. Таким чином, сленг, заснований на картографії ігрового простору, стає невід'ємною частиною лексикону гравців. Він не тільки допомагає в спілкуванні, але й сприяє кращому розумінню ігрового процесу та створенню спільної мовної культури серед геймерів.

На перший погляд, поширення та інтеграція сленгу до сучасної української мови мало б бути суто локальним і не виходити за межі цієї спільноти. Адже сленг, який використовується гравцями, часто є технічним, пов'язаний із специфічними термінами ігрового процесу, назвами персонажів, карт або механік гри, що малозрозумілі тим, хто не залучений до цієї сфери. Однак, як показує практика, ігровий сленг почав розповсюджуватися серед сучасної молоді, яка і є основним прошарком населення, яка із зацікавленістю ставиться до комп'ютерних ігор. Ігровий сленг став частиною масової культури, поширюючись через соціальні медіа, стримінгові платформи та кіберспортивні змагання. У результаті чого багато ігрових термінів почали вживатися у повсякденній мові молодого покоління. Звісно, не всі слова англomовного ігрового сленгу набули широкого значення серед молоді. Певна частина слів так і залишилась лише в комп'ютерних іграх через своє занадто специфічне використання, наприклад, такі як «тір» (від англ. Tier), використовуються гравцями для позначення рівнів або класів розвитку персонажів, техніки, зброї чи інших елементів гри. Вони мають конкретне значення лише в контексті тієї чи іншої гри, і тому не знаходять широкого вжитку поза геймерською спільнотою. Деяка кількість слів активно використовується сучасним покоління виключно у жартівливому чи іронічному контексті.

Ідея запозичення ігрового сленгу у повсякденну мову, навіть у гумористичній або іронічній формі, що свідчить про його проникнення в загальну культуру. Молоде покоління використовує такі слова як своєрідний інструмент самовираження та демонстрації належності до цифрової епохи, де відеоігри стали не просто розвагою, а важливим елементом соціалізації та частиною цілої епохи, яка об'єднала велику кількість людей по всьому світу в одну глобальну спільноту

Таким чином, сленг із комп'ютерних ігор продовжує свій шлях у повсякденну комунікацію: частина його залишається внутрішньоігровим феноменом, тоді як інша частина адаптується до повсякденного життя, надаючи мові нового, більш креативного забарвлення.

РОЛЬ ЕКОЛОГІЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

О. В. Назаренко, к. філол. н., доцент, кафедра філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Екологія мови – це не лише питання граматики або лексики, а комплексна проблема, яка охоплює культурні, соціальні й політичні аспекти мовного середовища. В епоху глобалізації, інтенсивного розвитку технологій та інформаційних потоків, українська мова стикається з новими викликами. Важливість збереження її чистоти й автентичності стає все більш очевидною, а поняття «екологія мови» набуває особливого значення.

Екологія мови передбачає не лише правильне використання мовних засобів, але й дбайливе ставлення до мовної культури загалом. Як і в екології природи, мета полягає у збереженні гармонійного мовного середовища, де всі компоненти – граматика, лексика, стиль – функціонують без спотворень і надмірного зовнішнього впливу. Для української мови це особливо актуально, оскільки вона є важливим елементом національної ідентичності та інструментом самовираження українського суспільства.

Останнім часом джерела отримання нової інформації для здобувачів освіти значно змінилися. Окрім лекцій викладачів, важливу роль у формуванні їхнього світогляду, мовних образів і навичок мовного сприйняття відіграють засоби масової інформації та Інтернет. Це зумовило те, що педагоги та мовознавці все частіше звертають увагу не лише на культуру мовлення, але й на питання екології мови.

Мова є найвищим проявом культури, показником національної ідентичності та водночас відображенням політичного й економічного стану суспільства. У цьому контексті мовна політика та екологія мови тісно пов'язані між собою. Нерідко можна спостерігати випадки неправильного і недбалого використання української мови, особливо в офіційних документах та медіа. Це явище не слід розглядати лише як проблему низької мовної культури, адже воно становить реальну загрозу для державної мови. Окрім того, неправильне використання мовних засобів може поширюватися через імітацію та наслідування.

Глобалізація створює нові виклики для екології української мови. По-перше, зростає вплив англійської мови в науці, техніці, освіті та медіа. Це призводить до широкого використання англіцизмів у повсякденній мові, що може зменшувати частоту вживання українських еквівалентів. По-друге, глобалізація сприяє міграційним процесам, що призводить до розширення меж вживання української мови за кордоном, але водночас може послаблювати її позиції всередині країни.

Ця ситуація викликає тривогу, адже неправильні мовні зразки не лише знижують загальний рівень культури мовлення, а й стають нормою для широкого

кола мовців. Часте використання суржику, неправильні граматичні форми та відсутність чіткого розмежування між літературною та розмовною мовою сприяють поступовому зниженню мовної екології.

Для екології української мови в умовах глобалізації важливо зберігати баланс між відкритістю до іншомовних впливів і підтримкою національної мовної ідентичності. Це включає розвиток термінології українською мовою, підтримку наукових публікацій і навчання рідною мовою.

На державному рівні вже прийнято низку важливих рішень для підтримки й розвитку української мови. Але однією з ключових інституцій, які впливають на екологію мови, є система освіти. Вчителі, викладачі та науковці мають відігравати активну роль у формуванні мовної культури молодого покоління. Важливо не лише навчати правильного граматичного використання мови, а й розвивати навички критичного мислення, щоб здобувачі освіти могли відрізнити якісне мовлення від низькопробного.

Крім того, викладання мови має орієнтуватися на сучасні реалії. Потрібно враховувати вплив цифрового середовища та нових технологій, адаптувати методи викладання до умов сучасного інформаційного простору. Важливим завданням є навчання здобувачів освіти відповідального ставлення до мови в Інтернеті, де саме екологія мови найчастіше піддається негативному впливу.

Екологія мови передбачає дбайливе і відповідальне ставлення до мовного середовища, уникнення зайвого засмічення мови запозиченнями, неологізмами та сленгом, а також підтримання високої культури мовлення в усіх сферах життя. Це не тільки покращує комунікацію, але й сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, самовираженню та успішній соціалізації особистості.

Для здобувачів освіти аграрних вишів екологія мови є особливо важливою, адже аграрна сфера пов'язана з широкою комунікацією – від спілкування науковою мовою до ділового і соціального спілкування з партнерами, колегами, представниками влади та громади. Використання точної, зрозумілої і граматично правильного мовлення допомагає уникати непорозумінь, покращує репутацію фахівця та сприяє ефективному виконанню професійних обов'язків.

Серед сучасних викликів для мовної культури студентів-аграріїв є велика кількість запозичень з інших мов, використання сленгу та зневага до класичних мовних норм. Це може негативно вплинути на рівень професійного спілкування і привести до зниження якості взаємодії.

Одним із шляхів подолання цих проблем є активна робота викладачів та керівництва навчальних закладів з розвитку культури мовлення студентів. Важливо впроваджувати освітні програми, які передбачають не тільки вивчення фахових дисциплін, але й розвиток риторичних навичок, грамотного письмового і усного мовлення.

ВИКОРИСТАННЯ YOUTUBE ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

О. В. Нашиванько, к. філол. н., старший викладач,

В. В. Резунова, викладач,

кафедра мовної підготовки та гуманітарних наук,

Дніпровський державний медичний університет, м. Дніпро, Україна

У сучасному світі вивчення іноземної мови стає дедалі важливішим, особливо в контексті професійного розвитку. Одним із найефективніших інструментів для цього є платформа YouTube, яка пропонує широкий вибір відеоматеріалів на різні теми. Це дозволяє не лише покращувати мовні навички, але й отримувати знання в конкретній професійній сфері.

YouTube надає доступ до безлічі ресурсів, серед яких лекції, майстер-класи, інтерв'ю з експертами та професіоналами, а також освітні програми. Цей різноманітний контент дозволяє слухачам зануритися в професійну лексику та терміни, що є особливо важливим для студентів як майбутніх спеціалістів.

Крім того, вивчення мови через відео дозволяє слухачам бачити, як використовуються слова та фрази в реальних ситуаціях. Так, у сфері медицини можна знайти відео, де лікарі обговорюють клінічні випадки, що допомагає студентам не лише запам'ятовувати терміни, а й розуміти, як вони застосовуються на практиці.

YouTube також сприяє інтерактивному навчанню. Багато відео містять коментарі, де глядачі можуть обмінюватися думками, задавати питання або ділитися досвідом. Це створює можливість для живого спілкування та взаємодії з іншими учнями, що підвищує мотивацію до навчання.

Беззаперечною перевагою YouTube відеоматеріалів є можливість вивчати мову в зручний для себе час і темп. Студенти мають можливість переглядати відео повторно, зупиняти їх для запису важливих моментів або ж переглядати додаткові матеріали. Це робить процес навчання більш ефективним і адаптивним до індивідуальних потреб. Розглянемо поетапно авторський алгоритм роботи з YouTube відеоматеріалами для закріплення тематичної лексики:

I етап - вибір відеокліпу. На цьому етапі слід обрати якісне тематичне відео.

II етап - підготовка до перегляду (pre-watching). Пропонується ознайомити студентів з темою відео, а також активізувати їх увагу щодо ключових термінів, які будуть використані в матеріалі.

На цьому етапі студентам можуть бути запропоновані наступні завдання:

- визначте зміст відео за його назвою та назвіть терміни, які ймовірно можуть зустрітись у відео;
- знайдіть визначення до термінів;
- співставте терміни та малюнки;
- назвіть інструменти, які можуть зустрітись у відео і опишіть їх застосування тощо.

III етап - перегляд відео (watching). На цьому етапі студентам можуть бути запропоновані наступні завдання:

- назвіть етап лікування на відео та інструменти, які застосовуються;
- назвіть наступний етап лікування до того, як переглянете відео тощо.

IV етап - обговорення після перегляду (after-watching). Мета цього етапу з'ясувати рівень засвоєння студентами виучуваного матеріалу, тому корисними будуть наступні вправи:

- встановіть правдивість чи хибність тверджень до змісту відеоматеріалу;
- оберіть правильну відповідь на запитання до відеоматеріалу;
- дайте відповіді на запитання по змісту відеоматеріалу;
- розставте речення, які передають зміст відеоматеріалу відповідно послідовності викладу інформації у відео;
- доповніть речення інформацією з відеоматеріалу тощо.

V етап - застосування вивченого лексичного матеріалу на практиці. Мета цього етапу у закріпленні і тренуванні мовного матеріалу в різних ситуаціях спілкування. На цьому етапі завдання носять більш творчий і продуктивний характер, а саме:

- обговоріть побачене з сусідом, поділившись думками та враженнями від перегляду;
- коротко перекажіть зміст сюжету;
- складіть власні діалоги за розглянутою тематикою тощо.

Таким чином, використання YouTube-відео на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням для студентів-медиків сприяє:

- візуалізації матеріалу: перегляд відео дозволяє краще зрозуміти складні концепції, адже студенти можуть не лише чути, але й бачити інформацію в наочному вигляді;
- контекстуалізації: використання реальних прикладів з медичної практики в відео допомагає студентам краще усвідомити, як мова використовується в їхній професійній діяльності.
- залученню уваги: відео можуть бути інтерактивними та цікавими, що підвищує мотивацію студентів до навчання.
- гнучкості навчання: студенти можуть переглядати відео будь-коли та в будь-якому місці, що дозволяє їм вчитися у зручний для них час.

Для досягнення максимальної ефективності важливо правильно обирати та інтегрувати відеоматеріали у навчальний процес, забезпечуючи дискусії та практичні завдання, що допомагають закріпити матеріал.

Таким чином, використання YouTube відеоматеріалів для вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням відкриває нові горизонти для студентів як майбутніх спеціалістів. Завдяки різноманіттю контенту, можливостям інтерактивності та гнучкості, ця платформа стає незамінним інструментом у процесі навчання. Інтегруючи YouTube у свою навчальну практику, здобувачі вищої освіти можуть не лише вдосконалити мовні навички, а й отримати цінні знання, необхідні для успішної кар'єри.

НАВЧАЛЬНА РЕФЛЕКСІЯ ЯК НЕОБХІДНА КОМПЕТЕНЦІЯ СУЧАСНОГО ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

О. С. Резунова, к. пед. н., доцент, кафедра філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Дніпро, Україна

Рефлексія є одним із важливих компонентів сучасного навчально-педагогічного процесу, а також системним фактором безперервної освіти. Весь навчальний процес має бути спрямований на формування наукового світогляду здобувачів та на виховання їх активної життєвої позиції. Студенти повинні вміти орієнтуватися в потоці інформації, самостійно поповнювати свої знання, виявляти творчий підхід до розв'язання навчально-пізнавальних завдань.

Для того, щоб вміти самостійно організовувати свою освітню діяльність здобувачі мають не лише практично володіти навчальними діями, але й мають усвідомлювати сутність виконуваних дій, оцінювати їх відповідність цілям та умовам діяльності, знаходити найбільш ефективні способи засвоєння знань, тобто застосовувати навички рефлексії.

В наш час рефлексія досить широко вивчається у різних прикладних науках, як у зарубіжній, так і вітчизняній, адже в життєдіяльності сучасної людини вона має важливе значення. Саме завдяки рефлексії стають можливими перебудова свідомості у відповідності до реалій сьогодення, відмова від стереотипів мислення й поведінки, розвиток активного, творчого ставлення до себе, власної діяльності та способів її реалізації. До того ж, рефлексія є одним із основних механізмів стимулювання і розвитку професійної діяльності людини.

У сучасних дослідженнях рефлексія розглядається в декількох аспектах, а саме:

- як особливий стан свідомості;
- як важливий механізм самопізнання та саморегуляції;
- як принцип існування індивідуальної свідомості та умова розвитку зрілої особистості;
- як особлива організація мислення, пов'язана із зародженням нового змісту.

Отже, у широкому сенсі рефлексія тлумачиться як розуміння та аналіз того, що відбувається. Особистісна рефлексія - це розуміння та аналіз змісту свого внутрішнього світу (емоцій, почуттів, думок та особистості), а також дій та поведінки у зовнішньому середовищі.

Рефлексія – це не лише усвідомлення та розуміння себе, але й усвідомлення того, як інші розуміють і сприймають твою особистість, емоційні реакції та когнітивні ідеї.

Навчальна рефлексія – це процес усвідомлення власних навчальних переживань, аналізу отриманих знань та оцінки власних дій у навчальному процесі. Це важливий етап у формуванні критичного мислення та самосвідомості студентів, що сприяє їхньому особистісному та професійному розвитку.

Наявність сформованих навичок навчальної рефлексії сприятиме:

- розумінню власних процесів навчання: рефлексія допомагає студентам усвідомити, як вони вчать, що сприяє ефективнішому засвоєнню матеріалу;
- розвитку критичного мислення: розвиток навичок рефлексії сприяє формуванню критичного мислення, що є важливим для аналізу інформації, прийняття рішень та вирішення проблем;
- підвищенню самооцінка та розвитку особистості: рефлексія дозволяє студентам оцінювати свої досягнення, виявляти слабкі сторони та працювати над їх покращенням;
- адаптації до змін: у світі, що швидко змінюється, здатність до рефлексії допомагає студентам адаптуватися до нових умов, розвивати гнучкість мислення;
- розвитку емоційного інтелекту: рефлексія сприяє розвитку емоційного інтелекту, що важливо для ефективної комунікації та взаємодії з іншими;
- підготовці до професійного життя: вміння рефлексувати готує студентів до професійних викликів, допомагаючи їм оцінювати досвід та вчитися з нього;
- підтримці самостійного навчання: розвиток рефлексії підштовхує студентів до самостійного пошуку знань і ресурсів, сприяючи їхньому особистісному розвитку.

До основних методів розвитку рефлексії можна віднести:

1. Використання щоденників навчання для фіксації думок і переживань під час навчання. Це допомагає усвідомити, що вони засвоїли, а також визначити області, які потребують вдосконалення
2. Організація групових обговорень, де студенти можуть ділитися своїм досвідом та аналізувати його. Це допомагає усвідомити, що вони засвоїли, а також визначити області, які потребують вдосконалення
3. Введення рефлексивних завдань, що спонукають до самостійного аналізу власних дій.
4. Використання онлайн-платформ і додатків, що підтримують рефлексивний процес, таких як блоги або соціальні мережі для обміну думками.
5. Розгляд і обговорення практичних прикладів, коли рефлексія допомогла студентам досягти своїх цілей або подолати труднощі.

Таким чином, рефлексія – це процес зворотного відображення і критичного осмислення власного досвіду, думок та почуттів. Це важлива складова пізнавальної діяльності людини, яка дозволяє аналізувати свої дії та вчинки, розуміти причини певних подій та вдосконалювати свої навички, це ключовий елемент самопізнання та самовдосконалення особистості.

Систематичний підхід до розвитку навичок рефлексії у студентів може значно покращити їхнє навчання та підготувати до майбутнього професійного життя.

МАНІПУЛЯЦІЇ В СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

Л. А. Семак, к. філол. н., доцент, кафедра філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну істотно змінилася життєдіяльність народу в усіх суспільних царинах. Війна в Україні суттєво вплинула й на сучасні медіа. По-перше, зросла роль соціальних мереж і попит на цифрові медіа, оскільки онлайн-платформи стали основними доступними засобами поширення інформації. Саме це дало змогу пересічним громадянам швидко отримувати новини й відразу реагувати на виклики, проте сприяло й негативному ефекту – поширенню великої кількості фейків. По-друге, зріс попит на новини про Україну у світі: журналісти з інших країн почали більше уваги приділяти українському контексту, що сприяло підвищенню обізнаності про ситуацію в Україні на міжнародному рівні. Проте в умовах збройного протистояння достеменно стало зрозуміло, на стільки важлива інформаційна боротьба й семантична війна. Пропаганда й дезінформація стали ключовими засобами ведення інформаційної війни, що вимагає тепер як від медіа, так і від громадян критичного підходу до джерел інформації. Усе це формує нову медіареальність, у якій важливо дотримуватись принципів доброчесності й відповідальності. Одним із найпоширеніших засобів досягнення потрібного впливу під час подання інформації є маніпуляції в сучасному медіадискурсі, що в умовах швидкого поширення нових альтернативних каналів новин потребує наукової уваги й дослідження.

Мета цієї розвідки – дослідити засоби маніпуляції в сучасному медіадискурсі.

Теорії мовного впливу, проблемам прагмалінгвістики й медіалінгвістики присвятили свої праці такі науковці, як К. В. Видайчук, Х. І. Левченко, К. Д. Роздабара, О. О. Селіванова, О. В. Фадєєва та ін. У дослідженнях проаналізовано маніпулятивні прийоми мовного впливу, описано мовні маніпуляції, наведено визначення мовних стратегій і мовних тактик. Як зауважує Х. С. Левченко, «вивчення маніпулятивного впливу за допомогою мовних засобів – порівняно новий напрям у мовознавстві» [1, с. 186]. На думку Н. Г. Сіденко, «маніпуляція – це свідоме й цілеспрямоване використання тих чи інших особливостей побудови й застосування мови, вислів такого роду, коли мовець, вербально повідомляючи одне, бажає досягнути будь-якої цілі, яка в жодному разі не позначена словесно. У широкому розумінні мовна маніпуляція – це успішна мовна комунікація» [2, с. 265]. Саме до мовної маніпуляції сьогодні найчастіше вдаються ворожі медіа під час ведення інформаційної і семантичної війни, що передбачають використання відомостей для досягнення політичних, соціальних і військових цілей.

Для здійснення інформаційної війни зазвичай використовують такі засоби, як: пропаганду (використання медіа для формування вигідного іміджу однієї зі сторін конфлікту); дезінформацію (поширення неправдивої або маніпулятивної

інформації з метою дестабілізації суспільства або підриву довіри до державних інституцій); кібернапади (атаки на інформаційні системи, які можуть викликати паніку або перешкоджати комунікації) тощо. Для ведення семантичної війни послуговуються такими прийомами: маніпуляцією мовою (зміна значення слів або термінів для створення певних асоціацій (наприклад, вживання терміна «освобождение» замість «окупація»); формування наративів та ідей (створення історій, що підкреслюють певні цінності чи погляди, впливаючи на суспільну думку). І інформаційна війна, і семантична війна здійснює серйозний вплив на суспільство, оскільки може формувати ставлення до конфлікту або, навпаки, сприяти деморалізації, а також підривати довіру до інформаційних джерел, що ускладнює оцінку правдивості новин.

Сучасні медіа використовують різноманітні засоби маніпуляції в заголовках, щоб привернути увагу читачів і сприяти підвищенню переглядів. Із-поміж найпоширеніших засобів маніпуляцій в сучасному масмедійному дискурсі виділяють: 1. Емоційність. Заголовки, що викликають сильні емоції (страх, радість, гнів), зазвичай привертають більше уваги. Наприклад: *Шокуючі факти, які ви не знали!* 2. Перебільшення: Уживання гучних відомих типових слів або фраз, що можуть бути перебільшеними або вводити в оману. Наприклад: *Це відкриття змінить світ назавжди!* 3. Риторичні запитання. Заголовки у формі запитань спонукають читача до роздумів і бажання дізнатися більше. Наприклад: *Чи справді це найкращий спосіб схуднути?* 4. Таємниці й поради. Використання слів на зразок «секрети», «поради», «лайфхаки» підвищує цікавість. Наприклад: *5 секретів успішних людей.* 5. Уявлення про ексклюзивність. Обіцянки унікальної інформації або новин, які ніхто більше не має. Наприклад: *Ексклюзив: Що відбувається за зачиненими дверима!* 6. Суперлативи. Використання слів, що вказують на найвищий ступінь, наприклад: *найкращий, найгірший, найшвидший.* Це створює відчуття терміновості та важливості.

Отже, наведені засоби використовують для підвищення інтересу до поданого матеріалу, проте водночас можуть викликати й недовіру та розчарування в читачів, якщо інформація не відповідає обіцяному в заголовку. Уміння розпізнати маніпуляції в масмедійному дискурсі, розуміння інформаційної і семантичної війни є важливим для ефективного реагування на виклики, що наразі постають перед українським суспільством в умовах війни: медіаграмотність і критичне осмислення інформації і подій стають необхідними для протидії дезінформації та маніпуляціям.

Список використаних джерел.

1. Левченко Х. С. Принципи маніпулятивного впливу на масового читача. Макаренківські читання: філологічні та методологічні студії. 2010. С. 186–192.
2. Сіденко Н. Г. Прагматичний зміст мовленнєвої маніпуляції у масовій комунікації (на матеріалі англomовної «жовтої» преси). Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки. 2015. Вип. 1. С. 265–269.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО АГРАРІЯ

О. І. Сергієнко, д-р філософії, доцент, кафедра філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У сучасному світі, де міжнародна співпраця в аграрному секторі набуває все більшого значення, формування іншомовної комунікативної компетентності стає критично важливим. Майбутні аграрії повинні вміти спілкуватися з міжнародними партнерами, адаптуватися до нових технологій та інновацій, що часто потребують знання іноземних мов. У зв'язку з цим, актуальність наукової розвідки полягає у дослідженні питання формування іншомовної комунікативної компетентності як важливої складової професійної підготовки майбутнього аграрія.

Питанням іншомовної підготовки під час професійного навчання майбутніх фахівців різних спеціальностей займалось багато науковців – С. М. Амеліна, Н. П. Волкова, Г. І. Зеленін, Н. С. Івасів, С. П. Кожушко, З. М. Корнева, П. Г. Лузан, Т. О. Пахомова, Н. А. Сура, О. Б. Тарнопольський, С. І. Шандрук та ін. Попри той факт, що велика кількість науковців досліджувала питання формування іншомовної комунікативної компетентності як важливої складової професійної підготовки майбутнього фахівця, воно ще досі залишається недостатньо розкритим, оскільки потребує розгляду в контексті сучасних викликів.

Враховуючи актуальність досліджуваного питання та недостатній рівень його вивчення, мета науковою розвідки полягає у визначенні методів формування іншомовної компетентності під час навчання у закладі вищої освіти та визначення шляхів її інтеграції в освітній процес.

Проблема формування іншомовної комунікативної компетентності є предметом багатьох досліджень, тому на сьогодні немає єдності щодо визначення цього терміну. Так, у своєму дослідженні С. Ю. Ніколаєва визначає іншомовну комунікативну компетентність як «здатність успішно взаємодіяти і взаєморозумітися з носіями мови відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого й опосередкованого спілкування» [3]. О. М. Єфімова розуміє іншомовну комунікативну компетентність як «складне, інтегральне особистісне утворення, що уможливорює здатність людини спілкуватися у процесі іншомовної професійно орієнтованої комунікації, а також створювати й управляти дискурсами» [2]. Доволі широко трактує це поняття О. С. Волошина, на її думку іншомовна комунікативна компетентність – це «здатність повноцінно спілкуватися іноземною мовою в усній чи письмовій формах у різноманітних ситуаціях для вирішення завдань міжособистісної і міжкультурної взаємодії» [1]. На нашу думку, іншомовна комунікативна компетентність майбутнього аграрія – це здатність людини до усного чи письмового спілкування іноземною мовою з урахуванням мовних і культурних норм країни, мовою якої проходить комунікація.

Оскільки до визначення терміну іншомовна комунікативна компетентність існує багато підходів, тому і немає єдності із-поміж науковців щодо компонентного складу цього складного поняття. Багато хто з науковців вважає, що іншомовна комунікативна компетентність складається з трьох компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного. Проаналізувавши багато праць, ми схилиємося до думки, що іншомовна комунікативна компетентність складається з шести компонентів, що забезпечують ефективну і адекватну комунікацію в іншомовному середовищі. Отже, до її складу входить: 1) лінгвістичний компонент, що включає в себе знання граматики, лексики, фонетики та фразеології мови; 2) соціолінгвістичний компонент, що забезпечує розуміння соціокультурного контексту, норм та традицій, які впливають на використання мови в різних ситуаціях; 3) дискурсивний компонент, що включає в себе вміння структурувати мовлення, використовувати різні стилі та жанри, адаптувати мову до конкретної ситуації; 4) стратегічний компонент охоплює знання та використання стратегій для подолання комунікативних бар'єрів, таких як перефразування, запитання для уточнення та інші тактики; 5) фонетичний компонент включає в себе вміння правильно вимовляти звуки та інтонаційні структури мови, що забезпечує чіткість спілкування; 6) когнітивний компонент, що охоплює вміння аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію, що отримується під час спілкування.

Аналіз освітніх програм та навчальних планів професійної підготовки майбутніх аграріїв засвідчив невелику кількість аудиторних годин на вивчення іноземних мов. Тому першочерговим завданням викладача є добрати дієві методи навчання з урахуванням рівня мовної підготовки здобувачів, їх мотивації та форм навчання. Ми погоджуємося з думкою Л. Максимчук, яка вважає, що використання на заняттях з іноземної мови інтерактивних технологій є «ефективним та сприяє формуванню комунікативних вмінь, навичок непідготовленого усного мовлення на професійні теми, колективного обговорення, перцептивності, пошуку рішень; розвиваються вміння вести бесіду на різну тематику, включно з професійною; мотивується оволодіння іноземною мовою за професійним спрямуванням» [4]. Крім того, використання таких інтерактивних методів навчання як групові дискусії або рольові ігри допомагає розвинути критичне мислення і вміння аргументувати свою думку, що є важливим для ефективної комунікації під час виконання певної професійної діяльності.

Зважаючи на велику кількість годину, що виділена для самостійної роботи, доречним є використання методу проєктів під час іншомовної підготовки. Проєкти, основані на реальних аграрних кейсах, дозволяють враховувати професійну спрямованість, вчать дієво взаємодіяти в процесі роботи над проєктом, вимагають креативного підходу та розвивають критичне мислення, що є дуже важливим у сучасних реаліях.

Окрім критичного мислення, сучасні реалії вчать нас бути динамічними, швидко пристосовуватися до нових умов життя та вчитися/працювати дистанційно. Наразі в кожному закладі освіти є своя онлайн-платформа для навчання, на якій

викладачі розміщують навчальні матеріали – пояснення граматичного матеріалу, словник до теми, лексико-граматичні вправи, навчальний відео- або аудіо- матеріал, тести для самоконтролю й здобувачі освіти в будь-який зручний для них час можуть заходити і вивчати новий для них матеріал. Крім того, є онлайн-платформи, що створені лише для вивчення іноземних мов, із-поміж яких: Duolingo, Babbel, Busuu, Memrise, Rosetta Stone, Lingoda, HelloTalk, Tandem, Coursera, BBC Languages. Завдяки деяким з цих платформ студенти можуть практикувати усне та письмове мовлення з носіями мови. Проведені дослідження у різних закладах вищої освіти засвідчили, що застосування мультимедійних засобів на заняттях з іноземної мови є дуже ефективним. Перегляд фільмів іноземною мовою з обговоренням його змісту допомагає краще зрозуміти мовленнєві особливості та культурні контексти. Прослуховання подкастів розвиває навички аудіювання та готує до невимушеного сприймання інформації. Використання на заняттях мультимедійних засобів робить підхід до іншомовної підготовки більш комплексним та дозволяє розвивати всі чотири види мовленнєвої діяльності паралельно.

На нашу думку, впровадження міжнародних програм обміну, співпраця з іноземними університетами та підприємствами та проведення у закладах вищої освіти тижнів іноземних мов спонукає здобувачів до вивчення іноземних мов і має позитивний вплив на процес формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності.

Отже, формування іншомовної комунікативної компетентності є необхідною умовою для підготовки конкурентоспроможних фахівців в аграрному секторі нашої країни. Вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти під час професійної підготовки дозволяє майбутнім аграріям ефективно спілкуватися на міжнародному рівні, що позитивно вплине на їхню професійну діяльність і розвиток аграрного сектору в Україні в цілому.

Список використаних джерел.

1. Волошина О. С. Підготовка вчителя початкових класів до оцінювання іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів засобами тестових технологій: автореф дис...канд. пед. наук: 13.00.04. Кропивницький, 2019. 24 с.
2. Єфімова О. М. Формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 29 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. д-ра. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Максимчук Л. Іншомовна підготовка студентів закладів вищої освіти до професійної комунікації засобами інтерактивних технологій. Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки. № 4 (27). 2021. С. 121–133.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЗАНЯТТЯХ З ДІЛОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*А. С. Ситнік, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»*

*Науковий керівник: Л. А. Семак,
к. філол. н., доцент, кафедра філології,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Упровадження штучного інтелекту (далі – ШІ) в освіту відкриває нові можливості й перспективи для навчання, зокрема й вивчення української мови. Використання ШІ на заняттях може значно підвищити ефективність навчального процесу, зробити його більш цікавим, інтерактивним і персоналізованим. До вивчення ШІ в освіті й особливостей його упровадження в навчальний процес вже неодноразово зверталися такі науковці, як М. П. Вовк, Ю. В. Грищенко, С. О. Доценко, А. М. Коломієць, Т. М. Собченко, С. О. Соломаха та ін. Учені переважно приділяють свою увагу питанням стану і тенденціям використання ШІ в освіті, імплементації штучного інтелекту в навчальне і наукове середовище, оптимізації освітнього процесу засобами штучного інтелекту, академічній доброчесності в науковому й освітньому середовищі, теоретико-методичному аналізу закордонних практик використання штучного інтелекту в освіті й науці. Не дослідженим досі залишається проблема упровадження штучного інтелекту під час вивчення ділової української мови в закладах вищої освіти.

Мета цієї розвідки – проаналізувати особливості й перспективи використання штучного інтелекту на заняттях з ділової української мови.

Зазвичай штучний інтелект визначають як «набір технологій, що швидко розвиваються і можуть забезпечити нові форми взаємодії між викладачами та здобувачами освіти, допомогти викладачам усунути проблеми у навчанні, збільшити цикли зворотного зв'язку та підтримати викладачів і здобувачів» [2, с. 11]. Із-поміж основних методів ШІ виділяють такі: класичний штучний інтелект, машинне навчання, штучна нейронна мережа, глибоке навчання. До технологій, що їх доречно впроваджувати під час вивчення мови, слід уналежнити обробку природної мови (НЛП), розпізнавання мови, аналіз мовної поведінки людини, машинна текстова творчість. Штучний інтелект на сьогодні вважають одним із найефективніших інструментів, що їх освітяни й науковці можуть професійно використовувати за умов дотримання академічної доброчесності.

Однією з переваг ШІ є те, що він дає змогу автоматизувати рутинні завдання, як-от: перевірка граматики й стилю, аналіз структури тексту, надання рекомендацій щодо покращення і генерування вправ. Це дозволяє студентам розвивати власні навички письма й редагування, зосереджуючись на ключових аспектах ділового спілкування.

Серед найпопулярніших інструментів є Grammarly, LanguageTool та інші платформи, що використовують алгоритми обробки природної мови. Ці

інструменти дають змогу студентам виробити потрібні навички письма й забезпечують миттєвий зворотній зв'язок, що водночас сприяє кращому розумінню мовних норм і правил. ШІ може створювати персоналізований план навчання, що відповідає запитам кожного окремого студента. Алгоритми роботи ШІ аналізують прогрес у навчанні та оптимізують освітній процес, адаптуючи матеріал відповідно до індивідуальних потреб.

Науковиця Д. Ю. Головка зазначає, що «на фоні цифрової трансформації відбуваються зміни в педагогічних стратегіях і методиках. Диджиталізація освітніх матеріалів та впровадження інтерактивних платформ створюють нові можливості для індивідуалізації процесу навчання та розвитку талантів кваліфікованих фахівців. Однак, разом з беззаперечними перевагами, існують і виклики, пов'язані із забезпеченням доступності цифрових засобів для всіх верств суспільства» [1]. Тому сьогодні слід приділяти увагу і проблемам цифрового розподілу та визначення можливих шляхів вирішення цих питань на рівні педагогічної політики та практики. Викладачам і студентам необхідно постійно професійно розвиватися та адаптуватися до швидких змін у цифровому середовищі.

Попри численні переваги, використання ШІ під час викладання ділової української мови має і свої ризики. Існує потреба в забезпеченні високої якості контенту, створеного ШІ, щоб майбутні фахівці були готові до викликів цифрового суспільства. Крім того, мовна діяльність повинна бути не лише граматично правильною, а й творчою, відображати індивідуальні якості особистості й мовну картину світу індивідуума, що може нейтралізуватися за умов постійного використання ШІ. Важливо також навчити студентів критично сприймати інформацію і отримані результати, що їх створює штучний інтелект.

Отже, використання штучного інтелекту на заняттях з ділової української мови в закладах вищої освіти має великий потенціал для підвищення якості здобуття мовної освіти. Проте для досягнення максимальних результатів навчання мови слід залишати під постійним індивідуальним контролем роботу з технологіями ШІ. Перспективним вважаємо дослідження в галузі лінгвістики, лінгводидактики, присвячені упровадженню технологій ШІ в мовну освіту, використання потенціалу ШІ в освітньому процесі.

Список використаних джерел.

1. Головка Д. Ю. Цифрова трансформація у сфері освіти: виклики та можливості для підготовки кваліфікованих кадрів. Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Педагогіка». 2023. № 11(17). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737766/>

2. Доценко С. О., Собченко Т. М. Імплементация штучного інтелекту в наукове середовище закладів вищої освіти України. Новий колегіум. 2024. № 1 (113). С. 11–13. URL: https://www.researchgate.net/publication/380676523_implementacia_stucno_go_intelektu_v_naukove_seredovise_zakladiv_visoi_osviti_ukraini

ЦИФРОВІ ЗАСТОСУНКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДІЛОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

К. І. Тимофєєва, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: Л. А. Семак,
к. філол. н., доцент, кафедра філології,*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Ділова українська мова набуває все більшого значення в епоху глобалізації та розширення ділових контактів в умовах розширення міжнародної співпраці та інтеграції України у світовий економічний простір. Цифрові додатки стають ефективним інструментом у цьому процесі, оскільки пропонують гнучкі можливості для навчання, пристосовані до потреб користувачів. Завдяки таким платформам користувачі можуть не лише вдосконалити свої мовні навички, а й глибоко інтегруватися в професійне україномовне середовище. Вони також допомагають підтримувати та зміцнювати мовну ідентичність. Використання цифрових технологій у вивченні мови є особливо актуальним, оскільки вони можуть як покращити індивідуальну компетентність, так і підтримати національну культуру. Сучасні цифрові платформи пропонують різноманітні підходи до вивчення української мови, із-поміж яких інтерактивні завдання, а також корекцію помилок і розширення словникового запасу.

Мета цієї розвідки – проаналізувати сучасні цифрові застосунки для вивчення ділової української мови.

Науковці С. Гавриленко, С. Кашпур, Я. Сіроштан зазначають, що «освітній процес в умовах воєнного стану в Україні зазнав величезних змін. З'явилася низка проблем у сфері вищої освіти, одна з яких – забезпечення стабільності та безперервності навчального процесу. Це спричинило інтенсивний пошук нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. Необхідним стало використання сучасних платформ, онлайн-сервісів та засобів задля здійснення навчального процесу, які могли б забезпечити певну стабільність та безперебійність навчання в умовах війни» [1, с. 78]. Питанню вивчення застосування цифрових технологій під час опанування української мови у своїх працях досліджували О. І. Вишняк, Я. В. Галкіна, Л. Ю. Лазарчук, В. О. Михайлюк, Т. Г. Семигінівська та ін. Усі науковці переконливо зауважують, що в умовах глобалізації і цифровізації суспільства програмні застосунки допомагають здобувачам освіти краще засвоювати матеріал, формувати навички самостійності під час опанування нових мовних знань, ефективно розвивати мовну компетентність.

На думку В. М. Пивоварова, «навчальна дисципліна «Ділова українська мова» передбачає вироблення, а частіше – закріплення умінь та навичок володіння українською мовою для висловлення думки, складання фахових документів» [2, с. 5]. На сьогодні існує велика кількість платформ і застосунків для вивчення та вдосконалення знань української мови. Їх умовно поділяють на кілька категорій. До загальних додатків для вивчення мови належать: «Duolingo», «Є-Мова» та «ЙоЙ». Додатки, орієнтовані на покращення правопису й граматики, містять «Тренажер з правопису української мови» та «LanguageTool». Для збагачення лексичного запасу й розвитку навичок правильного слововживання існують такі інструменти, як «Мова – ДНК нації», «Неправильно – правильно», «Словотвір», «Лінгвістичний портал «Мова.info»» і «Лайфхаки з української мови».

Із метою пошуку найзручніших цифрових додатків та вирішення проблеми цифровізації і технологізації навчального процесу під час вивчення ділової української мови проаналізуємо функціональні можливості й переваги кожного з них, що презентовані на сайтах розробників. Одним із найпопулярніший додатків для вивчення мов, української зокрема, із щоденними курсами є «Duolingo». Навчальний процес на платформі базується на аналізі різноманітних статистичних даних, а система фіксує виявлені помилки й питання, що викликали проблеми. Персональні уроки складаються на основі аналізу даних про конкретних студентів.

Ще одним ефективним застосунком для опанування ділової української мови називають «Є-Мова», безкоштовну платформу, наповнену різноманітними спеціалізованими курсами, наприклад, «Курс із ділової мови», «Бізнес говорить українською» або «Мовний менеджмент в освіті та комунікативні стратегії» тощо. Мета цього ресурсу занурити слухача в середовище української мови, розвинути спілкувальні здібності українською за різноманітних життєвих ситуацій та у важливих суспільних царинах комунікації. Програма й тематичні блоки орієнтовані найперше на українців, які тривалий час розмовляли російською мовою і бажають підвищити рівень володіння українською, зокрема й на здобувачів освіти й дорослих на окупованих територіях, внутрішньо переміщених осіб, українців за кордоном.

Одним із найпопулярніший українських застосунків, що містить вправи на вивчення різних лексичних і граматичних категорій є «Мова – ДНК нації». Завдання націлені допомогти опанувати акцентуаційними, орфоепічними, орфографічними, лексичними й стилістичними нормами української мови, ділової зокрема. Програма є досить легкою для сприйняття, а цікаві завдання посилюють бажання удосконалювати українську.

Доволі поширений і відомий сьогодні додаток «ЙоЙ» – це застосунок, створений для допомоги національним меншинам з метою оволодіння українською мовою. Він звісно не може замінити повноцінну освітню підготовку в закладах

освіти, але його можна використовуватися як допоміжний інструмент під час навчання. Ним можна користуватися для збагачення знань у різних стильових сферах сучасної української літературної мови.

Науковці наголошують, що для опанування мовою сьогодні важливо користуватися також інтернет-ресурсами й вебсервісами. Зручним і добре розробленим помічником для вивчення ділової української є «Тренажер з правопису української мови» – вебсервіс, який, за словами розробників, поєднує теоретичні поняття з практичними завданнями для вивчення української граматики та вдосконалення правописних навичок. «LanguageTool» – це програма-коректор, яка може стати в пригоді для пошуку орфографічних і лексичних помилок у тексті, а також обґрунтує знайдену помилку та запропонує можливі варіанти виправлення. Одним із цікавих форматів є інтернет-довідник з українського слововживання «Неправильно – правильно». Цей ресурс має механізм електронного словника, в якому наводять кальки з інших мов та потім правильне написання або умови вживання словосполучень. Також підібрати доречний і правильний відповідник до запозиченого слова, розвинути у такий спосіб власний лексичний запас надає змогу сайт «Словотвір». «Лінгвістичний портал «Мова.info»» – інтернет-ресурс, де сконцентрували різноманітні словники: від синтезу англійських парадигм до тезауруса з комп'ютерної лексикографії. «Лайфхаки з української мови» – вебсторінка, де розташували всі найважливіші вимоги правопису української мови з детальними коментарями, що доволі легко сприймаються та добре запам'ятовуються.

Отже, сучасні цифрові платформи для вивчення ділової української мови надають важливу й потрібну підтримку користувачам під час вивчення і опанування мовними знаннями й навіть комунікативними навичками. Такі ресурси не лише полегшують доступ до навчальних матеріалів, але й роблять процес навчання цікавим і доступним для всіх. У контексті ділової української мови такі додатки є незамінними помічниками, що дають змогу здобувачам освіти не лише підвищувати власний рівень володіння мовою, але й ефективно застосовувати її під час професійного спілкування. Перспективним вважаємо розвиток і вдосконалення таких платформ, що є важливим напрямом для підтримки національної мови й української культури в умовах глобалізації.

Список використаних джерел.

1. Гавриленко С., Кашпур С., Сіроштан Я. Можливості українських масових відкритих онлайн-курсів у навчанні іноземної мови. Актуальні питання підготовки сучасних учителів і викладачів іноземних мов. Серія: Педагогічні науки. 2023. № 21(177). С. 78–82.

2. Пивоваров В. М., Савченко Л. Г., Калашник Ю. І. Ділова українська мова: навчальний посібник. Харків: Право, 2008. 120 с.

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

О. М. Турчак, к. філол. н., доцент, кафедра філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сучасний світ потребує постійного вдосконалення комунікативних здібностей і навичок людини задля формування та підтримки ділових і партнерських відносин. Вагому роль у цьому відіграє комунікативна компетентність, яку сьогодні варто розглядати значно ширше й глибше. До розв'язання проблеми комунікативної компетентності зверталось багато науковців [1; 2; 3; 4]. Питання комунікативної компетентності перебуває на перетині різних наук: психології, педагогіки, філософії та філології, оскільки комунікативна компетентність асоціюється не тільки з безпосереднім процесом спілкування, вона включає ще й поведінковий аспект, елементи виховання, глибоке розуміння своєї професії та грамотне мовлення з дотриманням етикетних формул. У наш час складовими елементами комунікативної компетентності фахівця є: 1) знання норм та правил ділового спілкування; 2) високий рівень комунікації, який дозволяє легко й швидко передавати інформацію, сприймати та аналізувати її; 3) уміння наводити переконливі аргументи; 4) правильне трактування невербальної інформації; 5) усвідомлення соціальних і культурних характеристик людини та її статусних ролей; 6) уміння реально оцінити ситуацію, максимально нею скористатися, щоб досягти поставлених цілей, реалізувати задуми й виконати завдання. Такі вимоги до комунікації ставить сучасний світ у будь-якій професійній галузі. Винятком не є й аграрний сектор, де формування комунікативної компетентності передбачає всебічність і системність знань, а також створення моделі загальної та комунікативної культури майбутнього фахівця. Для працівників аграрного сектору комунікативна компетентність є важливою складовою, оскільки вони співпрацюють із великою кількістю осіб – це фермери, виробники, постачальники, покупці, споживачі тощо.

Сучасний фахівець у сфері сільського господарства має бути не просто висококваліфікованим спеціалістом, професіоналом своєї справи, він повинен уміти налагоджувати контакти, розв'язувати конфлікти та питання, презентувати ідеї тощо. Висока культура комунікативної діяльності, уміння формулювати чіткі повідомлення, адекватно реагувати на комунікативні виклики підвищує продуктивність праці та рівень управління в аграрній галузі. Тож формування комунікативної компетентності в освітньому процесі аграрних вишів сьогодні є надзвичайно важливим етапом підготовки сучасних фахівців. Саме тому варто приділити належну увагу навчальним курсам, які спрямовані на формування комунікативних здібностей здобувачів освіти та навичок ведення перемовин і управління конфліктами. Комунікативна компетентність є одним із важливих чинників успіху в аграрному секторі. Вона сприяє не лише кращому виконанню

професійних обов'язків, а й побудові міцних ділових зв'язків, підвищенню якості управління та ефективності виробництва.

В умовах глобалізації світової економіки спеціалісти повинні ефективно спілкуватися не тільки з партнерами всередині країни, вони мають вправно комунікувати й з міжнародними партнерами. Для розширення міжнародної співпраці фахівцям аграрної галузі під час спілкування треба враховувати культурні особливості партнерів, їхні традиції та бізнес-етикету. Щоб професійно зростати, спеціалісти повинні самостійно розвивати комунікативні вміння через читання професійної літератури, участь у конференціях, тренінгах, майстер-класах та аналіз практичних ситуацій.

Не слід забувати про етичний аспект комунікації. Він є ключовим елементом успішної взаємодії між фермерами, виробниками, постачальниками, покупцями тощо й повинен характеризуватися відповідальністю за точність наданої інформації та чесністю у веденні перемовин. Це в подальшому сприятиме зростанню довіри між партнерами. Отже, правильно побудована комунікація підвищить ефективність співпраці та сприятиме довготривалим і продуктивним відносинам у професійній сфері.

Тож варто приділити належну увагу розвитку комунікативних навичок здобувачів у вищих навчальних закладах, зокрема впровадити: 1) систематичну комунікативну практику через використання інтерактивних методів навчання; 2) мотиваційні заходи, завдяки яким здобувачі долучатимуться до тренінгів та майстер-класів, спрямованих на розвиток комунікативних здібностей для підвищення ефективності спілкування. Для реалізації таких планів необхідне вдосконалення навчальних програм, що дасть можливість подолати основні проблеми, які знижують ефективність комунікації, зокрема, страх спілкування, який пригнічує логіку, стереотипне мислення, бажання уникнути промов і доповідей через мовний бар'єр тощо.

Список використаних джерел.

1. Бабій А. П., Турлюк С. В. Комунікативна компетентність – основа професійної діяльності спеціаліста. Молодий вчений. 2023. № 1.1 (113.1). С. 1–5.
2. Гавриляк Л. С. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. ЛОГОΣ. Мистецтво наукової думки. 2019. № 3. С. 70–73.
3. Кулик О. Д. Комунікативна компетентність: підходи до визначення та роль у формуванні мовно-мовленнєвої особистості. Topical issues of education: Collective monograph. Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal. 2018. P. 148–162.
4. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. Наукові записки НаУКМА. Серія «Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота». 2007. Т. 71 С. 3–8.

КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ

Д. О. Чуприна, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: О. В. Назаренко, к. філол. н., доцент, кафедра філології,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

У сучасному світі, де аграрний сектор зазнає істотних змін під впливом новітніх технологій, глобалізації та змін клімату, роль професійних комунікацій набуває особливої актуальності. Сучасні аграрії не лише мають бути майстрами своєї справи, але й володіти необхідними комунікативними навичками для ефективної взаємодії з різними учасниками аграрного ринку – від постачальників до споживачів. Саме тому культура професійного спілкування стає одним з основних елементів формування компетентності майбутніх аграріїв.

У цьому контексті важливо підкреслити, що комунікація в аграрному секторі охоплює не лише обмін інформацією, а й включає елементи соціальної взаємодії, які впливають на результати діяльності.

Якість спілкування може стати вирішальним фактором у побудові успішних ділових відносин, сприяючи підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності агропідприємств. Зокрема, у сучасних умовах, коли споживачі стають дедалі вимогливішими, важливо, щоб аграрії вміли донести до них цінності своєї продукції, а також враховували зворотний зв'язок для вдосконалення своїх процесів.

Мовні помилки в культурі спілкування майбутніх аграріїв є важливою темою, оскільки правильне використання мови сприяє ефективній професійній діяльності, комунікації та розвитку галузі в цілому.

Основними видами мовних помилок, з якими можуть зіткнутися студенти аграрних спеціальностей, є: використання зайвих слів, як-от «сільськогосподарські агрономи», коли «агрономи» вже включає в себе поняття сільського господарства. Неправильна вимова термінів у професійному спілкуванні може створювати бар'єри для порозуміння між колегами або партнерами. Наприклад, плутанина між словами «гумус» і «перегній» може вплинути на розуміння інформації в професійному середовищі. Плутання таких термінів, як «агротехніка» (сукупність засобів для підвищення врожайності) і «агрохімія» (наука про застосування хімічних засобів у сільському господарстві) також може призвести до

непорозумінь. Неправильне вживання відмінків у діловому листуванні може створювати непорозуміння або навіть негативно впливати на імідж фахівця.

На жаль, багато молодих спеціалістів, які вступають на ринок праці, стикаються з труднощами в міжособистісному спілкуванні, що може негативно вплинути на їх професійний розвиток. Таким чином, навчальні заклади, що готують фахівців аграрної сфери, мають приділяти особливу увагу формуванню комунікативних навичок у студентів. Включення практичних аспектів спілкування у навчальний процес – це не лише питання розвитку особистісних якостей, а й важливий крок у підвищенні загального рівня професійної підготовки.

Культура професійного спілкування охоплює не лише набір загальних норм, а й конкретні приклади неправильного використання мови, які можуть призвести до проблем у взаємодії між фахівцями аграрної сфери. Наприклад, частою помилкою є невміння аграріїв чітко і ясно формулювати свої думки, що може створювати непорозуміння в процесі обговорення контрактів або домовленостей про поставки. Інша поширена проблема – це використання надмірної професійної термінології без адаптації до аудиторії, наприклад, під час спілкування зі споживачами або партнерами, які не володіють такими знаннями.

Невербальна комунікація також може бути джерелом проблем. Наприклад, аграрії можуть неусвідомлено використовувати жести або міміку, що сприймаються негативно в інших культурах, що може призвести до конфліктів у міжнародному середовищі. Такі випадки особливо актуальні в умовах глобалізації, коли українські аграрії дедалі частіше працюють із міжнародними партнерами. Одна з типових ситуацій – це невміння аграрія інтерпретувати невербальні сигнали іноземного партнера, що може викликати втрату довіри і співпраці.

Ще одна проблема – це неправильне використання офіційного стилю. Наприклад, у письмовій діловій комунікації часто зустрічається надмірне використання розмовних висловлювань або зворотів, що знижує професійний рівень спілкування і може призвести до непорозумінь із партнерами.

Таким чином, культура професійного спілкування є важливим чинником у формуванні компетентності майбутніх аграріїв. Вона не лише сприяє розвитку особистісних якостей, але й підвищує ефективність роботи в аграрному секторі. Інтеграція комунікативних навичок у навчальні програми, активне використання практичних методів навчання та адаптація до сучасних технологій допоможуть підготувати фахівців, здатних успішно діяти в умовах швидко змінюваного аграрного ринку. Це, у свою чергу, сприятиме розвитку аграрної економіки та підвищенню її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

РЕЗОЛЮЦІЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Учасники конференції відзначають важливість проведення подібних заходів у зв'язку з тим, що аграрний сектор є однією з найважливіших сфер матеріального виробництва, що відповідає за продовольчу безпеку в глобальному вимірі, тоді як проблеми й перспективи розвитку аграрного сектору як фундаментальної компоненти економіки України мають особливу актуальність в умовах війни та з огляду на наступне відновлення. У зв'язку з цим учасники конференції у прийнятій резолюції ухвалили наступне.

1. Згідно з основними векторами доповідей *секції 1* пропонуються комплексні та системні заходи вдосконалення обліку, контролю та аудиту, що супроводжують фінансово-господарську діяльність підприємств аграрної сфери, зокрема під час війни. Підкреслено нагальність посилення внутрішнього контролю при обліку розрахунків з оплати праці, основних засобів, біологічних активів, витрат виробництва, запасів, при оптимізації рівня дебіторської та кредиторської заборгованостей. Також рекомендовано зосередитися на аналізі ресурсного потенціалу господарюючих суб'єктів та максимально враховувати зміни оподаткування, адже такий підхід може суттєво підвищити ефективність діяльності аграрних підприємств та ведення агробізнесу, особливо за умов впровадження ними цифрових технологій.

2. Тематичним базисом науково-практичних розробок і здобутків, представлених до розгляду у *секції 2*, виступили питання, які стосуються усебічного висвітлення особливостей функціонування системи економічної безпеки як на загальнодержавному рівні, так і в контексті окремо взятого підприємства, беручи до уваги реалії воєнного стану. Запропоновано принципи та змодельовано стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки, розвинуто концепції, вдосконалено критерії та показники оцінки її рівня в аграрному секторі України. Рекомендовано вдосконалити механізми управління ризиками, впроваджувати антикризові заходи, посилити інформаційний, правовий та екологічний захист підприємств аграрного сектору від загроз як внутрішнього, так і зовнішнього походження на довгострокову перспективу.

3. Науково-практичний доробок, представлений у тематиці доповідей *секції 3*, сконцентрований на висвітленні ключових аспектів функціонування фінансового механізму забезпечення розвитку сільського господарства. Запропоновані напрями удосконалення методів, інструментів та важелів підтримки економічної активності

сільськогосподарських підприємств в умовах війни. Рекомендована система заходів фінансової інтеграції сільськогосподарських підприємств та приватних господарств у систему сільськогосподарського виробництва Європейського Союзу. Визначені способи залучення фінансової інфраструктури до стимулювання розвитку сільськогосподарського виробництва в цілому та сільськогосподарських підприємств зокрема.

4. Тематика доповідей *секції 4* підкреслює нагальність посиленої уваги до діджиталізації сільського господарства та агробізнесу в Україні та світі. Запропоновані біометричні моделі підвищення урожайності зернових культур та оптимізаційні моделі сталого розвитку господарюючих суб'єктів в аграрному секторі в умовах природних ризиків та військових загроз. Рекомендовано подальше впровадження автоматизації технологічних та економічних процесів у сільському господарстві, в тому числі за допомогою штучного інтелекту, застосування електронних ресурсів для управління агробізнесом у ветеринарії та тваринництві, вдосконалення онлайн консалтингу та маркетингу аграрних підприємств.

5. У *секції 5* було зосереджено увагу на всебічному аналізі професійного мовлення; професійного спілкування, його різновидів – виступу, коучингу, тренінгу, його стилей, моделей, компетенцій. Досліджено роль екології мови у формуванні культури професійного спілкування, оскільки цей підхід охоплює не лише вивчення фахових дисциплін, але й розвиток риторичних навичок, грамотного письмового й усного мовлення. Запропоновано звертати увагу на важливість розвитку соціальної і професійної компетентностей здобувачів освіти як чинників конкурентоспроможності та на формування іншомовної професійної комунікативної компетентності. Рекомендовано підвищувати якість викладання іноземних мов інноваційними методами, з використанням штучного інтелекту та підкреслено необхідність враховувати мотиваційні аспекти вивчення іноземних мов для професійних цілей.

Зважаючи на конструктивну дискусію та ефективний обмін думками, що є дієвою апробацією наукових результатів досвідчених та молодих вчених України і зарубіжжя, учасники конференції підтримали ідею проведення наступної III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» у 2025 році.

Наукове видання

Мова видання: українська, англійська

**ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МОВНО-
КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ,
ПРІОРИТЕТИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник тез конференції

*Матеріали друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за зміст представлених тез несуть автори.*